
Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách

---

Pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta
Katedra obchodného a finančného práva

Neštandardné legislatívne zásahy štátu
v neštandardných situáciách
Pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi

Recenzovaný zborník vedeckých prác

Banská Bystrica
2023

prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

(Fotografia vznikla pri príležitosti vymenovania jubilanta za profesora v odbore obchodné a finančné právo prezidentom Slovenskej republiky v roku 2019)

Tento recenzovaný zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie pod názvom: Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách, konanej v dňoch 13. a 14. septembra 2023 bol spracovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0472/21: „*Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike.*“

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Recenzenti:

prof. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD.

doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD., univ. prof.

doc. JUDr. Peter Lukáčka, PhD.

doc. JUDr. Jana Žuľová, PhD.

Zostavovatelia:

JUDr. Aneta Kšenzhigová, MBA

doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD.

Mgr. Jakub Dzimko

Vydavateľ:

Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Právnická fakulta UMB

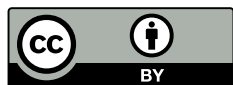
Príspevky neprešli jazykovou korektúrou.

© Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

ISBN 978-80-557-2058-6

EAN 9788055720586

DOI 10.24040/2023.9788055720586

Recenzovaný vedecký zborník Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách je publikovaný a šírený v tlačenej podobe aj ako open access publikácia na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (uviedenie autora)

OBSAH

LAUDATIO PROFESOR MILAN ĎURICA	9
O MILANOVI ĎURICOVI	10
BIBLIOGRAFIA MILANA ĎURICU	13
TRESTNOPRÁVNÁ OCHRANA OBCHODNÉHO TAJOMSTVA AKO NEŠTANDARDNÝ LEGISLATÍVNY ZÁSAH ŠTÁTU?	33
JUDr. Laura Bachňáková Rózenfeldová, PhD. - Mgr. Simona Rudohradská, PhD. Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach	
POŽEHNÁNÍ A HROZBY „ADHOCISMU“ V OBCHODNĚPRÁVNÍ LEGISLATIVĚ	44
Prof. JUDr. Josef Bejček, CSc. Právnická fakulta Masarykovej univerzity v Brne	
VEDOMOSŤ SPOLOČNÍKA O KRÍZE SPOLOČNOSTI AKO PREDPOKLAD KVALIFIKÁCIE PLNENIA AKO PLNENIA NAHRADZUJÚCEHO VLASTNÉ ZDROJE	66
JUDr. Oliver Buhala, PhD. - Mgr. Dušan Rostaš, PhD. Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach	
ZÁNIK PRÁVNICKEJ OSOBY A DODATOČNÁ LIKVIDÁCIA JEJ MAJETKU – POHĽAD ZA HORIZONT	77
Doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M. Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave	
MIMOŘÁDNÉ SITUACE A KORPORAČNÍ MOŽNOSTI ŠTÁTU REAGOVAT NA NĚ	88
Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc. Právnická fakulta Univerzity Karlovej v Prahe	
ZTRACENÁ A OPUŠTĚNÁ OZNAČENÍ PŮVODU V ČESKU (2023)	99
JUDr. Michal Černý Ph.D. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci	

**O PRE-PACK POSTUPOCH V KONKURZKOM PRÁVE: ĐALŠIA
HARMONIZÁCIA NA OBZORE? .....** 123

Doc. JUDr. Ing. Jaroslav Dolný, PhD. - JUDr. Dominika Cukerová, PhD.

Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

**PLNENIE NAHRADZUJÚCE VLASTNÉ ZDROJE FINANCOVANIA –
VERZIA PODĽA SLOVENSKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY .....** 143

Doc. JUDr. Jana Duračinská, PhD.

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

**NIEKOĽKO ÚVAH NAD PRÁVNOU POVAHOU OKOLNOSTÍ
VYLUČUJÚCICH ZODPOVEDNOSŤ .....** 158

Doc. JUDr. Marian Đurana, PhD. - JUDr. Monika Némethová, PhD.

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

**DOBROVOLNÝ ZÁNÍK ČLENSTVÍ V DRUŽSTVU
V ČESKÉ REPUBLICE .....** 170

Doc. JUDr. Tomáš Dvořák, PhD.

Fakulta právnická Západočeskej univerzity v Plzni

VERITEĽ VERZUS DLŽNÍK – HRA NA MAČKU A MYŠ 187

Mgr. Jakub Dzimko

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

**ÚVAHY K PROCESNÍ POZICI KONKURZNÍ (INSOLVENČNÍ) MASY
(ČESKÉHO SVĚŘENSKÉHO FONDU) .....** 202

Doc. JUDr. Bohumil Havel, PhD.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Ústav státu a práva AV ČR

**ZMENY HOSPODÁRSKYCH SYSTÉMOV NA SLOVENSKU
V 20. STOROČÍ .....** 210

Prof. JUDr. Ján Husár, CSc.

Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

**NEŠTANDARDNÉ ROZHODNUTIE ŠTÁTU O ZÁNÍKU
ŠTÁTNEHO PODNIKU .....** 227

JUDr. Aneta Kšenzighová, MBA

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

ODDLŽENIE FYZICKEJ OSOBY – NEŠTANDARDNÉ RIEŠENIE DLHOVEJ PASCE NA SLOVENSKÝ SPÔSOB	240
Doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD. Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici	
KE KUPNÍ SMLOUVĚ	259
Prof. JUDr. Karel Marek, CSc. - Mgr. Ing. Leopold Skoruša, Ph.D. Univerzita obrany Brno	
RODOVÁ VYVÁŽENOSŤ VO VRCHOLOVÝCH ORGÁNOCH KÓTOVANÝCH SPOLOČNOSTÍ – NEŠTANDARDNÝ ZÁSAH EURÓPSKEHO ZÁKONODARCU?	278
JUDr. Žofia Mrázová, PhD., MCL Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach	
PRÍNOS JUDIKÁTU NAJVYŠŠIEHO SÚDU SR (R 10/2023)	291
Prof. JUDr. Mária Patakyová, PhD. - JUDr. Barbora Grambličková, PhD., LL.M. - JUDr. Stanislav Barkoci, PhD. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave	
NEKALÁ SÚŤAŽ INFLUENCEROV?	303
JUDr. Jana Strémy, PhD. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave	
SMRŤ ZAMESTNANCA A NEŠTANDARDNÉ VYSPORIADANIE JEHO MZDOVÝCH NÁROKOV V ZÁKONNÍKU PRÁCE	330
Doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M. - Mgr. Peter Mészáros, PhD. Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici - Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave	
OCHRANA PRVKU KRITICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY NORMAMI KONKURZNÉHO PRÁVA	339
Mgr. JUDr. Lucián Török Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach	
NEŠTANDARDNÁ SITUÁCIA AKO HNACÍ MOTOR PRE DIGITALIZÁCIU A MODERNIZÁCIU PODNIKANIA	353
Doc. JUDr. Diana Treščáková, PhD. - Doc. JUDr. Regina Hučková, PhD. Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach	

**PROPORCIONALITA DISKVALIFIKÁCIE Z VÝKONU FUNKCIE
POĎĽA OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA Z POHLADU PRÁVNEJ
ÚPRAVY DISKVALIFIKAČNÝCH DÔVODOV V ZÁKONE
O KONKURZE A REŠTRUKTURALIZÁCI** 365

JUDr. Lenka Ušiaková, PhD.

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

**NEŠTANDARDNÉ LEGISLATÍVNE ZÁSADY ŠTÁTU
DO INSOLVENČNEJ LEGISLATÍVY** 379

Doc. JUDr. Lucia Žitňanská, PhD.

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

LAUDATIO PROFESOR MILAN ĎURICA

V živote človeka sú okamihy, ktoré nemožno prehliadnuť, najmä ak ide o osobnosť, ktorá je svojím životným príbehom spojená s inštitúciou, a tým aj s jej predstaviteľmi, zamestnancami, študentmi a často oboma skupinami spojenými do jednej. Takouto chvíľou je aj životné jubileum nášho váženého kolegu, učiteľa a verím, že po tých rokoch môžem napísať aj vzácneho priateľa, prof. JUDr. Milana Ďuricu, PhD.

17. augusta 2023 sa pán profesor Ďurica dožil významného a pekného jubilea, 70 rokov a to je čas, aby všetci tí, ktorých jeho osobnosť pozitívne ovplyvnila na vlastnej ceste životom, vzdali hold jeho dielu. Grécky filozof a spisovateľ Xenofón raz povedal: *„Ludia so srdcom na pravom mieste sú vzácnosťou. Kto má rád chválu, musí si naň vyslúžiť dôvod.“* Priznám sa, keď som rekapituloval spomienky na chvíle, odkedy som ako študent, neskôr pedagóg a teraz dekan fakulty stretával na chodbách našej fakulty prof. Ďuricu, nenapadol mi ani jeden citát, ktorý by lepšie vystihoval to, čo sa mi pri jeho mene vybaví. Jeho životný príbeh je lemovaný nielen vrcholovými pozíciami v oblasti justície či akademického prostredia, ale predovšetkým poctivou a pedantnou prácou, ktorá za tým všetkým stojí.

Každý, kto pozná prof. Ďuricu vie, že to, čo v živote dosiahol je merateľné a priamo úmerné jeho nesmiernou pracovitosťou, nezlomným charakterom a vynikajúcimi výsledkami, ktoré ho akoby predurčovali zastávať vo svojich zamestnaniach vedúce pozície. V jeho prípade však nejde len o manažérske posty, ale minimálne v prípade akademického prostredia je jeho vedúca funkcia vždy spojená aj s veľkou dávkou úcty, inšpirácie a výchovy ďalšej generácie. A to sú presne vlastnosti, o ktorých písal Xenofón. Preto som si istý, že všetkých, ktorí sa zúčastňujú tejto konferencie venovanej pocte jeho osobnosti a čítajú riadky tejto publikácie vydanej za rovnakým účelom, dnes motivujú rovnaké pocity.

Záverom mi teda dovoľ, milý pán profesor, aby som Ti nielen zablahoželal k Tvojím okrúhlym narodeninám a zaželel Ti veľa zdravia a šťastia v kruhu Tvojej rodiny a priateľov, ale zároveň Ti v mene svojom aj v mene Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela poďakoval za Tvoju doterajšiu prácu na pozíciách vysokoškolského pedagóga, profesora, vedúceho katedry a v súčasnosti aj prodekana pre vedu a výskum. Nech je Tvoja pracovitosť, pozitívna nálada, brilantná veda a ochota pomáhať svojím kolegom ešte dlho našou inšpiráciou.

Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque sit.

Michal Turošík, dekan Právnickej fakulty UMB

O MILANOVI ĎURICOVI

Profesor Milan Ďurica – dlhoročný sudca, vysokoškolský pedagóg a uznávaný vedec úzko spätý s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici a jej Právnickou fakultou sa 17. augusta 2023 dožil krásneho a okrúhleho životného jubilea 70 rokov. To je pre nás – jeho študentov, kolegov a priateľov výnimočná príležitosť vyjadriť mu naše uznanie a vďaku za všetko, čo pre nás urobil, čo nám odovzdal a čo nás naučil. Týmto zborníkom prác, ktorý je venovaný primárne jemu ako jubilantovi, mu chceme vzdať hold a aj keď ho netreba slovenským a českým právnikom nijako zvlášť predstavovať, predsa len si dovoľíme niekoľko kľúčových informácií z jeho bohatého životopisu:

Prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD. v rokoch 1971 až 1976 absolvoval štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, v roku 1977 mu bol udelený titul doktora práv vo vednom odbore hospodárske a finančné právo. V roku 2000 obhájil na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici dizertačnú prácu a bol mu udelený akademický titul „PhD.“ Následne v roku 2004 absolvoval habilitačnú prednášku na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a bol mu udelený akademický titul docent v odbore obchodné právo. Svoj kvalifikačný rast zavŕšil úspešným ukončením inauguračného konania na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v roku 2019, v ktorom bol vymenovaný za profesora v odbore obchodné a finančné právo.

V rámci ďalšieho vzdelávania absolvoval rozmanité zahraničné študijné pobyty, na Justičnej škole vo Viedni (1993), Najvyššom súde vo Viedni (1995), na Európskom inštitúte v Zürichu, Okresnom súde v Zürichu a Exekučnom úrade v Zürichu (1997). V roku 1998 absolvoval stáže na súdoch a insolvenčnom úrade v Londýne a na súdoch a v škole štátnej správy v Kodani.

V rokoch 1976 až 1979 pôsobil na Ústave hospodárskeho práva Praha, pracovisko v Bratislave. V rokoch 1979 až 1992 bol vedúcim Krajskej štátnej arbitráže v Banskej Bystrici. Po zániku Štátnej arbitráže pracoval ako sudca a podpredseda Krajského súdu v Banskej Bystrici pre veci obchodné. Od roku 2001 do roku 2003 vykonával funkciu podpredsedu sudcovskej rady, v rokoch 2003 až 2008 bol predsedom Sudcovskej rady pri Krajskom súde v Banskej Bystrici. Od roku 2010 do roku 2021 bol predsedom Krajského súdu v Banskej Bystrici a od roku 2012 do roku 2018 členom Súdnej rady Slovenskej republiky.

V rámci svojej vedecko–pedagogickej činnosti vedie prednášky k aktuálnym otázkam obchodného práva, civilného procesného práva a konkurzného práva na rozmanitých fórach. Opakovane prednášal na konferenciách Právo – obchod – ekonomika, Slovenské dni obchodného práva, Karlovarské právnické dni, zároveň viedol prednášky pre Justičnú akadémiu SR, advokátov, sudcov a konkurzných správcov.

Na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici pôsobí od roku 1998 najprv ako externý pracovník a hosťujúci docent, neskôr na funkčnom mieste docenta a v súčasnosti na funkčnom mieste profesora. Okrem toho je dlhoročným vedúcim Katedry obchodného a finančného práva. V rámci pedagogickej činnosti sa zameriava na vedenie prednášok z predmetov Obchodné právo I, Obchodné právo II a Konkurzné právo. Popri vedení prednášok pôsobí ako vedúci, resp. oponent bakalárskych, diplomových a rigorózných prác a predseda rigorózneho komisie v predmetoch Obchodné právo a Hospodárske a finančné právo.

Od roku 2004 je školiteľom doktorandského štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity a od roku 2014 školiteľom doktorandského štúdia na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Zúčastňuje sa inauguračných a habilitačných konaní ako oponent a člen inauguračných a habilitačných komisií.

Zapája sa do riešenia projektov, vrátane projektov financovaných z grantových schém. Bol spoluriešiteľom projektu „PHARE“ – Technická pomoc pre Garančný fond Slovenskej republiky a Národný úrad práce SR a spoluriešiteľom pre FOWI Institute od Central and Eastern European Business Law, Wirtschafts Universität Wien. Okrem toho bol vedúcim konkurzno-právneho tímu a vedúcim projektu „Odborné legislatívne poradenstvo a vzdelávanie v oblasti súťažného a konkurzného práva (Prechodný fond EÚ pre Slovenskú republiku)“. Bol hlavným zodpovedným riešiteľom grantových projektov VEGA a KEGA.

V minulosti bol členom Legislatívnej komisie Ministerstva spravodlivosti SR pre Občiansky súdny poriadok, predsedom Komisie pre revíziu konkurzného práva Ministerstva spravodlivosti SR, členom Komisie pre rekodifikáciu občianskeho procesného práva. Pôbil tiež ako podpredseda Rady Justičnej akadémie SR, je členom Vedeckej rady Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a členom Vedeckej rady Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, a súčasne zastáva funkciu prodekana Právnickej fakulty UMB pre vedu a výskum. Je osobou zodpovednou za zabezpečovanie kvality a rozvoja študijného programu obchodné a finančné právo na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Pôsobí tiež ako člen redakčnej rady časopisu Bulletin slovenskej advokácie a časopisu Štát a právo.

Za svoju publikačnú činnosť získal Cenu Karola Planka za publikačnú činnosť a Cenu Karlovarských právnických dní: Najlepšia právnická publikácia v Slovenskej republike. Dvakrát mu bola udelená Cena rektorky Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici za najlepšiu vedeckú monografiu.

Profesor Milan Đurica patrí, podľa nášho presvedčenia, medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenského práva našej doby. Dokázal výnimočným spôsobom prepájať teóriu s praxou, ako dlhoročný obchodný sudca, ako dlhoročný pedagóg a najmä ako erudovaný a výnimočný expert

na konkurzné právo. Zrejme niet publikácie z oblasti konkurzného práva, ktorá by necitovala niektorý z jeho bohatých vedeckých výstupov – nemožno nespomenúť predovšetkým jeho komentáre najprv k pôvodnému Zákonu o konkurze a vyrovnaní (v troch vydaniach), systematické vedecké monografie pod názvom Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii (rovnako v troch vydaniach) a napokon len ťažko prekonateľný komentár k Zákonu o konkurze a reštrukturalizácii v štyroch prepracovaných a doplnených vydaniach, pričom posledný z nich má rozsah 2496 normostrán (!) - a len pre doplnenie, všetky tieto práce sú jeho výlučnými autorskými dielami. Popri tom je členom autorského kolektívu pod vedením prof. Márie Patakyovej, ktorý od roku 2006 postupne vydal v piatich vydaniach komentár k Obchodnému zákonníku. Je autorom zatiaľ jedinej slovenskej učebnice konkurzného práva a potom desiatok ďalších vedeckých a odborných článkov, učebníc a skrípt v oblasti obchodného, konkurzného, občianskeho a procesného práva.

Celá jeho úctyhodná vedecká a publikačná činnosť vznikla popri sudcovskom pôsobení a pôsobení vo vysokých justičných funkciách. Toto všetko zvládol vďaka svojej ohromnej pracovitosti, húževnatosti, entuziazmu a disciplíne, prameniacej (asi) aj z jeho lásky k športu (vášnivý cyklista v lete a bežkár v zime). Napriek veľkému pracovnému nasadeniu, veľkým kariérnym úspechom a dielam, ktoré dosiaľ vytvoril, zostal skromným, slušným, veľmi zábavným a priateľským človekom. Dokáže byť konštruktívne kritický, no vie aj pochváliť, dokáže nadchnúť, ale aj schladiť vášne, je prirodzenou autoritou, no vie akceptovať aj odlišný názor. Jeho vzdelanie a všeobecný prehľad, veľkorysosť a nadhľad sú pre nás všetkých, ktorí máme tú česť s ním spolupracovať, obdivuhodné.

Vážený pán profesor, v menej celej Katedry obchodného a finančného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ti v prvom rade srdečne gratulujeme k dosiahnutiu krásneho životného jubilea v plnom zdraví a závideniahodnej kondícii, úprimne ďakujeme za všetko, čo si urobil pre nás ako jednotlivcov, ako katedru, fakultu a univerzitu, ale aj pre celú slovenskú právnickú obec a želáme Ti pevné zdravie, veľa úspechov a veríme, že budeme mať možnosť s Tebou spolupracovať ešte dlhé roky.

Kolektív Katedry obchodného a finančného práva PrF UMB

BIBLIOGRAFIA MILANA ĎURICU

AAA Vedecké monografie vydané v zahraničných vydavateľstvách

AAA01 Zákon o konkurze a reštrukturalizácii : komentár : v znení účinnom do 31. decembra 2011, od 1. januára 2012, od 1. januára 2015, od 29. apríla 2015, od 1. októbra 2015 a od 1. januára 2016, od 15. novembra 2016, od 1. januára 2017, od 1. februára 2017, od 1. marca 2017, od 1. januára 2018 a od 1. januára 2019, od 1. januára 2020, od 28. decembra 2020, od 1. januára 2021 a od 1. marca 2021 / Milan Ďurica ; rec. Mária Patakyová, Oľga Ovečková. - 4. [doplň. a aktual.] vyd. - Praha : C. H. Beck, 2021. - 1496 s. [124,82 AH]. - ISBN 978-80-7400-846-7 [ĎURICA, Milan (100%) - PATAKYOVÁ, Mária (rec.) - OVEČKOVÁ, Oľga (rec.)]

AAA02 Zákon o konkurze a reštrukturalizácii : komentár : v znení účinnom do 31. decembra 2011, od 1. januára 2012, od 1. januára 2015, od 29. apríla 2015, od 1. októbra 2015 a od 1. januára 2016, od 15. novembra 2016, od 1. januára 2017, od 1. februára 2017, od 1. marca 2017, od 1. januára 2018 a od 1. januára 2019 / Milan Ďurica ; rec. Oľga Ovečková, Mária Patakyová. - 3. [doplň. a aktual.] vyd. - Praha : C. H. Beck, 2019. - 1456 s. [72,80 AH]. - ISBN 978-80-7400-754-5 [ĎURICA, Milan (100%) - OVEČKOVÁ, Oľga (rec.) - PATAKYOVÁ, Mária (rec.)]

AAA03 Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Andrea Moravčíková, Mária Patakyová, Jozef Vozár. - 2. aktualiz. vyd. - Praha : C. H. Beck, 2008. - 1143 s. [57,15 AH]. - ISBN 978-80-7400-039-3 [PATAKYOVÁ, Mária (30%) - BARTOVÁ, Zuzana (10%) - BLAHA, Marián (25%) - ĎURICA, Milan (21%) - JABLONKA, Branislav (5%) - MORAVČÍKOVÁ, Andrea (7%) - VOZÁR, Jozef (2%)]

AAB Vedecké monografie vydané v domácich vydavateľstvách

AAB01 Zákon o konkurze a reštrukturalizácii : komentár : v znení účinnom do 31. decembra 2011, od 1. januára 2012, od 1. januára 2015, od 29. apríla 2015, od 1. októbra 2015 a od 1. januára 2016 / Milan Ďurica ; rec. Oľga Ovečková, Mária Patakyová. - 2. [doplň. a aktual.] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2015. - 1456 s. [72,80 AH]. - ISBN 978-80-89603-36-7 [ĎURICA, Milan (100%) - OVEČKOVÁ, Oľga (rec.) - PATAKYOVÁ, Mária (rec.)]

AAB02 Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii : (2. prepracované a doplnené vydanie s európskou a národnou judikatúrou) / Milan Ďurica ; rec. Mojmír Mamojka, Pavol Kubíček. - 2. prepracované a doplnené vydanie s európskou a národnou judikatúrou. - Bratislava : Paneurópska vysoká škola,

2010. - 816 s. [40,80 AH]. - ISBN 978-80-89447-31-2 [ĎURICA, Milan (100%) - MAMOJKA, Mojmír (rec.) - KUBÍČEK, Pavol (rec.)]. - publikácia bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja v rámci projektu APVV-0745-07 s názvom "Vymožiteľnosť práva v Slovenskej republike"

AAB03 Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii / Milan Ďurica. - 1. vyd. - Žilina : Poradca podnikateľa, 2006. - 480 s. [24,05 AH]. - ISBN 80-88931-42-8 [ĎURICA, Milan (100%)]

AAB04 Obchodný zákonník a súvisiace predpisy : komentár / Jozef Suchoža a kolektív. - 1. vyd. - Bratislava : Eurounion, 2003. - 1040 s. [52,10 AH]. - ISBN 80-88984-51-3 [SUCHOŽA, Jozef (20%) - BABČÁK, Vladimír (16%) - HUSÁR, Ján (16%) - ĎURICA, Milan (16%) - NÉMETHOVÁ, Monika (16%) - JAMRIŠKOVÁ, Mária (16%)]

AAB05 Zákon o konkurze a vyrovnaní : úplné znenie zákona s komentárom a judikátmi / Milan Ďurica ; rec. František Zoulík, Pavol Kubíček. - 2. preprac. a dopl. vyd. - Žilina : Poradca podnikateľa, 2003. - 399 s. [19,95 AH]. - ISBN 80-88931-18-5 [ĎURICA, Milan (100%) - ZOULÍK, František (rec.) - KUBÍČEK, Pavol (rec.)]

AAB06 Zákon o konkurze a vyrovnaní : úplné znenie zákona s komentárom a judikátmi / Milan Ďurica ; rec. František Zoulík, Pavol Kubíček. - 1. vyd. - Žilina : Poradca podnikateľa, 2001. - 399 s. [19,95 AH]. - ISBN 80-88931-10-X [ĎURICA, Milan (100%) - ZOULÍK, František (rec.) - KUBÍČEK, Pavol (rec.)]

ABB Štúdie v časopisoch a zborníkoch charakteru vedeckej monografie vydané v domácich vydavateľstvách

ABB01 Obchodné spoločnosti / Zuzana Bartová ... [et al.]. druhá časť, hlava prvá (§ 56 - § 220zl). In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Miroslav Gavalec, Petra Příbelská. - 5. [aktual.] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2016. - ISBN 978-80-89603-46-6. - S. 233-1005 [38,65 AH]. [BARTOVÁ, Zuzana (10%) - BLAHA, Marián (27%) - ĎURICA, Milan (13%) - GRAMBLIČKOVÁ, Barbora (2%) - KISELY, Ivan (3%) - MAŠUROVÁ, Angelika (6%) - PÁLKA, Radoslav (7%) - PATAKYOVÁ, Mária (32%)]

ABB02 Všeobecné ustanovenia / Milan Ďurica ... [et al.]. tretia časť, hlava prvá (§ 261 - § 408a). In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Miroslav Gavalec, Petra Příbelská. - 5. [aktual.] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2016. - ISBN 978-80-89603-46-6. - S. 1069-1304 [11,80 AH]. [ĎURICA, Milan (60%) - MORAVČÍKOVÁ, Andrea (14%) - PATAKYOVÁ, Mária (13%) - VOZÁR, Jozef (13%)]

ABB03 Osobitné ustanovenia o niektorých obchodných záväzkových vzťahoch / Zuzana Bartová ... [et al.]. tretia časť, hlava druhá (§ 409 - § 728). In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Miroslav Gavalec, Petra Příbelská. - 5. [aktual.] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2016. - ISBN 978-80-89603-46-6. - S. 1305-1588 [14,21 AH]. [BARTOVÁ, Zuzana (23%) - BLAHA, Marián (25%) - DURČINSKÁ, Jana (7%) - ĎURICA, Milan (16%) - KOVÁCSOVÁ, Tímea (8%) - MORAVČÍKOVÁ, Andrea (10%) - PATAKYOVÁ, Mária (11%)]

ABB04 Prienik konkurzného práva hmotného do vlastníckeho práva s akcentom na uspokojenie pohľadávok veriteľov / Milan Ďurica. In: Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok / ed. Milan Ďurica, Martin Kubinec ; rec. Mojmir Mamojka, Jozef Suchoža. - [1. vyd.]. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014. - ISBN 978-80-557-0819-5. - S. 7-72 [3,25 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD Kapitoly vo vedeckých monografiách vydané v domácich vydavateľstvách

ABD01 Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia / Milan Ďurica. štvrtá časť (§ 756 - § 775). In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Miroslav Gavalec, Petra Příbelská. - 5. [aktual.] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2016. - ISBN 978-80-89603-46-6. - S. 1611-1656 [2,25 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD02 Obchodné spoločnosti : § 56-68 (okrem § 66a, 66b) / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 209-251 [2,24 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD03 Likvidácia spoločnosti : § 70-75a / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 351-370 [1,10 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD04 Niektoré ustanovenia o právnych úkonoch : § 266-296 / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck,

2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1060-1118 [2, 83 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD05 Odstúpenie od zmluvy : § 344-386 / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1175-1259 [4,28 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD06 Zmluva o predaji podniku : § 476-488 / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1352-1379 [1,12 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD07 Zmluva o preprave veci : § 610-629 / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1489-1508 [1,06 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ABD08 Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia : § 756-775 / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1615-1659 [2,42 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ACB Vysokoškolské učebnice vydané v domácich vydavateľstvách

ACB01 Civilné právo procesné / Marek Števíček, Jana Baricová ... [et al.] ; rec. Renáta Šínová, Jana Bajánková. - 1. vyd. - Bratislava : Eurokódex, 2010. - 856 s. [42,85 AH]. - ISBN 978-80-89447-18-3 [ŠTEVČEK, Marek (29%) - BARICOVÁ, Jana (12%) - CIBULKA, Ľubor (5%) - CIRÁK, Ján (2%) - ĎURICA, Milan (8%) - GANDŽALOVÁ, Daniela (2%) - HENČEKOVÁ, Jana (7%) - KOTRECOVÁ, Alexandra (16%) - PROCHÁZKA, Radoslav (4%) - SMYČKOVÁ, Romana (7%) - STAVINHOVÁ, Jaruška (8%) - ŠINOVÁ, Renáta (rec.) - BAJÁNKOVÁ, Jana (rec.)]

ACB02 Základy konkurzného práva / Milan Ďurica ; rec. Karel Marek, Ján Husár. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2009. - 256 s. [12,80 AH]. - ISBN 978-80-8083-750-1 [ĎURICA, Milan (100%) - MAREK, Karel (rec.) - HUSÁR, Ján (rec.)]

ACD Kapitoly vo vysokoškolských učebniciach vydané v domácich vydavateľstvách

ACD01 Nedobrovoľné zrušenie obchodnej spoločnosti / Milan Ďurica, Martin Kubinec, Monika Némethová. In: Aplikované právo obchodných spoločností a družstva - ťažiskové inštitúty / rec. Kateřina Eichlerová, Michal Černý. - 1. vyd. - Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2021. - ISBN 978-80-571-0363-9. - S. 760-787 [1,82 AH] [1,82 AH]. [ĎURICA, Milan (15%) - KUBINEC, Martin (65%) - NÉMETHOVÁ, Monika (20%)]

ACD02 Zmluva o dielo / Milan Ďurica. In: Slovenské obchodné právo : obchodné záväzky / rec. Mária Bujňáková, Alena Križanová, Soňa Kubincová. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2004. - ISBN 80-8083-006-1. - S. 87-99 [1,00 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ACD03 Zmluvy v oblasti prepravy / Milan Ďurica. In: Slovenské obchodné právo : obchodné záväzky / rec. Mária Bujňáková, Alena Križanová, Soňa Kubincová. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2004. - ISBN 80-8083-006-1. - S. 121-131 [1,00 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADE Vedecké práce v ostatných zahraničných časopisoch

ADE01 Uplatňovanie pohľadávok vo veciach obchodných na súdoch v Slovenskej republike / Milan Ďurica. In: Právní praxe v podnikání. - Praha : Bonus, 1996. - Č. 3 (1996), s. 14-23. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADE02 Zápis do rejstříku do pěti dnů, aneb nová právní úprava rejstříkových zápisů na Slovensku / Milan Ďurica. In: Obchodní právo : časopis pro obchodně právní praxi. - Praha : Wolters Kluwer, 2018-. - ISSN 1210-8278. - Roč. 13, č. 5 (2004), s. 32-38. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADE03 Splnenie dodávok v investičnej výstavbe / Milan Ďurica. In: Arbitrážní praxe. - Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1990. - ISSN 0323-1216. - Roč. 30, č. 4 (1990), s. 86-96. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF Vedecké práce v ostatných domácich časopisoch

ADF01 Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane veriteľov / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis

pre právnu prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, 2022. - ISSN 1335-6461. - Roč. 74, č. 1 (2022), s. 20-31. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF02 Dočasná ochrana podnikateľov a jej právne účinky / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2020. - ISSN 1335-6461. - Roč. 72, č. 6 - 7 (2020), s. 776-789. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF03 Osobné bankroty = Personal bankruptcies = Privatinsolvenz / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2017. - ISSN 1335-1079. - Roč. 23, č. 4 (2017), s. 30-53. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF04 Nová právna úprava času splatnosti peňažných záväzkov a úrokov z omeškania v Obchodnom zákonníku / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2013. - ISSN 1335-6461. - Roč. 65, č. 8-9 (2013), s. 1087-1097. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF05 Odklad vykonateľnosti rozhodnutí v insolvenčnom konaní (nad tromi rozhodnutiami Ústavného súdu SR) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2013. - ISSN 1335-1079. - Roč. 65, č. 12 (2013), s. 1625-1633. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF06 Ako s trovami exekučného konania zastaveného v dôsledku konkurzného a reštrukturalizačného konania / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2009. - ISSN 1335-6461. - Roč. 61, č. 4 (2009), s. 533-541. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF07 Posledná novela zákona o konkurze a vyrovnaní. Prvá časť. / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2005. - ISSN 1335-1079. - Roč. 11, č. 5 (2005), s. 32-47. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF08 Posledná novela zákona o konkurze a vyrovnaní. Druhá časť / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2005. - ISSN 1335-1079. - Roč. 11, č. 6-7 (2005), s. 21-37. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF09 Podmienky na výkon funkcie správcu od 1. júla 2005 / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2005. - ISSN 1335-1079. - Roč. 11, č. 6-7 (2005), s. 38-53. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF10 Úvahy o novele Zákona o konkurze a vyrovnaní : (pragmatizmus a ústavnosť) / Milan Ďurica. In: Právny obzor : teoretický časopis pre otázky štátu a práva / Ústav štátu a práva SAV. - Bratislava : SAP - Slovak Academic Press, 2005. - ISSN 0032-6984. - Roč. 88, č. 1 (2005), s. 32-43. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF11 Zrušenie, likvidácia a zánik obchodných spoločností (3. časť) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2004. - ISSN 1335-6461. - Roč. 56, č. 1 (2004), s. 12-37. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF12 Pluralita veriteľov ako jedna z podmienok pre vyhlásenie konkurzu / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2004. - ISSN 1335-6461. - Roč. 56, č. 2 (2004), s. 226-229. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF13 Podmienky pre podanie vylučovacej žaloby v konkurznom konaní / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2004. - ISSN 1335-6461. - Roč. 56, č. 3 (2004), s. 374-379. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF14 Zvolávanie mimoriadneho valného zhromaždenia akciovej spoločnosti predstavenstvom a súdom : (po druhý raz) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2004. - ISSN 1335-6461. - Roč. 56, č. 6-7 (2004), s. 744-758. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF15 Poznámky k novej právnej úprave konania vo veciach obchodného registra : (procesné súvislosti) / Milan Ďurica. In: Právny obzor : teoretický časopis pre otázky štátu a práva / Ústav štátu a práva SAV. - Bratislava : SAP - Slovak Academic Press, 2004. - ISSN 0032-6984. - Roč. 87, č. 4 (2004), s. 306-316. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF16 Zrušenie, likvidácia a zánik obchodných spoločností (1. časť) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2003. - ISSN 1335-6461. - Roč. 55, č. 11 (2003), s. 1034-1049. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF17 Zrušenie, likvidácia a zánik obchodných spoločností (2. časť) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2003. - ISSN 1335-6461. - Roč. 55, č. 12 (2003), s. 1113-1127. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF18 Ustanovenie a zbavenie funkcie správcu konkurznej podstaty / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, Právnický ústav, 2002. - ISSN 1335-6461. - Roč. 54, č. 5 (2002), s. 527-544. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF19 Kríza záložného práva v praxi (nevhodná právna úprava?) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2000. - ISSN 1335-6461. - Roč. 52, č. 1 (2000), s. 34-47. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF20 Obchodné spoločnosti v rozhodovacej praxi súdov / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 1999. - ISSN 1335-1079. - Č. 3 (1999), s. 22-38. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF21 Procesné nástupníctvo ako dôsledok singulárnej sukcesie a rozhodovacia prax súdov / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1999. - ISSN 1335-6461. - Roč. 51, č. 12 (1999), s. 41-50. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF22 O novele zákona o konkurze a vyrovnaní aj trochu inak : (otázniky nad niektorými ustanoveniami) / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 1998. - ISSN 1335-1079. - Č. 3 (1998), s. 7-23. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF23 O súdnych sporoch z medzinárodného obchodného styku / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 1998. - ISSN 1335-1079. - Č. 4 (1998), s. 7-21. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF24 Odmena správcu konkurznej podstaty (jej výška a splatnosť) / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 1998. - ISSN 1335-1079. - Č. 6 (1998), s. 15-25. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF25 Likvidácia podnikateľských subjektov : absencia a problémy právnej úpravy / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1994. - ISSN 1335-6461. - Roč. 46, č. 1 (1994), s. 23-30. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF26 Zákon o súdnych poplatkoch a jeho novely z pohľadu rozhodovania vo veciach obchodných / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1993. - ISSN 1335-6461. - Roč. 45, č. 11 (1993), s. 29-35. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF27 Právomoc, vecná a miestna príslušnosť krajských a okresných súdov v obchodných veciach / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1992. - ISSN 1335-6461. - Roč. 44, č. 6-7 (1992), s. 4-13. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF28 Ako s konzorciami po nadobudnutí účinnosti Obchodného zákonníka / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1992. - ISSN 1335-1079. - Roč. 44, č. 4 (1992), s. 37-41. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF29 Aký sme mali a aký máme živnostenský zákon / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1991. - ISSN 1335-6461. - Roč. 43, č. 4 (1991), s. 33-39. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF30 O niektorých problémoch v hospodárskom práve / Milan Ďurica. In: Právny obzor : teoretický časopis pre otázky štátu a práva. - Bratislava : Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, 1990. - ISSN 0032-6984. - Roč. 73, č. 6 (1990), s. 497-509. [ĎURICA, Milan (100%)]

ADF31 Zodpovednosť za vadné plnenie pri dodávkach v investičnej výstavbe podľa novely hospodárskeho zákonníka / Milan Ďurica. In: Právny obzor : teoretický časopis pre otázky štátu a práva. - Bratislava : Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, 2014-. - ISSN 0032-6984. - Roč. 72, č. 9 (1989), s. 780-791. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEC Vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

AEC01 Liegenschaftserwerb durch Ausländer / Milan Ďurica. In: Unternehmer in der Slowakischen Republik : Ausgewählte Rechtsfragen, Band 19. - Wien : Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 2005. - ISBN 3-7083-0241-9. - S. 61-66. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEC02 Je spravodlivo upravené vyvažovanie záujmov v konkurze? = Is the balance of interests in bankruptcy fairly regulated? / Milan Ďurica. In: Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narodeninám / rec. Martin Škop, Branislav Jablonka. - 1. vyd. - Brno : Masarykova univerzita, 2022. - ISBN 978-80-280-0093-6. - S. 625-639. Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/chapter/2174/739> [ĎURICA, Milan (100%)]

AEC03 Prienik judikatúry do súkromného práva / Milan Ďurica. III, Význam judikatúry v obchodnom právu. In: Rekodifikace obchodního práva - pět let poté : pocta Ireně Pelikánové. Svazek II. - 1. vyd. - Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019. - ISBN 978-80-7598-426-5. - S. 133-147. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEC04 Kto má chrániť slabšiu stranu. Súd alebo pozitívne právo? / Milan Ďurica. Časť 1, kapitola 2. In: Obchodní korporace a ochrana slabší strany / ed. Stanislava Černá ; rec. Ivanka Štenglová, Tomáš Pohl. - 1. vyd. - Praha : Wolters Kluwer, 2017. - ISBN 978-80-7552-555-0. - S. 22-37 [1,50 AH]. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEC05 Prienik insolvenčného práva obchodných spoločností / Milan Ďurica. In: Soukromé právo v pohybu / ed. Karel Eliáš. - Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. - ISBN 80-86898-31-8. - S. 34-53. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED Vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

AED01 Judiciálne variácie na vznik pohľadávky na náhradu trov konania a jej uspokojovanie v insolvenčnom konaní / Milan Ďurica. In: Zásahy verejnej moci do podnikania a obchodovania : pocta profesorovi Jánovi Husárovi : zborník vedeckých prác / rec. Vladimír Babčák, Mária Bujňáková ... [et al.]. - 1. vyd. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2022. - ISBN 978-80-574-0155-1. - S. 58-68. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED02 Úvod a systém právnej úpravy zrušenia obchodnej spoločnosti a družstva / Milan Ďurica. In: Aplikované právo obchodných spoločností a družstva - ťažiskové inštitúty / rec. Kateřina Eichlerová, Michal Černý.

- 1. vyd. - Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2021. - ISBN 978-80-571-0363-9. - S. 745-749. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED03 Dobrovoľné zrušenie obchodnej spoločnosti / Milan Ďurica, Martin Kubinec. In: Aplikované právo obchodných spoločností a družstva - ťažiskové inštitúty / rec. Kateřina Eichlerová, Michal Černý. - 1. vyd. - Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2021. - ISBN 978-80-571-0363-9. - S. 750-759. [ĎURICA, Milan (50%) - KUBINEC, Martin (50%)]

AED04 Zodpovednosť za omeškanie dlžníka v obchodnom práve - experimenty a metamorfózy legislatívy (pocta k pocte) / Milan Ďurica. In: Zodpovednosť v práve : pocta Oľge Ovečkovej / rec. Lucia Žitňanská, Lucia Berdisová. - 1. vyd. - Bratislava : Wolters Kluwer, 2019. - ISBN 978-80-571-0031-7. - S. 94-121. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED05 Reálne možnosti veriteľa pri vymáhaní peňažného plnenia / Milan Ďurica. 2. časť. In: Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok / ed. Milan Ďurica, Martin Kubinec ; rec. Mojmír Mamojka, Jozef Suchoža. - [1. vyd.]. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014. - ISBN 978-80-557-0819-5. - S. 73-91. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED06 Možnosti súdov pri ochrane veriteľov a možnosti veriteľov pri súdnej ochrane (Konflikt práva procesného s právom hmotným) / Milan Ďurica. In: Právo - obchod - ekonomika : zborník vedeckých prác (všeobecné, teoretické a aplikačné aspekty obchodného práva v kontexte právnej regulácie ekonomiky, problematika obchodných korporácií vrátane európskych kontextov, medzinárodná obchodná arbitráž a jej širšie aspekty) / ed. Jozef Suchoža, Ján Husár ; rec. Viktória Bobáková, Hana Marková. 3. - 1. vyd. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta, 2013. - ISBN 978-80-8152-056-3. - S. 628-640. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED07 Čas plnenia peňažného záväzku dlžníka : § 340a, 340b / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1166-1173. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED08 Špecifiká zmlúv so záväzkom podriadenosti : § 408a / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef

Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1284-1287. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED09 Sľub odškodnenia : § 725-728 / Milan Ďurica. In: Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Angelika Mašurová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 4. [aktualizované] vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2013. - ISBN 978-80-89603-12-1. - S. 1589-1591. [ĎURICA, Milan (100%)]

AED10 Vymožitelnosť práva z hľadiska obchodného práva (konkurzná časť) / Milan Ďurica. In: Vymožitelnosť práva v Slovenskej republike : záverečná štúdia / red. Gabriela Urbanská ; rec. Naděžda Rozehnalová ... [et al.]. - Pezinok : Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2010. - ISBN 978-80-970207-2-9. - S. 329-378. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEE Vedecké práce v zahraničných nerecenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

AEE01 Nad niektorými zmenami obchodného zákonníka po 1. januári 2008 / Milan Ďurica. In: Obchodné spoločnosti ; aktuálne otázky a problémy. - Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. - ISBN 978-80-7380-157-1. - S. 263-273. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEF Vedecké práce v domácich nerecenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

AEF01 Nové konkurzné právo bez konkurzov? : (poznatky a skúsenosti) / Milan Ďurica. In: 13. Slovenské dni obchodného práva : zborník, Bratislava, 4. a 5. októbra 2007. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2007. - S. 75-105. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEF02 Ochrana dlžníka pred veriteľom prostredníctvom konkurzného práva : (výhody a úskalia reštrukturalizácie) / Milan Ďurica. In: 15. Slovenské dni obchodného práva : zborník : 1. a 2. októbra 2009 Bratislava. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2009. - S. 19-29. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEF03 Cezhraničné konkurzy a ich právna úprava / Milan Ďurica. In: 12. Slovenské dni obchodného práva : zborník. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2006. - S. 128-148. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEF04 Právne postavenie veriteľov v novom konkurznom práve / Milan Ďurica. In: 11. Slovenské dni obchodného práva : zborník, Bratislava, 6. a 7. októbra

2005. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2005. - S. 81-104. [ĎURICA, Milan (100%)]

AEF05 Oddĺženie fyzickej osoby po zrušení konkurzu / Milan Ďurica. In: Obchodné právo a obchodné spoločnosti v kontexte s európskym právom : pracovný materiál pre účastníkov medzinárodnej konferencie. - Calypso PM, 2005. - S. 7-24. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách

AFC01 Veriteľ versus dlžník (súmrak nad veriteľom) = Creditor versus debtor (twilight over the creditor) / Milan Ďurica. In: Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie = Law in business of selected member states of the European Union : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference. - 1. vyd. - Praha : TROAS, 2020. - ISBN 978-80-88055-10-5. - ISSN 2571-4074. - S. 281-287. Dostupné na: <https://kpep.vse.cz/aktuality/sbornik-z-mezinarodni-vedecke-konference/> [ĎURICA, Milan (100%)]

AFC02 Právne postavenie správcu a zodpovednosť za výkon jeho činnosti / Milan Ďurica. In: XVIII. Karlovarské právnické dny = XVIII. Karlsbader Juristentage : mezinárodní vědecká konference, Karlovy Vary, 16.-18. června 2010. - Praha : Linde, 2010. - ISBN 978-80-7201-819-2. - S. 11-26. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFC03 Nová právná úprava konkurzu na Slovensku z pohľadu práva Európskej únie / Milan Ďurica. In: Vzájemné ovlivňování komunitní úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reforem : Sborníky 32, sborník ze setkání kateder obchodního práva právnických fakult České republiky a Slovenské republiky. - Praha : Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007. - ISBN 978-80-85889-86-4. - S. 83-94. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

AFD01 Je záväzný pokyn podmienkou povolenia vkladu vlastníckeho práva? : (oprávnenia správy katastra pri zápise práv k nehnuteľnostiam speňažovaných v konkurznom konaní) / Milan Ďurica. In: 14. slovenské dni obchodného práva : zborník : Bratislava, 2. a 3. októbra 2008. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2008. - S. 156-171. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD02 Nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet- Zásada alebo výnimka? : (krátke zamyslenie so zameraním na konkurzné právo) / Milan Ďurica. In: Obchodné a insolvenčné právo ako prostriedok na ochranu trhovej ekonomiky : vedecký zborník z medzinárodnej konferencie, Banská Štiavnica, 25.-27. 5. 2010 / ed. Milan Ďurica, Martin Kubinec ; rec. Jozef Suchoža,

Stanislav Mráz. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2011. - ISBN 978-80-557-0139-4. - S. 40-53. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD03 Pôsobenie konkurzného práva v trhovej ekonomike / Milan Ďurica. In: Hospodárska politika a právo v období hospodárskej krízy : zborník z vedeckého seminára, Banská Bystrica 26.03.2010 / rec. Juraj Nemec ... [et al.]. - Banská Bystrica : Bankovní inštitút vysoká škola, 2010. - ISBN 978-80-970422-0-2. - S. 43-54. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD04 Efektivita konkurzného práva v čase ekonomickej krízy / Milan Ďurica. In: Vymožitelnosť práva v Slovenskej republike : zborník z medzinárodnej konferencie v kontexte vymožitelnosti práva v Slovenskej republike konanej v dňoch 1. - 2. októbra 2009 v Omšeni pri príležitosti 5. výročia vzniku Justičnej akadémie Slovenskej republiky / rec. Peter Hulla, Miroslav Slašťan. - Pezinok : Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2009. - ISBN 978-80-970207-0-5. - S. 84-98. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD05 Vybrané právne problémy prechodu na euro so zameraním na právo obchodných spoločností / Milan Ďurica. In: Vedecká konferencia o euro a ochrane a vymožitelnosti práv : zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej 27. - 28. novembra 2008 v Banskej Bystrici na Kaskádach - Sielnica / zost. Jaroslav Chovanec, Ján Círák ; rec. Michal Gašpar, Igor Paluš. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2009. - ISBN 978-80-8083-788-4. - S. 39-53. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD06 Nad traumatizujúcou legislatívou : (úroky z omeškania podľa Obchodného zákonníka) / Milan Ďurica. In: Aktuálne otázky obchodného práva : vedecká konferencia konaná v dňoch 24.-25. apríla 2008 v Bratislave v rámci projektu "Konštitucionalizácia a zákonodarstvo v podmienkach SR ako členského štátu EÚ so zreteľom na formovanie právneho štátu a právnej praxe" / zost. Tatiana Weissová, Viliam Janáč. - Bratislava : Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, 2008. - ISBN 978-80-8095-033-0. - S. 68-79. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD07 Postavenie konkurzných veriteľov v novom konkurznom práve : (vymáhanie pohľadávok) / Milan Ďurica. In: Management pohľadávok : zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Bratislava, 11. - 12. októbra 2006. - Viedeň : EU Generation, 2006. - S. 87-89. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD08 Čo je na konkurzoch neetické? / Milan Ďurica. In: Etika ako podmienka efektivity práva : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 21. septembra 2005 pri príležitosti 10. výročia založenia Právnickej fakulty

UMB v Banskej Bystrici / rec. Jozef Králik, Jaroslav Straka. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2005. - ISBN 80-8083-182-3. - S. 88-100. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD09 Právna úprava bankrotu de lege ferenda z pohľadu európskeho práva / Milan Ďurica. In: 10. Slovenské dni obchodného práva : konferencia, Bratislava, 7. - 8. 10. 2004. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2004. - S. 42-59. [ĎURICA, Milan (100%)]

AFD10 Insolvenčné právo na Slovensku a v Európskej únii / Milan Ďurica. In: Európska únia v kontexte s právnym systémom Slovenskej republiky : 3. Právnické dni Karola Planka : medzinárodná vedecká konferencia, Topoľčianky, október 2004 / zost. Jaroslav Chovanec. - Bratislava : Nadácia profesora Karola Planka, 2005. - ISBN 80-968898-2-6. - S. 187-204. [ĎURICA, Milan (100%)]

BAA Odborné monografie vydané v zahraničných vydavateľstvách

BAA01 Obchodný zákonník : komentár / jednotlivé časti komentára k zákonu spracovali: Mária Patakyová, Zuzana Bartová, Marián Blaha, Milan Ďurica, Branislav Jablonka, Tímea Kováčsová, Andrea Moravčíková, Jozef Vozár. - 3. [aktualizované] vyd. - Praha : C. H. Beck, 2010. - 1199 s. [59,95 AH]. - (Beckova edícia Komentované zákony). - ISBN 978-80-7400-314-1 [PATAKYOVÁ, Mária - BARTOVÁ, Zuzana - BLAHA, Marián - ĎURICA, Milan - JABLONKA, Branislav - KOVÁCSOVÁ, Tímea - MORAVČÍKOVÁ, Andrea - VOZÁR, Jozef]

BAB Odborné monografie vydané v domácich vydavateľstvách

BAB01 Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii : (3. prepracované a doplnené vyd. s európskou a národnou judikatúrou. Výklad právnej úpravy konaní začatých do 1. januára 2012 a po 1. januári 2012) / Milan Ďurica ; rec. Mojmír Mamojka. - 3. preprac. a dopl. vyd. Žilina : Eurokodex, 2012. - 1024 s. [51,20 AH]. - ISBN 978-80-89447-82-4 [ĎURICA, Milan (100%) - MAMOJKA, Mojmír (rec.)]

BAB02 Zákon o konkurze a reštrukturalizácii : v znení účinnom do 1. januára 2012 a od 1. januára 2012 : komentár / Milan Ďurica. - 1. vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2012. - 1148 s. [57,40 AH]. - ISBN 978-80-89603-00-8 [ĎURICA, Milan (100%)]

BAB03 Sprievodca konkurzným právom / Milan Ďurica, Ján Husár. - 1. vyd. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008. - 137 s. [9,13 AH]. - ISBN 978-80-968833-3-2 [ĎURICA, Milan (87%) - HUSÁR, Ján (13%)]

BBB Kapitoly v odborných monografiách vydané v domácich vydavateľstvách

BBB01 Osobitné ustanovenia pre záväzkové vzťahy v medzinárodnom obchode : (§ 729 - 775) : tretia časť, tretia hlava / Andrea Moravčíková, Milan Ďurica ... [et al.]. In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Stanislava Černá. - 1. vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2022. - ISBN 978-80-8232-018-6. - S. 1691-1752. [MORAVČÍKOVÁ, Andrea (26,22%) - ĎURICA, Milan (62,30%) - MAŠUROVÁ, Angelika (6,56%) - PATAKYOVÁ, Mária (4,92%)]

BBB02 Všeobecné ustanovenia : (§ 261 - 408) : tretia časť, prvá hlava. In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Stanislava Černá. - 1. vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2022. - ISBN 978-80-8232-018-6. - S. 1175-1408. [PATAKYOVÁ, Mária (10,68%) - ĎURICA, Milan (49,15%) - STRÉMY, Jana (12,82%) - VOZÁR, Jozef (16,67%) - MORAVČÍKOVÁ, Andrea (10,68%)]

BBB03 Obchodné spoločnosti : (§ 56 - 220 zl) : druhá časť, prvá hlava / Stanislav Barkoci, Zuzana Bartová ... [et al.]. In: Obchodný zákonník : komentár / rec. Josef Bejček, Stanislava Černá. - 1. vyd. - Bratislava : C. H. Beck, 2022. - ISBN 978-80-8232-018-6. - S. 245-1120 [43,75 AH]. [ĎURICA, Milan (14,17%) - LACKO, Pavel (0,57%) - BARTOVÁ, Zuzana (8,23%) - PATAKYOVÁ, Mária (28,45%) - KAČALJAK, Matej (0,97%) - KISELY, Ivan (0,97%) - BLAHA, Marián (10,38%) - PATAKYOVÁ, Mária T. (2,98%) - DURAČINSKÁ, Jana (1,09%) - BARKOCI, Stanislav (8,83%) - GRAMBLIČKOVÁ, Barbora (11,40%) - MAŠUROVÁ, Angelika (4,83%) - MAZÚR, Ján (0,85%) - PÁLKA, Radoslav (6,28%)]

BCI Skriptá a učebné texty

BCI01 Obchodné právo / Eva Hudecová, Milan Ďurica ; rec. M. Sabo, M. Mamojka, J. Novotná. - 1. vyd. - Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 1992. - 117 s. [5,85 AH]. - ISBN 80-225-0427-0 [HUDECOVÁ, Eva (50%) - ĎURICA, Milan (50%) - SABO, M. (rec.) - MAMOJKA, Mojmír (rec.) - NOVOTNÁ, J. (rec.)]

BDF Odborné práce v ostatných domácich časopisoch

BDF01 Smrť obchodných spoločností a ich resuscitácia v judikatúre Ústavného súdu SR / Milan Ďurica. In: Súkromné právo : odborný časopis zameraný na otázky aplikačnej praxe. - Bratislava : Wolters Kluwer, 2016. - ISSN 1339-8652. - Roč. 2, č. 1 (2016), s. 2-10. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF02 Čo priniesla novela zákona o konkurze a vyrovnaní / Milan Ďurica. In: Ekonomický a právny poradca podnikateľa. - Žilina : Poradca podnikateľa,

2000. - ISSN 1335-0714, 1210-2318. - Č. 13 (2000), s. 140-163. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF03 Účastník konania v občianskom súdnom konaní v rozhodovacej praxi súdov / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 1999. - ISSN 1335-1079. - Č. 5 (1999), s. 50-63. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF04 Zvolávanie mimoriadneho valného zhromaždenia akciovej spoločnosti predstavenstvom a súdom / Milan Ďurica. In: Podnikateľ a právo. - Žilina : Komora komerčných právnikov SR, 1997. - ISSN 1336-0280. - Č. 3 (1997), s. 2-7. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF05 Vecná príslušnosť súdov pre rozhodovanie sporov z poistenia spojeného s predmetom obchodnej spoločnosti / Milan Ďurica. In: Podnikateľ a právo. - Žilina : Komora komerčných právnikov SR, 1997. - ISSN 1336-0280. - Č. 9 (1997), s. 2-5. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF06 Súčasné problémy konkurzu a vyrovnania / Milan Ďurica. In: Podnikateľ a právo. - Žilina : Komora komerčných právnikov SR, 1996. - ISSN 1336-0280. - Č. 1 (1996), s. 27-33. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF07 K niektorým vybraným problémom dohodovacieho konania / Milan Ďurica. In: Podnikateľ a právo. - Žilina : Komora komerčných právnikov SR, 1995. - ISSN 1336-0280. - Č. 1 (1995), s. 2-17. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF08 Vylúčenie spoločníka z obchodnej spoločnosti s ručením obmedzeným súdom / Milan Ďurica. In: Podnikateľ a právo. - Žilina : Komora komerčných právnikov SR, 1994. - ISSN 1336-0280. - Č. 3 (1994), s. 8-18. [ĎURICA, Milan (100%)]

BDF09 Prvý polrok obchodného súdnictva / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 1992. - ISSN 1335-6461. - Roč. 44, č. 10 (1992), s. 1-8. [ĎURICA, Milan (100%)]

BEE Odborné práce v zahraničných zborníkoch (konferenčných aj nekonferenčných)

BEE01 Prienik konkurzného práva hmotného do súkromného práva / Milan Ďurica. In: QUO VADIS, komercialisto ve třetím tisíciletí : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference, Olomouc 13.-15.5.2009. - 1. vyd. - Olomouc

: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. - ISBN 978-80-87382-01-1. - S. 33-44. [ĎURICA, Milan (100%)]

BEF Odborné práce v domácich zborníkoch (konferenčných aj nekonferenčných)

BEF01 Kedy vám rozhodneme obchodné spory? : zložitá situácia v obchodnom súdnictve / Milan Ďurica. In: Poradca podnikateľa. - Žilina : [s.n.], 1992. - ISBN 80-8543-718-X. - Č. 12 (1992), s. 97-99. [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI Recenzie v časopisoch a zborníkoch

EDI01 Alexander J. Bělohávek: Ochrana přímých zahraničných investic v Evropské unii / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2011. - ISSN 1335-6461. - Roč. 63, č. 2 (2011), s. 325-326. Recenzia na: Ochrana přímých zahraničních investic v Evropské unii / Alexander J. Bělohávek. 1. vyd. - Praha : C. H. Beck, 2010. - ISBN 978-80-7400-345-5 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI02 Marian Števček, Svetlana Ficová a kol: Občiansky súdny poriadok. Komentár / Milan Ďurica. In: Právny obzor : teoretický časopis pre otázky štátu a práva / Ústav štátu a práva SAV. - Bratislava : SAP - Slovak Academic Press, 2010. - ISSN 0032-6984. - Roč. 93, č. 2 (2010), s. 189-191. Recenzia na: Občiansky súdny poriadok = komentár / Marian Števček, Svetlana Ficová. - C.H.Beck ; Praha, 2009. - ISBN 978-80-7400-159-8 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI03 Filip Melzer: Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax / Ministerstvo spravodlivosti, Právnický ústav, Bratislava. - Bratislava : Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti SR, 2010. - ISSN 1335-6461. - Roč. 62, č. 6-7 (2010), s. 864-865. Recenzia na: Metodologie nalézání práva : úvod do právní argumentace / Filip Melzer. - C. H. Beck ; Praha. - ISBN 978-80-7400-149-9 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI04 Oľga Ovečková a kol.: Obchodný zákonník. Komentár / Milan Ďurica. In: Bulletin advokacie : stavovský časopis českej advokacie. - Praha : Rego, 2008. - ISSN 1210-6348. - Č. 12 (2008), s. 48-49. Recenzia na: Obchodný zákonník. Komentár : 2. doplnené a přepracované vydání / Oľga Ovečková a kol. - Bratislava : Iura Edition, 2008. - ISBN 978-80-8078-205-4 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI05 Marek, K.: Smluvní obchodní právo. Kontrakty / Milan Ďurica. 3. In: Právny obzor : teoretický časopis pre otázky štátu a práva / Ústav štátu a práva

SAV. -Bratislava : SAP - Slovak Academic Press, 2008. - ISSN 0032-6984. - Roč. 91, č. 1 (2008), s. 80-81. Recenzia na: Smluvní obchodní právo. Kontrakty / Karol Marek. - Masarykova univerzita ; Brno, 2007. - ISBN 978-80-2104-268-1 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI06 Primárne právo Európskej únie : recenzia / Milan Ďurica. In: Bulletin Slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2007. - ISSN 1335-1079. - Roč. 13, č. 3 (2007), s. 38-39. Recenzia na: Primárne právo Európskej únie / Michael Siman, Miroslav Slašťan, Denisa Ivanová-Žiláková. - EUROIURIS – Európske právne centrum ; Bratislava, 2006. - ISBN 80-969554-0-3 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI07 Mamojka, Mojmír a kol.: Základy obchodného práva : (recenzia) / Milan Ďurica. In: Bulletin slovenskej advokácie. - Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2005. - ISSN 1335-1079. - Roč. 12, č. 1-2 (2006), s. 44-45. Recenzia na: Základy obchodného práva / Mojmír Mamojka a kol. - Akadémia Policajného zboru SR ; Bratislava, 2005 [ĎURICA, Milan (100%)]

EDI08 Marek, K.: Smluvní typy druhej hlavy tretej časti Obchodníku zákoníku : (recenzia) / Milan Ďurica. In: Justičná revue : časopis pre právnu prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2001. - ISSN 1335-6461. - Roč. 53, č. 2 (2001), s. 271-272. Recenzia na: Smluvní typy druhej hlavy tretej časti Obchodníku zákoníku / Karel Marek. - Masarykova univerzita v Brně ; Brno, 2000 [ĎURICA, Milan (100%)]

FAI Redakčné a zostavovateľské práce knižného charakteru (bibliografie, encyklopédie, katalógy, slovníky, zborníky...)

FAI01 Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok / ed. Milan Ďurica, Martin Kubinec ; rec. Mojmír Mamojka, Jozef Suchoža. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014. - 224 s. [18,37 AH]. - ISBN 978-80-557-0819-5 [ĎURICA, Milan (50%) (editor) - KUBINEC, Martin (50%) (editor) - MAMOJKA, Mojmír (rec.) - SUCHOŽA, Jozef (rec.)]

FAI02 Obchodné a insolvenčné právo ako prostriedok na ochranu trhovej ekonomiky : vedecký zborník z medzinárodnej konferencie, Banská Štiavnica, 25.-27. 5. 2010 / ed. Milan Ďurica, Martin Kubinec ; rec. Jozef Suchoža, Stanislav Mráz. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2011. - 283 s. [12,54 AH]. - ISBN 978-80-557-0139-4 [ĎURICA, Milan (50%) (editor) - KUBINEC, Martin (50%) (editor) - SUCHOŽA, Jozef (rec.) - MRÁZ, Stanislav (rec.)]

FAI03 Insolvenčné právo ako prostriedok na ochranu trhovej ekonomiky / eds. Milan Ďurica, Martin Kubinec ; rec. Jozef Suchoža, Stanislav Mráz. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2011. - 169 s. [10,28 AH]. - ISBN 978-80-557-0333-6 [ĎURICA, Milan (50%) (editor) - KUBINEC, Martin (50%) (editor) - SUCHOŽA, Jozef (rec.) - MRÁZ, Stanislav (rec.)]

TRESTNOPRÁVNÁ OCHRANA OBCHODNÉHO TAJOMSTVA AKO NEŠTANDARDNÝ LEGISLATÍVNY ZÁSAH ŠTÁTU?¹

CRIMINAL LAW PROTECTION OF TRADE SECRET AS THE STATE'S NON-STANDARD LEGISLATIVE INTRUSION?

Laura Bachňáková Rózenfeldová²
Simona Rudohradská³

Abstrakt

Predmetom predkladaného príspevku je analýza možnosti trestnoprávneho postihu porušovania obchodného tajomstva v kontexte právneho poriadku Slovenskej republiky. V príspevku autori posudzujú vývoj trestnoprávneho postihovania predmetného trestného činu, a to na základe analýzy dostupných štatistik kriminality popisujúcich stav vyšetrovania tohto trestného činu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj na základe relevantných súdnych rozhodnutí, ktoré aplikujú § 264 Trestného zákona.

Kľúčové slová

Obchodné tajomstvo, trestný čin, vyšetrovanie, súdne rozhodovanie.

Abstract

The objective of this paper is to analyse the possibility of criminal law sanctioning of trade secret infringement in the context of the Slovak republic legal order. In this contribution the authors examine the development of this offence's criminal prosecution on the basis of the analysis of available criminality statistics describing the state of this offence's investigation by the competent authorities, as well as on the basis of the applicable judicial decisions applying Article 264 of the Criminal Code.

Keywords

Trade secret, offence, investigation, adjudication.

---

¹ Tento príspevok bol podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-21-0336 v rámci projektu s názvom „Analýza súdnych rozhodnutí metódami umelej inteligencie“ a Zmluvy č. APVV-19-0424 Inovatívna obchodná spoločnosť: vnútrokorporátne premeny, digitálne výzvy a nástup umelej inteligencie.

² JUDr. Laura Bachňáková Rózenfeldová, PhD. je výskumným pracovníkom Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

³ Mgr. Simona Rudohradská, PhD. je odborným asistentom na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Úvod

Právo k obchodnému tajomstvu patrí medzi duševné práva v oblasti hospodárstva.⁴ Na rozdiel od iných predmetov duševného vlastníctva (patenty, úžitkové vzory atď.), vznik práv podnikateľ a k obchodnému tajomstvu nepodlieha osobitnému registračnému konaniu pred príslušným úradom. Podmienkou vzniku práv k obchodnému tajomstvu je výlučne naplnenie zákonných znakov obchodného tajomstva vymedzených v § 17 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, podľa ktorého obchodné tajomstvo tvoria „všetky skutočnosti obchodnej, výrobnjej alebo technickej povahy súvisiace s podnikom, ktoré majú skutočnú alebo aspoň potenciálnu materiálnu alebo nemateriálnu hodnotu, nie sú v príslušných obchodných kruhoch bežne dostupné, majú byť podľa vôle majiteľa obchodného tajomstva utajené a majiteľ obchodného tajomstva zodpovedajúcim spôsobom ich utajenie zabezpečuje.“

Riadne fungovanie ekonomiky a plnenie ekonomických úloh štátu vyžaduje podľa Čentéša „aby záujmy podnikateľov, klientov bánk, daňových subjektov ako aj ďalších subjektov boli chránené pred vyzvedaním, neoprávneným vyzradením a následným zneužitím uvedených tajomstiev i trestno-právnymi prostriedkami.“⁵ Možnosť trestnoprávneho postihu porušenia obchodného tajomstva v súčasnosti umožňuje § 264 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „Trestný zákon“), ktorý vymedzuje trestný čin ohrozenia obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva. Odsek 1 predmetného ustanovenia definuje základnú skutkovú podstatu predmetného trestného činu, ktorý je prečinom, nasledovne: „Kto vyzvedá obchodné tajomstvo, bankové tajomstvo, poštové tajomstvo, telekomunikačné tajomstvo alebo daňové tajomstvo v úmysle vyzradiť ho nepovolanej osobe alebo kto také tajomstvo nepovolanej osobe úmyselne vyzradí, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“ Okrem základnej skutkovej podstaty rozlišuje Trestný zákon aj kvalifikované skutkové podstaty predmetného trestného činu, ktoré sú považované za zločiny, a to v odseku dva so zvýšením trestu odňatia slobody na tri až osem rokov v prípade, ak páchatel spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním väčšiu škodu, z osobitného motívu alebo závažnejším spôsobom konania, a v odseku 3 so zvýšením trestu odňatia slobody na sedem až dvanásť rokov v prípade, ak páchatel spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo za krízovej situácie. Subjektom popisovaného trestného činu môže byť

---

⁴ BARKOCI, S. - PATAKYOVÁ, M. Obchodné tajomstvo. In: Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022. S. 90.

⁵ ČENTĚŠ, J. Ohrozenie obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva. In: ČENTĚŠ, J. et al. Trestný zákon. Veľký komentár. 3. aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2016. ISBN: 978-80-8155-066-9.

ktorákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba (všeobecný subjekt).⁶ Trestný čin nemôže spáchať právnická osoba. Na spáchanie tohto trestného činu sa vyžaduje úmyselné zavinenie. Vyzradiť obchodné alebo iné tajomstvo pritom možno priamo (napríklad pri rozhovore) alebo nepriamo (prostredníctvom televízie, tlače či internetu).

Na rozdiel od slovenskej koncepcie trestnoprávneho postihu porušenia obchodného tajomstva, v podmienkach Českej republiky je porušenie obchodného tajomstva trestnoprávne sankcionované v kontexte porušovania pravidiel nekalej súťaže. Ustanovenie § 248 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník konkrétne rozlišuje trestný čin porušenia predpisov o pravidlách hospodárskej súťaže, ktorý je koncipovaný nasledovne: *„Kto poruší iný právny predpis o nekalej súťaži tým, že sa pri účasti v hospodárskej súťaži dopustí (...) porušovania obchodného tajomstva (...), a spôsobí tým vo väčšom rozsahu ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom alebo zabezpečí tým sebe alebo niekomu inému vo väčšom rozsahu neoprávnené výhody, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky, zákazom činnosti alebo prepadnutím veci.“* Obdobou tohto trestného činu v slovenskom právnom poriadku je § 250 Trestného zákona, ktorý definuje trestný čin zneužitia účasti na hospodárskej súťaži postihujúci toho, kto zneužije účasť na hospodárskej súťaži tým, že nekalou súťažou v hospodárskom styku poškodí dobrú povest' súťažiteľa.⁷ Do rámca tohto trestného činu by mohol byť zaradený aj prípad porušenia obchodného tajomstva ako jednej zo skutkových podstát nekalej súťaže. Vzhľadom však na to, že sa nám nepodarilo nájsť žiadne súdne rozhodnutie, ktoré by sa týkalo tohto prípadu, nebudeme sa trestnému činu zneužitia účasti na hospodárskej súťaži v tomto príspevku bližšie venovať.

Cieľom predkladaného príspevku je poukázať na existujúcu prax príslušných orgánov vo veci trestnoprávneho postihu porušovania obchodného tajomstva v Slovenskej republike. Za účelom uvedeného sú analyzované dostupné štatistiky kriminality popisujúce stav vyšetrovania tohto trestného činu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj relevantné súdne rozhodnutia, ktoré aplikujú § 264 Trestného zákona.

1. Vyšetrovanie trestného činu ohrozenia obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva na Slovensku

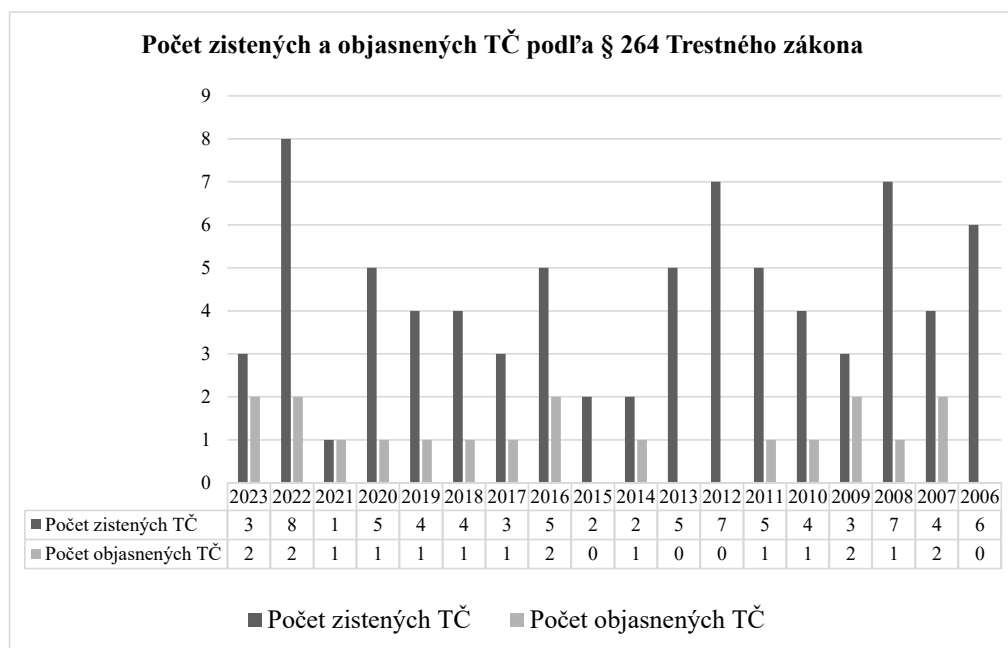
Za účelom pochopenia prístupu k trestnoprávnemu postihovaniu trestného činu ohrozenia obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva je potrebné bližšie priblížiť skutočný stav vyšetrovania tohto trestného činu v podmienkach Slovenskej republiky. V tejto súvislosti je

---

⁶ KORDÍK, M. Ohrozenie obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva. In: BURDA, E. et al. Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN: 978-80-7400-394-3.

⁷ § 250 ods. 1 písm. a) Trestného zákona.

možné poukázať na údaje obsiahnuté v štatistikách kriminality zverejňovaných pravidelne (na mesačnej báze) Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky na svojom webovom sídle. Z predmetných štatistík kriminality je možné na základe porušenia konkrétneho ustanovenia Trestného zákona identifikovať viaceré zaujímavé skutočnosti, vrátane počtu zistených a objasnených trestných činov, ako aj odhadovanú výšku škody spôsobenú spáchaním tohto trestného činu. Závbery prezentované v tejto kapitole vychádzajú z analýzy štatistík kriminality zahŕňajúcich obdobie účinnosti aplikovateľného Trestného zákona (obdobie od 1.1.2006 do 31.5.2023).

Obrázok 1 Počet zistených a objasnených trestných činov ohrozenia obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva podľa § 264 Trestného zákona

Prvou skutočnosťou, ktorú možno na základe vykonanej analýzy identifikovať, je počet zistených trestných činov, ktoré sú predmetom tohto príspevku. Ako vyplýva z Obrázku č. 1, analyzovaný trestný čin je v praxi identifikovaný zo strany príslušných orgánov činných v trestnom konaní iba výnimočne. Najviac prípadov spáchania predmetného trestného činu bolo identifikovaných v roku 2022, konkrétne 8 prípadov. Priemerne sú zistené 4 prípady spáchania predmetného trestného činu ročne. Vzhľadom na uvedený počet prípadov porušenia analyzovaného trestného činu zistený v skúmanom období možno konštatovať nízku praktickú aplikovateľnosť § 264 TZ, ktorý upravuje tento trestný čin, v praxi orgánov činných v trestnom konaní.

Pokiaľ ide o posúdenie prípadov objasnených trestných činov, možno obdobne konštatovať ich nízky počet. Vo väčšine prípadov dochádza

k objasneniu jedného, najviac dvoch prípadov zistených trestných činov ročne. Pri percentuálnom porovnaní úspešnosti objasnenia zistených trestných činov možno nadväzne poukázať na skutočnosť, že priemerná objasnenosť dosahuje 31% zistených trestných činov.

Ďalšou skutočnosťou, ktorá vyplýva z analyzovaných štatistík kriminality, je výška škody spôsobenej spáchaním skúmaného trestného činu. V tomto prípade je potrebné v prvom rade poukázať na skutočnosť, že vo väčšine prípadov nebola výška škody v dostupných dátach vymedzená. Iba v siedmich prípadoch možno identifikovať vyčíslenie škody spôsobenej spáchaním predmetného trestného činu. Po posúdení dostupných dát možno pritom konštatovať, že predbežné vyčíslenie výšky spôsobenej škody sa často pohybuje vo výške viac ako 100.000 Eur (napríklad v roku 2022 vo výške 156.000 Eur, v roku 2019 vo výške 675.000 Eur, v roku 2018 128.000 Eur alebo v roku 2010 394.000 Eur). Napriek uvádzanej vysokej výške škody, ktorá mala byť spáchaním popisovaného trestného činu spôsobená, absentuje v následnej judikatúre príslušných súdov rozhodnutie, ktoré by deklarovanú škodu poškodenému subjektu skutočne priznalo.

2. Rozhodovacia prax príslušných súdov vo veciach trestnoprávneho postihu porušovania obchodného tajomstva

S cieľom identifikovať prístup vnútroštátnych súdov k trestnoprávnemu postihovaniu trestného činu ohrozenia obchodného a iných tajomstiev boli v databáze súdnych rozhodnutí vedenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky identifikované rozhodnutia, v ktorých bolo zo strany príslušného súdu aplikované ustanovenie § 264 Trestného zákona. Konkrétne bolo identifikovaných 7 rozhodnutí, z toho päť rozsudkov, jeden trestný rozkaz a jedno uznesenie o zamietnutí odvolania obžalovanej pre jeho nedôvodnosť.

Vzhľadom na skutočnosť, že ustanovenie § 264 Trestného zákona sankcionuje aj porušenie iných ako obchodných tajomstiev, je potrebné v prvom rade rozlíšiť zastúpenie jednotlivých tajomstiev v analyzovaných súdnych rozhodnutiach. Konkrétne je potrebné poukázať na skutočnosť, že najviac rozhodnutí sa týkalo trestnoprávneho postihovania bankového tajomstva (4 rozhodnutia, z toho jedno uznesenie) a po jednom prípade bolo identifikované porušenie daňového tajomstva, poštového tajomstva a obchodného tajomstva. Stručné priblíženie súdnych rozhodnutí, ktorých predmetom bolo iné ako obchodné tajomstvo, uvádzame v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1 – Prehľad súdnych rozhodnutí

Rozhodnutie	Tajomstvo	Skutok
Rozsudok Okresného súdu Poprad z 16.1.2023, sp. zn. 8T/69/2022	daňové	Prevzatie dokumentácie obsahujúcej daňové tajomstvo, vytvorenie jej kópií a ich zaslanie tretím osobám za účelom ich zverejnenia s cieľom diskreditácie prezidenta SR, tzn. úmyselné vyzradenie daňového tajomstva nepovolánym osobám, pričom uvedený čin bol spáchaný z osobitného motívu - na objednávku.
Rozsudok Okresného súdu Lučenec z 11.4.2019, sp. zn. 3T/134/2018	poštové	Prevzatie doporučenej zásielky adresovanej nájomcovi od poštového doručovateľa podnájomníkom, jej otvorenie a odcudzenie finančnej hotovosti z nej.
Rozsudok Okresného súdu Galanta z 27.2.2018, sp. zn. 2T/87/2017	bankové	Vyhotovenie a podpísanie listiny označenej ako „čestné prehlásenie“, ktorá obsahovala údaje o klientovi banky, ktoré nie sú verejne prístupné a podliehajú bankovému tajomstvu (napr. meno, označenie banky, účel a dátum návštevy banky) a odovzdanie tejto listiny tretej osobe, ktorá ju následne osobne odovzdala do podateľne súdu ako dôkaz k prebiehajúcemu súdnemu konaniu.
Rozsudok Okresného súdu Dolný Kubín z 5.5.2022, sp. zn. 2T/55/2021 a Uznesenie Krajského súdu v Žiline z 22.11.2022, sp. zn. 1To/76/2022	bankové	Obžalovaný ako zamestnanec banky vstúpil prostredníctvom bankového systému na účet klienta banky a následne poskytol tretej osobe informácie o účte vedenom v banke, ako aj informácie o zostatku finančných prostriedkov na tomto účte, bez súhlasu klienta a bez súhlasu banky, čím tieto informácie vyzradil neoprávnenej osobe.

Rozhodnutie	Tajomstvo	Skutok
Rozsudok Krajského súdu Bratislava z 25.6.2019, sp. zn. 4To/52/2019	bankové	Obžalovaný ako zamestnanec banky bez oprávnenia a akéhokoľvek pracovného dôvodu prostredníctvom zneužitia prihlasovacieho hesla do bankového systému nahliadol do stavu bankového účtu, a vyhotovil fotografie zobrazujúce pohyby na tomto bankovom účte, pričom tak konal s cieľom poskytnúť tieto informácie pochádzajúce z bankového účtu médiám, t. j. osobám, ktoré nemajú oprávnenie nakladať s údajmi tvoriacimi bankové tajomstvo, čo sa napokon aj stalo, a takto konal napriek svojej vedomosti o tom, že informácie o stavoch na účtoch klientov banky tvoria predmet bankového tajomstva ako aj napriek svojej vedomosti o tom, že ako zamestnanec banky je povinný zachovávať, ochraňovať a dodržiavať bankové tajomstvo ako aj osobné údaje klientov banky, o čom bol opakovane poučovaný zo strany banky.

Na základe vykonaného vyhľadávania tak bolo identifikované iba jediné súdne rozhodnutie, ktoré trestnoprávne sankcionovalo porušenie obchodného tajomstva, a to Trestný rozkaz Okresného súdu Banská Bystrica z 19.11.2018, sp. zn. 1T/70/2018. Predmetom tohto rozhodnutia bolo konštatovanie spáchania zločinu ohrozenia obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva podľa § 264 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona, spáchaného v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona. Išlo teda o kvalifikovanú skutkovú podstatu tohto trestného činu vzhľadom na spôsobenie väčšej škody.

Príslušný súd uvedeným rozhodnutím uznal obvineného za vinného z toho, že tento prostredníctvom sociálnej siete, telefonátov a SMS správ (potvrdzujú možnosť spáchania trestného činu rôznymi spôsobmi) ako bývalý zamestnanec spoločnosti kontaktoval pracovníkov spoločnosti podnikajúcej v oblasti výroby potravinárskych výrobkov, pričom aj pod zámienkou vykonávania konzultačnej činnosti či pod príslubom finančnej odmeny požadoval od nich rôzne informácie

týkajúce sa jedinečných receptúr a výrobného procesu produktov, na ktoré sa vzťahuje obchodné tajomstvo s úmyslom ich použitia alebo odovzdania konkurenčnej spoločnosti na trhu, čo sa mu z dôvodu odmietnutia nepodarilo. Uvedeným konaním obvinený započal konanie smerujúce k poškodeniu dotknutej spoločnosti, pričom v prípade neoprávneného získania a odovzdania dožadovaných informácií konkurentom by došlo k spôsobeniu škody na ušlom zisku z podnikateľskej činnosti tejto spoločnosti vyčíslenej na sumu minimálne 128.233,- Eur. Výška predmetnej sumy bola určená na základe znaleckého posudku vypracovanom znalcom z odboru priemyselné vlastníctvo a ekonómia a manažment. Za spáchanie uvedeného trestného činu bol obvinenému súdom uložený trest odňatia slobody vo výmere 3 (tri) roky, ktorého výkon bol podmienenečne odložený s uložením probačného dohľadu nad správaním obvineného v skúšobnej dobe v trvaní 3 roky. Súd súčasne odkázal poškodenú spoločnosť s jej nárokom na náhradu škody na civilný proces.

V posudzovanom prípade tvorili obchodné tajomstvo jedinečné receptúry a skutočnosti týkajúce sa výrobného procesu produktov vyrábaných poškodenou spoločnosťou. Dôvodom pre aplikáciu § 264 Trestného zákona mohla byť skutočnosť, že predmetné informácie neboli chránené iným spôsobom, napríklad v rámci ochrany poskytovanej niektorému z predmetov duševného vlastníctva. Vzhľadom však na skutočnosť, že predmetné rozhodnutie malo formu trestného rozkazu, ktorý podľa § 353 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok môže samosudca vydať bez prejednávania veci na hlavnom pojednávaní za predpokladu, že je skutkový stav spoľahlivo preukázaný vykonanými dôkazmi, pričom obligatórnou obsahovou náležitosťou trestného rozkazu nie je podľa § 354 predmetného zákona odôvodnenie, nemožno v tejto súvislosti bližšie analyzovať dôvod, pre ktorý došlo k trestnoprávnemu sankcionovaniu skutku, ani priblížiť prístup súdu k posúdeniu skutkového stavu porušenia obchodného tajomstva v uvedenom prípade.

Zaujímavým z hľadiska interpretácie § 264 Trestného zákona je aj rozsudok Krajského súdu Bratislava z 25.6.2019, sp. zn. 4To/52/2019, ktorého závery konštatované vo vzťahu k porušeniu bankového tajomstva možno analogicky aplikovať aj k porušeniu obchodného tajomstva. V tejto súvislosti súd bližšie približuje, že v prípade daného trestného činu je potrebné rozlišovať dve základné skutkové podstaty, a to:

1. úmyselné vyzvedanie bankového tajomstva s úmyslom vyzradiť ho nepovolanej osobe (toto konanie spočíva v samotnom získaní informácie, ktorá tvorí predmet bankového tajomstva a zároveň vyžaduje aj tzv. druhý úmysel spočívajúci v tom, že bankové tajomstvo sa vyzvedá práve s cieľom oznámiť ho nepovolanej osobe)⁸

---

⁸ Vyššie popisovaný skutok úmyselného vyzvedania jedinečnej receptúry a výrobného procesu spoločnosti s úmyslom vyzradiť do nepovolanej osobe – konkurujúcej spoločnosti - by spadol do rámca tejto základnej skutkovej podstaty.

2. vyzradenie bankového tajomstva nepovolanej osobe (v tomto prípade páchatel' nevyzvedá bankové tajomstvo, disponuje s ním, ale ho len vyzradí nepovolanej osobe).

Súd nadväzne poukazuje na skutočnosť, že základná skutková podstata trestného činu (oba prípady) nie je blanketnou skutkovou podstatou, ale obsahuje tzv. normatívny znak a to pojem „bankové tajomstvo“, ktoré Trestný zákon na svoje účely nevymedzuje a ponecháva jeho úpravu na mimotrestnú právnu úpravu. Z tohto dôvodu nie je nevyhnutné, aby skutková veta o výroku o vine obsahovala akýkoľvek odkaz na konkrétne ustanovenie zákona upravujúceho predmetné tajomstvo. Uvedený záver možno obdobne aplikovať aj vo vzťahu k pojmu „obchodné tajomstvo“, ktoré definične vymedzuje Obchodný zákonník.

Súd ďalej objasňuje pojem „vyzvedat' bankové tajomstvo“, ktorý interpretuje tak, že konkrétna osoba si pozerá (prehliada) údaje, ktoré možno podradiť pod pojem „bankové tajomstvo“. Je tu bez významu či inak má (napríklad v rámci zamestnania) k takýmto údajom oprávnený prístup, respektíve, či takéto údaje zisťuje neoprávnené. Podstatným je špecifický cieľ páchatel'a, ktorý tak koná v úmysle vyzradiť bankové tajomstvo nepovolanej osobe. Musí mať preto úmysel (prvotný) vyzvedat' bankové tajomstvo (vedieť, že to čo pozerá možno podradiť pod bankové tajomstvo a že bankové tajomstvo je neverejné) a zároveň aj tzv. druhý úmysel vyzradiť bankové tajomstvo nepovolanej osobe. Protiprávnym je tu teda tento cieľ páchatel'a, ktorý zisťuje, pozerá, prehliada údaje podliehajúce pod bankové tajomstvo práve s úmyslom vyzradiť ich inej osobe (nepovolanej osobe, ktorou je osoba vo vzťahu ku ktorej je nutné zachovávať bankové tajomstvo, nakoľko nie je oprávnená aby toto tajomstvo poznala).

Vo vzťahu k vyššie popisovanému skutku porušenia obchodného tajomstva obvineným, ktorý kontaktoval pracovníkov spoločnosti a požadoval od nich rôzne informácie spadajúce do rámca obchodného tajomstva, by bolo uvedené možné považovať za zisťovanie týchto informácií zo strany osoby, ktorá nie je oprávnená na prístup k týmto informáciám. Pokiaľ ide o vedomosť obvineného o skutočnosti, že informácie týkajúce sa receptúry a výrobného procesu spoločnosti možno považovať za obchodné tajomstvo, a že tieto informácie sú neverejné s potrebou ich utajenia pred konkurujúcimi súťažiteľmi, uvedené možno vzhľadom na absenciu odôvodnenia rozhodnutia iba predpokladať.

Záver

Význam obchodného tajomstva a možnosti jeho praktického využitia pri výkone podnikateľskej činnosti boli ľahko identifikovateľné aj v neštandardných situáciách, ktorým podnikatelia čelili v poslednom období. Ochranu poskytovanú inštitútom obchodného tajomstva mohli využiť napríklad výrobcovia vakcín proti ochoreniu COVID-19, ktorého šírenie viedlo

k bezprecedentnému zhoršeniu epidemiologickej situácii na celom svete, a to za účelom ochrany informácií týkajúcich sa výskumu, výrobného procesu, chemického zloženia vakcín a mnohých ďalších skutočností, ktoré v čase ich vzniku ešte nestihli byť chránené inými spôsobmi, napríklad prostredníctvom patentovej ochrany. Obdobne mohli postupovať iní podnikatelia vyrábajúci produkty, ktorých účelom bolo predchádzanie šíreniu ochorenia COVID-19, kedy inštitút obchodného tajomstva poskytoval okamžitú ochranu chránených informácií neviazanú na zdĺhavý registračný proces pred príslušnými úradmi.

Dôležitosť inštitútu obchodného tajomstva, a to nielen v neštandardných situáciách, potvrdzuje aj možnosť trestnoprávneho postihovania konania porušujúceho obchodné tajomstvo, ktorá preukazuje záujem štátu na ochrane tohto inštitútu nielen civilnoprávnymi, ale aj trestnoprávnymi prostriedkami. Napriek tejto možnosti absentujú v praxi príslušných orgánov konkrétne prípady aplikácie trestného činu ohrozenia obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva. Ako bolo preukázané vyššie, uvedené vyplýva jednak z nízkeho počtu identifikovaných prípadov spáchania tohto trestného činu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj z toho vyplývajúceho nízkeho počtu súdnych rozhodnutí. Vzhľadom na skutočnosť, že z dostupných rozhodnutí vnútroštátnych súdov bolo identifikované iba jediné súdne rozhodnutie, ktoré konštatovalo porušenie obchodného tajomstva a uvedené konanie trestnoprávne sankcionovalo, možno uvažovať o význame trestnoprávneho postihovania porušenia obchodného tajomstva. Za týmto účelom by bolo vhodné v rámci budúcich prác preskúmať možné dôvody, prečo nie je porušenie obchodného tajomstva trestnoprávne sankcionované vo viacerých prípadoch. Uvažovať možno nad rôznymi alternatívami, napríklad že v praxi nedochádza vôbec, prípadne dochádza len výnimočne k porušovaniu obchodného tajomstva (čo sa autorom javí ako nepravdepodobné), alebo že podnikatelia dotknutí takýmto porušením uprednostňujú civilnoprávne prostriedky nápravy. Za účelom preverenia druhej alternatívy majú autori za cieľ analyzovať súdne rozhodnutia, ktorými sa poškodení podnikatelia domáhali nápravy podľa príslušných ustanovení Obchodného zákonníka. Napriek uvedenému je však tiež potrebné konštatovať, že samotný nedostatok prípadov trestnoprávneho postihu porušenia obchodného tajomstva neznižuje význam prípadu, kedy k takémuto postihu bolo v praxi pristúpené⁹, a to s ohľadom na výšku škody vyčíslenej v tomto prípade znaleckým dokazovaním na minimálne 128.233,- Eur, ktorá mala byť potenciálne spôsobená v prípade, ak by bol obvinený úspešný pri svojom pokuse zistiť informácie tvoriace obchodné tajomstvo a tieto informácie poskytnúť konkurentovi poškodenej spoločnosti.

---

⁹ Trestný rozkaz Okresného súdu Banská Bystrica z 19.11.2018, sp. zn. 1T/70/2018.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Kapitola v učebnici alebo monografii:

BARKOCI, S. - PATAKYOVÁ, M. Obchodné tajomstvo. In: Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022. S. 90.

ČENTĚŠ, J. Ohrozenie obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva. In: ČENTĚŠ, J. et al. Trestný zákon. Veľký komentár. 3. aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2016. ISBN: 978-80-8155-066-9.

KORDÍK, M. Ohrozenie obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva. In: BURDA, E. et al. Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN: 978-80-7400-394-3.

Súdne rozhodnutia:

Rozsudok Okresného súdu Galanta z 27.2.2018, sp. zn. 2T/87/2017

Rozsudok Okresného súdu Lučenec z 11.4.2019, sp. zn. 3T/134/2018

Rozsudok Krajského súdu Bratislava z 25.6.2019, sp. zn. 4To/52/2019

Rozsudok Okresného súdu Dolný Kubín z 5.5.2022, sp. zn. 2T/55/2021

Rozsudok Okresného súdu Poprad z 16.1.2023, sp. zn. 8T/69/2022

Trestný rozkaz Okresného súdu Banská Bystrica z 19.11.2018, sp. zn. 1T/70/2018

Uznesenie Krajského súdu v Žiline z 22.11.2022, sp. zn. 1To/76/2022

POŽEHNÁNÍ A HROZBY „ADHOCISMU“ V OBCHODNĚPRÁVNÍ LEGISLATIVĚ

THE BOON AND MENACE OF „ADHOCERY“ IN COMMERCIAL LAW LEGISLATION

Josef Bejček¹

Abstrakt

Tzv. mimořádnost situace je relativní pojem. Ne vždy nutně vyžaduje reakci legislativy, ani je-li ona situace skutečně mimořádná, neboť se nezřídka dá řešit s pomocí stávajících norem, zejména prostřednictvím interpretace, uvážení, výjimečného soudního zásahu apod. Je-li „mimořádnost“ situace častá, trvalejší a/nebo radikální, může přerůst v novou (běžnou) normalitu. Odkazy na údajnou mimořádnost situace spojené s výzvami k nutné změně právních předpisů jsou často jen zástěrkou politicko-ideologické účelovosti.

Klíčové slová

Účelnost a účelovost regulace, zájmový a hodnotový oportunismus, regulace a samoregulace, cílové konflikty.

Abstract

The so-called exceptional situation is a relative term. It does not necessarily always require a legislative response, even if it is truly exceptional. Those situations can generally be dealt with using existing standards, in particular through interpretation, discretion, exceptional judicial intervention, etc. If the „extraordinary“ situation is frequent, persistent and/or radical, it may evolve into a new (ordinary) normality. References to the alleged exceptional nature of the situation, coupled with calls for some necessary change in legislation, are often just a veil for political and ideological purpose-driven intensions or expediency.

Keywords

Efficiency and expediency of regulation, interest- and value based opportunism,, regulation and self-regulation, conflict of goals .

Téma tejto konferencie je vydarená, lebo pánovi profesorovi Đuricovi ako oslávencovi veľmi pristane a hodí sa k jeho „pleti“; Milan Đurica totiž riešil celý svoj súdovský život predovšetkým mimoriadne (neštandardné) situácie, ktoré sa pre neho stali bežnými a štandardnými - najmä insolvenčné právo.² Prechod

---

¹ Prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., katedra obchodního práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

² Za osobitnú pozornosť stoja najmä jeho obširné a fundované komentáre k zákonu o konkurze a reštrukturalizácii a k Obchodnému zákonníku. Prostredníctvom nich, ako aj vďaka nespočetným menším článkom a expertízam písaným s jedinečným prepojením teórie a praxe, získal status nespornej slovenskej referenčnej autority v oblasti obchodného práva. Jeho doménou bolo a je insolvenčné právo.

medzi mimoriadnym a bežným je pritom plynulý a nepostrehnuteľný. Milanko fungoval ako akýsi spôsob „pohrebnej služby“ kombinovanej s „notárom“, dohliadajúcim na riadne rozdelenie „pozostalosti.“

Hovorí sa, že v záujme svojho duševného zdravia bývajú títo ľudia buď cynikmi, alebo filozofmi. Môžu sa z nich tiež stať filozofujúci cynici. Je to možno zvláštne, ale u jubilanta žiadne znaky cynizmu nepozorujem, alebo ak ich má, majstrovsky ich skrýva. Milanko - ako človek, ktorý sa zaoberá nešťastnými poslednými záležitosťami zbankrotovaných ľudí a korporácií - tento predsudok o cynizme prekonal a je predovšetkým milým, pozitívnym a veselým človekom, čo mu pravdepodobne dalo najlepšiu šancu tak trocha „zabudnúť“ na to, čím sa živil a profesijne zaoberal a čo vystrájal.

Myslím si, že mu prospelo, keď mohol túto neveselú úlohu "očisťovateľa" spojiť s nádejnou a vzájomne sa kultivujúcou akademickou angažovanosťou medzi mladými budúcimi právnikmi. Záblesk hmlistej nádeje, ktorá sa skrýva v ojedinelých reštrukturalizáciách, s ktorými sa mohol tiež stretnúť vo svojej praxi³, nemožno prehliadať, ale sám o sebe by pravdepodobne na takú úlohu nestačil.

V odbornej komunite si Milan získal povest' pozitívneho, konštruktívneho, pracovitého a otvoreného človeka, ktorý dokonale rozumie tomu, čím sa zaoberá. Dúfam preto, že mi milý jubilant odpustí aj to, ak sa na jeho počesť dopustím niekoľkých myšlienok, ktoré tento vysoký štandard nespĺňajú. A verím, že s láskavou zhovievavosťou prijme aj trochu ležérnu a netradičnú formu a uvoľnenejší štýl mojich úvah na jeho počesť a slávu.

Motto:

Zákony činí proměnlivými, nedostatečnými a nedůslednými okolnost, že jsou téměř vždy založeny na potřebách přechodných, tak jako jsou některé léky předepisovány jen tak nazdařbůh, takže jednoho nemocného vyléčí, a jiného zničí.

Voltaire

³ Tak např. ĎURICA, M. Ochrana dlužníka před veritelem prostřednictvím konkurzného práva: (výhody a úskalia reštrukturalizácie) *Slovenské dni obchodného práva* (zborník). Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009, s. 19-29.

Úvod

Provokatívni a inspiratívni název konferencie vyvoláva niekoľko „predbežných otázok“. Predevším sa pítam, zda je vôbec hodna predmetu zájmu, ktorý si nárokuje prívlastek „vedecký“, taková normotvorná činnosť štátu, jež je navýsosť politická, aktuálna a naléhavá, tedy prijímaná pod tlakom nezbytnosti a/nebo rôznych zájmov a lobbistov a populistických „ohledov“. To, že o legislatíve nerozhoduje především (ba ani väčšinou, jestli ovšem vôbec) veda, ale konkrétne a vesměs krátkodobé zájmy a ideologie, je podle mé zkušenosti očividné. Nevidět to, pokládám za syndrom (stále nebo nanovo) nasazených ideologických brýlí. Je to lidsky a politicky přirozené; kdo však tvrdí, že vůbec netrpí hodnotovou předpojatostí a předsudky, tím pouze potvrzuje, že má o jeden předsudek navíc. Právo vždy bylo kvintesencí sdílených, resp. kýžených hodnot a je z velké části založeno na sdílené víře, převládajících předsudcích či módních pověrách. Z toho myslím nemusíme mít jako obchodněprávní specialisté těžkou hlavu; ostatním se to totiž děje také, ať si to připouštějí nebo ne – důležité je, zda si to uvědomujeme.

Funkční právo je tmelem společnosti tehdy, prosazuje-li hodnoty, které většina společnosti pokládá za základní a nutné pro homeostázu a rozvoj společnosti. Narušení takových hodnot, ba i jejich pouhé ohrožení, se právně postihuje. Tyto základní hodnoty jsou totiž zpravidla vyjádřeny v právních normách. Znakem normativnosti je obecnost a abstrakce od detailů konkrétního případu; přínosem je právní jistota. Opačný přístup oportunistu a bezhodnotové „tekutosti“ posuzování podle toho, jak se to komu a kdy hodí, je s tím v rozporu; neví se sice předem, jak by to mělo dopadnout, ale nakonec to dopadne tak, „jak je potřeba“, a zejména v souladu s mocenským postavením účastníků. To nemá nic společného s právním státem.

Volání po čestně přiznané ideologické diskusi a po soutěži ideologických vizí namísto kvaziekonomických disputací, jež jsou jen zástěrkou a zástupným kolbištěm politických idejí,⁴ většinou zůstanou nevyslyšena. Realističtější a v praxi častější je totiž cynický názor, že diskuse končí tam, kde se předmětem sporu stanou hodnoty;⁵ tam pak nastupuje síla.

Uplatňovat vědecká hlediska v tak nepřehledné zájmové zmeti je asi nerealistické a idealistické. Ty případy politického ovlivňování obchodněprávní legislativy by se snad daly uměle a *ex post* seskupit do nějakých typů či kategorií, ale nemá to valnou poznávací hodnotu. Každý případ se totiž rodí za jiných okolností a z jiných zájmov, a ten příští se nenechá nějakou kategorizací či typizací nijak mást snad proto, aby se snad do ní „vešel“.

O tom, jaká váha se v politickém (a v důsledku i legislativním) rozhodnutím přisuzuje vědeckým argumentům, svědčí např. srovnání nedávného

---

⁴ Tak Lao, M. Ideology Matters in the Antitrust Debate. *Antitrust Law Journal*, Vol. 79, 2014, issue. 2, s. 685.

⁵ Becker, G. S. *Teorie preferencí*. Praha: Grada Publishing, 1997. Ještě přímočařejší je ukrajinské přísloví „kde vlaje prapor, je rozum v troubě“.

komplexního návrhu Národní ekonomické rady vlády ČR na snížení deficitu státního rozpočtu SR a toho, to z něj zůstalo (či spíše nezůstalo). Efekt *public choice* a volební krátkodobého cyklus neladís dlouhodobými strategickými zájmy. Bližší je „košile“ opakovaného volebního mandátu nežli „kabát“ dlouhodobého prospěchu a perspektivy. Není to přitom žádné posttotalitní specifikum, ale obecnější jev.⁶

Možná že nejlepší metodou bude pouhá metaforická „mozaika“ jednotlivých střípků (situací), které ve své konstelaci - podobně jako u mozaik – vytvoří nějaký výsledný tvar či obraz, jakkoliv nutně neúplný. Proto se bez generalizačních ambicí několika takovými „střípky mozaiky“ budu zabývat i na tomto místě.

To téma v záhlaví konference, představuje ještě tu dobrou variantu, totiž že stát *nestandardně* zasahuje v *nestandardních* situacích, že tedy vlastně reaguje přirozeně a adekvátně. On totiž také může legislativně zasahovat v *nestandardních* situacích *standardně* (což je *underregulation* nebo *misregulation*), nebo může zasahovat *nestandardně* v situacích *standardních* (což je *misregulation* v podobě *overregulation*). Určitě se nedá říct, že by se mu jedno z obou vybočení občas nepřihodilo.

S tím spojená je otázka tzv. standardů v době, kdy nestandardní se stává standardem a standardní naopak nestandardem.⁷ Regulatorní stát se ocitá

---

⁶ Srov. „vědecký“ přístup k německé (a v důsledku evropské) energetické politice včetně neuváženého odstoupení od spolehlivé a vyspělé jaderné energetiky (navzdory masivnímu odporu stovek vědců. Zittelmann, R.: Blinde Staatsgläubigkeit hat Deutschland in Energienot gebracht. Focus online 29. 7. 2022, dostupno na: https://www.focus.de/politik/gastbeitrag-von-rainer-zittemann-atomausstieg-blinde-staatsglaeubigkeit-hat-deutschland-in-energienot-gebracht_id_125428707.html.

⁷ Srov. populistickou a většinově (pro dlužníky) lživou změnu standardu (jemuž se dokonce přiznává status základní zásady soukromého práva), že smlouvy a dluhy se mají plnit, na „nový standard“ často jen symbolického oddlužení, který podkopává samotné základy ekvivalence a spravedlnosti. Určitě existují legitimní zájmy státu na oddlužení části populace, zejména když se míra zadlužení a bezvýchodnost dlužníků neschopných dostat se ze „začarovaného kruhu“ vymkla kontrole a nabyla pandemického rozsahu. Jde ovšem o to, zda, kdo a jak dluhy nakonec uhradí za mnohdy nesvědomitě a kalkulující dlužníky. Věřitelé přitom nemusejí být zdaleka jen vypočítaví podnikatelé s chudobou, ale jde rovněž o dobrověrné a poctivé podnikatele, kteří by neměli mít smůlu jen proto, že dlužníků je víc, že mají lepší a mohutnější lobbying a větší skrytý a snadno mobilizovatelný voličský potenciál. Tzv. „milostivé léto“ (odpuštění příslušenství pohledávek státu a veřejných institucí pod podmínkou úhrady jistiny) znamená nejen zaplacení ztrát těmi poctivě platicími daňovými poplatníky, ale přirovnává se i k vyvlastnění („zestátnění“) pohledávek věřitelů, a to bez náhrady. Vyvlastnění je ovšem možné jen ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu. Masové oddlužení proto možná hraničí s protiústavností – s porušením čl. 11 LZPS, podle něhož vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Srov. Němec, R. Komentář: Milostivé léto? Stát to přehnal a může být za hranou ústavy. *Seznamzpravy.cz* z 19. července 2022. Dostupno na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-komentar-milostive-letostat-to-prehnal-a-muze-byt-za-hranou-ustavy-209277>. Změna podmínek oddlužení (zkrácení doby splácení) v letošním roce tento trend ještě posiluje.

v situaci pohybujícího se střelce mířícího na pohyblivý cíl. Pravděpodobnost „zásahu“ je podstatně menší, v porovnání se situací, kdy alespoň jedna ze stran je stabilní, natož pak když se ta nestabilita týká obou stran. V metafoře se dá pokračovat: on ten stát a objekt regulace se navíc nepohybují stejnou rychlostí, ba často ani stejným směrem a navíc vůbec ne spojitě a předvídatelně, ale přerušovaně, trhaně, nárazovitě.

Situaci zhoršuje ještě rostoucí polarizace názorů a hodnotových východisek, navenek se skrývajících pod maskou „jediné vědeckosti“ (což se s monopolizací pravdy pojmově vylučuje, protože „vědecký“ - přinejmenším ve společenských vědách - neznamená „černobílý“, ale spíše s „mnoha odstíny šedi.“ Jisté skupiny „elitních autoritářů“ si nezřídka za podpory mainstreamových médií usurpují monopolně „správný“ výklad současných problémů (jako třeba energetika⁸, migrace, covid, klimatická změna, EU, genderismus, sexuální menšiny apod.) a starostlivě upravují realitu v zájmu politické korektnosti⁹ a oponenty agresivně nálepkují a exkomunikují ze „slušné společnosti“, byť by se později ukázalo, že skandalizovaní odpůrci vlastně měli v leccěms pravdu.¹⁰

1. Účelovost a účelnost obchodněprávní regulace

I ona regulace, kterou označujeme jako obchodně právní, je - jako ostatně každá regulace - nutně účelová.¹¹ Rozdíl „analogového typu“ v podobě míry může spočívat v tom, zda se přijímá k dosažení nějakého *dlouhodobějšího* účelu či hodnoty, nebo zda slouží spíše k prosazení *krátkodobých* dílčích zájmů. Není ovšem vyloučena ani kombinace obou motivací v různém poměru.¹² K rozlišení v časové perspektivě úpravy přistupuje další činitel v podobě zmnožování cílů, které mohou být vícečetné a přitom jak komplementární, tak i konkurenční.¹³

---

⁸ Zaznamenal jsem i termín „ekoinkvizice“, které má prosazovat zchudnutí pro klima a zničení kontinentálního průmyslu a zemědělství a nabízející ve jménu eko-ideologie askezi a nuzný způsob života; srov. ROBEJŠEK, P. Zchudnout pro klima? *Názory aktuálně. cz* z 9. ledna 2023. Dostupno na <https://blog.aktualne.cz/blogy/petr-robejssek.php?itemid=44197>. Přístup 9. 1. 2023.

⁹ Srov. Klíma, M. Přichází elitní autoritářství, *Lidové noviny* z 28. listopadu 2022.

¹⁰ Tak jako např. u (ne)zákonnosti vládních opatření proti covidu, při zpochybňování tvrzení o preventivním účinku očkování proti covidu apod.

¹¹ Začalo to nepochybně nejpozději ve starém Římě, jehož právo nevyrostlo vůbec na nějakých „systémových“ kodifikacích, ale spíše na sebrání toho, co bychom dnes pojmenovali jako *ad hoc* úpravy.

¹² Viz např. Sherman Act z r. 1890, který byl při vzniku označován jako „legislativní obušek“ koncipovaný k použití proti Standard Oil (srov. např. https://www.econedlink.org/wp-content/uploads/legacy/686_standard_oil1.pdf, nebo http://www.digitalhistory.uh.edu/teachers/lesson_plans/pdfs/unit7_8.pdf.) a dalším monopolům na trhu USA ke konci 19. století; přitom platí dodnes nejen v USA, ale je a byl vzorem pro desítky antitrustových předpisů po celém světě.

¹³ Srov. např. situaci v bankovníctví, elektronických komunikacích, ochraně osobních dat a soukromí vůbec, v ochraně spotřebitele, ochraně soutěže apod., jež vyžaduje již dnes tvrdou

Opakuji na tomto místě své dřívější pochybnosti,¹⁴ že kontrast „atypických“ a „systémových“ právních úprav může být falešný a přechodný. Co je zpočátku atypické, může se stát systémovým (jako např. ochrana spotřebitele, ochrana slabší strany), nebo také naopak (jako třeba zvláštní úprava obchodních závazků v ObchZ a systémové sjednocení v dnešním OZ). Setrvávám u předsudku (fixní ideje), že podobně jako schématické dělení na soukromoprávní a veřejnoprávní (a ev. jakési „přechodové“) aspekty právních otázek (kromě snad omluvitelného didaktického použití) je i dělení legislativy na systémovou a atypickou (či *ad hoc*) zrádné a může bránit optimálnímu řešení podstaty právních vztahů a konkrétních problémů při jejich realizaci. Uvážení v uměle vytvořeném pomyslném kruhuřdi zdánlivě dichotomických pojmů často ztěžuje poznání podstaty právního problému a jeho optimální společenské řešení. Pojem mimořádné či *ad hoc* legislativy je velmi rozostřený a spíše intuitivní. Vnímáme jej jako označení něčeho dočasného, provizorního, přechodného a vzhledem k typické jednoúčelovosti spíše méně kvalitního.¹⁵

regulaci. Regulace energetiky a cen je též rozvinutá, ale zdá se, že nikoliv dostatečně podle vynucených „potřeb doby“. Spor o rozsah a intenzitu regulací je výsostně zájmový, a tedy politický. Současná společnost by bez řady regulací nebyla vůbec životaschopná a již dávno se nemůže spoléhat na metaforickou „neviditelnou ruku trhu“. Zájmový střet je živěn především obavami vlastníků kapitálu o svobodu. Společání na autoregulaci dnes očividně nefunguje. Navíc se množí nároky na současné sledování více cílů, které nejsou kompatibilní s hlavním (nosným) cílem či účelem specializovaných předpisů. Tak se např. podle čl. 21 odst. 2 Směrnice EU 2019/1937 (vztahujícího se mj. na členy správního, řídicího nebo dohledového orgánu podniku, včetně nevykonných členů) nemá za to, že osoby oznamující informace o porušení nebo zveřejňující informace v souladu s touto směrnicí porušily jakékoliv omezení (tedy patrně včetně povinnosti loajality a péče řádného hospodáře, pozn. JB) týkající se zveřejnění informací a tyto osoby nenesou za to jakoukoliv odpovědnost, pokud byly v dobré víře o nezbytnosti informace pro „odhalení porušení podle této směrnice“. Loajalita k zákonu se staví nad loajalitu ke korporaci.

Zmnožování nekompatibilních cílů, vyvolávající další potřebu *ad hoc* regulací, můžeme pozorovat i v tak specifické oblasti, jako je ochrana soutěže. K tradičním střetům cílů se v posledních letech přidaly nové a možná ještě kontroverznější konflikty než dříve. Dokonce i v USA, které jsou kolébkou ekonomického a spotřebitelského přístupu k antitrustu (ochrana spotřebitelského blahobytu prostřednictvím ochrany soutěže), můžeme pozorovat snahy zahrnout do katalogu cílů nově a mimo jiné také třeba růst mezd a zaměstnanosti, snižování příjmové nerovnosti, zvyšování společenské odpovědnosti firem (*corporate social responsibility*). Speciální právní úpravy se tak mohou pod "křížovou palbou" z několika stran rozmělnit, ztratit svou soudržnost a především osvědčenou funkčnost. Srov. BEJČEK, J. Sustainability of "traditional antitrust" under the challenge of "sustainability" and digitization. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica* 2023, č. 2. s. 9 – 31. ISSN 9770323061002.

¹⁴ Srov. Bejček, J. Spontánnost soukromého právního řádu versus entropie regulatorních veřejnoprávních korekcí, in CSACH, K. (ed.) *Ad hoc* legislativa v súkromnom práve, *XIV. Dies Luby Iurisprudentiae*, Praha: Leges 2019, ISBN 9788075024220, s. 47n.

¹⁵ Nemám statistická data, ale jen se domnívám, že mezi tzv. legislativou *ad hoc* a její kvalitou na jedné straně, a tím, že příslušný předpis či ustanovení vznikly na základě poslanecké iniciativy, bude nezanedbatelná korelace. Poslanecký návrh zákona se podle naší právní úpravy (srov. § 86 a násl. zák. č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké

I nadále si kladu otázku, zda snad není veškerá legislativa v době svého vzniku vlastně typově *ad hoc*, včetně ústav?¹⁶ *Ad hoc* nemusí určitě být jen jednotlivá ustanovení zákonná ustanovení, ale celé zákony. Může jít ale i o obecně závazné vyhlášky obcí, i o *ad hoc* soukromoprávní autonomní korporátní „legislativu“ (jež může vázat i budoucí společníky, takže má normativní znaky) apod.

Za *ad hoc* legislativu lze pokládat i nálezy ÚS jakožto „negativního zákonodárce“, který může zrušit ustanovení všeobecně závazného předpisu nebo předpis celý, což se děje nikoliv „obecně“, ale také vlastně *ad hoc*, jsou-li dotčeny něčí zájmy a je podána ústavní stížnost. Nebo ÚS upřesňuje či posouvá výkladem rozsah obecného pravidla chování a vlastně je tak pro konkrétní případ (*ad hoc*) dotváří. Lze hovořit o hybridu jakéhosi „*ad hoc* kvazilegislativního soudního výroku“.

Stále více se kloním k předpokladu, že se zákony stále častěji (nebo zejména) přijímají spíše díky a kvůli konkrétním zájmům nežli kvůli obecným principům. Ony principy právní, včetně těch soukromoprávních, mohou být jen závojem či komprimátem a zobecněním zcela konkrétních zájmů. Jsou principy nové úpravy „vytčeny před závorku“ před jejím přijetím, nebo se spíše dovozují včetně výjimek z toho, co je „v závorce“?¹⁷ Jsou to tedy jakési hodnotové předsudečné konstanty, nebo spíše zobecnění konkrétních zájmů prosazovaných v právním předpisu?¹⁸

Myslím, že je nasnadě odpověď na otázku, zda je častější případ, kdy se vytváří „systém“ z regulací „*ad hoc*“, nebo zda naopak do „systému“ cíleně a plánovitě doplňujeme chybějící prvky. Může být proto sporné, zda se se

---

sněmovny a čl. 20 Legislativních pravidel vlády ČR - <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209>) vymyká běžnému připomínkovému řízení. Někdy vznikají pod lobbistickým tlakem úzce pojatých skupinových zájmů opravdové „klenoty“ legislativně technické kultury. Příkladem může být poslanecký návrh novely zákona o potravinách (§ 11 odst. 2 zákona č. 110/1997 Sb., účinnost od 1. 1. 2018), který zavádí pod heslem obecného blaha nucenou a tvrdě veřejnoprávně sankcionovanou účast na charitě, pomocí níž stát přenáší náklady na sociální politiku na úzce vymezený okruh podnikatelů.

¹⁶ Může jít též o úpravu *ad personam*, což je vlastně také varianta úpravy *ad hoc*. Viz třeba některé ústavní jmenovací pravomoci prezidenta republiky přizpůsobené při tvorbě Ústavy vkusu a přání tehdejšího prezidenta V. Havla, který si údajně přál v parlamentní (neprezidentské) republice přece jen silnější osobní vliv. Srov. rozhovor s tehdejším poslancem FS ČSFR prof. Zdeňkem Jičínským z 16. 12. 2018 - <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Vaclav-Havel-si-prosadi-vlastni-pravomoci-a-pak-zacala-uradovat-pravice-Professor-vzpomina-co-se-delo-kdyz-prave-pred-ctvrtstoletim-prijimali-Ustavu-516533>.

¹⁷ Etzioni, A. *Morální dimenze ekonomiky*, Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 188.

¹⁸ Kdysi jsem s ironickou nadsázkou konstatoval, že obecné se neprojevuje ve zvláštním, ale je ze zvláštního konstruováno a že možná platí, že opakované = obecné; srov. Bejček, J. Demorality, in Bobek, M., Šimíček, V. (ed.). *Jiné právo literární*, Praha: Auditorium, 2011.

pomocí tzv. *ad hoc* regulace to, co Hayek¹⁹ označuje jako spontánní řád, spíše narušuje, nebo naopak vytváří.

K *ad hoc* legislativě mohou také vést *ad hoc* interpretace právních norem, které zákonodárce chce korigovat v souladu se svým původním záměrem (jde o zpětnovazebně vyvolané změny v psaném právu).

O regulaci kvazilegislativou *ad hoc* lze mluvit i u originární normotvorné činnosti obcí formou obecně závazných vyhlášek. Ty jsou typicky reakcí na zcela konkrétní a aktuální potřeby a problémy komunity, která ovšem může výrazně zasáhnout do spontánně vytvořených poměrů a může dokonce ohrozit nebo vyloučit soutěž.²⁰ Se špetkou neuctivosti a expanzivnosti (inspirované dále komentovaným podobným přístupem soudů) lze říci, že někdy nepotřebujeme ani legislativu *ad hoc*, pokud roli *ad hoc* zákonodárce převezmou soudy.²¹

I v českém OZ je řada *ad hoc* kazuistických ustanovení reagujících na (přirozeně *ad hoc*) judikaturu – např. na dřívější preferenci absolutní neplatnosti právních jednání i v důsledku jejich nepodstatných vad. V ní našla zalíbení dobová judikatura Nejvyššího soudu a zesílila ji a dovedla ji do nečekaných poloh.²² Pojem regulace *ad hoc* nezahrnuje tedy podle mého soudu nutně jen regulaci vzniknuvší v náhlém hnutí mysli či spíše ekonomických a politických zájmů. Úprava tohoto typu se může objevit i v stabilizačních pilířích právního řádu, tedy v kodexech, o prostých zákonech nemluvě.

¹⁹ Hayek, F. A. Právo, zákonodárství a svoboda, 1) Pravidla a řád, Praha: Academia 1991, s. 44.

²⁰ Srov. Bejček, J.: *Dozor nad orgány veřejné správy. Antitrust*, Praha: Kairos, 2012, č. 4, s. 143-148.

²¹ Ilustrativní byla tahanice českých soudů o to, zda je ČEZ veřejnoprávní institucí, která má jako kterýkoliv státní či veřejný úřad informační povinnost vůči občanům a spolkům podle informačního zákona, a zda je tedy součástí veřejné správy. Městský soud v Praze původně zamítl žalobu jednoho ekologického spolku o informace týkající se paliva v jaderné elektrárně Temelín. ČEZ je podle soudu soukromou osobou, na niž se informační povinnost ze zákona nevztahuje. Poté musel soud po zásahu NSS rozsudek změnit. NSS docela aktivisticky určil, že ČEZ je veřejnou institucí, že vykonává veřejnou činnost, protože byl státem zřízen, privatizován a kontrolován (2 As 155/2015-84).

Kvazilegislativní „soudní přetahovanou“ (o tom, co vlastně upravuje *zákon*) uzavřel Ústavní soud, který konstatoval (IV. ÚS 1146/16), že obchodní společnosti nejsou veřejnou institucí, neboť nenaplníují definiční znaky a veškeré následky jejich činnosti spojené s tímto postavením nejdou k tíži veřejné moci. S tímto závěrem nejsou někteří politici spokojeni (srov. Vrabc, P. Piráti plánují zákonem znevýhodnit na trhu státní firmy, *Ekonomický magazín.cz*, 4. 3. 2018). Ve vleku této politické účelovosti hrozí, že se dočkáme dalšího z *ad hoc* zákonů či přílepků. označitelných tentokrát jako „lex ČEZ“. Ten by mohl poškodit podnikatelské a obchodní zájmy soukromých společností (ale i státu jako ev. spoluvlastníka, a tedy i všech občanů, jakož i menšinových vlastníků), a to vše pod marketinkově přitažlivým populisticko-ideologickým heslem „transparentnosti za každou cenu“.

²² Lze uvést uvést dřívější setrvalou tendenci českého Nejvyššího soudu rigidně zneplatňovat právní jednání i pro drobná formální pochybení.

2. „Rekalibrace standardů“?

2.1 Oportunismus krytý hospodářsko-politickou mocí

Příklady „legislativního oportunismu“ ze života se nabízejí hromadně. Lze namátkou uvést třeba - ne tak dávnou - kauzu ČEZ, v němž se český stát dobrovolně omezil ve svých právech 70% akcionáře tím, že svého zástupce (ministerstvo financí) zavázal usnesením vlády (č. 437 z 5. 6. 2017) jednat vždy podle usnesení představenstva ČEZ, konstituovaného dozorčí radou sestavenou v jiné době a jinými „politickými kruhy“. Většinový akcionář zavázaný k hájení zájmů státu tak přenesl artikulaci a konkretizaci těchto zájmů na představenstvo, které fakticky rozhodne o tom, jak bude představenstvem „přednaprogramovaný“ většinový vlastník hlasovat na valné hromadě. Představenstvo by vlastně mělo vědět lépe než 70% akcionář, co je v nejlepším zájmu akcionářů a společnosti.²³

Jiným příkladem politického vlivu na legislativu je nedávný vládní návrh změny zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, jenž vznikl jako reakce na energetickou krizi a jako jedno z východisek k jejímu zmírnění (rozdělení ČEZu proti vůli minoritních akcionářů s možností ovlivňovat lépe cenu elektrické energie). Podle něj by rozdělení společnosti strategického zájmu mělo být schváleno namísto stávajících 90 % jen 75% většinou hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě rozdělované společnosti při účasti alespoň 2/3 akcionářů.

2.2 Sektorová regulace a konkurence

I klasická regulatorika tzv. autoregulatoru (tedy regulace regulačního nástroje samotného) v podobě funkční soutěže, tedy právo antitrustové, podléhá změnám, které vyžadují mnohem invazivnější a také včasnější zásahy státu nežli před dvaceti či jen deseti lety, aby se zabezpečil nejen krátkodobější spotřebitelský blahobyt, ale především existence funkční soutěže ve smyslu klasického ordoliberalismu. „Věčně zeleným“ tématem je tedy vztah práva soutěžního a zvláštní odvětvové regulace. Někdy mohou být pravidla na ochranu soutěže suspendována ve prospěch hodnot prosazovaných odvětvovou regulací; nezřídka jde o zajištění efektivnosti, a proto se dá hovořit (v analogii k tzv. obraně efektivnosti) o „regulární obraně.“ Zejména v období hospodářské krize je nutno čelit tlaku na prosazování odvětvových politik na úkor soutěže, neboť právě hospodářská soutěž může stimulovat oživení těžce zkoušené ekonomiky, a má tak stejný cíl jako odvětvové regulace.

Příkladem, jak je speciální sektorová regulace neúčinná ve srovnání s konkurencí, může být „cenová revoluce“ českých mobilních operátorů na jaře

---

²³ K tomu srov. inspirativní monografii CSACH, K., HAVEL, B. (eds.): *Corporate governance společností s účastí státu*. Praha: Wolters Kluwer ČR 2020. ISBN 9788075988966.

2013. V očekávání vstupu nového konkurenta na trh snížili operátoři ceny tarifů neomezené mobilní volání až o dvě třetiny. Ještě v lednu téhož roku tvrdili, že to není možné a sektorový regulátor je ponechával v poklidné kooperaci i na poli cenovém a opakoval argumenty operátorů.²⁴

Zájem na udržení funkční soutěže se občas střetne s jinými cíli a společensky uznanými hodnotami. Konflikt předpokládá navýsost politické rozhodnutí o převaze té či oné hodnoty v daném případě. Obecné uctívání přínosů soutěže může ve své kvazireligiozitě zastříit, že soutěž může mít také nepříznivé dopady, a že může být vhodnější v některých situacích dát přednost regulaci nebo kombinaci mírné soutěže a regulace. Soutěž někdy může být až destruktivní a pokud konkurence ohrožuje jiné veřejné statky, je přijatelné její omezení.

Odvolávat se na samoregulační a samoočistnou funkci soutěže jakožto na druh mantry v prostředí natolik zkresleném a deformovaném státními i nadstátními zásahy (včetně třeba zkreslené nákladové hladiny energií ze zahraničí, a to mj. kvůli mimoekonomickým ideově ekologickým cílům) by znamenalo zakrývat si oči před realitou. Hodnotové eskapády jsou v této souvislosti docela frustrující. Jako příklad může sloužit deklarovaný boj proti klimatické změně,²⁵ který podvazuje ekonomický rozvoj a konkurenceschopnost celých ekonomik, ale jindy (v souvislosti s politickým cílem nezávislosti na uhlovodících z Ruska) se se tento cíl odsune či odloží a podradí pod aktuálně preferovanější hodnoty, a to bez ohledu na náklady včetně těch ekologických.²⁶ Je zřejmé, že deklarovaná ochrana klimatu není tedy *ultima ratio* a že se dá podle aktuální potřeby podřizovat jiným hodnotám. Mezi ně patří i zahraničně politické ohledy.

2.3 Mezinárodně politické vlivy

Mezinárodní politický vývoj vedl nejen k přijetí zákona č. 34/2021 Sb., o prověřování zahraničních investic, ale i k omezením volného obchodu a diskriminačním opatřením, která rozvrátila ustálené dodavatelské řetězce i obchodně právní prostředí. Státy musí regulatorně reagovat na zkreslení soutěže, způsobená např. nákupy podniků financovanými z daňových zdrojů jiných států; subvencemi cizích států, narušujícími soutěž; regulacemi jiných

²⁴ Srov. Šůra, A. Naše drahé mobily. *Respekt* 2013, č. 17, str. 32 – 34.

²⁵ Včetně kontroverzních a dnes zčásti kontraproduktivních tzv. emisních povolenek, vymknuvších se z velké části původnímu účelu a sloužících jako nástroj spekulací.

²⁶ Srov. vyřazení jaderné energie a uhlí v rámci *Energiewende*, aby výpadek těchto zdrojů mohly být nahrazen ruským plynem a následný přenos (externalizace) extrémně zvýšených nákladů a cen s tím spojených na tzv. společný energetický trh... (viz též STERNBERG, J. The G-7's Economic Fantasy Summit, *Wall Street Journal* (30. 6. 2022), <https://www.wsj.com/articles/nato-serious-group-seven-sweden-finland-inflation-green-energy-fossil-fuels-11656596852>).

států, narušujícími hospodářskou soutěž.²⁷ Do této oblasti služebného postavení regulace ustupující politickému rozhodování patří i reakce na ruskou invazi na Ukrajině a na zábor Krymu.²⁸

2.4 Oportunismus krytý hodnotově (ideologicky)

Obrovskou regulatorní výzvu s neskrývanými prioritizačními ambicemi snad téměř ve všech směrech představuje tzv. *green deal* a obecně ideologie dekarbonizace ekonomiky a tzv. udržitelnosti.²⁹ Při všem respektu k dobrým úmyslům vyrovnat se s klimatickou změnou a udržet životní prostředí se nelze při odpovědném politickém rozhodování vzdát pragmatického pohledu na bezpečnost a stabilitu podnikatelského prostředí.³⁰

Tyto neurovnané ideologické střety, přehlízející technická a ekonomická hlediska, nemohou zůstat bez vlivu na právní regulaci, která nutně musí být nedostatečná, protože nemá ani jasné politické zadání.

Bezradnost v boji s inflací (spoluzpůsobené i státnímu zásahy do ekonomiky) a spoléhání se na tržní mechanismy, jež očividně selhávají, se střídají s pokusy přímé regulace, včetně regulace cenotvorby, snahy zastropovat ceny nebo aspoň marže obchodníků s tou či onou komoditou. Vzniká jakýsi

---

²⁷ Srov. BUDZINSKI, O., STÖHR, A. Agenda 2025: Wettbewerbsverzerrungen aus Drittstaaten: wie kann ein fairer globaler Wettbewerb gestärkt werden? *D-Kart*, 24. Juni 2022, s. 1 – 14.

²⁸ LIKKA, K.: Economic Sanctions on Russia and Their Effects. *CESifo Forum*, 2019, Vol. 20, Issue 04, s. 19 - 22.

²⁹ Srov. HOLMES, S., MIDDELSCHULTE, D., SNOEP, M.: *Competition Law, Climate Change & Environmental Sustainability*. New York, Institute of Competition Law, 2021, s. 1 - 466. CHITI, E.: Managing the ecological transition of the EU: the European Green Deal as a regulatory process. *Common Market Law Review*, 2022, Vol. 59, s. 19 – 48.

³⁰ Tomu určitě neodpovídá pštroší politika eliminace fosilních zdrojů energie bez výpočtů jejich náhrady a bohorovně spoléhání se na dovozy elektřiny do země původně exportérské, ovšem bez identifikace, odkud se bude vůbec asi dovážet (nemluvě vůbec o předpokládané ceně). Podobně se v EU zavírají oči před nutností mít robustní systém zálohované výroby či dodávek pro situace dočasného či sezónního výpadku obnovitelných zdrojů energie. Za domnělou perspektivu se prohlašuje vodíková energetika, přičemž na jednu KWh uloženou ve vodíku se spotřebují tři KWh elektřiny. Odstavují se bezemisní jaderné elektrárny a stabilní spolehlivé uhelné kapacity, „kalkuluje“ se přitom s koncem používání plynu (který ovšem právě naopak udržuje energetiku postavenou na obnovitelných zdrojích v chodu), přičemž se propagují tepelná čerpadla a elektromobilita, jež by spotřebu elektřiny zvýšila násobně až řádově. Namísto prioritního zajištění stabilních zdrojů se (bez náhrady!) napřed vypínají ty, které máme. Srov. Souček, P. Kde se německá vláda učila počítat. *Konzervativní noviny* z 12. dubna 2023. Dlouhodobá energetická bezpečnost a stabilita dodávek pro zákazníky se podřizují víře v neprověřené technologie a ideologickým klišé. Podobný ideologický přístup k jaderné energetice pozorujeme v Rakousku: po zavření kompletně hotové technicky vyspělé jaderné elektrárny Zwentendorf následují desetiletí pokryteckých protestů proti našim jaderným elektrárnám, z nichž se však elektřina (bez protestů) vyváží ve velkém do Rakouska.

regulatorní „bludný kruh“ a vytloukání „klínu (nesystémových regulací) klínem“ (dalších „nápravných“ regulací).³¹

Tuším a obávám se, že dnešní přeregulovaná ekonomika nenajde již cestu zpět k větší deregulaci a že je nám souzeno přežít jen se zbytky tržního prostředí v určitých sektorech. Přijdou-li nedejbože nějaké větší společenské a ekonomické otřesy a krize, ten trend se tím jen posílí. Poučením byly i reakce v USA i jinde ve světě, spojené s vládním angažmá v soukromých společnostech (funkčně analogickým nucené správě), využití ke zvládnutí zatím poslední úvěrové a finanční krize z r. 2008. Osvědčily svoji účelnost, aniž to mohly zvrátit karatské výtky o „návratu socialismu“. Alternativou totiž byl celosvětový rozval ekonomiky, doprovázený jen slabou útěchou, že se to sice stalo, ale zato při zachování „ideologické čistoty“. Energetická krize a inflace, již čelíme v současnosti, představují srovnatelnou výzvu, vyžadující státní zásahy, včetně ovlivňování cen přinejmenším redukcí daňové zátěže u nejcitlivějších komodit.

Tyto otázky jsou brizantní obzvláště v našem prostředí, kde se dřívější státní monopoly jen zčásti podařilo dekoncentrovat a dílem se jen privatizovaly, takže státní monopol se leckde nahradil soukromým či polostátním monopolem. Pozdější rozbití vertikálně integrovaných výrobně distribučních řetězců a oddělení výroby od distribuce (*unbundling*) přinesly jen dílčí zlepšení.

Tato situace *objektivně* mimořádných okolností, na něž se musí reagovat *mimořádnými* regulacemi, spíše nutí politiky (zákonodárce) rezignovat aspoň zčásti na ideologii a chovat se především pragmaticky. V epidemii pragmatismu a ve zjitřené atmosféře vyšší tolerance k jakékoliv další „potřebné“ regulaci se však docela dobře daří i čistě ideologicko-výchovným regulatorním snahám, které přitom nemají onu naléhavost jako ekonomicky skutečně nezbytné zásahy.

Mezi tyto zbytné restriktce podnikatelského prostředí se dá zařadit třeba³² obětování spotřebitelského komfortu a zisků obchodníků odborářsko-rodinným „výchovným“ hodnotám v podobě regulace prodeje o svátcích. Zákon č. 223/2016 Sb. pod sankcí 1 mil. Kč (a v případě opakovaného porušení podnikatelem až 5 mil. Kč) zásadně úplně zakázal prodej v prodejnách s prodejní plochou nad 200 m² v taxativně vyjmenovaných sedmi dnech (a omezil jej v osmém dni jen na dopoledne). Jde o typický příklad sociálně pseudovýchovného a odborářského opatření, které nemá ekonomické zdůvodnění. Cílem zákona podle předkladatelů byl stav, že zaměstnanci jakožto rodiče budou trávit státní svátky se svými rodinami. Evidentní je ovšem i náboženská motivace tohoto

³¹ Uvádí se, že měnová a úvěrová krize z roku 2008 vyvolala vlnu státních intervencí do soukromého sektoru, vedoucích k účasti státu jako velkého a aktivního akcionáře v řadě soukromých společností. Prokázalo se, že tento vládní aktivismus snížil v řadě případů význam a hodnotu hlasovacích práv menšinových akcionářů, pokud bylo cílem intervence provést širší ekonomickou politiku. Srov. FERNANDES, M., NOVAES, W.: The Government as a Large Shareholder: Impact on the Voting Premium, May 2014, s. 40. Dostupno na: <https://eesp.fgv.br/sites/eesp.fgv.br/files/file/Walter%20Novaes.pdf>.)

³² V širším kontextu s dalšími případy jsem je blíže rozebral v práci cit. v pozn. 14, s. 7n.

opatření. Zaměstnanců z prodejen menších se tato péče zřejmě netýká, jako ostatně ani jiných profesí s nepřetržitým provozem, pohotovostmi apod. Zákon se pokládal za ekonomicky škodlivý.³³ Spontánní soukromoprávní řád, jemuž se daří v nepřeregulovaném soutěžním prostředí, se tak narušil zbytečným diskriminačním omezením založeným na chatrných argumentech³⁴ a očividným lobbismu malé aktivní skupiny beneficentů tohoto opatření.

Podobně neodůvodněné bylo stanovení kontraktační povinnosti výrobcům léčiv novelou zákona o léčivech.³⁵ Reagovalo se tak bezprostředně (*ad hoc*) na naléhavý společenský problém výpadku dodávek na trh v důsledku výhodnějších exportů léčiv.³⁶ Zavedla se mj. povinnost držitele rozhodnutí o registraci dodávat distributorům humánní léčivé přípravky podle tržních podílů distributorů a při maximální prodejní ceně. Vedlo to však k omezení soutěže, přičemž dnešní situace na tuzemském trhu léčiv je (mj. v důsledku exportu léčiv) spíše ještě horší.

Bohulibý (povýtce výchovný) cíl³⁷ dosahovaný nevhodnými nástroji měla i novela zákona o potravinách.³⁸ Provozovatelům potravinářských podniků s prodejní plochou nad 400 m² se v něm mj. stanovila zákonná kontraktační povinnost k uzavření darovací smlouvy na potraviny s privilegovanými neziskovými organizacemi určenými Ministerstvem zemědělství. Má jít o potraviny zdravotně nezávadné (bezpečné), jež nesplňují jiné požadavky zákona (např. deformovaný obal, způsobilost klamat spotřebitele či dílčí kvalitativní požadavky). Zákon byl napaden ústavní stížností která namítala, že příslušná ustanovení novely jsou ústavně nekonformní a že jde o formu vyvlastnění; navrhovalo se jejich zrušení. ÚS návrh zamítl. Povinnost poskytnout bezplatně potraviny ve vlastnictví distributorů vybraným neziskovým subjektům vykládá ÚS jen jako omezení vlastnického práva, ale obhajuje nakládání s nimi, jako

---

³³ Podle Svazu obchodu a cestovního ruchu až 700 mil. Kč za každý den zavření velkých prodejen – srov. Junek, A. Sváteční nákupy končí. Bude zavřeno. In *Lidové noviny* z 29. 6. 2016, str. 3.

³⁴ Není pravdivé ani zdůvodnění této regulace ochranou rodiny, jak dokazuje Palásek, M. Regulace prodejní doby jako projev ochrany rodiny, *Právní rozhledy* 2018, č. 10, str. 360 a násl. Naopak jde spíše o uspokojení politických zájmů poslanců parlamentu, a nikoliv o proklamovaný legislativní cíl. Skupinový zájem malého počtu občanů se prosadil na úkor ostatních ekonomicky aktivních obyvatel, a to jak podnikatelů a jejich zaměstnanců, tak i spotřebitelů (tamtéž, str. 363 - 364).

³⁵ Novela zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (ve znění pozdějších předpisů), zákonem č. 66/2017 Sb.

³⁶ Podrobnější analýzu podávají Kindl, J., Kupčík, J., Mňuk, J. Povinnost farmaceutických společností dodat léčiva podle tržního podílu: soutěžněprávní a různé praktické otázky. *Právní rozhledy* 2019, č. 20, str. 693 a násl.

³⁷ Sociální bohulibý cíl je evidentní a sotva se dá sám o sobě zpochybnit (zamezit plýtvání potravinami a zpřístupnit je těm, kteří je mohou ještě využít). Jiná věc je, kdo by měl nést náklady na sociální politiku a podporu bezdomovců a jinak handicapovaných lidí.

³⁸ Zákon č. 118/2016 Sb., jímž se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích.

by šlo o společenský statek. Má to blíže k vyvlastnění, než se zdá. Vlastníci jsou nuceně zbaveni vlastnického práva (což se normálně nazývá vyvlastnění³⁹). Soukromý majetek se údajně spravedlivě přerozděluje s ušlechtilým společenským záměrem – o totéž ovšem šlo i u konfiskací a různých forem a stádií znárodnování.⁴⁰ Jiný název nebo neochota nazvat věci pravým jménem, podstatu nezmění.⁴¹ Stát prostě nařídil soukromým subjektům, že musí část svého majetku dát bezplatně někomu jinému „za účelem sledování obecného blaha a současně veřejného zájmu“.⁴² To, že se tak navenek děje soukromoprávním jednáním (jež je ovšem zbaveno základních atributů autonomie vůle a rovnosti stran), jemuž je v nucena bezúplatnost na straně povinného, je jen jevová forma zastírající nucené vzdání se majetku s účinky identickými s vyvlastněním, přičemž nejde o vyvlastnění ve veřejném zájmu v souvislosti s konkrétním záměrem, ale se záměrem vymezeným genericky.⁴³

2.5 Některé výzvy „pandemizace“ práva

Podnikatelé si velmi cení právní jistoty; obchodní právo je jedním z nástrojů, jak ji zvýšit. Právní jistota je však vzácné zboží a v krizových dobách, jež jsme prožili v covidové pandemii, jeho cena ještě vzrostla. V oné krizi jsme se docela lehce vzdávali základních hodnot a principů, dokonce i některých ústavně zaručených práv a svobod ve jménu prevence a/nebo v zajištění strachu.⁴⁴

³⁹ Srov. Handrlica, J. Expropriační tituly subjektů soukromého práva, *Právník* 2016, č. 10, str. 818 – 828.

⁴⁰ ÚS v nálezu (Pl. ÚS 27/16 z 18. 12. 2019) uplatňuje povytce politicko-ideologický účelový argument, pokud (viz bod 56 nálezu) tvrdí, že zákon o potravinách nelze srovnávat se znárodnovacími dekrety, protože „zapadá do snah o řešení několika klíčových problémů současnosti v měřítku státu, EU i celého světa.“

⁴¹ Zákon hovoří v § 11 odst. 2 alibisticky a zamlženě (namísto o „povinném darování“ - což je, pravda, oxymoron - či o kontraktační povinnosti) o povinnosti *bezplatně poskytnout* (sic!) potraviny neziskové organizaci. Nesplnění této povinnosti sankcionuje v § 17 odst. 2j) a v § 17f písm. c) pokutou do deseti miliónů Kč. ÚS v nálezu (bod 74) ovšem tvrdí, že povinné poskytnutí nelze stavět na roveň povinnému darování či smluvnímu přímusu. Ztotožňují se s disentním stanoviskem V. Šimíčka k uvedenému nálezu (bod 4 Odlišného stanoviska), že argumentace ÚS ohledně charakteru povinného poskytnutí potravin je velmi nepřesvědčivá a že prostě o smluvní přímus jde. Neřeší se zásah do práv prodejce potravin a pasáže o vlastnictví se zbytečně ideologizují (body 5 a 6 Odlišného stanoviska).

⁴² Cit. nález ÚS, bod 80.

⁴³ Shodně Grygar, T. Exproprie prostřednictvím kontraktační povinnosti, aneb k novele zákona o potravinách, *Právní rozhledy* 2018, č. 12, s. 445; Handrlica, J. op. cit., str. 824, pozn. pod čarou č. 50.

⁴⁴ Najednou například neplatila pravidla pro zadávání veřejných zakázek a jeden ministr hrdě prohlašoval s chlapáckým samolibým pomrkáváním, že doufá, že na něj případně budou policisté a vězeňská služba hodní. Náhle jsem byli všichni „jedna rodina“ a měli jsme spolupracovat, včetně konkurentů navzájem, protože „šlo o víc?“ I fúze se měly šmahem a na počkání povolovat bez zkoumání, protože jsou vlastně všechny „záchranné“ a jde u nich přece „o důležitější věci?“ Snad jen zneužití dominance vynucováním nepřiměřených podmínek (cenovým vydíráním

Kvůli mimořádné zdravotně hygienické situaci se uplatnil shovívavější přístup ke společným nákupům zajišťujícím spolehlivější dodávky klíčových komodit s nižšími transakčními náklady; ke kooperativním společným podnikům; k výměně obchodních informací v rozsahu nezbytném pro zvládnutí mimořádné situace; k „zastropování“ cen klíčových výrobků či služeb pro spotřebitele (ale jde také o absolutní výši onoho stropu); ke sdílení technologií, know-how a standardizaci v zájmu výroby a hladké distribuce klíčových komodit; dá se uplatnit shovívavější přístup obecněji, ale třeba i selektivně jen pro zdravotní sektor atp.

Ve světě jsme mohli pozorovat i sklon „povolit otěže“ v potravinářství nebo při prodeji základních hygienických potřeb. Velmi nebezpečné jsou však trvalé nevratné strukturální změny trhů, byť by krátkodobě napomohly ke zmírnění krize. Pandemie a totální „vypnutí“ některých odvětví zvyšuje nebezpečí zvýšených tržních podílů, resp. i koncentrace ve prospěch těch, kteří krizi „ustojí“. Umělé „krizové“ překážky pohybu zboží i osob zpochybňují tradiční široké vymezení relevantních trhů. Je třeba zvýšené ostražitosti, aby na výjimkách odůvodněných krizí neparazitovali dravci odírající spotřebitele a veřejné rozpočty.

Případné snížení antitrustových standardů musí být přesvědčivě odůvodněné, nezbytné, na nutnou dobu a proporcionální k možné újmě soutěži. Antitrustové právo nemůže být obětí beránkem krize, i když by se to právě v ní dalo tak přesvědčivě (populisticky) „vysvětlit“. Výjimky z něho musejí být dočasné, úzké a nezbytné a nemohou se stát „novou normou“ *de facto*. Soutěž je společenský statek s dlouhodobou strategickou hodnotou, s jehož obětováním je neradno si zahrávat. Už tak jsme čelili jisté (post) krizové společenské demoralizaci (zaměstnanců v některých profesích, žáků, studentů a učitelů, úředníků apod.); neměli bychom dopustit, aby se infekční póza, že ustálená osvědčená pravidla a zažitá zvyklosti vlastně neplatí, rozšířila do dalších oblastí.

---

u zdravotního a hygienického zboží) zůstalo nedotčeno a souvislost s nouzovým stavem by byla nepochybně přitěžující okolností ve správním řízení. Ministerstvo zdravotnictví dokonce přistoupilo k dlouho nevidané cenové regulaci testů na protilátky, kterou sice leckomu zhatilo lukrativní byznys, ale možná též spasilo řadu laboratoří před správním řízením podle cenového zákona pro zneužití jejich výhodnějšího hospodářského postavení k nabytí nepřiměřeného majetkového prospěchu, když už ne pro zneužití dominance podle ZOHS. Státních podpor se schvalovaly tisíce jako na běžícím pásu, pokud byly motivovány záchranou podniků, oborů či regionů trpících v důsledku pandemie a „vypnutí“ společnosti. Nějaká hospodářská soutěž byla téměř zapomenuta, vždyť to bylo v krizové době zbytné zboží luxusního charakteru.... Na druhé straně, když existují záchranné fúze (srov. doktrínu *ailing firm defence*), tak proč vlastně nepřipustit v době krize *dočasné* záchranné kartely? Vždyť fúze jsou obecně cosi jako strukturální institucionalizované *dlouhodobé* kartely. Tyto excesivní názory našťastí ztratily oporu díky odeznění pandemie.

2.6 Právo jako kouzelná hůlka pro zlepšení Všehomíra?

Ve snahách domněle progresivních institucí a jednotlivců o zlepšení všeho, co by se ještě zlepšit dalo, nestojí obchodní právo na čelném místě, byť úplně imunní proti nim není. Z výzev (či spíše hrozeb?) potenciálně zpochybňujících či ohrožujících jeho funkčnost jsem zaznamenal jen některé.

Například se začíná hlasitěji ozývat myšlenkový proud, jenž odmítá tolerovat existenci korporací existujících především (téměř výhradně) pro vydělávání peněz.⁴⁵ To by mohlo vést ke změnám především korporátního práva, které by se mohlo stát nástrojem napomáhajícím k tomu, aby se korporace nevěnovaly hlavně obohacování akcionářů a generálních ředitelů, ale aby řešily se ziskem problémy lidí a planety, a neprofitovaly z toho, že problémy způsobují. Jde o proud silně propojený s ideou tzv. udržitelnosti a s idealistickou maximou zajistit odpovědnost korporací za jejich jednání a kladoucí osobní společenský blahobyť nad profánní honbu za ziskem.⁴⁶

Zdá se, že do *corporate compliance* začnou vstupovat nové standardy a hlediska, jež mj. ovlivní i náplň péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. Přípravuje se evropská směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnost. Ta má velké korporace zavázat k prověření výrobků a služeb před jejich poskytnutím tak, aby byly ekologicky i lidskoprávně co nejméně závadné. Budou muset identifikovat a v případě potřeby předcházet negativním dopadům svých činností na lidská práva, jako je dětská práce a vykořisťování pracovníků, a na životní prostředí, například znečištění a ztrátu biologické rozmanitosti, resp. mají takové činnosti ukončit nebo jejich dopady zmírnit. Pro podniky tato nová pravidla mají prý přinést právní jistotu a rovné podmínky, spotřebitelům a investorům pak větší transparentnost.⁴⁷

Jde však o potenciálně extrémně zatěžující nové mimopodnikatelské povinnosti přenesené na bedra podnikatelů vybavených k úplně odlišnému typu aktivit a v situacích, v nichž evidentně selhávají i nesrovnatelně lépe vybavené státy a nadnárodní organizace. Co tato iniciativa přinese lidstvu a životnímu prostředí, není jasné, ale zvýšení kontroly a dohledu politiků nad soukromým podnikáním se dá očekávat docela spolehlivě. Určitě to také prospěje nově

⁴⁵ Srov. SUZUKI, D. Humanity Can No Longer Tolerate Corporations That Exist Almost Entirely to Make Money. *Common Dreams* z 13. 2. 2023. Dostupno na: <https://www.commondreams.org/opinion/corporate-responsibility-reform>.

⁴⁶ Uvádí se tu na podporu tohoto stanoviska (ovšem velmi chatrnou – viz zvýrazněný text), že Francie v roce 2019 novelizovala svůj občanský zákoník a doplnila do něj větu: "Společnost je řízena v *zájmu společnosti*, přičemž *bere v úvahu* sociální a environmentální otázky související s její činností." Zavedla také opatření, i když *ne povinné*, aby společnosti ve svých "stanovách" *formulovaly* důvody své existence (zvýraznění JB).

⁴⁷ Srov, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1145., přístup 20. 7. 2023.

se utvářejícímu sektoru poradenských a auditorských služeb s touto aktivitou spojených.

V podobném duchu se nese tzv. ESG (*Environmental Social Governance*).⁴⁸ Podle této koncepce se mají hodnotit dopady činnosti korporací na životní prostředí, společnost a správu a řízení podniků. Faktory ESG mají mít důležitější roli v oblasti akvizic, dotací, investic či úvěrů. Společnosti, které mohou prokázat dobré výsledky na poli ESG, budou mít konkurenční výhodu.

Zkratka „ESG“ označuje soubor standardů pro chování společností, které používají sociálně uvědomělí investoři k prověřování potenciálních investic. Environmentální kritéria (E) hodnotí, jak korporace chrání životní prostředí, včetně firemního přístupu ke změně klimatu. Sociální kritéria (S) zkoumají, jak korporace řídí vztahy se zaměstnanci, dodavateli, zákazníky a společenstvími, v nichž působí. Hlediska správy a řízení (G) se zabývají vedením společnosti, odměňováním vedoucích pracovníků, audity, vnitřními kontrolami a právy akcionářů.

Znamená to kontaminaci (rozšíření, obohacení, zkreslení?) tradičních ekonomických hledisek posuzování a vnášení obtížně hodnotitelných kvalitativních mimoekonomických kritérií.

V Německu nabyt 1. ledna 2023 účinnosti zákon o náležité péči v dodavatelském řetězci,⁴⁹ který výše uvedené doporučené standardy *soft law* přetavil v zákonné povinnosti. Zavádí řízení rizik a rozšiřuje odpovědnost společnosti za „brány vlastního závodu“ (letos pro společnosti od 3 000 zaměstnanců, od příštího roku od 1000 zaměstnanců). Za nedodržení povinností⁵⁰ může zvláštní úřad (BAFA- Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle⁵¹) společnost pokutovat (až 8 mil. €, nebo 2 % celosvětového ročního obrátu) a za jistých podmínek ji lze vyloučit ze zadávání veřejných zakázek.

---

⁴⁸ Z řady odkazů srov. např. <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp>.

⁴⁹ „Lieferkettensorgfaltspflichtgesetz“ - Gesetz über die unternehmerischen Sorgfaltspflichten in Lieferketten vom 16. Juli 2021, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2021 Teil I Nr. 46, ausgegeben zu Bonn am 22. Juli 2021. Dostupno na: https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&jumpTo=bgbl121s2959.pdf#__bgbl__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl121s2959.pdf%27%5D__1690386429566. Přehlednou informaci o obsahu viz <https://www.csr-in-deutschland.de/DE/Wirtschaft-Menschenrechte/Gesetz-ueber-die-unternehmerischen-Sorgfaltspflichten-in-Lieferketten/gesetz-ueber-die-unternehmerischen-sorgfaltspflichten-in-lieferketten.html>.

⁵⁰ Patří mezi ně zejména zákaz dětské práce, otroctví a nucené práce, zanedbávání bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, porušování předpisů o ochraně zdraví a bezpečnosti práce a zákaz neposkytování přiměřené mzdy, nedodržování práva na zakládání odborů nebo práv zaměstnanců, odepření přístupu k potravinám a vodě, jakož i protiprávní odnímání půdy a prostředků k obživě..

⁵¹ https://www.bafa.de/DE/Home/home_node.html.

Poznámky závěrem

Obchodněprávní legislativa se utváří, vykládá a aplikuje ve společenských podmínkách, nahrávajících oportunismu i v principiálních otázkách. Mimikry jsou obecně známé - vzhledem k užitečnosti či šlechetnému idealismu udělat v konkrétním případě (*ad hoc*) výjimku, protože „jde přece o dobrou věc“. Na tuto „cestu do pekel“, se vydáváme již bez uzardění a pravidelně; jde již o průběžnou záležitost, že (v lepším případě) připouštíme postupnou erozi základních principů, pokud ji (v horším případě) přímo neprosazujeme.

Jistou útěchou nám může být, že „na Západě to není lepší“. Sporné zásahy do podnikání nejsou samozřejmě výsadou jen českou či slovenskou. Jako příklady vládních snah o absurdní přeregulaci lze uvést třeba bizarní návrh francouzské socialistické vlády z před několika let. Aby ochránila tradiční provozovatele taxislužeb, nařídila jejich stále oblíbenějším on-line konkurentům *povinné* patnáctiminutové zdržení, během něhož by nemohli zákazníka vyzvednout. To byl více než dvojnásobek tehdejší běžné čekací doby u těchto služeb. Mobilní aplikace na chytrém telefonu totiž najde polohu zákazníka pomocí GPS a přivolá mu rychlý odvoz za předem určenou cenu. Služby jako Uber, LeCab nebo Chauffeur-Prive si rychle našly své zákazníky, protože jsou jednoduché, rychlé a spolehlivé. To však není podle taxikářů férová konkurence, takže se konkurenti měli podrobit bizarnímu zákonu uměle křivícímu výkonnost na trhu a snižujícímu spotřebitelský komfort. Francouzský soutěžní úřad s opatřením (a naštěstí zatím lze říci, že „přirozeně“) nesouhlasil.⁵²

Podobnou účelovou „logikou“ se vyznačovala snaha anglické vlády premiérky Theresy Mayové trestat daňové poradce poskytující rady klientům, jak legálně využít mezer v zákoně ke snížení jejich daňové zátěže.⁵³ Za špatné „děravé“ zákony tak měli nést odpovědnost ti, jejichž prací je poskytovat klientům odborné rady o tom, jak se mohou chovat ekonomicky efektivně v rámci platných zákonů...

Naštěstí se politické a zájmové tlaky podobného typu dají korigovat hodnotově podmíněnou a kontextuální interpretací právní normy. A dobré právní normy v oblasti regulace ekonomiky mívají i pojistku ve podobě diskrece, která

⁵² Srov. Nevyhoštěný, M. Další francouzský přešlap: na objednané taxi musíte čekat 15 minut. In *Lidové noviny* z 3. 1. 2014.

⁵³ Zprávy Rádia ZET, 19. 8. 2016, 7:05 hod. Srov. též SMITH-Meyer, B. UK plans crackdown on tax advisers, <http://www.politico.eu/article/uk-plans-crackdown-on-tax-advisers/> ze 17. 8. 2016 (přístup 24. 8. 2016); podobně redakční informace ze 17. 8. 2016 Punishing advisers for clients' tax dodging would be a welcome move, dostupno na http://www.christianaid.org.uk/pressoffice/pressreleases/August_2016/punishing-advisers-for-clients-tax-dodging-would-be-a-welcome-move.aspx (přístup 22. 8. 2016).

sice není etalonem právní jistoty, ale dává možnost tzv. rozumného uspořádání věcí.⁵⁴

Je však známo i nemálo případů úplně opačné interpretace téhož zákonného ustanovení různými instancemi, které nakonec řeší až ústavní soud. Nástrojem verifikace (falzifikace) je především autorita (obecně soudní, ev. ústavně soudní, málokdy jen intelektuálně akademická), nikoliv vědecká metoda. A naštěstí se vyvíjejí i ústavněprávní nálezy.

Přestože i nad nimi se můžeme pozastavovat kvůli deklarované absenci protiústavnosti (srov. např. u nálezů k zákazu prodeje o svátcích, k „povinnému darování“ uměle neprodejných potravin, k diskriminaci spotřebitele na základě deklarace politického postoje⁵⁵), jako akademici nemusíme naštěstí přísahat na rozumnost, správnost či spravedlnost ani předpisu, ani ústavního nálezu.

Za ústavně souladný lze přece prohlásit i věcný nesmysl, neboť ani ten nemusí zasahovat do ústavně chráněné domény; neexistuje žádné ústavní právo na ochranu před věcnou nesprávností zákona, ba dokonce ani na ochranu před nesmyslem. A stejně tak ne před lobbismem.

Nález ÚS nás zavazuje jen formálně právně, nikoliv intelektuálně a hodnotově (chcete-li: ideologicky). Koneckonců o ústavněprávní „pravdě“ se také rozhoduje jen hlasováním a většinová teorie pravdy má daleko ke spolehlivosti.

---

⁵⁴ Příkladem je pravomoc ÚOHS - v případě, že určitě nejde o jednání se zanedbatelným dopadem na soutěž - využít tzv. prioritizace a z moci úřední (po předběžném prošetření věci) řízení ne zahájit, není-li na jeho vedení *veřejný zájem* (sic!) s ohledem na nízkou míru škodlivého účinku jednání na hospodářskou soutěž. Tento termín se mimochodem používá docela nepřesně z hlediska sémantického. Zatímco totiž skutečná prioritizace znamená upřednostnění něčeho před něčím, "prioritizace" ve smyslu § 21/2 OHS není ani opakem posteriorizace "neupřednostněné" věci (vyřízení později, odložení); jde spíše o nevyřízení věci vůbec (tedy o pozastavení, odložení), což je naprostý opak upřednostnění. Jestli je vůbec něco "upřednostněno", pak je to ona neurčitá a otevřená množina případů, které byly vynechány z rozhodování podle § 21/2. Některé z nich, včetně těch, o kterých antimonopolní úřad ještě neví, mohou být později také předmětem této "prioritizace".

⁵⁵ Srov. většinový názor ústavních soudců V. Šimíčka a K. Šimáčkové (dissent L. Davida), přísvědčivší hoteliéroví požadujícímu po hostech z Ruska písemné odsouzení okupace Krymu jako podmínku poskytnutí ubytovacích služeb, že nejde o diskriminaci (nálezy II. ÚS 3212/18 ze 17. dubna 2019).

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BECKER, G. S. *Teorie preferencí*. Praha: Grada Publishing, 1997.
- BEJČEK, J. Spontánnost soukromého právního řádu versus entropie regulatorních veřejnoprávních korekcí, in CSACH, K. (ed.) *Ad hoc legislativa v súkromnom práve, XIV. Dies Luby Jurisprudentiae*, Praha: Leges 2019.
- BEJČEK, J. Sustainability of "traditional antitrust" under the challenge of "sustainability" and digitization. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica* 2023, č. 2. s. 9 – 31.
- BEJČEK, J. Demorality, in BOBEK, M., ŠIMÍČEK, V. (ed.) *Jiné právo literární*, Praha: Auditorium, 2011.
- BEJČEK, J. Dozor nad orgány veřejné správy. *Antitrust*, Praha: Kairos, 2012, č. 4.
- BUDZINSKI, O., STÖHR, A. Agenda 2025: Wettbewerbsverzerrungen aus Drittstaaten: wie kann ein fairer globaler Wettbewerb gestärkt werden? *D-Kart*, 24. Juni 2022.
- CSACH, K., HAVEL, B. (eds.): *Corporate governance společností s účastí státu*. Praha: Wolters Kluwer ČR 2020.
- ĎURICA, M. Ochrana dlžníka pred veriteľom prostredníctvom konkurzného práva: (výhody a úskalia reštrukturalizácie), *Slovenské dni obchodného práva* (zborník). Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009.
- ETZIONI, A. *Morální dimenze ekonomiky*, Praha: Victoria Publishing, 1995.
- FERNANDES, M., NOVAES, W. The Government as a Large Shareholder: Impact on the Voting Premium, May 2014. <https://eesp.fgv.br/sites/eesp.fgv.br/files/file/Walter%20Novaes.pdf>).
- GRYGAR, T. Expropriace prostřednictvím kontraktační povinnosti, aneb k novele zákona o potravinách, *Právní rozhledy* 2018, č. 12.
- HANDRLICA, J. Expropriační tituly subjektů soukromého práva, *Právník* 2016, č. 10.
- HAYEK, F. A. Právo, zákonodárství a svoboda, 1) Pravidla a řád, Praha: Academia 1991.
- HOLMES, S., MIDDELSCHULTE, D., SNOEP, M.: *Competition Law, Climate Change & Environmental Sustainability*. New York, Institute of Competition Law, 2021.

CHITI, E.: Managing the ecological transition of the EU: the European Green Deal as a regulatory process. *Common Market Law Review*, 2022, Vol. 59.

JUNEK, A. Sváteční nákupy končí. Bude zavřeno. In *Lidové noviny* z 29. 6. 2016.

KINDL, J., KUPČÍK, J., MŇUK, J. Povinnost farmaceutických společností dodat léčiva podle tržního podílu: soutěžněprávní a různé praktické otázky. *Právní rozhledy* 2019, č. 20.

KLÍMA, M. Přichází elitní autoritářství, *Lidové noviny* z 28. listopadu 2022.

LAO, M. Ideology Matters in the Antitrust Debate. *Antitrust Law Journal*, Vol. 79, 2014, issue. 2.

LIEFERKETTENSORGFALTPFLICHTGESETZ - Gesetz über die unternehmerischen Sorgfaltspflichten in Lieferketten vom 16. Juli 2021, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2021 Teil I Nr. 46. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&jumpTo=bgbl1121s2959.pdf#__bgbl__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl1121s2959.pdf%27%5D__1690386429566. Přehlednou informaci o obsahu viz <https://www.csr-in-deutschland.de/DE/Wirtschaft-Menschenrechte/Gesetz-ueber-die-unternehmerischen-Sorgfaltspflichten-in-Lieferketten/gesetz-ueber-die-unternehmerischen-sorgfaltspflichten-in-lieferketten.html>

LIKKA, K.: Economic Sanctions on Russia and Their Effects. *CEsifo Forum*, 2019, Vol. 20, Issue 04.

NEVYHOŠTĚNÝ, M. Další francouzský přešlap: na objednané taxi musíte čekat 15 minut. In *Lidové noviny* z 3. 1. 2014.

NĚMEC, R. Milostivé léto? Stát to přehnal a může být za hranou ústavy. *Seznamzpravy.cz* z 19. července 2022. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-komentar-milostive-letostat-to-prehnal-a-muze-byt-za-hranou-ustavy-209277>.

PALÁSEK, M. Regulace prodejní doby jako projev ochrany rodiny, *Právní rozhledy* 2018, č. 10.

ROBEJŠEK, P. Zchudnout pro klima? *Názory aktuálně. cz* z 9. ledna 2023. <https://blog.aktualne.cz/blogy/petr-robejsek.php?itemid=44197>.

SMITH-MEYER, B. UK plans crackdown on tax advisers. <http://www.politico.eu/article/uk-plans-crackdown-on-tax-advisers/> ze 17. 8. 2016.

SOUČEK, P. Kde se německá vláda učila počítat. *Konzervativní noviny* z 12. dubna 2023 a *i.uhli.cz* z 12. dubna 2023. <https://iuhli.cz/kde-se-nemecka-vlada-ucila-pocitat/>.

STERNBERG, J. The G-7's Economic Fantasy Summit, *Wall Street Journal* (30. 6. 2022). <https://www.wsj.com/articles/nato-serious-group-seven-sweden-finland-inflation-green-energy-fossil-fuels-11656596852>).

SUZUKI, D. Humanity Can No Longer Tolerate Corporations That Exist Almost Entirely to Make Money. *Common Dreams* z 13. 2. 2023. <https://www.commondreams.org/opinion/corporate-responsibility-reform>.

ŠŮRA, A. Naše drahé mobily. *Respekt* 2013, č. 17.

VRABEC, P. Piráti plánují zákonem znevýhodnit na trhu státní firmy, *Ekonomický magazín.cz*, 4. 3. 2018. <https://e-news.cz/legislativa/pirati-planuji-zakonem-znevychodnit-na-trhu-statni-firmy/>.

ZITTELMANN, R.: Blinde Staatsgläubigkeit hat Deutschland in Energienot gebracht. *Focus online* 29. 7. 2022. https://www.focus.de/politik/gastbeitrag-von-rainer-zitelmann-atomausstieg-blinde-staatsglaebigkeit-hat-deutschland-in-energienot-gebracht_id_125428707.html

VEDOMOSŤ SPOLOČNÍKA O KRÍZE SPOLOČNOSTI AKO PREDPOKLAD KVALIFIKÁCIE PLNENIA AKO PLNENIA NAHRADZUJÚCEHO VLASTNÉ ZDROJE

THE SHAREHOLDER'S KNOWLEDGE OF THE COMPANY'S CRISIS AS A PRECONDITION FOR QUALIFYING THE PERFORMANCE AS THE PERFORMANCE IN LIEU OF OWN RESOURCES

Oliver Buhala
Dušan Rostáš

Abstrakt

V tomto príspevku skúmame podmienku vedomosti spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným o kríze v spoločnosti a jej dopad na právo spoločníka žiadať vrátenie plnenia, ktoré v takom období poskytol spoločnosti. V tejto súvislosti si tiež kladieme otázku, či má konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným voči spoločníkom aktívnu informačnú povinnosť o tom, že spoločnosť je v kríze a aký vplyv má jej prípadné porušenie na pozíciu spoločníka.

Kľúčové slová

Kríza, zákaz vrátenia plnenia nahrádzajúceho vlastné zdroje, vedomosť spoločníka.

Abstract

In this paper, we examine the condition of a limited liability company partner's knowledge of a crisis in the company and its impact on the shareholder's right to seek repayment of the consideration he provided to the company during that period. In this context, we also ask the question whether the managing director of a limited liability company has an active duty of information towards the shareholders about the fact that the company is in crisis, and what the impact of any breach of this duty has on the shareholder's position.

Keywords

Crisis, prohibition of return of performance classified as own resources, shareholder's knowledge.

Úvod

Hlavným účelom podnikania, ako aj obchodnej spoločnosti, ako podnikateľa, je dosahovanie zisku. V prípadoch, kedy túto podstatu nenapĺňa, ocitá sa obchodná spoločnosť v neštandardných situáciách a spravidla aj v tomu zodpovedajúcich, osobitných režimoch právnej regulácie. Otázkam spojeným s predmetnými prípadmi, a to najmä v podobe konkurzu, sa venuje aj podstatná

časť diela profesora Milana Ďuricu, ktorému by sme týmto príspevkom chceli zároveň zablahoželať k jeho životnému jubileu.¹

Samotný konkurz predstavuje z pohľadu obchodnej spoločnosti, ako aj a jej veriteľov, azda najmenej priaznivý neštandardný stav, ktorý môže počas fungovania spoločnosti nastať. Slovanmi jubilanta: „Úpadok je negatívny jav, ktorý sa netýka len samotného dlžníka, ale aj jeho veriteľov. Pri hrozbe úpadku musí prijať dlžník opatrenia potrebné na jeho odvrátenie.“² Okrem konkurzu možno vnímať aj menej závažné situácie, kedy je spoločnosť podkapitalizovaná a je v kríze, prípadne jej kríza hrozí. V týchto situáciách, ešte pred začatím konkurzného konania, zasahujú do fungovania obchodnej spoločnosti osobitné súkromnoprávne mechanizmy, ktoré sa týkajú najmä (1) rekvalifikácie plnenia nahrádzajúceho vlastné zdroje [§ 67c zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka (ďalej aj „OBZ“)], (2) zákazu vrátenia plnenia nahrádzajúceho vlastné zdroje [§ 67f OBZ] a (3) zabezpečenia záväzkov nahrádzujúcich vlastné zdroje [§ 67g OBZ].

Predkladaný príspevok sa v načrtnutom kontexte zameriava na preskúmanie právneho významu informovanosti spoločníkov o stave (hroziacej) krízy spoločnosti s ručením obmedzeným, ako aj na otázku súvisiacich informačných povinností konateľov, ešte pred tým, než sa na spoločnosť začne vzťahovať osobitná konkurzná regulácia.

1. Informovanie o kríze

Obchodný zákonník v § 67a stanovuje, že obchodná spoločnosť je v kríze, ak je v úpadku [pozri § 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „ZKR“) alebo jej úpadok hrozí (pozri § 4 ZKR), a tiež vtedy, ak pomer jej vlastného imania a záväzkov je menej ako 8 ku 100. Krízu možno charakterizovať ako stav kvalifikovaného zhoršenia finančnej kondície korporácie, ktorá je v dôsledku toho nedostatočne vybavená kapitálom a má horšiu úverovú kredibilitu. V praxi ide o prípady, kedy si spoločnosť v dôsledku svojej hospodárskej situácie nie je schopná požičať od nestranných veriteľov.³

Do úvahy preto skôr prichádza dodatočná kapitalizácia spoločnosti osobami, ktoré sú s ňou určitým spôsobom bližšie späté, najmä jej spoločníkmi.⁴ V tejto súvislosti je však otázne, či a akým spôsobom by mal spoločník vôbec získať vedomosť o tom, že spoločnosť je v kríze, a to najmä v prípadoch menej zjavnej krízy v podobe hroziaceho úpadku alebo krízy vyplývajúcej z vyššie

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV – 19 – 0424 a Vega č. 1/0259/22.

² ĎURICA, M. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 22 - 24

³ CSACH, K. Obchodná spoločnosť v kríze. In: *Súkromné právo*, č. 4, 2017, s. 166.

⁴ Kompletný výpočet týchto osôb vyplýva z § 67c ods. 2 OBZ.

uvedeného pomeru vlastného imania a záväzkov spoločnosti. Ako poukážeme aj ďalej, od stavu dostupných informácií (dokladov) a miery vedomosti spoločníka závisí aplikácia špecifických zákonných inštitútov upravených v nadväznosti na krízu spoločnosti – najmä zákazu vrátenia tzv. plnenia nahrádzajúceho vlastné zdroje. Dostatočná informovanosť o kríze je preto z pohľadu spoločníka mimoriadne dôležitá už pre jeho rozhodovania o tom, či svojej spoločnosti poskytne návratné plnenie vo forme úverového financovania, resp. pôžičky.

1.1 Právo spoločníkov na informácie podľa § 122 ods. 2 OBZ

V záujme prístupu k informáciám o záležitostiach spoločnosti, vrátane jej majetkového stavu, spoločníci spoločnosti disponujú zákonným právom na informácie a nahliadanie do dokladov spoločnosti podľa § 122 ods. 2 OBZ. V rámci výkonu tohto práva pritom spoločníci môžu od spoločnosti (resp. jej konateľov) požadovať všetky informácie a doklady, ktoré sa týkajú obchodnej spoločnosti, vrátane jej majetkového stavu a hospodárenia, účtovných dokladov, či údajov o vzťahoch a záväzkoch voči tretím osobám, a pod.⁵

Z naznačeného vyplýva, že samotný spoločník sa o kríze spoločnosti môže dozvedieť aj pri výkone svojho informačného práva. V tejto súvislosti však treba zdôrazniť, že tento spôsob získavania informácií o spoločnosti je vo svojej podstate dobrovoľný (ide o právo, nie povinnosť spoločníka). Tomu zodpovedá aj spôsob jeho realizácie, ktorá sa zakladá na predpoklade informačnej žiadosti, resp. dopytu spoločníka, ktorý smeruje k získaniu požadovaných informácií (alebo dokladov) o spoločnosti. Tým sa zároveň umožňuje flexibilne získavať v zásade len tie informácie, o ktoré majú spoločníci reálny záujem.⁶

Predmetnému právu spoločníkov zodpovedá informačná povinnosť na strane spoločnosti, ktorú zákon formuluje ako súčasť agendy konateľov (§ 135 ods. 1 OBZ). V tomto kontexte možno podotknúť, že v rámci odbornej starostlivosti sú konatelia, o. i., povinní zabezpečiť svoju vlastnú informovanosť o záležitostiach spoločnosti a osobitne o nedostatkoch vzniknutých pri jej činnosti a možných rizikách.⁷ Z pohľadu predkladaného príspevku sa uvedené nepochybne prejavuje ako povinnosť sledovať a vyhodnocovať aktuálnu finančnú situáciu spoločnosti, pričom úzky súvis je zrejmy aj so zákonnou

---

⁵ Bližšie k tomu napr. BUHALA, O. *Právo spoločníkov na informácie*. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 45 a nasl.

⁶ Bližšie k tomu napr. BUHALA, O. Tamtiež, s. 78 a nasl.

⁷ Porovnaj CSACH, K. Povinnosti členov orgánov obchodnej spoločnosti a súkromnoprávne následky ich porušenia (1. časť). *Súkromné právo*, 2019, č. 5. Dostupné na: <https://www.legalis.sk/sk/casopis/sukromne-pravo/povinnosti-clenov-organov-obchodnej-spolocnosti-a-sukromnopravne-nasledky-ich-porusenia-1-cast.m-1138.html>; podobne aj Uznesenie NS SR sp. zn. 1 Obo 16/2008 zo dňa 19.02.2009: „Odbornosť zahŕňa aj vytvorenie zodpovedajúcej informačnej sústavy spoločnosti v záujme získavania všetkých informácií relevantných vo vzťahu k predmetu rozhodovania [...]“.

povinnosťou konateľov zabezpečiť riadne vedenie účtovníctva, vrátane zostavenia účtovnej závierky.

1.2 Aktívna informačná povinnosť konateľov podľa § 128 ods. 2 v spojení s § 193 ods. 1 OBZ

Z vyššie uvedeného zároveň vyplýva, že právne následky krízy, ktoré sa na spoločníkov vzťahujú v závislosti od existencie ich subjektívnej vedomosti o kríze, sa nemôžu zakladať (prinajmenšom nie výlučne) na získavaní informácií cestou výkonu individuálneho práva na informácie. V opačnom prípade by totiž účinky týchto následkov, ktoré môžu mať pre spoločníka nepriaznivé majetkové dopady, záviseli prakticky len od náhody, resp. od toho, či si konkrétny spoločník pred rozhodnutím o poskytnutí návratného plnenia spoločnosti vyžiadal také informácie, z ktorých zistil (alebo mal zistiť) krízu.

Javí sa preto potrebné, aby konatelia v určitých situáciách informovali spoločníkov v mene spoločnosti aj bez ich predchádzajúcej žiadosti.⁸ Aktívne poskytovanie informácií, vďaka ktorému spoločníci získajú aspoň základnú vedomosť o záležitostiach korporácie, zároveň vnímame ako nevyhnutný predpoklad toho, aby vôbec boli schopní svoje informačné právo podľa § 122 ods. 2 OBZ uplatňovať efektívne a cielene.⁹

Domnievame sa, že za súčasného právneho stavu vyplýva povinnosť konateľa aktívne spoločníkov informovať (aj) o zistenom stave krízy z § 193 OBZ, ktorý sa na základe § 128 ods. 2 OBZ primerane aplikuje aj na spoločnosť s ručením obmedzeným. Podľa § 193 ods. 1 druhá veta OBZ je predstavenstvo povinné bezodkladne informovať dozornú radu o všetkých skutočnostiach, ktoré môžu podstatne ovplyvniť vývoj podnikateľskej činnosti a stav majetku spoločnosti, najmä jej likviditu. Sme toho názoru, že krízu treba za takúto skutočnosť jednoznačne považovať. Totiž, zatiaľ čo „zdravá“ spoločnosť sama nakladá so svojím majetkom, diverzifikuje riziká a je takpovediac pánom nad svojimi obligáciami, pričom spravidla riadne plní záväzky voči svojim

---

⁸ V tejto súvislosti odmietame závery rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Obo/11/2020 zo 07.07.2021, podľa ktorého spoločnosť (konatelia) aktívnu informačnú povinnosť voči spoločníkom nemajú: „[...] povinnosť konateľa informovať spoločníkov o záležitostiach spoločnosti podľa § 135 Obchodného zákonníka je potrebné vykladať v spojení s ustanovením § 122 ods. 2 a tomu zodpovedajúcemu právu spoločníkov požadovať od konateľov informácie o záležitostiach spoločnosti, a nemožno ju vykladať tak, že konatelia majú automatickú pravidelnú informačnú povinnosť vo vzťahu k spoločníkom. [...]“ K tomu bližšie BUHALA, O., Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Obo 11/2020 zo 7. 7. 2021 (aktívne informačné povinnosti konateľov). In *Súkromné právo*, č.3, 2023.

⁹ Uvedené sa tak súčasne prelína s implicitnou zásadou, podľa ktorej majú obchodné spoločnosti povinnosť aktívne vytvárať predpoklady pre riadny výkon informačného práva spoločníkov. K tomu pozri napríklad BUHALA, O. *Právo spoločníkov na informácie*. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 86

veriteľom, tak spoločnosť, ktorej hrozí insolvenca, prípadne už insolventnou je, takéto „výsady“ stráca.¹⁰

Jednou zo základných inštitucionálnych odlišností spoločnosti s ručením obmedzeným, oproti akciovej spoločnosti, je to, že dozorná rada sa v spoločnosti s ručením obmedzeným zriaďuje iba fakultatívne (§ 137 OBZ). V rámci výkladu založeného na primeranej aplikácii § 193 OBZ zastávame názor, že v prípade, ak spoločnosť dozornú radu nezriaďuje, mala by aktívna informačná povinnosť konateľa smerovať voči spoločníkom, resp. valnému zhromaždeniu, čomu svedčí aj systematické zaradenie § 128 ods. 2 OBZ medzi ustanovenia týkajúce sa valného zhromaždenia.

To však, podľa nášho názoru, neznamená, že by bol konateľ povinný zvolávať mimoriadne valné zhromaždenie iba za účelom informovania spoločníkov, a najmä pokiaľ ide o záležitosti vyskytujúce sa *ad hoc*, čo bude zásadne platiť aj o kríze. Pokiaľ je to však vhodné, môže konateľ, samozrejme, využiť na informovanie (resp. dodatočné informovanie) spoločníkov aj fórum poskytované valným zhromaždením, napríklad pokiaľ sám iniciuje jeho zvolanie v súlade s § 193 ods. 2 OBZ (*pozri nižšie*). Za flexibilnejšie riešenie však považujeme, aby konateľ bezodkladne informoval spoločníkov adekvátnym spôsobom, prípadne formou dohodnutou podľa spoločenskej zmluvy, mimo valného zhromaždenia, resp. aby s informovaním nečakal až na konanie zvolaného mimoriadneho valného zhromaždenia (napr. e-mailom či prostredníctvom webového sídla).¹¹

1.3 Povinnosť konateľa zvolať mimoriadne valné zhromaždenie podľa § 128 ods. 2 v spojení s § 193 ods. 2 OBZ

Ako už bolo naznačené, okrem aktívnej informačnej povinnosti voči spoločníkom, podľa nášho názoru, vzniká konateľom v prípade krízy aj relatívne samostatná povinnosť zvolať mimoriadne valné zhromaždenie, a to za účelom prijatia opatrení na jej prekonanie. V tejto súvislosti poukazujeme na § 193 ods. 2 OBZ, ktorý upravuje povinnosť predstavenstva zvolať mimoriadne valné zhromaždenie a zároveň na ňom spoločníkom predložiť návrhy opatrení v prípade, ak zistí, že strata spoločnosti presiahla hodnotu jednej tretiny základného imania alebo to možno predpokladať. Zároveň, aj o týchto skutočnostiach musí predstavenstvo bezodkladne upovedomiť dozornú radu. V zmysle § 128 ods. 2 OBZ by mal teda obdobnú povinnosť mať aj konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným.

---

¹⁰ HAVEL, B.: *Obchodní korporace ve světle proměn: Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 62.

¹¹ Porovnaj napríklad BUHALA, O. *Právo spoločníkov na informácie*. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 82 a 96 a nasl.

Z pohľadu krízy spoločnosti však pomer vlastného imania a záväzkov menší ako 8:100, môže nastať aj bez toho, aby spoločnosť dosiahla stratu prevyšujúcu jednu tretinu základného imania. Napriek tomu sa domnievame, že ak má konateľ povinnosť zvolať valné zhromaždenie už pri strate prevyšujúcej jednu tretinu základného imania, tak túto povinnosť by mal mať aj v prípade krízy, ktorú treba vnímať ako vážnejšie štádium finančných ťažkostí spoločnosti. Tento záver možno podporiť tiež poukazom na to, že aj v prípade hroziaceho úpadku vzniká povinnosť konateľov prijať opatrenia na jeho prekonanie (§ 4a ods. 4 ZKR).

Pri strate väčšej ako jedna tretina zo základného imania sa totiž z pohľadu vzniku povinnosti konateľa zvolať mimoriadne valné zhromaždenie nezohľadňuje skutočný majetok spoločnosti ale iba formálne zapísané základné imanie. Predmetná povinnosť konateľa teda vzniká bez ohľadu na to, či strata pre spoločnosť predstavovala reálne ohrozenie jej financovania alebo nie. O to viac by sa potom povinnosť zvolať mimoriadne valné zhromaždenie mala aktivizovať aj v prípade krízy (*argumentum a maiori ad minus*).

2. Vedomosť spoločníka ako predpoklad rekvalifikovania plnenia na plnenie nahradzujúceho vlastné zdroje podľa § 67d OBZ

Významný následok krízy spoločnosti spočíva v inštitúte zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje podľa § 67f OBZ. Jeho podstata spočíva v tom, že návratné plnenie poskytnuté spoločnosti, ktoré sa podľa kritérií uvedených v § 67c až § 67e OBZ kvalifikuje ako plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje, spoločnosť nemôže vrátiť tomu, kto ho poskytol, ak je v kríze, alebo ak by sa v dôsledku toho do krízy dostala. Účel tohto ustanovenia vnímame primárne v ochrane záujmov samotnej spoločnosti (záujem samotnej spoločnosti na dostatočnej kapitalizácii). Ochrana záujmov veriteľov je v tomto prípade, podľa nás, skôr sekundárna. V súvislosti s krízou v spoločnosti Obchodný zákonník totiž nepriznáva veriteľom špecifickú ochranu práv, ale naopak, rekvalifikácií plnenia môže podliehať aj plnenie prijaté od nespriaznených veriteľov [§ 67h OBZ] aj keď za miernejších podmienok (*pozri* stať 2.3)].

Následok krízy spočívajúci v zákaze vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje postihuje aj spoločníkov. Uvedené vyplýva z § 67c ods. 2, písm. b) OBZ, podľa ktorého sa za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje považuje aj plnenie poskytnuté osobou, ktorá má priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní spoločnosti alebo hlasovacích právach v spoločnosti alebo má možnosť uplatňovať vplyv na riadenie spoločnosti, ktorý je porovnateľný s vplyvom zodpovedajúcim tomuto podielu.

Dôležitým predpokladom pre rekvalifikáciu poskytnutého plnenia na plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje je, okrem iného, aj vedomosť (resp. jej fikcia) osoby, ktorá predmetné plnenie poskytla, o tom, že spoločnosť je v kríze.

Z pohľadu § 67d OBZ sa preto návratné plnenie poskytnuté spoločníkom vlastnej obchodnej spoločnosti bude považovať za plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje len vtedy, ak v čase jeho poskytnutia:

- a) kríza vyplýva z poslednej zostavenej riadnej účtovnej závierky alebo mimoriadnej účtovnej závierky spoločnosti,
- b) kríza by vyplynula z účtovnej závierky spoločnosti, ak by bola zostavená včas, alebo
- c) ten, kto plnenie poskytol vedel alebo s prihliadnutím na všetky okolnosti mohol vedieť, že kríza by vyplynula z priebežnej účtovnej závierky spoločnosti, ak by bola zostavená.

ad a) Fikcia vedomosti spoločníka o kríze v prípade existencie včasne zostavenej účtovnej závierky

Pri bližšom pohľade možno konštatovať, že v situácii podľa § 67d písm. a) OBZ na re kvalifikáciu plnenia stačí skutočnosť, že kríza objektívne vyplýva zo včas zostavenej riadnej alebo mimoriadnej účtovnej závierky. Sankcia v podobe zákazu následného vrátenia tohto plnenia teda nastupuje bez ohľadu na skutočnú subjektívnu vedomosť spoločníka o kríze, t. j. aj v prípade, ak by spoločník obsah predmetnej účtovnej závierky nepoznal. Takisto nie je relevantné, že spoločník nebol informovaný o kríze ani inak (napr. konateľ o kríze vyplývajúcej z účtovnej závierky ďalej spoločníkov nijako osobitne neinformoval).

Zákon tu teda vytvára právnu fikciu, že spoločník účtovnú závierku spoločnosti pozná. Domnievame sa, že takéto riešenie reaguje na skutočnosť, že účtovná závierka je základným nosičom informácií o hospodárskom stave spoločnosti, pričom spoločník k nej má hneď viacero spôsobov prístupu – riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku sú konatelia povinní predkladať spoločníkom na valnom zhromaždení na schválenie (§ 135 ods. 2 OBZ), spoločnosť je povinná riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku (aj bez schválenia) uložiť do registra účtovných závierok podľa § 23 zákona č. 431/2002 o účtovníctve (§ 40 OBZ) a v neposlednom rade aj výkonom práva nahliadať do dokladov spoločnosti podľa § 122 ods. 2 OBZ. Pokiaľ sa teda spoločník ani napriek uvedeným možnostiam s účtovnou závierkou neoboznami, v prípade poskytnutia plnenia spoločnosti ho to nezjavuje sankcie v podobe toho, že na vrátenie tohto plnenia spoločnosťou sa bude vzťahovať zákaz podľa § 67f OBZ.

V súlade so skôr uvedenými úvahami však predmetný následok nemožno chápať tak, že by zákon tu spoločníka (resp. právo na vrátenie ním poskytnutého plnenia) postihoval za nevyužitie informačného práva podľa § 122 ods. 2 OBZ, čím by sa poprel charakter tohto inštitútu ako *práva*. Analyzovanú situáciu preto možno skôr označiť ako určitý *hrubý nezájem* spoločníka o majetkové pomery

spoločnosti, ktorý presahuje rámec nevyužitia práva na informácie (spoločník totiž zároveň nevyužil ani možnosť nahliadnúť do verejne prístupného registra účtovných závierok atď.). Uvedené odôvodňuje posilnenie ochrany tretích osôb (veriteľov) pred záujmami takýchto spoločníkov.

ad b) Fikcia vedomosti spoločníka o kríze v prípade neexistencie včas zostavenej účtovnej závierky

Aplikácia § 67d písm. b) OBZ je namieste vtedy, ak spoločnosť nemá zostavenú riadnu alebo mimoriadnu účtovnú závierku *včas*, t. j. prípadoch, kedy by ju podľa zákona mala mať. Hoci skutočnosť, že spoločnosť ju nezostavila včas, je v prvom rade porušením povinnosť konateľa podľa § 135 OBZ, zákon aj tu súbežne sankcionuje spoločníkov zákazom vrátenia plnenia, rekvalifikovaného na vlastné zdroje spoločnosti.

Domnievame sa, že predmetná úprava tu nadväzuje na kontrolnú funkciu spoločníkov voči manažmentu spoločnosti, v rámci ktorej by mali dohliadnuť a vytvoriť tlak na to, aby konateľ účtovnú závierku zostavil, ak ju spoločnosť podľa zákona má mať. V situácii, keď k tomu nedôjde, okrem prichádza do úvahy aj využitie individuálneho práva nahliadať do účtovných dokladov spoločností aj pred schválením účtovnej závierky (§ 122 ods. 2 OBZ).

Aj v tomto prípade je teda skutočná vedomosť spoločníka o kríze spoločnosti bezvýznamná. Obchodný zákonník aj tu posilňuje ochranu záujmu spoločnosti, pred záujmom spoločníkov a to prostredníctvom fikcie vedomosti spoločníka o stave neverejného účtovníctva spoločnosti (ak účtovná závierka zostavená nie je, hoc by mala byť). Spoločník tak nemá možnosť požadovať vrátenie poskytnutého plnenia s odvolaním sa na skutočnosť, že spoločnosť nemala včas zostavenú účtovnú závierku, z ktorej by vyplývala kríza. Podľa nášho názoru tým zákon tým súčasne reaguje na nezanedbateľnú okolnosť a síce, že pre spoločníkov by mohlo byť dokonca výhodné, aby spoločnosť v kríze účtovnú závierku vôbec nemala zostavenú. Pri absencii pravidla podľa § 67d písm. b) OBZ by totiž o zákaz vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje nešlo, keďže § 67d písm. a) OBZ sa viaže na predpoklad existencie zostavenej účtovnej závierky.

ad c) Objektivizovaná podmienka subjektívnej vedomosti spoločníka o kríze

Subjektívna vedomosť spoločníka o kríze spoločnosti je relevantná iba v situáciách, na ktoré sa aplikuje § 67d písm. c) OBZ. Ide o prípady, kedy je riadna alebo mimoriadna účtovná závierka v súlade so zákonom zostavená [preto sa neaplikuje § 67d písm. b) OBZ], zároveň z nej však ešte nevyplýva kríza [preto sa neaplikuje § 67d písm. a) OBZ]. Kríza tu teda nastala až *ex post*, v období po včasnom zostavení účtovnej závierky, a dala by sa zistiť z *priebežnej* účtovnej závierky, ktorá sa zostavuje v priebehu účtovného

obdobia, pričom nedochádza k zatvoreniu účtovných kníh spoločnosti (*pozri* § 18 zákona o účtovníctve).

Treba poukázať aj na to, že vedomosť spoločníka o tejto kríze sa nehodnotí iba rýdzo subjektívne, ale zavádza sa aj objektivizované hľadisko. Na plnenie poskytnuté spoločníkom sa preto bude vzťahovať zákaz vrátenia, ak (i) spoločník o kríze *vedel* a (ii) spoločník s prihliadnutím na všetky okolnosti o kríze *mohol vedieť*.

Ako už bolo spomenuté, v prípade podľa § 67d písm. c) OBZ nastáva kríza v období po zostavení jednej účtovnej závierky a pred zostavením nasledujúcej účtovnej závierky. V prípade podľa (i) preto pôjde o situácie, kedy spoločník nadobudol subjektívnu vedomosť o kríze spoločnosti inak, ako z obsahu zostavenej riadnej alebo mimoriadnej účtovnej závierky. Môže ísť napríklad o situácie, kedy spoločník krízu zistí sám pri výkone individuálneho práva na informácie (§ 122 ods. 2 OBZ), príp. ho o kríze informuje iný spoločník, ktorý sa o nej dozvedel pri výkone svojho informačného práva alebo ak spoločníkov o (hroziacej) kríze aktívne informuje konateľ postupom podľa § 128 ods. 2 OBZ.

Na rozdiel od toho, v prípade podľa (ii) pôjde o situácie, kedy síce spoločník subjektívnu vedomosť o kríze nemal, ale s prihliadnutím na všetky okolnosti o nej dozvedieť mohol. Jeho vedomostný štandard „mohol vedieť“ sa posudzuje *ex post*, zostavením priebežnej účtovnej závierky – t. j. nasimuluje sa situácia ako keby bola priebežná účtovná závierka zostavená a následne sa hodnotí, či by o tom spoločník mohol vedieť. Ak áno postihuje ho sankcia zákazu vrátenia plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje. Uvedené bude teda platiť vtedy, keď je kríza evidentná z okolností aj bez toho, aby o nej bol spoločník priamo informovaný (napr. neprevezme od konateľa včas písomné oznámenie o informovaní o kríze, ktoré bolo spoločníkovi zaslané, avšak bolo uložené na pošte).

V tomto kontexte je potrebné, doplniť aj to, že v porovnaní so spoločníkmi, sú z pohľadu vedomosti o kríze postihovaní veritelia podľa § 67h OBZ, „miernejšie“. V ich prípade, sa ich vedomostný štandard „*mohol vedieť*“ neporovnáva so štandardom „*fikcie*“ zostavenej priebežnej účtovnej závierky, ale odoláva sa na poslednú zverejnenú účtovnú závierku.

3. Povinnosť lojality spoločníka ako limit práva na vrátenie plnenia

Z uvedeného napokon vyplýva možnosť posledného scenára, že (i) kríza nevyplývala z včas uzavretej účtovnej závierky (ii) spoločník nemal subjektívnu vedomosť o kríze a (iii) nemohol o nej vedieť ani s prihliadnutím na všetky okolnosti.

Pokiaľ v takej situácii spoločník poskytne obchodnej spoločnosti návratné plnenie, nebudú splnené zákonné kritériá na to, aby sa toto plnenie považovalo

za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje podľa § 67d OBZ. V dôsledku toho sa na toto plnenie nebude vzťahovať ani zákaz jeho vrátenia podľa § 67f ods.1 OBZ. Ochrana záujmu spoločnosti, ktorá je účelom regulácie krízy, sa zásadne nerealizuje na úkor na úkor spoločníkov, ktorí poskytli spoločnosti plnenie oprávnené netušiac, že táto je v kríze. Takýto stav bude typicky výsledkom porušenia aktívnej informačnej povinnosti konateľa podľa § 128 ods. 2 OBZ.

Obchodná spoločnosť bude preto povinná predmetné plnenie spoločníkovi vrátiť (v súlade so zmluvou ktorou bolo poskytnuté), resp. zdanlivo nič jej nebude brániť takto postupovať. So zreteľom na implicitnú povinnosť lojality spoločníkov je totiž potrebné prísť k záveru, že aj samotný spoločník bude musieť dbať na to, aby vrátením jeho plnenia čase krízy nedošlo k poškodeniu záujmov spoločnosti (napr. ohrozeniu jej *cash flow*). Inak povedané, ak spoločnosť splatné plnenie prijaté od spoločníka nevráti sama, spoločník bude mať v dôsledku krízy, len obmedzenú, resp. dočasne eliminovanú možnosť vymáhať predmetný nárok na súde, po jej skončení je však nárok vymáhateľný, iba žeby vymáhateľnosti nároku bránila povinnosť lojality.

Záver

V tomto príspevku sme poukázali na to, že vedomosť spoločníkov o kríze spoločnosti má významný vplyv na aplikáciu povinnosti zákazu vrátenia vkladu. Príspevok vychádza z predpokladu, že účelom špecifických mechanizmov právnej regulácie krízy v spoločnosti je v prvom rade ochrana záujmov samotnej spoločnosti na zachovaní dostatočne priaznivého pomeru majetku a záväzkov (dostatočne kapitalizovaná spoločnosť).

S prihliadnutím na to, že aktívnu informačnú povinnosť o kríze má voči spoločníkom konateľ, ako štatutárny orgán, a že spoločníci majú voči konateľovi informačné práva a nie povinnosti zastávame názor, že aj vedomostný štandard spoločníka „*mohol vedieť o kríze*“, je potrebné vykladať tak, že prípadné porušenie informačnej povinnosti konateľa nemá sankcionovať spoločníka zákazom vrátenia plnenia. Požadovanie vrátenia plnenia zo strany spoločníka je však aj v tomto prípade obmedzené povinnosťou lojality.

Takéto riešenie považujeme za spravodlivé aj s prihliadnutím na to, že prípadné nároky z porušenia informačných povinností konateľa, by sa v konečnom dôsledku reflektovali v majetku samotnej spoločnosti a voči konateľovi by bolo možné vyvodzovať zodpovednosť za škodu z dôvodu porušenia štandardu konania s odbornou starostlivosťou.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1496 s., ISBN 978-80-7400-846-7.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, 196 s., ISBN 978-80-8728-411-7.

BUHALA, O. *Právo spoločníkov na informácie*. Praha : C. H. Beck, 2022, 176 s., ISBN 978-80-7400-886-3.

Periodika a zborníky:

BUHALA, O., Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Obo 11/2020 zo 7. 7. 2021 (aktívne informačné povinnosti konateľov). In: *Súkromné právo*, č. 3, 2023.

CSACH, K. Obchodná spoločnosť v kríze. In: *Súkromné právo*, č. 4, 2017.

CSACH, K. Povinnosti členov orgánov obchodnej spoločnosti a súkromnoprávne následky ich porušenia (1. časť). In: *Súkromné právo*, č. 5, 2019.

ZÁNİK PRÁVNICKEJ OSOBY A DODATOČNÁ LIKVIDÁCIA JEJ MAJETKU – POHĽAD ZA HORIZONT

DISSOLUTION OF A LEGAL ENTITY AND ADDITIONAL LIQUIDATION OF ITS ASSETS – A VIEW BEYOND THE HORIZON

Kristián Csach¹

Abstrakt

Trvanie právnických osôb ako právneho subjektu závisí od práva. Spravidla sa tak vznik ako aj zánik právnickej osoby viaže na stav vo formálnej evidencii právnických osôb – napríklad obchodný register pre obchodné spoločnosti. Autoritatívnym zápisom vzniknú ako subjekt, výmazom zaniknú. Nastávajú však situácie, ktoré si vyžadujú, aby napriek výmazu právnickej osoby s touto právnickou osobou určitým spôsobom pracovalo. Príspevok nadväzuje na prácu Milana Ďuricu o vyporiadaní majetku po výmaze obchodnej spoločnosti z registra a približuje nedávne rozhodnutie Najvyššieho súdu SR o pretrvaní občianskeho združenia napriek jeho výmazu z registra. Autor sa tiež venuje otázke niektorých ďalších legislatívnych nedokonalostí a tiež problému cezhraničného pôsobenia zaniknutých právnických osôb.

Kľúčové slová

Právnická osoba, právna subjektivita, obnovenie zápisu, dodatočná likvidácia majetku.

Abstract

The existence of legal persons as a legal entity depends on the law. As a rule, both the creation and the dissolution of a legal person are linked to the status in the formal registration of legal persons - for example, the commercial register for companies. By authoritative registration they come into existence as an entity, by their removal from the registry they cease to exist. However, there are situations that arise that require that despite the deletion of a legal entity, the legal entity must be dealt with in some way. The paper follows the work of Milan Ďurica on the settlement of property after the removal of a company from the register and brings closer the recent decision of the Supreme Court of the Slovak Republic on the persistence of a civil association despite its removal from the register. The author also addresses the issue of some other legislative imperfections and the problem of cross-border existence of dissolved legal entities.

Keywords

Legal entity, legal capacity, restoration of dissolved companies, defunct companies.

---

¹ Doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M. je docentom obchodného práva na Katedre občianskeho a obchodného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Oslávenec patrí medzi tých, s ktorými je radosť diskutovať. Ako odborné tak aj ľudské rozhovory s ním sú plné profesijnej noblesy dlhoročného sudcu. O to príjemnejšia je aj vecná diskusia a vzájomné oponovanie názorov. Jeho pohľad na vec je pritom často intenzívne ovplyvnený nie len justičným prostredím, v ktorom dlho pôsobil, ale aj sudcovskou životnou úlohou – snažiť sa nielen o veľký obraz práva ale aj o individuálnu spravodlivosť a v neposlednom rade o vhodnosť riešenia pre život. Ten ľudský ako aj ten sudcovský.

Prvýkrát som Milana Đuricu zaregistroval ešte ako pregraduálny študent, keď som po prečítaní jeho osviežujúceho článku v Justičnej revue² začal vyhľadať aj iné jeho výstupy. Veľmi ma prekvapilo, že článok ŕal do vtedy aktuálnej témy. Osobne sme sa stretli v roku 2006 na ešte osviežujúcejšom stretnutí katedier na Jahodnej. Odvtedy sa naše cesty krížili mnohokrát a akokoľvek odlišné naše odborné názory boli, naše diskusie boli vždy skôr príjemnou priateľskou názorovou výmenou než skutočným názorovým stretom. Milan patrí medzi tých autorov, ktorých publikačné výstupy vyhľadávam a nenechávam ich dlho na povestnej čitateľskej čakacej listine. Stále tnú do aktuálnych tém. Verím, že ich pribudne ešte mnoho.

Úvod

Dúfam, že jubilanta poteším úvahou o niektorých problémových otázkach fungovania a existencie právnickej osoby po jej zániku a problém dodatočnej likvidácie jej majetku, ktoré naďalej pri dodatočnej likvidácii majetku máme, resp. sme si vytvorili. Oslávenec ešte pred zásadnejšou novelizáciou právnej úpravy likvidácie a dodatočnej likvidácie v Obchodnom zákonníku presadzoval názor, že pri dodatočnej likvidácii majetku obchodnej spoločnosti nie je potrebné obnovovať jej subjektivitu a že cesta, na ktorú sa toho času vydal známou judikatúrou Ústavný súd SR, je nesprávna.³ Aj keď sa nakoniec cesta ústavného súdu k obnoveniu subjektivity obchodnej spoločnosti aj vďaka zásahu zákonodarcu presadila, publikačné a diskusné výstupy oslávenca na túto tému nestratili nič na aktuálnosti. Jeho náklonnosť ku konkurznému právu tento pohľad dobre rámcuje. Z pohľadu konkurzu skutočne nie je subjektivita úpadcu dôležitá. Rozhodujúca je majetková masa (aj tu ide predsa – a zákonodarca to zvýraznil zámerne – o dodatočnú likvidáciu *majetku*), existencia jeho správcu a určenie osôb s titulom na tento majetok, resp. určenie spôsobu vyporiadania tohto majetku. Nositeľ tohto majetku a jeho existencia v čase vyporiadania skutočne nie sú až tak dôležité.

---

² ĐURICA, M. Pluralita veriteľov ako jedna z podmienok pre vyhlásenie konkurzu. In *Justičná revue*, 2004, č. 2 s. 226 – 229.

³ ĐURICA, M. Smrť obchodných spoločností a ich resuscitácia v judikatúre Ústavného súdu SR. In *Súkromné právo*, 2016, č. 1, s. 2 – 10.

Podobne ako pri vyporiadaní dedičstva. Skutočne nie je nevyhnutné právnickú osobu oživovať po jej zániku.⁴

Pohľad nášho súčasného súkromného práva na trvanie subjektivity právnickej osoby súkromného práva je pritom pomerne jednoduchý, priam až šablónový. Keďže subjektivita právnickej osoby – v zásade – vzniká zápisom do registra, končí jej výmazom (zánik právnickej osoby). Pred zánikom právnickej osoby je jej zrušenie a medzi týmito dvoma terminálnymi fázami má v zásade prebehnúť likvidácia, teda vyporiadanie jej majetku. (§ 20a ods. 1 až 3 OZ). Jednoducho povedané, subjektivita registrovaných subjektov trvá počas trvania ich registrácie. Právny poriadok prestáva s právnickou osobou pracovať ako so subjektom, keď sa právnická osoba z registra vymaže. Jej registrovo vyvolaný zánik bez právneho nástupcu je spojený so zánikom aj jej procesnej subjektivity, zastavením súdnych konaní, ktorých je stranou a podobne. Následne môže prebehnúť dodatočná likvidácia majetku, upravená v Obchodnom zákonníku, použiteľná v zásade na všetky právnické osoby súkromného práva (§ 20a ods. 4 OZ). Nedávna novelizácia Obchodného zákonníka kodifikovala dovtedajšiu postupne sa rozširujúcu judikatúru Ústavného súdu SR a priznala spoločnosti subjektivitu po jej obnovení v rámci dodatočnej likvidácie jej majetku (§ 75k ods. 5 ObZ).

Oživovanie subjektu však nebolo nikdy jednoduché, a to ani právneho. Hoci samotné rozhodnutie tvorcu práva (či jeho právny pokyn) oživiť a obnoviť právnu subjektivitu určitého právneho subjektu sú vlastne jednoduché,⁵ súvisiace otázky sú vskutku problematické (od rozsahu obnovenia subjektivity, cez obsadenie jeho orgánov, osud práv a povinností v medzičase vrátane ich premlčania až po verejnoprávne otázky). Preto niet divu, že oslávencovi, dobre si vedomému toho, že právo má slúžiť praktickým potrebám a musí byť efektívne uplatniteľné súdmi, sa javí schodnejším riešenie bez oživenia subjektivity.

1. Pohľad za plot

Z komparatívneho pohľadu sa zdá, že podľa talianskeho, rakúskeho či nemeckého práva platí zásada, podľa ktorej napriek výmazu kapitálovej obchodnej spoločnosti táto spoločnosť pretrvá ako právny subjekt, kým má majetok (nemecky označovaná ako *Restgesellschaft*).⁶ Rovnaké východisko

⁴ Možností je pritom ešte viac. Napríklad, zvyškový majetok možno *ex lege* považovať za likvidačný zostatok bez potreby jeho samostatného formálne procesného vyporiadania.

⁵ Zväž len známu legislatívnu aktivitu, ktorá nedávno umožnila povstať z popola registrového výmazu niekoľko stoviek obchodných spoločností. K tomu CSACH, K. – MÉSZÁROS, P. – ZÁMOŽÍK, J. Vianočný zázrak. O výmaze a oživení obchodných spoločností. In *Súkromné právo*, 2021, č. 6, s. 222 – 226 a STRÉMY, J. Výmaz obchodnej spoločnosti ako potenciálny zásah do základných práv. In *Právny obzor*, 2022, č. 4, s. 285 – 315.

⁶ Rozsudok rakúskeho Najvyššieho súdneho dvora (OGH) sp. zn. 5 Ob 64/61 z 8. 3. 1961, výslovne k udržaniu právnej subjektivity aj napriek výmazu z obchodného registra rozsudok OGH sp. zn. 6 Ob 330/98t z 20. 5. 1999.

platí v Lichtenštajnsku⁷ a ako sa zdá, aj vo Švédsku.⁸ Otázka, či je potrebné túto spoločnosť dať opätovne do obchodného registra sa v týchto jurisdikciách vyvíjala, zdá sa však, že výsledok diskusie doktríny a judikatúry vyznieva v prospech záveru, že opätovný zápis nie je potrebný, ibaže by bolo potrebné urobiť viaceré právne úkony (a pre prax by tak nepostačovalo uznesenie súdu o nariadení dodatočnej likvidácii).⁹ Až zápisom do obchodného registra však spoločnosť nadobudne procesnú subjektivitu¹⁰ a až ustanovením likvidátora ako osoby oprávnenej konať v jej mene bude môcť robiť právne úkony a prijímať prejavy vôle. Kým totiž tento orgán ustanovený nie je, nemôže vlastnými úkonmi vystupovať v právnych vzťahoch a nedôjde jej ani žiadny prejav vôle a nebude doručené ani žiadne iné podanie. mnohé z toho súvisí s tým, ako tieto právne poriadky chápu spôsobilosť právnickej osoby na právne úkony.

Naopak, napríklad anglické právo vychádza z toho, že výmazom z obchodného registra spoločnosť prestane existovať (*defunct company*) a majetkové vyporiadanie môže prebehnúť až po jej opätovnej registrácii.¹¹ Podobne ako u nás, aj tu je všeobecným účinkom rozhodnutia súdu o obnovení zápisu do registra je, že sa má za to, že spoločnosť naďalej existuje, ako keby nebola zrušená ani vymazaná z registra.¹² Azda zaujme, že ide o pomerne komplexnú právnu úpravu, ktorá bola pôvodne súčasťou konkurzného práva.

Vidíme teda, že aj v zahraničí panuje variabilita riešení ako pristupovať k právnickej osobe po jej výmaze z registra.

2. Osobitosti osobitnej právnej úpravy – zrušenie a zánik občianskych združení

Všeobecná právna úprava právnických osôb v Občianskom zákonníku výslovne predpokladá aj existenciu iných relevantných okolností pre zrušenie a zánik právnickej osoby súkromného práva či iné poradie uvedených terminálnych štádií zrušenia, zániku právnickej osoby a likvidácie jej majetku

---

⁷ ROTH, P. *Die Beendigung mit Liquidation von Körperschaften des liechtensteinischen Personen- und Gesellschaftsrechts* (Dissertation). Schaan : GMG Juris Verlags-AG, 2001, s. 172 a nasl.

⁸ Rakúsky súd v inom prípade vychádzal zo stanoviska Švédskeho ministerstva spravodlivosti, podľa ktorého výmaz akciovej spoločnosti neznamená zánik jej právnej subjektivity, kým má majetok (OGH sp. zn. 6 Ob 330/98t z 20. 5. 1999).

⁹ Pozri rozsudok OGH sp. zn. 6 Ob 19/84 z 10. 1. 1985, opisujúci rakúsku doktrínu polovice osemdesiatych rokov (prikláňajúcu sa k tomu, že opätovný zápis do registra nie je potrebný) aj nemeckú doktrínu (toho času prikláňajúcu sa k potrebe opätovného zápisu). Z novších aj s technickými detailmi pozri rozsudok OGH sp. zn. 6 Ob 29/21i z 15. 3. 2021.

¹⁰ Avšak, podľa lichtenštajnskeho práva si spoločnosť túto subjektivitu aj po výmaze udrží. Pozri Roth, P., op. cit.

¹¹ Čl. 1029 a nasl. Companies Act 2006.

¹² Sect. 1032 subs. 1 Companies Act 2006.

(§ 20a ods. 1 až 3 OZ). V skutočnosti by existencia špeciálnej úpravy upozadila všeobecnú úpravu aj bez tejto výslovnej licencie, tu ju však občianskoprávny kódex uvádza výslovne. Tušený problém sa raz musel prejavíť a prejavil sa spôsobom našej právnej kultúre vlastným.

Podľa skoro tri dekády účinného znenia zákona o združovaní občanov¹³ neobsahoval tento ani slovo o zrušení združenia. V § 12 sme mohli nájsť len dôvody „zániku združenia“, a to dobrovoľné rozpustenie združenia a právoplatné rozhodnutie ministerstva o rozpustení združenia (neskôr doplnené o ďalšie dôvody). Zákon ďalej ustanovoval, že *pri* zániku združenia sa vykoná majetková vyporiadanie (§ 13 ods. 2) a že zánik združenia mal orgán združenia, ktorý rozhoduje o jeho dobrovoľnom rozpustení oznámiť ministerstvu do 15 dní od jeho zániku (§ 12 ods. 2 veta druhá). Až v roku 2019 bola prijatá úprava tohto znenia, ktorým sa terminálne fázy existencie združenia aj pojmovo zjednotili s ostatnými právnymi formami právnických osôb.

Pôvodné znenie zákona o združovaní občanov sa už na prvý pohľad rozchádzalo s konceptom dvojstupňového procesu zrušenia a zániku právnickej osoby tak, ako ho predpokladá Občiansky zákonník. Ak by sme slovo zánik v danom zákone chápali ako zánik právnickej osoby ako právneho subjektu, teda priznali by sme mu rovnaký význam ako má v Občianskom zákonníku, vznikali by absurdné situácie. O zániku právnickej osoby – s účinkami voči tretím osobám! – by tak bolo možné rozhodnúť interným rozhodnutím orgánu združenia bez potreby jeho publicity. A až *pri* zániku (zákon tu nepoužíva predložku pred zánikom, ani po zrušení, ale predložku *pri* zániku) sa vykoná majetkové vyporiadanie jeho majetku (dnešnými slovami: likvidácia). Povestnou čerešničkou na torte by bolo to, že po zániku združenia má orgán (už však neexistujúceho) združenia oznámiť verejným autoritám jeho zánik do 15 dní od jeho zániku. Autorovi tohto textu sa zdá byť zjavným, že zákonodarca tu nepoužíva slovo zánik združenia tak, ako ho používa Občiansky zákonník, rozlišujúc medzi zrušením a zánikom. Navyše, zákon o združovaní občanov vôbec nepoužíval slovo zrušenie združenia a neuvažoval tak v optike pojmového rozlíšenia dvoch štádií ukončovania právnickej osoby. Tento predpis bol prijatý skôr, než Občiansky zákonník začal diferencovať medzi zrušením a zánikom združenia.¹⁴ Aj preto sa ponúkalo slovo zánik v zákone o združovaní občanov vykladať inak, než je používané v Občianskom zákonníku. Bolo ho možné chápať ako zrušenie v zmysle Občianskeho zákonníka. A potom by sa núkala možnosť, že až výmazom by došlo k zániku združenia ako právneho subjektu.

---

¹³ Zákon č. 89/1990 Zb. o združovaní občanov vo vtedy účinnom znení.

¹⁴ Novelizácia Občianskeho zákonníka, ktorá priniesla pojmovú dichotómiu zrušenie a zánik právnickej osoby bola prijatá až v novembri 1991 (zákon č. 509/1991 Zb.), zatiaľ čo zákon o združovaní občanov bol prijatý už v marci 1990 a teda nie je od neho možné očakávať rovnakú terminologickú čistotu.

Naša judikatúra však pristúpila k takému výkladu s tým, že výmazom združenia nemusel nastať jeho zánik (nie úplne správne to najvyšší súd označuje ako deklaratórny účinok výmazu združenia)¹⁵ a kým zostal združeniu nezlikvidovaný majetok, k zániku združenia dôjsť *de lege* nemohlo a teda ani nie je možné nariadiť dodatočnú likvidáciu jeho majetku. Navyše, z toho, že podľa zákona o združovaní občanov menuje likvidátora ministerstvo, najvyšší súd vyvodil, že na združenie nie je možné aplikovať právnu úpravu dodatočnej likvidácie podľa Obchodného zákonníka.¹⁶

Namiesto riešenia, podľa ktorého by raz vymazané združenie už neexistovalo ako subjekt, ale bolo ho možné oživiť dodatočnou likvidáciou, sa najvyšší súd priklonil k riešeniu, že hoci bolo združenie vymazané z registra, nenastal jeho zánik ako právnickej osoby (terminológiou Občianskeho zákonníka).¹⁷ A zánik ako právnickej osoby mal nastať zrejme až úplným majetkovým vyporiadaním.

To, že existencia nevyporiadaného majetku združenia vylučuje možnosť jeho zániku ako právnickej osoby však nie je v rozhodnutí úplne jasne artikulovaný. Podľa nášho názoru s týmto vzorcom však najvyšší súd skutočne (i keď podvedome) pracoval, čo je možné vyvodiť z jeho predpokladu, že k zániku združenia ako právnickej osoby nedošlo, keďže nedošlo k riadnej likvidácii jeho majetku ministerstvom ustanoveným likvidátorom. To je však už záver a argumentačná línia vedúca k tomuto záveru však v citovanom rozhodnutí absentuje. Možno tento záver najvyšší súd dovodil z dikcie zákona, podľa ktorej sa *pri* zániku má uskutočniť majetkové vyporiadanie (§ 13 ods. 2 zákona o združovaní občanov). Z nejasnej dikcie a asi aj kvôli nešťastnému slovnému spojeniu „*pri* zániku“ urobil najvyšší súd – podvedome (?) – majetkové vyporiadanie podmienkou nastúpenia právnych účinkov zániku združenia. Je zaujímavé, že iné právne predpisy sú v tomto prípade ohľadne časovej postupnosti terminálnych fáz existencie právnickej osoby omnoho jasnejšie a takpovediac držia jednoznačnú a priamu formulačnú líniu: zrušenie – likvidácia – zánik právnickej osoby ako subjektu spojený s jej výmazom

---

¹⁵ Deklaratórny účinok určitého záznamu v obchodnom registri je bežne chápaný tak, že eviduje zapisovanú právnu skutočnosť, ktorej účinky už však nastali skôr bez ohľadu na tento zápis. V tomto prípade najvyšší súd vychádza z toho, že síce k výmazu došlo, ale neznamená to, že účinky tejto skutočnosti (zánik jeho právnej subjektivity) nastali skôr. To však nemá nič spoločné s deklaratórnym účinkom výmazu združeniu – nič sa tu nedeclaruje. Ide o účinky výmazu – optikou najvyššieho súdu nie je výmaz spojený so zánikom združenia ako právnickej osoby a teda nemení právne vzťahy.

¹⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Obdo 68/2020 z 27. 10. 2021.

¹⁷ Zdá sa však, že súdna prax nižších súdov sa klonila k opačnému záveru. Pozri napríklad postoj nižších súdov v konaní, ktoré vyústilo v uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Obdo 83/2020 z 30. 11. 2020. Dodajme, že v tomto konaní táto otázka síce nebola dôvodom, prečo došlo k zamietnutiu žaloby, ale Najvyšší súd SR považoval odôvodnenie krajského súdu za dostatočné.

z registra.¹⁸ Najvyšší súd tu tento rozdiel nevnímal a možno preinterpretoval nejasné znenie zákona o združovaní občanov vo svetle iných právnych úprav, ktoré sú úplne jasné. Alebo – hoci to Najvyššiemu súdu nechceme podsúvať – sa jednoducho nechal viesť skorším rozhodnutím Najvyššieho súdu Českej republiky.¹⁹

Výsledok riešenia, ku ktorému došiel najvyšší súd, je možný – dokonca je na prvý pohľad taký, ako presadzujú nám blízke zahraničné právne poriadky o pretrvaní existencie právnickej osoby po jej výmaze. Je však protichodný s našim všeobecným systémom zániku právnických osôb, ako aj s našim chápaním prepojenia procesnej a hmotnoprávnej subjektivity, či vzťahu spôsobilosti na právne úkony a obsadeniu orgánov právnickej osoby. Mnohé z otázok, ktoré zahraničné právne poriadky riešia práve využitím týchto všeobecných – priam až systémových pravidiel – budeme my v prípade vymazaných občianskych združení nútení hľadať v *ad hoc* riešeniach. Ako sa vie, či skutočne má združenie majetok a ako sa má naložiť s konaniami, ktoré prebiehajú v čase výmazu združenia? Bude sa vždy pred zastavením konaní skúmať, či ešte nejaký majetok predsa má? Čo pri posudzovaní zániku záväzkových vzťahov? Pretrvali by pracovné vzťahy? Bola by právnická osoba ešte deliktne zodpovedná? Alebo, mali by sme dospieť k záveru, že napriek existencii hmotnoprávnej subjektivity, procesná prestala existovať a konania tak budú zastavené? Zdá sa, že by pomohlo pravidlo a výnimka – výmazom subjektivita zaniká, ibaže by mala právnická osoba majetok. To značí, že na pretrvanie subjektivity musí existovať – a byť preukázaný – majetok. Avšak, stále si myslíme, že jednoduchá formálna procedúra obnovenia zápisu v registri a s tým spojené oživenie subjektu by bolo viac nápomocné. Bol by to navrhovateľ, na pleciach ktorého by preukázanie existencie nevyporiadaného majetku záležalo. Miera neistoty v existencii mimoregistrovej právnickej osoby by bola minimálna. Dokonca aj oslávencov návrh, subjektivitu vôbec neobnovovať a ani sa netváriť, že by právnická osoba pretrvala, sa javí vhodnejším a praktickejším, než riešenie najvyššieho súdu.

---

¹⁸ Napríklad, podľa § 14 ods. 1 zákona č. 147/1997 Z. z. o neinvestičných fondoch: „*Fond zaniká ku dňu výmazu z registra. Jeho zániku predchádza zrušenie s likvidáciou alebo bez likvidácie.*“ Podľa § 16 ods. 1 zákona č. 34/2002 Z. z. o nadáciách: „*Nadácia zaniká dňom výmazu nadácie z registra. Jej zániku predchádza zrušenie s likvidáciou alebo bez likvidácie.*“ Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby: „*Nezisková organizácia zaniká ku dňu výmazu z registra. Jej zániku predchádza zrušenie s likvidáciou alebo bez likvidácie.*“ Podľa § 7d ods. 4 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov sa „*Spoločenstvo zaniká ku dňu výmazu z registra. Jeho zániku predchádza zrušenie s likvidáciou alebo bez likvidácie.*“ Podľa § 20j ods. 1 OZ: „*Pred zánikom združenia sa vyžaduje likvidácia, ak imanie združenia neprechádza na právneho nástupcu.*“ Podľa § 20a ods. 3 OZ: „*Pred zánikom právnickej osoby sa vyžaduje jej likvidácia, pokiaľ celé jej imanie nenadobúda právny nástupca alebo osobitný zákon neustanovuje inak.*“ Rovnakú postupnosť, hoci menej priamo vyjadrenú obsahuje aj úprava pozemkových spoločenstiev (§ 7 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách).

¹⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 3546/2011 z 26. 4. 2012.

Ako sme už spomenuli, novela zákona o združovaní občanov z roku 2019 zjednotila terminálne štádia združenia so všeobecným konceptom zrušenia a zániku právnickej osoby. Problém však definitívne nevyriešila. Chýbajú jej totiž intertemporálne ustanovenia. Nie je preto jasné, či sa tie združenia, ktoré boli vymazané pred nadobudnutím účinnosti tejto novely, ale ich majetok nebol celý vyporiadaný, budú môcť podrobiť dodatočnej likvidácii majetku, alebo sa uplatní pôvodná verzia, podľa ktorej k ich zániku nikdy nedošlo a tak ešte nie je ukončené ich pôvodné majetkové vyrovnanie. A o žiadnej dodatočnej likvidácii majetku tak nie je možné uvažovať. Nazdávame sa, že kým najvyšší súd neupustí od prednovelizáčnej optiky pretrvávania združenia vymazaného z registra pred účinnosťou novely, nebude tu možné siahnúť ani k dodatočnej likvidácii majetku podľa novelizácie.

3. A čo iné právnické osoby?

Najvyšší súd vo vyššie uvedenom rozhodnutí zjavne kládol mimoriadny dôraz na legislatívnu odlišnosť zákona o združovaní občanov oproti Občianskemu zákonníku ohľadne postupnosti: zrušenie – likvidácia – zánik právnickej osoby. To nás núti dávať väčší pozor na dikciu právneho predpisu a ešte raz sa do týchto špeciálnych predpisov nazrieť. A možno budeme opäť prekvapení. Podľa § 15 ods. 1 zákona o nadáciách a v tam uvedených prípadoch súd na návrh „nadáciu zruší a nariadi jej likvidáciu“. Avšak, podľa § 15 ods. 2 tohto zákona už súd v tam uvedenom prípade „môže zrušiť nadáciu *alebo* nariadiť jej likvidáciu“. Môžeme teda očakávať, že toto ustanovenie bude vykladané tak, že súd môže zrušiť podľa svojho výberu aj bez nariadenia likvidácie alebo opačne, keďže ide o odlišnú úpravu oproti východisku v Občianskom zákonníku? Nemyslíme si, že bájny legislatívca je formulačne (či inak) dokonalý a neprepadáme tak lákavej chuti trestať adresátov práva za formulačné nedostatky zákonodarcu. Zákonodarca nie je súbor nenávidených politikov ale usmerňujúca inštitúcia, ktorá vyžaduje sudcovské či doktrinálne dotvorenie, pretavenia písaného práva do praxe. A to v dobrej viere.

4. Obnovenie spoločnosti s cudzím prvkom

Všetko sa komplikuje, ak sa do života pripletie cudzí prvok. Inak tomu nie je ani pri uvažovaní o dodatočnej likvidácii a subjektivite právnickej osoby po jej výmaze z relevantného registra. Napríklad, slovenská spoločnosť s ručením obmedzeným zanikne výmazom z registra, no prehliadnutý je jej nehnuteľný majetok v Nemecku a hnutel'ný na Ukrajine. Alebo opačne, nemecká spoločnosť je vymazaná z registra a neskôr sa nájde majetok na Slovensku. Keď sme si už uvedomili rozdiely medzi jednotlivými právnymi poriadkami čo do efektov

výmazu z registra a oživeniu právnej subjektivity pri dodatočnej likvidácii, ako sa prejavia v kolíznej situácii?

Jednoduchá odpoveď neexistuje. V prvom rade je vôbec otázne, ako kvalifikovať túto skutkovú situáciu. Podľa autora nejde o otázku vecného štatútu. Nejde totiž o to, či existuje vecné právo k majetku ani o to, aký je jeho obsah. Zároveň nejde ani o otázku konkurznú – nejde o to, kolektívne uspokojiť veriteľov určitého úpadcu. Malo by ísť o otázku osobného štatútu – o to, ktorý právny poriadok je rozhodujúci pre určenie toho, či je určitý nositeľ práva v určitom štádiu svojho – hoci aj fiktívneho – trvania existujúci z pohľadu práva – či má právnu subjektivitu, odkedy a dokedy, kto sú jeho orgány a podobne.

Ako je všeobecne známe, v európskom právnom priestore je otázka osobného štatútu obchodných spoločností určovaná judikatúrou Súdneho dvora EÚ k slobode usadzovania sa a cezhraničnej mobilite obchodných spoločností. Je však sporné, či by sa táto sloboda mala ešte vzťahovať aj na nami posudzovanú fázu post-existencie spoločnosti.²⁰

Bez ohľadu na túto otázku je situácia v našom kolíznom práve jednoduchšia. Aj keby otázka subjektivity nespádala do osobného štatútu tak, ako ho vidí Súdny dvor EÚ v dôsledku slobody usadzovania, aj vo zvyšku (a aj voči tretím štátom) sa v zásade uplatní teória inkorporácie – osobný štatút sa určí podľa práva inkorporácie obchodnej spoločnosti.²¹ A teda aj otázka, či má už zaniknutá spoločnosť po výmaze pri majetkovom vyporiadaní majetok na Slovensku, by sa mal určiť podľa právneho poriadku jej registrácie. Ten by mal byť rozhodný nielen pre jej likvidáciu, ale aj pre jej dodatočnú likvidáciu.

Tak jednoducho tomu však nie je vo všetkých krajinách. Napríklad, nemecký BGH rozhodol, že spoločnosť podľa cudzieho práva (v danom prípade právo Bahám), ktorá stratí právnu spôsobilosť v dôsledku výmazu z registra svojho domovského štátu, naďalej existuje ako zostatková spoločnosť pre svoj majetok nachádzajúci sa v Nemecku. To je dôsledok teórie reálneho sídla, ktorá je v Nemecku určujúca pre osobný štatút vo vzťahu k tretím krajinám a v ostatných prípadoch, kedy sa neuplatnia európske pravidlá slobody usadzovania sa.²²

---

²⁰ K prehľadu názorov a argumentácie pozri napríklad GRIMM, A. Das Schicksal des in Deutschland begebenen

Vermögens der Limited nach ihrer Löschung im englischen Register. In Beiträge zum Transnationalen Wirtschaftsrechts, Heft 99, September 2010, s. 16 – 17 online: https://opendata.uni-halle.de/bitstream/1981185920/78543/1/BeitraegeTWR_99.pdf, aj s ďalšími odkazmi.

²¹ Podrobnejšie CSACH, K. – GREGOVÁ ŠIRICOVÁ, E. – JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 121 – 122.

²² Uznesenie nemeckého Spolkového súdneho dvora (BGH) z 22. novembra 2016, sp. zn. II ZB 19/15.

Záver

Problém jestvovania právnickej osoby s určitým nevyporiadánym majetkom aj po skončení jej formálnej registrovej existencie patrí medzi dogmaticky zložité otázky. Rovnako prináša mimoriadny počet praktických ťažkostí dennodenného fungovania právnych vzťahov. Aj prehľad zahraničných právnych poriadkov, hoci nereprezentatívny, poukazuje na zásadné rozdiely medzi jednotlivými právnymi poriadkami, ako aj medzi jednotlivými súdmi.

Oslávenec navrhoval neobnovovať subjektivitu medzičasom zaniknutej obchodnej spoločnosti. Pragmatické riešenie, ktoré by umožnilo vyhnúť sa mnohým problémom (hoci niektoré iné problémy by bolo potrebné riešiť zrejme väčším príklonom ku konkurznému a bezsubjektovému majetkovému vyporiadaniu). Cesta, ktorou sa náš ústavný súd a následne aj zákonodarca vydali nie je jediná možná. Je síce aj podľa autora týchto riadkov v bežnom fungovaní právnych vzťahov jednoduchšia, nepochybne však tiež otvára mnohé problémy.

Každopádne, problém ďalšej existencie právnickej osoby nie je stále definitívne vyriešený. Typicky to ilustruje nedávne rozhodnutie najvyššieho súdu o predchádzajúcej právnej úprave zániku občianskych združení alebo otázka cezhraničného pretrvania zaniknutých právnických osôb. Tém na diskusiu teda neubúda.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

CSACH, K. – GREGOVÁ ŠIRICOVÁ, Ľ. – JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019,

CSACH, K. – MÉSZÁROS, P. – ZÁMOŽÍK, J. Vianočný zázrak. O výmaze a oživení obchodných spoločností. In *Súkromné právo*, 2021, č. 6, s. 222 – 226

ĎURICA, M. Pluralita veriteľov ako jedna z podmienok pre vyhlásenie konkurzu. In *Justičná revue*, 2004, č. 2 s. 226 – 229

ĎURICA, M. Smrť obchodných spoločností a ich resuscitácia v judikatúre Ústavného súdu SR. In *Súkromné právo*, 2016, č. 1, s. 2 – 10

GRIMM, A. Das Schicksal des in Deutschland belegenen Vermögens der Limited nach ihrer Löschung im englischen Register. In *Beiträge zum Transnationalen Wirtschaftsrechts*, Heft 99, September 2010.

STRÉMY, J. Výmaz obchodnej spoločnosti ako potenciálny zásah do základných práv. In *Právny obzor*, 2022, č. 4, s. 285 – 315.

ROTH, P. *Die Beendigung mit Liquidation von Körperschaften des liechtensteinischen Personen- und Gesellschaftsrechts* (Dissertation). Schaan : GMG Juris Verlags-AG, 2001, 347 s.

Súdne rozhodnutia:

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Obdo 68/2020 z 27. 10. 2021

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Obdo 83/2020 z 30. 11. 2020

Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 25 Cdo 3546/2011 z 26. 4. 2012

Rozsudok rakúskeho Najvyššieho súdneho dvora (OGH) sp. zn. 5 Ob 64/61 z 8. 3. 1961

Rozsudok rakúskeho Najvyššieho súdneho dvora (OGH) sp. zn. 6 Ob 19/84 z 10. 1. 1985

Rozsudok rakúskeho Najvyššieho súdneho dvora (OGH) sp. zn. 6 Ob 330/98t z 20. 5. 1999

Rozsudok rakúskeho Najvyššieho súdneho dvora (OGH) sp. zn. 6 Ob 29/21i z 15. 3. 2021

Uznesenie nemeckého Spolkového súdneho dvora (BGH) z 22. novembra 2016, sp. zn. II ZB 19/15

MIMOŘÁDNÉ SITUACE A KORPORAČNÍ MOŽNOSTI ŠTÁTU REAGOVAT NA NĚ

EMERGENCY SITUATIONS AND THE CORPORATE CAPACITY OF THE STATE TO RESPOND TO THEM

Stanislava Černá¹

Abstrakt

Príspevek sa venuje postavení štátu jako společníka akciové společnosti a předpokladům, které mu umožňují prosazovat v akciové společnosti rozhodující vliv. Zabývá se též korporačními postupy, jejich prostřednictvím může stát získat postavení jediného akcionáře ve společnostech strategického významu a reagovat tak efektivněji na mimořádné situace. Stát by ale přitom měl respektovat rozdíl mezi svou vrchnostenskou pozicí a postavením účastníka soukromoprávních vztahů.

Klíčová slova

Stát, akciová společnost, ovládající osoba, dobrovolná nabídka převzetí, vytěsnění menšinových akcionářů, zlaté akcie, rozdělení akciové společnosti.

Abstract

The paper focuses on the position of the state as a shareholder of a joint-stock company and the prerequisites that enable it to exercise decisive influence in a joint-stock company. It also deals with corporate procedures through which the state can acquire the status of a sole shareholder in companies of strategic importance and thus respond more effectively to emergency situations. However, the state should respect the difference between its position of supremacy and that of a participant in private law relations.

Keywords

State, joint stock company, decisive influence, voluntary takeover bid, displacement of minority shareholders, golden shares, division of joint stock company.

Jubilanta jsem v uplynulých desetiletích potkávala na setkání kateder obchodního práva. Vedle toho vystupoval Prof. JUDr. Milan ĎURICA, Ph.D. i na dalších odborných fórech. Jeho konferenční vystoupení se vyznačovala konzistentností, odborností i nadhledem, s nímž dokázal reagovat na odborné problémy v rámci oficiálních i neoficiálních diskusních setkání. Nepochybuji, že všechny tyto kvality, spolu s rozsáhlými zkušenostmi si profesor Ďurica zachová i v dalších letech. K letošnímu životnímu jubileu upřímně blahopřeji.

---

¹ Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc. je členkou katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Úvod

Stát jako subjekt veřejného práva má vrchnostenské prostředky, kterými může reagovat na mimořádné situace. Těm, kdo se pohybují v oblasti soukromého práva, je bližší jiná pozice státu, a to jeho povaha právnické osoby, vystupuje-li v právním styku jako účastník soukromoprávních vztahů. V českém právu to vyjadřuje ustanovení § 21 zák. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky, podle něhož se stát „... v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.“

Přijme-li stát tuto roli, má zásadně stejné postavení jako jiné právnické osoby. Nicméně ani v této oblasti nezapře svou specifickou povahu, která se projevuje na jedné straně v jistém omezení, na druhé straně i v rozšíření jeho dispozičních možností. Jak standardní, tak nestandardní nástroje, které může stát využít v běžných i v mimořádných situacích, jsou si ve slovenském i českém právním prostředí regulatorně blízké. To jednak historicky, díky předchozímu společnému právnímu vývoji a nyní zejména vzhledem k jejich evropskému rámci. Následující příspěvek se z důvodů dosavadní odborné orientace autorky zaměřuje především na české právní prostředí.

1. Stát jako specifický akcionář

Jednou z možností, která se nabízí státu, vyžadují-li to konkrétní hospodářské či sociopolitické okolnosti, je založení obchodní společnosti či následné nabytí účasti v ní. Ochrana státního majetku ale současně omezuje stát ve výběru právní formy. Obecně řečeno, v úvahu přichází pouze ta, jejíž právní konstrukce nezakládá neomezené ručení za dluhy společnosti. V tomto ohledu je nejbezpečnější právní formou akciová společnost, čemuž odpovídá i právní úprava, takže stát může svým zakladatelským či derivativním právním jednáním nabývat účast pouze v ní.

S tím ale souvisí i další korporační pozice státu, neboť jeho postavení v takové společnosti nemusí být pouze okrajové, ale může mu vytvořit - v závislosti na rozsahu majetkové účasti a případně na dalších okolnostech (např. i akcionářské dohodě) - ovládací postavení. Jím se rozumí taková pozice, která mu umožňuje uplatňovat rozhodující vliv na chování obchodní korporace (§ 74 odst. 1 z. o. k.²). Je-li takových obchodních společností více, může být stát (i) osobou ovládací podnikatelské seskupení.³ Majetková

² Zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

³ Český stát byl k 31.12.2021 akcionářem 47 akciových společností, jedné společnosti s ručením omezeným a jedné komanditní společnosti (zdroj: Zpráva o plnění opatření vyplývajících ze Strategie vlastnické politiky státu k 31.12.2021. Ministerstvo financí – Česká republika, s. 3. Dostupné: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-11-10_Zpravu-o-plneni-vlastnicke-politiky-statu-za-rok-2021.pdf

účasť štátu, resp. jím vytvoreného subjektu (Fondu národného majetku Českej republiky⁴) v obchodných spoločnostiach bola založená predovšetkým v rámci tzv. veľkej privatizácie národného majetku, a to väčšinou ako určitá mezifáza pred prechodom účasti v nich do tzv. súkromných rúk. V niektorých hospodársky strategických akciových spoločnostiach bola nielen účasť štátu zachovaná.

Spíše jen teoreticky než v právní realitě lze uvažovat o státu jako o osobě řídicí koncern. Jak už řečeno, taková pozice by byla spíše raritní vzhledem k rolím, které má stát standardně plnit.⁵ V českém právním prostředí se za osobu řídicí koncern považuje ten, kdo své ovládací postavení využil k tomu, aby podřídil ovládané společnosti, případně část z nich, jednotnému řízení. Jednotným řízením se pak rozumí takový vliv řídicí osob, jímž sleduje za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu (§ 79 odst. 2 z. o. k.). Jak je zřejmé z uvedené definice, taková role, jejíž naplnění by znamenalo zasahování (i) do obchodního vedení, tedy běžné podnikatelské činnosti ovládané společnosti přímými řídicími zásahy, není ani vhodná ani žádoucí⁶ a stát v praxi jako osoba řídicí koncern nevystupuje. Naproti tomu běžnější je takové uspořádání, v němž stát vystupuje jako osoba ovládací akciovou společností, která sama je řídicí osobou koncernu. Typickým příkladem může být nejvýznamnější česká energetická společnost ČEZ, a.s., na niž se Česká republika podílí přímo jako akcionář v rozsahu zakládajícím ovládací postavení,⁷ aniž by tuto společnost spolu s dalšími koncernově řídila. Společnost ČEZ, a.s. je pak sama řídicí osobou koncernu, jemuž podléhá několik desítek obchodních společností.⁸

---

⁴ Zákon č. 171/1991 Sb. ze dne 23. dubna 1991, o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národného majetku České republiky (Fond národného majetku ČR byl zrušen od 1. ledna 2006 zákonem č. 178/2005 Sb. ze dne 28. dubna 2005, o zrušení Fondu národného majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky (zákon o zrušení Fondu národného majetku).

⁵ K tomu blíže: Strategie vlastnické politiky státu (schváleno 17.2.2020), s. 4. Dostupné z: <https://www.komora.cz/legislation/167-19-strategie-vlastnicke-politiky-statu-t-20-12-2019>

⁶ Tamtéž.

⁷ Více než 69% podíl na základním kapitálu a shodný podíl na hlasovacích právech.

⁸ Společnost ČEZ, a. s., stojí jako řídicí osoba v čele koncernu, jehož součástí jsou následující řízené osoby: AirPlus, spol. s r.o., Areál Třeboradice, a.s., AZ KLIMA a.s., ČEZ Bohunice a.s., ČEZ Distribuce, a. s., ČEZ Energetické produkty, s.r.o., ČEZ Energetické služby, s.r.o., ČEZ Energo, s.r.o., ČEZ ENERGOSERVIS spol. s r.o., ČEZ ESCO, a.s., ČEZ ICT Services, a. s., ČEZ Obnovitelné zdroje, s.r.o., ČEZ Prodej, a.s., ČEZ Teplárenská, a.s., Elektrárna Dětmárovice, a.s., Elektrárna Dukovany II, a. s., Elektrárna Temelín II, a. s., Energetické centrum s.r.o., Energotrans, a.s., ENESA, a.s., HA.EM OSTRAVA, s.r.o., in PROJEKT LOUNY ENGINEERING s.r.o., KART, spol. s r.o., MARTIA a.s., PRODECO, a.s., Revitrans, a.s., Severočeské doly a.s., SD - Kolejová doprava, a.s., Telco Infrastructure, s.r.o., Telco Pro Servis, a. s., TENAUR, s.r.o. a Ústav aplikované mechaniky Brno, s.r.o.

2. Standardní (i nestandardní) způsoby založení vlivné pozice

Typickým a většinou nejpevnějším základem ovládající pozice je významná majetková účast. Vlivnou pozici lze ale posílit či doplnit a případně i založit i jinými prostředky. Příkladem může být konstrukce akcií s právem vyslat jednu či více osob do představenstva, dozorčí rady či do správní rady akciové společnosti (§ 438a, § 448b, § 458 z. o. k.). S touto možností pro akcionáře po novele č. 33/2020 Sb. český zákon o obchodních korporacích nyní výslovně počítá, přičemž předtím byly tyto otázky předmětem širší odborné diskuse. Není bez zajímavosti, že v Německu je na vysílací práva státu nahlíženo poněkud jinak, byť je německá úprava vysílacích práv uváděna jako vzor české úpravy.⁹ Má-li ovšem stát či jiný akcionář významný podíl na hlasovacích právech či jinak založené rozhodující postavení, zpravidla bude moci prosadit volbu či jmenování konkrétních členů volených orgánů i bez speciální úpravy ve stanovách. Nominační proces, tudíž pravidla výběru osob vysílaných (v nejširším smyslu) státem do voleného orgánu akciové společnosti či jiné právnické osoby upravuje s účinností od 4. ledna 2020 zák. č. 353/2019 Sb., o výběru osob do řídicích a dozorčích orgánů právnických osob s majetkovou účastí státu (nominační zákon).

Další možností, která je otevřena každému akcionáři, tudíž i státu, je zvýšení hlasovací síly zakotvením ve stanovách akcií s násobným hlasovacím právem či s právem veta při rozhodování valné hromady o některých klíčových otázkách. Je-li taková úprava stanov výsledkem dohody všech akcionářů či výsledkem hlasování příslušné kvalifikované většiny, nelze proti takovému založení rozhodujícího postavení nic namítat. Jinak se ale nahlíží na situace, kdy tato zvláštní práva má určitý akcionář (stát, resp. jej reprezentující osoba) nikoli na základě dohody akcionářů promítnuté do zakladatelského právního jednání, ale proto, že stát na základě zákona takříkajíc mocensky, tudíž mimořádně, vstupuje do vnitřních poměrů akciové společnosti a vyhrazuje si, je-li jejím akcionářem, zvláštní práva. Dostáváme se tak k tématu tzv. zlatých akcií (*golden shares*), které ve své korporační historii zaznamenala Česká republika a s níž pracují i jiné státy, včetně členských zemí Evropské unie.

Obecně vzato šlo o akcie se zvláštními právy při výkonu hlasovacího práva (např. právo vetovat určená rozhodnutí valné hromady, ale i ustanovení vyžadující souhlas státu s nabytím účasti v akciové společnosti). Tyto akcie jsou známé zejména z doby privatizace státního majetku.¹⁰ Jejich funkcí bylo

⁹ Vysílací právo je omezeno pouze na členy dozorčí rady (nevztahuje se tudíž na představenstvo) a může svědčit pouze akcionářům s akciemi na jméno, jejichž převod je podmíněn souhlasem společnosti. Zajímavé též je, vysílací právo není v německém pojetí druhotnou skutečností, neboť podle výslovného znění akciového zákona akcie, jejichž majitelé mají vysílací právo, se nepovažují za zvláštní druh (§ 88 AktG).

¹⁰ Tyto akcie v ČR upravil zákon č. 210/1993 Sb., jímž byl novelizován zák. č. 92/1991 Sb. o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby.

zajistit státu rozhodující vliv v některých akciových společnostech i poté, co ztratil postavení většinového akcionáře. Byly využívány v akciových společnostech založených Fondem národního majetku nebo Pozemkovým fondem ČR a právě jen tyto subjekty mohly vykonat zvláštní hlasovací práva spojená se zlatou akcií. Protože české právo obchodních korporací před rekodifikací soukromého práva neumožňovalo vydávat zvláštní druhy akcií (platil tzv. *numerus clausus* druhů akcií) musela být výjimka pro zlaté akcie ve shora uvedeném pojetí stanovena zákonem. V případě zlatých akcií nešlo o českou raritu, neboť tento institut využily i jiné evropské státy k zachování ovládajícího vlivu i při velmi nízké majetkové účasti v akciových společnostech strategického významu.

Specifikem zlatých akcií ve výše uvedeném významu bylo, že nebyly institutem soukromého práva, jak se s ním i dnes lze setkat ve stanovách některých akciových společností či společností s ručením omezeným.¹¹ Problém, jak výše řečeno, spočíval v tom, že stát prostřednictvím speciální právní úpravy sobě, resp. konkrétním akcionářům (Fondy) přiznával zvláštní práva. Tím byly jiné osoby vyloučeny z možnosti nabýt tuto akcii, resp. vykonat s ní spojená práva. To odrazovalo potenciální investory od koupě ostatních akcií takové společnosti. Zatímco první postup, tudíž konstrukce zlatých akcií na základě dohody akcionářů dosažené jednomyslně či potřebnou většinou je slučitelný nejen s principy národního soukromého práva, ale i s principy evropského práva,¹² druhá cesta je problematická v tom, že narušuje rovnost akcionářů a nazíráno v evropských souvislostech omezuje či může omezit volný pohyb kapitálu a porušit i zásadu rovného zacházení s akcionáři za stejných podmínek.¹³ I když využití zlatých akcií nelze považovat za zcela vyloučené, je třeba přistupovat k nim na státní úrovni velmi obezřetně, připustit je pouze za podmínky, že jsou silně odůvodněny legitimním veřejným zájmem, jsou proporcionální a nediskriminační.

3. Standardní i nestandardní způsoby rozšiřování majetkové účasti

Vrátíme-li se zpět k majetkové účasti jako základu vlivného postavení (nejen) státu v obchodní společnosti, je zřejmé, že nabývá na aktuálnosti zejména v období hospodářských otřesů, které mohou mít za následek sociální pnutí. Posílení „vlastnické“ role státu ve významných akciových společnostech

---

¹¹ Janošek, V.: Zlaté akcie s kontrolními právy. Epravo 1. 6. 2018ID

¹² ALLAIN, T.: *Les actions de préférence dans les groupes de sociétés*. Presse Universitaires d'Aix-Marseille 2014. s. 417 a násl., Štenglová, I., Dědič, J., Lasák, J., Pihera, V., Lála, D., Josková, L. *Akciové společnosti*. 1. vydání., Praha: C. H. Beck, 2023, s. 74, 75.

¹³ Čl. 56 odst. 1 Smlouvy o ES, článek 63 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie. (srov. zejm. rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 11. 2010 C-543/08 ve věci Komise ES v. Portugalská republika a tam citovaná rozhodnutí) .

pak může mít „sanační“ důvody.¹⁴ Stejně tak je typické, že v období klidu či prosperity se zvyšuje tlak na privatizaci státních účastí v kapitálových obchodních korporacích. Obdobně není nijak výjimečné, že v mimořádných situacích jsou předkládány návrhy, které mají za cíl postavení státu v klíčových obchodních korporacích posílit proto, aby mohl stát snadněji prosazovat své strategické zájmy.¹⁵ I v těchto případech ale platí, že vystupuje-li stát jako právnická osoba v oblasti soukromého práva, má k dispozici zásadně pouze ty standardní právní nástroje posilování svého vlivu, jakými disponují ostatní společnosti.

Zvyšování majetkové účasti v kótovaných společnostech (jejichž účastnické cenné papíry jsou registrovány na burze či jiném regulovaném trhu) lze učinit právě prostřednictvím kapitálového trhu. Je-li záměrem ovládnutí cílové společnosti, pak lze tohoto cíle dosáhnout pouze prostřednictvím tzv. nabídky převzetí (§ 2 odst. 1 zák. č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, jehož evropským rámcem je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí). Úprava nabídek převzetí stát z okruhu možných navrhovatelů nevyklučuje. Dobrovolné nabídky převzetí jsou ale v českém právním prostředí (i pro „nestátní“ akcionáře) spíše výjimečnou událostí.¹⁶ Ani v nekótovaných společnostech nelze jít cestou adresné individualizované nabídky, ale pouze prostřednictvím veřejného návrhu smlouvy. Nabízení odkoupení či směny účastnických cenných papírů širšímu okruhu osob jinak než touto formou se (až na výjimky) zakazuje (§ 322 odst. 2 z. o. k.).

Bylo-li cílem veřejného návrhu smlouvy na odkoupení či směnu účastnických cenných papírů či nabídky převzetí vytvoření jednoosobní akciové společnosti, shora uvedené postupy neznamenají předem jistý výsledek. Výsledkem veřejné nabídky či veřejného návrhu smlouvy na odkoupení či směnu účastnických cenných papírů cílové společnosti nemusí být nutně jednoosobní akciová společnost, v níž by se prosazoval výlučně vliv státu a vytvořil se tak širší prostor pro uskutečnění jeho cílů. V obou případech jde stále „jen“ o nabídku, jejíž úspěch záleží na rozhodnutí akceptantů a nikoli na přání oferenta. Úspěch nabídky lze jistě ovlivnit nastavením ceny.

---

¹⁴ Např. koupě akcií zadlužené francouzské společnosti EDF SA francouzským státem, který tak zvýšil začátkem roku 2023 svoji účast v této kótované společnosti z původních 84 % na více než 90 %. Důvody tohoto postupu byly ovšem nejen sanační, ale i strategické, neboť jde o společnost podnikající v jaderné energetice.

¹⁵ „Pro stát jsou relevantní především strategické akciové společnosti, jejichž primárním cílem nemusí však být bezpodmínečně vytváření zisku .... Přiměřená ziskovost (efektivnost) by ovšem měla být vždy vyžadována minimálně jako jeden z vedlejších cílů.“ (Zdroj: Strategie vlastnické politiky státu, s. 8, dostupné z: <https://www.komora.cz/legislation/167-19-strategie-vlastnicke-politiky-statu-t-20-12-2019>)

¹⁶ Podle údajů ČNB proběhly od roku 2008, tedy od účinnosti zák. č. 104/2008 pouze dvě nabídky.

Je-li nabídka natolik úspěšná, že zájemce získá kvalifikovaný podíl na základním kapitálu a hlasovacích právech, má k dispozici institut vytěsnění menšinových akcionářů (tzv. squeeze-out upravený v českém právním prostředí ustanovení § 375 a násl. z. o. k.). Předpokladem využití tohoto nuceného přechodu účastnických cenných papírů je, že hlavní akcionář získá akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu a současně je s těmito akciemi spojen alespoň 90% podíl na hlasovacích právech společnosti. Úprava vytěsnění je obecným nástrojem akciového práva, nikoli jen institutem práva kapitálového trhu. Lze je tudíž využít nejen pro kótované akciové společnosti, ale i pro takové, jejichž cenné papíry nejsou přijaty k obchodování na regulovaném kapitálovém trhu. Squeeze-out je též zajímavý tím, že je jedním z menšiny nástrojů určených k ochraně zájmů většinových akcionářů, když většinu institutů práva společností, resp. akciového práva, je z logických důvodů zaměřena na ochranu práv akcionářské menšiny. Český Ústavní soud se otázkou ústavní konformity tohoto institutu (ve vztahu k úpravě vytěsnění obsažené v § 183i až 183n zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník) v minulosti zabýval a jeho protiústavnost neshledal.¹⁷ Přetrvávajícím problémem v praxi ale zůstávají podmínky ekonomické spravedlnosti ukončení účasti vytlačených akcionářů, konkrétně přiměřenost protiplnění a jeho přezkum.¹⁸ Ani úprava vytěsnění nevylučuje, aby vytěsňujícím akcionářem byl stát, vytvoří-li si soukromoprávní cestou (zejména předchozími nabídkami) podmínky pro jeho použití, jako to učinil například (viz výše) francouzský stát.¹⁹

Řízení jednoosobní akciové společnosti je z hlediska její správy a řízení (*corporate governance*) nepochybně efektivnější než řízení akciové společnosti s akcionářskou strukturou zahrnující i menšinové akcionáře.²⁰ Stačí zmínit možnost rozhodování jediného akcionáře v působnosti valné hromady, odstranění rizika akcionářských žalob, úsporu nákladů spojených s uplatňováním práv kvalifikované menšiny, rozsáhlé informační povinnosti, náklady na sladění zájmů jednotlivých akcionářských skupin či alespoň hledání rozumného kompromisu či stále otevřená otázka obsahu zájmu samotné akciové společnosti.

Stát jako akcionář může kromě shora uvedených institutů využít, stejně tak jako ostatní akcionáři, i postupy upravené právem přeměn obchodních korporací (v českých poměrech zák. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních

---

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27. března 2008 sp. zn. Pl. ÚS 56/05.

¹⁸ K tomu blíže Dědič, J., Lasák, J. Buchtá, F.: *Stanovení přiměřeného protiplnění a jeho přezkum při vytěsnění minoritních akcionářů kotovaných společností I. a II.* Bulletin advokacie 4/2023, 5/2023.

¹⁹ Francouzský stát byl ale v relativně výhodné situaci, neboť před nabídkou měl již 84% účast ve společnosti, takže dosažení prahu 90 % nezbytné pro vytěsnění bylo reálné.

²⁰ K vztahu mezi vlastnickou strukturou akciové společnosti a *corporate governance* viz Lasák, J. *Kontrola řízení a správy akciové společnosti a postavení dozorčí rady.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, s. 13 a násl.

společností a družstev). Tato úprava, obecně vzato, nabízí další možnosti vytváření jednoosobních obchodních společností a tudíž i založení výlučného vlivu jediného akcionáře. Nelze proto zcela vyloučit, že stát, obrazně řečeno, poněkud vypadne z role a prostřednictvím své legislativní role bude řešit své soukromoprávní akcionářské postavení s využitím nástrojů, které jej mohou zvýhodnit na úkor ostatních osob, které se pohybují v korporačním prostředí. Příkladem takového – diskusního - řešení může být i původní vládní návrh novely zákona o přeměnách obchodních korporací, který česká vláda předložila začátkem roku 2023. Jeho cílem je primárně harmonizovat české právo s evropským právem přeměn, konkrétněji zapracovat do českého právního řádu směrnici EU 2019/2121 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o přeshraniční přemístění sídla, fúze a rozdělení. V tomto rámci má novelizovaný text zákona posílit ochranu společníků, věřitelů i zaměstnanců před zkrácením jejich práv v důsledku přeshraniční přeměny, zjednodušit proces vnitrostátních a přeshraničních přeměn, modifikovat podmínky jmenování znalce, zrušit zpoplatnění zveřejňování stanovených údajů, zpřesnit některé části úpravy (např. stanovení rozhodného dne), promítnout změny vyplývající z rekonstrukce soukromého práva atd.

Kromě těchto změn, které mají převážně evropský harmonizační motiv, novela obsahovala ve svém § 311 nadepsaném „*Zvláštní ustanovení o rozdělení akciové společnosti strategického zájmu*“ i úpravu rozdělení tzv. akciových společností s většinou majetkovou účastí státu, jejíž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu a která je subjektem kritické infrastruktury podle zákona upravujícího postup při krizových situacích (dále jen „akciová společnost strategického zájmu“).²¹ Deklarovaným cílem předkladatele bylo získat nástroj realizace strategických cílů státu v oblasti energetiky.²² Pro tyto společnosti zaváděla novela změkčující odchylky

²¹ Dostupné na: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCH8L8CPA>

²² Podle Důvodové zprávy k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev: „*Navrhovaná změna je reakcí na aktuální geopolitickou situaci a probíhající válečný konflikt na Ukrajině, kdy Česká republika čelí potřebě zvýšené ochrany své kritické infrastruktury v energetice a zlepšení využívání kritické infrastruktury v energetice, která je ve vlastnictví společností s většinou majetkovou účastí státu. Členské země Evropské Unie včetně České republiky hledají řešení, která přinesou nezávislost na fosilních palivech dovážených z geopoliticky nestabilních zemí, především z Ruska. S tím souvisí i nutnost zajistit České republice, resp. státu dispozici s energeticky strategickými celky a výrobními aktivy, která jsou ve vlastnictví akciových společností s většinou majetkovou účastí státu. Ve světle současné politické a energetické situace je nezbytné, aby stát měl k dispozici nástroje k rychlejšímu a efektivnějšímu prosazení své vůle v těchto společnostech při využívání energeticky strategických celků. Na úrovni korporátního práva lze tohoto cíle dosáhnout změnou pravidel pro přeměny obchodních korporací. nerovnoměrným výměnným poměrem (v rámci kterého by např. jeden ze společníků – majoritní společník – mohl získat v rozdělované společnosti 100 % podíl).*“

od obecných pravidel některých přeměn obchodních korporací, tudíž zjednodušení úpravy rozdělení těchto strategických akciových společností, pokud měl na nich účast stát jako akcionář.

Podle předkladatelů jsou současné limity pro schválení přeměny rozdělením nastaveny velmi vysoko. Požaduje se 90 % hlasů všech akcionářů pro rozdělení rozštěpením s nerovnoměrným výměnným poměrem (§ 179 obč. zák. spolu s § 22 odst. 1 ZoPř.) a souhlas všech, tedy 100% hlasů, pro rozdělení odštěpením, tj. s přetrváním rozdělované společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem (§ 179 obč. zák. spolu s § 249 odst. 2 ZoPř.) Vzhledem k tomu, že dosažení těchto prahů je pro kótovanou společnost s rozptýlenou akcionářskou strukturou velmi obtížně dosažitelné, novela (ve své upravené verzi) navrhla pro akciovou společnost strategického zájmu tyto prahy snížit a pro schválení rozdělení požadovat 75 % hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě (původní návrh požadoval 85 %) s tím, že valná hromada by byla schopna se usnášet za podmínky přítomnosti akcionářů vlastnicích akcie, jejichž jmenovitá nebo účetní hodnota přesahuje dvě třetiny základního kapitálu.

Nastavení podmínek pro přijetí rozhodnutí o rozdělení strategické společnosti s nerovnoměrným výměnným poměrem, které bude mít za následek ukončení účasti části akcionářů, je citlivou záležitostí, neboť naráží na obdobné evropské a ústavní mantinely jako (svého času) úprava zlatých akcií či na kritéria, jimiž byla testována úprava vytěsnění. Diferencují se tak mimo jiné podmínky vytěsnění (squeeze-out) menšinových akcionářů (pro něž se vyžaduje dosažení 90% prahu) a podmínky ztráty účasti při pojednávání přeměně. Rovnocenná při výše uvedeném rozdělení není ani ochrana menšinových akcionářů ve srovnání s vytěsněním (např. znalecké posudky pro stanovení přiměřenosti protiplnění či státní dozor).

Navržené řešení s sebou neslo i jiný problém. Původní návrh novely zákona o přeměnách obchodních korporací v podstatě cílil na přeměnu rozdělením jedné konkrétní akciové společnosti, neboť se vztahoval na veřejně obchodovatelnou akciovou společnost se státní účastí, která je součástí kritické infrastruktury. Takovému vymezení odpovídala pouze jediná společnost.²³ Lze tak souhlasit s výhradou Legislativní rady vlády, že stát svou zákonodárnou, resp. vrchnostenskou roli využil k řešení konkrétní specifické situace, k jejímuž řešení je navrženo obecné pravidlo. Jinak řečeno, energetická koncepce českého státu a problémy vyvolané geopolitickým vývojem měly být (spolu)řešeny nestandardním způsobem. Takové řešení by fakticky vedlo k diferenciaci obsahu vlastnického práva státu a ostatních akcionářů, i když formálně nepůjde o jiné

---

²³ Společnost ČEZ, a.s. Proto také získala novela neformální označení „Lex ČEZ“ a její upravená verze „Lex ČEZ II.“

druhy akcií.²⁴ Upravený návrh novely proto už aplikaci snížených prahů (jakož i úpravu specifické formy přeměny odštěpením s nerovnoměrným výměnným poměrem umožňujícím nabytí účasti na takto vytvořené dceřiné společnosti i rozdělované společnosti samé) zobecňuje. Nově se vztahuje na všechny kótovné společnosti bez ohledu na to, zda jejich většinovým akcionářem je stát. Při faktické nemožnosti dosáhnout na obdobně vysoké prahy jaké jsou vyžadovány pro vytěsnění, je na místě zvážit i přímé (nekorporační) řešení, je-li veřejný zájem natolik silný, že naplní podmínky postupu podle čl. 11 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.²⁵

Závěr

Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu. V této roli se může stát akcionářem, a to jak menšinovým, tak častěji osobou, která akciovou společnost ovládá. Účast v akciové společnosti je zpravidla motivována prosazením veřejných zájmů ve strategických oblastech. Vzhledem k tomu, že při prosazování svých záměrů má stát větší prostor, je-li jediným akcionářem, může o takové postavení různými způsoby usilovat. Prioritou by měly být standardní nástroje soukromého práva jako je koupě či směna akcií či jiných účastnických cenných papírů, případně vytěsnění menšinových akcionářů, jsou-li dány zákonné podmínky. Možné je i založení zvláštních práv zakládajících vliv na řízení společnosti, jsou-li výrazem akcionářské smluvní autonomie. Vyloučena není ani využití práva přeměn. Stát by ale jejich prostřednictvím neměl řešit situaci konkrétních akciových společností a prosazuje-li změnu cestou modifikace práva přeměn obchodních korporací, pak na základě obecného řešení a s obdobnou garancí ochrany, jaká je poskytována akcionářům při jiných způsobech ztráty jejich účasti v akciové společnosti.

---

²⁴ Dle Stanoviska Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony: „*Fakticky tím vlastnické právo státu a ostatních akcionářů dostává rozdílný zákonný obsah, a to i v případě, že jak většinová, tak menšinová akcionářská budou mít stejný druh akcií. Stejně tak akcionářům bude náležet rozdílná ochrana jejich práv pouze v závislosti na tom, zda v akciové společnosti je většinovým akcionářem stát nebo zda je většinovým akcionářem jiná osoba, a to i v případě, že se stát pouze v některé fázi existence akciové společnosti stane většinovým akcionářem. Takový postup koliduje s právem na stejný zákonný obsah a ochranu vlastnického práva vyjádřeným v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a dále s obecným principem zacházení za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně vyjádřeným v § 244 zákona o obchodních korporacích.*“ Dostupné na: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCH8L8CPA>

²⁵ Tamtéž.

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZŮ

Monografie a učebnice:

ALLAIN, T.: *Les actions de préférence dans les groupes de sociétés*. Presse Universitaires d'Aix-Marseille 2014, 694 s. 978-27-3140-923-9

LASÁK, J. *Kontrola řízení a správy akciové společnosti a postavení dozorčí rady*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, 416 s. ISBN 978-80-7676-566-5

POKORNÁ, J., LASÁK, J., KOTÁSEK, J. a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 514, ISBN 978-80-7400-867-2

ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Akciové společnosti*. 1. vydání., Praha: C. H. Beck, 2023, 803 s. ISBN 978-80-7400-914-3

Periodika a sborníky:

DĚDIČ, J., LASÁK, J. BUCHTA, F.: *Stanovení přiměřeného protiplnění a jeho přezkum při vytěsnění minoritních akcionářů kotovaných společností I*. Bulletin advokacie 4/2023, ISBN 2571-3558

DĚDIČ, J., LASÁK, J. BUCHTA, F.: *Stanovení přiměřeného protiplnění a jeho přezkum při vytěsnění minoritních akcionářů kotovaných společností II*. Bulletin advokacie 4/2023, 5/2023, ISBN 2571-3558

Jiné zdroje:

JANOŠEK, V., *Zlaté akcie s kontrolními právy*. Epravo 1. 6. 2018ID

Strategie vlastnické politiky státu (schváleno 17.2.2020), s. 4. Dostupné z: <https://www.komora.cz/legislation/167-19-strategie-vlastnicke-politiky-statu-t-20-12-2019>

Zpráva o plnění opatření vyplývajících ze Strategie vlastnické politiky státu k 31.12.2021. Ministerstvo financí – Česká republika, s. 3. Dostupné: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-11-10_Zpravu-o-plneni-vlastnicke-politiky-statu-za-rok-2021.pdf

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

ZTRACENÁ A OPUŠTĚNÁ OZNAČENÍ PŮVODU V ČESKU (2023)

THE LOST AND ABANDONED DESIGNATIONS OF ORIGIN IN CZECHIA (2023)

Michal Černý¹

Abstrakt

Kapitola se zabývá vybranými označeními původu řemeslných a průmyslových výrobků z Česka, které jsou dosud chráněny na základě aktů orgánů socialistického Československa. Příspěvek dovozuje jejich právní status věcí ničích a předvídá jejich osud ve světle nové přijímané legislativy EU k ochraně zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků.

Klíčová slova

Česko, Označení původu, zeměpisné označení. Evropská unie. Krajky. Minerální voda. Řemeslné výrobky, průmyslové výrobky. Vamberecká krajka. Kraslické krajky. Kraslické hudební nástroje. Luhačovická přírodní minerální voda. Františko-lázeňská přírodní minerální voda.

Abstract

The chapter deals with selected designations of origin of handicraft and industrial products from the Czech Republic, which are still protected on the basis of acts of the authorities of socialist Czechoslovakia. The paper introduces their legal status and predicts their fate in the light of the new EU legislation on the protection of geographical indications of craft and industrial products.

Keywords

Czech Republic, Designation of origin, geographical indication. European Union. Lace. Mineral water. Craft products (handicrafts), industrial products. Vamberk lace. Kraslice lace. Luhačovice natural mineral water. Františkovy Lázně natural mineral water.

Úvodem - reformovaná struktura systému ochrany označení původu a zeměpisných označení v EU a v členských státech

V současné době probíhá v Evropské unii reforma práva označení zeměpisného původu. EU přistoupila k Ženevskému aktu a tento vstoupil v platnost, v návaznosti na Nařízení (EU) 2019/1753 došlo k novelizacím národních úprav v některých členských státech - např. v České republice (zákonem č. 215/2022 Sb. byl změněn zákon č. 452/2001 Sb.). Cílem bylo

---

¹ JUDr. Michal Černý Ph.D. je odborným asistentem Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, patentovým zástupcem (M+D) a ETMA & EDA - kvalifikovaným zástupcem před EUIPO

dosáhnout stavu, kdy národní úprava nebude v rozporu s unijními úpravami a systémem ochrany. Unijní systém ochrany zahrnuje ochranu označení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin. Pokud jde o zemědělské výrobky a potraviny a vína, Soudní dvůr již v minulosti dovedl vyčerpávající charakter unijní úpravy. Ve vztahu k označením lihovin takový závěr dosud dovozen nebyl, ale unijní úprava (Nařízení (EU) 2019/787) ve skutečnosti ponechává jen malý prostor pro uplatnění národních úprav, neboť počínaje 24.11.2022 nelze ochranu mezinárodním zápisem opřít o národní ochranu označení původu lihoviny. Obdobně, jako je členským státům EU zapovězeno opírat o národní ochranu mezinárodní zápis označení zemědělských výrobků a potravin resp. vín.

V České republice došlo v důsledku aplikace čl. II zákona č. 215/2022 Sb. k výmazu více než stovky označení zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin z národního rejstříku.

Nakolik se tato skutečnost již fakticky promítla do mezinárodní ochrany, nelze ovšem s jistotou zjistit. Z obsahu portálu WIPO Bulletin Les Appellations d'Origine se bohužel nelze zbavit dojmu, že WIPO zcela rezignovalo na vydávání tohoto úředního věstníku. Poslední dostupné číslo je dosud číslo 49.1 z roku 2020.

Alespoň v databázi Lisbon Express² jsou označení chráněná mezinárodně nebo přihlášená k mezinárodnímu zápisu (a ochráně podle Ženevského aktu) k nalezení - databáze k dnešnímu dni obsahuje celkem 75 údajů o chráněných označeních pocházejících ze smluvní strany Česká republika. Dosud jsou mezi nimi uváděna také označení shora uvedených produktů, jejichž ochrana již v domovském státě zápisu (České republice) zanikla.

Pro úplnost uvedme, že ochrana mezinárodním zápisem dle Lisabonské dohody ve znění Ženevského aktu (označení původu i zeměpisných označení) zahrnuje od 11.08.2023 území 56 následujících teritorií:

- (Evropa): (EU a její členské státy;³ z nich samostatně také Česko, Francie

---

² [https://lisbon-express.wipo.int/searchresult?params={„BACK_PAGE\":\"/struct-search\",\"APP_SEARCH_TYPE\":\"STRUCT\",\"QUERY\":{\"offset\":0,\"limit\":25,\"searchText\":\"*\",\"sortBy\":\"key\",\"searchFields\":\[{\"key\":\"OO\",\"val\":\"cz\",\"operator\":\"AND\"},{\"key\":\"ST\",\"val\":false,\"operator\":\"AND\"},{\"key\":\"\",\"val\":\"*\",\"operator\":\"AND\"},{\"key\":\"LIS_GEN_ACT\",\"val\":{\"lisbonAct\":\"Y\",\"genevaAct\":\"Y\"},\"operator\":\"AND\"}}}](https://lisbon-express.wipo.int/searchresult?params={„BACK_PAGE\)

³ k ochraně mezinárodním zápisem na podkladě unijní ochrany výrobků z členských států jsem se již věnoval ve svých jiných dílech - např. ČERNÝ, M. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu*. In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 1. S. 6-29; dále ČERNÝ, Michal. *Informace ze světa označení původu a zeměpisných označení: První sady unijních označení k mezinárodní ochraně podle Ženevského aktu*. In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4. S. 52-55. Dostupné on-line na adrese: https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf; dále ČERNÝ, M. *Označení původu a zeměpisná označení produktů z členských států EU k mezinárodnímu zápisu v roce 2022*. In *Duševné vlastnictvo*, 2022, 3-4, s. 66-69. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf

- a Maďarsko), Albánie, Švýcarsko, Ruská federace,
- (Afrika): Kapverdy, Tunis, Ghana, členské státy OAPI (Benin, Burkina Faso, Čad, Gabun, Guinea, Guinea Bissau, Kamerun, Komory, Kongo, Mauretánie, Niger, Pobřeží slonoviny (Cote d'Ivoire), Rovníková Guinea, Senegal, Středoafriická republika, Togo; z nich samostatně Pobřeží slonoviny (Cote d'Ivoire)),
  - (Amerika): Peru,
  - (Asie): Kambodža, Laos, Omán, Korejská lidově demokratická republika,
  - (Oceánie): Samoa.

Označení původu jsou navíc chráněna i v těchto dalších zemích, které jsou smluvními státy Lisabonské dohody (s výjimkou Haiti všechny ostatní ve znění Stockholmského aktu):

- (Evropa): Bosna a Hercegovina, Bulharsko (samostatně), Černá Hora, Gruzie, Itálie (samostatně), Maďarsko (samostatně), Moldávie, Portugalsko (samostatně), Severní Makedonie, Slovensko (samostatně), Srbsko,
- (Afrika): Alžírsko.
- (Amerika): Dominikánská republika, Haiti, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nikaragua,
- (Asie): Izrael, Írán.

Světová organizace duševního vlastnictví uvádí, že Ženevský akt zahrnuje území 56 států, Lisabonský systém celkově území 71 států.⁴

Na margo je vhodné uvést i to, že absence ochrany označení na teritoriu třetí země může způsobovat i problémy producentům výrobků v EU. Soudní dvůr EU fakticky dovedl rozšířené teritoriální účinky práva EU v rozsudku C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III].⁵

Protože od jara 2022 probíhá v EU legislativní proces úpravy unijního systému ochrany označení zeměpisného původu, která by měla zahrnovat nejen ochranu zemědělských produktů (souhrnný název pro zemědělské výrobky a potraviny, vína a lihoviny), ale nově také výrobků řemeslných a průmyslových. Oba návrhy (Návrh GICIPR,⁶ Návrh GIAWSR⁷) zpracované Komisí jsou dostupné již déle než rok, je k nim minimální odborná diskuze - s čestnou

⁴ viz. oznámení po přistoupení Ruska k Ženevskému aktu In https://www.wipo.int/lisbon/en/news/2023/news_0004.html

⁵ více jsem se tímto rozsudkem zabýval ve svém jiném díle, na které tímto odkazují: ČERNÝ, M. *Komentář rozsudku Soudního dvora EU C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III] - na cestě k extrateritorialitě práva označení zeměpisného původu EU do třetích zemí?* In *Duševné vlastnictví*, 2022, 3-4, s. 76-82. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf

⁶ dostupný na adrese: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:740589bd-bb3a-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

⁷ dostupný na adrese: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:740589bd-bb3a-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

výjimkou Annette Kur,⁸ - a v létě 2023 by mělo konečně dojít k legislativnímu projednávání v Evropském parlamentu. Přitom dle původních znění obou návrhů text obou návrhů počítá (ambiciozně) se vstupem v platnost k 01.01.2024.

Smyslem tohoto textu je poukázat na některé problémy, se kterými se Česká republika bude muset vypořádat v případě přijetí nové unijní úpravy zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků.

Česká republika totiž jako nástupnický stát po bývalé ČSFR dosud chrání označení původu (a zeměpisná označení) také pro řemeslné a průmyslové výrobky, ale také pro minerální vody. Přitom ochrana mnoha z nich vznikla již v době nesvobody.

Zásada zachování nabytých práv vedla k tomu, že veškeré československé (zákon č. 159/1 973 Sb.) i české (zákon č. 452/2001 Sb.) právní úpravy zachovávají ochranu dříve vzniklou. Přitom ale obsah zápisů není srovnatelný s obsahem a rozsahem požadavků na ochranu v EU (ať již existujícího systému, nebo také nově zaváděného, který se ale v zásadě neodlišuje od již existujícího systému unijního). Chybí zejména specifikace, zcela absentuje jednotný dokument. Národní právní úprava označení pro *zbytkové produkty* také zcela postrádá institut námitek apod., zvláštní důvody pro zrušení a rovněž některé zásadní principy právní úpravy všeobecně - např. akcent na soutěžní neutralitu právní úpravy.

Shora uvedené může být důvodem zásadních problémů, které by měly vyžadovat zásah státu - přinejmenším další novelizaci národní úpravy (zákon č. 452/2001 Sb.).

V tomto textu si autor na základě vlastních rešerší národního rejstříku označení původu a zeměpisných označení zcela záměrně vybral příklady některých označení, u nichž lze jen těžko doložit jejich skutečné užívání v kontrastu s de iure stále formálně existující národní i mezinárodní ochranou. Základním kritériem výběru bylo to, zda-li právně existuje dosud zapsaný uživatel formálně chráněného označení původu.

Možné problémy s přechodem na unijní systém se ovšem mohou týkat i označení skutečně užívaných.

1. Věc ničí (a ještě opuštěná) - obecně k některým dosud formálně chráněným označením původu

Telec v roce 2016 poprvé označil označení původu (a zeměpisná označení) jako věc(i) ničí ve smyslu českého práva.⁹ Reagoval tak na to, že žádné z označení chráněných dle české národní úpravy nebo podle některé z evropsko-

---

⁸ KUR, Annette. No Strings Attached to GIs? About a Blind Spot in the (Academic) Discourse on Limitations and Fundamental Rights. In IIC, (2023) 54, 1, 87 - 94

⁹ TELEC, I. Některé zásadní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků. In Právní rozhledy, 2016, 1. S. 10.

unijních úprav nemá evidovaného vlastníka, neboť právní úprava vlastnictví k žádnému z těchto předmětů neuvádí. Koncepty *společného vlastnictví komunit (označení) zůstávají pouze v recitálech či preambulích právních textů*, resp. je předmětem doktrinálního zkoumání, ovšem bez praktického promítnutí do právních předpisů.¹⁰

Evropsko-unijní úpravy navíc usilují o dosažení soutěžní neutrality, což pro národní úpravy nemusí vždy platit (např. česká úprava obdobné nástroje postrádá).

Důsledkem kombinace shora uvedeného, že o záznamy některých označení oprávnění uživatelé projevují větší úroveň zájmu, u jiných menší.

V důsledku přistoupení Evropské unie k Ženevskému aktu, jeho vstupu v platnost a konečně také vstupu v platnost Nařízení (EU) 2019/1753 došlo k novelizaci národního zákona č. 452/2001 Sb. zákonem č. 215/2022 Sb. Oprávnění uživatelé dosud v Česku zapsaných označení (o. původu a zeměpisných o.) zemědělských výrobků a potravin, vín a lihovin dostali ustanovením čl. II č. 215/2022 Sb. požádat o unijní ochranu podle příslušného nařízení,¹¹ a to nejpozději do 14.09.2022. Marným uplynutím tohoto data zanikla ex lege ochrana poskytovaná zápisem do rejstříku u ÚPV ČR. Takto zanikla ochrana celkem 103 do té doby zapsaných označení, z toho 53 označení českých výrobků a 50 označení slovenských výrobků (dosud zapsaných v důsledku zápisu před 01.01.1993).

V českém rejstříku zůstalo zapsáno 60 chráněných označení původu a zeměpisných označení - řemeslných a průmyslových výrobků, minerálních vod a surovin. Pokud jde o stát produkce, 44 označení je zapsáno pro výrobky pocházející z České republiky, 15 označení je zapsáno pro výrobky pocházející ze Slovenské republiky a 1 označení výrobku z Bulharska (minerální vody).

K plnému promítnutí shora uvedených změn do databáze Lisbon-Express (WIPO) dosud nedošlo, k datu finalizace tohoto textu databáze Lisbon-Express uvádí údaje o celkem 75 mezinárodním zápisem chráněných označení výrobků pocházejících z České republiky. Autoru se chce věřit, že tento stav je pouze dočasný, neboť mezinárodní zápis se musí dle Lisabonské dohody (Ženevského aktu) opírat o *domácí zápis dle práva smluvní strany* (národní nebo regionální ochranu).

Zaměříme se nyní na mezinárodní ochranu označení řemeslných a průmyslových výrobků, minerálních vod a surovin - vše jen v rozsahu výrobků z České republiky.

Ze 44 v ČR stále chráněných označení:

- 35 z nich je chráněno mezinárodním zápisem (*Karlovarská voda, Karlovarská minerální voda, Karlovarská přírodní minerální voda, Karlovarský mlýnský pramen, Karlovarská vřídelní sůl, Karlovarská*

¹⁰ v Česku např. KOUKAL, P. Autorské právo, public domain a lidská práva. Brno : Masarykova univerzita, 2019. S. 112 - 114

¹¹ Nařízení (EU) 1151/2012, Nařízení (EU) 1308/2013, Nařízení (EU) 2019/787

sůl, Karlovarská přírodní vrídelní sůl, Kyselská (Kysibelská) Mattoniho kyselka, Mariánsko-lázeňská přírodní minerální voda, Mariánsko-lázeňská Rudolfka, Františko-lázeňská přírodní minerální voda, Bílinská kyselka, Poděbradská minerální voda, Luhačovická přírodní minerální voda, Luhačovická Vincentka, Šaratica, Jablonecká bižuterie, Jablonecké zboží, Jablonecké sklo, Jablonecká krystalerie, Železnobrodské sklo, Železnobrodské figurky, Kraslické hudební nástroje, Kraslické krajky, Český křišťál, Český porcelán, Duchcovský porcelán, Valašskomeziříčský gobelin, Jindřichohradecký gobelin, Sedlecký kaolin, Český granát, Český granátový šperk, Vamberecká krajka, Novohradská přírodní minerální voda) a

- 9 z nich naopak mezinárodním zápisem dosud chráněno není (*Kunštátská keramika, Brno, Sokolovské brikety, Sokolovské uhelné brikety, Chodská keramika, Pirkenhammer, Karlovarská přírodní sůl, Horno-Mošťenická přírodní minerální voda a Vizovické pečivo*).

Je vhodné uvést, že ochrana mezinárodním zápisem vznikla u 34 z 35 shora uvedených označení od 22.11.1967 do 25.04.1983, pouze mezinárodní ochrana označení Novohradská přírodní minerální voda vznikla 02.07.2003.

Chráněná označení jsou na trhu užívána s různou intenzitou. Orientační představu si můžeme učinit alespoň z toho, kdo je zapsán jako oprávněný uživatel (často společně se zápisem produkční provozovny).

Z provedené rešerše rejstříku označení původu a zeměpisných označení Úřadu průmyslového vlastnictví ČR vyplynulo, že za úplný extrém se dá považovat 5 (pět) v ČR dosud zapsaných (a stále de iure chráněných) označení původu, která jsou současně na podkladě národního zápisu stále chráněna i mezinárodním zápisem. Mám na mysli tato označení:

- (národní) označení původu Vamberecká krajka, mezinárodní zápis AO 684 Dentelle de Vamberk / Encaje de Vamberk / Vamberk Spitzen / Vamberecká krajka / Lace of Vamberk,¹²
- (národní) označení původu Kraslické krajky, mezinárodní zápis AO 22 DENTELLES DE KRASLICE / KRASLICKÉ KRAJKY,¹³
- (národní) označení původu Luhačovická přírodní minerální voda, mezinárodní zápis AO 16 LUHAČOVICKÁ PŘÍRODNÍ MINERÁLNÍ VODA,¹⁴
- (národní) označení původu Františko-lázeňská přírodní minerální voda, mezinárodní zápis AO 15 FRANTIŠKO-LÁZEŇSKÁ PŘÍRODNÍ MINERÁLNÍ VODA,¹⁵

---

¹² č.spisu a žádosti: 105, č. tuzemského zápisu 83, č. mezinárodního zápisu: 684

¹³ č.spisu a žádosti: 26, č. tuzemského zápisu 22, č. mezinárodního zápisu: 22

¹⁴ č.spisu a žádosti: 15, č. tuzemského zápisu 16, č. mezinárodního zápisu: 16

¹⁵ č.spisu a žádosti: 12, č. tuzemského zápisu 15, č. mezinárodního zápisu: 15

- (národní) označení původu Kraslické hudební nástroje, mezinárodní zápis AO 21 KRASLICKÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE.¹⁶

V národním i mezinárodním rejstříku jsou zapsáni tito oprávnění uživatelé:

- Vamberecká krajka: Vamberecká krajka, družstvo umělecké výroby, Vamberk
- Kraslické krajky: Krajka, národní podnik, Kraslice
- Luhačovická přírodní minerální voda: Moravskoslezská zřídla, národní podnik, Moravský Beroun-Ondrášov
- Františko-lázeňská přírodní minerální voda: Západočeská zřídla, n.p.
- Kraslické hudební nástroje: Československé hudební nástroje, státní podnik

V následujících kapitolách budou analyzovány údaje dostupné z veřejných seznam. a rejstříků (rejstřík označení původu a zeměpisných označení, obchodní rejstřík, katastr nemovitostí, insolvenční rejstřík) ve vzájemných souvislostech.

Získané informace budou zobecněny a s cílem předpokládat zájem o jejich právní existenci v případě nastoupení účinků přijímané evropsko-unijní úpravy zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků.

2. Označení původu Vamberecká krajka

Při lustraci českého obchodního rejstříku zjistíme, že jediný oprávněný uživatel OP Vamberecká krajka je posledně názvem *Vamberecká krajka, družstvo umělecké výroby Vamberk "v likvidaci"*, a je již 14.06.2002 v likvidaci.¹⁷ Tato likvidace dosud neskončila. Přitom poté, co došlo ke zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení dne 22.12.2004 mělo dojít k výmazu z obchodního rejstříku. Oprávněný uživatel tedy de facto již takřka 20 let neexistuje, právně však existovat nikdy nepřestal.

S pravděpodobností blížící se jistotě lze dovodit, že ukončení likvidace brání neexistence právní normy, podle které by bylo možné likvidaci ukončit. Existuje-li nevypořádaný majetek, likvidaci dle českého práva nelze ukončit. Naopak - vyjde-li najevo existence majetku náležejícímu již vymazanému subjektu (nebo potřeba jiných vhodných opatření), soud zruší rozhodnutí o výmazu a dojde k obnovení zápisu již vymazaného subjektu, který vstoupí do likvidace (§ 209 OZ).

Ochranná známka VKV Vamberecká krajka, kterou shora uvedené družstvo vlastnilo a užívalo (s prioritou od 10.10.1974) zanikla dnem 10.10.1994 (vyobrazení zaniklé známky vpravo).

¹⁶ č.spisu a žádosti: 25, č.tuzemského zápisu 21, č.mezinárodního zápisu: 21

¹⁷ Pro plnou informaci čtenáře lze uvést, že toto družstvo bylo zapsáno (a tedy vzniklo) dne 07.06.1946

Ačkoliv nejsou dostupné ekonomické informace o shora uvedeném subjektu, neboť civilní řízení řešící jeho úpadek probíhalo ještě před účinností současného zákona 182/2006 Sb., Insolvenční zákon, lze dovodit následující:

- veřejné subjektivní nevýhradní právo k užití chráněného označení má svou hodnotu, která by měla být účtována,
- pokud tomu tak je, existuje zbytkový majetek, který by měl být v rámci likvidace vypořádan likvidátorem,
- protože tento majetek spočívá v právu užívat ničí věc, které nemůže být předmětem převodu, nelze tento majetek vypořádat.

Ze shora uvedeného vyplývá, že likvidace nemůže být ukončena.

Změnu může přinést v nejbližších letech až přijetí v současnosti proponované evropsko unijní ochrany zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků (návrh GICIPR), která omezí okruhy výrobků s národními ochranami. Pravděpodobně bude obsahovat přechodné období, které poskytne členským státům dostatečný prostor pro dosažení souladu (obdobně dle Nařízení (EU) 2019/1753, které by mělo být v tomto směru novelizováno).

Pokud by v ČR došlo k přijetí novely zákona č. 452/2001 Sb. s obsahem obdobným loňskému zákonu 215/2022 Sb., problém by se vyřešil tím, kdyby likvidátor jako zástupce likvidovaného oprávněného uživatele nepodal žádost o unijní ochranu.

Lze si položit otázku, zda-li by mohl likvidátor takto postupovat, aniž by porušil svou povinnost péče řádného hospodáře. Likvidátor sice vstupem do likvidace nabývá práva statutárního orgánu, nicméně jeho oprávnění směřuje pouze k naplnění cíle likvidace. Nemá směřovat k dalšímu rozvoji. A pokud by unijní registrace nepřispěla k naplnění cíle likvidace - což by nemohla, neboť i případné unijní zeměpisné označení by bylo věcí ničí a tedy zcela mimo věcně-právní dispozici kohokoliv (včetně likvidátora), nelze patrně o vzniku odpovědnosti v tomto směru ani uvažovat.

Česká úprava dosud nezná institut odpovídající unijním úpravám - možnost zrušit ex officio ochranu označení, pokud po dobu 7 let nejsou na trhu dodávány žádné výrobky po právu nesoucí toto označení. Ustanovení § 11 ZOPZO je v tomto směru zcela nedostatečné, protože umožňuje zrušit zápis (a tím ochranu) označení pouze v případě, že pominuly podmínky stanovené pro zápis nebo označení bylo zapsáno, aniž by byly splněny zákonné podmínky - tato možnost by spíše odpovídala *neplatnosti*, ale tento termín národní úprava neužívá.

Vezmeme-li v úvahu, že ochrana tohoto označení vznikla ještě dle předchozího zákona (a v době zcela jiné právní a ekonomické reality právního předchůdce České republiky - pro mladší čtenáře - v *dobách socialismu*¹⁸ = *době nesvobody*¹⁹ v socialistickém Československu, v době centrálně plánované

---

¹⁸ viz. preambule a násl. také např. čl. 1 Ústavy Československé socialistické republiky č. 100/1960 Sb.

¹⁹ viz. zákon č. 480/1991 Sb., o době nesvobody

ekonomiky), nelze se divit tomu, že při zachování dosavadních ochran v kombinaci s neexistencí obdoby specifikace na národní úrovni (pro národní zápisy) si lze stěží představit horší příklad formálně chráněného označení, jehož ochrana neslouží vůbec nikomu.

Dokonce může být v rozporu se zájmem spotřebitelů. Neboť na trhu mohou být umístěny výrobky, o nichž není možné s jistotou určit, zda-li splňují podmínky ochrany vzniklé před cca 40 lety a zachovávané do současnosti. Národně chráněná označení tak působí proti cílům, která naopak prosazují evropsko-unijní úpravy.

Ve světě nepoznamenaném postkomunistickým myšlenkovým dědictvím by se o ochranu snažilo oprávněné produkční seskupení - viz. např. známé příklady vedoucí až k několika rozhodnutím Soudního dvora EU na základě žalob podaných ochrannou producentkou organizací CIVC (právníká osoba sdružující producenty vína s CHOP Champagne) - rozsudky Soudního dvora EU C-393/16 („Champagner Sorbet“) nebo C-783/19 („Champanillo“).

Mezi producenty krajek však není žádná snaha o úpravu zápisu označení původu zaznamenaná. Přitom je zřejmé, že název *Vamberecká krajka* svůj obchodní význam a hodnotu má.

Ačkoliv jediný zapsaný uživatel *Vamberecká krajka, družstvo umělecké výroby Vamberk "v likvidaci"* se nachází již skoro 20 let v likvidaci, existují i jiné subjekty, které se k Vamberecké krajkě hlásí zněním svých obchodních firem, předměty podnikání nebo i nabídkou hotových výrobků. Mezi nimi je např. společnost se současným názvem Vamberecká krajka CZ s.r.o., u níž došlo v roce 2004 ke změně předmětu podnikání a která dosud sídlí na stejné adrese, jako likvidované družstvo. Tato společnost používá k označení svých výrobků kombinovanou známku Pravá ruční Vamberecká krajka (vyobrazení známky vpravo) a na svých internetových stránkách provozuje také e-shop.

Také existuje První krajkářská s.r.o., která rovněž provozuje e-shop na svých internetových stránkách, je zaměřen spíše na potřeby pro tvorbu paličkování krajek. Ve Vamberku je aktivní také Krajkářská škola. *Tradice krajkářství na Vamberecku* byla v roce 2019 zapsána na *Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky*, který vede a zpřístupňuje Ministerstvo kultury České republiky - viz. zápis 27/2019.²⁰

V minulosti byly aktivní také jiné subjekty - např. již vymazaná Krajka Vamberk v likvidaci s.r.o. nebo Svět Vamberecké krajky o.p.s. v likvidaci.²¹

²⁰ seznam je dostupný na stránkách Ministerstva kultury České republiky na adrese: <https://www.mkcr.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-ceske-republiky-cs-299>

²¹ tato o.p.s. byla vymazána z veřejného rejstříku proto, že její majetek nepostačoval ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení - viz. výpis (a skutečnost zapsaná dne 22.02.2018)

3. Označení původu Kraslické krajky

V národním rejstříku je dosud zapsáno označení původu KRASLICKÉ KRAJKY (č.zápisu 22), jejímž zapsaným oprávněným uživatelem je podle obsahu národního rejstříku Krajka, a.s. 358 48 Kraslice, Česká republika. Tato společnost však už právně neexistuje. Zajímavá je její historie - od 30.10.2002 byla v likvidaci, poté došlo (dne 30.10.2002) k rozhodnutí valné hromady o revokaci (zrušení) rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, a to s účinností od 1.11.2002. Společnost byla nadále zapsána (od 12.05.2003 do 28.02.2005) pod firmou KRAJKA Kraslice, a.s. (se sídlem v Táboře).

Nyní již není třeba teoretických úvah o tehdejší možné klamavosti obchodní firmy obsahující název obce, ve které již společnost nesídlila. Protože společnost KRAJKA Kraslice, a.s. zanikla v důsledku převodu jmění na hlavního akcionáře (společnost F-Comp s.r.o.), zápis této skutečnosti byl proveden 28.02.2005.

Shora uvedené skutečnosti se do rejstříku označení původu a zeměpisných označení nijak nepromítly.

I v případě tohoto označení lze konstatovat, že dle § 8 odst. 2 ZOPZO může používat chráněné označení každý, kdo vyrábí, zpracovává a připravuje zboží s odpovídající kvalitou či vlastnostmi na vymezeném území. Ale současně v rejstříku označení původu a zeměpisných označení není zapsán žádný dosud právně existující žadatel (ve smyslu § 15 odst. 2 písm. e) ZOPZO) ani není zapsána adresa provozovny (ve smyslu § 15 odst. 2 písm. f) ZOPZO) ve které by mělo být zboží s označením původu KRASLICKÉ KRAJKY vyráběno.

Lze tedy uzavřít, že ani toto označení původu není v současné době (po právu) používáno, je-li vůbec používáno.

4. Označení původu Luhačovická přírodní minerální voda

V národním rejstříku označení původu a zeměpisných označení je dosud zapsáno označení původu Luhačovická přírodní minerální voda, jako žadatel o zápis je zapsána již neexistující právnická osoba Moravskoslezská zřídla, národní podnik, Moravský Beroun-Ondrášov. Od 17.07.1989 do 30.05.1997 byl zapsán v rejstříku (od 17.07.1989 do 31.12.1991 v podnikovém rejstříku, od 1.1.1992 pak v obchodním rejstříku) pod názvem Moravskoslezská zřídla, státní podnik. Byl založen zakládací listinou Ministerstva zdravotnictví a sociálních věcí ČR dne 01.07.1989.

S ohledem na tehdejší právní úpravu (zákon č. 109/1964 Sb., Hospodářský zákoník) nelze doložit a s jistotou uvést, zda-li do zřízeného státního podniku byl vložen národní majetek, se kterým dříve hospodařil národní podnik. Do podnikového rejstříku se tyto skutečnosti nezapisovaly, uváděly se pouze v zakladatelském právním jednání (dle dnešní terminologie) - viz. § 107 a násl.

cit. zák. a její změny v průběhu 80.let 20.století, naposled zákonem. č. 103/1990 Sb.). Ostatně do podnikového rejstříku se nezapisovaly ani národní podniky, zapisovány byly až státní podniky.

Podnikový rejstřík byl následně transformován na obchodní rejstřík dle § 768 zákona č. 513/1991 Sb., Obchodního zákoníku.

Z obsahu úplného výpisu z obchodního rejstříku je zřejmé, že dvě části byly privatizovány po předchozích dvou převodech částí majetku (v letech 1993 a 1994). Z obsahu výpisu je zřejmé, že jedna část se týkala závodu Horní Moštěnice (tedy odlišného od Luhačovic).

Zbytkový státní podnik byl zrušen bez likvidace splynutím do státního podniku BALMED Praha, státní podnik, se sídlem v Praze 6, Lysolajích 15, PSČ 160 00, IČO: 25 12 58 77. Posledně jmenovaný státní podnik je právním nástupcem několika různých státních podniků, mezi nimi také Moravskoslezská zřídla, státní podnik.

Ani ze vzájemného porovnání informací z obou rejstříků není zřejmé, kdo by měl být oprávněným uživatelem označení původu Luhačovická přírodní minerální voda.

Rozšíříme-li ovšem záběr o další informace z rejstříku označení původu a zeměpisných označení, dojdeme k závěru, že by do okruhu oprávněných uživatelů mohli být zahrnuti oprávnění uživatelé jiného označení původu minerální vody z Luhačovic - tím je Luhačovická Vincentka (označení původu č. zápisu 17). U tohoto označení jsou zapsáni dva oprávnění uživatelé, jsou jimi Vincentka a.s. a LÉČIVÉ VODY, a.s.

I tyto informace jsou zavádějící, neboť se jedná o dva názvy totožné společnosti. Původně od 18.11.1997 pod názvem LÉČIVÉ VODY, a.s., poté od 1.4.2008 pod současným názvem Vincentka a.s.

Rozšíříme-li pomyslné pátrání o lustraci mapových podkladů a údaje z katastru nemovitostí, zjistíme, že v katastru Luhačovic se nachází více pramenů minerálních vod. Nejznámější z nich je Vincentka (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.), v katastrálním území vyvěrají ale i tyto další prameny:

- pramen Marie (vlastníkem pozemku Česká republika, právo hospodaření: Lesy České republiky, s.p.)
- pramen Amandka (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)
- Nový Jubilejní (pramen) (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)
- pramen Viola (vlastníkem pozemku Česká republika, právo hospodaření: Lesy České republiky, s.p.)
- pramen Ottovka (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)
- pramen dr. Šťastného (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)
- pramen Sv. Josefa (vlastníkem pozemku Římskokatolická farnost Luhačovice)
- pramen Sv. Josefa II (vlastníkem pozemku Město Luhačovice)

- pramen Elektra I (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)
- pramen Elektra II (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)
- pramen Aloiska (vlastníkem pozemku Lázně Luhačovice, a.s.)

Je třeba připomenout, že dle české právní úpravy (zákon č. 254/2001 Sb., dále jen „VodZ“) povrchové ani podzemní vody nemají vlastníka. Nejvyšší soud jejich právní režim zhodnotil takto: „*Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují; práva k těmto vodám upravuje tento zákon (§ 3 odst. 1 vodního zákona č. 254/2001 Sb.). Vlastníkem povrchových vod, o které v řízení jde, tak není ani stát; jde o tzv. res extra commercium.*“ (NS 22 Cdo 1244/2007). K odběru podzemních vod (jakož i k některým dalším jiným nakládáním s nimi) je třeba povolení vodoprávního úřadu (§ 8 odst. 1 písm. b) bod 1) VodZ), ledaže zákon stanoví jinak (např. § 8 odst. 3 VodZ).

Vzhledem k tomu, že fakticky je k odběru vody a jejímu balení třeba technického zařízení (a obvykle také vhodné budovy, ve které se nachází stáček a balící linka), lze ohledně zjištění okruhu osob potenciálně zainteresovaných k užívání označení vycházet z vlastnictví příslušných pozemků - jak jsou shora uvedeny.

Lze tak uzavřít, že do okruhu osob potenciálně oprávněných k užití dosud chráněného označení původu Luhačovická přírodní minerální voda spadat následující (právnícké) osoby:

- Vincentka, a.s.
- Lázně Luhačovice, a.s.
- Lesy České republiky, s.p.
- Římskokatolická farnost Luhačovice
- Město Luhačovice.

Zda-li některý ze shora uvedených subjektů zpracuje podnikatelský záměr a následně požádá vodoprávní úřad o příslušné povolení s nakládání s podzemními vodami, je věcí statutárních orgánů shora uvedených subjektů. Dle obecné úpravy by měly být uváženy s péčí řádného hospodáře.

Protože je shora uvedené označení původu zapsané pro minerální vodu, nelze ho užívat pro služby spojené s nimi (tzn. pro lázeňské služby)

Než nastane případná změna, může označení původu Luhačovická přírodní minerální voda paradoxně používat pouze jeden subjekt Vincentka a.s. Minerální voda Vincentka totiž splňuje popis (aka specifikaci) dvou různých označení původu - o.p. Luhačovická přírodní minerální voda i o.p. Luhačovická Vincentka.

Vincentka a.s. minerální vodu Vincentka na trhu prodává, a to stáčenou do lahví či plechovek. Kromě toho prodává také jiné produkty s názvem Vincentka - např. nosní sprej, sirup, pastilky, aplikátor pro užití v nosní dutině, zubní pasta a hydratační krém - viz. nabídka na internetových stránkách

společnosti.²² Produkty z druhé skupiny ovšem nespádají do okruhu výrobků, pro které je označení původu Luhačovická Vincentka zapsáno.

5. Označení původu Františko-lázeňská přírodní minerální voda

V národním rejstříku označení původu a zeměpisných označení je dosud zapsáno označení původu Františko-lázeňská přírodní minerální voda,²³ jako žadatel o zápis je zapsána již neexistující právnická osoba Západočeská zřídla, n.p., Karlovy Vary. V obchodním rejstříku je záznam o již vymazaném subjektu - Západočeská zřídla, státní podnik. Tento subjekt byl zapsán do podnikového rejstříku 17.07.1989 na základě zakládací listiny vyhotovené Ministerstvem zdravotnictví a sociálních věcí ze dne 01.07.1989.²⁴

Z obsahu zápisu v obchodním rejstříku není patrné, jaký byl majetek státního podniku. Není také zřejmé, že by byla vydělena část k privatizaci. Ministerstvo zdravotnictví ČR dne 28.09.1993 rozhodlo o zrušení subjektu a převzetí jeho majetku, práv a závazků Fondem národního majetku ČR.

Právo užívat označení původu nebylo ovšem převoditelné ani dle tehdejší právní úpravy - zákona č. 159/1973 Sb. (dále jen „ZOP73“). Dle ustanovení § 3 ZOP73 mohl označení původu užívat pouze zapsaný uživatel. K zápisu žádného dalšího uživatele u označení původu Františko-lázeňská přírodní minerální voda již nikdy nedošlo.

Označení původu Františko-lázeňská přírodní minerální voda je zapsáno pro *Přírodní minerální vody vyvěrající ze soustavy kyselek zřídelní oblasti města Františkovy Lázně*. Zabývejme se nyní otázkou, zda-li trvají podmínky (zvláštní činitele přírodní nebo lidské), dále pak zda-li je zboží dostupné na trhu.

Pramenů minerální vody je ve Františkových lázních velké množství, jsou jimi:

- Františkův pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Luisin pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Studený pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Glaubner I (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Glaubner II (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Glaubner III (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Glaubner IV (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Kostelní pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Císařský pramen (vlastníkem pozemku Františkovy Lázně AQUAFORUM a.s.) - provozuje akvapark
- Nový pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)

²² na adrese: <https://www.vincentka.cz/>

²³ o.p. č. zápisu 15, blíže viz. https://isdv.upv.cz/webapp/resdb.print_detail.det?pspis=OP/12&plang=CS

²⁴ Obsah zakládací listiny není veřejně dostupný

- Luční pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Solný pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Sluneční pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Štěpánka (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Natálie (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Stanislav (vlastníkem pozemku je Město Františkovy lázně)
- Pramen Žofie (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Železnatý pramen (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Adler (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Marian (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Cartellieri (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)
- Pramen Palliardi (vlastníkem pozemku Město Františkovy lázně)

Pouze jeden ze shora uvedených pramenů - Císařský pramen, - je užíván k napájení akvaparku a lázeňské kliniky, všechny ostatní prameny jsou volně dostupné. Z nabídky na trhu nelze dokladovat, že by minerální vody z oblasti Františkových lázní byly stáčený do lahví a prodávány na trhu.

Nedochází tak k dodávkám zboží na trhu ani k jinému přímému zpeněžení minerálních vod. Není tak splněna definiční podmínka označení původu, kterým je užívání k označování zboží pocházejícího z vymezeného území (viz. § 2 písm. a) ZOPZO).

I toto označení původu je nutno považovat za opuštěné. Je však i nadále právně chráněno. Ohledně možnosti jeho zpeněžení platí to, co bylo shora uvedeno u označení Luhačovické přírodní minerální vody. Podzemní vody nepatří nikomu. Jejich využití pro stáčení je vázáno na povolení vodoprávního úřadu.

Protože až na již zmíněný Císařský pramen všechny ostatní prameny vyvěrají na pozemcích města Františkovy lázně, případnou aktivitu směřující k jejich jinému využití (stáčení do lahví a prodeji) bychom mohli očekávat zejména od tohoto města. V současné době ovšem nic nenasvědčuje, že by tomu mělo v blízké době stát.

6. Označení původu Kraslické hudební nástroje

Označení původu Kraslické hudební nástroje je dosud chráněno zápisem v národním rejstříku. Jediným zapsaným uživatelem je Československé hudební nástroje, n.p. Tato právnická osoba není v českém obchodním rejstříku evidována, mezi zrušenými právnickými osobami je evidována Československé hudební nástroje, státní podnik. Státní podnik byl zřízen rozhodnutím č. 139/1988 ministra průmyslu České socialistické republiky ze dne 21. prosince 1988, a to ke dni 01.01.1989. Jeho kmenové jmění bylo 738.422.000 Kčs a měl 10 odštěpných závodů - jedním z nich byl Československé hudební nástroje, státní podnik, výrobní podnik CREMONA (se sídlem Luby u Chebu).

Po Sametové revoluci byl Československé hudební nástroje, státní podnik ke dni 01.11.1990 rozdělen na několik samostatných státních podniků, mezi nimi také CREMONA, státní podnik.

Dne 07.04.1995 byl CREMONA, státní podnik zrušen bez likvidace s tím, že majetek tohoto státního podniku byl převeden na jiné subjekty podle platných právních předpisů. Bližší informace o tomto finálním převodu jmění nejsou v obchodním rejstříku uvedeny.

Ani jeden ze shora uvedených státních podniků se však nevěnoval výrobě hudebních nástrojů v Kraslicích. K tomu byl ke dni 01.01.1989 zřízen Amáti, státní podnik, sídlo měl v Kraslicích. Jeho původní kmenové jmění bylo 146.310.000 Kčs. K 01.10.1992 došlo k převodu části privatizovaného majetku (v hodnotě 269.482.000 Kčs) na Fond národního majetku.

Výrobu hudebních nástrojů privatizovala společnost DENAK, spol. s r.o. (od 05.01.1995 AMATI - Denak, s.r.o.). Nikdy nebyla zapsána jako uživatel označení původu a v roce 2019 došlo na exekuci postižením jejího obchodního.

V současné době v insolvenčním řízení (úpadek řešen konkursem), věřitelský insolvenční návrh podali její zaměstnanci. Úpadek AMATI - Denak s.r.o. byl usnesením zjištěn dne 01.11.2019.²⁵ V rámci konkursu soud dne 09.09.2020 usnesením schválil zpeněžení závodu dlužníka mimo dražbu jedinou smlouvou, a to s podmínkou prodeje zájemci s nejvyšší nabídkou. Závod úpadce byl po dvoukolovém výběrovém řízení prodán společnosti WP TRADE s.r.o. - k tomu viz. zpráva insolvenčního správce. Souhlasné prohlášení obou stran ve formě NZ bylo založeno do sbírky listin obchodního rejstříku kupujícího dne 01.10.2021.²⁶ Zveřejněním kupující obchodní závod nabyt ve smyslu § 2180 odst. 1 OZ. Tato skutečnost je rovněž zapsána ve výpisu z obchodního rejstříku pro společnost WP TRADE s.r.o.

Dne 13.09.2021 vzniklo družstvo AMATI Kraslice, výrobní družstvo. Podle informací z jeho internetových stránek²⁷ sahá historie výroby hudebních nástrojů v Kraslicích až do roku 1631. Zmiňují také založení družstva AMATI v roce 1945 a o dalším zestátnění po roce 1948. Krátce hodnotí i další období, a to až do úpadku shora uvedené AMATI - Denak s.r.o.

Notářský zápis o založení družstva ze dne 31.08.2021 je veřejně dostupný v Obchodním rejstříku, vklad žádného ze zakladatelů spočívající v obchodním závodu však uveden není. Již zmíněné internetové stránky družstva hovoří o tom, že „*nový majitel firmu transformoval do výrobního družstva*“.²⁸ K tomu je nutno poznamenat, že

²⁵ <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=40109429>

²⁶ <https://or.justice.cz/ias/content/download?id=47f2562c948d41a2939d4cb6a6655508>

²⁷ <https://www.amati.cz/cs/>

²⁸ <https://www.amati.cz/cs/o-amati>

o transformaci se v právním slova smyslu nejednalo. V ekonomickém smyslu lze tuto nepřesnost přehlédnout, neboť výroba hudebních nástrojů v Kraslicích pokračuje.

V rejstříku označení původu v Československu ani v nástupnické ČR nedošlo k promítnutí žádné ze shora uvedených změn oprávněného uživatele, tedy ani k zápisu uživatele nového. Není zapsána ani žádná provozovna.

Z rešerše databáze ochranných známek na Úřadu průmyslového vlastnictví²⁹ AMATI Kraslice, výrobní družstvo nevlastní žádnou ochrannou známku, dřívější známky (vlastněné tehdy subjekty Amati, státní podnik nebo AMATI - Denak s.r.o.) vesměs již zanikly.

Výjimkou jsou známky č.spisu O-56595 (vyobrazena vpravo) a od ní odvozené O-146538 a O-562699 (odvozené známky a spisy jsou pro účely mezinárodního zápisu).

Vlastníkem známek O-56595 a O-562699 je dle rejstříku ochranných známek i nadále společnost WP TRADE s.r.o. Jako vlastník známky O-146538 je dosud zapsán úpadce AMATI - Denak s.r.o.

Společnost WP TRADE s.r.o. je dle databáze ochranných známek (a národního rejstříku ve spojení s databází ochranných známek Evropské unie - EUIPO) vlastníkem následujících ochranných známek:

- (česká) známka č. spisu 37, č.zápisu 151219, s právem priority 28.08.1953, slovní známka „AMATI“
- (česká) známka č. spisu 34889, č.zápisu 156473, s právem priority 26.07.1965, slovní známka „V.F.Červený & synové“
- (česká) známka č. spisu 56595, č.zápisu 167421, s právem priority 10.10.1989, kombinovaná známka „ak Amati Kraslice“ - již shora uvedena
- (česká) známka č. spisu 80106, č.zápisu 187482, s právem priority 20.05.1993, slovní známka „BOHLAND-FUCHS“
- známka Evropské unie č.spisu 16694606, s právem priority 10.05.2017, slovní „Bohland&Fuchs“
- známka Evropské unie č.spisu 18625850, s právem priority 21.12.2021, slovní „V. Kohlert & Söhne“
- známka Evropské unie č.spisu 18625849, s právem priority 21.12.2021, obrazová „V. KOHLERT SÖHNE GRASLITZ“

U žádné z těchto známek není zapsána licence (ve smyslu § 18 odst. 4 a násl. zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách) ve prospěch AMATI Kraslice, výrobní družstvo.

K užívání známky ovšem postačí i jen prostý souhlas vlastníka známky - viz. NS 32 Cdo 1817/2008, [R 35/2010 civ.].³⁰ Z hlediska právní

---

²⁹ <https://isdv.upv.cz/webapp!/resdb.oza.frm>

³⁰ „Souhlas s užíváním ochranné známky ve smyslu § 14 odst. 1 zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, může její majitel poskytnout i jinak než licenční smlouvou.“ - pozn. autora: I když v rozsouzené věci byla aplikována předchozí známkoprávní úprava (zákon

jistoty uživatele je užívání na základě tohoto titulu značně riskantní, neboť tato okolnost vylučující odpovědnost³¹ trvá jen po dobu, než dojde ke změně. Vlastník známky ho může na základě své vůle kdykoliv odvolat. V takovém případě by další užívání známky bylo již neoprávněné. Viz. také NS 23 Cdo 3996/2010, [C 11090]³²

Z obsahu internetových stránek³³ vyplývá, že AMATI Kraslice, výrobní družstvo užívá přinejmenším kombinovanou známku ak Amati Kraslice č. spisu 56595 a slovní známku V.F.Červený & synové č. spisu 34889.

O možnosti užití stále chráněného označení původu Kraslické hudební nástroje výrobní družstvo buď vůbec neví, nebo na jeho možné využití rezignovalo.

Závěr

Pro případ (pravděpodobného) přijetí nové evropsko-unijní úpravy zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků (viz. návrh GICIPR) se dá rozuměn předpokládat, že dojde k věcnému rozšíření okruhu výrobků, pro která bude existovat evropská-unijní úprava vyčerpávajícího charakteru. Národní úpravy budou moci obstát jen vedle této úpravy, a to v zásadě doplňkově. Jednak pro přísnější kritéria národních označení původu (dle modelu v současnosti uplatňovaného pro označení lihovin), dále pak pro možnost na národní úrovni chránit také označení jiných produktů případně služeb - tedy pro zbytkový okruh.

Návrh GICIPR neobsahuje konkrétní seznam výrobků kvalifikovaných jako řemeslné nebo průmyslové. Obsahuje pouze obecné definice *řemeslných výrobků* a definici *průmyslových výrobků*; dále obsahuje nekonkrétní odkaz na Celní sazebník Unie. Ten však také nelze považovat za konkrétní vymezení.

Krajky i hudební nástroje bezpochyby vyhoví unijní definici řemeslného resp. průmyslového výrobku. Dle mého názoru ovšem ani jedné z těchto definic nevyhoví minerální voda, neboť v pravém slova smyslu nedochází u ní k žádnému zpracování, ale v rámci přípravy produkce pouze k nezbytnému minimu - stočení do láhve (nebo jiného obalu - např. plechovky) a vybavení etiketou. Ostatně při přijetí Nařízení (ES) 510/2006 došlo k jejich vyřazení k okruhu *zemědělských výrobků a potravin*, pro které je možné získat ochranu označením původu nebo zeměpisným označením.

č. 137/1995 Sb.), závěry jsou použitelné i pro úpravu současnou (zákon č. 441/2003 Sb)

³¹ k souhlasu jako okolnosti vylučující odpovědnost v právu duševního vlastnictví obecně viz. TELEČ, I. / TUMA, P. Autorský zákon. Komentář. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2019 (komentář k § 12, II. k odstavci 2, 3. Jednostranné svolení k užití díla, 10)

³² „Užívání ochranné známky lze sjednat pouze licenční smlouvou mající vždy úplatný charakter a obligatorně písemnou formu. V opačném případě se jedná o neoprávněné užívání ochranné známky porušující povinnosti uživatele k právům vlastníka ochranné známky.“

³³ <https://www.amati.cz/cs/>

Lze tedy uzavřít, že v případě přijetí Návrhu GICIPR unijním legislativním postupem bude napříště možná unijní ochrana označení m.j. krajek a hudebních nástrojů, ale s velkou pravděpodobností nikoliv označení minerálních vod. Označení minerálních vod bude možné i nadále chránit na národní úrovni.

Návrh GICIPR obsahuje také část novelizující stávající Nařízení (EU) 2019/1753. V podstatě se jedná o nezbytné rozšíření zásahu čl. 11 (ve spojení s dalšími změnami). Na národní úrovni má dojít k ex lege ukončení národní ochrany poskytované členským státem dle čl. 67 odst. 1 Návrhu GICIPR. Protože Návrh GICIPR předpokládá vstup v platnost k 01.01.2024, k zániku národních ochrany by mělo dojít k 01.01.2025, ledaže by došlo k aplikaci pravidla dle čl. 67 odst. 2 Návrhu GICIPR. Členským státům má být umožněno zachovat účinky mezinárodní ochrany označení v případě, že bude podána žádost o unijní ochranu zeměpisného označení - dosavadního národního označení (o. původu nebo zeměpisného o.), o kterou se opírá mezinárodní ochrana. V takovém případě národní ochrana nezanikne do doby, než bude přijato rozhodnutí o unijní žádosti. V případě, že dojde podle unijního práva ke vzniku unijní ochrany zeměpisného označení, bude se od přijetí aktu již existující mezinárodní ochrana nově opírat o unijní základ. K přerušení ochrany mezinárodním zápisem ani k jejímu přetržení ovšem nedojde.

Z obsahu Návrhu GICIPR je patrné, že Komisí navržená lhůta pro sdělení členského státu (čl. 67 odst. 2) může být předmětem změny. Základem pro jednání v legislativním procesu je dle návrhu 6 měsíců ode dne vstupu nařízení v platnost.

Tuto lhůtu hodnotí autor tohoto textu jako neúměrně krátkou a doufá, že v konečném znění (v případě přijetí) bude lhůta nejméně násobně dlouhá (nejméně 1 rok, ideálně 2 roky). Důvodem je to, že v případě České republiky bude nutno novou unijní úpravu promítnout do národního práva - tzn. bude muset dojít k přijetí adaptační novely národní úpravy - zákona č. 452/2001 Sb. Jen tak bude možné dosáhnout iniciativy oprávněných uživatelů (a také úpravy navazujícího výmazu z národního rejstříku) - tedy způsobu úpravy práv uživatelů respektujících jejich autonomii vůle a ochranu práv v případě, že bude vůle projevena (a v opačném případě dosáhnout výmazu z národního rejstříku).

Má-li být nový právní předpis na národní úrovni skutečně jen adaptačním, prakticky si lze jen obtížně představit jeho přijetí v legislativním procesu předtím, než dojde k publikaci předpisu evropsko-unijního. S ohledem na běžnou délku legislativního procesu v ČR, by bylo možné stihnout přijetí národního předpisu - m.j. obsahujícího také alespoň rozumnou lhůtu k vyjádření uživatele ohledně zájmu o další unijní ochranu, jen v procesu legislativní nouze. Za nezbytné minimum lze subjektivně považovat pro uživatele lhůtu alespoň odpovídající té, která byla uvedena v již shora zmíněném zákoně č. 215/2022 Sb. - cca 5 týdnů. Autor tohoto textu ji však již dříve považoval za hraniční - zejm. s ohledem

na skutečnost, že pro ÚPV zůstaly k realizaci změn a následného oznámení Komisi cca 2 měsíce.

Položme si otázku, zda-li existuje jiná varianta řešení tohoto problému. Vyjdeme-li k principu zachování nabytých práv, existuje již pouze jedno jiné řešení - Česká republika by musela oznámit Komisi zájem na zachování všech dosud národně nebo mezinárodně chráněných označení původu řemeslných a průmyslových výrobků. Unijní úřad by postupoval v řízení o jejich zápisu dle čl. 17 - 25. Česká republika by musela přiložit jednotný dokument s obsahem dle nařízení (čl. 8) a další požadovanou dokumentaci (zejm. specifikaci výrobku - čl. 7), musel by být uveden také odkaz na zveřejnění specifikace výrobku. Protože národní úprava dosud nevyžaduje u označení specifikaci ve smyslu a obsahu odpovídajícímu unijní úpravě ani doložení jednotného dokumentu u národních žádostí, nejsou tyto informace v zásadě k dispozici. U mnoha národně chráněných označení jsou zapsány pouze stručné popisy výrobků a ne zcela vyhovující definice zeměpisných oblastí. Najdou se ovšem i výjimky - většinou jde o označení, která jsou skutečně významně používána na trhu - příkladem označení původu s detailně zpracovaným popisem (specifikací) mohou být např. označení původu Český granát nebo Český granátový šperk. Bohužel opačným příkladem - označením s jen velmi všeobecným (kusým) popisem výrobků, - mohou být i některá z velmi známých označení - viz. např. Český křišťál nebo České sklo.

U všech shora analyzovaných označení původu věcně spadajících do okruhu řemeslných a průmyslových výrobků (Vamberecká krajka, Kraslické krajky, Kraslické hudební nástroje) jsou současné popisy dle vnitrostátní úpravy zcela nevyhovující z pohledu očekávané unijní úpravy.

U dvou z nich (Kraslické hudební nástroje, Vamberecká krajka) lze doložit produkci výrobků tohoto druhu a dá se tedy předpokládat, že producent(i) by byl(i) schopen(i) specifikaci zpracovat. Bez odpovídající národní právní úpravy (současný faktický stav) však neexistuje možnost, jak by stát mohl úpravu na uživateli vynutit. Povinnost lze uložit jen na základě zákona (viz. čl. 2 odst. 2 a čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a v současné době odpovídající norma absentuje. Nezáměr producentů označení analyzovaných v tomto textu o změnu zápisu dokládají shora uvedené skutečnosti.

Stát (tzn. Úřad průmyslového vlastnictví) by však konat měl, neboť jeho úkolem je m.j. také ochrana již nabytých práv.

Dle názoru autora tohoto textu by bylo více než vhodné, aby byl zpracován návrh novely ZOPZO, který by zavedl veškeré instituty odpovídající vzorům evropsko-unijních úprav také pro výrobky (a služby), u nichž budou zbytkově poskytovat ochranu i nadále členské státy (fakticky označení minerálních vod, zvířat a služeb).

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a komentáre zákonů:

ČERNÝ, M. - SMEJKAL, V. - TELEC, I. - PRCHAL, P. *Výzvy v právu duševního vlastnictví 2022*. Prostějov : Michal Černý - Ph.D., 2022. 226 s. (PDF). Dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/ebx/OPD22PDV-FV.pdf>

KOUKAL, P. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno : Masarykova univerzita, 2019.

TELEC, I. / TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2019.

Odborné články

ČERNÝ, Michal. *Informace ze světa označení původu a zeměpisných označení: První sady unijních označení k mezinárodní ochraně podle Ženevského aktu*. In *Duševné vlastnictví*, 2021, 3-4. S. 52-55. Dostupné on-line na adrese: https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf

ČERNÝ, Michal. *Informace ze světa označení původu a zeměpisných označení: První sady unijních označení k mezinárodní ochraně podle Ženevského aktu*. In *Duševné vlastnictví*, 2021, 3-4. S. 52-55. Dostupné on-line na adrese: https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf

ČERNÝ, M. *Označení původu a zeměpisná označení produktů z členských států EU k mezinárodnímu zápisu v roce 2022*. In *Duševné vlastnictví*, 2022, 3-4, s. 66-69. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf

ČERNÝ, M. *Komentář rozsudku Soudního dvora EU C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III] - na cestě k extraterritorialitě práva označení zeměpisného původu EU do třetích zemí?* In *Duševné vlastnictví*, 2022, 3-4, s. 76-82. Dostupné on-line (Open-Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2022/eDV_220304.pdf

KUR, Annette. *No Strings Attached to GIs? About a Blind Spor in the (Academic) Discourse on Limitations and Fundamental Rights*. In *IIC*, (2023) 54, 1, 87 - 94

TELEC, I. *Některé zásadní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků*. In *Právní rozhledy*, 2016, 1. S. 10.

Právní předpisy České republiky

Ústava č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 452/2001 Sb., o označení původu a zeměpisných označení

Zákon č. 215/2022 Sb., o změně zákona č. 452/2001 Sb.

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 182/2006 Sb., Insolvenční zákon

Zákon č. 254/2001 Sb., Vodní zákon

Zákon č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách (zrušený)

Zákon č. 159/1973 Sb., o ochraně označení původu výrobků (zrušený)

Ústavní zákon Národního shromáždění č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky (zrušena)

Akty orgánů EU

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 ze dne 23. října 2019 o opatřeních Unie po jejím přistoupení k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označení původu a zeměpisných označení

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/2117 ze dne 2. prosince 2021, kterým se mění nařízení (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, nařízení (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin, nařízení (EU) č. 251/2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a nařízení (EU) č. 228/2013, kterým se stanoví zvláštní opatření v oblasti zemědělství ve prospěch nejvzdálenějších regionů Unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin

Nařízení (EU) 251/2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91

Prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2022/532 ze dne 1. dubna 2022, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753

Prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2022/540 ze dne 1. dubna 2022, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/787, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753

Prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2022/541 ze dne 1. dubna 2022, mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753

Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 2. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 215 I/04]

Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 3. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/787, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 215 I/02]

Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 3. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 219 I/02]

Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 8. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 219 I/04]

Mezinárodní smlouvy

Lisabonská dohoda o ochraně označení původu a zeměpisných označení

Ženevský akt Lisabonské dohody o ochraně označení původu a zeměpisných označení

Legislativní návrhy (EU)

Návrh Komise COM(2022) 174 final 2022/0115(COD) (návrh GICIPR), dostupný on-line na adrese: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:740589bd-bb3a-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

Návrh Komise COM(2022) 134 final 2022/0089(COD) (návrh GIAWSR), dostupný on-line na adrese: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:740589bd-bb3a-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

Databáze, rejstříky a seznamy úřední

(ÚPV ČR) Databáze označení původu a zeměpisných označení chráněných v ČR, zejm. výpisy pro následující označení: Františko-lázeňská přírodní minerální voda, Kraslické hudební nástroje, Kraslické krajky, Luhačovická přírodní minerální voda, Luhačovická Vincentka, Vamberecká krajka

(ÚPV ČR) Databáze ochranných známek chráněných v ČR, zejm. výpisy pro následující známky: česká zaniklá známka VKV Vamberecká krajka, č.spisu 48224; (česká) známka AMATI, č. spisu 37; (česká) známka V.F.Červený & synové, č. spisu 34889; (česká) známka ak Amati Kraslice, č. spisu 56595; (česká) známka BOHLAND-FUCHS, č. spisu 80106; známka Evropské unie Bohland&Fuchs, č.spisu 16694606; známka Evropské unie Kohlert & Söhne, č.spisu 18625850; známka Evropské unie KOHLERT SÖHNE GRASLITZ, č.spisu 18625849;

(WIPO) Databáze Lisbon-Express

(justice.cz) Výpisy z obchodního rejstříku pro následující subjekty: AMATI Kraslice, výrobní družstvo; AMATI Kraslice, výrobní družstvo; BALMED Praha, státní podnik; CREMONA, státní podnik; Československé hudební nástroje, státní podnik; F-Comp s.r.o.; KRAJKA Kraslice, a.s.; Krajka, státní podnik; Moravskoslezská zřídla, státní podnik; První krajkářská s.r.o.; Vamberecká krajka, družstvo umělecké výroby Vamberk "v likvidaci"; Vamberecká krajka CZ s.r.o.; Vincentka a.s.; WP TRADE s.r.o.; Západočeská zřídla, státní podnik

(ČÚZK) Katastr nemovitostí - v rozsahu listů vlastnictví potřebných ke zjištění vlastnictví pozemků s minerálními prameny produkčních území označení původu Luhačovická přírodní minerální voda a Františko-lázeňská přírodní minerální voda

(MK ČR) Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky

Soudní rozhodnutí

rozsudek Soudního dvora EU C-393/16 („Champagner Sorbet“)

rozsudek Soudního dvora EU C-783/19 („Champanillo“)

rozsudek Soudního dvora EU C-159/20 (Komise x Dánsko) [Feta III]

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 32 Cdo 1817/2008, [R 35/2010 civ.]

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR NS 23 Cdo 3996/2010, [C 11090]

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR NS 22 Cdo 1244/2007

Ostatní zdroje

všeobecně ostatní zdroje shora neuvedené specificky, pokud jsou označeny v textu (vč. poznámkového aparátu) nebo formou odkazů - např. internetové stránky apod.

O PRE-PACK POSTUPOCH V KONKURZNOM PRÁVE: ĎALŠIA HARMONIZÁCIA NA OBZORE?¹

PRE-PACK PROCEEDINGS IN BANKRUPTCY LAW: FURTHER HARMONISATION ON THE HORIZON?

Jaroslav Dolný²

Dominika Cukerová³

Abstrakt

V decembri 2022 zverejnila Komisia návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa harmonizujú určité aspekty insolvenčného práva naprieč európskymi jurisdikciami. Esenciálny prvok, ktorý návrh smernice prináša, predstavujú tzv. pre-pack postupy v konkurznom konaní. V príspevku autori bližšie vysvetľujú, čo si pod pre-pack postupmi v konkurznom konaní vlastne predstaviť, objasňujú ich podstatu a ciele a na pozadí návrhu smernice popisujú, v akej podobe by mohli byť ako nový inštitút transponované do slovenského právneho poriadku.

Kľúčové slová

Európske insolvenčné právo, návrh tzv. pre-pack smernice, pre-pack postupy, predaj majetku dlžníka s predpokladom nepretržitého pokračovania.

Abstract

In December 2022, the Commission published a proposal for a directive of the European Parliament and of the Council harmonising certain aspects of insolvency law. The essential elements laid down thereby are so-called pre-pack proceedings in bankruptcy law. The article deals more closely with pre-pack proceedings, clarifies the essence and key goals thereof and on basis of the proposal for a directive discusses the way in which they could be implemented into the Slovak legal order as a new institute.

Keywords

European Insolvency Law, Proposal for a so-called Pre-pack Directive, Pre-pack proceedings, Sale of debtor's business as a going-concern.

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV – 19 – 0424 a Vega č. 1/0259/22.

² Doc. JUDr. Ing. Jaroslav Dolný, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

³ JUDr. Dominika Cukerová, PhD. pôsobí ako vedecko-výskumný pracovník na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Úvod

Tento príspevok bol pripravovaný so zámerom v prvom rade zablahoželať jubilantovi, prof. JUDr. Milanovi Đuricovi, PhD. a zaželať mu mnoho úspechov, tvorivej energie a ideálnych dní ako v jeho profesnom, tak osobnom živote. Tiež nás inšpiroval k tomu, aby sme nazreli do sveta, ktorý mu je mimoriadne blízky - do konkurzného práva. Skutočnosť, že na Slovensku ide o oblasť právnej regulácie, ktorá netrpí deficitom odborných zdrojov, je veľkou zásluhou práve prof. JUDr. Milana Đuricu, PhD.. Uvedomujeme si, že svet, ktorému jubilant zasvätil svoje odborné pôsobenie, už stabilne predstavuje jeden z najviac dynamických výsekov právnej úpravy. Ukazujú to početné novelizácie zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o konkurze a reštrukturalizácii“),⁴ impulzom ktorých sú neraz nielen národné, ale aj európske iniciatívy. Z tých európskych azda najvýraznejšie zasiahli do tunajšieho konkurzného práva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní⁵ a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddľžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (ďalej len „smernica o preventívnej reštrukturalizácii“).⁶ Výsledkom jej nedávnej transpozície do nášho právneho

---

⁴ Kritický pohľad k trendu početných novelizácií ponúka ĐURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2021. s. XXIX.

⁵ Je potrebné však upresniť, že nariadenie o insolvenčnom konaní z povahy vecí nemení obsah vnútroštátneho konkurzného práva, ale obsahuje jednotné pravidlá určujúce rozhodné právo a medzinárodnú súdnu právomoc pri cezhraničných konkurzných konaniach.

⁶ Príloha k Zákonu o konkurze a reštrukturalizácii obsahuje ďalších 8 smerníc, ktoré boli týmto zákonom prebraté ako právne záväzne akty Európskej únie, a to: 1. smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/26/ES z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov; 2. smernica 2001/24/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. apríla 2001 o reorganizácii a likvidácii úverových inštitúcií; 3. smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2002/47/ES zo 6. júna 2002 o dohodách o finančných zárukách; 4. smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/44/ES zo 6. mája 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/26/ES o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov a smernica 2002/47/ES o dohodách o finančných zárukách, pokiaľ ide o prepojené systémy a úverové pohľadávky; 5. smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES z 25. novembra 2009 o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II) (prepracované znenie); 6. smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/2399 z 12. decembra 2017, ktorou sa mení smernica 2014/59/EÚ, pokiaľ ide o postavenie nezabezpečených dlhových nástrojov v hierarchii konkurzného konania; 7. smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/879 z 20. mája 2019, ktorou sa mení smernica 2014/59/EÚ, pokiaľ ide o kapacitu úverových inštitúcií a investičných spoločností na absorpciu strát a rekapitalizáciu, a smernica 98/26/ES; 8. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2162 z 27. novembra 2019 o emisii krytých dlhopisov a verejnom dohľade nad krytými dlhopismi a ktorou sa menia smernice 2009/65/ES a 2014/59/EÚ.

poriadku bolo prijatie zákona č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý od 17. júla 2022 ponúka právnickým osobám k dispozícii dva nástroje pre prípad ich hroziacej platobnej neschopnosti, a to verejnú a neverejnú preventívnu reštrukturalizáciu. Kým smernica o preventívnej reštrukturalizácii primárne smeruje k harmonizácii tam, kde podniky ešte nie sú v platobnej neschopnosti, a pri ktorých je možné zabrániť začatiu insolvenčného konania, niečo vyše rok po jej prijatí oznámila Komisia v septembri 2020 ďalšiu iniciatívu, ktorá z hľadiska svojho vecného zamerania mala zacieliť priamo na situácie, kedy podnik už čelí platobnej neschopnosti a insolvenčnému konaniu sa nevyhne.⁷ Jej ambíciou bolo priniesť harmonizovaný rámec pravidiel, ktorý by dokázal zmierniť rozdiely v efektívnosti vnútroštátnych insolvenčných konaní naprieč jednotlivými národnými jurisdikciami a v tomto zmysle ponúknuť riešenie problémov dlhých a neefektívne vedených insolvenčných konaní a nižších hodnôt uspokojených pohľadávok veriteľov. Na uvedenom pozadí pripravila Komisia návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa harmonizujú určité aspekty insolvenčného práva (ďalej len „návrh smernice“), a ktorý spolu s dôvodovou správou k tomu uverejnila dňa 7. decembra 2022.⁸ V tomto bode by sme už chceli vstúpiť do diskusie o neštandardných legislatívnych zásahoch štátu v neštandardných situáciách a v jej rámci bližšie predstaviť návrh smernice a harmonizovaný rámec pravidiel, implementácia ktorých do národných úprav by sa mala odzrkadliť najmä v zrýchlení a zefektívnení vedenia insolvenčného konania. Pozornosť v tejto súvislosti pritom zameriame na to, čo v našich končinách vnímame dosiaľ ako neštandardné, a to na pre-pack postupy v konkurznom konaní, pričom pokúsime sa vysvetliť ich podstatu, mechanizmus, akým prebiehajú, a na tomto základe zhodnotiť aj to, či tieto neštandardné postupy majú potenciál stať sa raz v našich končinách štandardnými.

1. Návrh smernice o harmonizácii vybraných aspektov insolvenčného práva

Konkurzné právo na Slovensku možno čaká ďalšia zmena v otázke vedenia konkurzného konania. Zdrojom pre legislatívny zásah štátu by mohlo byť prijatie smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa harmonizujú určité aspekty insolvenčného práva, a ktorej návrh zverejnila Komisia dňa 7. decembra 2022. Ciele návrhu smernice by sa dali zhrnúť aj do jednoduchého

---

⁷ COM(2020) 590 final, s. 12–13. Dostupné tu: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:61042990-fe46-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

⁸ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa harmonizujú určité aspekty insolvenčného práva zo dňa 7.12.2022, COM(2022) 702 final. Dostupná tu: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8adadc6c-76e9-11ed-9887-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF

konštatovania o vytvorení podmienok pre riadne fungovanie vnútorného trhu a odstránení prekážok výkonu základných slobôd, typicky voľný pohyb kapitálu a slobody usadiť sa, ktoré vyplývajú z rozdielov medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi a postupmi v oblasti platobnej neschopnosti podnikov.⁹ Čo si však v rovine konkurzného práva pod týmto zovšeobecnením vlastne bližšie predstavíť popisuje dôvodová správa k návrhu smernice¹⁰ na pozadí troch kľúčových línií, ktoré návrh sleduje.

Prvou je maximalizovať pre veriteľov zostatkovú hodnotu spoločnosti nachádzajúcej sa v stave platobnej neschopnosti.¹¹ Za týmto účelom prichádza návrh smernice so sériou pravidiel o odporovacích žalobách, vyhľadávaní majetku patriaceho do konkurznej podstaty, či povinnosťou štatutárneho orgánu urýchlene podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Kým podstata týchto inštitútov je domácemu právnemu prostrediu dobre známa, návrh smernice predstavil okrem nich aj koncept, ktorý tuzemský právny rámec doposiaľ nepozná. Ide o pre-pack postupy, prostredníctvom ktorých by malo byť možné pripraviť a dohodnúť predaj podniku dlžníka alebo jeho časti ešte pred tým, ako konkurzné konanie formálne začne. Z hľadiska cieľov návrhu smernice považujeme pre-pack postupy za esenciálny prvok, preto mu v príspevku venujeme osobitnú pasáž.

Druhá línia smeruje k posilneniu efektívnosti konania prostredníctvom nových pravidiel o zjednodušenom konkurznom konaní pre tzv. mikropodniky.

A napokon na predvídateľnosti a spravodlivosti v rozdeľovaní hodnoty výťažku medzi veriteľov stavia tretia línia, ktorú v návrhu smernice reprezentujú najmä požiadavky na lepšie zastúpenie veriteľov v konkurznom konaní prostredníctvom výborov veriteľov.¹²

Krátke predstavenie návrhu smernice jasne ukazuje, že snád' len s výnimkou pre-pack postupov mnohé z pravidiel, ktoré by mali z úrovne konkurzného práva napomôcť v budovaní riadne fungujúceho vnútorného trhu, nie sú v našich končinách úplne novým úkazom, ktorého základné inštitucionálne vymedzenie by bolo nutné predstavovať. Nasledujúce časti príspevku sa preto len v krátkosti pokúsia zachytiť esenciálne znaky pravidiel obsiahnutých v návrhu smernice a podľa toho naznačia stupeň harmonizácie, ktorý sa v tomto smere navrhuje naprieč európskymi jurisdikciami.

---

⁹ Bod 1 Preambuly návrhu smernice.

¹⁰ Dôvodová správa k návrhu smernice, s. 1-13. Dostupná tu: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8adadc6c-76e9-11ed-9887-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF

¹¹ Tamtiež s. 1-21.

¹² Tamtiež s. 13.

1.1 Odporovacie žaloby

Návrh smernice potvrdzuje trend širšieho nazerania na spôsobilý predmet odporovania. V čl. 2 písm. f) návrhu smernice sa navrhuje, aby ako právny úkon bolo vnímané „*akékoľvek ľudské konanie vrátane opomenutia, ktoré má právny účinok*“. V tomto bode má návrh smernice slušný potenciál urobiť diskusiu o tom, ako striktno trvať na formálnych požiadavkách kladených vnútroštátnym právnym poriadkom na právny úkon, viac bezpredmetnou.¹³

Osobitné podmienky odporovacích žalôb sú sformulované v podobe troch tradičných skutkových podstát úkonov, ktorým je možné odporovať. Prvou sú prípady tzv. preferencií,¹⁴ ktorým v slovenskom Zákone o konkurze a reštrukturalizácii vecne korešpondujú zvýhodňujúce právne úkony upravené ako skutková podstata v § 59. Oproti aktuálnej slovenskej právnej úprave návrh smernice výslovne rozlišuje medzi tzv. zhodným a nezhodným krytím,¹⁵ pričom pre každé z nich prispôsobuje podmienky úspešného odporovania. Napríklad, kým úkonom, ktorými dlžník plnil svoj záväzok mimo rámec pravidiel (tzv. nezhodné krytie), je možné odporovať, pokiaľ boli dokončené v čase, kedy dlžník už nebol schopný uhradiť iné svoje splatné dlhy, a to bez ohľadu na úroveň vedomosti veriteľa, ktorému bolo plnené, riadne splnenie záväzku dlžníka (tzv. zhodné krytie) je neospravedlňiteľné, len pokiaľ veriteľ vedel alebo mal vedieť o neschopnosti dlžníka plniť svoje splatné dlhy. Časové ohraňenie potenciálne odporovateľných právnych úkonov je v porovnaní so slovenským riešením užšie, podľa návrhu smernice by odporovateľné mali byť prípady preferencií dokončené¹⁶ počas troch mesiacov pred podaním návrhu na vyhlásenie konkurzu bez relevancie na spriaznenosť účastníkov úkonu.

Druhú skutkovú podstatu reprezentujú právne úkony za nulovú alebo zjavne neadekvátnu protihodnotu, ktorých paralelu vidieť v slovenskom Zákone o konkurze a reštrukturalizácii v úprave právnych úkonov bez primeraného

---

¹³ K diskusií o širšom poňatí právneho úkonu, ktorému je možné odporovať pozri napr. CUKEROVÁ, D.: *Odporovateľnosť právnych úkonov v obchodnom práve*. Bratislava: C. K. Beck, 2021, s. 28–32.

¹⁴ Článok 6 návrhu smernice.

¹⁵ Kým zhodné krytie predstavuje plnenia dlžníka uskutočnené v súlade s pohľadávkou veriteľa, t.j. v lehote v splatnosti, nezhodné krytie predstavuje plnenie, ktorým dlžník vo všeobecnosti plní svoj záväzok skôr alebo vo väčšom rozsahu, ako je povinný. Bližšie k tomu rozlišovaniu pozri preambulu, bod 8, návrhu smernice, ale napríklad aj PULKRÁBEK, Z.: Úvodní výklad k § 589 an. In MELZER, F. – TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník – veľký komentár. Svazek III. § 419 – 654*. Praha : Leges, 2014. s. 817 alebo CUKEROVÁ, D.: *Odporovateľnosť právnych úkonov v obchodnom práve*. Bratislava: C. K. Beck, 2021, s. 105–106.

¹⁶ Návrh smernice rozlišuje medzi vykonaním právneho úkonu a dokončením právneho úkonu. Relevanciu z hľadiska časového ohraňenia potenciálne odporovateľných právnych úkonov by podľa návrhu smernice mal mať okamih dokončenia právneho úkonu, nie jeho vykonania. Pozri vysvetlenie v bode 5 preambuly návrhu smernice.

protiplnenia.¹⁷ Oproti slovenskému riešeniu je vidieť niekoľko rozdielov, najmä kratšie časové ohraničenie potenciálne odporovateľného právneho úkonu,¹⁸ ktoré navyše nevariuje podľa spriaznenosti osôb zúčastnených na úkone. Napokon tretia skutková podstata pokrýva právne úkony, ktoré úmyselne poškodzujú veriteľov.¹⁹ V slovenskom právnom poriadku by sme mohli nájsť ich ekvivalent v § 60 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii o ukracujúcich právnych úkonoch. Oproti slovenskému riešeniu návrh smernice mierne zužuje aplikáciu riešenej skutkovej podstaty na prípady úkonov dokončených buď v priebehu štyroch rokov pred podaním návrhu na vyhlásenie konkurzu alebo po podaní takého návrhu.

Záverom tejto časti je vhodné uviesť, že všetky skutkové podstaty a podmienky odporovacích žalôb formuluje návrh smernice ako minimálny štandard ochrany veriteľov, na ktorom je nutné trvať. Členským štátom sa teda ponecháva priestor v prijatí alebo udržaní právnej úpravy, ktorej štandard ochrany je vyšší v porovnaní s úpravou v návrhu smernice.²⁰ V tomto smere je možné vidieť, že aktuálna slovenská úprava konkurznej odporovateľnosti ide v niektorých smeroch nad rámec štandardu, ktorý sa z úrovne EÚ navrhuje harmonizovať.²¹

1.2 Vyhľadávanie majetku patriaceho do konkurznej podstaty

Návrh smernice cieľi aj na efektívnejšie trasovanie majetku pri kreovaní konkurznej podstaty a správcovi v tejto súvislosti priznáva tzv. priamy a nepriamy prístup k informáciám v závislosti od typu informačného zdroja. Kým k informáciám o bankových účtoch dlžníka by mali mať správcovia prístup realizovaný len prostredníctvom na to určeného súdu (tzv. nepriamy prístup), návrh smernice má ambíciu rozšíriť priamy prístup správcov k informáciám o vlastníckych právach, ktoré sú vedené v registri konečných užívateľov výhod zriadenom v tom členskom štáte, v ktorom je vedené konkurzné konanie, a prostredníctvom systému prepojenia registrov konečných užívateľov výhod aj v registroch zriadených v iných členských štátoch. Príloha k návrhu smernice

---

¹⁷ Pozri článok 7 návrhu smernice a § 58 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

¹⁸ V článku 7 bod 1 návrhu smernice sa navrhuje „Členské štáty zabezpečia, aby právne úkony dlžníka za nulovú alebo zjavne neadekvátnu protihodnotu mohli byť vyhlásené za neplatné, ak boli dokončené v priebehu jedného roka pred podaním žiadosti o začatie insolvenčného konania alebo po podaní takejto žiadosti.“

¹⁹ Článok 8 návrhu smernice.

²⁰ Podľa článku 5 návrhu smernice „Táto smernica nebráni členským štátom prijímať alebo zachovať si ustanovenia týkajúce sa neplatnosti, odporovateľnosti alebo nevyhmáhatelnosti právnych úkonov, ktoré poškodzujú kolektívny záujem veriteľov v súvislosti s insolvenčným konaním, ak sa takýmito ustanoveniami zabezpečí vyššia ochrana kolektívneho záujmu veriteľov, ako ustanoveniami uvedenými v kapitole 2 tejto hlavy.“

²¹ Slovenské riešenie konkurznej odporovateľnosti komplexne vysvetľuje DOLNÝ, J.: *Odporovateľnosť právnych úkonov v konkurznom práve*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, 104 s.

obsahuje zoznam ďalších registrov, ktoré pokiaľ sú v členskom štáte zriadené, by mali byť priamo prístupné za rovnakých podmienok pre všetkých správcov bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte bol správca ustanovený do funkcie.²²

1.3 Povinnosť štatutárneho orgánu podať návrh na vyhlásenie konkurzu

Článok 36 návrhu smernice by mal konštruovať základný rámec pre povinnosť štatutárneho orgánu právnickej osoby podať návrh na vyhlásenie konkurzu pre prípad jej platobnej neschopnosti. Osobný rozsah riešenej povinnosti je koncipovaný širšie, ako sa na prvý pohľad môže zdať. Bod 32 preambuly návrhu smernice totiž jasne podporuje širokú interpretáciu štatutárneho orgánu právnickej osoby ako „všetky osoby, ktoré sú poverené prijímaním alebo v skutočnosti prijímajú, alebo by mali prijímať kľúčové rozhodnutia v súvislosti s riadením právneho subjektu.“ To potvrdzuje vysoko flexibilný prístup k otázke subjektu povinného podať návrh na vyhlásenie konkurzu.

V jadre vecí slovenská úprava už ponúka riešenie pre takúto povinnosť v § 11 ods. 2 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii,²³ s ktorým návrh smernice v zásade vecne a významovo korešponduje, hoci v niektorých otázkach vidieť v oboch zdrojoch úpravy diferencovaný prístup. Kým § 11 ods. 2 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii vymedzuje okruh subjektov aktívne vecne legitimovaných k podaniu návrhu na vyhlásenie konkurzu taxatívne a dnes v zásade vylučuje z okruhu povinných osôb tzv. faktických členov štatutárnych orgánov,²⁴ vysokoflexibilný prístup návrhu smernice takéto riešenie naopak výslovne podporuje.

Ďalej rozdielne od slovenskej právnej úpravy by mal štatutárny orgán podľa návrhu smernice splniť uvedenú povinnosť najneskôr v lehote troch mesiacov po tom, ako sa dozvedel alebo mohol dozvedieť, že právnická osoba je platobne neschopná. Keďže ale ide o minimálne harmonizačné pravidlá, členské štáty môžu zaviesť alebo si ponechať právnu úpravu, ktorá zavádza prísnejšiu reguláciu povinnosti pre štatutárne orgány spoločnosti oproti návrhu smernice.²⁵

---

²² Napríklad kataster nehnuteľností, registre dedičstiev, registre práv duševného vlastníctva vrátane registrov patentov a ochranných známk, registre internetových domén, registre hypotekárnych úverov, registre všeobecných podmienok, registre zbraní, registre obsahujúce úkony zaistenia majetku a niektoré ďalšie.

²³ Podľa § 11 ods. 2 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii „Dlžník, ktorý je právnickou osobou, je povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu do 30 dní, od kedy sa dozvedel alebo sa pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku. Túto povinnosť v mene dlžníka má rovnako štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu dlžníka, likvidátor dlžníka a zákonný zástupca dlžníka.“

²⁴ Ustanovenie § 66 ods. 7 Obchodného zákonníka.

²⁵ Preambula, bod 33 návrhu smernice, ale aj dôvodová správa k návrhu smernice, s. 18. Dostupné tu: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8adadc6c-76e9-11ed-9887-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF

Následok porušenia tejto povinnosti by sa mal prejavovať v podobe zodpovednosti štatutárneho orgánu za škodu vzniknutú veriteľom. Bližšie podmienky vzniku zodpovednostného vzťahu, príp. liberačné dôvody, návrh smernice neupravuje. Okrajovo možno spomenúť, že vedúcim prvkom, na ktorom je založená slovenská koncepcia riešeného zodpovednostného vzťahu, je objektivnosť s možnosťou liberácie.²⁶

1.4 Zjednodušené konkurzné konanie pre mikropodniky

V zjednodušenom konkurznom konaní, ktorý návrh smernice koncipuje pre mikropodniky,²⁷ je možné vidieť viacero jedinečných riešení. Tie by mali vo výsledku pôsobiť ako impulz pre zjednodušenie konaní a zníženie administratívnych nákladov pre mikropodniky a ako rozdielnosti v prístupe oproti klasickému konkurznému konaniu ich možno zhrnúť do niekoľkých bodov:

- Zjednodušený postup podávania návrhu na začatie zjednodušeného konkurzného konania prostredníctvom vzorového formuláru;²⁸
- Ustanovenie správcu malo byť v zjednodušenom konkurznom konaní skôr len výnimkou;²⁹
- Začatie a vedenie zjednodušeného konkurzného konania nemožno zamietnuť z dôvodu, že dlžník nemá žiadny majetok alebo jeho majetok nepostačuje na pokrytie nákladov zjednodušeného konkurzného konania;³⁰
- Dlžníci si počas zjednodušeného konkurzného konania v zásade zachovávajú kontrolu nad svojim majetkom a každodennou prevádzkou podniku;³¹
- Začatie zjednodušeného konkurzného konania sa individuálne oznamuje všetkým známym veriteľom;³²

---

²⁶ Pozri § 11a Zákona o konkurze a reštrukturalizácii a vysvetlenie k tomu ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2021. s. 82.

²⁷ Podľa článku 2 písm. j) návrhu smernice mikropodniky vymedzuje príloha k odporúčaniu Komisie 2003/361/ES, krátkym popisom ich približuje aj bod 34 preambuly návrhu smernice tak, že „mikropodniky majú často formu spoločnosti s jediným spoločníkom alebo malých partnerstiev, ktorých zakladatelia, vlastníci alebo spoločníci nevyužívajú ochranný režim obmedzenia zodpovednosti.“

²⁸ Pozri článok 41 bod 3 návrhu smernice.

²⁹ Pozri článok 39 návrhu smernice, ktorý uvádza dve podmienky, len za splnenia ktorých môže byť vymenovaný správca v rámci zjednodušeného konkurzného konania, a to, ak a) dlžník, veriteľ alebo skupina veriteľov o takéto vymenovanie požiada, a súčasne b) náklady na zásah správcu možno financovať z konkurznej podstaty alebo ich môže hradiť strana, ktorá požiadala o vymenovanie.

³⁰ Pozri článok 38 bod 3 návrhu smernice.

³¹ Pozri článok 43 bod 1 návrhu smernice.

³² Pozri článok 45 bod 2 návrhu smernice.

- Zjednodušené prihlasovanie a schvaľovanie pohľadávok veriteľov;³³
- Zriadenie jednej alebo viacero elektronických aukčných platforiem na speňaženie majetku tvoriaceho konkurznú podstatu v zjednodušenom konkurznom konaní, ktoré budú prístupné všetkým obyvateľom alebo osobám so sídlom v rámci EÚ;³⁴
- V rámci zjednodušeného konkurzného konania dlžníka by mali byť úplne oddlžení aj tí zakladatelia, vlastníci alebo spoločníci dlžníka, ktorí neobmedzene ručia za dlhy mikropodniku.³⁵

1.5 Výbor veriteľov

Návrh smernice ukazuje harmonizačné úsilie aj v otázke postavenia veriteľov v rámci insolvenčného konania. V tejto súvislosti ponúka minimálne harmonizačné pravidlá o vzniku výboru veriteľov, vymenovaní jeho členov a zložení, pracovných postupoch, funkcií výboru, ako aj osobnej zodpovednosti jeho členov. Z pohľadu slovenského Zákona o konkurze a reštrukturalizácií zastúpenie veriteľov počas insolvenčného konania v podobe organizovaného zoskupenia nie je síce žiadne novum,³⁶ navrhované európske riešenie však ponúka niekoľko zaujímavých momentov, ktoré môžu byť pre fungovanie veriteľských výborov v niektorých ohľadoch istým osviežením, napríklad:

- Členské štáty môžu umožniť zriadenie výboru veriteľov aj skôr, a to už pred začatím konania a po podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu;³⁷
- Vymenovanie členov výboru veriteľov by mal potvrdzovať súd do piatich dní odo dňa oznámenia vymenovania súdu;³⁸
- Počet členov, ktorí tvoria výbor veriteľov, by mal byť najmenej traja a najviac sedem;³⁹
- Posilnenie právomoci výboru veriteľov, napríklad právo požiadať o externé poradenstvo vo veciach, na ktorých majú záujem všetci veritelia alebo právo kedykoľvek vypočúť správcu;⁴⁰
- Oslobodenie členov výboru veriteľov od osobnej zodpovednosti s výnimkou niektorých prípadov.⁴¹

---

³³ Podľa článku 46 bod 1 návrhu smernice sa pohľadávky voči dlžníkovi považujú za prihlásené bez toho, aby sa vyžadoval akýkoľvek ďalší úkon zo strany dotknutých veriteľov, ak dlžník tieto pohľadávky uvádza napríklad vo svojej žiadosti o začatie zjednodušeného konkurzného konania.

³⁴ Pozri článok 50 návrhu smernice.

³⁵ Pozri článok 56 návrhu smernice.

³⁶ Pozri § 33 a nasl. Zákona o konkurze a reštrukturalizácií.

³⁷ Článok 58 bod 2 návrhu smernice.

³⁸ Článok 59 bod 2 návrhu smernice.

³⁹ Článok 61 návrhu smernice.

⁴⁰ Článok 64 bod 1 návrhu smernice.

⁴¹ Článok 66 návrhu smernice.

1.6 Vypracovanie prehľadu všetkými členskými štátmi o kľúčových informáciách o ich vnútroštátnej právnej úprave z oblasti insolvenčného práva

Členské štáty by mali pripraviť a poskytnúť Európskemu portálu elektronickej justície prehľad s informáciami o svojej vnútroštátnej insolvenčnej právnej úprave. Maximálny rozsah informácií vymedzuje článok 68 návrhu smernice piatimi stranami formátu A4 s použitím znakov v čitateľnej veľkosti. Šírka, v akej sa členským štátom ukladá informovať o svojej vnútroštátnej insolvenčnej úprave, je vymedzená štyrmi okruhmi informácií, a to a) o podmienkach začatia insolvenčného konania; b) o pravidlách na prihlasovanie, overovanie a schvaľovanie pohľadávok; c) o rozdeľovaní výťažku získaného speňažením konkurznej podstaty a d) o priemerne nahlásenej dĺžke insolvenčného konania. Praktickú využiteľnosť toho predpokladá návrh smernice najmä zo strany cezhraničných investorov. Porovnateľný rámec informácií o insolvenčných režimoch jednotlivých členských štátov EÚ by im mal vytvoriť ľahšiu cestu k hľadaniu odpovedí na otázky, ktoré môžu mať vplyv na ich rozhodovanie pri poskytovaní investície.

2. Pre-pack postupy: Podstata a účel

Esenciálnym prvkom návrhu smernice sú tzv. pre-pack postupy, ktoré by ako osobitný mechanizmus predaja majetku dlžníka mali byť dostupné vo všetkých členských štátoch v rámci režimov platobnej neschopnosti. Základná podstata tohto inštitútu spočíva v príprave a dohodnutí predaja podniku dlžníka, resp. jeho časti, s predpokladom jeho nepretržitého pokračovania v činnosti, a to v štádiu ešte pred formálnym začatím insolvenčného konania.

Historicky majú pre-pack postupy pomerne silné zakotvenie v aplikačnej praxi common law, pričom postupne dostávali priestor aj v rámci kontinentálnej Európy.⁴² Hoci dnes už ide o inštitút dobre známy viacerým európskym jurisdikciám, nie v každej z nich má výslovne normatívne zakotvenie. Ako príklad môžeme vidieť na jednej strane štáty ako Anglicko,⁴³ Poľsko,⁴⁴ či Francúzsko,⁴⁵ v ktorých realizáciu pre-pack postupov v rámci insolvenčného

---

⁴² Detailný popis vývoja tzv. pre-pack postupov v Anglicku a Walse ako riešení vzniknutých v šedej zóne insolvenčného práva ponúka ADEBOLA, B.: Transforming Perceptions: The Development of Pre-pack Regulations in England and Wales. In: *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 23, 2023, No. 1, pp. 150–177.

⁴³ Tamtiež.

⁴⁴ KAPICA, V. – RADWAŃSKI, D.: Insolvency Pre-pack Transaction in Poland. In: *Emerging Markets restructuring Journal*, 2021, No. 11, pp. 3–16. Dostupné tu: https://www.clearygottlieb.com/-/media/files/emrj-materials/issue-11-spring-2021/polandarticle_insolvency_prepack_transactions_in_poland_v3-pdf.pdf.

⁴⁵ HOJABR, A. – GOLSHANI, S.: The Art of the Pre-Pack, France In: *Global Restructuring*

konania ich národné právne poriadky výslovne rozpoznávajú, zatiaľ čo napríklad v Rakúsku,⁴⁶ sa tieto postupy realizujú v aplikačnej praxi bez toho, aby k tomu existoval nejaký legislatívny rámec pravidiel. V našich končinách nielenže nemáme pre tzv. pre-pack postupy výslovné legislatívne riešenie, ale ani aplikačná prax neukazuje na prípady ich výskytu.

Rozdielna úroveň prístupnosti pre-pack postupov naprieč členskými štátmi EÚ by mohla byť minulosťou. Návrh smernice má totiž ambíciu uložiť členským štátom povinnosť zaviesť ich do svojich národných úprav pri režime platobnej neschopnosti.⁴⁷ Z dôvodovej správy k návrhu smernice je vidieť, že ten nazerá na pre-pack postupy ako na účinné nástroje z hľadiska uspokojovania pohľadávok veriteľov⁴⁸ a predpokladá pri nich, že „v prípade likvidácie možno získať väčšiu hodnotu predajom podniku (alebo jeho časti) s predpokladom nepretržitého pokračovania v činnosti, a nie jeho likvidáciou po častiach.“⁴⁹ Takýto podnik totiž môže naďalej vytvárať príjmy, udržiavať pracovné miesta a na tomto základe si tak zachovať dôveru ako financujúcich veriteľov, tak zmluvných partnerov.

Hoci východiskovo sa prístup vyjadrený v návrhu smernice môže javiť pozitívne, pretože dlžníkom sprístupňuje a rozširuje potenciálny okruh mechanizmov riešenia ich finančných ťažkostí, veriteľom zlepšuje vyhliadky na úroveň uspokojenia ich pohľadávok v konkurze, či podniku umožňuje ďalej nepretržite pokračovať v jeho činnosti, v odborných zdrojoch však nemožno prehľadnúť viaceré skeptické postoje, ktoré smerujú najmä k využiteľnosti pre-pack postupov a podmienkam, za akých sa realizujú.⁵⁰ Nedostatky v transparentnosti spojené s pozíciou osôb úzko prepojených s dlžníkom v procese predaja majetku vyvolávajú pochybnosti o účinnosti pre-pack postupov v konkurznom konaní z hľadiska uspokojovania potrieb veriteľov. Najmä keď samotný predaj je financovaný tým istým zabezpečeným

---

Review, 2019. Dostupné tu: <https://globalrestructuringreview.com/guide/the-art-of-the-pre-pack/edition-1/article/france>.

⁴⁶ WABL, G. – GASSNER, G.: EU harmonisation on insolvency law continues – Proposal for a new Directive on the table. In: *Binder Groesswang, Law Blog*, 2023. Dostupné tu: <https://www.bindergroesswang.at/en/law-blog/2023/eu-harmonisation-on-insolvency-law-continues-proposal-for-a-new-directive-on-the-table>.

⁴⁷ Pozri článok 19 návrhu smernice.

⁴⁸ Dôvodová správa k návrhu smernice, s. 16.

⁴⁹ Bod 22 preambuly návrhu smernice.

⁵⁰ Pozri napríklad ADEBOLA, B.: Transforming Perceptions: The Development of Pre-pack Regulations in England and Wales. In: *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 23, 2023, No. 1, pp. 150–177 a tam uvedené ďalšie zdroje alebo aj WEIJS, J. R.: Harmonization of European Insolvency Law: Preventing Insolvency Law from Turning against Creditors by Upholding the Debt-Equity Divide. In: *European Company and Financial Law Review*, Vol. 15, 2018, No. 2, p. 426. Dostupné tu: Harmonization of European Insolvency Law: Preventing Insolvency Law from Turning Against Creditors by Upholding the Debt-Equity Divide by Roelf Jakob de Weijss :: SSRN

veriteľom (bankou), ktorý háji svoje ekonomické záujmy aj pre samotnom predaji podniku.⁵¹ Nasledujúce časti príspevku by chceli v základnej rovine predstaviť mechanizmus, na akom návrh smernice koncipuje pre-pack postupy, identifikovať problematické momenty, na ktoré pri pre-pack postupoch ukazujú ich kritici a napokon zistiť, ako sa k nim stavia návrh smernice.

2.1 Fázy a priebeh pre-pack postupov

Východiskovo koncipuje návrh smernice pre-pack postupy ako „zrýchlené likvidačné konanie, ktoré umožňuje predaj celého podniku dlžníka alebo jeho časti ako podniku s predpokladom nepretržitého pokračovania v činnosti najlepšiemu uchádzačovi s cieľom likvidácie majetku dlžníka z dôvodu zistenej platobnej neschopnosti dlžníka.“⁵² Článok 19 ods. 1 návrhu smernice ich bližšie predstavuje ako dvojfázové konanie prebiehajúce pred príslušným súdom⁵³ na základe iniciatívy dlžníka. Konceptne sú teda pre-pack postupy založené na dobrovoľnosti a je len na úvahe dlžníka, či toto riešenie zvolí. Priebeh pre-pack postupov možno koncentrovať do dvoch na seba nadväzujúcich fáz, a to fázy prípravy a likvidačnej fázy. Každá z nich sleduje rozdielne ciele a tomu sa prispôsobujú aj podmienky ich priebehu.

2.1.1 Fáza prípravy

Cieľom prípravnej fázy má byť nájdenie vhodného kupujúceho pre podnik dlžníka alebo jeho časti.⁵⁴ Jej začatie iniciuje dlžník pred príslušným súdom prostredníctvom žiadosti o vymenovanie kontrolóra (*monitor*), pričom navrhuje sa, aby bol začiatok prvej fázy formálne previazaný s momentom vymenovania kontrolóra zo strany súdu. Prípravná fáza pre-pack postupu nemá druhovo predstavovať insolvenčné konanie v zmysle článku 2 bod 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní, ktoré pre Slovenskú republiku vymedzuje príloha A k nemu aktuálne ako konkurzné konanie, reštrukturalizačné konanie a oddĺženie.

Do pozície kontrolóra môže súd vymenovať osobu, ktorá jednak (a) spĺňa podmienky kladené na správcov v tom členskom štáte EÚ, kde sa prvá fáza pre-pack postupu začala, a jednak (b) spĺňa podmienky v nadväzujúcej likvidačnej fáze na ustanovenie do funkcie správcu.⁵⁵ Pozícia kontrolóra predstavuje počas prvej fázy ústredný element, od ktorého návrh smernice odvíja jej priebeh. Podľa článku 22 bod 2 návrhu smernice by úlohou kontrolóra totiž

---

⁵¹ WALTON, P., When is Pre-Packaged Administration Appropriate - A Theoretical Consideration. In: *Nottingham L.J.*, 2011 roč. 20, č. 1, 10–11.

⁵² Článok 2 písm. p) návrhu smernice.

⁵³ Podľa článku 21 návrhu smernice súd, ktorý má medzinárodnú súdnu právomoc pre hlavné insolvenčné konanie, by mal mať právomoc aj vo vzťahu ku pre-pack postupom.

⁵⁴ Článok 19 bod 1 písm. a) návrhu smernice.

⁵⁵ Článok 22 bod 3 návrhu smernice.

malo byť (a) písomne zdokumentovať a vykázat každý krok procesu predaja; (b) odôvodniť konkurencieschopnosť, transparentnosť, spravodlivosť procesu predaja a dosiahnutie trhových noriem; (c) vybrať, resp. odporučiť najlepšieho uchádzača ako nadobúdateľa podniku, resp. jeho časti; (d) vyjadriť sa k najlepšej ponuke z hľadiska testu najlepšieho záujmu veriteľa.⁵⁶ Pozíciu kontrolóra a riadne plnenie povinností z jeho strany vnímame ako garanciu toho, že proces predaja podniku dlžníka alebo jeho časti povedie k najlepšej ponuke a nebude zneužitý; uvedené nazeranie posilňuje koncept zodpovednosti kontrolóra za škodu spôsobenú veriteľom a tretím osobám v dôsledku nesplnenia jeho povinností.⁵⁷

Návrh smernice podporuje neverejnú prípravnej fázy. Oproti klasickému insolvenčnému konaniu sa totiž nepredpokladá zverejnenie začatia, prípadne niektorého momentu v priebehu prípravnej fázy, a ani individuálne informovanie veriteľov. Môže sa preto stať, že nezabezpečení veritelia nemusia mať o hľadaní vhodného kupujúceho pre podnik dlžníka, potenciálnych záujemcov, či výbere najlepšej ponuky, prakticky žiadnu vedomosť v podstate až pokiaľ nezačne konkurzné konanie. V tomto vidia niektorí autori nedostatok transparentnosti a stavajú sa kriticky k tomu, že hľadanie a výber najlepšej ponuky na kúpu podniku dlžníka prebieha úplne mimo dohľad jeho nezabezpečených veriteľov.⁵⁸ Ako ďalej ukážeme, podľa návrhu smernice by deficit transparentnosti počas prvej fázy mohli vyrovnávať osobitné oprávnenia veriteľov koncipované v článku 34 návrhu smernice v súvislosti s povoľovaním predaja podniku súdom počas likvidačnej fázy, oprávnenie súdu nepovoliť predaj podniku podľa článku 26 bod 1 návrhu smernice, prípadne niektoré ďalšie jeho ustanovenia. Je nutné však uznať, že návrh smernice neráta s participáciou nezabezpečených veriteľov v procese hľadania najlepšej ponuky počas prípravnej fázy.

V súvislosti s neverejnosťou prípravnej fázy sú aj účinky jej začatia v mnohých smeroch obmedzené. Dlžník začatím prípravnej fázy nie je obmedzený v disponovaní so svojím majetkom, zachováva si nad ním a prevádzkou svojho podniku plnú kontrolu.⁵⁹ Taktiež nedochádza automaticky k prerušeniu konaní, ktorých predmetom je individuálne vymáhanie pohľadávok zo strany jeho veriteľov. Za účelom uľahčenia bezproblémového a účinného využitia pre-pack postupu sa v článku 23 návrhu smernice síce pripúšťa už počas prípravnej fázy režim dočasnej ochrany dlžníka, ktorému hrozí platobná neschopnosť alebo je platobne neschopný, jej poskytnutie zo strany súdu by

---

⁵⁶ Podľa návrhu smernice test najlepšieho záujmu veriteľov je test, pri ktorom postavenie žiadneho veriteľa nie je v rámci likvidácie počas postupu pre-pack horšie, ako by bolo, ak by sa uplatnilo zvyčajné poradie pohľadávok v konkurze v prípade likvidácie po častiach

⁵⁷ Článok 31 návrhu smernice.

⁵⁸ Napríklad ADEBOLA, B.: Transforming Perceptions: The Development of Pre-pack Regulations in England and Wales. In: *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 23, 2023, No. 1, p. 154.

⁵⁹ Článok 22 bod 4 návrhu smernice.

však malo byť podmienené splnením podmienok, aké umožňovala členským štátom koncipovať smernica o preventívnej reštrukturalizácii⁶⁰ pre preventívne riešenia pri hroziacej platobnej neschopnosti.

Tiež je možné vidieť, že pre priebeh a trvanie prípravnej fázy nestanovuje návrh smernice žiadne lehoty. V tomto ohľade môže byť kľúčová povinnosť štatutárneho orgánu podať návrh na začatie insolvenčného konania a jej vnútroštátne riešenie zakotvené v národných právnych poriadkoch. Domnievame sa, že pokiaľ samotné začatie pre-pack postupu ostane voči povinnosti iniciovať insolvenčné konanie indiferentné, môžu lehoty stanovené vnútroštátnym právom pre splnenie riešenej povinnosti nepriamo limitovať aj trvanie a priebeh pre-pack procedúry.

Ako bude prebiehať hľadanie a výber najlepšej ponuky na kúpu podniku je ponechané v značnom rozsahu na národné legislatívy členských štátov EU, pričom návrh smernice ich v tomto smere koncepcne ohraničuje dvoma alternatívnymi riešeniami. V prvom z nich sa má predaj podniku uskutočniť na základe ponuky, ktorú kontrolór označí v rámci prípravnej fázy ako najlepšiu ponuku. V rámci nadväzujúcej likvidačnej fázy súd predaj podniku na základe takejto ponuky následne povolí alebo nepovolí v závislosti od splnenia zákonných podmienok. Pri takto koncipovanom predaji podniku dlžníka sa od členských štátov EÚ vyžaduje, aby prijali prísne normy konkurencieschopnosti, transparentnosti, a spravodlivosti procesu predaja podniku.⁶¹ Bližšie vysvetlenie k tomu ponúka bod 26 Preambuly návrhu smernice, podľa ktorého by „*dodržiavanie trhových noriem malo vyžadovať, aby bol proces zlučiteľný so štandardnými pravidlami a postupmi v oblasti fúzií a akvizícií v dotknutom členskom štáte, čo zahŕňa výzvu pre potenciálne zainteresované strany, aby sa zúčastnili na procese predaja, pričom sa potenciálnym kupujúcim poskytnú rovnaké informácie, čím sa im umožní vykonávať náležitú starostlivosť a získavať ponuky od zainteresovaných strán prostredníctvom štruktúrovaného procesu.*“ V rámci druhého riešenia sa predaj podniku uskutočňuje až na základe výsledkov verejnej dražby, ktorá sa má zrealizovať na začiatku likvidačnej fázy. Ponuka, ktorú kontrolór v prípravnej fáze označil ako najlepšiu, sa použije v rámci verejnej dražby ako počiatočná ponuka (tzv. ponuka bieleho koňa).

2.1.2 Fáza likvidácie

Ciele druhej fázy by mali spočívať v schválení a realizácii predaja podniku dlžníka, resp. jeho časti, a rozdelení výťažku veriteľom.⁶² Začatie a priebeh likvidačnej fázy návrh smernice osobitne neupravuje. To je zrejme dané tým, že druhovo sa má likvidačná fáza považovať za insolvenčné konanie v zmysle článku 2 bod 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady

---

⁶⁰ Pozri článok 6 a 7 smernice o preventívnej reštrukturalizácii.

⁶¹ Bod 25 Preambuly návrhu smernice a článok 24 bod 1 návrhu smernice.

⁶² Článok 19 bod 1 písm. b) návrhu smernice.

(EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní.⁶³ Z povahy vecí je zrejmé, že likvidačná fáza v rámci navrhovaných pre-pack postupov by mala v slovenskom kontexte prakticky splyvať s konkurzným konaním, ktorého podmienky začatia a priebehu upravuje Zákon o konkurznej reštrukturalizácii. V tomto smere je možné vidieť isté stotožnenie návrhu na vyhlásenie konkurzu s návrhom na začatie likvidačnej fázy a začatie konkurzného konania so začatím likvidačnej fázy pre-pack postupu. Osobitne potom návrh smernice ustanovuje, aby bol do funkcie správcu v rámci likvidačnej fázy tvoriacej súčasť začatého konkurzného konania ustanovený kontrolór z prípravnej fázy.

Samotný priebeh likvidačnej fázy by sa mal priamo odvíjať od riešenia, ktoré návrh smernice v článku 24 rámcovo formuluje ako alternatívne podmienky predaja podniku dlžníka, resp. jeho častí. V závislosti od preferencie toho ktorého riešenia súd po začatí likvidačnej fázy, resp. formálnom začatí konkurzného konania, sústredí svoju činnosť buď do rozhodovania o povolení predaja podniku dlžníka v prospech nadobúdateľa, ktorého kontrolór v rámci prípravnej fázy odporučil ako najlepšieho uchádzača a jeho ponuku označil ako najlepšiu, alebo do začatia verejnej dražby.

Zopakujeme krátko, že pri rozhodovaní o tom, či súd povolí alebo nepovolí predaj podniku dlžníka, resp. jeho častí, sa posudzuje jeho súlad s podmienkami a zásadami, ktoré vyplývajú z článku 22 bod 2 a 3 návrhu smernice o pozícií kontrolóra a jeho povinnostiach, ako aj z článku 24 bod 1 a 2 návrhu smernice o zásadách predaja podniku dlžníka.⁶⁴ Môže sa stať, že súd predaj podniku nepovolí pre nedostatky v podmienkach a zásadách uvedených vyššie, potom sa navrhuje, aby súd pokračoval štandardne v už začatom konkurznom konaní.

Pokiaľ národné legislatívy rezignujú v prijímaní striktných noriem zabezpečujúcich konkurencieschopnosť, transparentnosť, a spravodlivosť procesu predaja podniku, mala by vyššia miera dôvery v pre-pack postupy vyplynúť z verejnej dražby. Návrh smernice pritom spolieha na národné legislatívy, pokiaľ ide o priebeh a podmienky verejnej dražby a v tejto súvislosti preukazuje skôr len minimálne harmonizačné úsilie smerom k časovému ohraničeniu verejnej dražby. Podľa článku 26 bod 2 návrhu smernice by verejná dražba nemala trvať viac ako štyri týždne a mala by začať do dvoch týždňov od začatia likvidačnej fázy. Ponuka, ktorú v rámci prípravnej fázy označil kontrolór ako najlepšiu, by mala slúžiť ako počiatočná ponuka a určovať pre verejnú dražbu najnižšiu možnú cenu.

Ako sme už uviedli na inom mieste, jedna z nosných myšlienok pre-pack postupov je predaj podniku dlžníkov s predpokladom nepretržitého pokračovania v činnosti. Kontinuitu činnosti podniku by malo pomôcť udržať ex lege postúpenie nesplnených zmlúv potrebných na pokračovanie v prevádzke podniku v prospech nadobúdateľa. Tam, kde by takéto postúpenie nesplnených

---

⁶³ Článok 20 bod 1 návrhu smernice.

⁶⁴ Článok 26 bod 1 návrhu smernice.

zmlúv nebolo žiadúce, pripúšťa návrh smernice ukončenie zmluvy na základe rozhodnutia súdu.⁶⁵

2.2 Konkurencieschopnosť a transparentnosť v pre-pack postupoch

2.2.1 Kritéria pre výber najlepšej ponuky

Ako už bolo vyššie uvedené návrh smernice upravuje kritéria výberu najlepšej ponuky len odkazom na obdobné pravidlá výberu vo vnútroštátnych poriadkoch ako to je v prípade likvidačných konaní.⁶⁶ V slovenskom právnom poriadku by pripadali na výber najlepšej ponuky tie možnosti, za ktorých je možné speňažiť podnik v rámci konkurzného konania. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii umožňuje speňažiť podnik prostredníctvom verejného ponukového konania, dražbou organizovanou správcom alebo dražobníkom alebo iným vhodným spôsobom (v praxi najčastejšie napriamo s vybraným záujemcom po splnení podmienok uložených príslušným orgánom). V tomto prípade by bolo vhodné speňažovať podnik s určitou modifikáciou spočívajúcou v jeho predaji minimálne prostredníctvom ponukového konania. Takýmto spôsobom by bolo možné osloviť širší okruh záujemcov a zabezpečiť väčší príjem do konkurznej podstaty ako by to bolo v prípade predaja podniku záujemcovi vybraného správcom. Samozrejme najtransparentnejším spôsobom predaja podniku by bol jeho predaj prostredníctvom dražby avšak formálny proces spracovania znaleckých posudkov dodržania zákonných lehôt a ďalších formálnych náležitostí celého procesu realizácie dražby môže celý proces predaja podniku skomplikovať. Podľa nášho názoru je jedným z hlavných nedostatkov predaja krátka 4 týždňová lehota od začatia likvidačného konania, v rámci ktorej by sa mal predaj podniku uskutočniť. V praxi procesy kúpy podniku v rámci M&A trvajú aj niekoľko mesiacov, pretože záujemcovia si chcú preveriť právny a ekonomický stav kupovaného podniku. Preto je z nášho pohľadu kúpa podniku v rámci 4 týždňovej lehoty viac nereálna pre tých záujemcov, ktorí nemali možnosť preveriť si podnik v rámci prípravnej fázy.

Okrem skúmania transparentnosti ponuky by bolo vhodné skúmať aj životaschopnosť podniku, to znamená, aby podnik nebol odkúpený osobami úzko prepojenými s dlžníkom bez hlbšej vízie, čo s podnikom budú robiť ďalej a aby nedošlo k opakovaniu chýb manažmentu, ktoré viedli k ekonomickému zlyhaniu spoločnosti.⁶⁷

---

⁶⁵ Pozri článok 27 bod 1 návrhu smernice a niektoré výnimky k tomu v článku 27 bod 2 návrhu smernice.

⁶⁶ Článok 30 návrhu smernice.

⁶⁷ WOOD. J. The Sun is Setting: Is it Time to Legislate Pre-Packs? In: Northern Ireland Legal Quarterly, 2016, č. 2 s.182.

2.2.2 Právne postavenie veriteľov v pre-pack postupoch

Proces predaja podniku v rámci pre-packu zasahuje aj do právneho postavenia veriteľov. Najväčší majetkový dopad je v prípade nezabezpečených veriteľov, kedy cena za ktorú sa podnik predá bude mať vplyv aj na ďalšie uspokojenie veriteľov nezabezpečených pohľadávok. Preto je potrebné v rámci predaja sa zamerať na transparentnosť celého procesu, aby samotný predaj podniku v rámci pre-packu nezhoršil postavenie najmä veriteľov nezabezpečených pohľadávok. Návrh smernice v tomto prípade počíta s právom na vypočutie počas konania a zosúladienie požiadaviek na oslobodenie od záložných nárokov s požiadavkami, ktoré sa majú uplatňovať v insolvenčnom konaní podľa vnútroštátneho práva. Právo na vypočutie v prípade predaja podniku môže byť upravené odlišne v prípade spriaznených pohľadávok veriteľov alebo veriteľom nespĺnených zmlúv, ktorých pohľadávky voči dlžníkovi vznikli pred povolením predaja podniku dlžníka alebo jeho časti a ktoré majú byť zaplatené v plnej výške podľa podmienok ponuky predajom pre-pack.

V rámci empirických zisťovaní uskutočnených vo Veľkej Británii bolo zistené, že nezabezpečení veritelia mali nulové uspokojenie ich pohľadávok v 69% prípadoch pre-pack predaja podniku, kde v porovnaní s tým, v prípade tradičných konkurzných konaní bolo nulové uspokojenie veriteľov iba v 63% prípadov.⁶⁸ Podobne v inej empirickej štúdií bolo zistené, že priemerné uspokojenie nezabezpečených veriteľov v prípade predaja podniku pre-pack sa pohybuje na úrovni 7,22% a upokojenie nezabezpečených veriteľov v prípade tradičných konkurzných konaní je v priemere vo výške 13,06% z výšky ich pohľadávok.⁶⁹ Otázne však ostáva, či by predaj podniku v rámci následného konkurzného konania uvedenú štatistiku zmenil. Tu je potrebné si uvedomiť, že v rámci slovenského právneho poriadku je možnosť speňažovať podnik daná správcovi až po prvej schôdzi veriteľov, ktorá sa obvykle koná najskôr 90ty deň po vyhlásení konkurzu, často krát o pár mesiacov neskôr.

---

⁶⁸ ADEBOLA, B.: Transforming Perceptions: The Development of Pre-pack Regulations in England and Wales. In: *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 23, 2023, No. 1, p. 154; FRISBY, S. Pre-packaged Administrations: Progress Report to the Association of Business Recovery Professionals' (2008) s. 30.

⁶⁹ ADEBOLA, B.: Transforming Perceptions: The Development of Pre-pack Regulations in England and Wales. In: *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 23, 2023, No. 1, p. 154; WALTON, P., UMFREVILLE, C. and WILSON, P., Pre-pack Empirical Research: Characteristic and Outcome Analysis of Pre-pack Administration' (2014) (Wolverhampton Report) zo dňa 13 July 2021.

2.3 Spravodlivosť v pre-pack postupoch: Prísnejšie podmienky pre spriaznené osoby

2.3.1 Vymedzenie osôb úzko prepojených s dlžníkom

V rámci predaja podniku prostredníctvom pre-pack predaja sa v existujúcej praxi v iných právnych poriadkoch najčastejšie vyskytujú situácie, kedy kupujúci je určitým spôsobom osoba spriaznená s dlžníkom.⁷⁰ To znamená, že samotné nastavenie predaja, najmä stanovenie predajnej ceny pri pre-pack predaji musí byť o to transparentnejšie najmä s ohľadom na uspokojenie veriteľov. Podľa návrhu smernice strany, ktoré sú úzko prepojené s dlžníkom, napríklad príbuzní v prípade, že dlžníkom je fyzická osoba, alebo aktéri, ktorí plnia rozhodujúce úlohy vo vzťahu k dlžníkovi, ktorý je právnickou osobou, majú zvyčajne informačnú výhodu v súvislosti s finančnou situáciou dlžníka. Preto by sa mali zaviesť dodatočné záruky s cieľom zabrániť zneužívaniu informačnej asymetrie v prospech spriaznených osôb.

Návrh smernice v úvodných ustanoveniach vymedzuje, koho je potrebné považovať za osoby úzko prepojené s dlžníkom.⁷¹ Klasicky pôjde okrem iného o členov štatutárnych a dozorných orgánov, im blízke a spriaznené osoby alebo osoby v ktorých majú tieto osoby majetkovú účasť. Uvedené ustanovenie je obdobné ako vymedzenie spriaznených osôb v §9 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, a ktoré plne korešponduje je s návrhom smernice, pričom návrh smernice rozširuje svoju pôsobnosť v prípade vymedzenia spriaznených osôb aj na faktické orgány.

---

⁷⁰ Podľa Pre-pack Pool—Annual Report 2018 zo dňa 26 Júla 2021 59% predaja pre-pack bolo uskutočnených so spriaznenou osobou dlžníka. Dostupné na <www.prepackpool.co.uk/uploads/files/documents/Pre-Pack-Pool-2018-Annual-report-v4.pdf>.

⁷¹ Podľa článku 2 písm. q) návrhu smernice: „strana úzko prepojená s dlžníkom“ je osoba vrátane právnických osôb, ktorá má prednostný prístup k neverejným informáciám o záležitostiach dlžníka. Ak je dlžníkom fyzická osoba, medzi úzko prepojené strany patrí najmä: i) manžel/manželka alebo partner/partnerka dlžníka; ii) predkovia, potomkovia a súrodenci dlžníka alebo manžela/manželky alebo partnera/partnerky a manželia/manželky alebo partneri/partnerky uvedených osôb; iii) osoby, ktoré žijú v domácnosti dlžníka; iv) osoby, ktoré pracujú pre dlžníka na základe pracovnej zmluvy, ktoré majú prístup k neverejným informáciám o záležitostiach dlžníka alebo inak plnia úlohy, vďaka ktorým majú prístup k neverejným informáciám o záležitostiach dlžníka, a to vrátane poradcov, účtovníkov alebo notárov; v) právnické osoby, v ktorých je dlžník alebo jedna z osôb uvedených v bodoch i) až iv) tohto pododseku členom správnych, riadiacich alebo kontrolných orgánov alebo vykonáva povinnosti, ktoré umožňujú prístup k neverejným informáciám o záležitostiach dlžníka. Ak je dlžníkom právnická osoba, medzi úzko prepojené strany patrí najmä: i) každý člen správnych, riadiacich alebo kontrolných orgánov dlžníka; ii) držiteľia majetkovej účasti s kontrolným podielom v podniku dlžníka; iii) osoby, ktoré vykonávajú podobné funkcie ako tie, ktoré vykonávajú osoby podľa bodu i); iv) osoby, ktoré sú v súlade s druhým pododsekom úzko prepojené s osobami uvedenými v bodoch i), ii) a iii) tohto pododseku.

2.3.2 Postavenie osôb úzko prepojených s dlžníkom v procese predaja podniku

V článku 32 návrhu smernice sa stanovujú dodatočné záruky v prípadoch, keď je potenciálny kupujúci stranou úzko prepojenou s dlžníkom. Uvedené podmienky sú nasledujúce:

- a) tieto strany včas oznámia kontrolórovi a súdu svoj vzťah k dlžníkovi;
- b) ostatné strany procesu predaja dostali primerané informácie o existencii strán, ktoré sú úzko prepojené s dlžníkom, a o ich vzťahu k dlžníkovi;
- c) stranám, ktoré nie sú úzko prepojené s dlžníkom, sa poskytne dostatočný čas na podanie ponuky.

Dodatočné záruky v tomto prípade zahŕňajú povinnosť správcu alebo kontrolóra posúdiť v situáciách, keď jediná ponuka pochádza od úzko prepojenej strany, či ponuka splňa test najlepšieho záujmu veriteľov. V prípade negatívneho záveru posúdenia by mal správca ponuku zamietnuť. V opačnom prípade môže vzniknúť veriteľom najmä nezabezpečených pohľadávok škoda, za ktorú už bude zodpovedať správca alebo kontrolór.

Záver

Prijatie právnej úpravy pre-pack postupov na základe v budúcnosti prijatej smernice, ktorá harmonizuje určité aspekty insolvenčného konania by bol pre slovenský právny poriadok neštandardný avšak obohacujúci nový inštitút insolvenčného práva. Je však potrebné uviesť, že využiteľnosť tohto inštitútu v slovenskom právnom poriadku bude podľa nášho názoru minimálna a to s ohľadom na veľmi nízky počet konkurzov v minulosti, v ktorých bolo potrebné prevádzkovať podnik. Samotné prevádzkovanie podniku v konkurznom konaní zo strany správcu je otáznе, pretože správca k prevádzkovaniu podniku nie je ničím motivovaný. Paušálna odmena správcu do 1. schôdze sa nelíši v závislosti od toho, či v rámci konkurzného konania prevádzkuje podnik. Preto z uvedeného dôvodu je plánovaná právna úprava žiaduca, najmä ak vieme zaručiť samotnú životaschopnosť podniku bez ohľadu na skutočnosť, že dlžník skončí v konkurze.

V rámci budúcej právnej úpravy bude dôležité zadefinovanie takých podmienok, ktoré budú predstavovať dostatočnú garanciu majetkových práv nielen pre zabezpečených veriteľov ale aj pre nezabezpečených veriteľov najmä s ohľadom na transparentnosť určenia kúpnej ceny podniku ako aj preverenia ďalšej životaschopnosti podniku.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

CUKEROVÁ, D.: *Odporovateľnosť právnych úkonov v obchodnom práve*. Bratislava: C. K. Beck, 2021, 184 s. ISBN 978-80-89603-95-4.

DOLNÝ, J.: *Odporovateľnosť právnych úkonov v konkurznom práve*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, 104 s. ISBN 978-80-82320-02-5.

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2021. 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

MELZER, F. – TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník – veľký komentár. Svazek III. § 419 – 654*. Praha : Leges, 2014. 1264 s. ISBN 978-80-7502-003-1.

Periodiká a zborníky:

ADEBOLA, B.: Transforming Perceptions: The Development of Pre-pack Regulations in England and Wales. In: *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 23, 2023, No. 1, pp. 150–177. ISSN 0143-6503.

HOJABR, A. – GOLSHANI, S.: The Art of the Pre-Pack, France In: *Global Restructuring Review*, 2019.

KAPICA, V. – RADWAŃSKI, D.: Insolvency Pre-pack Transaction in Poland. In: *Emerging Markets restructuring Journal*, 2021, No. 11, pp. 3-16.

WABL, G. – GASSNER, G.: EU harmonisation on insolvency law continues – Proposal for a new Directive on the table. In: *Binder Groesswang, Law Blog*, 2023.

WALTON, P., When is Pre-Packaged Administration Appropriate - A Theoretical Consideration. In: *Nottingham L.J.*, 2011 Vol. 20, No. 1, pp 1–11.

WEIJS, J. R.: Harmonization of European Insolvency Law: Preventing Insolvency Law from Turning against Creditors by Upholding the Debt-Equity Divide. In: *European Company and Financial Law Review*, Vol. 15, 2018, No. 2, p. 403-444. ISSN 1613-2556.

WOOD. J. The Sun is Setting: Is it Time to Legislate Pre-Packs? In: *Northern Ireland Legal Quarterly*, 2016, No. 2 pp.173-188.

PLNENIE NAHRADZUJÚCE VLASTNÉ ZDROJE FINANCOVANIA – VERZIA PODĽA SLOVENSKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY

SUBSTITUTE EQUITY FINANCING - VERSION ACCORDING TO SLOVAK LEGISLATION

Jana Duračinská¹

Abstrakt

Článok sa venuje zákonnej úprave plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje (prekvalifikácii cudzích zdrojov na vlastné), ktorá bola v rámci inštitútu „spoločnosti v kríze“ transplantovaná do slovenského právneho poriadku s účinnosťou od roku 2016. Článok hodnotí, či bol naplnený cieľ takého legislatívneho zásahu a porovnáva jeho uplatniteľnosť s vývojom právnej úpravy plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje (Eigenkapitalersatz) v nemeckej a rakúskej právnej úprave, ktorými bol pôvodne slovenský zákonodarca inšpirovaný a či nebol, aj s ohľadom na vývoj zahraničnej právnej úpravy, prekonaný, resp. nahradený iným mechanizmom (subordináciou pohľadávok).

Kľúčové slová

Plnenie nahradzujúce vlastné zdroje/ prekvalifikácia cudzích zdrojov na vlastné, obchodná spoločnosť v kríze, spriaznený veriteľ, subordinácia pohľadávok spoločníkov, financovanie obchodnej spoločnosti v kríze.

Abstract

The article focuses on the legal regulation of substitute equity financing (requalification of debt to equity), which was transplanted into the Slovak legal system within the framework of the "companies in crisis" institute with effect from 2016. The article evaluates whether the goal of such legislative intervention was fulfilled and compares its applicability with the development of the legal regulation in the German and Austrian legal systems (Eigenkapitalersatz), which were the original inspiration for Slovak legislator and whether it was, also with regard to the development of foreign legislation, overtaken, or replaced by another mechanism (subordination of shareholders loans).

Keywords

Substitute equity financing / requalification of debt to equity, corporate crisis, related creditor, subordination of shareholders loans, financing of a business in crisis.

---

¹ doc. JUDr. Jana Duračinská, PhD., Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.

Pánovi profesorovi Đuricovi prajem k jeho významnému životnému jubileu pevné zdravie, spokojnosť a mnoho ďalších úspechov odborných aj životných!

Spomínam si, keď som sa ešte ako koncipientka zúčastnila prednášky pána profesora ku konkurznému právu a inšpirovala ma pri voľbe témy mojej rigoróznej práce. Ďakujem pánovi profesorovi za inšpiráciu, jeho publikačná činnosť predstavuje základný kameň vedy insolvenčného práva na Slovensku, nespočetne krát som po nej siahla, či už pri mojej vedeckej práci, riešení praktických problémov, ale aj v rámci pedagogickej činnosti. Bez jeho tvorivého prínosu je oblasť obchodného práva nepredstaviteľná. Ďakujem!

Úvod²

Plnenie nahradzujúce vlastné zdroje je pojem zavedený v rámci inštitútu spoločnosti v kríze novelou Obchodného zákonníka č. 87/2015 Z. z. označovanou ako „*Lex Váhovstav*“, ktorá je účinná od začiatku roka 2016 a súvisí s reguláciou poskytovania úveru alebo obdobného plnenia počas obdobia, keď sa obchodná spoločnosť nachádza v nepriaznivej hospodárskej situácii – v kríze, to znamená, že je v úpadku alebo jej úpadok hrozí. Nie každý úver alebo obdobné plnenie je považované za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje, na naplnenie uvedeného pojmu musia byť kumulatívne splnené viaceré zákonné podmienky týkajúce sa o. i. charakteru plnenia, subjektu poskytujúceho také plnenie a času, kedy bolo plnenie poskytnuté.³ Podstatou právnej úpravy je prekvalifikácia cudzích zdrojov financovania poskytnutých spoločnosti kvalifikovanými, resp. spriaznenými osobami v čase hospodárskej neistoty na zdroje vlastné a zadržanie týchto zdrojov cez zákaz ich vrátenia. Táto prekvalifikácia dlhu na ekvitu nie je nezvratná, ale len dočasná⁴ na obdobie trvania krízy. Cieľom právnej úpravy prezentovaným v dôvodovej správe k novele bola snaha motivovať spoločníkov, resp. kvalifikované osoby k preferencii poskytnutia vlastného kapitálu (ďalších vkladov) pred cudzími zdrojmi cez úvery (pôžičky) a v prípade, že predsa len uprednostnia financovanie cez cudzie zdroje, tieto konvertovať na „*de facto*“ podriadené pohľadávky spoločnosti. Kvalifikovanými osobami (subjektami poskytujúcimi plnenie nahradzujúce vlastné zdroje) nie sú podľa slovenskej právnej úpravy len spoločníci, ale aj ďalšie subjekty, ktoré sú podľa zákonodarcu v stave uplatňovať v spoločnosti svoj vplyv.⁵

Slovenský zákonodarca bol pri transplantovaní inštitútu spoločnosti v kríze a plnení nahradzujúcich vlastné zdroje zjavne inšpirovaný nemeckou

---

² Príspevok je spracovaný v rámci riešenia projektu VEGA 1/0349/22 „Reštrukturalizácia ako preventívny nástroj riešenia hrozby úpadku“.

³ K ďalším podmienkam, tzv. testom bližšie *Kisely, I., Kačaljak, M.* In *Patakyová a kol.* Obchodný zákonník. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022, s.334.

⁴ CSACH, K. Obchodná spoločnosť v kríze. *Súkromné právo*. Bratislava, č. 4, 2017.

⁵ v ďalšom texte používame už len ako všeobecný pojem - „spoločníci“.

a rakúskou právnou úpravou.⁶ Cieľom článku je zhodnotiť, či sa tento „právny transplantát“ v slovenských podmienkach uplatnil a či nebol, aj s ohľadom na zahraničnú právnú úpravu, ktorá mu bola predlohou, prekonaný, resp. nahradený inými mechanizmami.

1. Financovanie obchodnej spoločnosti v čase krízy spoločnosti

V čase hospodárskej neistoty, keď spoločnosť potrebuje dodatočné zdroje na jej záchranu, je rozhodnutie o spôsobe jej záchrany predovšetkým na riadiacich orgánoch a spoločníkoch. Neistota budúcnosti a úspešnosti prijatých opatrení na prekonanie nepriaznivej hospodárskej situácie nebude zrejme v tejto fáze života spoločnosti lákať externých investorov, zabezpečenie potrebného financovania tak bude predovšetkým v rukách jej spoločníkov. Spoločníci sa môžu rozhodnúť, či zvolia poskytnutie zdrojov prostredníctvom pôžičky (úveru) alebo prostredníctvom vkladov do vlastného imania spoločnosti. Rozhodnutie spoločníkov o spôsobe financovania však môže mať dopad na ďalší osud spoločnosti. Kríza je definovaná ako úpadok alebo hrozba úpadku, alebo s matematickou presnosťou ako kvalifikovaný pomer vlastných (vlastného imania) a cudzích (záväzkov) zdrojov spoločnosti.⁷ Preferenciou cudzích zdrojov, ich navýšením, tak môžu spoločníci krízu vyvolať alebo zhoršiť. V záujme zachovania alebo obnovenia fungovania spoločnosti sa tak vychádza z toho, že sankcia v podobe prekvalifikácie spoločníkmi poskytnutých cudzích zdrojov ich bude motivovať k uprednostneniu doplnenia tých vlastných.

Ak sa spoločnosť napriek doplneniu zdrojov zachrániť nepodarí, sú to spoločníci, ktorých nároky voči spoločnosti budú uspokojované až po uspokojení ostatných veriteľov. Spoločníci tak majú v situácii, keď je zrejmé, že majetok spoločnosti nebude postačovať na uspokojenie všetkých veriteľov, subordinované postavenie a ich nároky sú zaradené až za nároky ostatných veriteľov, ktorí sú v informačnej nerovnováhe oproti samotným spoločníkom a v zásade nemôžu rozhodovanie spoločníkov ovplyvniť.

V dôvodovej správe novely je *expressis verbis* popretý zámer zákonodarcu zabrániť financovaniu prostredníctvom cudzích zdrojov.⁸ Diskutabilné však je, do akej miery sú spoločníci skutočne ovplyvňovaní zákonnou konverziou cudzích zdrojov na vlastné a podriadenosťou ich nárokov v konkurze a či ide o efektívny zásah do ich slobodnej voľby financovania spoločnosti v čase hrozby úpadku spoločnosti.

---

⁶ KUBINEC, M. *Obchodná spoločnosť v kríze*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 4.

⁷ § 67a ods. 2 OBZ.

⁸ <http://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-87-2015-Z-z.htm>

1.1 Motivácia spoločníkov pri voľbe spôsobu financovania

Vzhľadom na už spomínaný koncept podriadenosti pohľadávok spoločníkov v prípade konkurzu je otázna motivácia spoločníkov na preferenciu voľby navýšenia vlastných zdrojov spoločnosti pri snahe zdolať krízu spoločnosti, a to či už cez vklady do základného imania alebo príspevkami do kapitálových fondov.⁹ Distribúcia vlastných zdrojov (cez výplatu zisku/ vrátením príspevku z kapitálových fondov) je viazaná na splnenie zákonných podmienok, o. i. aplikáciu zásady zachovania kapitálu a princíp likvidity spoločnosti, keď také prerozdelenie nesmie viesť k úpadku spoločnosti alebo spoločnosť nesmie byť vystavená riziku vzniku krízy.¹⁰ Z oportunistického pohľadu spoločníka teda nezvládnutie krízy a následný likvidačný konkurz nemajú rozdielny dopad na možnosť uspokojenia jeho nárokov, pretože bez ohľadu na zvolený spôsob financovania (vlastný vs cudzí zdroj), je vysoká pravdepodobnosť hraničiaca s istotou, že jeho reziduálny nárok nebude uspokojený. Väčšina ekonomických analýz upozornila, že podriadenosť pohľadávok odrádza spoločníkov od pokusov spoločnosť zachrániť.¹¹

Rozhodnutie spoločníkov doplniť vlastné zdroje však môže byť pozitívnu správou pre ostatných veriteľov, pre ktorých to môže byť indícia snahy spoločníkov o serióznú záchranu spoločnosti a zabezpečenie kontinuity jej podnikateľskej činnosti. Môže to byť stimul pre veriteľov (banky), aby nepristúpili k vymáhaniu ich pohľadávok (čo by krízu len zhoršilo) a uvažovali by nad reštrukturalizáciou ich pohľadávok alebo nad poskytnutím krízového financovania spoločnosti, resp. boli by ústretoví pri inom konsenzuálnom riešení hroziaceho úpadku.¹²

Ekonomický pohľad na správanie sa spoločníkov poukazuje na ich náchylnosť v čase krízy, keď už „nemajú čo stratit“, podporovať rizikové rozhodovanie a voľbu rizikových projektov s vyššou očakávanou návratnosťou, avšak taktiež s vyššou pravdepodobnosťou hospodárskeho neúspechu zakončeného konkurzom. Takýto neúspech rizikových investícií však bude mať negatívny dopad na uspokojenie nárokov ostatných veriteľov.¹³ Zákonná regulácia by tak pre účinnú ochranu veriteľov mala odrádzať od rizikového investovania, na druhej strane by však nemala odrádzať od snahy spoločnosť

---

⁹ JANÁČ, V. Kapitálový fond z príspevkov akcionárov In *Súkromné právo*, ročník 2020, vydanie 6/2020.

¹⁰ *tamtiež*

¹¹ GELTER M., ROTH, J. Subordination of shareholder loans from legal and economic perspective, s. 45, dostupné na <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport207-rr1.pdf>.

¹² zákon č. 111/ 2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹³ HUČKA, M., MALÝ, M., OKRUHLICA F. *Správa spoločností*, Praha: Kernberg Publishing, 2007, s. 64.

zachrániť.¹⁴ Teoretické úvahy o ideálnom riešení smerovali k testovaniu pôžičiek (úverov) poskytnutých spoločníkmi podľa toho, na aký účel boli použité. Pôžičky použité na zvýšenie hodnoty spoločnosti by boli posudzované ako nepodriadené pohľadávky, na rozdiel od pôžičiek smerujúcich na financovanie riskantných obchodov, ktoré by boli uspokojované ako podriadené pohľadávky. Takéto úvahy však nemajú praktické riešenie, keďže sú s ním spojené nežiadúce efekty *ex post* súdneho prieskumu podnikateľského rozhodovania.¹⁵

2. Zákonná regulácia spoločníckych pôžičiek v čase krízy spoločnosti

Regulácia spoločníckych pôžičiek vychádza z postavenia spoločníkov, ktorí sú na rozdiel od veriteľov oprávnení participovať na rozhodovaní o osude spoločnosti. Spoločníci majú taktiež privilegovaný prístup k informáciám a disponujú aj vplyvom na riadiace orgány, sú tak prví, ktorí vedia, resp. by mali vedieť o ohrození životaschopnosti spoločnosti. Dostupnosť informácií spoločníkov voči externým veriteľom zvyhodňuje a získavajú tak časovú výhodu v ich prípadnej snahe prioritne dosiahnuť uspokojenie nimi spoločnosti poskytnutých pôžičiek.¹⁶ Spoločným menovateľom regulácií spoločníckych pôžičiek je tak dorovnanie uvedenej nerovnováhy v postavení spoločníkov a veriteľov a ochrana (prioritizácia) nezabezpečených veriteľov prostredníctvom snahy o zabezpečenie vyššej kvóty majetku, z ktorej môžu byť v prípade úpadku spoločnosti uspokojení. V rámci regulácií spoločníckych pôžičiek je možné identifikovať dva základné spôsoby ako to docieľiť.¹⁷

Prvý (*ex ante*) spôsob spočíva v odradzovaní spoločníkov od preferovania poskytnutia pôžičiek spoločnosti, ktorej prežitie je neisté prostredníctvom *prekvalifikácie* týchto pôžičiek na vlastné zdroje, ktoré nesmú byť počas krízy ako zdroj potrebný na udržanie kapitálu vrátene spoločníkom¹⁸ a druhý (*ex post*) spôsob spočíva v zabezpečení vyššej kvóty prostredníctvom *subordinácie* pohľadávok spoločníkov v insolvenčných konaniach. Subordinované pohľadávky spoločníkov nie sú z uspokojenia vylúčené, uspokojujú sa však až po uspokojení ostatných nezabezpečených pohľadávok. V skutočnosti to v podstate v konkurze znamená, že nie sú uspokojené vôbec, pretože masa majetku nepostačuje na úplne uspokojenie pohľadávok nezabezpečených veriteľov.

---

¹⁴ CAHN, A. Equitable subordination of shareholders loans? In *European Business Organization Law Review* 7, 2006, s. 294.

¹⁵ tamtiež

¹⁶ CAHN, A. Equitable subordination of shareholders loans? In *European Business Organization Law Review* 7, 2006, s. 296.

¹⁷ GELTER M., ROTH, J. Subordination of shareholder loans from legal and economic perspective, s. 44, dostupné na <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport207-rr1.pdf>. s. 40.

¹⁸ CAHN, A. Equitable subordination of shareholders loans? In *European Business Organization Law Review* 7, 2006, s. 289.

Uvedené koncepty sú vlastné tak americkej právnej úprave¹⁹, ako aj časti kontinentálnej právnej úpravy (Nemecko, Taliansko, Španielsko, Rakúsko)²⁰, pričom v niektorých zahraničných právnych úpravách existujú uvedené koncepty samostatne alebo v kombinácii (napr. rakúska²¹ a slovenská právna úprava).

2.1 Koncepty regulácie spoločníckych pôžičiek v nemeckej a rakúskej právnej úprave

Predlohou rakúskej právnej úpravy bola nemecká úprava, ktorá sa vyvinula prostredníctvom súdnych rozhodnutí²² a neskôr bola v roku 1980 kodifikovaná.²³ Najvyšší spolkový súd najskôr skúšal riešiť spoločnícke pôžičky prostredníctvom nároku na náhradu škody voči spoločníkom podľa § 826 BGB²⁴, čo sa však ukázalo ako nie isté riešenie. V rozhodnutí *Lufttaxi (1958)* preto Najvyšší spolkový súd odvodil z ustanovení o ochrane o kapitálu (§§ 30, 31 dGmbHG), že spoločnícke pôžičky poskytnuté na odvrátenie konkurzu podliehajú pravidlám zachovania kapitálu (*eigenkapitalersetzende Darlehen*). Prekvalifikáciu cudzieho kapitálu na vlastný zdôvodnil súd zásadou zákazu *venire contra factum proprium*: ak spoločník poskytne spoločnosti pôžičku, nakoľko by bola inak spoločnosť insolventná, bolo by v rozpore s tým, požadovať vrátenie pôžičky skôr ako je kríza prekonaná. V konkurze spoločnosti stoja tieto pohľadávky spoločníkov až za ostatnými pohľadávkami. V neskorších rozhodnutiach odkázal Najvyšší spolkový súd na zodpovednosť spoločníkov za riadne financovanie podnikania (*ordnungsgemäße Unternehmensfinanzierung*). Spoločník nie je v kríze spoločnosti povinný doplatiť chýbajúci kapitál. Ak sa však rozhodne pre finančnú pomoc spoločnosti, nezabíva sa svojej zodpovednosti, keď na ťarchu veriteľov zvolí namiesto objektívne sa ponúkajúceho kapitálového vkladu menej rizikovo vyzerajúce

---

¹⁹ Kľúčovým prípadom v USA bolo rozhodnutie Najvyššieho súdu *Taylor v. Standard Gas & Electric Co.* („*Deep Rock*“ case)(1939) bližšie k historickému vývoju CHAITMAN H. D. The Equitable Subordination of Bank Claims. *The Business Lawyer* Vol. 39, No. 4 (August 1984), pp. 1561-1572, published By: American Bar Association, dostupné na <https://www.jstor.org/stable/40686586>.

²⁰ GELTER M., ROTH, J. Subordination of shareholder loans from legal and economic perspective, s. 44, dostupné na <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport207-rr1.pdf>. s. 40.

²¹ GELTER M., ROTH, J. Subordination of shareholder loans from legal and economic perspective, s. 44, dostupné na <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport207-rr1.pdf>. s. 41.

²² DOLNÝ, J. Doktrína prekvalifikovania cudzích zdrojov na vlastné zdroje. *Justičná revue*. 2016, č. 10. (bližšie k historickému vývoju doktríny prekvalifikovania cudzích zdrojov na vlastné zdroje v súdnych rozhodnutiach v Nemecku od tridsiatich rokov 19. storočia).

²³ v ust. §§ 32a a 32b GmbHG (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*), § 135 InsO (*Insolvenzordnung*) a § 6 AnfG (*Anfechtungsgesetz/ Gesetz über die Anfechtung von Rechtshandlungen eines Schuldners außerhalb des Insolvenzverfahrens*).

²⁴ *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*(Občiansky zákonník).

formy financovania. Ak dôjde k funkčnému prekvalifikovaniu cudzieho kapitálu poskytnutého spoločníkom na vlastný kapitál, je spoločník zodpovedný za následky finančných opatrení (*Finanzierungsfolgenverantwortung*).²⁵

Už spomínaná kodifikovaná právna úprava neumožňovala spoločníkovi uplatniť si nárok na vrátenie pôžičky v konkurze, ak bola pôžička poskytnutá namiesto vlastného kapitálu v čase, keď by ho mali spoločníci ako riadni hospodári poskytnúť. Právna úprava sa netýkala len pôžičiek, ale aj plnení, ktoré im hospodársky zodpovedá. Vrátenie pôžičky v priebehu jedného roka pred vyhlásením konkurzu mohlo byť odporované správcom.²⁶

Napriek zákonnej úprave sa aj naďalej z dôvodu „zákonných medzier“ aplikoval aj judikatórny základ režimu spoločníckych pôžičiek, čo viedlo k neprehľadnosti a neistote a následne k prijatiu novej právnej úpravy²⁷, ktorá upustila od konceptu prekvalifikácie spoločníckych pôžičiek (*kapitalersetzenden Gesellschaftsdarlehens*). Nemecko si v novej regulácii zvolilo *ex post* koncept v podobe podriadenosti spoločníckych pôžičiek v insolvenčných konaniach,²⁸ ktorá bola inšpirovaná španielskou právnou úpravou.²⁹ Upustilo súčasne od rozlišovania medzi pôžičkami poskytnutými spoločníkmi počas krízy a ostatnými spoločníckymi pôžičkami a všetky sú v insolvenčnom konaní podriadenými pohľadávkami.³⁰ Nemecký zákonodarca zdôvodnil upustenie od rozlišovania medzi krízovými a nekrízovými pôžičkami tým, že vrátenie pôžičiek je problematické v čase finančných ťažkostí spoločnosti a možnosť v konkurze odporovať takéto vrátenie pôžičky je dostatočné.³¹

²⁵ RAISER T., VEIL, R.: *Recht der Kapitalgesellschaften*, 6. Vydanie, München: Verlag Franz Vahlen, 2015, s. 623.

²⁶ RAISER T., VEIL R.: *Recht der Kapitalgesellschaften*, 6. Vydanie, München: Verlag Franz Vahlen, 2015, s. 624.

²⁷ nová úprava zákonom Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) účinným od novembra 2008, bližšie RAISER T., Veil R.: *Recht der Kapitalgesellschaften*, 6. Vydanie, München: Verlag Franz Vahlen, 2015, s. 625.

²⁸ Insolvenčná právna úprava subordinácie pohľadávok sa týka všetkých foriem obchodných spoločností s výnimkou tých, ktoré majú ako spoločníka fyzickú osobu s neobmedzeným ručením a nevzťahuje sa na spoločníkov s podielom 10% alebo nižším na základnom imaní a súčasne nesmú byť v pozícii riadiaceho orgánu (*nicht geschäftsführende Gesellschafter*). Taktiež sa subordinácia netýka pohľadávok z existujúcich a novoposkytnutých pôžičiek spoločníkov, ktorí nadobudli podiely na spoločnosti počas hroziacej alebo existujúcej platobnej neschopnosti alebo predĺžení s cieľom jej reštrukturalizácie (§39 Insolvenzordnung (InsO).

²⁹ VERSE, D. A. Shareholder Loans in Corporate Insolvency – A New Approach to an Old Problem. In *German Law Journal*, Volume 9, Issue 9: Special issue - Reform of Germany's Private Limited Company (GmbH), 01 September 2008, s. 1112.

³⁰ bližšie Eigenkapitalersatz (alte und neue Regelungen), dostupné na *Anfechtungsgesetz/ Gesetz über die Anfechtung von Rechtshandlungen eines Schuldners außerhalb des Insolvenzverfahrens*.

³¹ RAISER T., VEIL R.: *Recht der Kapitalgesellschaften*, 6. Vydanie, München: Verlag Franz Vahlen, 2015, s. 625.

Prekvalifikácia spoločníckych pôžičiek je v rakúskej právnej úprave upravená EKEG (2003) (*Eigenkapitalersatz-Gesetz*), ktorý vychádza z nemeckej judikatúry prevzatej aj Najvyšším súdnym dvorom (OGH). Rakúsky koncept bol pred prijatím zákonnej úpravy odôvodnený analógiou s vrátením príplatkov (*Nachschüsse* § 74 GmbHG)³² a zodpovednosťou spoločníka za následky finančných opatrení. Ak sa spoločník rozhodne v čase, keď spoločnosť potrebuje vlastný kapitál, udržať ju pri živote cudzím kapitálom a zvýši tak riziko veriteľov, nesmie sa k nemu správať ako k ostatným veriteľom a nesmie získať podiel na konkurznej mase.³³ Aj rakúskemu judikátornému zdôvodneniu konceptu bola vyčítaná právna neistota, pretože nebolo isté, ktorých spoločníkov (menšinových, väčšinových, s určitou výškou podielu?) a ktorých spoločností sa týka, a taktiež kedy nastáva kríza. K právnej neistote prispela aj súdna prax, ktorá aj nevyčerpanú pôžičku (*Stehenlassen*) poskytnutú mimo obdobia krízy prekvalifikovala na vlastný kapitál.³⁴ Pre odstránenie nejasností ohľadom financovania, ktoré napĺňa kritéria plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, bol prijatá zákonná úprava (EKEG), a to napriek kritike chýbajúceho právno-dogmatického základu a zdržanlivému ekonomickému hodnoteniu.³⁵

Pohľadávky z plnení nahradzujúcich vlastné zdroje sú v insolvenčnom konaní podriadenými pohľadávkami (§ 57a *Insolvenzordnung*), prihlásené však môžu byť až na výzvu súdu. Súd vyzve na prihlásenie takých podriadených pohľadávok až vtedy, keď sú uspokojení všetci insolvenční veritelia v plnej výške a je možné očakávať, že dôjde k čiastočnému uspokojeniu podriadených pohľadávok.³⁶

Vývoj regulácií, ktoré boli predlohou slovenskej právnej úprave spoločností v kríze tak vykazuje odklon a voľnejšiu reguláciu ako aktuálna slovenská právna úprava. Nemecká právna úprava úplne upustila od konceptu prekvalifikácie vlastných zdrojov na cudzie a priklonila sa len k *ex post* ochrane prostredníctvom subordinácie pohľadávok spoločníkov s kvalifikovaným podielom na základnom imaní (10%) v insolvenčnom konaní a možnosti odporovať vrátenie pôžičky spoločníkovi. Rakúska právna úprava obsahuje síce rovnako ako slovenská právna úprava oba koncepty, *ex post* koncept však nesubordinuje všetky pohľadávky spoločníkov, avšak rozlišuje medzi krízovými

---

³² ARTMANN, E., RÜFFLER, F. *Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2017, s. 508.

³³ NOWOTNY, CH. In KALSS/NOWOTNY/SCHAUER, *Österreichisches Gesellschaftrecht*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2008, s. 1137.

³⁴ ARTMANN, E., RÜFFLER, F. *Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2017, s. 509.

³⁵ NOWOTNY, CH. In KALSS/NOWOTNY/SCHAUER, *Österreichisches Gesellschaftrecht*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2008, s. 1138, tiež ARTMANN, E., RÜFFLER, F. *Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2017, s. 509.

³⁶ BUCHEGGER, W. *Insolvenzrecht*. 3. Auflage, Wien: Verlag Österreich GmbH, 2017, s. 62.

a nekrízovými pôžičkami v tom, že subordinované sú len pohľadávky z plnení nahradzujúcich vlastné zdroje (o. i. pohľadávky spoločníkov s kvalifikovaným podielom 25% na základnom imaní).

2.2 Koncepty regulácie spoločníckych pôžičiek v slovenskej právnej úprave – komparatívny pohľad

Slovenská právna úprava je tak ako rakúska právna úprava príkladom kombinácie konceptov (*ex post* aj *ex ante*) regulácie spoločníckych pôžičiek. V porovnaní s rakúskym prístupom (a aj nemeckým) však poňala uvedené koncepty prísnejšie. Ochrana nezabezpečených veriteľov pred spoločníkmi s výhodami a snaha prostredníctvom právnych konceptov dosiahnuť maximalizáciu majetkovej masy na ich uspokojenie, resp. zabrániť jej zmenšeniu³⁷ má svoje opodstatnenie, k dispozícii sú aj ďalšie mechanizmy s ochranným charakterom slabších (nezabezpečených) externých veriteľov.³⁸ Slovenská právna úprava obsahovala pred zavedením „spoločnosti v kríze“ *ex post* ochranu v podobe subordinácie pohľadávok spoločníkov v konkurze (resp. spriaznených osôb)³⁹ spolu s možnosťou odporovať vrátenie pôžičky spoločníkovi pri splnení podmienok ZKR.⁴⁰ Na rozdiel od nemeckej a rakúskej právnej úpravy, nebolo doplnenie *ex ante* ochrany výsledkom rozsiahlej činnosti súdnych orgánov,⁴¹ ale bola výsledkom novely „Lex Váhostav“ a prijímaná bola s ohľadom na vtedajšiu kauzu v časovom strese.⁴² Aj z vývoja nemeckej a rakúskej právnej úpravy je zrejma doktrinálna nejednoznačnosť, keď sudy hľadali zákonné ustanovenia, o ktoré by koncepciu prekvalifikácie opreli. Absenciu jednotnej doktríny badať aj v rozdieloch vo výške kvalifikovaného podielu, ktorý je v jednotlivých právnych úpravách požadovaný pre naplnenie kritéria kvalifikovaného spoločníka⁴³, ktorý bude spadať pod *ex ante/ ex post* reguláciu. Vzhľadom na výrazné rozdiely (10% - 25% - 5%) je zrejme, že nie je v porovnávaných právnych úpravách súladný prístup k stanoveniu hranice kvalifikovaného podielu, pričom opodstatnenosť stanovenia uvedených hraníc (s ohľadom na prezentovaný zhodný cieľ právnych regulácií) nie je objasnený.⁴⁴

---

³⁷ Rovnako CSACH, K. Obchodná spoločnosť v kríze. *Súkromné právo*. Bratislava, č. 4, 2017.

³⁸ KUBINEC, M. *Obchodná spoločnosť v kríze*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 21.

³⁹ § 9 ZKR.

⁴⁰ § 57 až 66 ZKR.

⁴¹ CSACH, K. Obchodná spoločnosť v kríze. *Súkromné právo*. Bratislava, č. 4, 2017.

⁴² KUBINEC, M. *Obchodná spoločnosť v kríze*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 3.

⁴³ Nemecká právna úprava požaduje 10% podiel na základnom imaní, rakúska právna úprava 25% podiel na základnom imaní, slovenská právna úprava 5% podiel na základnom imaní.

⁴⁴ K hranici kvalifikovaného podielu pozri ŽITNÁNSKÁ, L. Veriteľ ako spriaznená osoba v konkurze a ako spoločník pre účely financovania v kríze a zákazu vrátenia vkladu. *Súkromné právo*. Bratislava, č. 2, 2022.

Podľa slovenskej právnej úpravy je predmetom subordinácie každá pohľadávka spoločníka s kvalifikovaným podielom⁴⁵ bez ohľadu na to, či ide o pohľadávku z pôžičky poskytnutej počas krízy alebo mimo krízy.⁴⁶ Výnimkou zo subordinácie však predsa len môže byť pohľadávka spoločníka z poskytnutia prostriedkov v rámci krízového financovania, ak pôjde o financovanie počas dočasnej ochrany spoločnosti (dlžníka) určené na zabezpečenie riadneho chodu prevádzky podniku v rámci preventívnej reštrukturalizácie. Takéto krízové financovanie môže byť poskytnuté aj spoločníkom (resp. kvalifikovanou osobou) a v takom prípade sa uspokojenie riadi ustanoveniami o novom úvere vrátane poradia uspokojenia.⁴⁷ Takáto pohľadávka sa bude uspokojovať prioritne.⁴⁸ Mimo režimu podriadenosti by bol taktiež nový úver poskytnutý spoločníkom v rámci reštrukturalizácie za podmienok ZKR, keď by nerozhodoval status veriteľa (spoločník), ale druh plnenia s ohľadom na jeho význam – prekonanie krízy.⁴⁹ Nemecká právna úprava poskytuje obdobnú výnimku, keď sa subordinácia netýka pohľadávok z existujúcich a novoposkytnutých pôžičiek spoločníkov, ktorí nadobudli podiely na spoločnosti počas hroziacej alebo existujúcej platobnej neschopnosti alebo predĺžení s cieľom jej reštrukturalizácie. Účel je zrejмый, pozitívne motivovať spoločníkov na poskytnutie prostriedkov na prekonanie krízy, pretože inak takú motiváciu v podobe subordinácie ich pohľadávok nemajú.

Nedostatkom slovenskej právnej úpravy je nedoriešenie vzájomného vzťahu medzi OBZ a ZKR najmä v okruhu tzv. kvalifikovaných osôb podľa ustanovení spoločnosti v kríze a spriaznených osôb podľa ZKR. ZKR obsahuje vlastné vymedzenie okruhu spriaznených osôb⁵⁰ podstatného pre zadefinovanie spriaznených (podriadených) pohľadávok. Tento okruh spriaznených osôb sa však nezhoduje v celom rozsahu s okruhom kvalifikovaných osôb podľa OBZ⁵¹. V prípade neúspešného zvládnutia krízy a vstupu spoločnosti do konkurzu, alebo v prípade riešenia krízy reštrukturalizáciou alebo preventívnou reštrukturalizáciou⁵², nie je zabezpečené kontinuálne pokračovanie ochrany vonku stojacich veriteľov voči všetkým spriazneným veriteľom. Markantná je diskontinuita právnej úpravy v prípade tzv. krízového financovania schránkovými spoločnosťami.⁵³

---

⁴⁵ §9 ods. 3 ZKR.

⁴⁶ Veritelia podriadených pohľadávok nemajú v konkurze a reštrukturalizácii hlasovacie právo a nemôžu byť volení do veriteľského výboru (§ 35 ods. 4 a § 126 ods. 3 ZKR).

⁴⁷ § 21 zákona č. 111/ 2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku (v texte aj len ako „ZRHÚ“).

⁴⁸ § 95 ods. 5 ZKR

⁴⁹ § 141 ZKR

⁵⁰ § 9 ZKR.

⁵¹ § 67c ods. 2 OBZ.

⁵² § 2 ods. 1 písm. b) ZRHÚ.

⁵³ Bližšie DURAČINSKÁ, J. Riadenie spoločnosti v kríze. In: Bratislavské právnické fórum 2016: Riadenie a kontrola v obchodných spoločnostiach v kontexte s vývojom v práve EÚ [elektronický zdroj]. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2016, s. 5 – 14.

Hodnotenie efektivity právnej úpravy má svoje úskalia, je možné sa zamerať na určité hodnotové vyjadrenia, štatistiky, ktoré však nemusia mať sami o sebe dostatočnú výpovednú hodnotu, pretože v rámci synergie práva a ekonomických záujmov, môže byť za dosiahnutými hodnotami iná forma motivácie, resp. využívanie iných právnych nástrojov. Odhliadnuc od uvedených rizík, sme za jeden z ukazovateľov brali počet zastavených konkurzných konaní/ zrušených konkurzov pre nedostatok majetku, inak povedané, či je prostredníctvom prekvalifikácie cudzích zdrojov v prípade nezvládnutia krízy zabezpečený cieľ v podobe zabezpečenia (konkurznej) masy majetku na rovnomerné (pomerné) uspokojenie veriteľov. V Nemecku ešte pred vypustením regulácie plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje boli nezabezpečení veritelia v insolvenčnom konaní uspokojovaní vo výške okolo 6% ich pohľadávok a 75% konkurzov bolo ukončených z dôvodu, že majetok nepostačoval ani na úhradu nákladov konkurzu.⁵⁴ Podľa uvedených výsledkov nemal na úspešnosť konkurzu (mieru uspokojenia veriteľov) zásadný vplyv charakter zdrojov poskytnutých spoločníkmi (resp. ich prekvalifikácia na vlastné zdroje).

Porovnaním počtu konkurzov pred prijatím novely „*Lex Váhovstav*“ a po jej prijatí vyplýva, že na Slovensku je tendencia poklesu⁵⁵ tak začatých konkurzných konaní, ako aj následne vyhlásených konkurzov, avšak s nárastom zastavených konkurzných konaní/ zrušených konkurzov z dôvodu nedostatku majetku pomerom ku začatým konkurzným konaniam/ vyhláseným konkurzom. Údaje v tabuľke nižšie sú len orientačné⁵⁶, tendencia nárastu neúspechu konkurzov/ konkurzných konaní pre nedostatok majetku je však zrejmalá. Vyplýva z toho, že návrhy na vyhlásenia konkurzu sú podávané neskoro a aktuálne mechanizmy nie sú dostatočne motivačné, resp. sankčné. Režim spoločnosti v kríze (koncept plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje) tak nevykazuje sanačný (preventívny) charakter a bez pôsobenia ďalších mechanizmov sám o sebe nezabezpečí zachovanie dostatočnej (konkurznej) masy majetku a aspoň čiastočné uspokojenie nezabezpečených veriteľov. Do relevantného posúdenia vstupuje samozrejme aj otázka účinkov ďalších mechanizmov, napríklad, či sú dostatočne využívané právne nástroje v podobe odporovateľnosti právnych úkonov v konkurze (čo má tiež vplyv na veľkosť konkurznej masy majetku) alebo či sú návrhy na vyhlásenie

---

⁵⁴ CAHN, A. Equitable subordination of shareholders loans? In *European Business Organization Law Review* 7, 2006, s. 295.

⁵⁵ K dôvodom poklesov konkurzov v roku 2020, resp. v covidovom období bližšie DURČINSKÁ, J. Malý konkurz – nový hybrid v insolvenčných konaniach. *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*. diel 40 číslo 20 (2021).

⁵⁶ Vychádzali sme z dostupných informácií o počte začatých konkurzných konaní/ vyhlásených konkurzov v danom roku, resp. výpočtom percenta zastavených konkurzných konaní/ zrušených konkurzov z dôvodu nedostatku majetku vo vzťahu k začatým konkurzným konaniam/ zrušeným konkurzom v danom (jednom) roku, v daných číslach však môžu byť zahrnuté aj také zastavené konkurzné konania/ zrušené konkurzy, ktoré boli začaté/ vyhlásené pred daným rokom, preto sú údaje len orientačné (tabuľka spracovaná na základe údajov dostupných na <https://web.ac-mssr.sk/sudna-statistika/>).

konkurzov podávané včas (či je sankcia za nepodanie včasného návrhu na vyhlásenie konkurzu dostatočne vhodne motivačná) alebo či je právna úprava nastavená podporne na iniciovanie konkurzného konania zo strany veriteľov.⁵⁷ Pri uvedenom počte ukončených konkurzov pre nedostatok konkurznej masy sa aj subordinácia pohľadávok spoločníkov javí ako málo účinný nástroj (pri nedostatku majetku na vedenie konkurzu je v podstate bezvýznamná).

Dôležitou indíciou by mohla byť aj miera uspokojenia nezabezpečených veriteľov v ukončených konkurzoch, verejne dostupné informácie však neposkytujú hodnoverný obraz z dôvodu nízkeho počtu údajov z ukončených konkurzov a súčasne z nerozlišovania medzi mierou uspokojenia zabezpečených a nezabezpečených veriteľov.⁵⁸

	Začaté konkurzné konania	Vyhlásené konkurzy	Priemerná miera uspokojenia v konkurzoch ⁵⁹	Konkurzné konania zastavené pre nedostatok majetku	Konkurzy zrušené pre nedostatok majetku		
2012	966	463	-	261	27%	77	16,6%
2013	1057	585	-	282	26,6%	72	12,3%
2014	1099	682	-	177	16,1%	86	12,6%
2015	1165	762	-	183	15,7%	102	13,4%
2016	1228	828	35,23% (údaje zo 69 konkurzov)	164	13,4%	94	11,4%
2017	604	400	8,25 % (údaje zo 7 konkurzov)	120	19,9%	110	27,5%
2018	490	259	12,40 % (údaje zo 7 konkurzov)	167	34%	100	38,6%
2019	456	242	8,98 % (údaje z 2 konkurzov)	137	30,04%	150	62%
2020	312	177	12,43% (údaje z 3 konkurzov)	104	33,33%	186	105%
2021	332	268	21,79 % (údaje zo 14 konkurzov)	128	38,5%	133	49,2%
2022	311	290	údaje nezverejnené	116	37,3%	189	65,2%

⁵⁷ Rovnako CAHN, A. Equitable subordination of shareholders loans? In *European Business Organization Law Review* 7, 2006, s. 297, považuje jeden z dôležitých faktorov na mieru uspokojenia veriteľov v konkurze skôr v oprávení veriteľov iniciovať insolvenčné konanie ako v subordinácii spoločníckych pôžičiek.

⁵⁸ <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/statistiky/uspokojenieKonkurzov.xhtml>

⁵⁹ Dostupné údaje nerozlišujú medzi priemernou mierou uspokojenia zabezpečených a nezabezpečených veriteľov.

Po zavedení plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje do slovenskej právnej úpravy sa očakávalo jej judikátorne rozpracovanie. Na základe vykonanej rešerše súdnych rozhodnutí sa nám potvrdili závery zhodné s Martinom Kubincom, že slovenské súdy sa zatiaľ s krízou „*vyrovnávajú najmä v súvislosti s rozhodovaním o návrhoch na vydanie neodkladného, resp. zabezpečovacieho opatrenia*“.^{60 61} V rámci rešerše sme identifikovali aj niekoľko rozhodnutí, v ktorých sa pre rozhodnutie vo veci samej museli súdy vysporiadať s námietkami týkajúcimi sa plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje.^{62 63 64}

Záver

Právna úprava prekvalifikácie cudzích zdrojov na vlastné odzrkadľuje preskupovanie záujmov v čase straty ekonomickej rovnováhy, keď nie je zrejmé, či sa krízu spoločnosti podarí prekonať a existuje hrozba, že jej majetok nebude postačovať na uspokojenie pohľadávok veriteľov v plnej výške. Zákonodarca sa prekvalifikáciou snaží zabezpečiť zachovanie týchto zdrojov cez zákaz ich vrátenia. Ide tak o mechanizmus, ktorý mení povahu záväzku s cieľom ochrany externých (nezabezpečených) veriteľov. Hodnotovým opodstatnením regulácie prekvalifikácie cudzích zdrojov na vlastné je dorovnanie rozdielov medzi záujmami spoločníkov a slabých veriteľov.⁶⁵ Úloha právnej úpravy je náročná, nájsť balans medzi právom spoločníkov na slobodnú voľbu financovania spoločnosti a medzi ochranou nárokov externých veriteľov, ktorých uspokojenie závisí predovšetkým od rozhodovania spoločníkov, na ktoré nemajú vplyv.

---

⁶⁰ KUBINEC, M. *Obchodná spoločnosť v kríze*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 150.

⁶¹ Napríklad uznesenie KS Nitra sp. zn. 15Cob/60/2021, uznesenie KS Trnava sp. zn. 23 Co/142/2022.

⁶² Krajský súd v Bratislave nepovažoval za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje rozdiel v sume, ktorá zostala spoločnosti z plnenia jej spoločníkov, ktorými uhradili za spoločnosť jej záväzkov z kontokorentného úveru. Krajský súd mal za to, že nešlo o odplatné poskytnutie peňažných prostriedkov a ako bezpredmetné považoval, že išlo o plnenie dočasné (rozsudok KS Bratislava sp. zn. 4Cob/91/2018).

⁶³ Krajský súd v Trnave v odvolacom konaní revidoval posúdenie prvostupňového súdu, ktorý mal za to, že vzniklo zákonné ručenie žalovaného ako štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti z dôvodu, že si ako štatutárny orgán z titulu ním poskytnutej pôžičky spoločnosti previedol finančnú čiastku vo výške 150 000,- eur na svoj bankový účet, pričom podľa prvostupňového súdu vykazovala obchodná spoločnosť dlhodobu zápornú vlastnú imanie (bola v kríze). Krajský súd o. i. konštatoval, že najskôr je potrebné ustáliť, či bola obchodná spoločnosť v kríze, čo je podľa súdu otázka právna, pričom pre posúdenie považoval za relevantné len porovnanie pomeru vlastného imania a záväzkov spoločnosti (nepovažoval za relevantné použitie testu platobnej neschopnosti alebo predĺženia) (rozsudok KS Trnava sp. zn. 32Cob/31/2022).

⁶⁴ Krajský súd v Prešove priznal spoločníkom obchodnej spoločnosti uplatniť na základe § 122 ods. 3 OBZ o. i. aj nároky spoločnosti voči konateľom vzniknuté porušením ustanovení o kríze (§ 67f OBZ) (rozsudok KS Prešov 6 Cob/38/2019).

⁶⁵ Kalss in Kalss/Nowotny/Schauer, *Österreichisches Gesellschaftsrecht* (2008), Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2008, s. 862

Nebrániť pritom snahe spoločníkov o záchranu spoločnosti, súčasne im však brániť v snahe o získanie neprimeraných statusových výhod. Nejde o samostatne existujúci mechanizmus, na to aby bol účinný, musí byť ochrana veriteľov zabezpečená aj inými prostriedkami a musí na ňu nadväzovať ochrana v procesoch úzko súvisiacich so stavom krízy – v konkurze a reštrukturalizácii.

Slovenská právna úprava nezaviedla na rozdiel od nemeckej a rakúskej právnej úpravy prekvalifikáciu cudzích zdrojov na vlastné ako výsledok vývoja súdnych rozhodnutí, ale ako „transplantát“ bez domácej doktrinálnej opory. Nakoniec doktrinálne nejasnosti vyvolávajúce právnu neistotu viedli v nemeckej právnej úprave, u pôvodcu inšpirácie na reguláciu prekvalifikácie, k upusteniu od využívania daného inštitútu a riešeniu spoločníckych pôžičiek už len prostredníctvom *ex post* ochrany cez subordináciu pohľadávok v insolvenčnom konaní.

V slovenskom právnom prostredí zatiaľ nebadat' významné posuny v sudcovskom dotváraní daného inštitútu (aj v duchu kde niet žalobcu, tam niet sudcu). Množstvo konkurzov končiacich z dôvodu absencie majetku pokrývajúceho aspoň náklady konkurzu môže indikovať, že táto právna úprava zrejme nie za každých okolností dostatočne motivuje spoločníkov na záchranu spoločností dopĺňaním vlastných zdrojov, resp. nie vždy účinne zadrží zdroje spoločnosti pre zachovanie určitej konkurznej masy majetku. V slovenskej právnej úprave je nedostatkom aj nie dôsledné prepojenie ustanovení o kríze (predovšetkým cez okruh tzv. kvalifikovaných osôb) v OBZ na ustanovenia ZKR (definícia tzv. spriaznených osôb) a súvisiacej subordinácie pohľadávok spriaznených veriteľov v insolvenčných konaniach. Slovenská právna úprava sa tak vydala opačným smerom ako nemecká, ktorá ju pôvodne inšpirovala a zatiaľ v praxi napriek svojej hodnotovej orientácii zásadné uplatnenie nenašla.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

ARTMANN, E., RÜFFLER, F. *Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2017;

BUHEGGER, W. *Insolvenzrecht*. 3. Auflage, Wien: Verlag Österreich GmbH, 2017;

HUČKA, M., MALÝ, M., OKRUHLICA F. *Správa společností*, Praha: Kernberg Publishing, 2007;

KALSS/NOWOTNY/SCHAUER, *Österreichisches Gesellschaftrecht*, Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH, 2008;

KUBINEC, M. *Obchodná spoločnosť v kríze*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022;

PATAKYOVÁ A KOL. *Obchodný zákonník. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022;

RAISER T., VEIL, R: *Recht der Kapitalgesellschaften*, 6. Vydanie, München: Verlag Franz Vahlen, 2015;

Periodiká a zborníky:

CAHN, A. Equitable subordination of shareholders loans? In *European Business Organization Law Review* 7, 2006;

CSACH, K. Obchodná spoločnosť v kríze. *Súkromné právo*. Bratislava, č. 4, 2017;

DOLNÝ, J. Doktrína prekvalifikovania cudzích zdrojov na vlastné zdroje. *Justičná revue*. 2016, č. 10;

DURAČINSKÁ, J. Riadenie spoločnosti v kríze. In: Bratislavské právnické fórum 2016: Riadenie a kontrola v obchodných spoločnostiach v kontexte s vývojom v práve EÚ [elektronický zdroj]. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2016, s. 5 – 14;

DURAČINSKÁ, J. Malý konkurz – nový hybrid v insolvenčných konaniach. *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*. diel 40 číslo 20 (2021);

CHAITMAN H. D. The Equitable Subordination of Banks Claims, In: *The Business Lawyer*

Vol. 39, No. 4 (August 1984), pp. 1561-1572 published By: American Bar Association, dostupné na <https://www.jstor.org/stable/40686586>;

GELTER M., ROTH, J. Subordination of shareholder loans from legal and economic perspective, s. 45, dostupné na <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport207-rr1.pdf>;

JANÁČ, V. Kapitálový fond z príspevkov akcionárov In *Súkromné právo*, ročník 2020, vydanie 6/2020;

VERSE, D. A. Shareholder Loans in Corporate Insolvency – A New Approach to an Old Problem. In *German Law Journal* , Volume 9 , Issue 9: Special issue - Reform of Germany's Private Limited Company (GmbH) , 01 September 2008;

ŽITŇANSKÁ, L. Veriteľ ako spriaznená osoba v konkurze a ako spoločník pre účely financovania v kríze a zákazu vrátenia vkladu. *Súkromné právo*. Bratislava, č. 2, 2022.

NIEKOĽKO ÚVAH NAD PRÁVNOU POVAHOU OKOLNOSTÍ VYLUČUJÚCICH ZODPOVEDNOSŤ¹

SOME REFLECTIONS ON THE LEGAL NATURE OF THE CIRCUMSTANCES EXCLUDING LIABILITY

Marian Đurana²

Monika Némethová³

Abstrakt

V predkladanom príspevku zamerali autori svoju pozornosť na jeden z právnych dopadov pandémie ochorenia COVID-19, ktorá si ako mimoriadna situácia vyžiadala celý rad reštriktívnych opatrení štátu. Svoju pozornosť sústredili na jej právnu povahu ako okolnosti vylučujúcej zodpovednosť a vplyv na nemožnosť plnenia súkromnoprávných záväzkov. Otázky v príspevku nastolené majú svoju aktuálnosť aj v súčasnosti v súvislosti s vojenským konfliktom na Ukrajine.

Kľúčové slová

Pacta sunt servanda, rebus sic stantibus, prekážka plnenia, nemožnosť plnenia

Abstract

In the presented paper, the authors focused their attention on one of the legal impacts of the COVID-19 pandemic, which, as an emergency situation, required a number of restrictive state measures. They focused their attention on its legal nature as circumstances excluding liability and the impact on the impossibility of fulfilling private law obligations. The questions raised in the article are still relevant today in connection with the military conflict in Ukraine.

Keywords

Pacta sunt servanda, rebus sic stantibus, hindrance to the fulfillment, impossibility of the fulfillment.

Úvod

Hektický vývoj spoločenských udalostí posledných troch rokov nastoľuje otázku vplyvu okolností vyššej moci na plnenie záväzkov v zmluvných vzťahov. Na počiatku „pandemického obdobia“ bolo potrebné sa zaoberať podriadením

---

¹ Tento príspevok bol vytvorený v rámci riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0472/21: Priezovová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike.

² doc. JUDr. Marian Đurana, PhD., Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, katedra občianskeho a pracovného práva.

³ JUDr. Monika Némethová, PhD., Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, katedra obchodného a finančného práva.

pandémie pod príslušné inštitúty právneho poriadku, pričom viac-menej panovala zhoda, že pandémia ochorenia COVID-19 predstavuje objektívnu právnu skutočnosť majúcu povahu vyššej moci (*vis maior*, Acts of God alebo *Höhere Gewalt*). Pod vyššou mocou sa pritom rozumie nepredvídateľná a neovplyvniteľná mimoriadna udalosť, ktorej nemožno zabrániť alebo ju odvrátiť ani pri maximálnej opatrnosti. Tieto udalosti môžu mať svoj pôvod v pôsobení prírodných síl alebo aj vo faktickom správaní sa iných osôb, za ktoré nenesie žiadna zo strán právneho vzťahu žiadnu zodpovednosť. V období, keď ešte pandémia ani neodznela, bolo nutné sa právne vysporiadať s novou situáciou, a to s dôsledkami vojny na Ukrajine a jej vplyvu na plnenie záväzkov zo záväzkovo-právnych vzťahov a s tým súvisiacu možnosť aplikácie tzv. medzivojnovej judikatúry ČSR, na ktorú autori nadväzujú v ďalších častiach príspevku.

Pri skúmaní právneho vplyvu vojny na plnenie súkromnoprávných záväzkov sa vojna (rovnako ako pandémia) zaraďuje medzi okolnosti vyššej moci, pričom môže zásadne a podstatne ovplyvniť či už schopnosť a/alebo možnosť plniť záväzok zo záväzkovo-právneho vzťahu, alebo sa môže prejaviť v neúmernom zaťažení jednej zo strán nad mieru, ktorú predvídala pri jeho uzatvorení tak, že pre túto stranu stratí plnenie záväzku hospodársky význam, resp. sa stane plnenie hospodársky nevyvážené.

Všetky tieto situácie vedú nevyhnutne ku skúmaniu vzájomnej koexistencie dvoch základných zásad záväzkového práva, a to zásady *pacta sunt servanda* a zásady *rebus sic stantibus*. V predkladanom príspevku venujú autori pozornosť práve vzťahu uvedených zásad súkromného práva v kontexte krízových situácií akou bola napríklad pandémia ochorenia COVID-19.

1. Vzťah zásady *pacta sunt servanda* a zásady *rebus sic stantibus*

Zásada *pacta sunt servanda* (zmluvy sa majú dodržiavať) predstavuje od nepamäti jednu zo základných zásad súkromného zmluvného práva. Ako uvádza Mazaccano je to dané tým, že tento princíp vyjadruje nielen prirodzenú spravodlivosť, ale aj ekonomickú nevyhnutnosť, nakoľko obchod by nebol možný bez spoľahlivých prísľubov.⁴ Aj v slovenskom právnom poriadku sa vychádza z dôsledného uplatňovania tejto zásady čo sa odráža v premise, že zmena pomerov po uzavretí zmluvy zásadne nemá vplyv na trvanie záväzku a plnenie povinností z nej vyplývajúcich. Strany sú v zásade pri uzatváraní zmluvy s odloženým plnením alebo pri dlhotrvajúcich záväzkoch povinné aj

⁴ MAZACCANO, P.: Force Majeure, Impossibility, Frustration & the Like: Excuses for Non-Performance; the Historical Origins and Development of an Autonomous Commercial Norm in the CISG, In: *Nordic Journal of Commercial Law*, No. 2/2011, s. 6, dostupné na <https://journals.aau.dk/index.php/NJCL/article/view/3001/2533>,

DOI: <https://doi.org/10.5278/ojs.njcl.v0i2.3001>

odhadnúť riziká, ktoré sú v súvislosti s existenciou takéhoto záväzkového vzťahu spojené. Pri alokácii tohto rizika však strany vychádzajú spravidla len z tých negatívnych externalít, ktoré mohli v čase uzatvorenia zmluvy predvídať, t. j. mohli predvídať ich pôsobenie, a nie z akéhokoľvek negatívneho javu, ktorý môže nastať.

Niekedy sa udalosti vyvíjajú horšie ako strany predpokladali pri uzatvorení zmluvy. V danom prípade vyvstáva otázka, či je potom spravodlivé naďalej trvať na dôslednom plnení zmluvných povinností a striktnom a absolútnom uplatňovaní uvedenej zásady? Neviedlo by takéto rigidné zotrvávanie na zásade záväznosti zmlúv k narušeniu dobrej viery, zneužitiu práva a v konečnom dôsledku k narušeniu rovnosti strán, a to zvlášť v prípade, ak by sme popri povinnosti plniť trvali aj na vyvedení dôsledkov spojených s omeškaným plnením alebo s nesplnením záväzku.

Odpoveď na uvedenú otázku môžeme hľadať v zásade rebus sic stantibus ako určitej miery vyvažovania zásady pacta sunt servanda. Samotný pojem podstatnej zmeny okolností ako vyvažovania zásady pacta sunt servanda bol známy, aj keď v marginálnej podobe, už v rímskom práve a k jeho rozvoju došlo v stredoveku. V tomto smere podľa Mazaccana Tomáš Akvinský uvádzal, že plnenie zo zmluvy v zmysle zásady pacta sunt servanda je podmienené zachovaním podmienok, za ktorých bola zmluva uzatvorená.⁵ Prípadná podstatná zmena týchto podmienok predstavuje ospravedlniteľný dôvod pre neplnenie. Samotné presadzovanie zásady podstatnej zmeny okolností v oblasti súkromného práva však bolo rôzne. V mnohých právnych systémoch to bolo dosiahnuté odkazom na koncept vyššej moci, v Anglicku sa vyvinula doktrína frustrácie, vo Francúzsku doktrína imprévision alebo neuskutočniteľnosti a v Nemecku teóriou Wegfall der Geschäftsgrundlage.⁶ Napriek vzájomnej odlišnosti týchto teórií majú spoločný základ, ktorý práve spočíva v prelomení striktného ponímania zásady pacta sunt servanda cez prizmu podstatnej zmeny okolností.

De lege lata je úprava práv a povinností v súvislosti s tzv. podstatnou zmenou okolností buď v rovine dispozitívnej zákonnej úpravy ponechávajúcej riešenie na dohodu zmluvných strán alebo v rovine aplikácie zákonnej právnej úpravy obsiahnutej v súkromnom práve, ktorá akceptuje prelomenie zásady pacta sunt servanda cez prizmu podstatnej zmeny okolností. Dispozitívna právna úprava vychádza z možného dojednania tzv. inflačných doložiek, menových doložiek, možnosti dojednania odstúpenia od zmluvy, dojednania osobitných liberačných dôvodov v súvislosti so zodpovednosťou za škodu a pod. Ex lege

---

⁵ Tamiež: pozn. č. 4, s. 8

⁶ HORN, N.: Changes in Circumstances and the Revision of Contracts in Some European Laws and in International Law In: *Horn ed., Adaptation and Renegotiation of Contracts in International Trade and Finance*, Antwerp, Boston, London, Frankfurt a. M.: 1985, s. 17, dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110474183-025/html?lang=en>

k prelomeniu zásady pacta sunt servanda cez prizmu podstatnej zmeny okolností dochádza v slovenskej právnej úprave v prípade:

- nemožnosti plnenia (§ 575 a nasl. Občianskeho zákonníka (ďalej len OZ), resp. mutatis mutandis § 352 a nas. Obchodného zákonníka (ďalej len ObZ) upravujúcich niektoré ustanovenia dodatočnej o nemožnosti plnenia,
- zániku zmluvy o budúcej zmluve pre zmenu okolností, z ktorých účastníci pri jej vzniku vychádzali podľa § 50a ods. 3 OZ, resp. v prípade ObZ podľa § 292 ods. 5 ObZ,
- v právnej úprave zmarenia účelu zmluvy podľa § 356 ObZ,
- v možnosti vznesenia námietky neistoty - dočasného odopretia plnenia pri synalagmatických záväzkoch z dôvodu ohrozenia protiplnenia podľa § 560 OZ, resp. § 326 ObZ
- v osobitnej úprave pri niektorých zmluvných typoch ako napr. v ustanoveniach § 635, § 636 OZ pri zmluve o dielo (mutatis mutandis § 547 ObZ), v zmluve o zájazde v zmysle zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 19 a nasl. cit. zákona), v zmluve o úschove (§ 749 OZ) a pod.

2. Okolnosti vylučujúce zodpovednosť- niekoľko úvah

Zhľadiskatohto príspevku však autorov zaujíma, ako sa prípadné prelomenie zásady pacta sunt servanda prejavuje v otázke úpravy zodpovednostného systému v platnom právnom poriadku. Úprava zodpovednostného systému v oblasti záväzkových vzťahov je v podmienkach Slovenskej republiky duálne upravená, a to odlišne pre oblasť občianskeho a obchodného práva a tieto systémy stoja na odlišných princípoch. Kým v prípade všeobecnej zodpovednosti za škodu v oblasti občianskeho práva podľa § 420 OZ sa vychádza z koncepcie subjektívnej zodpovednosti za škodu, zodpovednosť za škodu v obchodnom práve podľa § 373 ObZ je vystavaná na objektívnom princípe s možnosťou liberácie. Liberačný dôvod je vymedzený v ustanovení § 374 ObZ. Je ním nepredvídateľná okolnosť, ktorá po vzniku záväzkového vzťahu nastane nezávisle od vôle povinnej strany a predstavuje prekážku, ktorá bráni v splnení povinnosti povinnej strany a nemožno rozumne predpokladať, že by povinná strana túto prekážku alebo jej následky odvrátila alebo prekonala. Len okrajovo poznamenávame, že existencia okolností vylučujúcich zodpovednosť nemá vplyv na vznik právnych dôsledkov omeškania.

Vis maior sa v rámci týchto koncepcií bude prejavovať odlišne, a to tak, že v prípade občianskoprávnej zodpovednosti bude vis maior pôsobiť na vznik prípadnej zodpovednosti práve cez inštitút zavinenia, v prípade obchodnoprávnej

zodpovednosti sa bude prejavovať v prípadnom naplnení liberačného dôvodu. Zavinenie ako vnútorný psychický vzťah konajúceho k zamýšľanému následku bude v prípade okolností vis maior ako udalosti nezávislej od vôle konajúceho vylúčené. V obchodnom práve, a rovnako aj v prípade niektorých osobitných zodpovedností za škodu v občianskom práve, založených na objektívnom princípe s možnosťou liberácie, bude vis major pôsobiť cez vylúčenie, inak existujúcej zodpovednosti za škodu. Toto vylúčenie bude prichádzať do úvahy len ak vis maior bude napĺňať všetky zákonné znaky upravujúce daný liberačný dôvod, eventuálne v prípade dispozitívnosti právnej úpravy, znaky vymedzené v zmluve.

Ako už bolo spomínané zákonná definícia okolnosti vylučujúcej zodpovednosť je pre oblasť obchodnoprávnej zodpovednosti obsiahnutá v § 374 ObZ a zákon ju vymedzuje tak pozitívne ako aj negatívne. Pozitívne vymedzenie definuje okolnosť vylučujúcu zodpovednosť ako prekážku, ktorá nastala nezávisle od vôle povinnej strany a bráni jej v splnení jej povinnosti, ak nemožno rozumne predpokladať, že by povinná strana túto prekážku alebo jej následky odvrátila alebo prekonala, a ďalej, že by v čase vzniku záväzku túto prekážku predvídala. Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že pre splnenie zákonných definičných znakov pozitívneho vymedzenia okolnosti vylučujúcej zodpovednosť sa vyžaduje kumulatívne naplnenie nasledovných podmienok:

- a) Vznik okolnosti vylučujúcej zodpovednosť nastáva nezávisle na vôli povinnej strany. Inými slovami povedané vznik prekážky v plnení či už objektívneho alebo subjektívneho charakteru nie je možné pričítať dlžníkovi ako dôsledok jeho úmyselného alebo nedbanlivostného konania alebo opomenutia. Nezávislosť od vôle povinnej strany je spravidla dôsledkom zásahu tretích osôb najmä verejných autorít alebo dôsledkom vplyvu objektívnych právnych skutočností, ktoré vždy pôsobia nezávisle od vôle strán ako napríklad pôsobenie prírodných síl a pod.
- b) Pôsobenie tejto okolnosti má za následok nesplnenie povinnosti, pričom medzi nesplnením povinností a okolnosťou vylučujúcou zodpovednosť musí byť vzťah príčinnej súvislosti. Toto predpokladá, že nesplnenie povinnosti je spôsobené práve existenciou prekážky v plnení, ktorá nastala ako dôsledok určitej okolnosti a naopak táto okolnosť spôsobila nesplnenie povinnosti. Zákon uvedenú príčinnú súvislosť vyjadruje slovami, že táto okolnosť (prekážka) musí brániť v splnení povinnosti. Ako uvádza Valdhans musí ísť o takú intenzitu, ktorá plnenie zmluvných povinností úplne znemožňuje alebo natoľko komplikuje, že to s nemožnosťou hraničí⁷. Prekážka môže mať či už dočasný alebo

---

⁷ ROZEHNALOVÁ, N. - STŘELEČEK, K. - SEHNÁLEK, D. - VALDHANS J.: *Mezinárodní*

trvalý charakter. Samotné bránenie v plnení môže byť buď objektívneho (ktokoľvek v pozícii dlžníka by za daných okolností nebol schopný splniť svoju povinnosť) alebo subjektívneho charakteru (prekážka v plnení pôsobí len voči dlžníkovi, od ktorého za daných okolností nemožno rozumne požadovať po dobu trvania tejto prekážky plnenie). Pri subjektívnom charaktere však výrazne stúpa nevyhnutnosť skúmania okolností, či táto okolnosť nastala nezávisle od jeho vôle a súčasne podmienky tzv. odvrátiteľnosti. Podstata znemožnenia plnenia úzko súvisí aj s ďalšou podmienkou ako to tzv. neodvrátiteľnosti jej vplyvu, ktorú budeme rozoberať v ďalšom texte príspevku.

Z hľadiska rozlišovania dočasného a trvalého charakteru prekážky je potrebné poukázať na to, že pokiaľ má len dočasný charakter, tak jej pôsobením ex lege k zániku záväzku nedochádza a tento bude trvať aj naďalej. Tým, že ex lege nedošlo k zániku záväzku, po odpadnutí prekážky má dlžník okamžite pristúpiť k splneniu povinnosti vyplývajúcej zo zmluvy, a ak si túto povinnosť nesplní, účinky okolnosti vylučujúcej zodpovednosť ho pred vznikom zodpovednostného vzťahu nechránia. Uvedené je zrejmé aj z ustanovenia § 374 ods. 3 ObZ, ktorý obmedzuje účinky pôsobenia okolností vylučujúcich zodpovednosť len na dobu, pokiaľ táto prekážka trvá. Povinnosť plniť po zániku prekážky trvá len v prípade, ak nedošlo k zániku záväzku. Hoci k zániku záväzku nedochádza ex lege, tým nie je vylúčená možnosť zániku záväzku z iného dôvodu. Okolnosti vylučujúce zodpovednosť teda ex lege nevylučujú možnosť zániku záväzku napr. odstúpením od zmluvy jednou zo zmluvných strán ako dôsledok omeškania alebo samotným omeškaním v prípade fixných zmlúv alebo v dôsledku aplikácie klauzuly *rebus sic stantibus*.

Nie je však možné vylúčiť, že okolnosť vylučujúca zodpovednosť bude brániť v splnení záväzku aj trvalo. V prípade, ak pôsobenie na možnosť plniť záväzok bude mať trvalý charakter, môže za splnenia ostatných zákonných podmienok nastať súbeh pôsobenia okolností vylučujúcich zodpovednosť v spojitosti s nemožnosťou plnenia. Zovšeobecnením pravidiel vyplývajúcich z právnej úpravy OZ ako aj ObZ je zrejmé, že zánik záväzku v dôsledku nemožnosti plnenia vyvoláva len objektívna trvalá nemožnosť plnenia, t. j. ak plnenie je všeobecne fakticky a trvalo nemožné. V zmysle negatívneho vymedzenia dodatočnej nemožnosti plnenia k zániku záväzku nedochádza ak ho možno splniť iným spôsobom alebo za sťažených podmienok, s väčšími nákladmi alebo s omeškaním. A contrario je právne irelevantná tzv. subjektívna

nemožnosť plnenia jednej zo strán záväzkového vzťahu.⁸ Aj keď niektorí autori, napríklad Eliáš poukazujú na Knappa a Sedláčka, uvádzajú, že aj aj hospodárska nemožnosť alebo obtiažnosť môže vzhľadom na zásady slušnosti a hospodársky dôvod zmluvy spôsobiť nemožnosť plnenia.⁹ Rozdielnosť teda spočíva v pôsobení prekážky na trvanie záväzkovo-právneho vzťahu: kým v prípade trvalej prekážky táto ex lege za splnenia ostatných podmienok spôsobuje súčasne aj zánik záväzku, pri dočasnej prekážke táto spravidla, zánik záväzku nespôsobuje. Okrem toho je možné poukázať, že pri spolupôsobení trvalej prekážky z hľadiska nemožnosti plnenia a zodpovednosti za škodu platí, že rozsah prípadných zodpovednostných nárokov je závislý od režimu, ktorým sa uvedený záväzkový vzťah spravuje a v neposlednom rade, od plnenia tzv. mitigačných povinností. Odhliadnuc od plnenia prevenčných povinností, keďže ich porušenie v oboch prípadoch, a to či už podľa ObZ ako aj OZ, vedie k vzniku objektívnej zodpovednosti, platí, že v rovine občianskeho práva zodpovednosť za nesplnenie záväzku pre nemožnosť plnenia nevzniká, a právne vzťahy sa riadia výlučne len ustanoveniami o vydaní bezdôvodného obohatenia. Naproti tomu v obchodnom práve podľa § 353 ObZ sa režim náhrady majetkovej ujmy (škody) vzniknutej v príčinnej súvislosti s nesplnením záväzku z dôvodu nemožnosti plnenia podriaďuje režimu zodpovednosti za škodu porušením zmluvnej povinnosti podľa § 373 ObZ s možnosťou liberácie podľa § 374 ObZ.

- c) Neodvratiteľnosť ako podmienka predstavuje skutočnosť, že uvedená prekážka výrazným spôsobom ovplyvňuje možnosť plnenia zo strany povinného subjektu a ako sme už uvádzali, čo do intenzity ide o takú intenzitu, ktorá plnenie zmluvných povinností úplne znemožňuje alebo natoľko komplikuje, že to s nemožnosťou hraničí¹⁰ a súčasne nie je v silách povinnej strany jej následkom zabrániť. Neodvratiteľnosť v tomto ponímaní sa prejavuje v nemožnosti zabránenia nastúpenia následkov, a to ani pri vynaložení maximálneho úsilia, ktoré od povinnej strany je možné rozumne požadovať. Uvedené nezahŕňa vynaloženie akéhokoľvek úsilia

---

⁸ Osobitnou kategóriou budú plnenia naviazané na osobu dlžníka (splniteľné len dlžníkom, kedy aj tzv. subjektívnu trvalú nemožnosť plnenia (napr. z dôvodu trvalého poškodenia zdravia) bude možné podľa okolností prípadu považovať za nemožnosť plnenia, Pozri: GRAMBLIČKOVÁ, B. - PATAKYOVÁ, M.: Doktrína rebus sic stantibus ako prostriedok na ochranu výkonných umelcov, In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore* Bratislava: 2017, s. 298, dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/milniky_zborniky_2011_2018/Zbornik_Milniky_2017.pdf

⁹ ELIÁŠ, K.: *Občanský zákonník, veľký Akademický komentár, 2 svazek § 488 – 880*, Praha: Linde, 2008, s. 1681 ISBN: 978-80-7201-687-7.

¹⁰ Tamtiež pozn. 7

na odvrátenie alebo prekonanie prekážky, ktorá bráni v plnení povinnosti, ale len plnenie tejto povinnosti v miere spravodlivej. Spravodlivá miera predstavuje vynaloženie takého úsilia, ktoré je možné od povinnej strany rozumne požadovať na odvrátenie pôsobenia prekážky pri zachovaní hospodársky vyváženého plnenia. O akú spravodlivú rozumnú mieru v skutočnosti pôjde, bude závisieť od okolností konkrétneho prípadu. Pri posudzovaní sa budú brať do úvahy nielen možnosti a schopnosti povinného v objektívnom slova zmysle, ale súčasne sa bude zohľadňovať aj predmet plnenia. Je pritom zrejmé, že vzhľadom na zastupiteľnosť generického plnenia bude prekážka v plnení napríklad v zničení úrody, len subjektívneho hospodárskeho charakteru, ktorá spravidla neodvratiteľný charakter nemá. Nie je však možné vylúčiť, že v určitých prípadoch budú okolnosti vylučujúce zodpovednosť pôsobiť neodvratiteľne u zastupiteľného plnenia, napr. v dôsledku štátom nariadených protipandemických opatrení, ktoré dočasne znemožnili plnenie povinnej strany. Tým, že *úprava* okolností vylučujúcich zodpovednosť vychádza z koncepcie *vis maior* a nie z tzv. koncepcie *hardship* je zrejmé, že o prípad neodvratiteľnosti nepôjde ak postihnutá zmluvná strana je i naďalej schopná plniť povinnosti vyplývajúce zo zmluvy, avšak len za výrazne zhoršených podmienok, príp. dokonca i s rizikom ohrozenia jej ďalšej existencie. Naproti tomuto názoru však v minulosti v rozhodovacej praxi súdov ČSR napr. Vážný 1815 vyplýva, že k „hospodárske nemožnosti dlužno prihlížeti pouze tehdy, nastala-li událostmi, jež strany uzavírajíce smlouvou, nemohly předvídati. Uzavřela-li se smlouva před válkou a doba plnění nastala teprve za války, kdy poměry podstatně se změnili a splnění hospodářsky nemožným činili, přihlížela k tomu praxe jako k nemožnosti nezaviněné, protože takovou radikální změnu poměru nebylo možné předvídati. Pakliže však smlouva uzavřena byla teprve za války, poměry už byly takové, že strana musela s případnou budoucí hospodářskou nemožností počítati, zavinila si nemožnost tu sama, a nemůže sa náhody a dobrodiní právní úpravi dovolávati.“

- d) Nepredvídateľnosť prekážky spočíva v posúdení, či dlžník v čase vzniku záväzkovo-právneho vzťahu mohol vznik týchto okolností predvídať. Pojem nepredvídateľnosti v sebe zahŕňa dva aspekty, a to aspekt primeranej predvídavosti a aspekt, neexistencie tejto prekážky v čase uzatvorenia zmluvy. Aspekt predvídavosti je vymedzený opakom tak, že za nepredvídanú okolnosť sa považuje okolnosť, ktorú nebolo možno rozumne predpokladať, že by neplniaca strana v čase vzniku záväzku alebo uzavretia zmluvy túto prekážku predvídala alebo mohla predvídať. Zahŕňa tzv. obvyklú mieru opatrnosti, ktorú je možné v čase uzatvorenia zmluvy

od strany rozumne požadovať. Nezahŕňa tzv. maximálnu opatrnosť, ale obvyklú opatrnosť, nakoľko, ako uvádza Alper z historického hľadiska svojim spôsobom všetky prekážky sú v nejakom stupni predvídateľné - veď vojny, prírodné katastrofy, štátne opatrenia a pod. tu už niekedy v minulosti boli a dalo by sa očakávať, že nastanú znovu.¹¹ Avšak obvyklá miera opatrnosti predpokladá rozumnú mieru obozretnosti v čase uzatvorenia zmluvy, ktorú je možné od strany požadovať. Nezahŕňa teda akúkoľvek obozretnosť, ale obozretnosť primeranú okolnostiam vzhľadom na odbornú starostlivosť resp. v občiansko-právnych vzťahoch starostlivosť primeranú konajúcej osobe v obdobnom postavení. Odborná starostlivosť sa posudzuje objektívne s ohľadom na priemerne informovanú osobu a zahŕňa posúdenie, či by takáto osoba vzhľadom na dostupné informácie túto prekážku predvídala alebo mohla rozumne predvídať. Druhý aspekt sa viaže k otázke vzniku a výskytu tejto okolnosti, a to že k vzniku a výskytu prekážky a/alebo k prejavom jej dôsledkov na plnenie došlo až v čase po vzniku záväzku. Ak by tomu tak nebolo a táto okolnosť by existovala a pôsobila by na plnenie už v čase vzniku záväzku je zrejmé, že o nepredvídateľnú okolnosť nepôjde a povinná strana mala túto okolnosť zohľadniť v obsahu záväzku.

Ak aj okolnosť spĺňa vyššie uvedené definíčné znaky negatívne vymedzenie vylučuje pôsobenie okolnosti vylučujúcej zodpovednosť podľa § 374 ods. 2 ObZ ak prekážka vznikla až v čase, keď povinná strana bola v omeškaní s plnením svojej povinnosti, alebo vznikla z jej hospodárskych pomerov. Ak k vzniku prekážky dôjde až v čase omeškania povinnej strany možnosť dovolávať sa účinkov okolnosti vylučujúcej zodpovednosť je vylúčená. Uvedené je dôsledkom skutočnosti, že omeškaním sa povinná strana už nachádza v porušení právnej povinnosti, a teda riziko za neplnenie v plnom rozsahu prechádza na omeškanú povinnú stranu. Do uvedeného momentu je riziko pomerne rozložené a prípadná vis maior s ohľadom na vyššie uvedené zaťažuje obe zmluvné strany. Druhým prípadom vylúčenia aplikácie okolnosti vylučujúcej zodpovednosť je prípad keď prekážka plní pramení z hospodárskych pomerov strany. Prekážka musí byť mimo sféry vplyvu dlžníka, ktorý musí znášať riziko svojich vlastných aktivít sám, ako aj obvyklú mieru podnikateľského rizika. V tomto smere prekážky osobnej povahy (napr. choroba) alebo ekonomické ťažkosti zmluvnej strany (napr. dočasná alebo druhotná insolventnosť) alebo bežná inflácia a nárast cien, nezakladajú právo na vylúčenie zodpovednosti za škodu a tieto okolnosti je každá povinná strana znášať v rámci podnikateľského rizika. V prípade inflácie je však potrebné rozlišovať, či nárast cien predstavuje obvyklé podnikateľské

---

¹¹ ALPER, G. COVID-19: Force Majeure under CISG [online], In: *Jurist.org.*, s. 7. dostupné na <https://www.jurist.org/commentary/2020/05/gizem-alper-force-majeure/>

riziko alebo v zmysle napríklad pandemickej alebo vojnovej situácie ide o mimoriadnu udalosť spôsobenú neobvyklým nepredvídateľným javom. V tomto smere je možné poukázať na rozhodnutie citované v zbierke súdnych rozhodnutí Vážny č. 409, v zmysle ktorého „nejde tu o zvýšenie cen, s ktorým každý rádny obchodník, akož i výrobcu k dodávce se zavazující, musí počítati, a které po případe má za následek, že na uzavřetem obchodu nic nevydělá, ba třebas i prodělá, nýbrž nepředvídaně nastalými událostmi. Přivedeny byly poměry mimořádně, které způsobily tak závratný vzestup cen, že dodávka za cen puvodně smluvené pro každého rozumného obchodníka a dodavatele jest, nemá-li přivoditi jeho hospodařskou záhubu, vyloučena.“ V takomto prípade aj v súčasnosti napríklad miera rastu cien v dôsledku mimoriadnych okolností akými bol napríklad rast cien v dôsledku vojny na Ukrajine v prvom polroku roku 2022 nepredstavovala okolnosť, ktorá by pramenila z hospodárskej situácie subjektov. V danom prípade by bolo vhodné, aby právna úprava vzhľadom na súčasnú dynamiku svetového vývoja reagovala na tento stav zavedením koncepcie hardship, ktorá by umožnila reagovať aj na prípady, ktoré strany pri uzatváraní zmluvy ani zachovaní najvyššej miery starostlivosti nemohli očakávať, a ktoré presahujú rámec bežného podnikateľského rizika.

Záver

Vznik akejkoľvek krízovej situácie nemusí byť automaticky považovaný za okolnosť vylučujúcu zodpovednosť. Konkrétne v prípade pandémie ochorenia COVID-19 takouto okolnosťou nebol samotný vírus, resp. ochorenie ním spôsobené, ale následné mimoriadne intervenčné zásahy štátu. Až následný právny stav výrazne zasiahol do mnohých oblastí súkromného a verejného práva, sféru záväzkových právnych vzťahov nevynímajúc. Určitú snahu o zmiernenie negatívnych dopadov v tejto oblasti priniesol zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, tento však z pohľadu záväzkového práva zasiahol najmä do inštitútu premlčania, ako aj omeškania a jeho niektorých právnych dôsledkov. V prípade vzniku predpokladov pre vyvedenie zodpovednosti za škodu môžu byť tieto štátom stanovené opatrenia pri splnení všetkých v príspevku analyzovaných podmienok považované za liberačné dôvody, ktoré sú svojou podstatou určitou výnimkou zo zásady pacta sunt servanda. V prípade obchodnoprávných vzťahov je však potrebné mať na zreteli informačnú povinnosť strany porušujúcej zmluvnú povinnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 377 ods. 1 ObZ, ktorej nesplnenie napriek existencii okolností vylučujúcich zodpovednosť zakladá povinnosť vzniknutú škodu nahradiť.

Vyššie analyzované ustanovenie § 374 ObZ predstavuje základný právny rámec prejavu klauzuly rebus sic stantibus a vis major na vzťahy zodpovednosti

za škodu. Tým, že dané ustanovenie je dispozitívne môžu si zmluvné strany prípadnú zodpovednosť za škodu upraviť odlišne aplikujúc napr. subjektívnu zodpovednosť za škodu resp. prípadné liberačné dôvody upraviť odlišne, a to vrátane doložky tzv. force major, ktorá umožní zmluvným stranám v dôsledku nepredvídateľnej a neovplyvniteľnej podstatnej zmeny v okolnostiach, ktoré nastali po uzatvorení zmluvy, a ktoré spôsobili hrubý nepomer v právach a povinnostiach zmluvných strán, obnoviť rokovania o zmluvných podmienkach a v prípade, ak sa v primeranej dobe nedohodnú na novácii záväzku, umožní ingerenciu do právneho vzťahu spočívajúcu buď vo vyrovnaní tohto nerovnovážneho stavu alebo v jeho zrušení.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ALPER, G. COVID-19: Force Majeure under CISG [online], In: Jurist.org., dostupné na <https://www.jurist.org/commentary/2020/05/gizem-alper-force-majeure/>

CSACH, K. - JURČOVÁ, M. *Jednotný systém nesplnenia a prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha: Leges, 2018. 220 s. ISBN 978-80-7502-327-8.

ĐURICA, M.: *Zodpovednosť za omeškanie dlžníka v obchodnom práve - experimenty a metamorfózy legislatívy (pocta k pocte)*. In: *Zodpovednosť v práve : pocta Ol'ge Ovečkovej* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019. s. 94-121. ISBN: 978-80-571-0031-7.

ELIÁŠ, K.: *Občanský zákonník, veľký Akademický komentár, 2 svazek § 488 – 880*, Praha: Linde, 2008, 2640 s. ISBN: 978-80-7201-687-7.

GRAMBLIČKOVÁ, B. - PATAKYOVÁ, M.: *Doktrína rebus sic stantibus ako prostriedok na ochranu výkonných umelcov*, In: *Mílniky práva v stredoeurópskom priestore* Bratislava: 2017, dostupné na:

https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/milniky_zborniky_2011_2018/Zbornik_Milniky_2017.pdf

HORN, N.: *Changes in Circumstances and the Revision of Contracts in Some European Laws and in International Law* In: *Horn ed., Adaptation and Renegotiation of Contracts in International Trade and Finance*, Antwerp, Boston, London, Frankfurt a. M.: 1985, dostupné na:

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110474183-025/html?lang=en>

MACUR, J. *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně – právnická fakulta, svazek 35, 1980. 215 s.

MAMOJKA, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár. 2 zväzok*. Bratislava: Eurokódex s.r.o. 2016. 651 s. ISBN 978-80-8155-067-6

MAZACCANO, P.: Force Majeure, Impossibility, Frustration & the Like: Excuses for Non-Performance; the Historical Origins and Development of an Autonomous Commercial Norm in the CISG, In: *Nordic Journal of Commercial Law*, No. 2/2011, dostupné na <https://journals.aau.dk/index.php/NJCL/article/view/3001/2533>,

DOI: <https://doi.org/10.5278/ojs.njcl.v0i2.3001>

PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie*, Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1696 s. ISBN: 978-80-89603-46-6

ROZEHNALOVÁ, N. - STŘELEČEK, K. - SEHNÁLEK, D. - VALDHANS J.: *Mezinárodní obchodní transakce: multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 103 s. ISBN 978-80-210-3575-1.

ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M., a kol.: *Obchodní zákonník. Komentář. 13. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2010, 1478 s. ISBN: 978-80-7400-354-7.

ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BJANKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, M. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Veľký komentár*. Praha: C. H. BECK, 2019. s. 3344 ISBN: 978-80-7400-770-5.

VOJČÍK, P. a kol. *Občianske právo hmotné, 2. vydanie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 640 s. ISBN 978-80-7380-719-1.

DOBROVOLNÝ ZÁNİK ČLENSTVÍ V DRUŽSTVU V ČESKÉ REPUBLICE

VOLUNTARY TERMINATION OF MEMBERSHIP IN A COOPERATIVE IN THE CZECH REPUBLIC

Tomáš Dvořák¹

Abstrakt

Tento článek pojednává o jednotlivých způsobech dobrovolného zániku členství v družstvech. Po 1. 1. 2014, kdy byl v České republice někdejší obchodní zákoník nahrazen novým zákonem o obchodních korporacích, doznala právní úprava dobrovolného zániku členství v družstvu kromě některých malých změn i celé řady dosti významných změn.

Klíčová slova

Družstvo, dobrovolný zánik členství.

Abstract

This article discusses individual methods of voluntary termination of membership in cooperatives. After January 1, 2014, when the former Commercial Code in the Czech Republic was replaced by the new Act on Business Corporations, the legal regulation of the voluntary termination of membership in a cooperative underwent, in addition to some small changes, a whole series of quite significant changes.

Key words

Cooperation, voluntary termination of membership.

Úvod

Členství člena v družstvu může nejenom vzniknout, ale také zaniknout; platí přitom, že se tak může stát pouze na základě určitých, zákonem stanovených způsobů.

Způsoby zániku lze rozlišit na obecné (tj. takové, které jsou způsoby zániku účasti člena v obchodní korporaci) a na zvláštní (tj. takové, kterými může zaniknout členství člena v družstvu); přitom obecné způsoby zániku členství lze rozlišit na způsoby zániku členství dobrovolné a nucené.

Dobrovolné způsoby zániku členství můžeme rozdělit na způsoby obecné (=způsoby zániku členství, resp. účasti jak v družstvu, tak i v obchodních společnostech) a na zvláštní (=způsoby zániku členství pouze v družstvu).²

---

¹ Doc. JUDr. Tomáš Dvořák, PhD., Katedra obchodního práva a Katedra občanského práva, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni. ORCID 0000-0002-0403-2427.

² Vzhledem k nutně omezenému rozsahu této stati se v dalším textu věnuje pozornost výhradně problematice dobrovolného zániku členství v družstvu.

Obecné dobrovolné způsoby zániku členství člena v družstvu jsou:

1. zánik družstva bez univerzálního právního nástupce,
2. smrt nebo zánik člena bez univerzálního právního nástupce,
3. převod družstevního podílu, a
4. přechod družstevního podílu.

Zvláštní dobrovolné způsoby zániku členství člena v družstvu jsou:

1. dohoda o zániku členství,
2. vystoupení člena z družstva,
3. zánik pracovního poměru člena k družstvu podle § 579 odst. 2 ZOK³ z vůle zaměstnance, a
4. převod družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru do vlastnictví člena – nájemce podle § 24 odst. 9 BytZ⁴ nebo § 3 odst. 2 ZPVP.⁵

Zákon nepřipouští zánik členství v družstvu dohodou o zrušení smlouvy o převodu družstevního podílu, neboť výčet zákonem stanovených způsobů, jimiž lze ukončit členství v družstvu, je kogentní a taxativní (analogicky civ. R 70/2007).

1. Jednotlivé obecné dobrovolné způsoby zániku členství v družstvu

1.1 Zánik družstva bez univerzálního právního nástupce

Zanikne-li družstvo bez univerzálního právního nástupce, zaniká dnem jeho zániku i členství všech osob v něm. V takovém případě musí ještě před zánikem družstva bez univerzálního právního nástupce dojít k jeho zrušení:

1. s likvidací – členům náleží podíl na likvidačním zůstatku, nebo
2. bez likvidace, jsou-li splněny podmínky § 173 odst. 2 ObčZ⁶ – členům podíl na likvidačním zůstatku nenáleží, neboť jej reálně vzato není z čeho uhradit.

1.2 Smrt nebo zánik člena bez univerzálního právního nástupce

Zemře-li člen – fyzická osoba bez dědice i bez odkazovníka, pak jeho smrtí sice jeho členství v družstvu zaniká, družstevní podíl však jako odúmrť přechází do vlastnictví státu (§ 1634 ObčZ).

³ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé další zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů (účinný v období 1. 5. 1994 – 31. 12. 2013).

⁵ Zákon č. 311/2013 Sb., o převodu vlastnického práva k jednotkám a skupinovým rodinným domům některých bytových družstev a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Naproti tomu zanikne-li, resp. má-li zaniknout člen – právnická osoba bez univerzálního právního nástupce, pak musí být ještě před jejím zánikem určeno (zpravidla v rámci její likvidace), jakým způsobem má její členství v družstvu zaniknout a jakým způsobem má dojít ke vzájemnému majetkovému vypořádání, protože není možné, aby po zániku právnické osoby bez univerzálního právního nástupce tu zůstaly nevypořádané právní vztahy „ve vzduchoprázdnu“.

1.3 Převod družstevního podílu

1.3.1 Obecně

Převod družstevního podílu v družstvu je pojímán jako *singulární sukcese*, tedy nástupnictví nabyvatele do těch práv a povinností převodce, která se váží k existujícímu družstevnímu podílu, jenž byl převeden.

Převod družstevního podílu je upraven obecně v §§ 599–601 ZOK, s tím, že se zde subsidiárně použijí obecné právní předpisy o převodu vlastnického práva k nehmotné movité věci.

Nabyvatelem družstevního podílu však může být pouze osoba, která splňuje podmínky dané zákonem a stanovami pro členství v družstvu.

Převod družstevního podílu po zrušení družstva až do jeho zániku je možný, neboť i zrušené družstvo až do svého zániku existuje jako subjekt práv a povinností (civ. R 66/2002).

Převod družstevního podílu v sociálním družstvu je zakázán (§ 763 odst. 2 ZOK); smlouva uzavřená v rozporu s tímto zákazem je absolutně neplatná pro počáteční nemožnost plnění (§ 580 odst. 2, § 588 ObčZ).

Převod družstevního podílu není dovolen, je-li podle stanov podmínkou členství pracovní poměr člena k družstvu; smlouva uzavřená v rozporu s tímto zákazem je absolutně neplatná pro počáteční nemožnost plnění (§ 580 odst. 2, § 588 ObčZ). Zákaz převodu však neplatí, pokud nabyvatel družstevního podílu je nebo se stane zaměstnancem družstva (§ 598 ZOK).

Člen může převést svůj družstevní podíl na:

1. jiného člena, pokud to stanovy nezakazují, nebo
2. extranea, pokud to stanovy připouštějí.

Stanovy mohou převod podmínit souhlasem představenstva. Žádost o udělení souhlasu může podat jak člen, tak i extraneus.

Není-li souhlas udělen, je tento stav věci konečný; žadatel se nemůže odvolat, podat námitky, stěžovat si apod. k jinému orgánu družstva. Stejně tak nelze v této věci podat žalobu k soudu. Člen družstva však vždy může – při dodržení zákonných podmínek – z řad členů družstva jednostranně vystoupit.

Lze doporučit, aby podrobnější pravidla udělování souhlasu byla upravena ve stanovách družstva.⁷

---

⁷ V některých družstvech se za podání žádosti vybírají určité poplatky. Není-li jejich výše v neúměrné výši, není věcného důvodu tuto praxi zpochybňovat.

Jednou udělený souhlas s převodem družstevního podílu družstvo nemůže ani změnit ani odvolat.

Převody družstevního podílu je možno rozlišit na převody dobrovolné a nucené. Co se rozumí dobrovolným převodem, je zjevné. Kromě toho však existují i převody nucené; jde o případ, kdy je člen povinen k převodu na základě smlouvy o smlouvě budoucí.

1.3.2 Smlouva o převodu družstevního podílu

Smlouva o převodu družstevního podílu musí splňovat obecné požadavky stanovené zákonem pro právní jednání podle § 545 a násl. ObčZ.

Smlouva musí vždy obsahovat alespoň tyto náležitosti (srovnej civ. R 31/2012):

1. obligatorní náležitosti smlouvy stanovené občanským zákoníkem pro konkrétní smluvní typ,
2. identifikace předmětu převodu (tj. převáděného družstevního podílu nebo družstevního podílu vznikajícího rozdělením dosavadního družstevního podílu),
3. obchodní firma a sídlo družstva,⁸ jehož družstevní podíl se převádí,
4. identifikační údaje smluvních stran,
5. údaj o kupní ceně⁹ nebo o bezplatnosti převodu. Nedostatek tohoto údaje neznamená, že převod je bezplatný, nýbrž že smlouva je pro neurčitost nicotná, ledaže strany projev vůle dodatečně vyjasní (§ 553 ObčZ).¹⁰ Není možné akceptovat takové právní jednání, z něhož by vůbec nebylo možné určit, zda jde o právní jednání úplatné či nikoliv. Právní jednání musí být vždy úplatné nebo bezúplatné a to musí být ze smlouvy vždy zjištělné. Není vyloučeno, že ujednání o ceně může být obsaženo v relativně samostatné příloze smlouvy¹¹ nebo v jejím dodatku; dodatek ovšem musí být platný a účinně uzavřen nejpozději zároveň se smlouvou samotnou. Nepřípustné je i určení, podle něhož má být úplata za převod družstevního podílu uhrazena z majetku družstva; taková klauzule je pro počáteční nemožnost plnění absolutně neplatná (§ 580 odst. 2, §

⁸ Uvádění identifikačního čísla osoby (IČO) a údajů o zápisu družstva v obchodním rejstříku nejsou nezbytné, přesto však jejich uvedení ničemu neškodí a lze je v zájmu spolehlivé identifikace družstva jednoznačně doporučit.

⁹ Kupní cena nemusí být vyjádřena přímo, postačí dohodnout způsob jejího určení (§ 2080 ObčZ).

¹⁰ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 15. 3. 1995 sp. zn. 7 Cmo 120/94, Právní rozhledy, 1995, č. 12, s. 496; a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2000 sp. zn. 32 Cdo 97/2000, ASPI JUD23962CZ. Shodně viz též rozsudek Nejvyššího soudu SR sp. zn. 2 Obo 102/2001, Zo súdnej praxe, 2002, č. 1, s. 156 a násl.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006 sp. zn. 29 Odo 221/2005, Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 648 a násl.

588 ObčZ).¹² Směřovala-li by vůle stran k uzavření smlouvy za jiných podmínek (za jinou cenu), než je ve smlouvě uvedeno, je uzavřená smlouva simulovaným právním jednáním a zastřeným právním jednáním je smlouva uzavíraná za cenu, kterou strany mezi sebou skutečně dohodly (§ 555 odst. 2 ObčZ).¹³

Ve smlouvě dále mohou být i jiné, nepovinné údaje, které její strany ve smlouvě chtějí mít. Typicky např. ujednání o splatnosti ceny, zajištění tohoto závazku atp.

Ve smlouvě lze dohodnout, jaké vlastnosti musí mít převáděný družstevní podíl.¹⁴

Nelze odložit účinnost celé smlouvy ve vazbě na zaplacení kupní ceny družstevního podílu, neboť při takovém postupu by nikdy nevznikla nabyvateli družstevního podílu povinnost cenu zaplatit a plnění z neúčinné smlouvy by bylo plněním bez právního důvodu, a nikoli plněním ze smlouvy, a tudíž by nebylo ani možné, aby smlouva vůbec kdy nabyla účinnosti.¹⁵

Strany musí platnou a účinnou smlouvu o převodu družstevního podílu doručit družstvu. Právní účinky převodu družstevního podílu nastávají vůči družstvu a i vůči oběma smluvním stranám (civ. R 38/2019¹⁶):

- a) dnem doručení účinné¹⁷ smlouvy družstvu, nebo
- b) pozdějším dnem než dnem doručení účinné smlouvy, a to dnem ve smlouvě určeným. Zákonný dovětek v § 601 odst. 2 ZOK „ledaže smlouva určí účinky později“ je v daném kontextu poněkud matoucí a měl by být bez náhrady zrušen.¹⁸

---

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 3. 2007 sp. zn. 29 Odo 641/2005, Soudní judikatura, 2007, č. 8, s. 619 a násl.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006 sp. zn. 29 Odo 3/2005, Soudní judikatura, 2006, č. 9, s. 673 a násl.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010 sp. zn. 29 Odo 5452/2008, Soudní judikatura, 2012, č. 2, s. 116 a násl.

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2006 sp. zn. 29 Odo 1241/2006, Soudní judikatura, 2006, č. 6, s. 471 a násl.

¹⁶ Nejvyšší soud ČR v cit. judikátu dovodil, že není-li ve smlouvě o převodu družstevního podílu stanoveno jinak, stávají se závazky ze smlouvy účinné dnem, kdy byla smlouva uzavřena, a k tomuto dni se stává nabyvatel vlastníkem družstevního podílu. To je ovšem chybné stanovisko. Nelze přece dovést, že k změně vlastníka družstevního podílu dojde mezi stranami k jinému okamžiku než vůči družstvu samému. Stejně tak nelze dovést, že je možné, aby změna vlastníka družstevního podílu nastala k jiné mu dni než změna člena; členství a vlastnictví družstevního podílu jsou vzájemně spojené a neoddělitelné. Okamžik změny osoby člena – vlastníka družstevního podílu (z převodce na nabyvatele) musí nastat vůči oběma smluvním stranám i vůči družstvu k témuž dni.

¹⁷ Úprava vyvolává pochybnost, zda lze doručit družstvu smlouvu dosud neúčinnou. Logický závěr je ten, že vzhledem ke kogentní povaze zákonné normy musí být nejpozději v den svého doručení smlouva účinná.

¹⁸ Shodně *Dědič, J., Lasák, J.* Nesrovnalosti v právní úpravě družstev ve světle novely zákona o obchodních korporacích. *Obchodní právo*, 2021, č. 1, s. 5.

Otázkou je, zda lze družstvu doručit platnou, leč dosud neúčinnou smlouvu. Z logiky věci plyne, že to sice technicky vzato jde, ale pak nemohou nastat žádné právní účinky smlouvy, neboť podmínkou převodu družstevního podílu je doručení platné a účinné smlouvy.¹⁹

Alternativně zákon dovoluje, že právní účinky převodu družstevního podílu vůči družstvu nastanou dnem, kdy bude družstvu doručeno prohlášení převodce a nabyvatele o uzavření smlouvy o převodu družstevního podílu; v tomto případě není již třeba smlouvu doručovat. Prohlášení obou mohou být zahrnuta do jediného dokumentu nebo může jít o samostatné dokumenty.

Smlouva musí mít písemnou formu,²⁰ jinak je relativně neplatná, ledaže strany tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ). Prohlášení převodce i nabyvatele musí mít písemnou formu, jinak je relativně neplatné, ledaže autor prohlášení tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ). Tato povinnost plyne z nutnosti smlouvu nebo prohlášení družstvu doručit.

Stanovisko, že smlouva musí mít písemnou formu, není obecně v právní vědě uznáváno; zastánci názoru, že smlouva nemusí mít písemnou formu, argumentují tím, že pro případ, kdy je smlouva uzavřena ústně, umožňují zákon předložení prohlášení převodce a nabyvatele.²¹ Tento argument je však nesprávný, neboť skutečnost, že lze družstvu doručit alternativně smlouvu nebo prohlášení, přece logicky vzato neznámá, že u smlouvy postačí ústní forma smlouvy. Krom toho, v zákoně též výslovně není písemná forma prohlášení upravena, přesto se však její povinnost v odborné literatuře dovozuje.

1.3.3 Ručení převodce družstevního podílu

Převodce vždy *ex lege* ručí za dluhy, které přešly převodem družstevního podílu na nabyvatele. Toto ručení není časově omezeno a zaniká až úplným splněním všech dluhů, za něž se ručí.

Dále převodce *ex lege* individuálně ručí za splnění povinnosti nabyvatele uhradit družstvu cenu předmětu nepeněžitěho vkladu, který nepřešel do vlastnictví družstva (§ 26 odst. 2 ZOK).

1.3.4 Neúčinnost některých právních dispozic s družstevním podílem

Jestliže dlužník pozbude před rozhodnutím o svém úpadku družstevní podíl v úmyslu zkrátit možnost uspokojení věřitelů nebo naopak zvýhodnit některé věřitele na úkor jiných, pak je toto jeho právní jednání neúčinné

¹⁹ Zákonná úprava by měla být formulována stejně jako je tomu pro oblast společnosti s ručením omezeným v § 209 odst. 2 větě druhé ZOK („Převod podílu je vůči společnosti účinný doručením účinné smlouvy.“).

²⁰ Shodně Z. Čáp in Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp, Z. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 2341.

²¹ F. Cileček in Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1112.

za podmínek a postupem podle §§ 235–243 InsZ.²² Takovému právnímu jednání lze odporovat odpůřčí žalobou podanou insolvenčním správcem vůči nabyvateli družstevního podílu.

Plnění z neúčinného právního jednání nebo náhrada za toto plnění musí být vždy vydáno do majetkové podstaty (§ 236 odst. 1 InsZ).

1.3.5 Převod družstevního podílu od neoprávněné osoby

Nabytí družstevního podílu od neoprávněné osoby (= nevlastníka) je možné při splnění podmínek podle § 1109 písm. a) nebo d) nebo § 1111 ObčZ, tedy nabyvatel družstevního podílu se stane jeho řádným vlastníkem při splnění podmínky, že:

1. nabyl družstevní podíl v dobrovolné veřejné dražbě,
2. nabyl družstevní podíl od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno, nebo
3. při nabytí družstevního podílu jednal v dobré víře, že neoprávněný převodce je oprávněn převést vlastnické právo k družstevnímu podílu a tuto svoji dobrou víru prokáže.

1.3.6 Převod družstevního podílu při převodu obchodního závodu

Při převodu obchodního závodu, jehož součástí je družstevní podíl, se nabyvatel stane i členem družstva – vlastníkem družstevního podílu, jsou-li splněny podmínky zákona a stanov pro jeho členství v družstvu. Pokud tyto podmínky splněny nejsou nebo je převod družstevního podílu vůbec zakázán, pak je smlouva o převodu obchodního závodu absolutně neplatná pro počáteční nemožnost plnění (§ 580 odst. 2, § 588 ObčZ), avšak jen v části týkající se neplatného převodu družstevního podílu (§ 576 ObčZ). K převodu obchodního závodu zde došlo, ovšem s výjimkou družstevního podílu; zde k převodu nedojde a převodce je i nadále členem družstva.

1.3.7 Zvláštní předpisy o převodu družstevního podílu v bytovém družstvu

K obecné úpravě převodu družstevního podílu přistupuje ještě zvláštní úprava převodu družstevního podílu v bytovém družstvu (§ 736 ZOK).

Převoditelnost družstevního podílu nemohou stanovy bytového družstva ani omezit ani vyloučit.

Převodem družstevního podílu, s nímž je spojeno:

1. právo nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, přechází na nabyvatele družstevního podílu právo nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, a to včetně všech práv a povinností s tím spojených (tedy včetně všech dluhů převodce vůči

---

²² Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

bytovému družstvu a dluhů bytového družstva vůči převodci, které souvisejí s užíváním družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru převodcem), nebo

2. právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, přechází na nabyvatele družstevního podílu právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, a to včetně všech práv a povinností s tím spojených, za podmínek určených stanovami.

Smlouva o převodu družstevního podílu v bytovém družstvu se řídí obecnou úpravou převodu družstevního podílu, nikoliv pouze § 601 odst. 2 ZOK, na něž § 736 odst. 3 ZOK odkazuje. Ustanovení § 736 odst. 3 ZOK je jednak zbytečné, jednak matoucí, a proto by mělo být zrušeno bez náhrady.²³

Smlouva o převodu družstevního podílu v bytovém družstvu, se kterým je spojeno právo nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, musí dále obsahovat identifikaci předmětu nájmu, se kterým souvisí právo nájmu spojené s převáděným družstevním podílem. Je-li s družstevním podílem spojeno právo nájmu ve vztahu k více předmětům nájmu, je nezbytná identifikace všech těchto předmětů nájmu.²⁴

1.3.8 Zvláštní předpisy o převodu družstevního podílu v družstevní záložně

K obecné úpravě převodu družstevního podílu přistupuje ještě zvláštní úprava převodu družstevního podílu v družstevní záložně (§ 4 odst. 4 a 6 ZSÚD²⁵).

Je-li však předmětem převodu družstevní podíl vzniklý rozdělením, s nímž je spojena majetková účast plynoucí z dalšího členského vkladu původního družstevního podílu, lze tento družstevní podíl převést pouze na člena družstevní záložny.

Smlouva o převodu družstevního podílu podléhá souhlasu představenstva družstevní záložny. Pokud ve smlouvě o převodu družstevního podílu není uvedeno datum pozdější, nabývá nabyvatel převáděný družstevní podíl dnem rozhodnutí představenstva o schválení smlouvy.

Pokud by nabyvatel družstevního podílu převodem nově získal nebo zvýšil již existující kvalifikovanou účast na družstevní záložně tak, že dosáhne limitů stanovených v § 2b odst. 3 ZSÚD, je převod družstevního podílu podmíněn předchozím souhlasem členské schůze družstevní záložny.

²³ Shodně *Dědič, J., Lasák, J.* Nesrovnalosti v právní úpravě družstev ve světle novely zákona o obchodních korporacích. *Obchodní právo*, 2021, č. 1, s. 5.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2001 sp. zn. 29 Cdo 1402/99, ASPI JUD24185CZ.

²⁵ Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

1.4 Přejedod družstevního podílu

1.4.1 Úvodní výklady

Družstevní podíl může za určitých podmínek přejít na univerzálního právního nástupce členu, který zemřel nebo zanikl. Pojmově vzato jde o univerzální sukcesi právního nástupce do všech práv a povinností jeho právního předchůdce.

Univerzální právní nástupce nabývá družstevní podíl a stává se členem ke dni:

1. úmrtí zesnulého členu – fyzické osoby (§ 1479 ObčZ), nebo
2. zániku dosavadního členu – právnické osoby s univerzálním právním nástupcem; tímto dnem je den, kdy nastala účinnost přeměny právnické osoby.

Přejedod družstevního podílu je upraven v §§ 602–605 ZOK.

Přejedod družstevního podílu v sociálním družstvu je zakázán (§ 763 odst. 2 ZOK).

Přejedod družstevního podílu není dovolen, je-li podle stanov podmínkou členství pracovní poměr členu k družstvu. Zakáz přejedodu však neplatí, pokud nabyvatel družstevního podílu je nebo se stane zaměstnancem družstva (§ 598 ZOK).

1.4.2 Přejedod družstevního podílu členu – fyzické osoby

Družstevní podíl přechází na jednoho nebo více dědiců zesnulého členu za podmínek určených stanovami, jež mohou přejedod družstevního podílu vyloučit nebo omezit. Jaká omezení budou do stanov zakotvena, je věcí členské schůze; v úvahu připadají např. klauzule, že družstevní podíl převezme jen jediná osoba z několika dědiců zesnulého členu nebo že přejedod družstevního podílu je přípustný se souhlasem představenstva.²⁶ Stanovy však nemohou předem určit osobu, na kterou družstevní podíl přejde, neboť k přejedodu dochází *ex lege*.²⁷

Družstevní podíl se zahrne do soupisu aktiv a pasiv dědictví; to neplatí pouze tehdy, je-li přejedod družstevního podílu v těch případech, kdy zákon dovoluje jeho vyloučení, ve stanovách zakázán.

Lze-li přejedod družstevního podílu omezit nebo vyloučit, pak v těch případech, kdy stanovami jeho přejedod nevyloučí, ale podmíní souhlasem představenstva, se dědic nestane členem, dokud není souhlas s jeho žádostí udělen. Souhlasí-li představenstvo s přejedodem družstevního podílu, uplatní se zákonná fikce, že dědic je členem družstva ode dne smrti zůstavitele.²⁸

---

²⁶ Zakáz přejedodu ve stanovách nelze obejít souhlasem představenstva; takový souhlas nemá žádné právní účinky.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2012 sp. zn. 29 Cdo 1080/2011, Obchodněprávní revue, 2012, č. 11–12, s. 338 a násl.

²⁸ Shodně F. Cileček in Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních

Nevyrozumí-li družstvo dědice do 30 dnů ode dne, kdy dědic o udělení souhlasu požádal, platí, že představenstvo se vznikem dědicova členství v družstvu souhlasí (§ 604 ZOK).

Otázkou zákonem neřešenou však je, od kdy a v jaké lhůtě může dědic žádost podat. Z logiky věci lze soudit, že dědic tak musí učinit bez zbytečného odkladu po právní moci rozhodnutí o dědictví, protože teprve od tohoto okamžiku lze mít postaveno na jisto, že jde o osobu oprávněnou k podání žádosti. Jelikož má představenstvo 30 dnů na rozhodnutí a vyrozumění dědice, lze soudit cestou analogie, že stejnou lhůtu má i dědic pro podání žádosti, potřebné jistoty zde však není; výslovné doplnění zákona by bylo vhodné. Lhůtu podání žádosti dědicem lze patrně upravit ve stanovách, ani zde však není potřebná jistota.

Pozůstalostní řízení může být – v komplikovaných případech – i dlouhodobým procesem, trvajícím i celá léta. Pro tento případ má zákon zvláštní úpravu správy družstevního podílu. Dědic zesnulého člena je již před skončením pozůstalostního řízení o dědictví oprávněn a povinen vykonávat práva a plnit povinnosti s družstevním podílem spojené. Je-li však dědiců více, pak se musí dohodnout, kdo z nich bude tato práva vykonávat. Nedohodnou-li se dědicové a není-li určen správce pozůstalosti nebo správce této části pozůstalosti, pak jmenuje takového správce pozůstalostní soud na návrh družstva nebo kteréhokoliv z dědiců. Správce pozůstalosti vykonává všechna práva a povinnosti s družstevním podílem spojená, a to až do doby skončení řízení o pozůstalosti. Procesně se postupuje podle §§ 156–161 ZŘS.²⁹

Pokud byl zůstavitel výlučným členem a měl jediného dědice, pak se stane členem tento jediný dědic.

Jestliže však měl zůstavitel dva a více dědiců, pak se členem stane ten z dědiců, jemuž připadne družstevní podíl. Pokud však v pořízení pro případ smrti není určen jediný dědic družstevního podílu nebo naopak je určeno, že družstevní podíl připadne do podílového spoluvlastnictví dvou nebo více dědiců nebo se dědicové nedohodnou, kdo z nich se stane výlučným členem, pak platí, že pozůstalostní soud v rozhodnutí o dědictví potvrdí nabytí dědictví více dědicům podle dědických podílů, a to včetně družstevního podílu [§ 185 odst. 1 písm. f), g) ZŘS]. Pozůstalostní soud nemůže autoritativně rozhodnout, kdo z dědiců se stane dědicem družstevního podílu (civ. R 46/1972, civ. R 31/1995). Důsledkem toho je tedy vznik podílového spoluvlastnictví družstevního podílu a společného členství všech podílových spoluvlastníků v družstvu (§ 32 odst. 4 ZOK).

Právní úprava dědického práva nepřipouští možnost částečného odmítnutí dědictví. Dědic, který nechce být členem družstva, má proto jen dvě možnosti, jak celou věc řešit; buď odmítnout dědictví, je-li to podle zákona možné (§ 1485

korporacích. Komentář. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1115.

²⁹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

odst. 1 ObčZ), pak se členem vůbec nestane, nebo dědictví přijmout a členství v družstvu následně ukončit; v úvahu připadají dvě možnosti.

Prvou možností odchodu je převod družstevního podílu.

Druhou možností je, že dědic podá výpověď z členství, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději však ve lhůtě 1 měsíce ode dne právní moci rozhodnutí soudu o dědictví, jinak se k výpovědi nepřihlíží. Tato lhůta má prekluzivní povahu a jejím uplynutím toto právo zaniká. Výpovědní doba činí 3 měsíce a po dobu jejího běhu není dědic družstevního podílu oprávněn se podílet na činnosti družstva. Podá-li dědic výpověď, platí, že se členem družstva nestal.

Výše uvedená zákonná pravidla pro přechod družstevního podílu děděním analogicky platí i pro přechod družstevního podílu odkazem.

1.4.3 Přechod družstevního podílu člena – právnické osoby

Zánikem člena – právnické osoby přechází její družstevní podíl na jejího univerzálního právního nástupce při fúzi, rozdělení rozštěpením i při převodu jmění na společníka, pokud o to člen před svým zánikem požádal a představenstvo s přechodem družstevního podílu ještě před jeho zánikem souhlasilo. Má-li člen více univerzálních právních nástupců, může dojít k přechodu rozděleného družstevního podílu na více než jednoho univerzálního právního nástupce. Schválí-li představenstvo přechod družstevního podílu na více než jednoho univerzálního právního nástupce, platí, že tím schválilo i rozdělení družstevního podílu (§ 605 ZOK).

Z logiky věci přitom plyne, že režim § 605 ZOK se použije, ovšem toliko analogicky, i na případ rozdělení člena odštěpením, neboť při rozdělení odštěpením rozdělovaná právnická osoba nezaniká, nýbrž kontinuálně existuje dál (§ 179 odst. 3 ObčZ).

1.4.4 Vydržení družstevního podílu

Účelem institutu vydržení je umožnit nabytí vlastnického práva k družstevnímu podílu jeho držiteli, který družstevní podíl dlouhodobě ovládá v dobré víře, že je jeho vlastníkem, a uvést tak do souladu dlouhodobý faktický stav se stavem právním. Vydržení vlastnického práva k družstevnímu podílu je možné za podmínek stanovených podle § 1089 a násl. ObčZ, s tím, že – vzhledem k tomu, že družstevní podíl je nehmotnou movitou věcí – je nezbytná nepřerušovaná držba po dobu trvající alespoň 3 roky (§ 1091 odst. 1 ObčZ).³⁰

1.4.5 Přechod družstevního podílu při přechodu obchodního závodu

Při přechodu obchodního závodu, jehož součástí je družstevní podíl, se nabyvatel stane i členem družstva – vlastníkem družstevního podílu, jsou-li splněny podmínky zákona a stanov pro jeho členství v družstvu. Pokud tyto

---

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2012 sp. zn. 29 Cdo 3038/2011, ASPI JUD217421CZ.

podmínky splněny nejsou nebo je přechod družstevního podílu vůbec zakázán, pak k přechodu družstevního podílu nedojde a původní vlastník je i nadále členem družstva.

1.4.6 Přechod družstevního podílu ve veřejné dražbě

Jsou-li splněny zákonné podmínky, může družstevní podíl být předmětem veřejné dražby. Účastníkem veřejné dražby však smí být pouze osoba, která splňuje podmínky dané zákonem a stanovami pro členství v družstvu (§ 3 odst. 2 VeřD³¹). Členem družstva – vlastníkem vydraženého družstevního podílu se vydražitel stává udělením příklepu, pokud uhradil cenu dosaženou vydražením ve stanovené lhůtě; to platí pro zpeněžení v dobrovolné veřejné dražbě (§ 30 odst. 1 VeřD) i v nedobrovolné veřejné dražbě (§ 53 VeřDr).

1.4.7 Zvláštní předpisy o přechodu družstevního podílu v bytovém družstvu

K obecné úpravě přechodu družstevního podílu přistupuje ještě zvláštní úprava převodu družstevního podílu v bytovém družstvu (§ 737 ZOK).

Smrtí nebo zánikem člena bytového družstva přechází jeho družstevní podíl, se kterým je spojeno právo nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru nebo právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru, na univerzálního právního nástupce člena, který zemřel nebo zanikl; stanovy bytového družstva nemohou přechod družstevního podílu ani omezit ani vyloučit. Na nového vlastníka družstevního podílu *ex lege* přechází i nájem družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru nebo právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru.

Družstevní podíl v bytovém družstvu, který byl součástí společného jmění manželů, vždy náleží pozůstalému manželovi; k tomu musí soud v pozůstalostním řízení vždy přihlédnout.

1.4.8 Zvláštní předpisy o přechodu družstevního podílu v družstevní záložně

K obecné úpravě přechodu družstevního podílu přistupuje ještě zvláštní úprava převodu družstevního podílu v družstevní záložně (§ 4 odst. 2 a 3 ZSÚD).

Smrtí nebo zánikem člena družstevní záložny přechází jeho družstevní podíl *ex lege* na jeho univerzálního právního nástupce, ovšem za podmínky, že univerzálním právním nástupcem je osoba způsobilá ke členství v družstevní záložně, jinak k přechodu družstevního podílu nedojde.

Při přechodu družstevního podílu v družstevní záložně je zakázáno rozdělení družstevního podílu.

³¹ Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů.

2. Jednotlivé zvláštní způsoby zániku členství v družstvu

2.1 Dohoda o zániku členství

Dalším zvláštním způsobem zániku členství je zánik členství dohodou stran [§ 610 písm. a) ZOK]. Smlouva musí mít písemnou formu (§ 611 ZOK), jinak je relativně neplatná, ledaže strany tuto vadu (dodatečně) zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ).

Uzavření smlouvy nepodléhá povinnosti souhlasu žádného orgánu družstva. Pokud si členská schůze vyhradí podle § 656 písm. t) ZOK schválení smlouvy, pak jde o omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu družstva, které není účinné vůči třetím osobám (§ 47 ZOK), takže ani případný nesouhlas členské schůze nemá žádný vliv na platnost a účinnost smlouvy.

Členství v družstvu končí dnem:

- a) uzavření smlouvy, je-li k tomuto dni smlouva účinná,
- b) účinnosti smlouvy, je-li smlouva účinná pozdějším dnem než dnem uzavření, nebo
- c) pozdějším dnem než dnem účinnosti smlouvy, který je ve smlouvě stanoven.

Dnem zániku členství v družstvu dosavadní člen pozbývá svého družstevního podílu, který tímto zaniká, a dosavadnímu členovi nebo jeho univerzálnímu právnímu nástupci vzniká právo na vypořádací podíl.

2.2 Vystoupení člena z družstva³²

Člen může z družstva jednostranně vystoupit (§§ 611-613 ZOK).

Členství v družstvu je ovládáno principem *dobrovolnosti*; nikoho nelze nutit, aby se členem družstva proti své vůli stal, a rovněž nikoho nelze nutit, aby jím proti své vůli zůstal. Nelze proto souhlasit se závěrem prvorepublikové judikatury, podle níž předpis stanov, podle něhož člen může vystoupit z družstva až po určité době, není v rozporu se zákonem, pokud to nemá za následek pro dotčeného člena neobyčejné nebo slušnosti se přičící zatížení jeho hospodářství.³³ To nelze akceptovat. Pokud někdo chce družstvo opustit, má tak právo kdykoliv učinit, samozřejmě při dodržení případné výpovědní lhůty. Naopak správně dovodila již starorakouská judikatura, že stanovy žádným způsobem nesmí omezit nebo vyloučit právo člena na vystoupení z družstva.³⁴ Stejný princip uznávala i starší právní teorie.³⁵

---

³² Dříve označováno jako „odhláška“, neboť člen se odhlásil z družstva.

³³ *Vážný, F.* Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Svazek XX. Praha: Právnícké vydavatelství V. Tomsa, 1939, rozhodnutí č. 17152/1938.

³⁴ *Adler, L., Clemens, R.* Sammlung von Entscheidungen zum Handels-Gesetzbuche. Band 12. Wien: Manzsche K. u. K. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1907, Entscheidung Nr. 2235/1901, Nr. 2645/1907.

³⁵ *Malovský-Wenig, A.* Příručka obchodního práva. Praha: Československý Kompas, 1947, s. 403.

Přípustným není ani ustanovení stanov, podle něhož by člen při vystoupení z družstva byl povinen zaplatit „výstupné“ či „odchodné“; ani to nelze akceptovat, neboť by se takto omezovalo právo člena na vystoupení z družstva, jak správně dovozovala již starorakouská judikatura.³⁶

Zákon vyžaduje písemnou formu oznámení o vystoupení, jinak jde o právní jednání relativně neplatné, ledaže vystupující člen tuto vadu dodatečně zhojí (§ 582 odst. 1 ObčZ). Právo na vystoupení člena z družstva však neznamená, že by člen mohl opustit družstvo doslova „z hodiny na hodinu“. Zákon připouští, aby stanovy družstva upravily výpovědní dobu, ne však delší než 6 měsíců; klauzule stanov tomu odporující je pro hrubý rozpor se zákonem absolutně neplatná (§ 588 ObčZ) a usnesení členské schůze tomu odporující je pro absolutní inkompetenci členské schůze k jeho přijetí nicotné (§ 45 odst. 1 ZOK, § 245 věta druhá ObčZ). Výpovědní doba počíná běžet dnem doručení písemné odhlášky družstvu, teprve však poslední den této doby je dnem zániku členství v družstvu.

Neurčují-li stanovy výpovědní dobu, může vystupující člen určit v oznámení o vystoupení jako den zániku členství v družstvu jiný den, než je den doručení oznámení o vystoupení. Mezi dnem doručení oznámení o vystoupení a dnem zániku členství určeným v oznámení o vystoupení nesmí uplynout doba delší než 1 rok.

Vystupuje-li člen z družstva proto, že nesouhlasí se změnou stanov, pak platí, že:

- a) změna stanov není pro vystupujícího člena účinná a vztah mezi členem a družstvem se řídí dosavadními stanovami (resp. dosavadním zněním stanov),
- b) vystupující člen musí uvést důvod vystoupení v oznámení o vystoupení, jinak nejde o vystoupení z důvodu nesouhlasu se změnou stanov,
- c) vystupující člen musí doručit oznámení o vystoupení družstvu ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy bylo usnesení členské schůze o změně stanov přijato, jinak právo člena vystoupit z družstva z důvodu nesouhlasu se změnou stanov zaniká, a
- d) členství vystupujícího člena v družstvu zaniká uplynutím kalendářního měsíce, v němž bylo oznámení o vystoupení doručeno družstvu.

Výše uvedeným postupem může vystoupit z družstva každý člen, který na členské schůzi nehlasoval pro změnu stanov; tajné hlasování o změně stanov je zde zakázáno, protože jinak by nebylo možno ověřit splnění zákonné podmínky.

Bylo-li o změně stanov, se kterou člen nesouhlasí, rozhodnuto na shromáždění delegátů, může vystoupit z družstva každý člen bez zřetele k tomu, zda je či není delegátem nebo náhradníkem delegáta, a to do 1 měsíce ode dne, kdy se dozvěděl nebo mohl dozvědět o této změně, nejdéle však do 3 měsíců.

³⁶ Adler, L., Clemens, R. Sammlung von Entscheidungen zum Handels-Gesetzbuche. Band 13. Wien: Manzsche K. u. K. Hof-Verlags- und Universitäts-Buchhandlung, 1909, Entscheidung Nr. 2643/1907.

Člen může vystoupit i z družstva, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, ovšem pokud jde o jeho pohledávku z práva na vypořádací podíl, pak ta musí být přihlášena jako pohledávka v insolvenčním řízení způsobem a ve lhůtě stanovené insolvenčním zákonem. Pokud již uplynula lhůta pro přihlášení pohledávky, pak mu nezbývá než vyčkat zrušení konkursu a pokud družstvo vstoupilo do likvidace, pak se domáhat uspokojení své pohledávky v likvidačním řízení. Pokud ovšem družstvo po zrušení konkursu bez likvidace zaniklo nebo pokud v likvidaci, do níž družstvo vstoupilo po zrušení konkursu, nejsou žádná aktiva, z nichž by pohledávku bylo možno uspokojit, pak nemá již objektivně možnost se svého práva na vypořádací podíl domoci.

Člen může vystoupit i z družstva v likvidaci. Právo na vypořádací podíl pak uplatňuje jako věřitel družstva u likvidátora.

Dnem zániku členství v družstvu vystupující člen pozbývá svého družstevního podílu, který tímto zaniká, a vystupujícímu členovi vzniká právo na vypořádací podíl.

2.3 Zánik pracovního poměru člena k družstvu podle § 579 odst. 2 ZOK z vůle zaměstnance

Je-li podle stanov podmínkou členství existence pracovního poměru člena k družstvu, pak zánikem tohoto pracovního poměru zaniká *ex lege* i členství v družstvu, pokud jsou současně splněny dvě podmínky (§ 579 odst. 2 ZOK):

- a) stanovy družstva neurčují, že zánikem pracovního poměru členství v družstvu nezaniká, a
- b) pracovní poměr zanikl dohodou nebo výpovědí člena – zaměstnance. Pokud totiž pracovní poměr zanikl okamžitým zrušením pracovního poměru nebo výpovědí vůle družstva – zaměstnavatele, pak jde o nikoliv dobrovolný, nýbrž o způsob nuceného zániku členství v družstvu.

Dnem zániku členství v družstvu bývalý člen pozbývá svého družstevního podílu, který tímto zaniká, a bývalému členovi vzniká právo na vypořádací podíl.

2.4 Povinný převod družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru do vlastnictví člena – nájemce podle § 24 odst. 9 BytZ

Čtvrtý zvláštní způsob dobrovolného zániku členství v družstvu je dán dodnes v mnoha bytových družstvech nedokončenou povinnou transformací.³⁷

Je-li členovi – nájemci převeden do vlastnictví jím užívaný družstevní byt nebo družstevní nebytový prostor (popř. poslední z nich, měl-li člen ve stejném

---

³⁷ Dobrovolný je tento způsob zániku členství v někdejší stavebním bytovém družstvu proto, že člen není povinen k převodu jím užívaného družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru; zákonnou povinnost k převodu má někdejší stavební bytové družstvo, člen se však může svobodně rozhodnout, zda k převodu přistoupí či nikoliv.

bytovém družstvu v družstevním nájmu více než jeden předmět nájmu), pak zaniká jeho členství bez práva na výplatu vypořádacího podílu v rozsahu, v jakém byla tato jeho majetková účast v bytovém družstvu zdrojem financování někdejší družstevní komplexní bytové výstavby. Úprava dopadá toliko na ty převody, které:

1. byly povinné podle § 23 odst. 2 a 3 BytZ,
2. se odehrávaly v někdejších stavebních bytových družstvech, tj. v bytových družstvech, které:
  - a) které byly podle právních předpisů platných před přijetím obchodního zákoníku a zákona č. 42/1992 Sb. označovány jako stavební bytová družstva,
  - b) vznikly vyčleněním ze stavebních bytových družstev podle § 49 zákona č. 176/1990 Sb.,
  - c) vznikly vyčleněním ze stavebních bytových družstev podle § 29 BytZ, nebo
  - d) byly právním nástupcem někdejších stavebních bytových družstev v důsledku fúze nebo rozdělení.

Úprava je postavena na koncepci, že člen dostává při převodu bezplatně do svého vlastnictví jím právem nájmu užívaný družstevní byt nebo družstevní nebytový prostor, přičemž zaniká v tomto rozsahu jeho majetková účast v bytovém družstvu, což má za následek, že již není co vypořádat; člen při zániku členství dostal vypořádací podíl formou převáděného družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru.

Pokud měl člen v někdejším stavebním bytovém družstvu ještě jinou majetkovou účast, pak se její výše ani nemění ani tato tato další majetková účast nezaniká a k zániku jeho členství v družstvu nedochází.

Úprava nikdy nedopadala na někdejší lidová bytová družstva.

Někdejší BytZ byl sice přijetím občanského zákoníku zrušen, i po 1. 1. 2014 se však povinné převody družstevních bytů a družstevních nebytových prostorů do vlastnictví členů – nájemců tímto zákonem řídí (§ 3028 odst. 2 ObčZ).

2.5 Dobrovolný převod družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru do vlastnictví člena – nájemce podle § 3 odst. 2 ZPVP

Pátý zvláštní (a poslední) způsob dobrovolného zániku členství v někdejším stavebním bytovém družstvu je meritorně totožné jako zánik členství podle § 24 odst. 9 BytZ; jde o zánik podle § 3 odst. 2 ZPVP.³⁸

³⁸ ZPVP byl přijat s účinností od 1. 1. 2014. Před tímto datem tento způsob zániku členství nebyl výslovně žádným zákonem upraven; jeho přípustnost se dovozovala toliko analogií s § 24 odst. 9 BytZ. Při zrušení Byt nicméně zvítězil správný názor, že není přípustné dovozovat tohoto způsobu zániku členství toliko pouhou analogií; vzhledem k tomu (a také proto, že zrušením BytZ vznikly i další závažné problémy, o kterých se zde vzhledem k omezenému rozsahu této stati již nepojednává) byla přijata zvláštní zákonná úprava.

Jediný rozdíł oproti zániku členství podle § 24 odst. 9 BytZ je ten, že zde dochází k zániku členství v někdejších stavebních bytových družstvech při dobrovolném převodu družstevního bytu nebo družstevního nebytového prostoru.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp, Z. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021.

Dědič, J., Lasák, J. Nesrovnalosti v právní úpravě družstev ve světle novely zákona o obchodních korporacích. Obchodní právo, 2021, č. 1, s. 2 a násl.

Malovský-Wenig, A. Příručka obchodního práva. Praha: Československý Kompas, 1947.

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2021.

VERITEĽ VERZUS DLŽNÍK – HRA NA MAČKU A MYŠ¹

CREDITOR VERSUS DEBTOR – A CAT AND MOUSE GAME

Jakub Dzimko²

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá zrušením oddĺženia fyzickej osoby pre nepoctivý zámer dlžníka – fyzickej osoby. Insolvenčný súd skúma (ne)poctivý zámer dlžníka výlučne na návrh veriteľa. Zároveň k skúmaniu (ne)poctivého zámeru dlžníka dochádza až ex post, po samotnom oddĺžení dlžníka. Autor analyzuje právnu úpravu zrušenia oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka, ako aj aktuálnu rozhodovaciu prax všeobecných súdov v Slovenskej republike. Okrem poukázania na možné interpretačné problémy, ponúka príspevok aj návrhy na zlepšenie právnej úpravy v intenciách de lege ferenda.

Kľúčové slová

Oddĺženie fyzickej osoby, zrušenie oddĺženia, nepoctivý zámer dlžníka.

Abstract

The article deals with the cancellation of a debt elimination of a natural person due to the dishonest intention of the debtor – natural person. The insolvency court examines the debtor's (dis)honest intention exclusively on the creditor's petition. At the same time, the examination of the debtor's (dis)honest intention only takes place ex post, after the debtor's actual insolvency. The author analyses the legal regulation of cancellation of debt elimination due to the debtor's dishonest intention as well as the current decision-making practice of the general courts in the Slovak Republic. In addition to pointing out possible interpretative problems, the paper also offers suggestions for improvement of the legal regulation in de lege ferenda.

Keywords

Debt elimination of a natural person, cancellation of debt elimination, dishonest intention of the debtor.

Úvod

Oblasť insolvenčného práva v Slovenskej republike je už dlhodobo esenciálne spojená s osobou jubilanta – prof. JUDr. Milana Ďuricu, PhD., ktorému si aj touto cestou dovoľujem zablahoželať k jeho životnému jubileu

¹ Tento príspevok bol vytvorený v rámci riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0472/21: Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike.

² Mgr. Jakub Dzimko, Katedra obchodného a finančného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, jakub.dzimko@umb.sk

a popriať mu do ďalších rokov veľa zdravia, šťastia, síl do ďalšej tvorivej práce a spokojnosti ako v osobnom, tak aj v pracovnom živote. V rámci vedeckej činnosti jubilanta sa opakovane vyskytuje otázka vyvažovania záujmov veriteľa a dlžníka a spravodlivého nastavenia týchto záujmov v intenciách insolvenčného práva.³

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že inštitút oddlženia fyzickej osoby prešiel v roku 2017 v rámci zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „ZKR“ alebo „Zákon o konkurze a reštrukturalizácii“) významnou novelizáciou, ktorá komplexne zmenila spôsob nazerania na tento inštitút a jeho postavenia v právnom poriadku Slovenskej republiky. Z málo frekventovaného inštitútu insolvenčného práva, ktorý bol dovtedy dostupný len určitému okruhu dlžníkov, sa stal vysoko frekventovaný inštitút, ktorý na jednej strane výrazným spôsobom zbavil veľký okruh dlžníkov ich dlhov, ale zároveň aj výrazným spôsobom zasiahol do širokého okruhu právnych vzťahov, kedy prechýlil jazýček na váhach spravodlivosti na stranu dlžníkov – dlžníkov zbavil nesplatených dlhov a zároveň veriteľom sťažil prístup k vymoženiu svojich pohľadávok. Oddlženie sa tak stalo dostupné aj tým dlžníkom, ktorí pri oddlžení nemajú poctivý zámer a môžu ho úmyselne zneužiť v neprospech svojich veriteľov. Za účelom vyváženia týchto záujmov, zákonodarca kreoval inštitút zrušenia oddlženia z dôvodu nepoctivého zámeru dlžníka, ktorým sa veriteľ môže domáhať zvrátenia oddlženia a obnovenia pôvodnej vymáhateľnosti pohľadávok.

Cieľom predloženého príspevku je analyzovať inštitút zrušenia oddlženia fyzickej osoby z dôvodu nepoctivého zámeru dlžníka v právnom poriadku Slovenskej republiky. Zároveň príspevok poukazuje aj na dostupnú judikatúru všeobecných súdov v tejto oblasti.

---

³ Napr. ĎURICA, M.: Prienik konkurzného práva hmotného do vlastníckeho práva s akcentom na uspokojenie pohľadávok veriteľov. In: *Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014, s. 7-72. ISBN 978-80-557-0819-5. alebo ĎURICA, M.: Veriteľ versus dlžník (súmrak nad veriteľom). In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie* : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference. Praha : TROAS, 2020, s. 281-287. ISBN 978-80-88055-10-5. Dostupné na internete: <https://kpep.vse.cz/aktuality/sbornik-z-mezinarodni-vedecke-konference>. alebo ĎURICA, M.: Je spravodlivo upravené vyvažovanie záujmov v konkurze? In: *Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narodeninám*. Brno : Masarykova univerzita, 2022, s. 625-639. ISBN 978-80-280-0093-6. Dostupné na internete: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/chapter/2174/739>. alebo ĎURICA, M.: Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane veriteľov. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 20-31. ISSN 1335-6461.

1. Zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka

Novoprijatá koncepcia procesných mechanizmov na ochranu oprávnených záujmov oddĺžením dotknutých veriteľov vychádza z *ex post* súdnej kontroly poctivosti dlžníka pri jeho zámere oddĺžiť sa prostredníctvom inštitútu oddĺženia fyzickej osoby podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii.⁴ Zákonodarca v rámci právnej úpravy uprednostnil formalizovaný procesný postup súdov pri rozhodovaní o oddĺžení preferovaný viacerými zahraničnými úpravami inšpirovanými najmä trendmi v nemeckom konkurznom práve.⁵

Ako uvádza aj Milan Ďurica, kontrola „zákonnosti a spravodlivosti“ *ex post* je určite najhorší variant, ktorý zákonodarca mohol zvoliť, pretože je v rozpore s právnou istotou účastníkov konania, a to predovšetkým veriteľov.⁶

Takto zvolený koncept vychádza z pomerne rigidného (avšak na základe toho aj relatívne predvídateľného) nastavenia normatívnych podmienok oddĺženia, ktoré na jednej strane proces urýchľujú, nakoľko odbremeňujú insolvenčné súdy od skúmania veľkého rozsahu skutkových okolností relevantných pre oddĺženie, no na druhej strane výrazným spôsobom zužujú právomoc insolvenčného súdu prihliadať na individuálne okolnosti konkrétneho prípadu.⁷

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že dlžníkovi – fyzickej osobe, právna úprava s účinnosťou do 28. februára 2017 umožňovala po zrušení konkurzu podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii domáhať sa zbavenia svojich dlhov oddĺžením, pričom toto konanie bolo

⁴ Ústavný súd SR vo svojej rozhodovacej činnosti konštatuje, že „z dôvodovej správy k zákonu č. 377/2016 Z. z., ktorým došlo s účinnosťou od 1. marca 2017 k zavedeniu dnešnej podoby takzvaného osobného bankrotu do Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, vyplýva, že kontrolné mechanizmy pre oddĺženie fyzickej osoby konkurzom majú „*ex post*“ povahu. Kontrolný mechanizmus je zhmotnený predovšetkým v inštitúte návrhu na zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer (§ 166f ZKR a § 166g ZKR), ktorým môže veriteľ dotknutý oddĺžením, prípadne prokurátor iniciovať súdny spor, výsledkom ktorého môže byť zrušenie oddĺženia konkurzom pre nepoctivý zámer. Z právnej úpravy (§ 166g ods. ZKR) výslovne vyplýva, že osobitné súdne konanie je jediným nástrojom na posúdenie poctivosti zámeru dlžníka a súd nemá dovolené ju skúmať pri rozhodovaní o oddĺžení konkurzom. Ak chce sťažovateľka presvedčiť orgány súdnej moci o ňou tvrdených skutočnostiach, slúži na tento účel práve uvedený samostatný typ súdneho konania.“ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 28.04.2020, sp. zn. IV. ÚS 149/2020.

⁵ DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddĺženia fyzickej osoby. In: SAKTOROVÁ, E. – DOLÍHALOVÁ, M. – ÚRADNÍK, M. (eds.): *Právne rozpravy on-screen : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.05.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, s. 26. Dostupné na internete: <https://www.prf.umb.sk/veda-a-vyskum/publikacie-zamestnancov-a-doktorandov-fakulty/book-19373/pravne-rozpravy-on-screen.html>.

⁶ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 1124.

⁷ SOJKA, P.: Oddĺženie podľa nových pravidiel. In: *Justičná revue*, roč. 69, 2017, č. 5, s. 687.

možné začať až po zrušení konkurzu podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Procesu oddĺženia preto musel vždy predchádzať konkurz podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, v ktorom došlo aspoň k čiastočnému uspokojeniu pohľadávok prihlásených veriteľmi. Obligatórnou náležitosťou návrhu na oddĺženie bolo odôvodnenie, ktoré vyjadrovalo poctivý zámer dlžníka vynaložiť primerané úsilie na uspokojenie svojich veriteľov.⁸

Zvolenie takéhoto prístupu, kedy insolvenčný súd skúma poctivý zámer dlžníka až *ex post* a kedy dochádza k prenosu kompetencie skúmania poctivého zámeru dlžníka zo súdu na veriteľov, podmienené zaťažením veriteľov dôkazným bremenom, nie je štandardné aj vzhľadom na obmedzené možnosti veriteľov v prístupe k zabezpečeniu dôkazných prostriedkov na preukázanie nepoctivého zámeru dlžníka.⁹ Možno v tomto smere poukázať aj na skutočnosť, že vo väčšine zahraničných právnych úprav majú orgány rozhodujúce o oddĺžení povinnosť skúmať poctivý zámer dlžníka, pričom dôkazné bremeno preukázania poctivého zámeru zaťažuje samotných dlžníkov, ktorí musia preukazovať napríklad to, že svojim veriteľom nespôsobili žiadnu úmyselnú škodu (Belgické kráľovstvo), alebo že ich zámer je poctivý (Česká republika) a že vynaložili snahu pokúsiť sa svoje záväzky splniť. Dokonca v rámci právneho poriadku Francúzskej republiky, ktorej právna úprava oddĺženia sa považuje za jednu z najliberálnejších a ktorá umožňuje proces osobného zotavovacieho konania i dlžníkom, ktorí nemajú žiadny alebo minimálny osobný majetok a žiadny alebo minimálny mesačný príjem, je rozhodnutie o oddĺžení v rámci francúzskej legislatívy podmienené výlučne preukázaním splnenia podmienky dobrej viery dlžníka pri oddĺžení, pričom dlžník musí preukázať splnenie tejto podmienky pred osobitnou správnu komisiou.¹⁰

Predpísaný formálny prístup súdov je nahradený inštitútmi umožňujúcim veriteľom, ako aj iným aktívne legitimovaným subjektom, zvrátiť účinky oddĺženia v prípadoch nepoctivého zámeru dlžníka pri oddĺžení, resp. možnosťou domáhať sa neúčinnosti právnych úkonov dlžníka.

Zmyslom a účelom návrhu na zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka je dosiahnutie účinkov podľa § 166f ods. 4 ZKR, t. j. aby sa oddĺženie stalo voči všetkým veriteľom neúčinným (bez ohľadu na to, či si svoju

---

⁸ Podľa § 167 ods. 1 ZKR v znení účinnom do 28.02.2017: „Návrh na oddĺženie je oprávnený podať dlžník, ktorý je fyzickou osobou, spolu s návrhom na vyhlásenie konkurzu, prípadne počas konkurzného konania až do zrušenia konkurzu. Návrh na povolenie oddĺženia okrem všeobecných náležitostí návrhu musí obsahovať aj odôvodnenie, ktoré vyjadruje poctivý zámer dlžníka vynaložiť primerané úsilie na uspokojenie svojich veriteľov.“

⁹ DEÁK, M.: Niekoľko poznámok k zrušeniu oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka. In: *Justičná revue*, 2020, roč. 72, č. 8-9, s. 951.

¹⁰ PINTÉROVÁ, D.: *Platná právna úprava oddĺženia fyzických osôb v kontexte princípu proporcionality práv veriteľov a dlžníkov (1. časť)*. Dostupné na internete: <https://comeniuscasopis.flaw.uniba.sk/2019/05/08/platna-pravna-uprava-oddĺženia-fyzickych-osob-v-kontexte-principu-proporcionality-prav-veritelov-a-dlznikov-1-cast/>.

pohľadávku prihlásili v konkurze) a aby došlo v plnom rozsahu, v ktorom neboli pohľadávky veriteľom uspokojené, k obnoveniu vymáhateľnosti a splatnosti týchto pohľadávok. Účinok zrušenia oddĺženia pre nepoctivý zámer nie je samoúčelný, ale spočíva v tom, že pohľadávky, ktorých bol dlžník zbavený rozhodnutím o oddĺžení v zmysle § 166e s použitím § 166a ZKR, a ktoré nie sú veriteľmi vymáhateľné voči dlžníkovi, sa zrušením oddĺženia pre nepoctivý zámer obnovujú. Zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka znamená obnovenie pohľadávok a možnosť uspokojenia veriteľov, ktorí túto možnosť po oddĺžení dlžníka stratili.

2. Aktívna vecná legitímácia v konaní o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer

Kontrola poctivého alebo nepoctivého zámeru dlžníka pri oddĺžení prichádza do úvahy len na základe aktivity veriteľa, resp. iných aktívne legitimovaných osôb, po rozhodnutí o oddĺžení fyzickej osoby. Každá aktívne legitimovaná osoba má právo domáhať sa zrušenia oddĺženia do šiestich rokov od vyhlásenia konkurzu alebo určenia splátkového kalendára, ak preukáže, že dlžník nemal pri oddĺžení poctivý zámer. Pod pojmom aktívna vecná legitímácia sa rozumie také hmotnoprávne postavenie žalobcu, z ktorého mu z hmotného práva vyplýva uplatňovaný nárok uplatnený žalobou v sporovom konaní.¹¹

Primárne toto právo patrí každému veriteľovi, ktorý bol dotknutý oddĺžením fyzickej osoby, pričom pre jeho aktívnu vecnú legitímáciu v konaní o zrušenie oddĺženia nie je právne relevantné, či si veriteľ prihlásil svoju pohľadávku do konkurzu vyhláseného podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Právne relevantná je len skutočnosť, či veriteľ preukáže existenciu záväzku dlžníka voči jeho osobe, pričom je bez právnej relevancie spôsob vzniku, ako aj spôsob nadobudnutia takejto pohľadávky veriteľom. Sme toho názoru, že v tomto prípade je veriteľ aktívne legitimovaný aj v prípade, ak je vlastníkom premlčanej pohľadávky, nakoľko premlčanie ako také nespôsobuje samotný zánik pohľadávky, ale len jej oslabenie v podobe nemožnosti vymáhať si takúto pohľadávku.

Zákon o konkurze a reštrukturalizácii však priznáva toto právo aj dieťaťu alebo zákonnému zástupcovi maloletého dieťaťa, ktorému dlžník bez vážneho dôvodu riadne a včas neplní výživné, na ktoré vznikol nárok po rozhodujúcom dni.

Rovnako tak je toto právo priznané aj Centru právnej pomoci, resp. poverenej osobe podľa osobitného predpisu – Slovenská konsolidačná, a.s.,¹² ak

¹¹ Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 29.09.2021, sp. zn. 41CoKR/10/2021.

¹² Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 374/2014 Z. z. o pohľadávkach štátu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení: „Konsolidáciu pohľadávok štátu vykonáva právnická osoba so 100 % majetkovou účasťou štátu v zakladateľskej pôsobnosti ministerstva financií,

dĺžník bez vážneho dôvodu riadne a včas neplní povinnosť vrátiť Centru právnej pomoci hodnotu poskytnutého preddavku na úhradu paušálnej odmeny správcu v prípade konkurzu podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

Právo na podanie žaloby pre zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dĺžníka patrí aj prokurátorovi pri výkone svojej pôsobnosti v civilnom procese v rozsahu ustanovenom osobitnými predpismi v súlade s § 19 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

Za nedostatok právnej úpravy určite možno považovať skutočnosť, že medzi aktívne legitimované osoby nie je zahrnutá aj osoba správcu konkurznej podstaty, ktorý je nesporne osobou, ktorá v procese oddĺženia fyzickej osoby nadobudne najkomplexnejší prehľad o majetku, ako aj záväzkoch dĺžníka, a teda v neposlednom rade je spôsobilý a oprávnený aj najlepšie vyhodnotiť jeho správanie vo vzťahu k priebehu insolvenčného konania. Rovnako tak ani insolvenčný súd nie je oprávnený začať konanie o zrušenie oddĺženia *ex offio*.

Domáhať sa tohto práva môžu aktívne legitimované subjekty výlučne v šesťročnej premlčacej dobe. Začiatok šesťročnej premlčacej lehoty na domáhanie sa zrušenia oddĺženia začína plynúť od vykonateľnosti rozhodnutia o oddĺžení, teda od nasledujúceho dňa po zverejnení rozhodnutia v Obchodnom vestníku. S prihliadnutím na dĺžku niektorých konkurzov podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii by určite bolo korektnejšie naviazať začiatok plynutia lehoty pre iniciovanie konania o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer na zverejnenie oznámenia správcu o zrušení konkurzu v Obchodnom vestníku. V tejto súvislosti však treba pripomenúť, že v dôsledku mimoriadnych opatrení v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii, v období od 27.03.2020 do 30.04.2020¹³ a následne od 19.01.2021 do 28.02.2021¹⁴ neplynuli lehoty ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávných vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo k zániku práva, a teda neplynula ani šesťročná premlčacia lehota na podanie žaloby na zrušenie oddĺženie pre nepoctivý zámer dĺžníka. O uvedené obdobie sa celková šesťročná premlčacia doba predĺžuje.

---

ktorej predmetom podnikania je konsolidácia pohľadávok verejného sektora (ďalej len „poverená osoba“). Poverená osoba môže vykonávať aj iné činnosti, ak tak rozhodne vláda Slovenskej republiky podľa osobitného predpisu.“. Poverenou osobou pre vykonávanie konsolidácia pohľadávok verejného sektora podľa zákona o pohľadávkach štátu vykonáva akciová spoločnosť Slovenská konsolidačná, a.s. ako právnická osoba so 100 % majetkovou účasťou štátu v zakladateľskej pôsobnosti Ministerstva financií SR.

¹³ § 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

¹⁴ § 8 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení účinnom od 19.01.2021.

Návrh veriteľa na zrušenie oddĺženia, resp. podnet prokurátora na zrušenie oddĺženia sa podáva na insolvenčnom súde, ktorý rozhodol o oddĺžení dlžníka – fyzickej osoby.¹⁵ V prípade, ak bude podaných viacero takýchto návrhov, insolvenčný súd rozhodujúci o zrušení oddĺženia ich podľa § 166f ods. 1 ZKR obligatórne spojí na spoločné konanie, pričom insolvenčný súd vo veci samej rozhoduje rozsudkom.

3. Dôkazné bremeno v konaní o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka

Z pohľadu všeobecných zásad civilného sporového procesu, ktorým je aj konanie o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka, dôkazná povinnosť predstavuje špecifickú procesnú povinnosť, ktorou sú zaťažené sporové strany. Avšak, dôkazná povinnosť nestíha v kontradiktórnom spore len žalobcu. Dokazovať je povinný každý, kto v spore niečo tvrdí. To znamená, že aj žalovaný v rámci svojej procesnej obrany znáša povinnosť tvrdenia, a tým pádom i dôkaznú povinnosť. Nedodržanie dôkaznej povinnosti a následne neunesenie dôkazného bremena vedie v prípade žalovaného k procesnej pasivite, ktorá je rovnako sankcionovaná stratou sporu. Vo všeobecnosti preto platí, že dôkaznú povinnosť a s ňou súvisiace dôkazné bremeno má v spore každý, kto dostojí svojej procesnej povinnosti tvrdiť.¹⁶

Dôkazné bremeno o nepoctivom zámere dlžníka v konaní o zrušenie oddĺženia dlžníka nesie žalobca práve tak, ako je žalovaný povinný preukázať svoju platobnú neschopnosť, ktorá sa v prípade prehlásenia o platobnej neschopnosti v návrhu na vyhlásenie konkurzu podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii len predpokladá, a teda ide o vyvrátiteľnú domnienku. Vo všeobecnosti platí, že predkladanie dôkazov a unesenie dôkazného bremena je v sporovom konaní úlohou a zodpovednosťou strán. Rovnako platí, že v sporovom konaní je súd limitovaný skutkovými tvrdeniami strán sporu, pričom sporové konanie sa riadi zásadou formálnej pravdy. Posúdenie otázky, ktorá strana sporu je povinná tvrdiť a svoje tvrdenia preukazovať dôkazmi, ako aj obsah tejto povinnosti, sa odvíja od hmotného práva. Existenciu skutkových okolností, ktoré zakladajú absenciu poctivého zámeru dlžníka je povinný preukázať žalobca, nakoľko v rámci dokazovania

¹⁵ Podľa § 20 písm. d) Civilného sporového poriadku „Namiesto všeobecného súdu žalovaného je na konanie príslušný výlučne súd, na ktorom prebieha konkurzné konanie alebo reštrukturalizačné konanie, ak ide o spor vyvolaný osobitnou povahou týchto konaní, okrem sporov o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

¹⁶ ŠTEVČEK, M.: Čl. 8 [Procesné práva a povinnosti]. In: ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 52.

v sporovom konaní platí zásada, že každá strana musí uniesť dôkazné bremeno ohľadom svojho tvrdenia, t. j. kto tvrdí, ten dokazuje.¹⁷

Veriteľ, ktorý podá návrh na zrušenie oddĺženia, je povinný svoj návrh na zrušenie oddĺženia náležite odôvodniť a uviesť všetky rozhodujúce skutočnosti a dôkazy, ktoré sú spôsobilé preukázať nepoctivý zámer dlžníka, pričom dôkazné bremeno pri preukazovaní nepoctivého zámeru je v zmysle zásad civilného procesu bremenom veriteľa.¹⁸ Veriteľ je oprávnený produkovať dôkazy a taktiež aj prostriedky procesného útoku a procesnej obrany, ktoré preukážu aj iné skutočnosti, na základe ktorých bude relevantne preukázané, že dlžník nesledoval pri oddĺžení poctivý zámer, pretože výpočet dôvodov pre posúdenie poctivého, resp. nepoctivého zámeru je len demonštratívny, pričom je na individuálnom rozhodnutí súdu, či skutočnosti tvrdené veriteľom sú na základe vykonaného dokazovania spôsobilé preukázať nepoctivý zámer dlžníka alebo naopak prostriedky procesnej obrany a procesného útoku produkované zo strany dlžníka vyvrátia tvrdenia veriteľa o existencii nepoctivého zámeru dlžníka a dlžník tak preukáže svoj poctivý zámer pri svojom oddĺžení.

Úspech žaloby o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka je esenciálne spojený s unesením dôkazného bremena zo strany veriteľa o neexistencii poctivého zámeru dlžníka pri jeho oddĺžení. Neznemená to však, že dlžníka žiadne dôkazné bremeno nezaťažuje, práve naopak, dlžník je v konaní povinný preukázať, že pri oddĺžení mal poctivý zámer.¹⁹ Táto hmotnoprávna úprava tak vytvára výrazné nejasnosti ohľadom nesenia dôkazného bremena, resp. jeho spravodlivého rozloženia medzi veriteľom a dlžníkom.²⁰ Z procesnoprávneho hľadiska je možné sa stretnúť s rôznymi prístupmi súdov k tomu, kto je v konaní o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer zaťažený dôkaznou povinnosťou:

1. dôkazné bremeno o nepoctivom zámere dlžníka pri oddĺžení zaťažuje veriteľa,²¹
2. dôkazné bremeno o poctivom zámere pri oddĺžení zaťažuje dlžníka,²²

---

¹⁷ Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 16.11.2022, sp. zn. 41CoKR/8/2022, obdobne aj Rozsudok Okresného súdu Žilina zo dňa 08.07.2020, sp. zn. 2Odi/1/2018 v spojení s Rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 21.04.2021, sp. zn. 41CoKR/28/2020 v spojení s Rozsudkom Najvyššieho súdu SR zo dňa 20.10.2022, sp. zn. 1Obdo/74/2021.

¹⁸ ŠEVČIKOVÁ, A.: K oddĺženiu fyzických osôb podľa štvrtej časti ZKR. In: VOJČÍK, P. – KOROMHÁZ, P. – VADAS, E. (eds.): *Košické dni súkromného práva II.: Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 699. Dostupné na internete: https://kdsp.sk/wp-content/uploads/2019/09/Zborn%C3%ADk_KDSP-II_final.pdf

¹⁹ DEÁK, M.: Niekoľko poznámok k zrušeniu oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 8-9, s. 947.

²⁰ DURAČINSKÁ, J.: Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 z 20. 10. 2022 (žaloba o zrušenie oddĺženie pre nepoctivý zámer). In: *Súkromné právo*, roč. 9, 2023, č. 3, s. 92.

²¹ Rozsudok Okresného súdu Žilina zo dňa 08.07.2020, sp. zn. 2Odi/1/2018 v spojení s Rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 21.04.2021, sp. zn. 41CoKR/28/2020.

²² Rozsudok Okresného súdu Banská Bystrica zo dňa 17.06.2019, sp. zn. 4Odi/4/2018.

3. veriteľ nesie dôkazné bremeno o nepoctivom zámere dlžníka podľa § 166g ods. 2 ZKR a dlžník nesie dôkazné bremeno o poctivom zámere podľa § 166g ods. 1 ZKR,²³
4. porušenie § 166g ods. 2 ZKR sa prezumuje, to znamená, že je na dlžníkovi, aby preukázal, že nekonal s nepoctivým zámerom.²⁴

Otázkou povinnosti uniesť dôkazné bremeno v rámci konania o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer sa vo svojej rozhodovacej praxi zaoberal aj Najvyšší súd SR. Dovolací súd v tomto prípade uviedol, že predpokladom úspešnosti žaloby o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka, je v zmysle § 166f ods. 1 ZKR preukázanie zo strany veriteľa, že dlžník nemal pri oddĺžení poctivý zámer. Dôkazné bremeno spočíva na veriteľovi, ktorý v spore o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka musí preukázať, že dlžník nemal pri oddĺžení poctivý zámer, pričom kritériá na určenie nepoctivého zámeru sa týkajú najmä ekonomického správania dlžníka pred podaním návrhu na oddĺženie, ako aj po jeho podaní. Uvedená skutočnosť podľa názoru Najvyššieho súdu SR vyplýva aj z obsahu zákonného ustanovenia § 166f ods. 1 ZKR.²⁵

V konaní o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka podľa § 166g ods. 2 ZKR v prípade splnenia podmienok ustanovených § 166g ods. 4 ZKR je opodstatnené vyžadovať, aby veriteľ preukázal (pozitívne formulované) napríklad (nie však výlučne) aj také okolnosti, že sa dlžníka pred uzavretím úverovej zmluvy dopytoval, či inak aktívne zisťoval, či si dlžník podal prihlášku do konkurzu, resp. žiadosť Centru právnej pomoci o zastupovanie v konkurznom konaní. Uvedený dopyt (zisťovanie) možno charakterizovať ako naplnenie jednej z povinností veriteľa v zmysle § 7 ods. 1 a 2 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Veritelia nemôžu nenáležité plnenie svojich povinností v predzmluvných vzťahoch sanovať žalobou o zrušenie oddĺženia dlžníka, ktoré má pre dotknuté subjekty zásadné „*erga omnes*“ účinky a vzhľadom na ex post charakter predstavuje zásadný zásah do právnej istoty všetkých dotknutých subjektov.²⁶

Je možné teda uzavrieť, že povinnosť veriteľa preukázať nepoctivý zámer dlžníka znamená, že dotknutý veriteľ, t. j. žalobca musí uviesť konkrétne tvrdenia prečo má za to, že dlžník nemal pri oddĺžení poctivý zámer a súčasne musí tieto tvrdenia podoprieť dôkazmi, t. j. preukázať tieto tvrdenia. Súd teda v konaní najskôr vyhodnocuje splnenie tejto procesnej povinnosti žalobcu – veriteľa a unesenie dôkazného bremena žalobcom – veriteľom a až následne

²³ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 1151, obdobne aj DEÁK, M.: Niekoľko poznámok k zrušeniu oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 8-9, s. 949.

²⁴ Rozsudok Okresného súdu Trnava zo dňa 03.04.2019, sp. zn. 36Odi/1/2018.

²⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 20.10.2022, sp. zn. 1Obdo/74/2021.

²⁶ Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 22.09.2021, sp. zn. 43CoKR/15/2021 v spojení s Uznesením Najvyššieho súdu SR zo dňa 18.04.2023, sp. zn. 5Obdo/9/2022.

môže vyhodnocovať, či žalovaný preukázal skutočnosti vylučujúce žalované právo.²⁷ Rovnako však netreba zabúdať na skutočnosť, že aj samotného dlžníka zaťažuje dôkazné bremeno, a teda pokiaľ tvrdí, že mal poctivý zámer, tak je povinný túto skutočnosť preukázať dôkazmi.

4. Posudzovanie (ne)poctivého zámeru dlžníka

Ustanovenia Zákona o konkurze a reštrukturalizácii o poctivom, resp. nepoctivom zámere dlžníka nabádajú insolvenčný súd, aby poctivý, resp. nepoctivý zámer dlžníka neposudzoval len mechanicky, ale aby bol insolvenčný súd vedený aj pomocnými kritériami a úvahami, aby jednotlivé prípady o zrušenie oddĺženia posudzoval prísnejšou alebo miernejšou optikou, a to najmä s prihliadnutím na osobu dlžníka a jeho životné skúsenosti.²⁸

V zmysle § 166g ods. 3 ZKR, súd prísnejšie hodnotí tieto dôvody u dlžníka, ktorý mal v minulosti alebo stále má významnejší majetok, má skúsenosti s podnikaním, pôsobí alebo pôsobil ako vedúci zamestnanec, alebo pôsobil v orgánoch právnickej osoby, alebo má iné osobitné životné skúsenosti. Existencia ktorejkoľvek tejto skutočnosti, ktorá sa viaže k osobe dlžníka, je dôvodom na prísnejšie hodnotenie dôvodov pre vyhodnotenie jeho poctivého, resp. nepoctivého zámeru pri oddĺžení fyzickej osoby.²⁹

---

²⁷ Rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 01.12.2020, sp. zn. 5Odi/4/2020 v spojení s Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach zo dňa 21.04.2021, sp. zn. 4CoKR/22/2021 v spojení s Rozsudkom Najvyššieho súdu SR zo dňa 31.01.2023, sp. zn. 5Obdo/18/2022.

²⁸ Pri posudzovaní (ne)poctivého zámeru dlžníka v konaní o zrušenie oddĺženia, Okresný súd Banská Bystrica konštatoval, že „v spore o preskúmanie poctivého zámeru dlžníka, má súd neľahkú úlohu spravodlivo vyvažovať primárny účel oddĺženia (záujem na strane dlžníka) a záujmy stále neuspokojených veriteľov (Nález Ústavného súdu SR zo dňa 10.01.2017, sp. zn. III. ÚS 570/2016). Súd v spore o zrušenie oddĺženia, musí dôsledne preskúmať správanie sa oddĺženého dlžníka vo všetkých vzájomných súvislostiach. To znamená, prihliadať na právny dôvod pohľadávky veriteľa, na časové aspekty konania dlžníka pred oddĺžením, na dlžníkove vzdelanie, životné skúsenosti, na okolnosti predchádzajúce oddĺženiu a zároveň aj na posúdenie otázky, či dlžník spadá do skupiny osôb, ktorým je právna úprava oddĺženia určená. Súd predtým ako pristúpil k skúmaniu poctivého, resp. nepoctivého zámeru žalovaného pri oddĺžení, považoval za potrebné uviesť, že pri skúmaní skutočností ovplyvňujúcich poctivý zámer u dlžníka prihliadal na žalovaného prísnejšie v zmysle § 166g ods. 3 ZKR. Prísnejší postup súdu je odôvodnený tým, že súd považuje žalovaného za osobu, ktorá má skúsenosti s podnikaním a osobitné životné skúsenosti. Z životopisu žalovaného je nepochybné, že od roku 1990 do roku 2015 bol žalovaný samostatne zárobkovo činnou osobou a z výpisu z obchodného registra obchodnej spoločnosti BLUESTARS, s.r.o. „v konkurze“ je zrejme, že žalovaný je aj naďalej spoločníkom tejto obchodnej spoločnosti. Od roku 2007 do súčasnosti, zároveň žalovaný zastáva funkciu starostu obce Gemer. Na základe uvedeného, preto súd môže žalovaného považovať za osobu, ktorá je znalá jednak právnych noriem z oblasti obchodného práva ako aj z oblasti samosprávy a má osobitné životné skúsenosti, pretože už tretie volebné obdobie zastáva verejnú funkciu.“ Rozsudok Okresného súdu Banská Bystrica zo dňa 24.10.2019, sp. zn. 5Odi/3/2019.

²⁹ Okresný súd Prešov, ako aj Krajský súd v Prešove pri prísnejšom posudzovaní dlžníka v konaní o zrušenie oddĺženia, konštatoval, že „žalovaný síce ospravedlňoval svoju situáciu

Podľa § 166g ods. 4 ZKR, ak ide o dlžníka, ktorý má iba základné vzdelanie, je v dôchodkovom veku alebo blízko tohto veku, má vážne zdravotné problémy, načas, alebo trvalo stratil obydľie alebo ho v živote postihla iná udalosť, ktorá mu sťažila uplatnenie v spoločnosti, súd prihliada miernejšie k dôvodom pre posudzovanie jeho poctivého, resp. nepoctivého zámeru pri oddlžení fyzickej osoby.

Odlíšne rozhodnutie o návrhu na zrušenie oddlżenia, a teda najmä rozhodnutie o zastavení konania alebo rozhodnutie o zamietnutí návrhu, však nevytvára procesnú prekážku *res iudicata*, a preto, ak je podaný nový návrh na zrušenie oddlżenia, či už tým istým veriteľom, ktorý nadobudne nové dôkazy preukazujúce nepoctivý zámer dlžníka alebo iným veriteľom, možno o takomto návrhu opätovne vecne konať a na podklade vykonaného dokazovania znova v danej veci rozhodnúť.³⁰

5. Účinky zrušenia oddlżenia pre nepoctivý zámer dlžníka

Právoplatnosťou rozsudku o zrušení oddlżenia dlžníka – fyzickej osoby sa oddlžení stáva voči všetkým veriteľom neúčinné, čo znamená, že pohľadávkam sa v plnom rozsahu, v ktorom ešte neboli uspokojené, obnovuje ich pôvodná vymáhateľnosť aj splatnosť. Takéto pohľadávky sa nepremlčia skôr, ako uplynie desať rokov od zrušenia oddlżenia.

Právoplatné rozhodnutie o zrušení oddlżenia je zároveň rozhodnutím o vylúčení podľa § 13a Obchodného zákonníka.³¹ V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že dlžník, ktorý oddlžením prešiel, vôbec nemusel byť podnikateľom, nakoľko sa oddlžením môže týkať akejkolvek fyzickej osoby, a to bez ohľadu na to, či je držiteľom podnikateľského oprávnenia, a rovnako nepoctivosť jeho zámeru môže byť posudzovaná na podklade kritérií, ktoré nemajú ekonomický (prípadne obchodnoprávny) charakter. Príkladom je napríklad zrušenie oddlżenia podľa § 166g ods. 2 písm. j) ZKR z dôvodu

---

tým, že je zdravotne hendikepovaný a taktiež, že nerozumel samotnému pojmu oddlžení, zo životopisu však vyplynulo, že pracoval vo vedúcich funkciách v období od roku 1981 až po rok 2005 a súd preto na tieto argumenty žalovaného neprihliadol, naopak k osobe žalovaného prihliadol prísnejšie.“ Rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 08.09.2020, sp. zn. 5Odi/2/2019 v spojení s Rozsudkom Krajského súdu v Košiciach zo dňa 23.06.2021, sp. zn. 4CoKR/2/2021.

³⁰ DURAČINSKÁ, J.: Oddlžení. In: PATAKYOVA, M. – MAMOJKA, M. – DURAČINSKÁ, J. a kol.: *Hospodárske právo. II. diel.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 186.

³¹ Podľa § 13a ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov: „Rozhodnutím súdu alebo rozhodnutím iného orgánu, ktoré je preskúmateľné súdom, ak tak ustanoví osobitný predpis, môže byť určené, že po dobu uvedení v rozhodnutí, alebo na základe rozhodnutia súdu po dobu troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia (ďalej len „rozhodnutie o vylúčení“), fyzická osoba nesmie vykonávať funkciu člena štatutárneho orgánu alebo člena dozorného orgánu v obchodnej spoločnosti alebo družstve (ďalej len „vylúčený zástupca“). To platí rovnako aj pre pôsobenie ako vedúci organizačnej zložky podniku, vedúci podniku zahraničnej osoby, vedúci organizačnej zložky podniku zahraničnej osoby alebo prokurista.“

neplnenia si vyživovacej povinnosti. V takomto prípade vzniká situácia, kedy právna úprava sankcionuje dlžníka obmedzením jeho prístupu k podnikaniu, a to bez akejkoľvek väzby a súvislosti na jeho doterajšie alebo aspoň potenciálne správanie ako podnikateľa, ktorého úspešnosť a prípadnú poctivosť nevieme v čase diskvalifikácie relevantne vyhodnotiť, konáme výhradne na základe domnienky o jeho potenciálnej podnikateľskej nepoctivosti. Túto skutočnosť je potrebné obzvlášť zdôrazniť v prípade, ak ide o dlžníka, ktorý ani v čase oddĺženia nebol držiteľom oprávnenia na podnikanie. Diskvalifikácia v takomto prípade plní primárne represívnu funkciu, pričom ostatné funkcie diskvalifikácie vzhľadom na neexistenciu reálnych dôkazov ohľadom podnikateľskej činnosti dlžníka, sú potlačené. Proporcionalita takejto sankcie spočívajúcej v zásahu do ústavného práva na podnikanie môže byť do istej miery sporná a ústavne neutržateľná.³²

S účinnosťou od 1. januára 2020 je zároveň súd povinný takéto rozhodnutie o zrušení oddĺženia zverejniť v Obchodnom vestníku.³³ Zákonodarca uvedenú podmienku implementoval do Zákona o konkurze a reštrukturalizácii s odôvodnením, aby bola zabezpečená rovnaká publicita predmetného rozhodnutia súdu, aká je zabezpečená v prípade rozhodnutia súdu o vyhlásení konkurzu podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii na majetok dlžníka a zároveň jeho oddĺženia.

Záver

Kontrolu poctivého zámeru *ex post* je možné považovať za najhoršiu variantu, ktorú mohol zákonodarca zvoliť pri koncipovaní inštitútu oddĺženia fyzickej osoby. Zhoduje sa na tom aplikačná prax, ako aj odborná literatúra.³⁴ Aktuálny koncept dodatočnej kontroly nie je vhodný, nakoľko je v rozpore s právnou istotou účastníkov konania, predovšetkým veriteľov. Zároveň majú veritelia obmedzené možnosti prístupu k zabezpečeniu jednotlivých dôkazných prostriedkov na preukázanie nepoctivého zámeru dlžníka, a tým garancie

---

³² UŠIAKOVÁ, L.: *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Belianum : Banská Bystrica, 2022, s. 82-83. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.24040/2022.9788055719634>.

³³ Na základe zákona č. 390/2019 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

³⁴ DURAČINSKÁ, J.: Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 z 20. 10. 2022 (žaloba o zrušenie oddĺženie pre nepoctivý zámer). In: *Súkromné právo*, roč. 9, 2023, č. 3, s. 94; DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddĺženia fyzickej osoby. In: SAKTOROVÁ, Ľ. – DOLÍHALOVÁ, M. – ÚRADNÍK, M. (eds.): *Právne rozpravy on-screen : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.05.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, s. 26. Dostupné na internete: <https://www.prf.umb.sk/veda-a-vyskum/publikacie-zamestnancov-a-doktorandov-fakulty/book-19373/pravne-rozpravy-on-screen.html>; ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 1151.

základného princípu poctivého zámeru dlžníka pri jeho oddlžení.³⁵ Medzi dlžníkom a veriteľom tak dochádza k „hre na mačku a myš“, kedy sa veriteľ častokrát musí stať detektívom, aby na jednej strane odhalil, ale na druhej strane aj dokázal nepoctivý zámer svojho oddlženého dlžníka a mohol sa tak dostať k vymoženiu svojej pohľadávky. Je potrebné zdôrazniť aj skutočnosť, že zatiaľ čo dlžník má zabezpečený prístup k oddlženiu relatívne s nízkymi nákladmi, tak veriteľove náklady spojené s konaním o zrušenie oddlżenia pre nepoctivý zámer sú podstatne vyššie.

Napriek rozhodnutiam Najvyššieho súdu SR ako dovolacieho súdu, zostáva v judikatúre všeobecný súdov sporná otázka časového úseku, ktorý má byť braný na zreteľ pri posudzovaní (ne)poctivého zámeru dlžníka. Podľa § 166g ods. 2 ZKR musí súd posudzovať (ne)poctivý zámer dlžníka v čase od podania návrhu na vyhlásenie konkurzu podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Všetky úkony, ktorými sa snažil dlžník ukrátiť veriteľa pred podaním samotného návrhu preto nemôžu byť použité ako dôvod na zrušenie oddlżenia dlžníka pre nepoctivý zámer dlžníka. Spornou sa javí otázka, že ak dal zákonodarca insolvenčnému súdu priestor pre individuálne posudzovanie dôvodov nepoctivého zámeru, je otázne, ako určiť časový úsek, v ktorom má poctivosť hodnotiť. Sme toho názoru, že je nevyhnutné aby celé posudzovanie (ne)poctivého zámeru bolo ponechané insolvenčnému súdu v rámci zásady voľného hodnotenia dôkazov. Navrhujeme, aby insolvenčný súd skúmal (ne)poctivý zámer dlžníka v priebehu celého insolvenčného konania. Súd by v priebehu celého insolvenčného konania mal mať možnosť prihliadať na poctivý zámer dlžníka a v prípade existencie skutočností nasvedčujúcich o nepoctivom zámere dlžníka, by na tieto súd mohol reflektovať a vstúpiť do procesu oddlżenia. Za účelom naplnenia tohto pravidla navrhujeme, aby insolvenčný súd mohol začať konanie o zrušenie oddlżenia pre nepoctivý zámer aj *ex offo*.

Rovnako tak navrhujeme, aby súd mohol začať konanie o zrušení oddlżenia dlžníka pre nepoctivý zámer dlžníka aj na základe kvalifikovaného podnetu. V tejto súvislosti tiež navrhujeme, aby kvalifikovaný podnet mohol podať samotný správca, ktorý podľa nášho názoru získa najlepší a najkomplexnejší pohľad na celkovú situáciu dlžníka, a teda aj napr. na jeho odporovateľné právne úkony alebo úkony nasvedčujúce nepoctivému zámere. Myslíme si, že kvalifikovaný podnet by mohol podať aj ktokoľvek, kto disponuje informáciami, resp. skutočnosťami nasvedčujúcimi nepoctivému zámere dlžníka. Kvalifikovaný podnet by okrem všeobecných náležitostí musel obsahovať aj opis skutočností odôvodňujúcich nepoctivý zámer dlžníka. Zároveň k nemu musia byť pripojené listinné dôkazy preukazujúce skutočnosti

³⁵ DURAČINSKÁ, J.: Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 z 20. 10. 2022 (žaloba o zrušenie oddlżenia pre nepoctivý zámer). In: *Súkromné právo*, roč. 9, 2023, č. 3, s. 94-95.

uvedené v kvalifikovanom podnete. Takáto právna úprava by tiež reflektovala na zásadu transparentnosti a zásadu verejnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

DEÁK, M.: Niekoľko poznámok k zrušeniu oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka. In: *Justičná revue*, 2020, roč. 72, č. 8-9, s. 944-959. ISSN 1335-6461.

DURAČINSKÁ J.: Oddĺženie. In PATAKYOVÁ, M. – MAMOJKA, M. – DURAČINSKÁ, J. a kol.: *Hospodárske právo. II. diel*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 175-212. ISBN 978-80-571-0090-4.

DURAČINSKÁ, J.: Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 z 20. 10. 2022 (žaloba o zrušenie oddĺženie pre nepoctivý zámer). In: *Súkromné právo*, roč. 9, 2023, č. 3, s. 91-95. ISSN 1339-8652.

ĎURICA, M.: Je spravodlivo upravené vyvažovanie záujmov v konkurze? In: *Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narodeninám*. Brno : Masarykova univerzita, 2022, s. 625-639. ISBN 978-80-280-0093-6. Dostupné na internete: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/chapter/2174/739>.

ĎURICA, M.: Prienik konkurzného práva hmotného do vlastníckeho práva s akcentom na uspokojenie pohľadávok veriteľov. In: *Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014, s. 7-72. ISBN 978-80-557-0819-5.

ĎURICA, M.: Veriteľ versus dlžník (súmrak nad veriteľom). In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie* : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference. Praha : TROAS, 2020, s. 281-287. ISBN 978-80-88055-10-5. Dostupné na internete: <https://kpep.vse.cz/aktuality/sbornik-z-mezinarodni-vedecke-konference>.

ĎURICA, M.: Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane veriteľov. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 20-31. ISSN 1335-6461.

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddĺženia fyzickej osoby. In: SAKTOROVÁ, Ľ. – DOLÍHALOVÁ, M. – ÚRADNÍK, M. (eds.): *Právne rozpravy on-screen* : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.05.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, s. 21-30. ISBN 978-80-557-1770-8. Dostupné na internete:

<https://www.prf.umb.sk/veda-a-vyskum/publikacie-zamestnancov-a-doktorandov-fakulty/book-19373/pravne-rozpravy-on-screen.html>.

PINTÉROVÁ, D.: *Platná právna úprava oddĺženia fyzických osôb v kontexte princípu proporcionality práv veriteľov a dlžníkov (1. časť)*. Dostupné na internete: <https://comeniuscasopis.flaw.uniba.sk/2019/05/08/platna-pravna-uprava-oddĺženia-fyzických-osob-v-kontexte-princípu-proporcionality-prav-veriteľov-a-dlžníkov-1-casť/>.

SOJKA, P.: Oddĺženie podľa nových pravidiel. In: *Justičná revue*, roč. 69, 2017, č. 5, s. 669-690. ISSN 1335-6461.

ŠEVČIKOVÁ, A.: K oddĺženiu fyzických osôb podľa štvrtej časti ZKR. In: VOJČÍK, P. – KOROMHÁZ, P. – VADAS, E. (eds.): *Košické dni súkromného práva II.: Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 691-701. ISBN 978-80-8129-088-6. Dostupné na internete: https://kdsp.sk/wp-content/uploads/2019/09/Zborn%C3%ADk_KDSP-II_final.pdf.

ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. – BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2022, 1752 s. ISBN 978-80-7400-909-9.

UŠIAKOVÁ, L.: *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Belianum : Banská Bystrica, 2022, 195 s. ISBN 978-80-557-1963-4. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.24040/2022.9788055719634>.

ÚVAHY K PROCESNÍ POZICI KONKURZNÍ (INSOLVENČNÍ) MASY (ČESKÉHO SVĚŘENSKÉHO FONDU)

REFLECTIONS ON THE PROCEDURAL POSITION OF THE BANKRUPTCY (INSOLVENCY) ESTATE (OF CZECH TRUST)

Bohumil Havel¹

Abstrakt

Pro pochopení každého institutu je potřebné zkoumat jeho podstatu a nespolehat se pouze na jeho formální projevy. Při správě svěřenského fondu je spravován majetek, resp. jmění, k němuž vykonává pozici dlužníka či věřitele jeho svěřenský správce a na něj se jako na nositele fixují právní účinky správy jinak autonomního jmění. I toto jmění pak může být v úpadku, na což musí reagovat právní řád možnosti jeho kolektivního řešení, jinak by byl nespravedlivý. Nositelem postavení účastníka řízení je proto svěřenský správce, ale nikoliv jako osobní dlužník, ale jako dlužník na účet svěřenského fondu.

Klíčová slova

Právnícká osoba, účastník řízení, bezsubjektivní majetek, svěřenský fond, insolvenční řízení, majetková (konkursní) podstata, autonomní jmění.

Abstract

In order to understand each institute, it is necessary to examine its essence and not rely only on its formal manifestations. In the administration of a trust fund, the property or assets are administered, in respect of which the trustee exercises the position of debtor or creditor, and the legal effects of the administration of otherwise autonomous assets are fixed on him as the holder. Even those assets may then be insolvent, to which the legal order of the possibility of collective resolution must respond, otherwise it would be unfair. The trustee is therefore a party to the proceedings, but not as a personal debtor, but as a debtor on behalf of the trust.

Keywords

Legal entity, party to the proceedings, non-subjective property, trust-like fund, insolvency proceedings, property (bankruptcy) estate, autonomous assets.

Setkání s Milanem Đuricom byla a jsou vždy radostí, nejen proto, že rozumí svému řemeslu, ale především pro jeho lidskost a přístup, jakým (jistě nejen mě) v počátcích mé odborné cesty přijal a diskusně podpořil. I proto, že myšlením byl vždy zejména soudce, jeho vhlad do praktických potřeb života a praktických

---

¹ Doc. JUDr. Bohumil Havel PhD., je vědeckým pracovníkem ÚSP AV ČR, v.v.i. a docentem na katedře soukromého práva PF UPOL.

důsledků právních pravidel posouval diskusi tam, kde běžný teoretik mnohdy končil, protože odstíny zeleně stromu života neviděl, nemohl vidět či nechtěl vidět. Ač dnes Milan žije jistě pro rodinu, vždy rád čtu jeho nápady, slyším jeho pozitivní hlas a těším se z jeho přítomnosti – a věřím, že tomu bude tak i dál.

Úvod

Ač se to jistě může jevit jako překvapivé, uvažovat v odlesku tezí Milana Ďurici o možných insolvenčních důsledcích úpadku českého svěřenského fondu – trust-like nástroje, myslím, že to tak není. Ať již totiž uvažoval o (ne)potřebnosti obnovy likvidace zaniklé obchodní společnosti², nebo mnohem dříve na setkání kateder obchodního práva na Metternichově statku o obecnějších vztazích úpadku a obchodní společnosti³, vždy vnímal a věc popsal jaksi praxeologicky, což je pohled, který přežívá a pomáhá v chápání problémů i dnes. Nepřekvapí proto, myslím, pokud naváže na Ďuricovu skepsi o potřebnosti subjektu pro řešení „jeho“ majetkových problémů, a pokusím se uvažovat o insolvenčních důsledcích majetku (jmění), který nemá to štěstí, že se honosí právní subjektivitou (právní osobností).

Navíc, a to je již má vlastní zkušenost, svěřenský fond je sice českým normativním řešením, nicméně pro správu vlastního majetku ho využívá stále více a více Slováků, byť i oni musí řešit řadu překážek a složitostí spojených s tím, že svěřenský fond není právnická osoba, a proto s ním slovenské právo složitě pracuje, pracuje-li vůbec.

Není účelem těchto řádků téma vyčerpat či se k tomu alespoň přiblížit, spíše chci uvažovat a hledat možný přístup, který by pomohl uhnízdit se svěřenskému fondu v procesním právu způsobem, který bude obhajitelný a prakticky rozumný. Možných řešení je vždy více, pohybuje se v oblasti interpretace, a máme tak dosti prostoru. Nezaměňujme však interpretaci s přáním toho, jak bychom chtěli, aby právní pravidla vypadala.

1. Majetek (jmění) jako ohnisko

Uvažujeme-li o právnické osobě či svěřenském fondu, vždy uvažujeme o majetku, resp. o jmění. České občanské právo předpokládá, že zatímco „majetek je souhrn všeho, co někomu patří“, jměním jsou jeho majetek a dluhy (§ 495 NOZ). Slovenské obchodní právo pak uvažuje obdobně, když „obchodným majetkom sa rozumie súhrn majetkových hodnôt (vecí, pohľadávok a iných práv a peniazmi oceneniteľných iných hodnôt), ktoré patria podnikateľovi a slúžia

---

² ĎURICA, M., Smrt obchodných spoločností a ich resuscitácia v judikatúre Ústavného súdu SR, Súkromné právo, 2016, č. 1, str. 2 an.

³ ĎURICA, M., Prienik insolvenčného práva do práva obchodných spoločností in Eliáš, K., (ed.), Soukromé právo v pohybu, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. str. 34 an.

alebo sú určené na jeho podnikanie“ a „súbor obchodného majetku a záväzkov vzniknutých podnikateľovi v súvislosti s podnikaním označuje ako obchodné imanie (ďalej len „imanie“)“ (§ 6 odst. 1 a 2 ObchZ). Toto odlišení je významné nejen pro běžnou správu majetku (jmění), ale zejména v situaci, kdy se kvalita majetku a dluhů rozejdou, resp. dluhy majetek převýší. Abychom si celou věc pro podnikatele ještě ulehčili, pracujeme vedle těchto kategorií také s pojem podnik (závod), který české právo chápe jako „podnikatelem organizovaný soubor jmění“ (§ 502 NOZ) a slovenské pak jako „súbor hmotných, ako aj osobných a nehmotných zložiek podnikania“, ke kterému „patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú tomuto účelu slúžiť“ (§ 5 ObchZ). Zatímco české právo váže závod na jmění a jeho součástí jsou i dluhy, slovenské právo inklinuje k majetku a osud dluhů s podnikem spojuje (až) při jeho převodu⁴. Významné však po naše potřeby je, že oba modely chápou závod (podnik) jako proměnnou kategorii, tedy strukturu, jejíž složení a hodnota se v čase mění, aniž by se tím rušila kvalita jedné (volatilní) věci hromadné (§ 501 NOZ, § 151d odst. 1 OZ).

Uvnitř normativních struktur, které lidé ke své činnosti používají, tak nacházíme majetek, resp. jmění, a je jedno, zda se jedná o běžnou obligační směnu, využití právnické osoby nebo speciální bezsubjektivní majetkové struktury. Ať již jsou dluhy součástí tohoto majetku nebo se na něj pouze váží, logicky mohou být vypořádány zásadně jen z tohoto majetku, a (i) proto se věřitelé nedívají při svém kontrahování nutně na nositele tohoto majetku (subjekt), ale na jeho obsah a dlužnickou kredibilitu. Je proto pochopitelné, že nastane-li úpadek ve smyslu insolvenčního práva, uspořádává se nikoliv subjekt či jeho organizace, ale právě a jen vztahy s věřiteli, což může i nemusí mít pro existenci samotného subjektu (dlužníka) konsekvence. Ostatně, na jmění a jeho správu se odkazoval již josefínský řád konkursní (1781) nebo později rakouský, resp. československý konkursní řád (1931), a na úpadek, tedy stav jmění, se odkazují také dnešní české a slovenské insolvenční právo. Jinými slovy, při úpadku není nutné stavět na tom, kdo je jeho nositel, protože se nám oddělí majetek a dluhy a jedno má proporčně narovnat druhé. Pro normativní řešení je ale nutné vědět, kdo má k tomu majetku práva, kdo má právo ho spravovat, a to vč. procesních důsledků této správy. Ostatně i proto česká judikatura dovodila, že insolvenční správce je správcem cizího majetku ve smyslu § 1400 an. NOZ⁵.

---

⁴ OVEČKOVÁ, O., CSACH, K., Obchodné právo. Všeobecná časť a súťažné právo, Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, str. 157 an.

⁵ Srov. sp.zn. 29 Cdo 819/2018: „Z povahy insolvenční správy majetku je přitom zřejmé, že jako nepoužitelná lze pro insolvenční řízení vyloučit ustanovení o prosté správě cizího majetku (§ 1405 až 1408 ObčZ). Subsidiární použitelnost ustanovení týkajících se plné správy cizího majetku (§ 1409 až 1447 ObčZ) však takto paušálně nelze odmítnout. U každého z ustanovení občanského zákoníku, týkajících se plné správy cizího majetku, je třeba provést test jejich subsidiární použitelnosti pro insolvenční řízení (pro insolvenční správu majetku) poměřením

Uvažujeme-li o českém *svěřenském fondu*, zákon ho chápe jako (zakladatelem) vyčleněný majetek regulovaný v rámci správy cizího majetku (§ 1448 an. NOZ). Protože české právo, jak zmíněno, odlišuje majetek a jmění, je dobré zvážit, zda je svěřenským fondem skutečně jen majetek, nebo zda do něj můžeme zařadit i dluhy a chápat ho jako vyčleněné jmění. Platí předně, že účelem svěřenského fondu může být i podnikání, tedy bude možné, aby při správě svěřenského fondu vznikl závod, resp. aby do něj byl závod vyčleněn. Stejně tak do svěřenského fondu lze vyčlenit např. běžící smlouvu, typicky nájem váznoucí na vyčleněné nemovitosti. A v neposlední řadě je zjevné a těžko si lze představit jiný stav věci, že při správě majetku vždy současně vznikají povinnosti, tedy dluhy. Není mišlím sporu o tom, že ač zákon předpokládá vyčlenění majetku, svěřenský fond tvoří i dluhy⁶, minimálně ty, které při jeho správě vznikly, a to nezávisle na tom, zda je účelem svěřenského fondu podnikání nebo jen správa majetku.

Rozhodné pro další úvahy proto není otázka majetkové povahy svěřenského fondu, ale to, komu tyto dluhy vlastně vznikají, resp. zda a vůči komu lze vést exekuce/výkon rozhodnutí či insolvenční řízení. V českém prostředí se v této souvislosti rozhořel spor o možné právní subjektivitě svěřenského fondu, byť se zdá, že je to spíše spor o tom, co by mohlo či mělo být, nikoliv spor o aktuální výklad práva. Není mišlím sporu, že svěřenský fond do určité míry supluje funkci právnické osoby (např. nadačního fondu), případně funkci jiné organizované právní struktury, což však současně neříká, že se o právnickou osobu jedná⁷, ostatně výslovně to odmítla také důvodová zpráva k občanskému zákoníku, když píše o „nedostatku právní osobnosti“⁸. Opačný postoj, totiž úvahu o potřebnosti dovést právní subjektivitu svěřenských fondu předkládá

---

s těmi ustanoveními insolvenčního zákona, která upravují insolvenční správu majetku, jakož i (tam, kde insolvenční zákon předmětnou materii neupravuje výslovně) posouzením, zda subsidiární použitelnost příslušného ustanovení občanského zákoníku nevyklučuje sama povaha insolvenční správy majetku (což je postup, který předjímá i citovaná pasáž důvodové zprávy). Ve výše ustaveném právním rámci pak Nejvyšší soud uzavírá, že § 1443 ObčZ (jak citováno výše) patří k těm ustanovením občanského zákoníku, jejichž subsidiární použitelnost pro insolvenční řízení (pro insolvenční správu majetku) nevyklučuje žádné z ustanovení insolvenčního zákona týkajících se insolvenční správy majetku ani povaha insolvenční správy majetku.“

⁶ Obdobně PIHERA, V., Nejpodivnější zvíře v lese – poznámky ke svěřenskému fondu, *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 10, str. 278.

⁷ Negativně se k právní osobnosti svěřenského fondu stavěl např. autor těchto řádků in *Právní osobnost (právní subjektivita) svěřenského fondu ve světle českého občanského zákoníku* in TICHÝ, L., RONOVSÁ, K., KOCÍ, M., (eds.), *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*, Praha: CPK PF UK, 2014, str. 205 – 206, nebo dnes PIHERA, V., in SPÁČIL, J., ET AL., *Občanský zákoník III. Věcná práva*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2021, str. 1541 an. či NS ČR sp.zn. 27 Cdo 3033/2019 nebo např. V detailu ke *québecké fiducii* srov. také BECKER, R., *Die fiducie von Québec und der trust*, Tübingen: Mohr Siebeck, 2007, str. 165.

⁸ ELIÁŠ, K., ET AL., *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*, Ostrava: SAGIT, 2012, str. 593

Tichý⁹, byť jeho teze míří spíše na požadavek změny psaného práva, byly podrobeny kritice¹⁰, a jsou spíše okrajovým názorem.

Pokud uzavřeme, což mám za důvodné, že svěřenský fond není právnickou osobou, pak to nemůže být „on“, kdo s majetky či dluhy, které ho tvoří, nakládá. S tím pak počítá i zákon, když výkon vlastnických práv k majetku ve svěřenském fondu svěřuje svěřenskému správci (§ 1448 odst. 3 NOZ), který je přímým oprávněným z těchto práv, byť tak činí na účet svěřenského fondu. Obdobně pak § 1419 odst. 1 NOZ předpokládá, že dluhy, které při správě cizího majetku vzniknou (sic!), nejsou osobní dluhy svěřenského správce¹¹, ale jsou to dluhy, z kterých je tento správce přímo zavázán, ale opět na účet svěřenského fondu. *Jinými slovy, práva a povinnosti, které při správě svěřenského fondu vznikají, zavazují svěřenského správce, nicméně ne jako jeho osobní obligace, ale jako práva a povinnosti na úkor autonomního jmění – svěřenského fondu.* Hmotně-právně proto víme¹², aniž bychom dovozovali právní subjektivitu svěřenských fondů, kdo je oprávněný/povinný při správě svěřenského fondu, tedy kdo je stranou obligace, byť tuto pozici svěřenský správce nedrží pro sebe, ale na účet svěřenského fondu.

Pokud platí, že při správě svěřenského fondu vznikají práva i povinnosti, a pokud platí, že hmotně-právně se jich lze dovolat, lze rovněž uzavřít, že svěřenský fond, coby autonomní jmění, může vykazat stav úpadku. Sporné ale v doktríně je, zda má být tento úpadek řešen s využitím insolvenčního zákona, který předpokládá existenci dlužníka (subjektu). Mám za to, že procesní právo, které má své vlastní pojmosloví, současně nemůže jít do střetu s právem hmotným, resp. s vymezením toho, kdo je podle obecných pravidel dlužníkem. V situaci svěřenských fondů¹³ je třeba odlišit možné vztahy „uvnitř svěřenského fondu“, které řeší § 94 an. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a vztahy se svěřenským fondem, kde např. § 79 odst. 1 OSŘ předpokládá označení svěřenského správce, *jakožto účastníka řízení*, a rovněž označení svěřenského fondu. Tichý s Troupem si kladou otázku, zda se toto

---

⁹ TICHÝ, L., Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu (skica na margo trustu v českém právu), Bulletin advokacie, 2020, č. 3 str. 18 an. či TICHÝ, L., TROUP, T., K základním otázkám svěřenského fondu (reakce na kritiku), Bulletin advokacie, 2022, č., 1-2, str. 51 an.

¹⁰ Srov. zejména PIHERA, V., RONOVSÁ, K., K některým mýtům a omylům o svěřenských fondech, Bulletin advokacie č. 7-8/2020, str. 44 an. nebo KOCÍ, M., Svěřenské fondy: teorie tranzitivního vlastnictví jako léčba zvláštní formy Münchhausenova syndromu v zastoupení, Právní rozhledy, 2022, č. 22, str. 782 an.

¹¹ Což potvrzuje i např. § 267b OSŘ, který při výkonu rozhodnutí odlišuje osobní majetek svěřenského správce majetek ve svěřenském fondu.

¹² A to i bez aplikace § 17 odst. 2 NOZ – „Zřídí-li někdo právo nebo uloží-li povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního případu náleží“.

¹³ K dalším otázkám srov. např. STŘELEČEK, T., Procesní postavení svěřenského fondu, Právní rozhledy, 2016, č. 18, str. 616 an.

pravidlo použije rovněž na insolvenční řízení¹⁴, s odkazem na § 7 InsZ, byť argumentují spíše mimoběžně a politicky, a Zima pak aplikaci insolvenčního zákona přímo odmítá, protože svěřenský fond není dlužníkem¹⁵, když na podporu svých závěrů dává závěry quebecké judikatury¹⁶. Mám za to, že závěr Zimy je chybný, protože pro insolvenční právo je významná povaha dlužníka coby majetku (jmění), jak zmíněno výše, jedno, kdo je jeho formálním nositelem, a současně, že i tento formální nositel – dlužník je znám. Zima pomíjí, že přímým dlužníkem je zde vždy svěřenský správce, byť na účet svěřenského fondu, tedy, že je zjevné, kdo je dlužník, jaké dluhy se mají řešit a jaký (autonomní) majetek je k tomu k dispozici (což potvrzuje rovněž již zmíněný § 267b OSŘ). Úvahu Tichého a Troupa o možné nepoužitelnosti § 79 odst. 1 OSŘ, protože by to bylo v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční zákon (§ 7 InsZ), pak v této souvislosti považují za spekulativní a nepodloženou, protože insolvenční právo § 79 OSŘ nevylučuje, úpadek váže na majetek/jmění a za účastníka řízení považuje ve shodě s obecným procesním právem vždy dlužníka – tedy i zde platí, že svěřenského správce a opět na účet (autonomního) svěřenského fondu; navíc judikatura považuje, jak zmíněno, svěřenského správce za správce cizího majetku.

Mám za to, že svěřenský fond sám samozřejmě nemůže být účastníkem insolvenčního řízení, ani s tím právo nepočítá, může však být v úpadku, kdy dlužníkem, a tedy i účastníkem insolvenčního řízení bude svěřenský správce a úpadek se bude vypořádávat z majetku, která tvoří svěřenský fond¹⁷. Případné odkazy na odlišný přístup inspirační quebecké fiducie je třeba vnímat velmi obezřetně, a to nejen proto, že každý právní transplantát reaguje na hostitelské tělo, ale také proto, že český svěřenský fond není quebeckou fiducí¹⁸.

Závěr

Správa obchodní korporace je správou cizího majetku, kde roli správce přebírá její statutární orgán a jeho jednání či protiprávní činy zavazují korporaci samotnou. Správa svěřenského fondu je shodná, jen jednajícím není svěřenský

¹⁴ TICHÝ, L, TROUP, T., K základním otázkám svěřenského fondu (reakce na kritiku), Bulletin advokacie, 2022, č. 1.-2, str. 51 an.

¹⁵ ZIMA, P., in PETROV, J. ET AL, Občanský zákoník. Komentář, 2.vydání, Praha: C.H.Beck, 2019, str. 1518

¹⁶ Kromě jím zmíněného rozhodnutí ve věci Fiducie Côté Poirier (2007), obdobně z aplikace quebeckého insolvenčního práva vylučují fiducii rozhodnutí ve věci Dallaire ((Syndic de) 2009) či Fiducie familiale Serge Lavoie (2020) a odkazují se na nutnost změny psaného práva.

¹⁷ Obdobně PIHERA, V., in SPÁČIL, J., ET AL., Občanský zákoník III. Věcná práva, 2.vydání, Praha: C.H.Beck, 2021, str. 1541 an. nebo SVEJKOVSKÝ, J., ET AL, Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku, Praha: C.H.Beck, 2015, str. 503 a zdá se, že obdobně uvažuje také NS ČR – sp.zn. 27 Cdo 3033/2019 - https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A031FE7A23B1D4F9C1258690001DF59D?openDocument&Highlight=0.

¹⁸ Srov. např. úvahy in LEDERER, V., Fiducie a svěřenský fond, Praha: Wolters Kluwer, 2021, str. 45 an.

fond, pretože nemá právni osobnosť, ale sám správce, a to v rozsahu majetku/jmění svěřenského fondu. Oním pověstným bodem přičitatelnosti je zde proto ve skutečnosti sám svěřenský fond coby autonomní jmění, nicméně práva a povinnosti formálně vážeme na svěřenského správce, který právni osobnosť má.

Hmotněprávní stav věci zrcadlí procesní pojetí účastníka řízení, opačný přístup vede k nekonsistenci právního řádu a poškození věřitelů.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BECKER, R., Die fiducie von Québec und der trust, Tübingen: Mohr Siebeck, 2007

ĎURICA, M., Smrt' obchodných spoločností a ich resuscitácia v judikatúre Ústavného súdu SR. In Súkromné právo, 2016, č. 1, str. 2 an.

ĎURICA, M., Prienik insolvenčného práva do práva obchodných spoločností in Eliáš, K., (ed.), Soukromé právo v pohybu, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. str. 34 an.

ELIÁŠ, K., ET AL, Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou, Ostrava: SAGIT, 2012, str. 593 KOCÍ, M., Svěřenské fondy: teorie tranzitivního vlastnictví jako léčba zvláštní formy Münchhausenova syndromu v zastoupení, Právní rozhledy, 2022, č. 22, str. 782 an.

LEDERER, V., Fiducie a svěřenský fond, Praha: Wolters Kluwer, 2021, str. 45 an

OVEČKOVÁ, O., CSACH, K., Obchodné právo. Všeobecná časť a súťažné právo, Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, str. 157 an.

PIHERA, V., Nejpodivnější zvíře v lese – poznámky ke svěřenskému fondu, Obchodněprávní revue, 2012, č. 10, str. 278

PIHERA, V., in SPÁČIL, J., ET AL., Občanský zákoník III. Věcná práva, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2021, str. 1541 an.

PIHERA, V., RONOVSÁ, K., K některým mýtům a omylům o svěřenských fondech, Bulletin advokacie, 2020, č. 7-9, str. 44 an.

STŘELEČEK, T., Procesní postavení svěřenského fondu, Právní rozhledy č. 18/2016, str. 616 an.

TICHÝ, L., RONOVSÁ, K., KOCÍ, M., (eds.), Trust a srovnatelné instituty v Evropě, Praha: CPK PF UK, 2014

SVEJKOVSKÝ, J., ET AL, Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku, Praha: C.H.Beck, 2015, str. 503

TICHÝ, L., Vlastnictví bez vlastníka v českém svěřenském fondu (skica na margo trustu v českém právu), Bulletin advokacie, 2020, č. 3, str. 18 an.

TICHÝ, L., TROUP, T., K základním otázkám svěřenského fondu (reakce na kritiku), Bulletin advokacie, 2022, č. 1-2, str. 51 an.

ZIMA, P., in PETROV, J. ET AL, Občanský zákoník. Komentář, 2.vydání, Praha: C.H.Beck, 2019, str. 1518

ZMENY HOSPODÁRSKYCH SYSTÉMOV NA SLOVENSKU V 20. STOROČÍ

CHANGES IN ECONOMIC SYSTEMS IN SLOVAKIA IN THE 20TH CENTURY ČLÁNKU V ANGLICKOM JAZYKU

Ján Husár¹

Abstrakt

V priebehu 20. storočia sa na Slovensku uskutočnili dve zásadné zmeny hospodárskych systémov. Prvá transformáciou hospodárskeho systému, ktorá sa uskutočnila koncom 40-tych rokov a začiatkom 50-tych rokov 20. storočia predstavovala proces premeny trhového hospodárstva na administratívno – direktívny hospodársky systém. Transformácia „opačným smerom“ z administratívno – direktívneho hospodárskeho systému na systém trhového hospodárstva bola druhou zásadnou zmenou hospodárskeho systému v krátkom časovom období. Začala v roku 1990 (teda ešte počas existencie spoločného štátu) a v podstate bola ukončená koncom 90-tych rokov.

Kľúčové slová

Hospodársky systém, hospodárske právo, transformácia hospodárskeho systému, administratívno – direktívny hospodársky systém, znárodnenie, Fond znárodneného hospodárstva, trhový hospodársky systém, privatizácia, kupónová metóda privatizácie, dlhopisová metóda privatizácie, Fond národného majetku.

Abstract

In the twentieth century, two fundamental changes in the economic systems in Slovakia The first transformation of the economic system, which took place in the late 1940s and early 1950s, represented the process of transforming the market economy into an administrative-directive economic system. The transformation in the 'opposite direction' from an administrative-directive economic system to a market economy system was the second major change in the economic system in a short period of time. It started in 1990 (i.e. while the common state was still in existence) and was essentially completed by the end of the 1990s.

Keywords

Economic system, economic law, transformation of the economic system, administrative-directive economic system, nationalisation, Nationalised Economy Fund, market economic system, privatisation, coupon method of privatisation, bond method of privatisation, National Property Fund. Economic system, nationalisation, privatisation.

---

¹ Prof. JUDr. Ján Husár, CSc., profesor, Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Pred viac ako štyridsiatimi rokmi som sa zúčastnil na obhajobe jednej z výskumných štúdií na vtedajšom Ústave hospodárskeho práva v Bratislave. Okrem zrelších skúsených výskumníkov sa do prebiehajúcej vedeckej diskusie erudovane zapájal aj jeden z mála prítomných mladých adeptov vedy hospodárskeho práva, ktorého som dovtedy nepoznal. Následne som sa dozvedel, že ide môjho generačného súputníka a rovesníka, dnes jubilujúceho prof. Milana Ďuricu, PhD. Odvtedy sme sa stretávali pomerne často na rôznych konferenciách, seminároch, obhajobách dizertačných prác, habilitačných a inauguračných konaní a ďalších akademických aktivitách.

Svoju vedeckú erudíciu prof. Ďurica cielene rozvíjal a postupne sa vedecky zamerával na, v slovenských podmienkach, takmer neorané pole konkurzného práva, na ktorom vyoral hlbokú brázdú a stal sa uznávanou vedeckou autoritou v oblasti konkurzného práva a to nielen na Slovensku.

Vážený pán profesor, milý Milan, som presvedčený, že stále je namieste perspektívne rozmyšľať a stanovovať si nové ciele a preto Ti do ďalších rokov úprimne prajem pevné zdravie, veľa životnej energie, spokojnosť v osobnom živote a naplnenie tvorivých predsavzatí vo vedeckej práci.

Úvod

Jednou z osobitostí, ktoré ovplyvnili vývoj práva za ostatných sto rokov vo svete a ktoré spravidla zasiahli, s väčšou či menšou intenzitou aj Európu a najmä jej strednú časť, je výrazný nárast množstva zvláštnych (neštandardných) situácií politického, ekonomického, vojenského, klimatického, zdravotného, sociálneho a iného charakteru, ktorých zvládnutie a prekonanie ich dôsledkov si vyžadovali a vyžadujú často neštandardné legislatívne riešenia.

Popri ustálených prístupoch k normatívnym riešeniam právnej regulácie spoločenských vzťahov akceptujúcich prirodzený spoločenský vývoj, ktoré možno označiť ako „štandardné právo“ sa vytvára paralelné právo normatívneho riešenia neštandardných situácií, ktoré možno označiť ako „neštandardné právo“.

Na riešenie neštandardných situácií sa tak často vytvára neštandardné právo.² Neštandardné právo sa vytvára novelizáciou existujúcich normatívnych úprav cielene zameraných na riešenie vzniknutých neobvyklých situácií, pričom účinnosť novelizovaných riešení nemusí byť časovo obmedzená len na dobu trvania neobvyklej situácie alebo na konkrétnu dobu, ale takéto riešenie sa môže stať trvalou súčasťou právnej úpravy. Druhou možnosťou normatívneho

² Kristián Csach však poukazuje aj na inú dimenziu neštandardného práva, ktoré reguluje na štandardné situácie a hovorí o „súmraku štandardného práva“ a o „neštandardnom práve na obzore“. Túto myšlienku vyslovuje v súvislosti s reguláciou zmluvných vzťahov pozri Csach, K. Štandardné zmluvy, Plzeň: Aleč Čeněk, s. 25 a nasl.

riešenia (neštandardnej) situácie je prijatie osobitnej právnej úpravy, ktorej účinnosť bude časovo obmedzená len na dobu trvania tejto situácie na určitú presne špecifikovanú dobu alebo na dobu trvania neobvyklej situácie. Po zvládnutí konkrétnej osobitnej situácie takáto právna úprava buď zanikne v dôsledku skončenia jej účinnosti alebo právna úprava zostane v platnosti aj po vyriešení osobitnej situácie a to najmä z dôvodu právnej istoty zachovania nadobudnutých práv vecí majetkových hodnôt a pod.. Práve o takýchto situáciách a ich normatívnom riešení bude pojednávať táto stať.

1. Právna povaha legislatívnych zásahov štátu v neštandardných situáciách

Legislatívne zásahy štátu do hospodárskej sféry sú intenzívnejšie najmä v období rôznych neštandardných situácií, ktoré vznikli vo vnútri štátu alebo sú dôsledkom takýchto situácií v okolitých štátoch, na našom kontinente alebo majú globálny charakter. Zásahy štátu do hospodárskej sféry sú realizované na základe aktivity štátnych orgánov najmä orgánov výkonnej moci, pričom sa tak deje najmä v záujme obmedzenia negatívnych dôsledkov týchto situácií na hospodársku situáciu v krajine a na jej obyvateľov.

Prijímanie legislatívnych opatrení na riešenie neštandardných situácií sa uskutočňuje aj z podnetu (iniciatívy) samotných podnikateľov, ktorí nedokážu naplniť svoje podnikateľské zámery v takýchto situáciách, či ktorí sa nedokážu adaptovať na nové pomery a sami sa domáhajú sa účinných foriem pomoci od štátu, poskytnutia investičných stimulov, vytvárania podporných programov zameraných na rozvoj konkrétneho regiónu, nových technológií a pod.

Iniciatíva obchodníkov, podnikateľov orientovaná na stanovenie jasných pravidiel v hospodárskej sfére, môže byť vyvolaná aj tým, že podnikatelia (obchodníci) sa obávajú zneužitia možnosti zasahovania orgánov verejnej moci do sféry hospodárstva, obávajú sa uplatňovania ingerencie orgánov verejnej moci diferencovane voči jednotlivým podnikateľom (obchodníkom), teda obávajú sa diskriminácie. Diskriminácia (prípadne zneužitie práva) by mala byť eliminovaná, prípadne aspoň obmedzená napríklad precizáciou pravidiel uskutočňovania ingerencie, či stanovením (úpravou) právnych prostriedkov obrany proti takýmto zásahom. V neštandardných situáciách sa podnikatelia, ktorí sa inak (v štandardných podmienkach) zasadujú o liberalizáciu podnikateľského prostredia, o dereguláciu, o zrušenie určitých obmedzení podnikania často domáhajú sprísnenie a spresnenia právnej regulácie.

V dobe neštandardných situácií sa v teoretickej rovine ožívujú úvahy o hospodárskom práve ako súčasti (odvetví) verejného práva. Úvahy o hospodárskom práve, ako vyplýva z histórie, sa s väčšou či menšou intenzitou objavovali už v období periodických hospodárskych kríz koncom 19. storočia, po prvej svetovej vojne, po veľkej hospodárskej kríze v 30-tych rokoch 20.

storočia, po druhej svetovej vojne, po ekonomickej kríze vyvolanej pádom banky Lehman Brothers v roku 2008, či po súčasnej kríze vyvolanej pandémiou ochorenia COVID-19.

Hospodárske právo sa spája so štátnym zasahovaním do hospodárstva (štátnym intervencionizmom) realizovaným v štandardných podmienkach i v neštandardných situáciách. Dnes by bolo správnejšie hovoriť už nielen o štátnom intervencionizme, ale o intervencionizme verejných orgánov (orgánov verejnej moci) do hospodárskej sféry, do hospodárstva. Verejné hospodárske právo je potom ponímané ako právo aplikovateľné na intervencie verejných osôb (verejnoprávnych subjektov) do hospodárstva a na orgány, ktoré tieto intervencie uskutočňujú a napokon zjednodušene povedané, je to právo verejných intervencií do ekonomických záležitostí³.

Pojmu hospodárske právo zodpovedajú výrazy: *Wirtschaftrecht* v nemčine, *droit économique*, prípadne *droit des affaires* vo francúzštine, prípadne *economic law* v angličtine, či *prawo gospodarcze publiczne* v poľštine.

Takto ponímané hospodárske právo verejné ako súbor noriem verejného práva regulujúcich hospodárske vzťahy, resp. vzťahy v hospodárskej sfére je však obsahovo podmienené ekonomickým systémom, ekonomickou sústavou, ktorá ma určujúci vplyv na toto právo. Podľa toho potom musíme zásadne diferencovať medzi hospodárskym právom, ktoré reguluje hospodársku činnosť v podmienkach trhového hospodárstva od hospodárskeho práva, ktoré reguluje hospodársku činnosť v podmienkach hospodárstva založeného na direktívnom plánovaní, na administratívnom rozhodovaní o hospodárskych záležitostiach a na existencii dodávateľsko-odberateľských vzťahov (t. j. taký typ hospodárstva, ktorý bol uplatňovaný vo východoeurópskych krajinách od konca 40-tych rokov 20. storočia až približne do roku 1990).

C. Kosikowski, významný predstaviteľ teórie hospodárskeho práva vymedzuje hospodárske právo ako: „formu normatívne regulovanej prípustnosti vplyvu štátu vo sfére hospodárskych vzťahov“. Verejné hospodárske právo sa tak stáva garanciou, že štátny intervencionizmus a formy jeho realizácie nebudú iné ako definované právom. V tomto zmysle sa podľa C. Kosikowského stane hospodárske právo pre hospodárske subjekty potrebnéjšie než pre samotný štát. Verejné hospodárske právo je teda výrazom uplatnenia moci štátu v hospodárstve. Odzrkadľuje regulatívy štátu voči hospodárstvu, ktoré sú vyjadrené formou právnych noriem, štát v nich definuje okruh svojho hospodárskeho vplyvu a jeho právne formy⁴.

Hospodárske právo možno teda, podľa môjho názoru vymedziť ako súbor právnych noriem obsiahnutých v normatívnych právnych aktoch verejnoprávnej povahy upravujúcich (regulujúcich) nástroje a metódy zasahovania štátu

³ de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: *Droit public économique*, Dalloz, Paris, 1986, s. 20

⁴ KOSIKOWSKI, C.: *Polskie publiczne prawo gospodarcze*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1999, s. 20

a iných verejnoprávnych subjektov do hospodárstva na makroekonomickej úrovni i do fungovania podnikateľských subjektov a do obchodných vzťahov medzi týmito subjektami, teda na mikroekonomickej úrovni. Takto ponímané hospodárske právo predstavuje samostatné odvetvie práva, pričom hospodárske právo má úzke väzby na ďalšie súčasti systému práva, ktorých regulačným záberom je sféra hospodárstva (ekonomická sféra), a to tak verejnoprávnych ako aj súkromnoprávnych. Rozlišovať hospodárske právo na časť regulujúcu nástroje a metódy ingerencie štátu a samosprávnych orgánov do ekonomiky (teda v makroekonomickej úrovni) a na časť regulujúcu ingerenciu štátu a iných orgánov verejnej moci do fungovania podnikateľských subjektov a do ich obchodných vzťahov je opodstatnené, najmä z toho dôvodu, že ciele tejto ingerencie sú odlišné. Kým ingerencia na makroekonomickej úrovni má za cieľ s využitím možností právnej regulácie zabezpečiť fungovanie hospodárstva štátu ako celku, tak regulácia na mikroekonomickej úrovni má za cieľ zabezpečiť transparentnosť podnikania a regulárnosť súperenia podnikateľských subjektov, ako aj potrebnú mieru istoty v obchodných vzťahoch. Ingerencia verejnej moci do podnikania sa môže realizovať normatívnymi právnymi aktmi, ktorými sa menia podmienky, resp. pravidlá realizácie určitých podnikateľských aktivít, alebo individuálnou formou, keď orgány verejnej moci vydávaním individuálnych právnych aktov pôsobia na konkrétneho podnikateľa.

Do systému hospodárskeho práva možno zahrnúť najmä tieto inštitúty:

1. subjekty hospodárskeho práva, a to verejnoprávnej povahy, ako aj súkromnoprávne subjekty, predovšetkým podnikatelia;
2. hospodárske právo ako nástroj realizácie hospodárskej politiky;
3. metódy (nástroje) hospodárskeho práva akými sú napr. vydávanie povolení, koncesií a licencií, udeľovanie predchádzajúceho súhlasu na vykonanie určitých úkonov, uzatváranie zmlúv na výkony vo verejnom záujme, dohľad nad podnikaním, ukladanie povinností v oblasti vedenia obchodnej dokumentácie, ukladanie pokút a iných sankcií, obmedzenie alebo pozastavenie, prípadne zrušenie nedovolených činností, nútená správa, nariadenie likvidácie, prevod poisťného kmeňa a pod.;
4. podnikanie s majetkom štátu (zriaďovanie a regulácia činnosti štátnych podnikov a ich zrušenie a likvidácia, majetková účasť štátu v iných podnikateľských subjektoch, privatizácia majetku štátu) a podnikateľské aktivity obcí, miest a zväzkov územnej samosprávy;
5. štátna podpora vybraných podnikateľských aktivít a podpora regiónov, čo zahŕňa štátnu pomoc, investičné stimuly, podporu regionálneho rozvoja a vytváranie priemyselných parkov;
6. právna regulácia vzniku, činnosti a zániku podnikateľských subjektov, zahŕňajúca aj registráciu podnikateľských subjektov, ale tiež reguláciu vykonávania podnikateľských činností, právnu úpravu konkurzu, reštrukturalizácie a likvidácie;

7. verejné obstarávanie vrátane metód a postupov verejného obstarávania;
8. právna regulácia ochrany hospodárskej súťaže, pričom popri všeobecnej úprave ochrany hospodárskej súťaže tento inštitút zahŕňa aj reguláciu podnikania v sieťových odvetviach, reguláciu poštových služieb a telekomunikačných služieb.

2. Transformácie hospodárskych systémov na Slovensku realizované v období od roku 1945 do konca 20. storočia

Pre Strednú Európu je 20. storočí príznačná častá zmena štátnych útvarov. Možno to dokumentovať aj na príklade Slovenska, ktoré bolo – i keď nie ako osobitná časť - až do roku 1918 súčasťou Rakúsko-Uhorska, resp. Uhorska, od roku 1918 až do roku 1939 bolo súčasťou Československa, pričom Československá republika recipovala uhorské právo a právo rakúske (zákon č.11/1918 Sb. z. a n.). V období rokov 1939 až 1945 existovala samostatná Slovenská republika, ktorá taktiež recipovala právo predchádzajúcej Československej republiky a platnosti zostávalo aj uhorské súkromné právo. Po obnovení Československej republiky v roku 1945 až do rozdelenia Československa v roku 1992, platilo na Slovensku československé právo, pričom od roku 1968 platilo na Slovensku slovenské právo a vo výlučne federálnych otázkach a v spoločných otázkach československé právo. Po rozdelení Československa v roku 1992 bol Slovenskou republikou prevzatý právny poriadok Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a právny poriadok Slovenskej republiky.⁵

V priebehu približne 74 rokov, od roku 1918 do roku 1993, došlo k piatim zmenám štátnych útvarov, ktorých súčasťou bolo Slovensko ale len dvakrát boli tieto zmeny spojené s následnou zmenou (transformáciou) hospodárskeho systému, realizovaného podľa špeciálnych právnych úprav na tento účel vytvorenými štátnymi orgánmi v relatívne krátkom časovom období.

Prvá transformácia hospodárskeho systému, ktorá sa uskutočnila koncom 40-tych rokov a začiatkom 50-tych rokov 20. storočia predstavovala proces premeny trhového hospodárstva na administratívno – direktívny hospodársky systém.

Transformácia „opačným smerom“ z administratívno – direktívneho hospodárskeho systému na systém trhového hospodárstva bola druhou zásadnou zmenou hospodárskeho systému v krátkom časovom období. Začala v roku 1990 (teda ešte počas existencie spoločného štátu) a v podstate bola ukončená koncom 90-tych rokov.

⁵ Podrobnejšie k tomu viď BEŇA, J.: *Vývoj slovenského právneho poriadku*. Banská Bystrica: Universitatis Matthiae Beli Neosolii, 2001, s. 18 a nasl.

3. Transformácia hospodárskeho systému z trhového hospodárstva na administratívno – direktívny systém koncom 40-tych rokov a začiatkom 50-tych rokov 20. storočia

Po skončení 2. svetovej vojny boli dôležité podniky dané pod národnú správu, avšak už v lete roku 1945 sa sformulovala požiadavka znárodnenia podnikov pod národnou správou a niektorých ďalších dôležitých podnikov. Koncepcia znárodnenia bola pripravená na Ministerstve priemyslu, kde boli pripravené vládne návrhy znárodňovacích dekrétov, ktoré podpísal prezident Dr. Beneš dňa 24. októbra 1945. Dekrétom prezidenta republiky č. 100/1945 Zb. o znárodnení baní a niektorých priemyselných podnikov, bolo znárodnených zoštatnením viac ako 3000 priemyselných podnikov, t. j. 16,4 % celkového počtu podnikov, v ktorých pracovalo v roku 1947 približne 61,2 % pracovníkov zamestnaných v priemysle. Priemyselné odvetvia mimoriadneho významu boli znárodnené v celom rozsahu, najmä bane, elektrárne, plynárne, železiarne, oceliárne, valcovne, zbrojovky a pod. V ostatných priemyselných odvetviach boli znárodnené podniky s počtom zamestnancov viac ako 500, v osobitných prípadoch nad 400, 300, 200 alebo 150 osôb.

V niektorých výrobných odboroch, išlo najmä o odbory, ktoré podliehali znárodneniu podľa dekrétu č. 101/1945 Zb. o znárodnení niektorých podnikov potravinárskeho priemyslu, sa znárodnenie realizovalo i podľa kapacity výrobného zariadenia. K týmto znárodňovacím dekrétom patria i dekréty č. 102/1945 Zb. o znárodnení akciových bánk a č. 103/1945 Zb. o znárodnení súkromných poisťovní.

Za znárodnený majetok, ktorý patril Nemeckej ríši, Maďarskému kráľovstvu, fyzickým osobám nemeckej alebo maďarskej národnosti, fyzickým osobám, ktoré vyvíjali činnosť smerujúcu proti štátnej zvrchovanosti sa náhrada za znárodnenie neposkytovala. Za ostatný znárodnený majetok sa poskytovala náhrada podľa úradných cien ku dňu vyhlásenia dekrétu alebo podľa úradného ocenenia. Náhrada sa poskytovala v cenných papieroch, v hotovosti, prípadne v iných hodnotách.

Na uskutočnenie náhradovej služby bol zriadený podľa ustanovenia § 9, ods. 5 dekrétu prezidenta republiky č. 100/1945 Sb. o znárodnení baní a niektorých priemyslových podnikov Fond znárodneného hospodárstva so sídlom v Prahe ako samostatná právnická osoba. Právne postavenie Fondu znárodneného hospodárstva bolo upravené vo vládnom nariadení č. 253/1948 Zb. o Fonde znárodneného hospodárstva. Podľa ustanovenia § 1 tohto nariadenia bolo úlohou Fondu vykonávať náhradovú službu, t. j. poskytnúť oprávneným osobám náhrady za znárodnený majetok. O náhrade a spôsobe poskytnutia náhrady mal rozhodovať minister financií po dohode s vecne príslušným ministrom. Z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov v povojnovom

období sa náhrady za znárodnený majetok neuhradili a Fond znárodneného hospodárstva bol k 31.12.1951 zrušený zákonom č. 106/1951 Zb.⁶

Z majetkových podstát znárodnených podnikov a z doterajších štátnych podnikov boli ministrom priemyslu po dohode s ministrom financií a na Slovensku tiež po dohode s poverenikom priemyslu zriaďované národné podniky ako právnické osoby, ktoré sa zapisovali do podnikového registra.

Znárodnenie podľa prezidentských dekrétov z roku 1945 bolo prvou etapou znárodnenia. Druhá etapa bola uskutočnená až v apríli 1948 i keď jej návrh bol pripravený už pred Februárom 1948.

Všetky priemyselné podniky boli v tom čase povinne organizované v hospodárskych skupinách Ústredného zväzu československého priemyslu, ktorý bol podriadený Ministerstvu priemyslu a ktorého úlohou bolo koordinovať hospodárske úlohy znárodneného sektora s aktivitami súkromného sektora.

Dôležité postavenie v sústave hospodárskych orgánov mala Hospodárska rada vlády, ktorá bola zriadená dekrétom prezidenta č. 63/1945 Zb. pre prípravu a koordináciu opatrení a rozhodnutí vlády v hospodárskych záležitostiach. Bola poradným orgánom vlády a jej úlohou bolo udržiavať prehľad o hospodárskej situácii v štáte a vypracovávať návrhy hospodárskych plánov. Pre plnenie jej úloh bol vytvorený ako jej orgán Štátny plánovací úrad a jej technickými orgánmi boli Štátny štatistický úrad a Štátny cenový úrad.

V roku 1946 bol prijatý zákon o dvojročnom hospodárskom pláne na roky 1947 a 1948, ktorý bol prvým pokusom o plánované hospodárstvo v Československu. Hlavným cieľom dvojročnice bolo dokončiť povojnovú obnovu a dosiahnuť predvojnovú životnú úroveň. Plán určil pre Slovensko investičnú kvótu 22,14 mld. Kčs, čo predstavovalo 31,6 % z celoštátnych investícií.

Dvojročnicu iniciovala vtedajšia KSCĽ, pričom občianske strany metódu plánovania nepovažovali za nezlučiteľnú s riadením trhovej ekonomiky. Tento plán sa nevzťahoval na všetky sféry reprodukčného procesu a ani sa v ňom neuplatňovali direktívne nástroje na presadenie plnenia plánovaných zámerov. Možno povedať, že na dosiahnutie plánovaných zámerov sa využívali nepriame nástroje a že išlo o snahu spojiť plánovanie s trhovou ekonomikou. Za obdobie dvojročného plánu sa priemyselná výroba na Slovensku zvýšila o 61 %.⁷

História štátnych podnikov siaha až do obdobia feudalizmu, avšak výraznejšie rozšírenie podnikateľských aktivít štátu formou vytvárania štátnych podnikov nastáva až od 2. polovice 19. storočia, odkedy sa niektoré štáty výraznejšie orientovali na priame vykonávanie podnikateľskej činnosti formou

⁶ K tomu podrobnejšie pozri najmä KUKLÍK, J.: Znárodněné Československo. Od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Praha: Auditorium, 2010, s. 209 a nasl.

⁷ KOVÁČ, D. a kol.: Kronika Slovenska 1, Fortuna Print & Adox, Bratislava, 1998, s. 318

štátnych podnikov, a to najmä v tých činnostiach, ktoré sú dôležité z hľadiska plnenia funkcií štátu, napr. razenie mincí, tlač štátnych cenín, zabezpečenie dodávok výzbroje a ďalších potrieb pre armádu, ale aj v činnostiach, v ktorých si štát vyhradil monopol, napr. obchodovanie so soľou a v neposlednom rade tiež pri budovaní infraštruktúry, najmä železničných tratí, ktorá sa výrazne rozvíjala práve v tomto období. Štátne podniky hospodárili s majetkom, ktorý patril štátu, avšak mali pri hospodárení s týmto majetkom široké dispozičné oprávnenie. Rozsah majetku využívaného štátom na podnikanie v období do roku 1945 nebol veľký a bol orientovaný skôr na plnenie funkcií štátu ako aj na podporu súkromných podnikateľov.

Po Februári 1948 bol štátny sektor, ktorý bol veľmi rozsiahly už na základe prvej etapy znárodnenia realizovanej v roku 1945, ešte viac rozšírený na základe tzv. druhej etapy znárodnenia uskutočnenej v apríli 1948. Toto znárodnenie sa uskutočnilo na základe zákona č. 114/1948 Zb. o znárodnení niektorých ďalších priemyselných podnikov a závodov a o úprave niektorých pomerov znárodnených podnikov. Na základe tohto zákona boli znárodnené zoštátnením podniky, ktoré kedykoľvek po 1. 1. 1946 mali 50 alebo viac zamestnancov. Popri tomto zákone boli prijaté ešte ďalšie znárodňovacie zákony. Napríklad zákonom č. 115/1948 Zb. o znárodnení niektorých ďalších podnikov v potravinárstve a zákonmi č. 118/1948 Zb. až 126/1948 Zb., ktorými boli znárodnené podniky v ďalších odvetviach hospodárstva, vrátane zahraničného obchodu.

Po roku 1948 bol postupne zavedený direktívny systém riadenia hospodárstva, ktorý bol vlastne istou modifikáciou hospodárskeho systému, ktorý bol uplatňovaný vo vtedajšom Sovietskom zväze, .

Tento systém bol založený na direktívnom riadení národných podnikov, na záväznom plánovaní a na centrálne určovaných cenách.

Zavedenie tohto systému hospodárstva sa premietlo - okrem iného - do výrazne vyššieho počtu štátnych orgánov pôsobiacich v hospodárskej sfére, t. j. do zvýšenia počtu hospodárskych ministerstiev. Napríklad z existujúceho Ministerstva ťažkého priemyslu sa v roku 1951 vytvorili Ministerstvo palív a energetiky, Ministerstvo rudného priemyslu a baní, Ministerstvo chemického priemyslu, Ministerstvo všeobecného strojárstva a Ministerstvo ťažkého strojárstva.

V roku 1955 boli vládnym nariadením č. 48/1955 Zb. z Ministerstva strojárstva zriadené Ministerstvo ťažkého strojárstva, Ministerstvo presného strojárstva a Ministerstvo automobilového priemyslu a pôdohospodárskych strojov. Na týchto ministerstvách bolo vytvorených spolu 94 hlavných správ, ktoré fakticky riadili jednotlivé národné podniky. Rozhodujúcim nástrojom centrálného riadenia bol národohospodársky plán, ktorý bol do podnikov transformovaný systémom direktívnych ukazovateľov. Národohospodárske plány pozostávali zo strednodobých spravidla 5-ročných plánov a ročných plánov, ktoré mali predstavovať vykonávacie plány. Centralizácia rozhodovania o hospodárskych

záležitostiach dosiahla vrchol približne v polovici 50-tych rokov, pričom pre ďalšie obdobie je charakteristická snaha skôr o určitú decentralizáciu hospodárskeho rozhodovania na národné podniky, resp. na nadpodnikové zoskupenia označované v tejto sústave ako stredný článok riadenia.

Pozíciu stredného článku riadenia⁸ mali výrobného hospodárske jednotky (VHJ), ktoré predstavovali nadpodnikové integračné zoskupenia. Tieto boli vytvárané administratívnymi rozhodnutiami ministerstva od roku 1958 na základe zákona č. 67/1958 Zb.⁹ K ďalšiemu posilneniu VHJ došlo na základe nariadenia vlády č. 132/1965 Zb. o organizácii VHJ a ich štatútoch, ktoré upravovalo dve formy VHJ a to trust podnikov a odborový podnik, pričom celkový počet VHJ sa znížil na 90. Ostatnú úpravu VHJ obsahovalo nariadenie vlády č. 91/1974 Zb. o organizácii VHJ a ich štatútoch, ktorým bol upravený koncern, ako ďalšia forma VHJ. Koncern – na rozdiel od trustu podnikov a odborového podniku s pridruženými organizáciami – tvoril jednu štátnu hospodársku organizáciu a bol teda ekonomickým i právne samostatným celkom. Pozostával z koncernových podnikov a prípadne koncernových účelových organizácií, ktoré boli najvyššími organizačnými, výrobnými alebo prevádzkovými jednotkami koncernu. Koncernové podniky mohli v právnych vzťahoch vystupovať vo svojom mene, ale len rozsahu vymedzenom v štatúte koncernu. Ak koncernový podnik prekročil rozsah oprávnenia konať vo vlastnom mene daný štatútom, ale ak konal v rámci predmetu činnosti koncernového podniku bol jeho konaním koncern viazaný, čím sa mala zabezpečiť právna istota tretích osôb vstupujúcich do vzťahov s koncernovými podnikmi.

4. Transformácia administratívno – direktívneho hospodárskeho systému na systém trhového hospodárstva realizovaná v podstatnej miere v 90-tych rokoch 20. storočia.

V období po roku 1990 sú pre hospodársky vývoj charakteristické najmä dva základné procesy:

- a) Proces ekonomickej transformácie z direktívneho hospodárskeho systému na funkčný systém trhového hospodárstva.
- b) Proces odštátnenia, privatizácie a vytvárania rozsiahleho súkromného sektoru v hospodárskej sfére.

Obidva procesy sa začali v období tesne pred prvými slobodnými voľbami v roku 1990 a v podstate boli zavŕšené koncom 90-tych rokov.

Proces odštátnenia možno charakterizovať ako opak procesov znárodnenia a iných procesov v dôsledku, ktorých došlo v období od konca 2. svetovej

⁸ Stredný článok riadenia predstavoval na osi riadenia pozíciu medzi ministerstvom ako ústredným orgánom a národným podnikom ako základným článkom

⁹ V roku 1958 bolo vytvorených 383 VHJ, z ktorých malo 67 formu združení – pozri Průcha, V. a kol. : Hospodárske dejiny Československa v 19. a 20. storočí, Bratislava, Pravda 1974, s. 373

vojny do začiatku 50-tych rokov ku vytvoreniu rozsiahleho súboru majetku vo vlastníctve štátu, označovaného ako národný majetok.

Potreba uskutočnenia rozsiahleho odštátnenia (deetatizácie) bola odôvodňovaná jednak vytvorením rozsiahleho súkromného hospodárskeho sektora ako podmienky vytvorenia funkčného trhového hospodárstva, čomu zodpovedajú predovšetkým privatizačné procesy a jednak odstránením krívd v majetkovej sfére, ku ktorým dochádzalo od konca 2. svetovej vojny až do konca 80-tych rokov 20 storočia. Tieto procesy sú označované ako reštitúcie či rehabilitácie. V rámci týchto procesov sa vrátil oprávneným vlastníkom, prípadne ich oprávneným nástupcom nielen majetok, ktorý slúži na uspokojenie osobných potrieb napr. bytové domy, ale aj majetok využiteľný na podnikateľské účely.

V procese privatizácie, ako uvádza I. Mikloš, sa realizovala potreba „zmeny trhu predávajúceho na trh kupujúceho“¹⁰. Centrálnu plánovanú ekonomiku charakterizuje uvedený autor ako nedostatkovú ekonomiku, v ktorej existuje prevaha agregátneho dopytu nad agregátnou ponukou. To spôsobuje, že nie je problém predat', je problém kúpiť'. Zároveň neexistuje konkurenčné prostredie, dovozy sú administratívne obmedzené, domáci výrobcovia nemajú takmer žiadnu konkurenciu. Výrobcovia a predávajúci sa nemusia uchádzať o dôveru kupujúcich, pretože v podmienkach nedostatkovej ekonomiky aj tak takmer všetko bez problémov predajú¹¹. Nevyhnutnosť zmeniť tento stav bola jedným z dôvodov privatizácie.

Proces ekonomickej transformácie začal 1. mája 1990, teda ešte pred prvými slobodnými voľbami, kedy nadobudli účinnosť viaceré zákony umožňujúce rozvoj súkromného podnikania. Medzi takéto zákony patrili napr. zákon č. 105/1990 Zb. o súkromnom podnikaní občanov, zákon 103/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Hospodársky zákonník, zákon 104/1990 Zb. o akciových spoločnostiach a zákon 111/1990 Zb. o štátnom podniku. Skutočne koncepcne realizovaná ekonomická reforma začala až od 1. januára 1991, kedy sa postupne začal naplňovať Scenár ekonomickej reformy, ktorý bol schválený vo Federálnom zhromaždení ČSFR v septembri 1990.

Ekonomovia rozlišujú tri etapy realizácie ekonomickej reformy, pričom prvú etapu charakterizujú ako etapu cenového nárazu, kedy nastal rýchly rast cien v dôsledku cenovej liberalizácie. Druhá etapa je potom charakterizovaná ako etapa adaptácie a napokon tretia etapa je označovaná ako etapa ekonomickeho rastu¹². O potrebe ekonomickej transformácie a o rozsahu privatizácie svedčia napr. aj tieto skutočnosti: v Československu bol v roku 1988 podiel štátneho

---

¹⁰ MIKLOŠ, I.: Riziko korupcie v procese privatizácie (Analýza vývoja privatizácie v Slovenskej republike s dôrazom na príčiny a súvislosti rizika korupcie v tomto procese), Klub Wintesor, Bratislava 1995, s. 4

¹¹ tamtiež, s. 4

¹² MIKLOŠ, I.: Riziko korupcie v procese privatizácie (Analýza vývoja privatizácie v Slovenskej republike s dôrazom na príčiny a súvislosti rizika korupcie v tomto procese), Klub Wintesor, Bratislava 1995, s. 5

sektora 99,3 % a súkromný sektor teda predstavoval len 0,7 %. Treba však upresniť, že za súčasť socialistického sektoru sa popri štátnom sektore považoval aj družstevný sektor, ktorého podiel sa odhadoval na približne 10 %. Obdobne tomu bolo aj v ďalších krajinách strednej a východnej Európy, kde podiel štátneho sektoru taktiež výrazne prevyšoval 90 %, s výnimkou Poľska, kde tento podiel v roku 1988 predstavoval len 81,2 %¹³.

Právnu úpravu privatizačných procesov možno rozdeliť do dvoch kategórií. Pre tieto kategórie sa vžilo označenie „malá“ privatizácia a „veľká“ privatizácia. Paradoxne však v normatívnych aktoch upravujúcich tieto procesy nenájdeme diferencné kritérium pre určenie toho, čo sa považuje za „malú“ a čo sa považuje za „veľkú“ privatizáciu. Malá privatizácia sa realizovala podľa zákona č. 527/1990 Zb. o prevode vlastníctva štátu k niektorým veciam na iné právnické alebo fyzické osoby¹⁴. Základom právnej úpravy „veľkej“ privatizácie bol zákon č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby¹⁵.

Skutočná veľkosť majetku nebola určujúca pre zaradenie privatizácie majetku do tej ktorej kategórie privatizácie. Zákonodarca umožnil, aby sa podľa právnej úpravy i „malej“ privatizácie privatizovali veľké súbory majetku a naopak, aby v rámci „veľkej“ privatizácie boli privatizované pomerne malé súbory majetku. „Malá“ privatizácia sa uskutočňovala výlučne metódou verejnej dražby, pričom predmetom privatizácie bol majetok bez práv a záväzkov, predovšetkým maloobchodné predajne, priestory, v ktorých sa poskytovali služby, napr. opravovne, reštaurácie, hotely, menšie závody a pod. Privatizáciu organizovali okresné privatizačné komisie, ktoré boli podriadené Ministerstvu pre správu a privatizáciu národného majetku SR. „Malá“ privatizácia sa realizovala v období od februára 1991 do decembra 1992¹⁶.

¹³ Na porovnanie: V Rakúsku tento podiel štátneho sektoru v roku 1989 predstavoval 14,5 %, vo Francúzsku v roku 1982 16,5 % a vo V. Británii v roku 1978 11,1 % - taktiež s. 11, prevzaté z prameňa: KORNAI, J.: THE SOCIALIST SYSTEM, Clarendon Press, Oxford 1992.

¹⁴ Popri tomto zákone proces „malej“ privatizácie reguloval aj zákon SNR č. 474/1990 Zb. o pôsobnosti orgánov Slovenskej republiky vo veciach prevodov vlastníctva štátu k niektorým veciam na iné právnické alebo fyzické osoby a vyhláška č. 568/1990 Zb. o verejných dražbách pri prevodoch vlastníctva štátu k niektorým veciam na iné právnické alebo fyzické osoby a o vstupnom na tieto dražby.

¹⁵ Okrem tohto základného zákona upravovali proces „veľkej“ privatizácie viaceré ďalšie právne predpisy, napr. zákon SNR č. 253/1991 Zb. o pôsobnosti orgánov Slovenskej republiky vo veciach prevodov majetku štátu na iné osoby a o Fonde národného majetku SR, Nariadenie vlády ČSFR č. 383/1991 Zb. o vydávaní a použití investičných kupónov, Nariadenie vlády č. 273/1991 Zb. o výnimkách z § 45 zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby

¹⁶ Počas „malej“ privatizácie bolo sprivatizovaných 9676 prevádzkových jednotiek v súhrnej bilančnej hodnote 13,192 mld. Kčs, ktoré boli vydražené za 14,541 mld. Kčs. Tieto údaje sú uvedené v publikácii MIKLOŠ, I.: Riziko korupcie v procese privatizácie (Analýza vývoja privatizácie v Slovenskej republike s dôrazom na príčiny a súvislosti rizika korupcie v tomto procese), Klub Wintesor, Bratislava 1995, s. 7

Privatizačné procesy v rámci „veľkej“ privatizácie prebiehali vo viacerých vlnách a boli v nej uplatnené rôzne metódy. Pri tzv. „veľkej“ privatizácii sa dokonca vytvorila špeciálna kategória strategických podnikov, ktorých privatizácia prebiehala podľa osobitných pravidiel. „Veľká“ privatizácia sa mala realizovať najmä na základe posúdenia privatizačných projektov, ktoré predkladali predovšetkým manažmenty vtedajších štátnych podnikov, avšak na privatizácii sa mohli podieľať aj ďalší záujemcovia vypracovaním konkurenčného privatizačného projektu. Pre vypracovanie takéhoto projektu boli štátne podniky zaradené do privatizácie povinné poskytnúť záujemcom nevyhnutné podklady na jeho vypracovanie¹⁷. V rámci prvej vlny privatizácie sa uplatnila aj metóda kupónovej privatizácie, do ktorej bolo zaregistrovaných 2 579 327 občanov v Slovenskej republike. Pri tejto metóde nadobúdali majitelia investičných kupónov akcie akciových spoločností, ktoré boli vytvorené transformáciou štátnych podnikov. Pre majiteľov investičných kupónov sa vžilo označenie „mikovia“. Metódou kupónovej privatizácie bol v prvej vlne v Slovenskej republike sprivatizovaný majetok 484 akciových spoločností. Na jedného držiteľa investičných kupónov pripadol v rámci celej ČSFR majetok v účtovnej hodnote 34 796 Kčs.

Pri procese privatizácie bolo do zániku ČSFR vyčlenených pre prvú vlnu, v ktorej sa uplatňovala metóda kupónovej privatizácie, vyčlenených 299,4 mil. akcií o menovitej hodnote 1000 Kčs z 1491 akciových spoločností¹⁸. Jedným z dôsledkov kupónovej privatizácie bolo výrazné zvýšenie počtu akcionárov, ktorí boli často akcionármi viacerých akciových spoločností, avšak v drvivej väčšine minoritnými.

Druhá vlna privatizácie začala 1. 9. 1994 a v Slovenskej republike sa do nej zaregistrovalo 3 428 419 občanov, teda približne o tretinu viac ako v prvej vlne. Do kupónovej privatizácie v druhej vlne bol napokon vložený len majetok približne v hodnote 40 mld. Sk. Kupónová metóda bola napokon zrušená a nahradená tzv. dlhopisovou metódou, v rámci ktorej každý majiteľ investičného kupónu dostal dlhopis menovitej hodnoty 10 000 Sk, ktorý bol splatný za 5 rokov.

Doplňkovú formu zmien v majetkovej sfére potom predstavujú tzv. transformačné procesy, ktoré sa začali realizovať v roku 1991 v oblasti družstevníctva na základe zákona č. 42/1991 Zb. o transformácii družstiev. Tento zákon stanovoval pravidlá premeny (transformácie) družstiev z tzv. socialistických družstiev, t. j. družstiev, ktoré boli ponímané ako jeden z typov

---

¹⁷ Do prvej vlny „veľkej“ privatizácie bolo v Slovenskej republike zaradených približne 700 štátnych podnikov, pričom hodnota týchto podnikov bola asi 175 miliárd vtedajších Kčs. Celkovo bolo predložených okolo 1500 privatizačných projektov, teda priemerne dva projekty na jeden privatizovaný podnik. Tamtiež, s. 7

¹⁸ PRŮCHA, V. a kol.: Hospodárske a sociálne dejiny Československa 1918 - 1992, 2. díl, období 1945 - 1992, Doplněk, Brno, 2009, s. 978

socialistických hospodárskych subjektov a ktoré fungovali pod vedením štátu na družstvá, ktoré by zodpovedali pôvodným myšlienkam družstevníctva a ktoré by boli schopné úspešne pôsobiť v podmienkach trhového hospodárstva.

Metóda transformácie sa v menšej miere uplatňovala aj pri premenách niektorých štátnych podnikov na obchodné spoločnosti, predovšetkým na akciové spoločnosti, v ktorých jediným akcionárom bol spočiatku štát, pričom transformačný proces mal byť zavŕšený redukovaním podielu štátu, v mene ktorého konal príslušný štátny orgán (napr. ministerstvo), v takejto spoločnosti v prospech iných akcionárov, ktorými mohli byť nielen súkromnoprávne subjekty ale i verejnoprávne subjekty napr. obce, mestá, regióny. Takáto metóda sa využila napr. v zákone č. 394/2004 Z. z. o transformácii Slovenskej pošty, štátneho podniku, ktorým bol štátny podnik zrušený bez likvidácie ku dňu predchádzajúcemu dňu vzniku akciovej spoločnosti Slovenská pošta, a. s. Zakladateľom akciovej spoločnosti sa stal štát, ktorý ako zakladateľ vložil ako nepeňažný vklad do akciovej spoločnosti podnik štátneho podniku. Obdobne sa postupovalo aj pri transformácii niektorých štátnych podnikov na akciové spoločnosti podľa zákona č. 541/2005 Z. z., ktorým boli transformované na akciové spoločnosti štátne podniky Vojenský opravárenský podnik 015 Nováky, štátny podnik, Vojenský opravárenský podnik 027 Trenčín, štátny podnik, Letecké opravovne Trenčín, štátny podnik a LOBB, štátny podnik, Banská Bystrica na akciové spoločnosti so stopercentnou majetkovou účasťou štátu.

Proces ekonomickej transformácie a vytvárania funkčného trhového hospodárstva je možné v uvedenom období rozdeliť do dvoch základných etáp. Prvú etapu predstavuje obdobie, kedy sa ekonomická transformácia hospodárstva uskutočňovala autonómne podľa predstáv, ktoré boli formulované štátnymi orgánmi, ktoré vzišli zo slobodných volieb či záujmovými skupinami z hospodárskej sféry v regiónoch, organizáciami tretieho sektora a pod. Uvedené subjekty formulovali vlastné koncepcie, ktoré vychádzali zo skúseností transformujúcich sa hospodárstiev iných krajín, či ktoré si osvojovali odporúčania formulované expertmi z iných krajín, či medzinárodnými hospodárskymi inštitúciami. Toto obdobie možno z časového hľadiska vymedziť približne od začiatku mája roku 1990 do pozvania Slovenska k predvstupovým rokovaniám zo strany Európskych spoločenstiev a Európskej únie.

Prvá etapa bola navyše komplikovaná tým, že v tomto období došlo k rozdeleniu Československa a vzniku samostatnej Českej republiky a Slovenskej republiky, čo sa v hospodárskej sfére a jej v právnej regulácii prejavilo v tom, že kým v počiatočnej fáze do konca roku 1992 boli hospodárske opatrenia na území Slovenska realizované jednak orgánmi federatívneho štátu a jednak orgánmi Slovenskej republiky, tak od januára roku 1993 boli všetky hospodárske rozhodnutia prijímané a aj realizované už len orgánmi Slovenskej republiky.

Druhú etapu predstavuje potom obdobie od počiatku prístupových rokovaní až po vstup Slovenska do EÚ a ES. V tomto období bol proces ekonomickej transformácie a tiež právna regulácia hospodárskej sféry ovplyvňovaná záväzkami, ktoré sme prijímali v rámci predvstupových rokovaní a odporúčaniami zo strany európskych orgánov a európskych inštitúcií.

Pre túto transformáciu hospodárskeho systému je charakteristická redukcia sústavy štátnych orgánov pôsobiacich v hospodárskej sfére. Príznačná je predovšetkým redukcia počtu rezortných hospodárskych ministerstiev, pričom počet a kompetencie týchto ministerstiev takmer od počiatku transformačného procesu zodpovedali stavu, ktorý bol u nás v období pred rokom 1948 a ktorý je ustálený v krajinách so stabilizovaným trhovým hospodárstvom. Príznačným pre toto obdobie bolo vytvorenie a fungovanie Ministerstva pre správu a privatizáciu národného majetku a zriadenie Fondu národného majetku.

Z hospodárskych ministerstiev zostali zachované len niektoré a to: Ministerstvo financií, Ministerstvo hospodárstva, Ministerstvo pôdohospodárstva, Ministerstvo dopravy pôšt a telekomunikácií. Ako nové hospodárske ministerstvo bolo zriadené Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja. Už v počiatkoch tohto obdobia sa začali vytvárať aj ďalšie štátne orgány, ktorých fungovanie je nevyhnutné v trhovom hospodárstve. Medzi prvými takto vytvorenými orgánmi bol Protimonopolný úrad Slovenskej republiky a Federálny úrad pre hospodársku súťaž, ktorý ako jediný federálny ústredný orgán mal sídlo v Bratislave.

Medzi subjekty verejnej moci pôsobiace v hospodárskej sfére sa už v počiatkoch transformačného procesu zaradili aj obce a mestá, ktoré tým, že nadobudli do vlastníctva majetok, ktorý im bol štátom odňatý začiatkom 50-tych rokov ale aj majetok, s ktorým hospodárili národné výbory a ktoré obnovili svoje hospodárske ambície. Mestá a obce sa stali silne závislými na rozvoji hospodárstva a aktivít podnikateľov, ktorí sa v nich etablovali. Neskôr sa do kategórie orgánov verejnej moci pôsobiacich v hospodárskej sfére zaradili aj samosprávne regionálne orgány.

Záver

Premena trhového hospodárstva na administratívno – direktívny hospodársky systém ktorej podstatná časť sa uskutočnila priebehu približne desiatich rokov (koncom 40-tych rokov a začiatkom 50-tych rokov 20. storočia) a transformácia administratívno – direktívneho hospodárskeho systému na systém trhového hospodárstva („opačným smerom“) realizovaná v podstate za rovnaký čas predstavujú príklady neštandardných legislatívnych riešení neštandardných situácií vyvolaných spoločensko-politickými zmenami.

Pre obidva transformačné procesy je charakteristická snaha o dosiahnutie čo najskoršieho naplnenia cielených zmien hospodárskeho systému a snaha

vyhnúť sa negatívnym hospodárskym dopadom, ktoré by dlhé trvanie transformačných procesov mohlo spôsobiť.

Prijaté legislatívne riešenia tak pri premene trhového hospodárstva na administratívno – direktívny systém ako aj pri premene administratívno – direktívneho hospodárskeho systému na systém trhového hospodárstva, budia - s odstupom času - dojem, že niektoré zásadné otázky týchto procesov neboli domyslené do dôsledkov, napr. nesplnenie záväzkov na uhradenie náhrad za znárodnený majetok cez Fond znárodneného hospodárstva, či využitie metódy kupónovej privatizácie v prvej etape „veľkej privatizácie“.

Pri realizácii oboch transformačných procesov sa často postupovalo bez možnosti zohľadnenia skúseností s obdobnými procesmi v iných krajinách. Nemožno napríklad tvrdiť, že inštitút znárodnenia bol novým inštitútom. Znárodnenie zoštatnením sa realizovalo aj v iných krajinách, napr. aj vo Francúzsku či vo Veľkej Británii, ale nie v takom rozsahu ako tomu bolo v Československu, kde sa znárodnenie týkalo podstatnej časti majetku podnikateľských subjektov, a tak náhrada za znárodnený majetok jednoducho predstavovala reálne finančné možnosti štátu.

Pri privatizácii majetku štátu využitím kupónovej metódy počas transformácie administratívno direktívneho systému na trhový systém nebolo reálne ohodnotiť v krátkom čase majetok určený na privatizáciu a tak obyvatelia, ktorí sa zapojili do kupónovej privatizácie investovali svoje investičné body a následne sa stali akcionármi konkrétnej spoločnosti, nevedeli aká bude reálna hodnota ich akcií.

V dôsledku zapojenia veľkého počtu občanov do kupónovej privatizácie sa Československo stalo krajinou s najväčším počtom akcionárov v pomere k počtu obyvateľov, pričom títo akcionári nemali ani často vedomosti o tom, aké majú práva a povinnosti a aké sú reálne predpoklady ďalšieho vývoja spoločností, ktorých sa stali akcionármi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

BEJČEK, J.: *Existenční ochrana konkurence*. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 369 s. ISBN 80-210-1353-0

BEŇA, J.: *Vývoj slovenského právneho poriadku*. Banská Bystrica: Universitatis Matthiae Beli Neosolii, 2001, 391 s. ISBN 80-8055-477-3

COLSON, J. F.: *Droit public économique*. Paris: L.G.D.J., 2001, 551 s. ISBN 2-275-01949-9

HUSÁR, J.: *Právna regulácia ingerencie verejnej moci do podnikania. Hospodárske právo –náčrt teórie a systému.* Košice: Equilibria, 2007, 266 s. ISBN 978-80-89284-05-4

CHORVÁTH, J. – SUCHOŽA, J. a kol.: *Československé hospodárske právo.* Bratislava: Obzor, 1982, 772 s. ISBN

KOSIKOWSKI, C.: *Polskie publiczne prawo gospodarcze.* Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN, 1999, 439 s. ISBN 83-87558-46-X

KUKLÍK, J. et al.: *Dějiny československého práva 1945 - 1989.* Praha: Auditorium, 2011, 426 s. ISBN 978-80-87284-17-9

KUKLÍK, J.: *Znárodněné Československo. Od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě.* Praha: Auditorium, 2010, 444 s. ISBN 978-80-87284-12-4

De LAUBADÉRE, A.– DELVOLVE, P.: *Droit public économique.* Paris: Dalloz, 1986, 901 s.

ISBN 9782247006618

ŠTURMA, P. – BALAŠ, V.: *Mezinárodní ekonomické právo.* Praha: C. H. Beck, 2013, 513s. ISBN 978-80-7179-069-3

Kapitola v učebnici alebo monografii:

ĐURICA, M. – KUBINEC, M.: Dobrovoľné zrušenie obchodnej spoločnosti. In: PATAKYOVÁ, M. – ĐURICA, M. – HUSÁR, J. a kol.: *Aplikované právo obchodných spoločností a družstva.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 750-759. ISBN 978-80-571-0363-9.

Periodiká a zborníky:

KUKLÍK, J.: Dekrety prezidenta republiky – výraz kontinuity československého právneho rádu nebo jeho revoluční změny ? In: MALÝ, K. – SOUKUP, L.: *Vývoj práva v Československu v letech 1945 – 1989.* Praha: Karolinum, 2004, s. 132- 191. ISBN 80-246-0863-4.

PELIKÁNOVÁ, I.: Právní úprava ekonomických vztahů v období 1948-1989, její povaha a důsledky. In: MALÝ, K. – SOUKUP, L.: *Vývoj práva v Československu v letech 1945 – 1989.* Praha: Karolinum, 2004, s. 428- 456. ISBN 80-246-0863-4.

NEŠTANDARDNÉ ROZHODNUTIE ŠTÁTU O ZÁNÍKU ŠTÁTNEHO PODNIKU

A NON-STANDARD DECISION OF THE STATE TO DISSOLVE A STATE-OWNED COMPANY

Aneta Kšenzighová¹

Abstrakt

Právnické osoby vlastnené či spoluvlastnené štátom predstavujú legitímny nástroj správy verejného majetku, resp. uspokojovania verejných potrieb. V Slovenskej republike realizuje štát svoje podnikateľské aktivity najčastejšie prostredníctvom akciových spoločností, výlučným akcionárom ktorých je ústredný orgán štátnej správy alebo prostredníctvom štátnych podnikov, spravujúcich zverený majetok štátu. Cieľom príspevku je poukázať na charakteristické znaky a význam štátnych podnikov ako špecifickej právnej formy podnikania, ktorá má v Slovenskej republike svoje stabilné miesto a zároveň podrobiť analýze právne účinky novoprijatého zákona o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p. na akciovú spoločnosť, ktorý nadobudol svoju účinnosť dňa 1. júla 2023, zdôrazniť jeho praktické dôsledky a nedostatky transformácie štátnych podnikov na akciové spoločnosti vo vzťahu k správe a nakladaniu s majetkom štátu.

Kľúčové slová

Štátny podnik, akciová spoločnosť, majetok štátu, transformácia štátneho podniku.

Abstract

Legal persons owned or co-owned by the State are a legitimate instrument for the management of public property or the satisfaction of public needs. In the Slovak Republic, the State carries out its business activities most often through joint stock companies, the exclusive shareholder of which is the central government authority, or through state enterprises managing the State's entrusted property. The aim of the paper is to point out the characteristic features of state-owned enterprises as a specific legal form of business, which has its stable place in the Slovak Republic and at the same time to analyse the legal effects of the newly adopted law, which entered into force on 1 July 2023 and will allow the transformation of the Technical Testing Institute Piešťany into a joint-stock company, to emphasize its practical consequences and shortcomings of the transformation of state-owned enterprises into joint-stock companies in relation to the management and disposal of state property.

Keywords

State owned company, joint stock company, state-owned property, transformation of state-owned company.

---

¹ JUDr. Aneta Kšenzighová, MBA, interná doktorandka, Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Úvod

V ekonomikách založených na trhovo orientovanom hospodárstve sú rozhodujúcim podnikateľským subjektom obchodné spoločnosti, zakladané spravidla fyzickými a právnickými osobami. V právnych vzťahoch však vystupuje nezriedka aj štát, ktorý má potrebu a tendencie realizovať svoje aktivity prostredníctvom právnických osôb a pomocou nich dokonca aj podnikat'.² V Slovenskej republike realizuje štát svoje podnikateľské aktivity najčastejšie práve prostredníctvom akciových spoločností³, výlučným akcionárom ktorých je ústredný orgán štátnej správy (ďalej aj ako „štátna akciová spoločnosť“) alebo prostredníctvom štátnych podnikov⁴, ktoré sú špecifickou formou podnikateľských subjektov, spravujúcich zverený majetok štátu. V súčasnosti zo 14 ministerstiev plní 6 ministerstiev funkciu zakladateľa aspoň jednej akciovej spoločnosti so 100% majetkovou účasťou štátu. Z verejne dostupných zdrojov sa dozvedáme, že takýchto akciových spoločností existuje aktuálne približne 22. Mnohé z nich vznikli v dôsledku transformácie štátnych podnikov na akciovú spoločnosť. V blízkej dobe má medzi ne pribudnúť ďalšia štátna akciová spoločnosť, a to Technický ústav skúšobný Piešťany, a. s.

Cieľom príspevku je poukázať na význam a charakteristické znaky štátnych podnikov, ako špecifickej právnej formy podnikania, ktorá má v Slovenskej republike historicky svoje stabilné miesto a zároveň podrobiť analýze zákon č. 188/2023 Z. z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol svoju účinnosť dňa 1. júla 2023 a ktorý umožní transformáciu Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p. na akciovú spoločnosť, zdôrazniť jeho účinky, ako aj dôsledky transformácie štátnych podnikov a akciové spoločnosti vo vzťahu k majetku štátu.

1. Štátom vlastnené spoločnosti

Dominantnou formou obchodných spoločností s majetkovou účasťou štátu je akciová spoločnosť. Akciová spoločnosť je právnickou osobou súkromného práva. Na tejto jej povahe nič nemení ani skutočnosť, ak sú všetky akcie spoločnosti vo vlastníctve štátu. Ako právnická osoba súkromného práva

---

² KŠENŽIGHOVÁ, A. – DZIMKO, J.: Premeny vlastníckeho práva so zameraním sa na vlastnícke právo štátu. In: *Historia et theoria iuris*, 2022, roč. 14, č. 2, s. 5 – 12.

³ Napríklad Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s., Slovenská pošta, a.s., TIPOS, národná lotériová spoločnosť, a. s., Národná diaľničná spoločnosť, a.s., Železničná spoločnosť Slovensko, a.s.

⁴ Napríklad LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik, Vojenské lesy a majetky SR, štátny podnik, Národný žrebčín "Topolčianky" štátny podnik, agrokomplex, NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik.

je štátom zakladaná za účelom realizácie podnikateľských a ekonomických zámerov štátu, či z dôvodu naplňania jeho verejných politík, prípadne ich vzájomnej kombinácie. Rovnako ako v iných obchodných spoločnostiach, aj v štátnej akciovej spoločnosti má rozhodujúcu pozíciu akcionár, t.j. štát. Štátu ako spoločníkovi tak prináleží plná rozhodovacia právomoc o rozsahu a charaktere podnikateľských aktivít spoločnosti, o spôsobe ich realizácie tak, aby sa naplnil účel, na ktorý bola spoločnosť založená. „*Obchodný zákonník nerozlišuje obchodné spoločnosti podľa štruktúry ich spoločníkov a právny poriadok nepriznáva štátu, či iným verejným entitám žiadne osobitné korporáčné práva*“⁵. V osobitnej právnej úprave však nachádzame mnohé špecifické zákonné povinnosti, ktoré musí plniť každá právnická osoba pri nakladaní s majetkom štátu a v súvislosti s verejným obstarávaním tovarov a služieb. Osobitné povinnosti ukladá štátom ustanoveným členom orgánov akciových spoločností so stopercentnou majetkovou účasťou štátu a štátnym podnikom tiež Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov.⁶

V Českej republike je dominantnou právnou formou obchodnej spoločnosti s majetkovou účasťou štátu taktiež akciová spoločnosť.⁷ Zo Zákona č. 219/2000 Sb. o majetku Českej republiky a jej vystupovaní v právnych vzťahoch (ďalej ako „*zákon o majetku ČR*“) vyplýva, že štát môže založiť obchodnú spoločnosť alebo zúčastniť sa jej založenia iba vo forme akciovej spoločnosti.⁸ Na založenie takejto akciovej spoločnosti sa vyžaduje súhlas vlády. Nadobúdanie obchodného podielu v inej forme obchodnej spoločnosti ako akciovej spoločnosti zákon o majetku ČR vyslovene nezakazuje.⁹ Slovenská právna úprava nestanovuje štátu žiadne špecifické podmienky pri zakladaní obchodných spoločností ani nadobúdaní ich obchodného podielu, nepreferuje ani nezakazuje štátu zakladať konkrétnu formu obchodnej spoločnosti, tak ako je to v Českej republike,

⁵ CSACH, K.: Postavenie a zodpovednosť člena orgánu SOE delegovaného verejnou mocou. In: *Corporate governance spoločností s účasťou štátu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 20. ISBN 978-80-7598-896-6.

⁶ K verejnému záujmu bližšie pozri napr. PÍRY, M.: Verejný záujem. In *Finančné právo, daňové právo a správne právo v európskom priestore: recenzovaný zborník vedeckých štádií*. 2019, s. 142 – 212. ISBN 978-80-557-1585-8, 2019.

⁷ Bližšie pozri: EICHLEROVA K.: Právo na informácie vo vzťahu k SOE pohľadom českého práva. In *Corporate governance spoločností s účasťou štátu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 121-149. 978-80-7598-896-6.

⁸ Podľa znenia § 28 ods. 1 Zákona č. 219/2000 Sb. o o majetku Českej republiky a jej vystupovaní v právnych vzťahoch: „*Stát může založit obchodní společnost nebo se účastnit jejího založení pouze ve formě akciové společnosti. Stát může být akcionářem i akciové společnosti, kterou nezaložil nebo jejíhož založení se nezúčastnil; pro nabytí akcií platí ustanovení § 12 a 13. K založení akciové společnosti nebo účasti na jejím založení je zapotřebí předchozí souhlas vlády; vláda současně stanoví, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele.*“

⁹ Zákon č. 219/2000 Sb. o o majetku Českej republiky a jej vystupovaní v právnych vzťahoch však v § 30 vyslovene upravuje zákaz členstva štátu v družstve a nemožnosť založenia družstva štátom, ako aj nemožnosť štátu uzatvárať zmluvy o tichej spoločnosti.

napriek tomu je dominantnou formou štátom vlastnených spoločností taktiež akciová spoločnosť.

Špecifickú, no stabilnú organizačno-právnu formu podnikania v Slovenskej republike predstavuje štátny podnik.¹⁰ Jeho činnosť vo významnej miere ovplyvňuje zakladateľ podniku, ktorým je ústredný orgán štátnej správy,¹¹ a to najmä prostredníctvom obsadzovania jeho obligatórných orgánov.

Právne postavenie a právne pomery štátneho podniku sú v slovenskej legislatíve upravené Zákom č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku (ďalej ako „zákon o štátnom podniku“), ktorý nadobudol svoju účinnosť dňa 1.5.1990 a v zmysle ktorého je podnik výrobcou tovaru, predstavujúceho výroby, práce a služby, ktorý svoju podnikateľskú činnosť prevádzkuje samostatne na základe hospodárenia na vlastný účet. V rámci toho berie na seba primerané hospodárske riziko. Hlavným účelom štátnych podnikov je nepochybne vykonávanie podnikateľskej činnosti prostredníctvom hospodárenia so zvereným majetkom štátu.¹²

Zo zákonného vymedzenia štátneho podniku vyplývajú jeho charakteristické pojmové znaky („t.j. základné a najdôležitejšie znaky, ktoré musí štátny podnik napĺňať, aby ho bolo možné pokladať za štátny podnik“¹³), ako aj základné znaky jeho podnikateľskej činnosti. Napriek tomu, že zákon o štátnom podniku to výslovne neupravuje, rozsah činností každého štátneho podniku súvisí so správou majetku, ktorý je tomuto štátnemu podniku zverený a ktorý nadobudol do svojej správy počas svojej existencie.

Z historického hľadiska možno poukázať na skutočnosť, že štátne podniky existovali v Československu v rôznych formách už v období po prvej

---

¹⁰ KŠENŽIGHOVÁ, A.: Postavenie štátneho podniku v slovenskej právnej úprave. In: *Naděje právní vědy 2021. „Právní věda v praxi“*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2022, XVI, s. 412 – 422.

¹¹ Poľská právna úprava radí medzi subjekty, oprávnené založiť štátny podnik okrem najvyšších a ústredných orgánov štátnej správy aj Národnú banku Poľska a štátne banky. V odôvodnených prípadoch zákon umožňuje založiť štátny podnik aj iným štátnym orgánom, po predchádzajúcom prerokovaní s najvyšším alebo ústredným orgánom štátnej správy.

¹² Zákon o štátnom podniku upravuje dva typy štátnych podnikov, a to jeho základnú formu - tzn. formu štátneho podniku bežného podnikateľského typu a podnik na uspokojovanie verejnoprospešných záujmov. Osobitosťou štátneho podniku na uspokojovanie verejnoprospešných záujmov je skutočnosť, že nezriaďuje obligatórne dozornú radu, pretože jej základné povinnosti na seba preberá samotný zakladateľ. Hlavným cieľom štátnych podnikov na uspokojovanie verejnoprospešných záujmov je napĺňanie ich účelu vo forme uspokojovania verejnoprospešných potrieb. Zakladateľ je oprávnený určiť tomuto typu podniku v zakladacej listine povinný predmet jeho činnosti a tento povinný predmet činnosti je následne oprávnený meniť. Zákon však nekonkretizuje, ktorá činnosť môže tvoriť povinný predmet takéhoto typu štátneho podniku. Charakter štátneho podniku však v podmienkach Slovenskej republiky nie je rozpoznateľný z jeho samotného názvu, či zápisu v obchodnom registri, a teda bez nahliadnutia do zakladateľskej listiny sa nedozvieme, o aký typ štátneho podniku sa jedná.

¹³ FALDYNA, F. *Zákon o štátnom podniku. Komentár*. Praha: Spektrum, 1990, s. 8.

svetovej vojne¹⁴. Po roku 1989, v dôsledku následnej transformácie ekonomiky cestou privatizácie, počet štátnych podnikov na Slovensku postupne výrazne poklesol, o čom svedčí aj množstvo štátnych podnikov zapísaných v obchodnom registri s dodatkom „v likvidácii“. V súčasnosti existuje 15 aktívnych štátnych podnikov v zriaďovateľskej pôsobnosti 7 ministerstiev a jedného ostatného ústredného orgánu štátnej správy¹⁵. Aj napriek tomu, že aktuálny počet činných štátnych podnikov nie je vysoký, nie je možné opomenúť skutočnosť, že tieto podniky spravujú významnú až strategickú časť majetku štátu, keďže vykonávajú správu a manažment majoritnej časti lesných pozemkov, vodných tokov a vodných stavieb, hydromelioračných zariadení, šľachtenie a chov koní, poľnohospodársku výrobu, výstavníctvo, vzdelávanie a pôdohospodárske poradenstvo, letové prevádzkové služby, či posudzovanie zhody výrobkov, kalibrácie meradiel a meracích prístrojov. Aj napriek uvedenému možno konštatovať, že aktuálna zákonná úprava zákona o štátnom podniku svojim vývojom nereflektuje na požiadavky súčasnosti.

Česká právna úprava na rozdiel od slovenskej definuje základné oblasti záujmu štátu, v ktorých štátny podnik prevádzkuje vo svojom mene a na vlastnú zodpovednosť podnikateľskú činnosť. Koná tak za účelom plnenia významných strategických, hospodárskych, spoločenských, bezpečnostných alebo iných záujmov štátu. *„Modelovo vzaté, štátny podnik teda môže fungovať buď z pohnútky štátu monopolizovať určité aktivity v záujme zabezpečenia celistvého, respektíve celospoločenského zaisťovania štandardu vybraných funkcií alebo obhajuje svoju existenciu „iba“ porovnateľnosťou podnikateľských výkonov s konkurenčným okolím (výrobné, opravárenské či spracovateľské podniky).“*¹⁶

¹⁴ MAMOJKA, M. – KUBINCOVÁ, S. – MAMOJKA, M. ml. a kol. *Postavenie a hospodárenie štátnych podnikov*. Praha: C. H. Beck, 2018, s 1 – 22. ISBN 978-80-7400-703-3.

¹⁵ Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky je zakladateľom dvoch štátnych podnikov (SLOVOTHERMAE, Kúpele Diamant Dudince, š. p., Špecializovaný liečebný ústav Marina, š. p., Kováčová). Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky je taktiež zakladateľom dvoch štátnych podnikov (SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik a VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA, štátny podnik). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky je zakladateľom šiestich štátnych podnikov (LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, Národný žrebčín "Topolčianky" štátny podnik, Závodisko, š. p., Hydromeliorácie, štátny podnik, agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik, Plemenárske služby Slovenskej republiky, štátny podnik), Ministerstvo obrany Slovenskej republiky jedného štátneho podniku (Vojenské lesy a majetky SR, štátny podnik), Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky má v zakladateľskej pôsobnosti jeden štátny podnik (Rudné bane, š. p.). Rovnako jeden štátny podnik nachádzame v zakladateľskej pôsobnosti Ministerstva financií Slovenskej republiky (Mincovňa Kremnica, š.p.) a Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky (Letové prevádzkové služby Slovenskej republiky, štátny podnik). Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR je zakladateľom Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p.

¹⁶ NOVÝ, D. Státní podniky, majetek státu a veřejné zakázky. *Právní rádce*. 2006, č. 7, s. 28. ISSN 1805-1405.

2. Transformácia štátneho podniku na akciovú spoločnosť

S účinnosťou od 1. júla 2023 sa súčasťou slovenskej právnej úpravy stáva zákon č. 188/2023 Z. z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov (ďalej ako „*transformačný zákon*“ alebo aj „*zákon o transformácii TSÚ*“). Technický skúšobný ústav Piešťany, š. p. (ďalej ako „*TSÚ*“) je nezávislý certifikačný, skúšobný a inšpekčný orgán pre posudzovanie zhody strojárenských výrobkov a spotrebného tovaru, preukazovania zhody stavebných výrobkov, ale aj prístrojov a zariadení pre hazardné hry. Odborné služby, realizované týmto štátnym podnikom, zahŕňajú aj overovanie a kalibrovanie meradiel a meracích prístrojov a certifikáciu systémov manažérstva kvality. História TSÚ siaha do roku 1949, kedy bolo prijaté rozhodnutie Ministerstva strojárstva v Prahe o vzniku výskumného a vývojového závodu ako súčasť Kovotechny Praha. Následne, v roku 1950 vznikol výskumný a vývojový závod Kovotechna Piešťany, ktorého hlavnou náplňou bol výskum, vývoj a skúšanie výrobkov predovšetkým kovového spotrebného tovaru.¹⁷

Primárnym cieľom novoprijatého transformačného zákona je úprava zrušenia a zániku TSÚ, založenia, vzniku a právnych pomerov Technického skúšobného ústavu Piešťany, a. s. a podmienok transformácie štátneho podniku na akciovú spoločnosť. Transformačný zákon vytvára podmienky pre zrušenie štátneho podniku a jeho zánik bez likvidácie¹⁸, ktorý má nastať rozhodnutím Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky (ďalej ako „*ÚNMS SR*“)¹⁹, ktorý je zakladateľom TSÚ. Zároveň vytvára predpoklady pre založenie a vznik akciovej spoločnosti s obchodným menom Technický skúšobný ústav Piešťany, a. s. (ďalej ako „*TSÚ, a. s.*“). Postup transformácie TSÚ možno označiť za procesne jednoduchý, vychádzajúc z ustanovenia § 2 transformačného zákona, v zmysle ktorého sa v rozhodnutí ÚNMS SR uvedie najmä deň zrušenia štátneho podniku a hodnota majetku štátu v správe štátneho podniku určená znaleckým posudkom vyhotoveným k dátumu nie staršiemu ako tri mesiace pred dňom zrušenia štátneho podniku. Iné povinnosti, či náležitosti

---

¹⁷ K histórii TSÚ bližšie pozri Výročnú správu Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. za rok 2021, str. 4. Dostupné na: https://www.skusobna.sk/user_files/download/vyr_spravy/_sk/VyrSprava2021.pdf

¹⁸ Zrušenie a zánik Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. je podľa § 2 ods. 4 zákona o transformácii TSÚ vyňaté z pôsobnosti zákona o štátnom podniku.

¹⁹ Poslaním Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky (ÚNMS SR) ako ústredného orgánu štátnej správy s prierezovou pôsobnosťou je tvorba a rozvoj nástrojov infraštruktúry kvality. Primárnym cieľom je vytvorenie konkurencieschopného a efektívneho prostredia a realizácia úloh v oblasti normalizácie, metrológie, kvality, posudzovania zhody a akreditácie. Dostupné na: <https://www.normoff.gov.sk/stranka/246/poslanie-misia-vizia-a-hodnoty/?csrt=10283278524706024013>

rozhodnutia zakladateľa o zrušení štátneho podniku v zákone nie sú explicitne uvedené. Základným imaním novozaloženej akciovej spoločnosti TSÚ, a. s. bude v zmysle § 4 transformačného zákona hodnota nepeňažného vkladu²⁰, pozostávajúca z hodnoty majetku štátu v správe štátneho podniku určenej znaleckým posudkom ako všeobecná hodnota vkladaneho majetku.

Výkon práv a povinností akcionára štátnej akciovej spoločnosti bude vykonávať ÚNMS SR. Na akciovú spoločnosť *ex lege* prechádzajú dňom jej vzniku práva a povinnosti štátneho podniku TSÚ vrátane neukončených záväzkov plynúcich zo zmluvných vzťahov štátneho podniku, ktoré boli uzavreté pred zánikom štátneho podniku ako aj práva a povinnosti z pracovnoprávných vzťahov. Dňom vzniku akciovej spoločnosti prechádza na túto spoločnosť majetok štátu v správe štátneho podniku. S vlastníckym právom k majetku štátu prechádzajú na akciovú spoločnosť aj práva a záväzky súvisiace s týmto majetkom.²¹

Vo vzťahu k dôvodom a účelu transformácie nemožno opomenúť informácie, ktoré sú uvádzané vo výročných správach štátneho podniku, keďže obsahujú skutočnosti o jeho doterajšom vývoji, o stave, v ktorom sa nachádza, o významných rizikách a neistotách, ktorým je podnik vystavený a jeho predpokladanom budúcom vývoji. Vo výročnej správe TSÚ za rok 2021 sa explicitne uvádza: „*Technický skúšobný ústav Piešťany, š. p., k 31.12.2021 dosiahol kladný výsledok hospodárenia pred zdanením aj po zdanení a má zabezpečené podmienky pre svoju ďalšiu existenciu a rozvoj.*“²² Z výročných správ TSÚ ani z iných doposiaľ verejne dostupných zdrojov nevyplýva žiadna potreba, ani snaha, či už samotného štátneho podniku, alebo jeho zakladateľa o transformáciu podniku na obchodnú spoločnosť. Z tohto dôvodu môžeme prijatie zákona o transformácii považovať za prekvapivé a nepredvídateľné rozhodnutie štátu, v dôsledku ktorého má dôjsť k zániku štátneho podniku.

Rovnako tak v dôvodovej správe k zákonu o transformácii TSÚ sa uvádza: „*Štátny podnik hospodári s kladným hospodárskym výsledkom bez príspevku zo štátneho rozpočtu, je ekonomicky nezávislý a splňa všetky kritériá na fungovanie obchodnej spoločnosti.*“²³ Z ekonomických ukazovateľov TSÚ

²⁰ Podľa § 4 ods. 1 zákona o transformácii TSÚ: „*Základným imaním akciovej spoločnosti je hodnota nepeňažného vkladu znížená o hodnotu rezervného fondu podľa § 7 ods. 1.*“

²¹ K prechodu vlastníctva majetku štátu v správe štátneho podniku na akciovú spoločnosť pozri bližšie § 5 Zákona č. 188/2023 Z. z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov

²² Bližšie pozri Výročnú správu Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. za rok 2021, str. 2. Dostupné na: https://www.skusobna.sk/user_files/download/vyr_spravy/_sk/VyrSprava2021.pdf

²³ Dôvodová správa k Zákonu č. 188/2023 Z.z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov. Dostupná na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524886>

bez akýchkoľvek pochybností vyplýva, že tento štátny podnik bol a je v dobrej ekonomickej kondícii a dosahuje dlhodobu kladnú hospodárske výsledky. Dôvodová správa k zákonu o transformácii TSÚ ďalej uvádza: „Transformáciou na obchodnú spoločnosť získa štátny podnik rovnaké podmienky podnikania ako jeho konkurenti, získa možnosť zriaďovať a prevádzkovať nové služby na podnikateľskom základe, využívať EÚ fondy a výhody komerčného prostredia, čo môže priniesť zvýšenie ziskovosti a rentability budúcej akciovej spoločnosti a v neposlednom rade zefektívnenie jeho hospodárenia. Navrhovanou legislatívnou úpravou, ktorej výsledkom bude zmena právnej formy, sa štátny podnik ako akciová spoločnosť stane aj atraktívnejším zamestnávateľom. V aktuálnom trhovom nastavení štátny podnik pôsobí v silnom konkurenčnom prostredí súkromných spoločností, pričom štát negarantuje svojmu podniku žiadne zákazky. Štátny podnik na zvýšenie konkurencieschopnosti v trhovom hospodárstve potrebuje zmenu právnej formy.“²⁴

Odôvodnenie prijatia zákona o transformácii TSÚ pôsobí nedostatočne a natoľko všeobecne, že možno konštatovať, že skutočný dôvod jeho transformácie absentuje. TSÚ má v súčasnosti v Slovenskej republike významné postavenie notifikačného, autorizačného, akreditačného a skúšobného subjektu. Zriaďovanie a prevádzkovanie nových služieb na podnikateľskom základe je štátnemu podniku plne umožnené aj v súčasnosti, pretože je podnikateľským subjektom rovnako ako obchodná spoločnosť a v tejto oblasti nemá štátny podnik v komparácii s akciovou spoločnosťou žiadne legislatívne obmedzenia. Rovnako to platí o možnosti štátneho podniku uchádzať sa o využívanie európskych fondov. Dôvodová správa neobsahuje informácie o tom, aké ukazovatele sú považované za rozhodujúce pre zvýšenie atraktivity štátnej akciovej spoločnosti ako zamestnávateľa na pracovnom trhu, či sa zmenou právnej formy zvýši mzdové ohodnotenie zamestnancov, či pribudnú iné pracovné benefity. Samotná zmena právnej formy, bez ďalších manažérskych zásahov a efektívnych riadiacich stratégií podľa nášho názoru nezvýši konkurencieschopnosť štátnej akciovej spoločnosti v trhovom hospodárstve ani nezvýši jej atraktivitu na pracovnom trhu. Predkladateľ zákona o transformácii TSÚ tak z právneho ani ekonomického hľadiska nevysvetlil a neodôvodnil potrebu transformácie štátneho podniku na akciovú spoločnosť.

Transformácia štátneho podniku na akciovú spoločnosť má zároveň výrazný dopad na zmenu vlastníctva štátu k majetku v správe štátneho podniku, ktorý sa transformáciou stáva majetkom štátnej akciovej spoločnosti. Charakteristickou črtou štátnych podnikov, odlišujúcou ich od iných druhov právnických osôb je tzv. zákonná nemožnosť podniku vlastniť majetok. Napriek tomu, že štátny

---

²⁴ Dôvodová správa k Zákonu č. 188/2023 Z.z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov. Dostupná na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524886>

podnik prevádzkuje podnikateľskú činnosť na základe hospodárenia na vlastný účet, všetky veci a majetkové práva, ktoré spravuje, teda veci a majetkové práva zverené mu pri jeho založení, ale aj veci a majetkové práva, nadobudnuté v priebehu jeho podnikania, sú v konečnom dôsledku majetkom štátu. Pri správe tohto majetku koná podnik v mene vlastníka zverého majetku, t. j. v mene štátu. Z toho vyplýva, že štátom vlastnená obchodná spoločnosť nadobúda majetok do svojho výlučného vlastníctva, avšak štátny podnik, konajúc ako správca majetku štátu nadobúda majetok do vlastníctva štátu.

Podmienky prevodu majetku štátu, ku ktorému majú právo hospodárenia štátne podniky, vrátane ich majetkových účastí na podnikaní iných právnických osôb, ako aj podmienky prevodu majetkových účastí štátu na tomto podnikaní, a to na slovenské alebo zahraničné právnické alebo fyzické osoby upravuje Zákon č. 92/1991 Z.z. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby (ďalej ako „zákon o prevode majetku štátu“). Zákon o prevode majetku štátu podrobne upravuje proces prijímania rozhodnutia o prevode majetku, podmienky jeho vydania a náležitosti projektu prevodu, vrátane osobitných náležitostí, ktoré musí obsahovať rozhodnutie o prevode majetku vložením prevádzaného majetku do obchodnej spoločnosti. Pri prevode majetku štátu v správe štátneho podniku zakladateľ zruší podnik bez likvidácie v súlade s rozhodnutím o prevode majetku podniku alebo vyjme časť majetku podniku ku dňu určenému ministerstvom. Prevádzaný majetok alebo výnosy z tohto majetku možno použiť v súlade s rozhodnutím o prevode majetku na založenie akciovej spoločnosti alebo inej obchodnej spoločnosti²⁵ a na nakladanie s majetkovými účastami v týchto spoločnostiach. Napriek existencii podrobnej právnej úpravy prevodu majetku štátu v správe štátnych podnikov, obsiahnutej v zákone o prevode majetku štátu pristúpil zákonodarca k prijatiu transformačného zákona, ktorý nastoľuje proces transformácie tohto štátneho podniku v komparácii so zákonom o prevode majetku štátu jednoduchým spôsobom, v ktorom absentujú povinnosti vyhotovenia a schvaľovania projektu prevodu.

Štátna akciová spoločnosť však ako osoba súkromného práva nepodlieha legislatíve, upravujúcej podmienky prevodu jej majetku na iné subjekty. Transformáciou štátneho podniku na akciovú spoločnosť štát nielen stráca vlastníctvo k majetku, ktorý sa stáva majetkom akciovej spoločnosti, ale stráca aj priamu kontrolu nad ďalším scudzovaním tohto majetku vo vlastníctve štátnej akciovej spoločnosti.

Prijímanie zákonov o transformácii štátnych podnikov v Slovenskej republike nie je výnimočným úkonom, hoci naposledy bol transformačný zákon

²⁵ Podľa § 10b ods. 5 Zákona č. 92/1991 Z. z. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby: „Ak založenie obchodnej spoločnosti ministerstvom nebolo predmetom rozhodnutia o prevode majetku alebo schváleného projektu o prevode majetku, ministerstvo naloží s majetkovou časťou na podnikaní takejto obchodnej spoločnosti v správe ministerstva spôsobom, o ktorom rozhodne vláda na návrh ministerstva.“

prijatý pred 18 rokmi, a to Zákon č. 541/2005 Z. z. o transformácii niektorých štátnych podnikov na akciové spoločnosti (ďalej ako „zákon o transformácii opravárenských podnikov“) ustanovujúci podmienky transformácie Vojenského opravárenského podniku 015 Nováky, štátneho podniku, Vojenského opravárenského podniku 027 Trenčín, štátneho podniku, Leteckých opravovní Trenčín, štátneho podniku, a LOBB, štátneho podniku, Banská Bystrica na akciové spoločnosti so 100-percentnou majetkovou účasťou štátu. V roku 2004 bol prijatý Zákon č. 349/2004 Z. z. o transformácii Slovenskej pošty, štátneho podniku (ďalej ako „zákon o transformácii pošty“), ustanovujúci podmienky transformácie Slovenskej pošty, štátneho podniku na Slovenskú poštu, akciovú spoločnosť. Oba uvedené transformačné zákony obsahujú okrem ustanovení o transformácii aj ustanovenia o prioritnom investičnom majetku, ktorý môže byť iba vo vlastníctve štátu alebo vo vlastníctve akciovej spoločnosti s majoritnou majetkovou účasťou štátu¹, poskytujúc tým ochranu majetku štátu po jeho vklade do základného imania obchodnej spoločnosti, pretože takto zákonom definovaný strategický majetok nemôže byť zaťažený, prenášaný, darovaný, ani prevedený na iný subjekt. V zákone o transformácii TSÚ však absentujú ustanovenia, ktoré by určovali prioritný investičný majetok TSÚ, ktorý by mal ostať výlučne vo vlastníctve TSÚ, a. s. Transformačný zákon tak neposkytuje zvýšenú ochranu majetku TSÚ, hoci vzhľadom na špecifickosť a jedinečnosť jeho činnosti je vhodné zamyslieť sa nad potrebou legislatívne chrániť prioritný majetok tohto štátneho podniku, nevyhnutný na zabezpečenie ďalšej činnosti novovznikajúcej štátnej akciovej spoločnosti.

Téma transformácie štátneho podniku na akciovú spoločnosť je v súčasnosti aktuálna aj v Českej republike, kde prebiehajú transformačné procesy štátneho podniku Česká pošta. Plán transformácie Českej pošty, s. p. bol v júni 2023 schválený českou vládou. Jadrom transformačného plánu je vyčlenenie komerčných služieb zo štátneho podniku do štátnej akciovej spoločnosti a poverenie takto očistenej Českej pošty novými úlohami v oblasti digitalizácie a znižovania nákladov na štátnu správu.² Česká pošta, s. p. pripravovala plán transformácie spoločne s odborníkmi z ministerstva vnútra, financií a obchodu a priemyslu. Proces transformácie Českej pošty, s. p. okrem schválenia transformácie vládou zahŕňa stabilizáciu finančnej situácie podniku, organizačné zmeny, prijatie špeciálneho transformačného zákona a vznik novej akciovej spoločnosti, ktoré majú prebehnúť v lehote do 1.1.2025.

---

¹ Bližšie pozri § 4 Zákona č. 541/2005 Z. z. o transformácii niektorých štátnych podnikov na akciové spoločnosti a taktiež § 15 Zákona č. 349/2004 Z. z. o transformácii Slovenskej pošty, štátneho podniku.

² Informácie uverejnené na webovom sídle Českej pošty, š.p. Dostupné na: <https://www.ceskaposta.cz/-/ceska-posta-se-rozdeli-na-dva-subjekty-ministerstvo-vnitra-spolu-s-ceskou-postou-predstavilo-plan-transformace-statniho-podniku>

Pri komparácii aktuálne prebiehajúcich transformácií Českej pošty, s. p. a TSÚ možno vnímať zásadné rozdiely nielen v samotných dôvodoch porovnávaných transformácií a v spôsobe jej realizácie, ale najmä v tom, že transformáciou štátny podnik Česká pošta nezanikne, vyčlení sa z neho len časť komerčných služieb, ktoré bude poskytovať štátna akciová spoločnosť. Tieto skutočnosti možno vnímať tak, že v Českej republike vláda a jednotlivé ministerstvá, zúčastnené na transformačnom procese deklarujú záujem na zachovaní štátneho podniku a na rozdiel od Slovenskej republiky transformačné procesy využívajú v nevyhnutnej miere, po vypracovaní a schválení komplexného transformačného plánu odôvodňujúceho nutnosť transformácie, zohľadňujúceho finančné ukazovatele, produktové portfólio podniku, ako aj súvisiacu legislatívu.

Vývoj v oblasti štátnych podnikov v Slovenskej republike po stabilnom období posledných 20 rokov je v roku 2023 možné označiť ako turbulentný. Úvodom tohto roku došlo k zrušeniu dvoch štátnych podnikov, a to Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, štátny podnik³ a Agroinštitút Nitra, štátny podniky⁴, ktoré zanikli bez likvidácie zlúčením s iným štátnym podnikom. Dôvody tohto zásadného kroku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ktorý bol ich zriaďovateľom, sú strohé a nepresvedčivé. Očakávaná je v blízkej budúcnosti aj transformácia TSÚ na akciovú spoločnosť. Rok 2023 preto možno vnímať ako rok zániku štátnych podnikov, ktoré v uplynulých dvoch dekádach bez zásadných zmien predstavovali perspektívne podnikateľské subjekty v zriaďovateľskej pôsobnosti mnohých ministerstiev, spravujúce významnú, až strategickú časť majetku štátu. *De lege ferenda* novelizáciou ustanovení zákona o štátnom podniku, ktoré by zabezpečili včasné a riadne ustanovovanie členov obligatórnych orgánov podniku, zrušením povinnosti ukladania peňažných prostriedkov podniku len v jednej banke a efektívnym odvádzaním prostriedkov z dosiahnutého zisku podniku do štátneho rozpočtu až po samotnom dosiahnutí zisku podniku by zákonodarca prispel k efektívnejšiemu a pružnejšiemu výkonu podnikateľskej činnosti štátnych podnikov a zvýšil

³ Lesopoľnohospodársky majetok Ulič (ďalej ako „LPM Ulič“) sa od 1. januára 2023 stal novovzniknutou samostatnou organizačnou zložkou štátneho podniku LESY Slovenskej republiky pod názvom Odštepny závod Ulič. LPM Ulič vykonával ako samostatný štátny podnik lesnícku a poľnohospodársku činnosť od roku 1988. Dôvodom zlúčenia LPM Ulič so štátnym podnikom LESY SR je strata ekonomickej sebestačnosti LPM Ulič, ku ktorej došlo delimitáciou lesných pozemkov v Národnom parku Poloniny v zmysle platného znenia zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Zlúčenie štátnych podnikov bolo zrealizované na základe rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/voda/sprava-vodnych-tokov-sprava-povodi-vodnych-tokov/> alebo tiež na: <https://mpps.sk/aktualne/lesopolnohospodarsky-majetok-ulic-sa-zluci-s-lesy-sr/18354>

⁴ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky ako zakladateľ podľa § 4 zákona o štátnom podniku rozhodnutím č. 9893/2022-250 z 21.11.2022 ku dňu 1. januára 2023 zrušil bez likvidácie štátny podnik Agroinštitút Nitra, štátny podnik zlúčením so štátnym podnikom agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik.

tým ich konkurencieschopnosť a atraktivitu v podnikateľskom prostredí aj bez nutnosti ich transformácie na akciové spoločnosti, v rámci ktorej zaniká vlastníctvo štátu k majetku v správe podniku a tento sa stáva majetkom (zatiaľ) štátom vlastnenej obchodnej spoločnosti.

Záver

Analyzovanému transformačnému zákonu, ktorý umožní zrušenie a zánik Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p. a založenie a vznik Technického skúšobného ústavu Piešťany, a. s. chýba exaktnými údajmi podložené, zreteľné a komplexné odôvodnenie jeho prijatia, ale aj predvídateľnosť, preto ho možno označiť za nedôvodné a neštandardné. Aktuálne zásahy štátu do existencie štátnych podnikov v Slovenskej republike naznačujú, že zachovanie tejto formy podnikateľských subjektov je neželené a štát v súčasnom období vynakladá veľkú snahu o zánik zostávajúcich aktívne podnikajúcich štátnych podnikov, či už ich zlučovaním s inými štátnymi podnikmi, alebo ich transformáciu na akciové spoločnosti. Vzhľadom na účel, na ktorý sú štátne podniky zriadené, a to správa zvereného majetku štátu a s poukazom na skutočnosť, že zostávajúce malé množstvo fungujúcich a prosperujúcich štátnych podnikov spravuje strategický majetok štátu, možno považovať zánik štátnych podnikov a ich transformáciu na obchodnú spoločnosť za negatívny jav, pretože majetok štátu sa stáva majetkom obchodnej spoločnosti s majetkovou účasťou štátu. Novelizácia zákona o štátnom podniku a odstránenie zastaralých a neefektívnych ustanovení tohto zákona by mohla prispieť k efektívnejšiemu fungovaniu štátnych podnikov a k ich udržaniu v našom podnikateľskom prostredí, čím by bolo zachované vlastníctvo štátu vo všetkých strategických oblastiach, spravovaných týmito podnikmi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

CSACH, K.: Postavenie a zodpovednosť člena orgánu SOE delegovaného verejnou mocou. In: *Corporate governance spoločností s účasťou štátu*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 19 - 37. ISBN 978-80-7598-896-6.

Dôvodová správa k Zákonu č. 188/2023 Z. z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š. p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov. Dostupná na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524886>

EICHLEROVA K.: Právo na informácie vo vzťahu k SOE pohľadom českého práva. In: *Corporate governance spoločností s účasťou štátu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 121-149. ISBN 978-80-7598-896-6.

FALDYNA, F.: *Zákon o státním podniku. Komentář*. Praha: Spektrum, 1990, s. 88.

MAMOJKA, M. – KUBINCOVÁ, S. – MAMOJKA, M. ml. a kol. *Postavenie a hospodárenie štátnych podnikov*. Praha: C. H. Beck, 2018, 584 s. ISBN 978-80-7400-703-3.

NOVÝ, D.: Státní podniky, majetek státu a veřejné zakázky. In: *Právní rádce*. 2006, č. 7, s. 28. ISSN 1805-1405.

PÍRY, M.: Verejný záujem. In *Finančné právo, daňové právo a správne právo v európskom priestore: recenzovaný zborník vedeckých štádií*. 2019, s. 142 – 212. ISBN 978-80-557-1585-8.

Výročná správa Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. za rok 2021, str. 2. Dostupné na: https://www.skusobna.sk/user_files/download/vyr_spravy/_sk/VyrSprava2021.pdf

Zákon č. 188/2023 Z. z. o transformácii Technického skúšobného ústavu Piešťany, š.p. na akciovú spoločnosť a o doplnení zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov

Zákon č. 541/2005 Z. z. o transformácii niektorých štátnych podnikov na akciové spoločnosti

Zákon č. 349/2004 Z. z. o transformácii Slovenskej pošty, štátneho podniku

Zákon č. 92/1991 Z. z. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby

Zákon č. 219/2000 Sb. o o majetku Českej republiky a jej vystupovaní v právnych vzťahoch

ODDLŽENIE FYZICKEJ OSOBY – NEŠTANDARDNÉ RIEŠENIE DLHOVEJ PASCE NA SLOVENSKÝ SPÔSOB¹

INDEBTEDNESS OF A NATURAL PERSON - A NON-STANDARD SOLUTION TO THE DEBT TRAP IN THE SLOVAK WAY

Martin Kubinec²

Abstrakt

Oddlženie fyzickej osoby ako právny inštitút (nielen) slovenského konkurzného práva smeruje k riešeniu platobnej neschopnosti dlžníka – fyzickej osoby. Jeho účelom je vymanenie dlžníka z dlhovej pasce a poskytnutie druhej šance na reštart jeho pôsobenia v spoločnosti v tom najširšom zmysle. Právna úprava oddlženia je veľmi liberálna a ústretová predovšetkým voči dlžníkom. Ochrana práv veriteľov dlžníka je výrazne limitovaná a predpokladá mimoriadnu individuálnu aktivitu z ich strany, ktorá je navyše vopred obmedzená informačnou asymetriou. Na druhej strane možno uznať, že slovenské riešenie dlhovej pasce fyzických osôb, akokoľvek neštandardné, by malo mať pozitívne dopady na ich vyňatie zo sféry šedej ekonomiky a opätovné plnohodnotné zapojenie do ekonomických aktivít, či zlepšenie životnej situácie. Tieto prínosy však môžu byť sprevádzané ohrozením práv veriteľov, čo potvrdzuje aj nedávne rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (Katona, Zavorský c/a Slovensko), ktorého dôsledky bude, pravdepodobne, znášať celá spoločnosť.

Kľúčové slová

Dlžník, veriteľ, oddlženie, konkurz, splátkový kalendár.

Abstract

Debt relief of a natural person as a legal institute (not only) of the Slovak bankruptcy law is aimed at solving the insolvency of the debtor – a natural person. Its purpose is to get the debtor out of the debt trap and provide a second chance to restart his/her activity in society in the broadest sense. The legislation on insolvency is very liberal and debtor-friendly. The protection of the rights of the debtor's creditors is severely limited and presupposes extraordinary individual activity on their part, which, moreover, is limited in advance by information asymmetry. On the other hand, it can be acknowledged that the Slovak solution to the debt trap of natural persons, however non-standard, should have positive effects in terms of removing them from the sphere of the grey economy and restoring them to full participation in economic activities or improving their living situation. However, these benefits may be accompanied by a threat to the rights of

---

¹ Tento príspevok bol spracovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0472/21: Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike.

² Doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., pôsobí na funkčnom mieste profesora na Katedre obchodného a finančného práva a súčasne ako vedúci Katedry občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

creditors, as confirmed by a recent decision of the European Court of Human Rights (Katona, Zavarský c/a Slovakia), the consequences of which are likely to be borne by society as a whole.

Keywords

Debtor, creditor, debt relief, bankruptcy, repayment plan.

Úvod

Inštitút oddlženia fyzických osôb (alebo tiež tzv. osobný bankrot) je nepochybne nevyhnutnou súčasťou právnych poriadkov prakticky v celosvetovom meradle. Jeho cieľom je primárne riešiť dlhové pasce, či dokonca dlhové špirály, do ktorých sa pravidelne dostávajú fyzické osoby z rôznych objektívnych (vážne ochorenie, strata zamestnania), alebo aj subjektívnych (morálny hazard, túžba žiť nad svoje možnosti) dôvodov, či ich kombinácie. Sekundárne je prínosom oddlženia poskytnúť dlžníkovi druhú šancu na reštart – či už jeho podnikateľských aktivít (v prípade dlžníkov podnikateľov) alebo zlepšenie životnej situácie v tom najširšom zmysle (v prípade dlžníkov nepodnikateľov).

Napokon, terciárne, bolo cieľom zákonodarcu plošne a jednoducho (bez potreby zohľadňovania individuálnych pomerov dlžníkov v jednotlivých konaniach o oddlžení) riešiť akútne ohrozenie životnej úrovne širokej vrstvy obyvateľstva (o. i. aj v kombinácii takými opatreniami, ako bolo napr. zastavenie tzv. starých exekúcií),³ vyňať ju zo sféry šedej ekonomiky a začleniť ju v čo najväčšej miere a plnohodnotne medzi ekonomicky aktívne osoby.

Pôvodná dvojstupňová právna úprava oddlženia fyzických osôb, účinná do 31. marca 2017,⁴ sa v praxi ukázala ako málo funkčná a nedostatočne využívaná,⁵ (čo navyše konštatovala aj dôvodová správa k novele Zákona o konkurze a reštrukturalizácii).⁶ Hlavným dôvodom nízkej atraktivity oddlženia

³ Zákon č. 233/2019 Z. z. o ukončení niektorých exekučných konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁴ Do účinnosti veľkej novely Zákona o konkurze a reštrukturalizácii č. 377/2016 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov

⁵ Obdobne aj: ĐURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7: Konanie o oddlžení môže nasledovať po skončení konkurzného konania. Toto dvojstupňové konanie je zrejme hlavnou príčinou, že toto konanie sa na Slovensku takmer nevyužíva.

⁶ Počet osôb, ktoré podali návrh na oddlženie za celé obdobie účinnosti právnej úpravy nedosiahol pôvodne očakávané úrovne, ktoré by boli porovnateľné s okolitými krajinami. Príčin tohto stavu je niekoľko a najvýznamnejšia z nich je zrejme zvolenie hybridného oddlženia s kombináciou prvkov likvidácie majetkovej podstaty dlžníka a splátkového kalendára. Zdroj:

v pôvodnom režime bolo zrejme to, že oddĺženie nasledovalo až po skončení likvidačného konkurzného konania na majetok dlžníka, ktorý musel byť ukončený splnením konečného rozvrhu výťažku, čo znamená, že malo dôjsť aspoň k čiastočnému uspokojeniu pohľadávok konkurzných veriteľov (konkurz nesmel byť zrušený pre nedostatok majetku). Po zrušení konkurzu súd následne určil trojročné skúšobné obdobie, počas ktorého bol dlžník povinný poukazovať sumu určenú súdom až do výšky 70 % čistého ročného príjmu v prospech svojich veriteľov prostredníctvom správcu v oddĺžení. Až potom, čo sa dlžník osvedčil – plnil svoje súdom určené povinnosti pod dohľadom správcu v rámci skúšobného obdobia, súd dlžníka oddĺžil. V praxi tak celý proces oddĺženia dlžníka – fyzickej osoby trval v zásade najmenej štyri roky.

Na ilustráciu – v roku 2016 bolo na konkurzné súdy v Slovenskej republike doručených spolu 497 návrhov na oddĺženie (za účinnosti pôvodného modelu oddĺženia), kým v roku 2017 (tzn. už po účinnosti novej úpravy oddĺženia) vzrástol počet návrhov na oddĺženie viac ako jedenásťnásobne na 5 635.⁷

Keďže oddĺženie fyzickej osoby je upravené v štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, tvorí integrálnu súčasť konkurzného práva a je tak, prirodzene, predmetom záujmu aj zo strany prof. Milana Đuricu, ktorý sa tejto téme venuje vo viacerých výstupoch.⁸ Aj preto som sa rozhodol na jeho práce aspoň čiastočne nadviazať a spracovať práve túto (konkurznú) tému, inšpirovanú napokon aj rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý sa priamo dotýka tzv. pohľadávok vylúčených z uspokojenia v oddĺžení.⁹

Musím tiež uviesť, že problematike oddĺženia fyzickej osoby som sa dosiaľ venoval len okrajovo a skôr v odborných periodikách¹⁰ – možno tak trochu neoprávnene som predpokladal, že táto téma nie je adekvátnou odbornou výzvou so zreteľom najmä na jej pomerne formalistický a kazuistický charakter. Moje pedagogické, ale najmä praktické pôsobenie ako správcu konkurznej podstaty, či judikatúra slovenských súdov, a napokon aj Európskeho súdu pre

---

dôvodová správa k návrhu zákona č. 377/2016 Z. z.

⁷ Zdroj: Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: <https://www.justice.gov.sk/stat/roc/17/index.htm>

⁸ Napr. ĐURICA, M.: Právna úprava bankrotu *de lege ferenda* z pohľadu európskeho práva. In: *10. Slovenské dni obchodného práva : konferencia, Bratislava, 7. - 8. 10. 2004*. Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2004, s. 42-59, ISBN ; ĐURICA, M.: Osobné bankroty. In: *Bulletín Slovenskej advokácie*, roč. 23, 2017, č. 4, s. 30-53. ISSN 1335-1079; no najmä ĐURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2021, - 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

⁹ Rozsudok vo veci Katona a Závorský v. Slovensko (European Court of Human Rights) 43932/19 a 43995/19 z 9. februára 2023.

¹⁰ KUBINEC, M.: Ako oddĺžiť dlžníka - fyzickú osobu v rámci konkurzu? In: *Zisk*, 2009, č. 1, s. 72-74, ISSN 1337-9151; KUBINEC, M.: Oddĺženie dlžníka - fyzickej osoby v rámci konkurzu: súčasná a budúca právna úprava. In: *Obchodné právo : odborný časopis pre podnikateľov, právnikov a špecialistov*, roč. 6, 2005, č. 10, s. 37-40, ISSN 1335-6674.

Ľudské práva ukazujú, že táto problematika predsa len takou odbornou výzvou je, a chcem ju v tomto príspevku aspoň v obmedzenom rozsahu prijať.

Nie je pritom mojím zámerom detailne analyzovať právnu úpravu oddĺženia, poukazovať na jej nedostatky, či úskalia – tejto téme sa totiž na Slovensku, popri prof. Milanovi Ďuricovi venuje viacero autorov; skôr sa chcem pokúsiť o globálne zhodnotenie základných východísk oddĺženia, jeho predpokladaných prínosov, štatistiku oddĺžení a napokon stručne nahliadnuť do nedávneho rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré by mal mať vplyv na niektoré aspekty právnej úpravy oddĺženia *de lege ferenda*.

Len (žiaľ), smutnou zhodou okolností je fakt, že obdobie dramatického nárastu počtu oddĺžení sa časovo do veľkej miery kryje s obdobím krízy, spôsobenej ochorením COVID-19; jedným dychom však treba dodať, že aj liberálna a prodlžnícka úprava oddĺženia sa dá vnímať aj ako jedno z neštandardných opatrení štátu v neštandardnej situácii, smerujúcich k ochrane účastníkov právnych vzťahov.

1. Základné východiská právnej úpravy (veľmi stručný náhľad do problematiky)

O oddĺženie (alebo inak – o zbavenie dlhov) môže požiadať výlučne fyzická osoba, a to bez ohľadu na to, či má (alebo mala) postavenie podnikateľa alebo nepodnikateľa. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii jej v zásade ponúka dva spôsoby oddĺženia – konkurz a splátkový kalendár (§ 166 ods. 1 ZKR).

Kľúčovou hmotnoprávnou podmienkou pre podanie návrhu na oddĺženie je platobná neschopnosť dlžníka. Dlžník je potom oprávnený podať návrh na vyhlásenie konkurzu alebo návrh na určenie splátkového kalendára iba vtedy, ak sa voči nemu vedie exekučné konanie alebo obdobné vykonávacie konanie; ak ide o návrh na vyhlásenie konkurzu, musí od vydania poverenia na vykonanie exekúcie alebo od začatia obdobného vykonávacieho konania uplynúť aspoň jeden rok (§ 166 ods. 3 ZKR).¹¹ Akákoľvek podmienka v podobe napr. aspoň minimálneho majetku dlžníka, ktorý by postačoval aspoň na úhradu nákladov konkurzu (ako tomu bolo v predchádzajúcej úprave pred rokom 2017) úplne absentuje.

Limitom pre opakované oddĺženie je obmedzenie dlžníka opätovne sa domáhať oddĺženia konkurzom alebo splátkovým kalendárom najskôr po uplynutí desiatich rokov od vyhlásenia konkurzu alebo od určenia splátkového kalendára podľa tejto časti zákona. Dlžník tiež nie je oprávnený podať návrh na vyhlásenie konkurzu alebo návrh na určenie splátkového kalendára, ak je vo výkone trestu odňatia slobody.

---

¹¹ ŠEVČIKOVÁ, A.: K oddĺženiu fyzických osôb podľa štvrtej časti ZKR. In: *Košické dni súkromného práva II. : recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 692-693.

Kým oddlženie v konkurze (tzv. *Fresh Start*) má vo svojej podstate likvidačný charakter, spočívajúci v speňažení majetku dlžníka v konkurze a rozdelení výťažku zo speňaženia v prospech veriteľov; tak oddlženie splátkovým kalendárom (tzv. *No Fresh Start*) počíta so zachovaním dlžníkovho majetku a postupnom uspokojení pohľadávok veriteľov podľa súdom schváleného splátkového kalendára v obmedzenom časovom horizonte a pri zákonom určenom minimálnom uspokojení pohľadávok nezabezpečených veriteľov.

Oddlženie splátkovým kalendárom preto splňa parametre akejsi malej reštrukturalizácie a túto formu oddlženia preferujú predovšetkým fyzické osoby – podnikatelia, ktorí už, na rozdiel od pôvodnej právnej úpravy, nemôžu absolvovať formálnu reštrukturalizáciu podľa tretej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii.¹²

Je namieste uviesť, v zhode s Milanom Đuricom, že: „ustanovenia štvrtej časti zákona o oddlžení fyzických osôb boli zásadne zmenené a predstavujú vysoko liberálnu právnu úpravu na oddlženie fyzických osôb. Právna úprava je navyše retroaktívna, pretože pod nový režim oddlženia patria aj tie pohľadávky, ktoré vznikli pred účinnosťou tejto právnej úpravy a ktoré boli v dobe svojho vzniku vymáhateľné. Pôvodná právna úprava totiž neumožňovala oddlženie týmto spôsobom a v takomto rozsahu.“¹³

2. Najprv trochu štatistiky – aj keď štatistika nuda je, má však cenné údaje...¹⁴

Zo štatistík Analytického centra rezortného Ministerstva spravodlivosti SR možno vyvodit' viaceré zaujímavé závery. Keďže k zásadným zmenám v úprave oddlženia došlo v roku 2017 a neskôr, relevantné sú predovšetkým štatistiky za roky 2019 až 2022, kedy došlo, vďaka sfunkčneniu mechanizmu osobných bankrotov, o.i. aj prevzatím financovania odmeny a výdavkov správcu na ťarchu štátu, k dramatickému nárastu počtu oddlžení. Okrem toho, až od roku 2019 štatistiky vykazujú rovnaké členenie a triedenie získaných dát a preto až od toho roku je možné ich zmysluplné porovnanie.

Keďže oddlženie môže absolvovať tak fyzická osoba podnikateľ, ako aj fyzická osoba nepodnikateľ, prvým zaujímavým výsledkom vyhodnotenia údajov je fakt, že v roku 2021¹⁵ bolo vybavených spolu 8 924 návrhov na vyhlásenie konkurzu, z toho 7 334 (82,18 %) na návrh dlžníkov - nepodnikateľov a 2 094

---

¹² DZIMKO, J. – BILAS ŠEVČIKOVÁ, A.: Splátkový kalendár ako nástroj oddlženia fyzickej osoby. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 39.

¹³ ĐURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2021. s. 1135.

¹⁴ Výrok pripisovaný Zdeňkovi Svěrákovi.

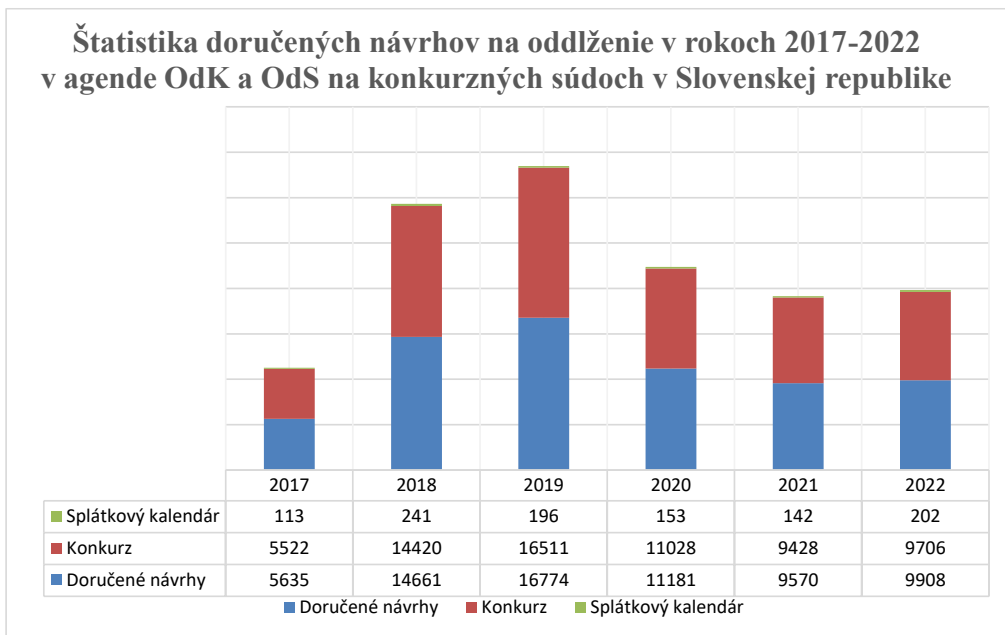
¹⁵ Štatistiky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR za roky 2019 a 2020 ešte nerozdeľovali doručené, resp. vybavené návrhy na návrhy podnikateľov, resp. nepodnikateľov.

(17,82 %) na návrh dlžníkov – podnikateľov. V roku 2022 bolo vybavených 9 911 návrhov na vyhlásenie konkurzu, z toho 7 574 (76,42%) na návrh dlžníkov - nepodnikateľov a 2 132 (23,58 %) na návrh dlžníkov – podnikateľov.

V medziročnom porovnaní sa tak podiel dlžníkov – podnikateľov mierne zvýšil na necelú štvrtinu z celkového počtu vybavených návrhov na vyhlásenie konkurzu – v porovnaní s rokom 2021 išlo o nárast o 5,76 %. Zo štatistík nemožno bez ďalšieho vyvodit', do akej miery sa pod nárast počtu konkurzov vyhlásených na majetok dlžníkov – podnikateľov podpísala epidemická a na ňu nadväzujúca ekonomická kríza (v rokoch 2020 – 2022), nepochybne však, napriek existencii viacerých ochranných, či záchranných opatrení zo strany štátu, mala táto mimoriadna situácia badateľný vplyv.

V nasledujúcom grafe č. 1 možno nájsť informácie o počte a charaktere doručených návrhov na oddlženie, a to jednak v celkovom počte návrhov a následne s ich rozdelením na návrhy na oddlženie konkurzom a návrhy na oddlženie splátkovým kalendárom:¹⁶

Graf č. 1: Štatistika doručených návrhov na oddlženie v rokoch 2017 – 2022

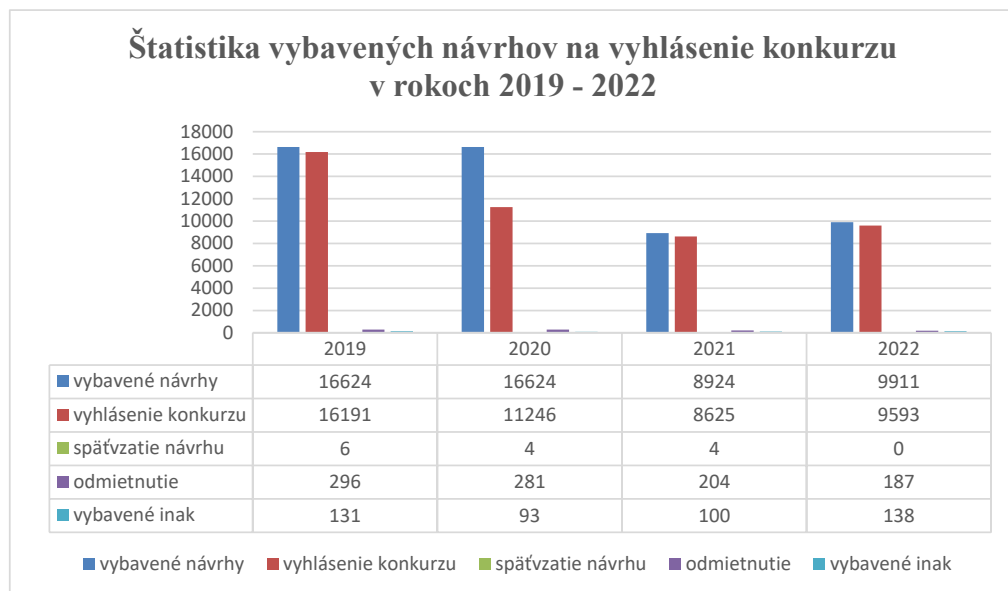
Zdroj: vlastné spracovanie podľa štatistiky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, <https://web.ac-mssr.sk/rocný-obeh-veci-kar/>

Ako je zrejmé, celkový počet doručených návrhov na oddlženie za roky 2017 až 2022 dosiahol hodnotu 67 729. Z toho zdrvujúca väčšina návrhov smerovala k vyhláseniu konkurzu na majetok dlžníka – spolu 66 615 (98,35 %),

¹⁶ V tomto prípade využívam aj štatistiku za roky 2017 a 2018, ktorá je k dispozícii na stránke Ministerstva spravodlivosti: <https://web.ac-mssr.sk/dashboard/>

a naopak, len vcelku zanedbateľný počet návrhov smeroval k oddĺženiu splátkovým kalendárom – spolu 1 047 návrhov (1,65 %). Z toho je zrejmä absolútna preferencia prvého z dvoch spôsobov oddĺženia. Pokiaľ ide o štatistiku vybavených návrhov na vyhlásenie konkurzu, vrátane spôsobov ich vybavenia, v období rokov 2019 – 2022, ich prehľad je uvedený v nasledujúcom grafe č. 2:

Graf č. 2: Štatistika vybavených návrhov na vyhlásenie konkurzu a ich dôvodov v rokoch 2019 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa štatistiky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, zdroj: <https://web.ac-mssr.sk/dashboard/>

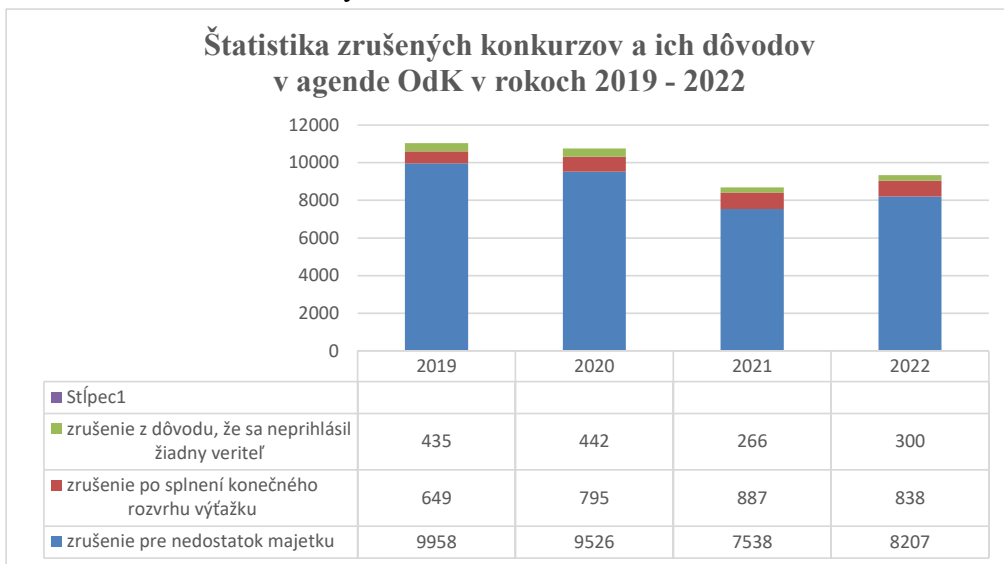
Z grafu vyplýva, že z celkového počtu 52 083 vybavených návrhov v období rokov 2019 – 2022, bolo 45 655 (87,65%) návrhov vybavených tak, že bol na majetok dlžníka vyhlásený konkurz. Z toho je evidentné, že materiálny prieskum návrhov zo strany súdov je minimalizovaný len na administratívnu kontrolu zákonných náležitostí návrhov, ktoré sú podávané prostredníctvom Centra právnej pomoci ako štátnej rozpočtovej organizácie, zriadenej Ministerstvom spravodlivosti SR. Z toho vyplýva aj postupne klesajúci počet odmietnutých návrhov zo strany konkurzných súdov.

Aplikačná prax ďalej ukazuje, že prevažná väčšina konkurzov na majetok je po ich vyhlásení zrušená pre nedostatok majetku podľa § 167v ods. 1 ZKR.¹⁷

¹⁷ Podľa § 167v ods. 1 ZKR: Správca bez zbytočného odkladu, po splnení rozvrhu výťažku alebo po tom, čo zistí, že konkurzná podstata nepokryje náklady konkurzu, oznámi v Obchodnom vestníku, že konkurz sa končí. Takéto oznámenie však správca neuskutoční skôr, ako uplynie základná prihlasovacia lehota, a ak niektorý z veriteľov uhradil zálohu na trovy šetrení podľa § 166i ods. 2, nie skôr, ako takéto šetrenia uskutočnil. Oznámením v Obchodnom vestníku sa konkurz zrušuje.

Je tak zrejmé, že absolútna väčšina týchto dlžníkov je prakticky nemajetná, tzn. do oddlženia vstupuje buď bez akéhokoľvek majetku alebo s majetkom, ktorý má úplne zanedbateľnú hodnotu, čo dokumentuje graf č. 3:¹⁸

Graf č. 3: Štatistika zrušených konkurzov a ich dôvodov v rokoch 2019 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa štatistiky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, zdroj: <https://web.ac-mssr.sk/rocnny-obeh-veci-kar/>

Z grafu č. 3 možno tiež vyvodit', že v roku 2019 z celkového počtu 11 114 zrušených konkurzov bol podiel konkurzov zrušených pre nedostatok majetku 89,59 %, v roku 2020 z celkového počtu 10 810 zrušených konkurzov bol podiel konkurzov, zrušených pre nedostatok majetku 88,12 %, v roku 2021 z celkového počtu 8 750 zrušených konkurzov bol podiel konkurzov, zrušených pre nedostatok majetku 86,14 % a napokon v roku 2022 z celkového počtu 9 391 zrušených konkurzov bol podiel konkurzov, zrušených pre nedostatok majetku 87,39 %.

Podiel konkurzov, ktoré boli zrušené z dôvodu nedostatku majetku, tak osciluje počas všetkých skúmaných štyroch rokov na úrovni cca 87 %, čo zjednodušene znamená, že približne v 87 % konkurzov, ktoré boli v tomto období zrušené, bolo uspokojenie pohľadávok konkurzných veriteľov nulové.

Naproti tomu, k aspoň čiastočnému uspokojeniu pohľadávok konkurzných veriteľov došlo v roku 2019 v 5,83 % zrušených konkurzov, v roku 2020 v 7,35 % prípadov zrušených konkurzov, v roku 2021 v 10,13 % zrušených konkurzov a napokon v roku 2022 bolo 8,92 % konkurzov zrušených po splnení

¹⁸ Do grafu sú zahrnuté len roky 2019 – 2022, keďže súdna štatistika do roku 2018 vrátane nezahŕňala dôvody zrušenia konkurzov

konečného rozvrhu výťažku. V konečnom dôsledku z toho vyplýva, že k aspoň čiastočnému uspokojeniu pohľadávok konkurzných veriteľov v období rokov 2019 až 2022 došlo v priemere len v prípade približne 8 % zrušených konkurzov.

Len zanedbateľná časť oddĺžení v rámci konkurzu smeruje k čo i len čiastočnému uspokojeniu pohľadávok konkurzných veriteľov, v drvivej väčšine prípadov rezultuje konkurz k oddĺženiu dlžníkov a naopak, uspokojenie pohľadávok konkurzných veriteľov je nulové. To isté platí aj pre tretiu skupinu prípadov, keď k zrušeniu konkurzu došlo z dôvodu, že v konkurze sa neprihlásil žiadny veriteľ – aj v týchto prípadoch (v roku 2019 3,91 %, v roku 2020 4,08 %, v roku 2021 3,04 % a v roku 2022 3,19 %), ktoré v súčte tvoria cca 3,5 % z celkového počtu zrušených konkurzov však došlo k oddĺženiu dlžníka, no nedošlo k uspokojeniu pohľadávok jeho veriteľov, hoci neprihlásených v konkurze.

Pre komplexné zhodnotenie efektivity konkurzov by bolo optimálne mať k dispozícii aj štatistiku miery pomerného uspokojenia veriteľov v oddĺžení konkurzom, tento údaj však v oficiálnej štatistike úplne absentuje. Odhad tejto miery, ktorý sa opiera o moje praktické skúsenosti, osciluje okolo hodnoty 19 % (vzorku tvorilo 11 konkurzov), pričom zdrojom pre tento odhad sú výlučne údaje z konkurzov, ktoré boli ukončené po splnení konečného rozvrhu výťažku v rámci správcovsých kancelárií, v ktorých pôsobím.

Možno preto konštatovať, že súčasná právna úprava je mimoriadne ústretová voči dlžníkom, pretože viac ako 90 % z nich v podstate na jednej strane garantuje ich úplné oddĺženie, s výnimkou tzv. nedotknutých pohľadávok (§ 166c ods. 1 ZKR),¹⁹ a to pri minimálnych nákladoch, keďže právnu pomoc v súvislosti s konkurzom uhrádza prostredníctvom Centra právnej pomoci (aj keď cez neúročenú pôžičku vo výške 500 eur) štát a na druhej strane rovnaký podiel dlžníkov neuhradí svojim veriteľom vôbec nič.

Z pohľadu veriteľov je uspokojenie ich pohľadávok výrazne pravdepodobnejšie v prípade druhého spôsobu oddĺženia – splátkovým

---

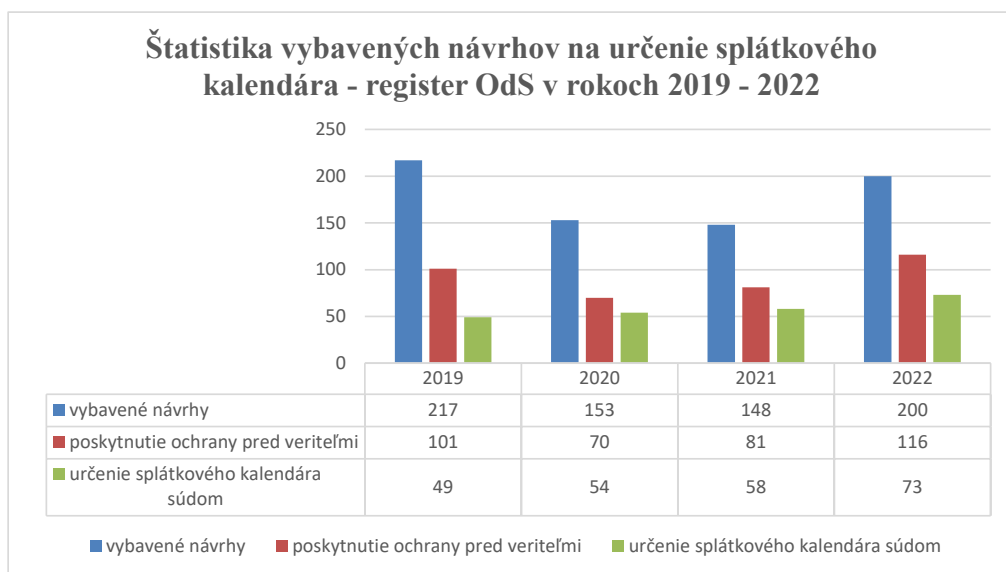
¹⁹ Podľa § 166c ods. 1 ZKR: Oddĺžením sú nedotknuté tieto pohľadávky:

- a) pohľadávka veriteľa – fyzickej osoby, ktorú nenadobudol postúpením, prevodom alebo prechodom s výnimkou dedenia, ak takáto pohľadávka nebola prihlásená v konkurze z dôvodu, že veriteľ nebol správcom písomne upovedomený, že bol vyhlásený konkurz; ustanovenie § 166b ods. 1 písm. a) a b) tým nie je dotknuté,
- b) pohľadávka z právnej pomoci poskytnutej dlžníkovi Centrom právnej pomoci v súvislosti s konaním o oddĺžení,
- c) zabezpečená pohľadávka v rozsahu, v ktorom je krytá hodnotou predmetu zabezpečovacieho práva; ustanovenie § 166b ods. 1 písm. a) a b) tým nie je dotknuté,
- d) pohľadávka zo zodpovednosti za škodu spôsobenú na zdraví alebo spôsobenú úmyselným konaním vrátane príslušenstva takejto pohľadávky,
- e) pohľadávka dieťaťa na výživné vrátane príslušenstva takejto pohľadávky,
- f) pracovnoprávne nároky zamestnancov dlžníka voči dlžníkovi,
- g) peňažný trest podľa Trestného zákona,
- h) nepeňažná pohľadávka.

kalendárom. Tento spôsob oddlženia v zásade predpokladá, že dlžník má k dispozícii určitý majetok, ktorý je schopný aspoň čiastočne speňažiť, ďalej stabilné, či mimoriadne príjmy, ktoré budú, v prípade určenia splátkového kalendára, garantovať najmenej 30 % uspokojenie pohľadávok veriteľov a súčasne aspoň o 10 % vyššie než v prípade, že by bol na majetok dlžníka vyhlásený konkurz.²⁰

V priloženom grafe č. 4 sú uvedené údaje o počte návrhov na oddlženie splátkovým kalendárom:

Graf č. 4: Štatistika návrhov na určenie splátkového kalendára v rokoch 2019 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa štatistiky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, <https://web.ac-mssr.sk/rocnny-obeh-veci-kar/>

Z grafu č. 4 vyplýva, že na rozdiel od vybavených návrhov na vyhlásenie konkurzu, je počet návrhov na určenie splátkového kalendára jednak mnohonásobne nižší, a jednak, s ohľadom na materiálny prieskum návrhu súdom a výraznejšie postavenie správcu pri vypracúvaní návrhu splátkového kalendára, len približne v jednej polovici návrhov súd poskytol dlžníkovi ochranu pred veriteľmi (ostatné návrhy boli buď odmietnuté, alebo boli návrhy vzaté späť, prípadne vybavené inak).

Súdom bol určený splátkový kalendár v priemere len v jednej tretine (33,45 %) vybavených návrhov (22,85 % v roku 2019, 35,29 % v roku 2020,

²⁰ BILAS ŠEVČIKOVÁ, A. – DZIMKO, J.: Oddlženie fyzickej osoby splátkovým kalendárom v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů EU : sborník příspěvků k XII. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha : TROAS, 2020, s. 291.

39,18 % v roku 2021 a 36,50 % v roku 2022). V prípade oddlženia splátkovým kalendárom tak ide v porovnaní s oddlžením konkurzom o náročnejší i nákladnejší proces, bez záruky, že bude pre dlžníka úspešný, no na druhej strane podstatne výhodnejší pre jeho veriteľov, keďže tým garantuje aspoň čiastočné uspokojenie pohľadávok.²¹ Pozoruhodným faktom je tiež to, že medzi navrhovateľmi vo vybavených návrhoch v roku 2021 na oddlženie splátkovým kalendárom figuruje 107 nepodnikateľov a len 35 podnikateľov a v roku 2022 161 nepodnikateľov a 41 podnikateľov; hoci by sa dalo očakávať, že tento pomer bude skôr prinajmenšom opačný.

3. Ochrana veriteľov v oddlžení – je len formálna, či aj efektívna?

Ochrana veriteľov v oddlžení a jej efektívnosť je pomerne diskutabilná, a to hneď z viacerých dôvodov. Postavenie správcu je v oboch spôsoboch oddlženia podstatne slabšie, než v prípade konkurzu, vyhláseného podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, jeho oprávnenia pri zisťovaní majetku dlžníka, uplatňovaní pohľadávok dlžníka, vyhodnocovaní právnych úkonov dlžníka z pohľadu ich neplatnosti, či odporovateľnosti, a pod. sú redukované na minimum. Správca nemá dokonca ani popieracie, ale ani odporovacie právo; tie patria len prihláseným veriteľom dlžníka. Pri vyhlásení konkurzu súd navyše osobitne neskúma tzv. poctivý zámer dlžníka, ten sa totiž v zásade prezumuje v konaní, ktoré predchádza vyhláseniu konkurzu alebo poskytnutiu ochrany pred veriteľmi.²² Veritelia síce majú tak popieracie, ako aj odporovacie právo,²³ no trpia dramatickou informačnou asymetriou, ktorú možno, aj s odkazom na slabé postavenie správcu, len mimoriadne ťažko preklenúť – bez potrebných informácií je využitelnosť týchto veriteľských oprávnení veľmi nízka.

Oprávnením veriteľa, ktoré je kľúčovým ochranným prvkom, je však jeho právo domáhať sa zrušenia oddlženého návrhom na zrušenie oddlženého podaným voči dlžníkovi alebo jeho dedičom do šiestich rokov od vyhlásenia konkurzu alebo určenia splátkového kalendára na súde, ktorý rozhodol o oddlžení, ak preukáže, že dlžník nemal pri oddlžení poctivý zámer (§ 166f ods. 1 ZKR).²⁴

---

²¹ DZIMKO, J. – BILAS ŠEVČIKOVÁ, A.: Splátkový kalendár ako nástroj oddlženia fyzickej osoby. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 34.

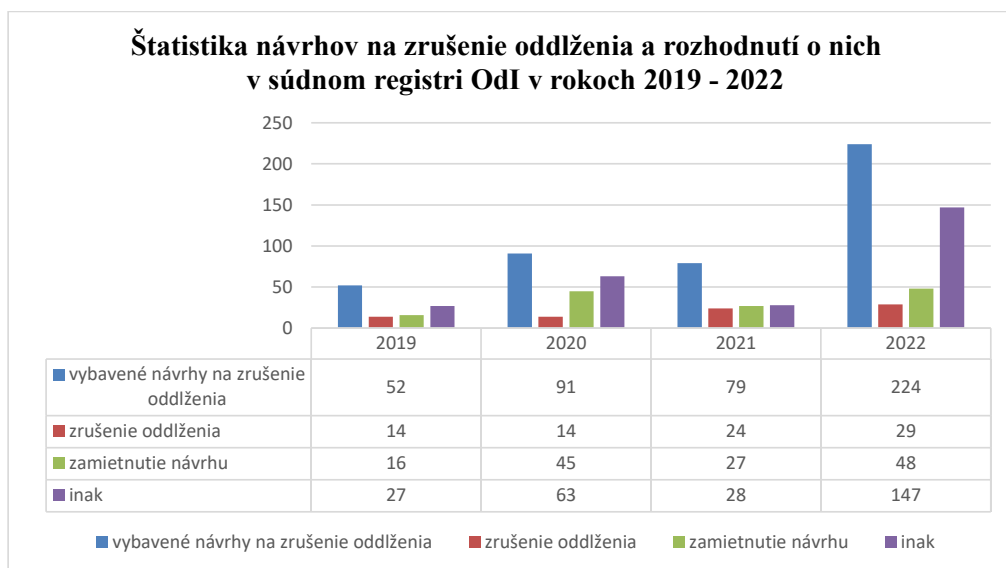
²² DURAČINSKÁ, J.: Oddlženie. In: PATAKYOVÁ, M. – MAMOJKA, M. – DURAČINSKÁ, J. a kol.: *Hospodárske právo. II. diel*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 186.

²³ Bližšie napr.: DOLNÝ, J.: Odporovateľnosť právnych úkonov v konkurznom práve 1. vyd. - Bratislava : C.H. Beck, 2021. - 104 s., ISBN 9788082320025; DOLNÝ, J.: Podmienky odporovateľnosti právnych úkonov v konkurze. In: *Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax*. - ISSN 1335-6461. - Roč. 71, č. 5 (2019), s. 524-537.

²⁴ K problematike zrušenia oddlženého návrhu pre nepoctivý zámer dlžníka bližšie pozri napr. DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddlženého návrhu fyzickej osoby. In: *Právne rozpravy on-screen : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.05.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020., s. 21-30. ISBN 978-80-557-1770-8.

Právoplatné rozhodnutie o zrušení oddĺženia je účinné voči všetkým veriteľom a oddĺženie sa tak stáva voči všetkým veriteľom neúčinné. Pohľadávkam sa v plnom rozsahu, v ktorom ešte neboli uspokojené, obnovuje pôvodná vymáhateľnosť aj splatnosť. Právoplatné rozhodnutie o zrušení oddĺženia je tiež rozhodnutím o vylúčení (diskvalifikácii) podľa § 13a Obchodného zákonníka.²⁵ Graf č. 5 v tomto prípade demonštruje, ako často veritelia tento nástroj využívajú:

Graf č. 5: Štatistika návrhov na zrušenie oddĺženia v rokoch 2019 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa štatistiky Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, <https://web.ac-mssr.sk/rocn-y-obeh-veci-kar/>

Ako vyplýva z uvedeného štatistického prehľadu, počet vybavených návrhov na zrušenie oddĺženia má rastúcu tendenciu, rovnako ako počet návrhov na zrušenie oddĺženia v jednotlivých rokoch, ktoré boli doručené na príslušné konkurzné súdy (v roku 2017 išlo o 7 návrhov, v roku 2018 58 návrhov, v roku 2019 135 návrhov, v roku 2020 127 návrhov, v roku 2021 152 návrhov a v roku 2022 spolu 284 návrhov).

Za obdobie rokov 2017 – 2022 tak bolo spolu doručených 763 návrhov na zrušenie oddĺženia. Za obdobie rokov 2017 – 2022 bolo vybavených 446

Dostupné na internete: <https://www.prf.umb.sk/veda-a-vyskum/publikacie-zamestnancov-a-doktorandov-fakulty/book-19373/pravne-rozpravy-on-screen.html>; alebo DURAČINSKÁ, J.: Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 z 20. 10. 2022 (žaloba o zrušenie oddĺženia pre nepoctivý zámer). In: Súkromné právo, roč. 9, 2023, č. 3, s. 91-95. ISSN 1339-8652.

²⁵ UŠIAKOVÁ, L.: *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Belianum : Banská Bystrica, 2022, s. 82-83. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.24040/2022.9788055719634>.

návrhov spôsobmi, ktoré sú uvedené v grafe č. 5. Zaujímavým momentom je výrazne rastúca krivka návrhov na zrušenie oddĺženia v roku 2022, ktoré boli vzaté späť po ich doručení na súd – v roku 2019 išlo o 11 návrhov, v roku 2020 o 18 návrhov, v roku 2021 o 16 návrhov a v roku 2022 až o 115 návrhov.

Myslím si, že návrhy na zrušenie oddĺženia sú, minimálne v niektorých prípadoch, podávané v zásade šikanózne, s cieľom veriteľa, ktorý návrh na zrušenie oddĺženia podal, donútiť dlžníka uzavrieť s ním individuálnu dohodu o uspokojení jeho pohľadávky, ktorý pod hrozbou neúčinnosti oddĺženia voči všetkým veriteľom a rizika diskvalifikácie separátne uspokojí tohto veriteľa (aj keď ide nepochybné o nezákonné zvýhodnenie tohto veriteľa).

Vo všeobecnosti možno uviesť, že pomer počtu doručených návrhov na zrušenie oddĺženia (446) voči počtu oddĺžení v podobe vyhlásených konkurzov a súdom potvrdených splátkových kalendárov (45 889) je zanedbateľne nízky. Veritelia sa tak domáhajú zrušenia oddĺženia len v 1,45 % prípadov oddĺženia a ich úspešnosť (v podobe rozhodnutia súdu o zrušení oddĺženia) je rovnako nízka – len v 81 prípadoch zo 446 vybavených návrhov v rokoch 2019 až 2022 (18,16 %) totiž konkurzný súd rozhodol o zrušení oddĺženia.

4. Pohľadávky vylúčené z uspokojenia – prečo sú medzi nimi aj zmenkové nároky?

Okruh tzv. oddĺžením nedotknutých pohľadávok je relatívne úzky,²⁶ naproti tomu okruh pohľadávok vylúčených z uspokojenia²⁷ vecne výrazne široký. Čiastočne síce kopíruje okruh pohľadávok vylúčených z uspokojenia v konkurze podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii (§ 100 ZKR), isté rozpaky však vzbudzuje vymedzenie nevymáhateľných pohľadávok podľa § 166b ods. 1 písm. a) a c) ZKR. Práve nevymáhateľnosť pohľadávky zo zmenky, ak bola podpísaná dlžníkom pred rozhodujúcim dňom (tzn. pred dňom vyhlásenia konkurzu alebo poskytnutia ochrany pred veriteľmi), sa

---

²⁶ Vid' poznámka č. 9

²⁷ Podľa § 166b ods. 1 ZKR: Za nevymáhateľné voči dlžníkovi v prípade oddĺženia sa považuje

- a) príslušenstvo pohľadávky, ktoré presahuje 5 % istiny pohľadávky za každý kalendárny rok existencie pohľadávky, na ktoré vznikol nárok pred rozhodujúcim dňom; za obdobie kratšie ako kalendárny rok zostáva vymáhateľná alikvotná časť príslušenstva,
- b) príslušenstvo pohľadávky, na ktoré vznikol nárok v rozhodujúci deň a po rozhodujúcom dni; to neplatí pre pohľadávku z úveru na bývanie, ibaže bola prihlásená do konkurzu,
- c) pohľadávka zo zmenky, ak bola podpísaná dlžníkom pred rozhodujúcim dňom,
- d) zmluvné pokuty a iné súkromnoprávne alebo verejnoprávne peňažné sankcie, kde povinnosť, ktorá zakladá právo uplatniť alebo uložiť takúto pokutu alebo sankciu, bola porušená pred rozhodujúcim dňom,
- e) peňažné pohľadávky, ktoré patria alebo patrili osobe spriaznenej s dlžníkom a vznikli pred rozhodujúcim dňom,
- f) trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli v súvislosti s účasťou v konkurznom konaní alebo v konaní o určení splátkového kalendára.

stala predmetom prieskumu Európskym súdom pre ľudské práva v konaní a rozhodnutí vo veci Katona a Závarský proti Slovensku (Európsky súd pre ľudské práva) 43932/19 a 43995/19 zo dňa 9. februára 2023.²⁸

V prípade sťažností žalobcov išlo o situáciu, keď si žalobcovia uplatňovali voči dlžníkovi nároky z právoplatných a vykonateľných súdnych rozhodnutí, ktorými im boli priznané nároky zo zmienek. Zmenkové nároky, ako aj súdne rozhodnutia v týchto prípadoch vznikli pred vyhlásením konkurzu na majetok dlžníka. S odkazom na § 166b ods. 1 písm. c) ZKR však všetky tieto nároky boli vylúčené z uspokojenia v konkurze (stali sa nevymáhateľnými).

Z rozsiahleho odôvodnenia rozhodnutia som vybral nasledovnú argumentáciu súdu: Podľa názoru ESLP účinky oddlženia dlžníka podľa novely Zákona o konkurze a reštrukturalizácii účinnej od 1. marca 2017 nepochybne predstavovali absolútnu prekážku uplatnenia pohľadávok sťažovateľov voči dlžníkovi v jeho konkurznom konaní. Podľa názoru súdu účinky oddlženia predstavovali zásah do majetku žalobcov. Súd je pritom presvedčený, že oddlženie malo dostatočne závažné dôsledky na to, aby bolo možné konštatovať, že sťažovatelia sa stali obeťami faktického zbavenia svojho majetku.

Súdny dvor síce ďalej uznal, že zložitý sociálno-ekonomický jav platobnej neschopnosti fyzických osôb si vyžaduje reakciu štátu, ktorá môže mať vo verejnom záujme podobu osobitnej úpravy v konkurznom konaní. V danom prípade však boli pohľadávky sťažovateľov, s výnimkou jednej, potvrdené právoplatnými a záväznými rozhodnutiami, ktoré boli osvedčené ako vykonateľné. Okrem toho, keďže zmluvný vzťah medzi žalobcami a dlžníkom mal čisto obchodno-právny charakter, súd sa domnieva, že zásah do ich vlastníckych práv nemožno odôvodniť potrebou ochrany spotrebiteľov. Súdne konanie týkajúce sa práva na pokojné užívanie majetku musí jednotlivcovi poskytnúť aj primeranú možnosť predložiť svoj prípad príslušným orgánom na účely účinného napadnutia opatrení, ktorými sa zasahuje do práv zaručených týmto ustanovením. Zásah do práv ustanovených v článku 1 Protokolu č. 1 preto nemôže mať žiadnu legitimitu, ak neexistuje kontradiktórne konanie, ktoré je v súlade so zásadou rovnosti zbraní a umožňuje diskusiu o aspektoch, ktoré sú dôležité pre výsledok prípadu. V danom prípade bolo oddlženie dlžníka výsledkom konania, ktoré inicioval a ktorého účastníkmi neboli navrhovatelia, a proti tomuto rozhodnutiu nebolo možné podať odvolanie.

Okrem toho účinky oddlženia na pohľadávky sťažovateľov vyplývali priamo z ustanovení zákona, nevyžadovali žiadne rozhodnutie a sťažovatelia nemali žiadnu možnosť účinne ho napadnúť. V dôsledku toho príslušné

²⁸ K nevymáhateľnosti zmenky v oddlžení fyzickej osoby bližšie pozri napr. DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L. – SMOLKOVÁ, S.: Vzťah vybraných zabezpečovacích inštitútov k oddlženiu fyzickej osoby. In: *Interpolis '22 : recenzovaný zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie Interpolis '22*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2022, s. 253-261. ISBN 978-80-557-1996-2.

ustanovenia neumožňovali zohľadniť žiadne výnimky alebo vyvažujúce faktory, ako napríklad, že v individuálnom prípade sťažovateľov v skutočnosti neexistovalo riziko dvojitého vymáhania pôvodného dlhu a že okrem samotných sťažovateľov neexistovali žiadni súkromní veritelia, ktorých záujmy by potenciálne mohli vyžadovať ochranu. Žalobcovia v skutočnosti nemali prístup k žiadnemu konaniu, v ktorom by mohli účinne argumentovať vo svojej veci. Potrebu takéhoto konania je potrebné vnímať v korelácii so skutočnosťou, že situácia sťažovateľov bola mimo predmetu a účelu predmetnej právnej úpravy.

Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy a konštatujúc, že ich zbavenie majetku sprevádzala úplná absencia náhrady súd dospel k záveru, že účinky ustanovení o oddlžení dlžníka na sťažovateľov predstavovali pre nich nadmernú individuálnu záťaž. Spravodlivá rovnováha, ktorá mala byť dosiahnutá medzi ochranou práva sťažovateľov na pokojné užívanie ich majetku a požiadavkami všeobecného záujmu, bola preto narušená. So zreteľom na to bola sťažovateľom priznaná náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 11 000 eur a 9 000 eur, ako aj náhrada nákladov a výdavkov vo výške 5 000 eur.

Ako vyplýva z citovaného odôvodnenia rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva, v danom prípade mal súd (aj keď nie výslovne) výhrady jednak k retroaktívite ustanovenia (aj) § 166b ods. 1 písm. c) ZKR, jednak k tomu, že prihlásené pohľadávky boli priznané právoplatnými rozhodnutiami súdu, pričom neexistovala pravdepodobnosť paralelného (resp. duplicitného) prihlásenia pohľadávok a napokon v podstate súd konštatoval, že dotknuté zákonné ustanovenie spravilo z veriteľov obeť faktického zbavenia majetku a bez adekvátnej náhrady. Myslím si preto, že ak nedôjde k zmene normatívnej úpravy, mali by súde a správcovia interpretovať toto ustanovenie pokiaľ možno čo najrigidnejšie,²⁹ a to tak, ako to uviedol napr. v uznesení sp. zn.: 8 OdS 3/2017 zo dňa 5. júna 2019 Okresný súd v Žiline: „Z dôvodovej správy k novele ZKR, ktorou boli zavedené príslušné ustanovenia vyplýva, že predmetné ustanovenie má prvom rade zabrániť uplatneniu pohľadávky ako zo zmenky, tak aj z kauzálneho vzťahu. V praxi to znamená, že nie každá pohľadávka, ktorá

---

²⁹ Ustanovenie § 166b ods. 1 písm. c) ZKR vylučuje z uspokojenia aj pohľadávky zo zmenky, ktorú podpísal dlžník v období pred kalendárnym mesiacom, v ktorom bol vyhlásený konkurz podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Zákonodarca v rámci predmetného ustanovenia odôvodňuje predmetnú právnu úpravu tým, že v prípade zmenkových nárokov tu pravidelne (ko)existuje zabezpečená pohľadávka z kauzálneho vzťahu, ktorú si možno uplatniť prihláškou pohľadávky v konkurze podľa štvrtej časti ZKR. Aplikačná prax pristupovala k výkladu tohto ustanovenia tak, že ak pohľadávka vyplývala zo zmenky, takáto pohľadávka sa v rámci rozvrhu výťažku neuspokojovala. Tento postoj a výklad správcov však prekonal Okresný súd Žilina, ktorý stanovil, že nie každá pohľadávka, ktorá je zabezpečená zmenkou bude automaticky vylúčená z uspokojenia. Pokiaľ si veriteľ uplatní pohľadávku a tú aj náležite preukáže existenciou kauzálneho vzťahu (napr. platne uzavretou zmluvou o pôžičke), správca je povinný takúto pohľadávku uspokojovať v rámci oddlženia fyzickej osoby. In: DZIMKO, J. – BILAS ŠEVČIKOVÁ, A.: Splátkový kalendár ako nástroj oddlženia fyzickej osoby. In: *Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 32-48. ISSN 1335-6461.

je zabezpečená zmenkou bude automaticky vylúčená z uspokojenia. Pokiaľ si veriteľ uplatní pohľadávku a tú aj náležite preukáže existenciou kauzálného vzťahu (v tomto prípade platne uzavretou zmluvou o pôžičke) správca ju zahrnie do návrhu splátkového kalendára.“

Záver

Právna úprava oddlženia fyzických osôb je v slovenskom práve konštruovaná mimoriadne prodlžnícky. Ako ukazuje analýza dostupných štatistických dát, možnosti oddlženia najmä prostredníctvom konkurzu sú pre dlžníkov dostupné bez zvýšených nákladov a za pre nich veľmi priaznivých podmienok. Na druhej strane ochrana veriteľov dlžníkov – opäť predovšetkým v konkurzoch, je formálne redukovaná len na možnosť odporovať právnym úkonom, či uplatňovať popieracie právo v procese prihlasovania a zisťovania pohľadávok, no predovšetkým na možnosť domáhať sa zrušenia oddlženia dlžníka pre jeho nepoctivý zámer. Toto oprávnenie využívajú veritelia štatisticky v priemere v približne 1,5 % prípadov všetkých oddlžení.

Miera uspokojenia pohľadávok konkurzných veriteľov vo viac ako 90 % konkurzov (v rokoch 2019 – 2022) je nulová, a len v približne 8 % konkurzov za roky 2019 – 2022 došlo aspoň k čiastočnému uspokojeniu pohľadávok veriteľov (vzhl'adom na to, že tieto konkurzy boli zrušené po splnení konečného rozvrhu výt'azku).

Tento neutešený výsledok (z pohľadu veriteľov) je na jednej strane síce (pravdepodobne) globálne spoločensky prospešný a aspoň čiastočne rieši dlhovú pascu desiatok tisíc z väčšej časti ekonomicky aktívnych obyvateľov Slovenska, na druhej strane nepochybne narúša majetkovú sféru veriteľov a najmenej vo vzťahu k dvom druhom pohľadávok vylúčených z uspokojenia, aj so zreteľom na zjavnú retroaktivitu ustanovení o oddlžení v Zákone o konkurze a reštrukturalizácii možno hovoriť o pozbavení majetkových práv veriteľov bez adekvátnej náhrady. Inými slovami povedané, postavenie dlžník vs. veriteľ v oddlžení je nevyvážené a pomyselné misky váh sú výrazne vychýlené v prospech dlžníka.

Domnievam sa preto, že *de lege ferenda* by zákonodarca mal a mohol zvažovať: a) posilnenie postavenia správcu konkurznej podstaty v konkurze podľa štvrtej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii tak, aby tento mohol vyvíjať aktivity smerujúce k zvýšeniu hodnoty konkurznej podstaty (napr. odporovať právne úkony dlžníka, vymáhať zrážky zo mzdy alebo dôchodku), b) zaviesť aspoň minimálnu výšku uspokojenia pohľadávok konkurznej podstaty potrebnú pre úspešné oddlženie tak, aby dlžník bol prirodzene motivovaný vynaložiť určité úsilie uspokojiť pohľadávky svojich veriteľov aspoň čiastočne, c) zvážiť úpravu rozsahu pohľadávok vylúčených z uspokojenia (§ 166b ZKR) a vypustiť alebo upraviť dva vyššie uvedené okruhy nevymáhateľných

pohľadávok z právnej úpravy (§ 166b ods. 1 písm. a) a c) ZKR), d) po detailnej analýze prínosov a negatív aktuálnej úpravy oddĺženia zväžiť spravodlivejší mechanizmus na riešenie platobnej neschopnosti fyzických osôb, ktorý nebude ohrozovať práva konkurzných veriteľov nad akceptovateľnú úroveň.

Obávam sa totiž, že súčasná ultra-liberálna úprava osobných bankrotov, v kombinácii s nízkou finančnou a právnou gramotnosťou obyvateľstva môže v budúcnosti rezultovať do dnes len ťažko predvídateľných dôsledkov – napr. k morálnemu hazardu, prenosu nákladov zlyhaných úverov na ostatných obyvateľov a s tým súvisiacemu zdražovaniu bankových produktov, recidíve osobných bankrot a pod.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Články a monografie

BILAS ŠEVČÍKOVÁ, A. – DZIMKO, J.: Oddĺženie fyzickej osoby splátkovým kalendárom v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie: sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha : TROAS, 2020, s. 288-296. ISBN 978-80-88055-10-5.

DOLNÝ, J.: Odporovateľnosť právnych úkonov v konkurznom práve 1. vyd. - Bratislava : C.H. Beck, 2021. - 104 s., ISBN 9788082320025.

DOLNÝ, J.: Podmienky odporovateľnosti právnych úkonov v konkurze. In: *Justičná revue : časopis pre právnú teóriu a prax*. - ISSN 1335-6461. - Roč. 71, č. 5 (2019), s. 524-537.

DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L. – BARANCOVÁ, A.: Smrť dlžníka v procese oddĺženia fyzickej osoby. In: *Košické dni súkromného práva 4. : pocta profesorovi Vojčíkovi : recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2022, s. 132-140. ISBN 978-80-8129-138-8.

DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L. – SMOLKOVÁ, S.: Vzťah vybraných zabezpečovacích inštitútov k oddĺženiu fyzickej osoby. In: *Interpolis '22 : recenzovaný zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie Interpolis '22*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2022, s. 253-261. ISBN 978-80-557-1996-2.

DZIMKO, J. – UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddĺženia fyzickej osoby. In: *Právne rozpravy on-screen : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.05.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, s. 21-30. ISBN 978-80-557-1770-8.

DZIMKO, J. – BILAS ŠEVČIKOVÁ, A.: Splátkový kalendár ako nástroj oddlženia fyzickej osoby. In: *Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 32-48. ISSN 1335-6461.

DURAČINSKÁ, J.: Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 z 20. 10. 2022 (žaloba o zrušenie oddlženia pre nepoctivý zámer). In: *Súkromné právo*, roč. 9, 2023, č. 3, s. 91-95. ISSN 1339-8652.

DURAČINSKÁ J.: Oddlženie. In PATAKYOVÁ, M. – MAMOJKA, M. – DURAČINSKÁ, J. a kol.: *Hospodárske právo. II. diel.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 175-212. ISBN 978-80-571-0090-4.

ĎURICA, M.: Právna úprava bankrotu de lege ferenda z pohľadu európskeho práva. In: *10. Slovenské dni obchodného práva : konferencia, Bratislava, 7. - 8. 10. 2004.* Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2004, s. 42-59.

ĎURICA, M.: Osobné bankroty. In: *Bulletin Slovenskej advokácie*, roč. 23, 2017, č. 4, s. 30-53. ISSN 1335-1079.

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár.* 4. vydanie. - Praha : C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

HAJDUKOVÁ, B. – DZIMKO, J.: Oddlženie fyzickej osoby konkurzom. In: *Právne rozpravy on-screen 2 : sekcia študentskej vedeckej činnosti : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 13.11.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2021, s. 25-35. ISBN 978-80-557-1865-1.

KUBINEC, M.: Ako oddlžiť dlžníka - fyzickú osobu v rámci konkurzu? In: *Zisk*, 2009, č. 1, s. 72-74. ISSN 1337-9151.

KUBINEC, M.: Oddlženie dlžníka - fyzickej osoby v rámci konkurzu: súčasná a budúca právna úprava. In: *Obchodné právo : odborný časopis pre podnikateľov, právnikov a špecialistov*, roč. 6, 2005, č. 10, s. 37-40. ISSN 1335-6674.

ŠEVČIKOVÁ, A.: K oddlženiu fyzických osôb podľa štvrtej časti ZKR. In: *Košické dni súkromného práva II. : recenzovaný zborník vedeckých prác.* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s. 691-701. ISBN 978-80-8129-088-6.

UŠIAKOVÁ, L. – DZIMKO, J.: Právne postavenie zabezpečeného veriteľa v oddlžení fyzickej osoby. In: *Právne rozpravy on-screen 2 : sekcia súkromného práva : zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 13. 11. 2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2021, s. 202-212. ISBN 978-80-557-1867-5. - S. 202-212.

Súdne rozhodnutia:

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Katona a Závorský proti Slovensku 43932/19 a 43995/19 zo dňa 9. februára 2023

Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Obdo 74/2021 zo dňa 20. októbra 2022

Uznesenie Okresného súdu Žilina, sp. zn.: 8 OdS 3/2017 zo dňa 5. júna 2019

Internetové zdroje:

<https://web.ac-mssr.sk/dashboard/>

KE KUPNÍ SMLOUVĚ

TO THE PURCHASE AGREEMENT

Karel Marek
Leopold Skoruša¹

Abstrakt

Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabytí vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu. Za kupní smlouvu se vždy považuje smlouva o dodání spotřebního zboží, které je nutné sestavit nebo vytvořit. Mají-li strany vůli uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny, platí za ujednanou kupní cena, za niž se týž nebo srovnatelný předmět v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle prodává.

Klíčová slova

Občanské právo, nový občanský zákoník, podstatné náležitosti smlouvy, uzavírání smlouvy, kupní smlouva.

Abstract

By purchase contract with the seller agrees to surrender to the thing that is the subject of the purchase to the buyer, and allow him to acquire the right of ownership to it, and the buyer agrees to take over thing and pay the purchase price to the seller. The contract to supply consumer goods to be manufactured or produced shall be deemed always as a purchase agreement.. If the parties have the will to conclude the purchase contract without the determination of the purchase price the price for which the same or a comparable course at the time of conclusion of the contract and under similar terms and conditions is usually sold is held for the price agreed.

Key words

Civil Law, new Civil Code, essential elements of contracts, conclusion of contracts, Purchase contract.

Rádi blahopřejme prodekanu prof. JUDr. Milanu Ďuricovi, PhD. K jeho životnímu jubileu. Právní věda v něm má svého vynikajícího představitele a občanská společnost vysoce charakterního a velmi oblíbeného člověka.

Úvodem

Od účinnosti občanského zákoníku (od 1.1.2014) již uplynula určitá doba. Intenzita dodávek zboží se však bude zvyšovat. To platí mj. pro sféru civilní (zejména dodávky jednoúčelových strojů, výrobních linek) i pro dodávky

---

¹ prof. JUDr. Karel Marek, CSc., Mgr. Ing. Leopold Skoruša, Ph.D., UNOB Brno

k zajištění obranyschopnosti. Je přitom potřebné znát právní úpravu. Proto dnes navazujeme na svoje předchozí pojednání a věnujeme se koupi movitých věcí-zboží, a to vč. uvedení aktuální judikatury.

Koupě je v občanském zákoníku upravena v ustanovení § 2076 až 2183. Dnes se z nich budeme věnovat zejména ustanovením § 2076 až 2157, která upravují právě věci movité - zboží. Uvádíme-li číslo ustanovení (§) a není-li uvedeno jinak, jde o ustanovení občanského zákoníku.

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku mj. uvádí, že úprava neobchodní a obchodní kupní smlouvy byla dříve oddělena a svěřena občanskému i obchodnímu zákoníku v podobě tzv. „komplexních úprav“. Jejich dualismus vycházel z dřívější duality soukromého práva promítnuté jak do kodifikace obecného občanského práva, tak i obchodního práva. V některých evropských státech byly pak tyto zdvojené úpravy postupně odstraňovány. Stalo se tomu tak i v České republice. Nyní máme jednotnou úpravu v zákoníku občanském.

Ve vztazích mezi podnikateli platí však určité odlišnosti. Zejména uveďme, že obchodní zvyklosti v těchto vztazích mají zásadně přednost před dispozitivními ustanoveními zákona.

Přitom právní úprava obč. zák. vychází z regulace, která byla dříve provedena obchodním zákoníkem. Toto řešení považujeme za správné, neboť šlo o dobře propracovanou úpravu.²

Koncepčně se obč. zák. inspiruje švýcarskou úpravou v tom smyslu, že nejprve se formulují obecná ustanovení společná pro všechny případy koupě. Následují ustanovení o koupi movitých věcí a posléze úprava vztahující se ke koupi nemovitých věcí a ustanovení o vedlejších doložkách v kupní smlouvě.

Obecná ustanovení sledují pojmové vymezení kupní smlouvy a řešení otázky určitosti kupní ceny, jakož i stanovení základních povinností stran, přičemž se zvláštní zřetel bere na otázky spojené s plněním a přechodem nebezpečí škody na věci.

K postupu právní úpravy od obecného ke zvláštní úpravě nemáme žádných výhrad. Jde o obvyklé a správné řešení.

Podle obecného základního ustanovení, tj. podle § 2079 obč. zák. se kupní smlouvou prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.

Připomeňme, že při uzavření smlouvy musí být mj. i identifikovatelné smluvní strany. Předmětem plnění přitom nemůže být to, s čím nelze v soukromoprávních vztazích volně nakládat (např. drogy).

Neplatí-li ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni splnit své povinnosti současně.

---

² K dřívější úpravě viz lit. v seznamu literatury ad 3 na 104-147.

Z občanskoprávní kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost předmět koupě převzít a zaplatit za něj prodávajícímu cenu.

Následné ustanovení § 2080 upravuje, že kupní cena je ujednána dostatečně určitě, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení. To se může stát např. sjednáním příslušného kalkulačního vzorce.

Do občan. zák. je dále zařazeno (podle našeho názoru potřebně) ustanovení § 2081. Upravuje otázku nákladů spojených s odevzdáním a převzetím věci. Náklady spojené s odevzdáním věci v místě plnění nese prodávající. Náklady spojené s převzetím věci nese kupující.

Občan. zák. pak řeší v ustanovení § 2082 otázku, kdy přechází na kupujícího nebezpečí škody na věci. Nebezpečí škody na věci přechází na kupujícího- není-li dohodnuto jinak- současně s nabytím vlastnického práva. Nabude-li kupující vlastnické právo před odevzdáním věci, má prodávající až do odevzdání věci práva a povinnosti schovatele.³

Pokud je však uzavřena smlouva s odkládací podmínkou, přechází nebezpečí škody na věci na kupujícího nejdříve dnem splnění podmínky.

Tomu, kdo koupí budoucí věci tzv. úhrnkem nebo s nadějí na nejisté budoucí užítky, patří v souladu s ustanovením § 2083 všechny užítky řádně vytěžené. Nese však ztrátu, bylo-li jeho očekávání zmařeno.

Jsou-li při ujednávání kupní smlouvy vady na věci, o nichž prodávající ví, prodávající na ně podle ustanovení § 2084 upozorní kupujícího. Tímto ustanovením § 2084 končí Obecná ustanovení koupě.

1. Koupě movité věci

Mobiliární koupě je vymezena předmětem, kterým je movitá věc. Nerozhoduje přitom její výchozí stav, ale stav, v jakém má kupující věc nabýt. Proto se ustanoveními o koupi movitých věcí upravují i případy, kdy je prodána dosavadní součást věci nemovité (materiál ze stavby apod.), kterou má kupující nabýt podle smlouvy jako věc movitou. Zároveň se stanoví kritéria pro rozlišení kupní smlouvy od smlouvy o dílo (jejímž předmětem je určená činnost), což má praktický význam při koupi věci, která ještě není vyrobena.⁴

Základní ustanovení § 2085 pro koupi movité věci určuje, že jako koupě movité věci se posoudí každá koupě, jejímž předmětem není nemovitá věc, jakož i koupě součásti nemovité věci, má-li kupující podle smlouvy nabýt součást po oddělení jako věc movitou. Za kupní smlouvu se vždy považuje smlouva o dodání spotřebního zboží, které je nutné sestavit nebo vytvořit.

³ Blíže viz lit.2 s.502-504

⁴ K tomu viz lit. 5 s.303 a násl.

Mají-li strany vůli uzavřít kupní smlouvu bez určení kupní ceny, platí za ujednanou kupní cena, za niž se týž nebo srovnatelný předmět v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle prodává.

Je-li určeným způsobem stanovena cena a není-li dohodnuto, zda je s daní z přidané hodnoty či bez DPH, pak (při povinnosti platit DPH) jde o cenu vč. DPH.

Není zde určena možnost stanovení ceny odhadem, jako je tomu u smlouvy o dílo. To považujeme za správné (ostatně toto ustanovení bude po našem soudu problematické i u smlouvy o dílo; určení ceny odhadem je totiž velmi obtížné a může být zakladem budoucích sporů).

Smlouva o dodání věci, která má být teprve vyrobena, se posoudí jako kupní smlouva, ledaže se ten, komu má být věc dodána, zavázal předat druhé straně podstatnou část toho, čeho je k vyrobení věci zapotřebí.

Za kupní smlouvu se nepovažuje smlouva, podle níž převážná část plnění dodavatele spočívá ve výkonu činnosti. Vzhledem k tomu, že pro montáž není obligatorně určeno (výslovně uvedeno), že se bude provádět podle smlouvy o dílo, bude i u montáže rozhodovat „princip těžiště“ předmětu plnění.

Za kupní smlouvu se nebude považovat smlouva, podle níž převážná část závazku strany, která má zboží dodat, bude spočívat ve vykonání činnosti nebo závazek této strany převážně zahrne montáž zboží, neboť montáž je též činností.

Lze předvídat, že i nadále smlouva o dílo bude společně se smlouvou kupní tvořit dvojici nejčastěji používaných smluv. Zásadní rozdíl mezi oběma smluvními typy spočívá v určení, zda jde o zhotovení věci, nebo o činnost či převážně o činnost. Půjde-li o činnost, použijeme smlouvu o dílo nebo jinou smlouvu (např. smlouvu příkazní či tzv. smlouvu nepojmenovanou, nebude-li činnost splňovat podmínky činnosti, na kterou je možno uzavřít smlouvu o dílo), bude-li se jednat o zhotovení věci, rozlišujeme zásadně, kdo přitom opatřil podstatnou část věci (případně vstupů ke zhotovení věci). Pokud podstatnou část opatřil objednatel, jedná se o smlouvu o dílo. Je-li podstatná část věci opatřena prodávajícím, jde o smlouvu kupní. U stavby však vždy půjde o smlouvu o dílo, i kdyby podstatnou část „vstupů“ zajistil objednatel.⁵

Pokud srovnáme českou právní úpravu v občán.zák. s textem Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, zjišťujeme, že se český zákon inspiroval i touto úpravou. To platilo ostatně již i o dřívější právní úpravě v obchod. zák. To může vést k tomu, že se zahraniční partner nemusí obávat kontrahovat podle českého občanského zákoníku.

---

⁵ Viz lit. 6 na s.494

2. Povinnosti prodávajícího

V občan. zák. jsou pod nadpisem Povinnosti prodávajícího v § 2087 až 2094 shrnuta ustanovení, pro jejichž obsah jsou povinnosti prodávajícího určující a podstatné. Název pododdílu byl po vzoru dřívějšího obchodního zákoníku zachován. V některých ustanoveních jsou upravena práva prodávajícího (např. právo určit za stanovených podmínek dodatečně vlastnosti prodávané věci), ale i práva kupujícího (např. právo odmítnout věci dodané v přebytečném množství), protože - podle názoru zákonodárce - ze systematického hlediska a v zájmu srozumitelnosti navrhované úpravy nelze tato doplňující pravidla od povinností prodávajícího oddělit.

Podle § 2087 prodávající kupujícímu odevzdá věc, jakož i doklady, které se k věci vztahují, a umožní kupujícímu nabýt vlastnického práva k věci v souladu se smlouvou.

Prodávající má povinnost:

- odevzdat kupujícímu věc
- odevzdat doklady, které se k věci vztahují
- umožnit kupujícímu nabýt vlastnického práva.

Prodávající splní povinnost odevzdat věc kupujícímu, umožní-li mu nakládat s věcí v místě plnění a včas mu to oznámí.

V praxi lze použít i odkaz na úpravu v obchodních podmínkách, všeobecných obchodních podmínkách, odkaz na obchodní zvyklosti, lze využít i odkaz na tzv. vykládací pravidla, zejména uvést doložky Incoterms.⁶

V současnosti jsou již účinné Incoterms 2020; lze však odkázat i na Incoterms staršího data, budou-li tato pravidla přesně identifikovatelná, příp. na jiné doložky. Nejčastěji se užívají doložky podle pravidel Incoterms 2000, Incoterms 2010 a Incoterms 2020. Tyto doložky se používají i v tuzemsku, i když podle jejich charakteru se některé použijí jen při určitých dovozních nebo vývozních operacích.

Co se týká dokladů, pak prodávající předá kupujícímu doklady potřebné k převzetí a užívání věci. Má-li k předání dojít při zaplacení kupní ceny, předá prodávající doklady v místě placení.⁷

Doklady, které se týkají přepravy a jsou nutné k převzetí věci a volnému nakládání s ní, předá prodávající kupujícímu bez zbytečného odkladu po jejich vydání. Jiné doklady určené ve smlouvě předá prodávající kupujícímu při odevzdání věci.

Prodávající je povinen předat kupujícímu nejen doklady, jež jsou nutné k převzetí a k užívání zboží, ale i další doklady stanovené ve smlouvě. Smluvenými doklady mohou být např. seznamy záručních - pozáručních

⁶ Blíže viz lit.4 s.27-32

⁷ Z judikatury: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2007 sp.zn. 21Cdo 694/2006: Technický průkaz je součástí motorového vozidla, k němuž byl vystaven (vydán).

opraven, seznamy náhradních dílů doporučených pro jednoletý, tříletý, pětiletý či další provoz atd.

Zboží lze třídit na zboží individuálně určené (např. výrobek stanoveného typu a určitého výrobního čísla) a na zboží určené druhově (např. nafta). U individuálně určeného zboží půjde o věci, které jsou přesně určeny svými charakteristickými znaky, uvedenými ve smlouvě. Pak se plní takto smluvené zboží. U zboží určeného podle druhu je třeba sjednat druh zboží a jeho množství. Nejsou-li jakost a provedení zboží sjednány, určí se vlastnosti zboží podle sjednaného nebo obvyklého účelu.

Vlastnosti zboží lze určit dohodou smluvních stran. Lze však dohodnout, že vlastnosti určí kupující. Tomu je věnováno ustanovení § 2089.

Má-li kupující určit dodatečně vlastnosti předmětu koupě a neučiní-li to včas, určí je prodávající sám a oznámí kupujícímu, jaké vlastnosti určil. Přitom přihlédně k potřebám kupujícího, které zná. Kupující má právo sdělit prodávajícímu odchylné určení vlastností předmětu koupě, než jaké určil prodávající; neučiní-li to bez zbytečného odkladu po oznámení prodávajícího, je vázán tím, co určil prodávající.⁸

Zboží prodávající odevzdává přímo kupujícímu, který zboží převezme u prodávajícího (platí tedy tzv. zásada odnosnosti); může však být dohodnuto, že věc bude kupujícímu odeslána.

Má-li prodávající věc odeslat, odevzdá věc kupujícímu předáním prvním dopravci k přepravě pro kupujícího a umožní kupujícímu uplatnit práva z přepravní smlouvy vůči dopravci (§ 2090 odst. 1).

Je-li kupujícím spotřebitel, použije se § 2090 odst. 1 pouze tehdy, pokud dopravce určil kupující, aniž mu byl prodávajícím nabídnut. V opačném případě je věc kupujícímu odevzdána, až mu ji předá dopravce.

Jak je zřejmé, ochrana spotřebitele nachází svoje i v ustanovení o odevzdání věci.

Podle ustanovení § 2091 nastanou při odeslání účinky odevzdání věci kupujícímu jejím předáním dopravci, označí-li prodávající věc zjevně a dostatečně jako zásilku pro kupujícího. Neoznačí-li prodávající věc, nastanou účinky odevzdání, oznámí-li prodávající kupujícímu bez zbytečného odkladu, že mu věc odeslal, a určí-li ji dostatečně v oznámení. Bez tohoto oznámení je věc kupujícímu odevzdána, až předá-li mu ji dopravce.

I když doba plnění není podstatnou náležitostí smlouvy (je však vhodné, je-li sjednána), je jí (pro její význam) věnováno v právní úpravě koupě příslušné ustanovení, a to § 2092. Není-li doba plnění sjednaná, plní se bez

---

⁸ Z judikatury: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.7.2015 sp.zn. 30 Cdo 530/2014: Lhůta bez zbytečného odkladu přímo neurčuje v jakém konkrétním časovém okamžiku je třeba konat. Nemusí nutně znamenat, že je třeba konat ihned, na druhou stranu u jakéhokoliv odkladu konání, který nastane, je vždy třeba v každém jednotlivém případě zjistit, zda se nejedná o odklad zbytečný, a to s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu.

odkladu v přiměřené době v závislosti na konkrétních skutečnostech daného případu

Doba, v níž má prodávající plnit, běží ode dne účinnosti smlouvy. Má-li však kupující splnit určitou povinnost ještě před odevzdáním věci, začíná doba, v níž má prodávající plnit, běžet ode dne splnění této povinnosti.

Doba plnění bývá začasť ve smlouvě sjednána. Plní se pak:

- a) dne, který je ve smlouvě určen nebo určen způsobem stanoveným ve smlouvě (v některých případech bývá dohodnuta i hodina, např. při dodávkách pro montážní linky „in time“ v automobilovém průmyslu),
- b) kdykoli během lhůty, která je ve smlouvě určena (je třeba však zvážit rozdílnost smluvního ujednání "IV. čtvrtletí 2024" oproti "do 31. 12. 2024", posléze lze podle smlouvy plnit kdykoli do tohoto dne), nebo určena způsobem stanoveným ve smlouvě (např. "v roce 2024 do 5 týdnů od předání výkresové dokumentace kupujícím"); i zde je však třeba si uvědomit důsledky toho ujednání, neboť výkresy mohou být předány např. v dubnu, ale také v letních měsících, ledaže ze smlouvy nebo z účelu smlouvy, jenž byl prodávajícímu znám při uzavření smlouvy, vyplývá, že dobu dodání v rámci této lhůty určuje kupující (smluvní ujednání může event. znít: "V listopadu 2024 do 10 dnů, a to po předchozím oznámení kupujícího provedeném nejpozději do 20. listopadu").

Dodá-li prodávající zboží před určenou dobou, je kupující oprávněn zboží převzít nebo je může odmítnout. Není-li dohodnuto jinak, nemůže u smlouvy kupní dojít k dřívějšímu plnění.

Zákon řeší v § 2093 i situace, kdy je dodáno větší než kontrahované množství zboží. Dodá-li prodávající větší množství věcí, než bylo ujednáno, je kupní smlouva uzavřena i na přebytečné množství, ledaže je kupující bez zbytečného odkladu odmítl.

To je po našem soudu významná změna oproti dřívější úpravě v obchodním zákoníku. Podle úpravy v obchodním zákoníku, přijal-li kupující větší množství zboží, musel za ně zaplatit cenu. Podle současné úpravy však dojde k uzavření smlouvy i na toto větší množství zboží. To považujeme za vhodné řešení. Lze zde - u takového většího množství - totiž uplatňovat i odpovědnost za vady podle této smlouvy, což podle dřívější právní úpravy v obchod. zák. bylo obtížné.

3. Předmět koupě

Nadpis Předmět koupě uvozuje v občán.zák. ustanovení § 2095 až 2098. K tomu důvodová zpráva konstatovala, že předmětem mobiliární koupě je věc movitá. Důvodová zpráva také jinde důsledně používá termín „věc“. V názvu pododdílu a v jeho uvozovacím ustanovení bylo zřejmě ze stylistických důvodů zvoleno označení „předmět koupě“ namísto „věc jako předmět koupě“. Věcně návrh ustanovení vychází z dřívějšího obsahu obchodního zákoníku.

Prodávající odevzdá kupujícímu předmět koupě v ujednaném množství, jakosti a provedení. Nejsou-li jakost a provedení ujednány, plní prodávající v jakosti a provedení vhodných pro účel patrný ze smlouvy; jinak pro účel obvyklý.

Neurčuje-li smlouva, jak má být zboží zabaleno nebo opatřeno pro přepravu, je prodávající povinen zboží zabalit nebo opatřit pro přepravu způsobem, který je obvyklý pro takové zboží v obchodním styku, nebo nelze-li tento způsob určit, způsobem potřebným k uchování a ochraně zboží. V konkrétním případě je možné se dohodnout, zda obal je součástí předmětu plnění či zda se jedná o obal vratný a v posléze uvedeném případě dohodnout i otázky vracení obalů a úhrady jejich opotřebení.

Má-li být zboží dodáno podle vzorku nebo předlohy, je prodávající povinen dodat zboží s vlastnostmi vzorku nebo předlohy, jež předložil kupujícímu. Je-li rozpor mezi určením jakosti nebo provedením zboží podle tohoto vzorku nebo předlohy a určením zboží popsáním ve smlouvě, je rozhodující určení popsané ve smlouvě. Není-li v těchto určeních rozpor, má mít zboží vlastnosti podle obou těchto určení. Důležité je bezpečné uložení vzorku po celou dobu, která přichází v úvahu k uplatnění odpovědnosti za vady, na bezpečném místě (např. u té zkušební, která vystavila atest osvědčující zvláštní vlastnosti zboží).

Vyplyvá-li ze smlouvy, že množství zboží je určeno ve smlouvě pouze přibližně, je prodávající oprávněn určit přesné množství zboží, které má být dodáno, ledaže smlouva přiznává toto právo kupujícímu. Pokud ze smlouvy nevyplývá něco jiného, nesmí odchylka přesáhnout 5 % množství stanoveného ve smlouvě.

Pokud prodávající dodrží toleranci 5 % (nebo jinou dohodnutou toleranci), jde o plnění řádné. Vzhledem ke smluvní volnosti jsou v těchto otázkách možná různá smluvní řešení. Po našem soudu, se kupní cena přitom určí skutečně dodaným množstvím zboží.

Jde-li o překročení stanovené tolerance nebo o překročení množství tam, kde tolerance nepřichází v úvahu, jde o větší množství zboží.

4. Práva z vadného plnění

Na ustanovení o předmětu koupě navazují ustanovení § 2099 až 2112 věnovaná právním následkům vad plnění. Jsou soustředěna pod nadpisem Práva z vadného plnění. Jak je zřejmé, text těchto ustanovení vychází také z dosavadní úpravy obchodního zákoníku.

Opouští se hledisko vad opravitelných (odstranitelných) a neopravitelných (neodstranitelných) jako základní kritérium pro určení práv kupujícího z vad věci a nahrazuje se hlediskem intenzity, jakou vadnost plnění porušuje smlouvu. Představuje-li vadné plnění podstatné porušení smlouvy, rozšiřují se práva kupujícího. Zejména se však opouští dosavadní koncepce prekluze práv

z vad. Opožděné ohlášení vad (notifikace, reklamace) nevede k zániku práva kupujícího; soud k němu ex officio nebude přihlížet a práva z vad kupujícímu v takovém případě nepřizná pouze, vznese-li v tom směru prodávající námitku. Tuto změnu lze podle našeho hodnocení vítat.

Věc je vadná, nemá-li vlastnosti stanovené v § 2095 a 2096. Za vadu se považuje i plnění jiné věci. Za vadu se považují i vady v dokladech nutných pro užívání věci.

Za vady zboží se tedy považuje i dodání jiného zboží, i když toto jiné plnění může být použito k účelu smlouvy (jde o tzv. plnění aliud).

Jestliže z přepravního dokladu, dokladu o předání zboží nebo z prohlášení prodávajícího vyplývá, že dodává zboží v menším množství nebo jen část zboží, nevztahují se na chybějící zboží ustanovení o vadách zboží.

Prodávající odpovídá za vadu, kterou má zboží v okamžiku, kdy přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího, i když se vada projeví až po této době. Povinnosti prodávajícího vyplývající ze záruky za jakost zboží tím nejsou dotčeny. Prodávající odpovídá rovněž za jakoukoli vadu, jež vznikne po této době, jestliže je způsobena porušením jeho povinností. Zde je vhodné si uvědomit, že širší rozsah odpovědnosti bude mít prodávající při poskytnutí - sjednání záruky (viz dále text o záruce) než jen při realizaci zákonného textu podle občanského zákoníku.

Při předčasném plnění může prodávající odstranit vady do doby určené pro odevzdání věci. Výkonem svého práva nesmí však kupujícímu způsobit nepřiměřené obtíže nebo výdaje. Právo kupujícího na náhradu škody tím není dotčeno. To platí obdobně i pro vady dokladů.⁹

Práva kupujícího z vadného plnění nejsou dotčena, způsobilo-li vadu použití věci, kterou kupující předal prodávajícímu. To neplatí, prokáže-li prodávající, že na nevhodnost předané věci kupujícího včas upozornil a kupující na jejím použití trval, nebo prokáže-li, že nevhodnost předané věci ani při vynaložení dostatečné péče nemohl zjistit. Způsobil-li vadu věci postup prodávajícího podle návrhů, vzorků nebo podkladů, které mu kupující opatřil, použije se tato úprava obdobně.

Kupující věc podle možnosti prohlédne co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na věc a přesvědčí se o jejích vlastnostech a množství.

Kupující pak nemá práva z vadného plnění, jedná-li se o vadu, kterou musel s vynaložením obvyklé pozornosti poznat již při uzavření smlouvy. To neplatí, ujistil-li ho prodávající výslovně, že věc je bez vad, anebo zastřel-li vadu lstivě.

Jestliže smlouva stanoví odeslání zboží prodávajícím, může být prohlídka odložena až do doby, kdy zboží je dopraveno do místa určení. Pokud je zboží směřováno během přepravy do jiného místa určení (např. do jiné provozovny

⁹ Z judikatury: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.10.2015 sp.zn. 32 Cdo 694/2015: Vadou zboží (.....) je též nepředání dokladů stanovených kupní smlouvou.

kupujícího, nebo při tzv. traťových dodávkách, kdy je uzavírána další smlouva kupujícím - v roli nového prodávajícího - s dalším subjektem tj. novým kupujícím) nebo kupujícím znovu odesláno (např. subdodávka zboží pro stavbu), aniž by měl kupující možnost přiměřenou povaze zboží si je prohlédnout, a v době uzavření smlouvy prodávající věděl nebo musel vědět o možnosti takové změny místa určení nebo takového opětného odeslání, prohlídka může být odložena až do doby, kdy zboží je dopraveno do nového místa určení.

Při dodávce vadného zboží a porušení smlouvy podstatným způsobem může kupující zvolit, zda využije svého práva

- a) požadovat odstranění vad dodáním náhradního zboží za zboží vadné, dodání chybějícího zboží a odstranění právních vad,
- b) požadovat odstranění vad opravou zboží, jestliže vady jsou opravitelné,
- c) požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny nebo
- d) odstoupit od smlouvy.

Kupující sdělí prodávajícímu, jaké právo si zvolil, při oznámení vady, nebo bez zbytečného odkladu po oznámení vady. Provedenou volbu nemůže kupující změnit bez souhlasu prodávajícího; to neplatí, žádal-li kupující opravu vady, která se ukáže jako neopravitelná. Neodstraní-li prodávající vady v přiměřené lhůtě či oznámí-li kupujícímu, že vady neodstraní, může kupující požadovat místo odstranění vady přiměřenou slevu z kupní ceny, nebo může od smlouvy odstoupit.

Jestliže nezvolí kupující svoje právo včas, postupuje se jako u nepodstatného porušení smlouvy.

Při porušení smlouvy nepodstatným způsobem jsou možnosti volby kupujícího užší. Kupující může požadovat buď

- a) dodání chybějícího zboží a odstranění ostatních vad zboží, nebo
- b) slevu z kupní ceny.

Dokud kupující neuplatní právo na slevu z kupní ceny nebo neodstoupí od smlouvy, může prodávající dodat to, co chybí, nebo odstranit právní vadu. Jiné vady může prodávající odstranit podle své volby opravou věci nebo dodáním nové věci; volba nesmí kupujícímu způsobit nepřiměřené náklady.

Neodstraní-li prodávající vadu věci včas nebo vadu věci odmítne odstranit, může kupující požadovat slevu z kupní ceny, anebo může od smlouvy odstoupit. Provedenou volbu nemůže kupující změnit bez souhlasu prodávajícího.¹⁰

V praxi se často vyskytují případy, kdy kupující řádně oznámí vady a současně nezplatí část kupní ceny. Tím se snaží vyvolat tlak na prodávajícího

---

¹⁰ Z judikatury: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.11.2008 sp.zn. 33 Odo 1300/2006: Každý prodávající odpovídá za vady věci (s výjimkou vad na něž kupujícího upozornil), kterou prodává. Vadou se přitom rozumí faktický nebo právní stav, který brání řádnému nebo smlouvenému užívání věci. Odpovědnost se vztahuje jak na nové, tak na použité věci a není rozhodující, zda prodávající o takové vadě věděl.

k odstranění vad. Jde o postup podle zákona, jestliže neprovedená platba odpovídá případné možné slevě z ceny.

Do doby odstranění vad není tedy kupující povinen platit část kupní ceny, jež by odpovídala jeho nároku na slevu, jestliže by vady nebyly odstraněny. Toto řešení považujeme za vhodné.

Kupující nemůže odstoupit od smlouvy, ani požadovat dodání nové věci, nemůže-li věc vrátit v tom stavu, v jakém ji obdržel. To neplatí

- a) došlo-li ke změně stavu v důsledku prohlídky za účelem zjištění vady věci
- b) použil-li kupující věc ještě před objevením vady,
- c) nezpůsobil-li kupující nemožnost vrácení věci v nezměněném stavu jednáním anebo opomenutím, nebo
- d) prodal-li kupující věc ještě před objevením vady, spotřeboval-li ji, anebo pozměnil-li věc při obvyklém použití; stalo-li se tak jen zčásti, vrátí kupující prodávajícímu, co ještě vrátit může, a dá prodávajícímu náhradu do výše, v níž měl z použití věci prospěch.¹¹

Podle § 2111 obč.an.zák., neoznámil-li kupující vadu věci včas, pozbývá právo z tohoto titulu odstoupit od smlouvy.

Dále pak podle ustanovení § 2112 odst. 1, neoznámil-li kupující vadu bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl při včasné prohlídce a dostatečné péči zjistit, soud mu právo z vadného plnění nepřizná. Jedná-li se o skrytou vadu, platí totéž, nebyla-li vada oznámena bez zbytečného odkladu poté, co ji kupující mohl při dostatečné péči zjistit, nejpozději však do dvou let po odevzdání věci.

K účinkům podle § 2112 odst. 1 soud přihlédne jen k námitce prodávajícího, že vada nebyla včas oznámena. Prodávající však nemá právo na námitku, je-li vada důsledkem skutečnosti, o které prodávající v době odevzdání věci věděl nebo musel vědět.

Při oznámení vad zboží můžeme jen doporučit kupujícímu, aby raději volil písemnou formu oznámení a vytvářel si vhodnou důkazní situaci pro možné další řízení.

Pro dané zboží však může být sjednaná záruka za jakost. Pojetí smluvní záruky za vady je pro obecné občanské právo nové. Dřívější občanský zákoník č. 40/1964 Sb. vycházel z někdejšího pojetí služeb, které vzniklo za jiných společenských podmínek v 60. letech minulého století a bylo spojeno s institutem zákonné záruky. Obč.an.zák. se vrací k řešení (z něhož vycházel již obchodní zákoník) a odděluje od sebe práva, která kupujícímu vznikají z vad plnění ze zákona a která vznikají kupujícímu ze záruky za jakost. Dohodnou-li se strany na záruce za jakost, anebo zaručí-li se za jakost jednostranným

¹¹ Z judikatury: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2015 sp.zn. 23 Cdo 1141/2015: Při existenci podstatných vad lze vrátit nikoli jen to zboží, jež zůstalo zcela nezměněno, ale i zboží, jež sice není v původním stavu, ale jehož změny jsou důsledkem přirozeného opotřebení či působení přírodních sil, nahodilých událostí nebo prostě stárnutí zboží, o něž bylo řádně pečováno.

prohlášením prodávající sám, může tím být garantována jakost věci z hlediska časového nebo co do vlastností. Záruka za jakost však nemůže sjednána tak, aby se snažila snížit zákonnou úpravu práv z vad věci. Záruku za jakost upravují ustanovení § 2113 a násl. Zákonou záruku má dnes jen spotřebitel.

5. Záruka za jakost

Zárukou za jakost se prodávající zavazuje, že věc bude po určitou dobu způsobilá k použití pro obvyklý účel nebo že si zachová obvyklé vlastnosti. Tyto účinky má i uvedení záruční doby nebo doby použitelnosti věci na obalu nebo v reklamě. Záruka může být poskytnuta i na jednotlivou součást věci.¹²

Po našem soudu přitom není vyloučeno, aby prodávající poskytl záruku jen částečně (např. jen na prorezivění karosérie vozidla a v ostatním platila zákonná úprava odpovědnosti za vady. Je přípustné, aby byla na konkrétní části zboží poskytnuta odlišná záruka; např. je možná v určitém rozsahu záruka obecně na zboží (např. u vozidla obecně tři roky) a v jiném rozsahu záruka speciální (na karosérie šest let).

Převzetí závazku ze záruky může vyplynout ze smlouvy nebo z prohlášení prodávajícího, zejména ve formě záručního listu. Účinky převzetí tohoto závazku má i vyznačení délky záruční doby nebo doby trvanlivosti nebo použitelnosti dodaného zboží na jeho obalu.

Určují-li smlouva a prohlášení o záruce různé záruční doby, platí doba z nich nejdelší. Ujednají-li však strany jinou záruční dobu, než jaká je vyznačena na obalu jako doba použitelnosti, má přednost ujednání stran.

Záruční doba běží od odevzdání věci kupujícímu; byla-li věc podle smlouvy odeslána, běží od dojití věci do místa určení. Má-li koupenou věc uvést do provozu někdo jiný než prodávající, běží záruční doba až ode dne uvedení věci do provozu, pokud kupující objednal uvedení do provozu nejpozději do tří týdnů od převzetí věci a řádně a včas poskytl k provedení služby potřebnou součinnost.

Kupující nemá právo ze záruky, způsobila-li vadu po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího vnější událost. To neplatí, způsobil-li vadu prodávající.

6. Povinnosti kupujícího a nebezpečí škody na věci

Další ustanovení občán.zák., tj. § 2118 až 2120 jsou společně nadepsány Povinnosti kupujícího; ustanovení § 2121 až 2125 jsou pak soustředěny pod nadpisem Nebezpečí škody na věci.

---

¹² K záruce viz podrobněji lit. 6 na s.435 a násl.

Připomínáme, že podle obecného pravidla *casum sentit dominus* stíhá nebezpečí náhodné škody na věci jejího vlastníka, a tudíž i na kupujícího přechází nebezpečí škody na předmětu koupě s nabytím vlastnického práva. Jedná-li se o mobiliární koupi, pak se toto obecné pravidlo uplatnit neuplatní. Z toho důvodu se stanoví speciálně k standardním úpravám, že při koupi movitých věcí přechází nebezpečí škody na věci jejím převzetím, případně nastane-li jiná skutečnost, která převzetí nahrazuje.

Úvodní ustanovení právní úpravy povinností kupujícího vymezuje, že kupující zaplatí kupní cenu a věc převezme.

Kupující nemusí kupní cenu zaplatit, dokud nemá možnost si věc prohlédnout. To neplatí, byl-li ujednáán takový způsob předání věci, který možnost prohlídky vylučuje. Při určení ceny podle hmotnosti se má za to, že rozhoduje čistá hmotnost předmětu koupě.

Je-li kupující v prodlení s převzetím věci nebo s placením kupní ceny, uchová prodávající věc, může-li s ní nakládat, pro kupujícího způsobem přiměřeným okolnostem. Převzal-li kupující věc, kterou zamýšlí odmítnout, uchová ji způsobem přiměřeným okolnostem.

Kdo uchovává věc pro druhou stranu, může ji zadržet, dokud mu druhá strana neuhradí účelně vynaložené náklady spojené s uchováním věci.

Nebezpečí škody přechází na kupujícího převzetím věci. Týž následek má, nepřevzme-li kupující věc, ač mu s ní prodávající umožnil nakládat.

Jde-li o situace, kdy má kupující převzít věc od třetí osoby, přechází na něho nebezpečí škody okamžikem, kdy mohl s věcí nakládat, ne však dříve než v době určené jako čas plnění.

Přechod nebezpečí škody na věci, má-li prodávající předat zboží dopravci, řeší ustanovení § 2123 obč. zák.. Předá-li prodávající dopravci věc pro přepravu ke kupujícímu v místě určeném kupní smlouvou, přechází na kupujícího nebezpečí škody předáním věci dopravci v tomto místě, a nebylo-li místo smlouveno, předáním prvnímu dopravci pro přepravu do místa určení.

Je-li při uzavření smlouvy věc již přepravována, přechází nebezpečí škody na věci na kupujícího předáním věci prvnímu dopravci. Prodávající však nese škodu, k níž došlo před uzavřením smlouvy, a prodávající o ní věděl, anebo o ní vzhledem k okolnostem vědět měl.

Jde-li o věci podle druhu, pak podle ustanovení § 2124, nebezpečí škody na věci určené podle druhu nepřejde na kupujícího, který věc nepřevzal, dříve než věc bude pro účel smlouvy dostatečně oddělena a odlišena od jiných věcí téhož druhu.

Škoda na věci, vzniklá po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího, nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže prodávající škodu způsobil porušením své povinnosti. To však neplatí, uplatnil-li kupující právo žádat dodání náhradní věci, nebo odstoupil-li od smlouvy.

7. Svépomocný prodej

Svépomocný prodej je regulován § 2126 a § 2127. Je-li některá ze smluvních stran povinna věc převzít (nemusí se jednat jen o kupujícího, nýbrž i o prodávajícího, kterému vzniká povinnost převzít od kupujícího věc s vadou, věci dodané v přebytečném množství apod.) od druhé smluvní strany a neučiní-li to, pak nelze tuto druhou stranu nutit, aby nepřevzatou věc u sebe uchovávala po neúměrně dlouhou dobu. Proto se zakládá právo věc svépomocně, a tudíž i vlastním jménem, prodat.

Protože se však při svépomocném prodeji jedná o prodej cizí věci, děje se takový prodej na účet toho, kdo se ocitl s převzetím věci v prodlení. Z toho důvodu musí být výtěžek z prodeje vydán prodlévající straně; to však nebrání, aby ten, kdo věc prodal, započítal k tíži tohoto výtěžku účelně vynaložené náklady, které mu vznikly úschovou věci a následně i jejím prodejem.

Prodlením strany s převzetím věci vzniká druhé straně právo věc po předchozím upozornění na účet prodlévajícího vhodným způsobem prodat poté, co prodlévajícímu poskytla dodatečnou přiměřenou lhůtu k převzetí. To platí i tehdy, prodlévá-li strana s placením, kterým je předání věci podmíněno. Hrozí-li věci rychlá zkáza a není-li na upozornění čas, není upozornění nutné.

8. Vedlejší ujednání při kupní smlouvě

Poslední část tohoto pojednání je věnována vedlejším ujednáním při kupní smlouvě, upraveným v ustanoveních § 2132 až 2157 obč.zák..

Vedlejší ujednání při kupní smlouvě mají velký praktický význam, a z toho důvodu věnují standardní zákoníky pozornost jejich úpravě. Předchozí české právo upravovalo demonstrativně výhradu vlastnictví (§ 601 občanského zákoníku, § 444 a 445 obchodního zákoníku), předkupní právo a právo zpětné koupě (§ 602 a násl. občanského zákoníku) a koupi na zkoušku a cenovou doložku (§ 471 a násl. obchodního zákoníku). Dnešní obč.zák. z této úpravy vychází, přejímá ji v podstatném rozsahu, ale rozšiřuje výslovně upravené doložky ještě o výhradu zpětného prodeje a výhradu lepšího kupce, přičemž ponechává i nadále výčet vedlejších ujednání jako demonstrativní.

K významnějším posunům dochází v úpravě ujednání o výhradě vlastnického práva a o právu předkupním.

Ustanovení o výhradě práva vlastnického dávají přednost konstrukci rozšířené výhrady vlastnického práva, jakou dříve zvolil obchodní zákoník v § 445, čímž se stranám umožňuje vázat nabytí vlastnického práva kupujícím i na splnění jiné odkládací podmínky, než je jen zaplacení kupní ceny. Zároveň stanoví, že prodlení kupujícího se splátkou nepřesahujícího desetinu kupní ceny neopravňuje prodávajícího smluvní vztah zrušit, zaplatí-li kupující dlužnou splátku nejpozději s následující splátkou (snaží se zabránit i šikanoznímu

zneužívání práva). Konkretizuje se tak obecné pravidlo o podstatném a nepodstatném porušení smlouvy a brání tak riziku zbytečných sporů. Vzhledem k dispozitivní povaze regulace se však nebrání opačnému ujednání stran, a to bude-li mít poctivý opodstatněný obsah.

Co se týká výhrady vlastnického práva, vyhradí-li si prodávající k věci vlastnické právo, má se za to, že se kupující stane vlastníkem teprve úplným zaplacením kupní ceny. Nebezpečí škody na věci však na kupujícího přechází již jejím převzetím.

Výhrada vlastnického práva působí vůči věřitelům kupujícího jen tehdy, bylo-li ujednání pořízeno ve formě veřejné listiny, popřípadě bylo-li pořízeno v písemné formě a podpisy stran úředně ověřeny, leč tehdy až ode dne úředního ověření podpisů. Je-li však výhrada vlastnického práva ujednána ohledně věci zapsané do veřejného seznamu, působí vůči třetím osobám, jen byla-li do tohoto seznamu zapsána.¹³

Další upravenou výhradou je výhrada zpětné koupě. Z ujednání o výhradě zpětné koupě vzniká kupujícímu povinnost převést na požádání věc prodávajícímu za úplatu zpět. Kupující vrátí prodávajícímu věc v nezhoršeném stavu a prodávající vrátí kupujícímu kupní cenu; tím jsou vyrovnány i užitky z peněz a plody z věci snad vytěžené.

Výhrada zpětné koupě zavazuje dědice a právo na zpětnou koupi lze zcizit, jen je-li to výslovně ujednáno.

Nebyla-li ujednána lhůta, ve které má prodávající právo žádat vrácení věci, platí vzhledem k movité věci za ujednanou tříletá lhůta (k nemovité věci desetiletá lhůta).

Ustanovení § 2136 pak řeší vynaložení nákladu na věc kupujícím. Vynaložil-li kupující na věc náklad k jejímu zlepšení, anebo mimořádný náklad pro její zachování, náleží mu stejná náhrada jako poctivému držiteli; pokud se ale vrácení věci zmaří nebo zhorší její hodnota z důvodů, za které kupující odpovídá, nahradí prodávajícímu škodu.

Byla-li výhrada zpětné koupě ujednána k věci zapsané do veřejného seznamu jako právo věcné, lze věc zatížit jen se souhlasem toho, pro koho je právo zpětné koupě ve veřejném seznamu zapsáno.

Upravena je též i výhrada zpětného prodeje, neboť podle § 2139 občán. zák. se ustanovení o zpětné koupě se obdobně použijí i na ujednání, kterým si kupující vymíní, že věc prodá prodávajícímu zpět. Následující úprava obsažená v § 2140 až 2149 občán.zák. je věnována předkupnímu právu. Ujedná-li si

¹³ Z judikatury související problematiky: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.1.2017 sp. zn. 21 Cdo 3263/2016: Závazkový právní vztah (.....) působí zásadně jen mezi účastníky (.....) smlouvy. Zástavní právo zřízené (.....) k věci, kterou stát nabyt na základě tzv. odumrtí, nezaniká přechodem zástavy na stát.

předkupník k věci předkupní právo, vzniká dlužníku povinnost nabídnout věc předkupníkovi ke koupi, pokud by ji chtěl prodat třetí osobě (koupěchtivému).¹⁴

Předkupní právo lze zvláštním ujednáním rozšířit i na jiné způsoby zcizení. Předkupní právo lze také ujednat i mimo souvislost s kupní smlouvou.¹⁵

Ustanovení § 2150 obč. zák. upravuje koupi na zkoušku, při níž platí, že kdo koupí věc na zkoušku, kupuje s podmínkou, že věc ve zkušební lhůtě schválí.

Přitom neujednají-li strany zkušební lhůtu, činí u movitých věcí tři dny (u nemovitých věcí jeden rok od uzavření smlouvy). Plyne-li však z jednání o uzavření smlouvy, že věc má být prohlédnuta nebo vyzkoušena po odevzdání, běží zkušební doba ode dne odevzdání.

Nepřevzal-li kupující zboží, má podmínka povahu podmínky odkládací, a tato podmínka se považuje za zmařenou, jestliže kupující nesdělí prodávajícímu ve zkušební době, že zboží schvaluje.

Převzal-li kupující zboží, má podmínka povahu podmínky rozvazovací a platí, že kupující zboží schválil, jestliže je písemně neodmítne ve zkušební době.

Kupující nemá právo zboží odmítnout, jestliže nemůže zboží vrátit ve stavu, v jakém je převzal. Ke změnám vyvolaným vyzkoušením věci se nepřihlíží.

Kromě koupě na zkoušku lze sjednat i koupi po zkoušce, koupi podle zkoušky, koupi s výhradou výměny, opční právo apod. Lze zde plně využít smluvní volnosti.

Je však možno sjednat i výhradu lepšího kupce, která je upravena v ustanovení § 2152 a 2153. Uzavřením kupní smlouvy s výhradou lepšího kupce nabývá prodávající právo dát přednost lepšímu kupci, přihlásí-li se v určené lhůtě. Tato lhůta činí u movitých věcí tři dny (u nemovitých věcí jeden rok od uzavření smlouvy).

Zda je nový kupce lepší, rozhoduje prodávající; může dát zejména přednost novému kupci, třebaže první nabízí vyšší cenu. Obdobně jako u koupě na zkoušku se posoudí, ve kterých případech má výhrada lepšího kupce povahu podmínky odkládací a v kterých povahu podmínky rozvazovací.

---

¹⁴ Z judikatury: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.1.2006 sp.zn. 33 Odo 663/2004: Pokud dojde poté, co byla učiněna povinným nabídka předkupního práva oprávněnému, ke změně podmínek, za nichž je věc povinným nabízena oprávněnému ke koupi, je třeba, aby tato změna podmínek byla oznámena právním úkonem povinného výslovně adresovaným oprávněnému. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2016 sp.zn. 22 Cdo 4449/2015: Nabídka na realizaci zákonného předkupního práva, učiněná spoluvlastníkoví, váže dědice povinného spoluvlastníka. Účinky nabídky nezanikají jeho smrtí.

¹⁵ Z judikatury: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2018 sp.zn. 21 Cdo 3066/2017: Právní jednání směřující k uzavření smlouvy je nabídkou, pokud obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a pokud z něho plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata. Smlouva je poté uzavřena okamžikem, kdy přijetí nabídky nabývá účinnosti.

Občanský zákoník v ustanoveních § 2154 až 2156 věnovaným cenové doložce recipuje (s drobnými změnami) právní úpravu obchodního zákoníku. V tuzemsku lze využít i dalších smluvních ujednání, typických jinak pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodě, budou-li v souladu se zásadou poctivého obchodního styku. Může se např. i sjednat přepočtení měn, je-li cena ve smlouvě uvedena v Kč a dohodnuto např., že se má platit v EUR či jiné měně.

Cenová doložka, která může být sjednána různým způsobem (jak jsme již upozornili v textu o sjednávání ceny obecně), má zabránit nepříznivým důsledkům zvyšování cen subdodávek při jinak pevné ceně finálního zboží. Jestliže strany dohodnou při určení ceny, že její výše má být dodatečně upravena s přihlédnutím k výrobním nákladům, a neurčí-li, které složky výrobních nákladů jsou rozhodné, mění se kupní cena v poměru k cenovým změnám hlavních surovin potřebných k výrobě prodávajícího zboží (obecná cenová doložka). Po našem soudu je vhodné předem dohodnout o jaké hlavní vstupy (suroviny, subdodávky) se bude jednat. Předejde se tak možným sporům.

Neurčí-li strany ve smlouvě, která doba je rozhodující pro posuzování cenových změn, přihlíží se k cenám v době uzavření smlouvy a v době, kdy měl prodávající zboží dodat. Má-li se dodání zboží uskutečnit během určité lhůty, je rozhodná doba skutečného včasného plnění, jinak konec této lhůty.

Je-li prodávající v prodlení s dodáním zboží, a v době skutečného dodání jsou ceny u rozhodných složek výrobních nákladů nižší než ceny v době uvedené výše, přihlíží se k těmto nižším cenám.

Práva a povinnosti stran z doložky zanikají, jestliže oprávněná strana svá práva neuplatní u druhé strany bez zbytečného odkladu po dodání zboží. Uplynutím lhůty "bez zbytečného odkladu" práva zanikají, jde tedy o lhůtu prekluzivní.

Ujednat je možno i jiné výhrady a podmínky. Zejména bude sjednána i tzv. měnová doložka. Po našem soudu lze totiž také mezi tuzemskými subjekty měnovou doložku dohodnout. Zejména strojírenské a elektrotechnické zboží totiž postupně připomíná stavebnice při použití komponentů vyráběných v řadě zemí světa a ceny tuzemských dodávek mohou být závislé i na kursu cizích měn.

Stanoví-li smlouva, že cena nebo jiný peněžitý závazek se rozumí při určitém kursu měny, v níž má být závazek plněn (zajišťovaná měna), ve vztahu k určité jiné měně (zajišťující měna), a dojde-li po uzavření smlouvy ke změně kursovního poměru obou měn, je dlužník povinen zaplatit částku sníženou nebo zvýšenou tak, aby částka v zajišťující měně zůstala nezměněná.

V ustanovení § 2157 obč.zák. je přitom určeno, že ujednají-li strany jiné výhrady nebo podmínky připouštějící změnu nebo zánik práv a povinností z kupní smlouvy, zaniká výhrada nebo podmínka nejpozději do jednoho roku od účinnosti kupní smlouvy, pokud ji neuplatnil v této lhůtě ten, kdo je z výhrady nebo podmínky oprávněn.

Závěr

Právní úprava koupě je ze všech upravených smluvních typů obsahově nejbohatší, zásadně je však dispozitivní. Při své relativní bohatosti obsahu nemůže text zákona pamatovat na všechny otázky, které by bylo vhodné sjednat, nemůže přitom ani zohlednit všechna specifika různých předmětů plnění (např. stavebního materiálu, odlitků atd.). Proto je třeba i u této smlouvy věnovat řádnou pozornost jejímu sjednání. Lze přitom vhodně využít (kromě běžných koupí) i právní službu.

S ohledem na konkrétního obchodního partnera je vhodné volit také právní či obchodní zajišťovací nebo utvrzovací prostředky (např. smluvní pokuty, sjednávání zástavního práva, ručení, výhradu vlastnického práva, sjednávání zálohy, sjednávání dílčího plnění, dílčího placení a způsobů fakturace). Písemná forma smlouvy není sice obecně předepsaná. Pokud nejde o bagatelní případy, lze ji jen doporučit.

Pro případ event. sporu a jeho rychlého řešení lze doporučit i sjednání rozhodčí doložky pověřující k rozhodnutí sporu přísl. konkrétní rozhodčí soud.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

JANKŮ, M. a kol.: *Nové občanské právo v kostce*, C. H. Beck, Praha, 1. vydání, 2014.

KINDL, M., ROZEHNAL, A. a kol.: *Občanský zákoník, Praktický komentář, sv.II.*, Aleš Čeněk, Plzeň, 1. vydání, 2019.

MAREK, K.: *Smluvní obchodní právo. Kontrakty*, 4. aktualizované a rozšířené vydání, Brno. Masarykova univerzita, 2008.

KRÁLOVÁ K., MAREK, K.: *K uzavírání smluv při použití obchodních podmínek, vykládacích pravidel a obchodních zvyklostí*, časopis *Soukromé právo*, Wolters Kluwer Praha, č. 12 /2021.

LIŠKA, P. a kol.: *Meritum Obchodní závazky*, Wolters Kluwer Praha, 1. vydání, 2021

RABAN, P. a kol.: *Obchodní právo, Václav Klemm Brno, 1. vydání 2020.*

ŠTENGLOVÁ, I.; TOMSA, M.; PLÍVA, S.: *Obchodní zákoník, komentář*, C. H. Beck Praha, 12. vydání, 2010.

ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J.: *Občanský zákoník, Komentář, sv.V.*, Wolters Kluwer Praha, 1. Vydání, 2014.

Souvisící právní předpisy

Dřívější občan.zák., zák. č. 40/1964 Sb.

Dřívější obchod.zák., zák. 513/1991 Sb.

Judikatura

Rozsudek NS z 25.1.2006 sp.zn.33 Odo 663/2004

Rozsudek NS z 11.4.2007 sp.zn. 21 Cdo 694/2006

Rozsudek NS z 28.11.2008 sp.zn. 33 Odo 1300/2006

Rozsudek NS z 30.7.2015 sp.zn. 30 Cdo 530/2014

Usnesení NS z 19.6.2015 sp.zn. 23 Cdo 1141/2015

Rozsudek NS z 12.10.2015 sp.zn. 32 Cdo 694/2015

Rozsudek NS z 25.1.2017 sp.zn. 21 Cdo 3263/2016

Rozsudek NS z 28.3.2018 sp.zn. 21 Cdo 2066/2017

RODOVÁ VYVÁŽENOSŤ VO VRCHOLOVÝCH ORGÁNOCH KÓTOVANÝCH SPOLOČNOSTÍ – NEŠTANDARDNÝ ZÁSAH EURÓPSKEHO ZÁKONODARCU?

GENDER BALANCE ON CORPORATE BOARDS OF LISTED COMPANIES – ATYPICAL INTERVENTION OF THE EUROPEAN LEGISLATOR?

Žofia Mrázová¹

Abstrakt

Po desiatich rokoch od predloženia pôvodného návrhu bola na európskej úrovni prijatá smernica č. 2022/2381, ktorej cieľom je zabezpečiť vyvážené zastúpenie žien a mužov vo vrcholových orgánoch kótovaných spoločností. Cieľom tohto príspevku je predniesť úvahy o aktuálnosti a vhodnosti prijatého textu smernice v kontexte súčasných tendencií uplatňovania politiky rozmanitosti, právnych otázok, ktoré ostali aj po prijatí smernice naďalej nezodpovedané, a ďalších aspektoch, s ktorými sa bude musieť popasovať nielen slovenský zákonodarca.

Kľúčové slová

Rodová vyváženosť, smernica o zastúpení žien v orgánoch, kótované spoločnosti.

Abstract

The adoption of the Women on Board Directive (No. 2022/2381) aiming to ensure a balanced representation of women and men on boards of listed companies comes ten years after the initial proposal was first made. The aim of the paper is to discuss the relevance of the adopted text of the directive in the context of the current tendencies in diversity policies, the legal questions that remain unanswered even after the adoption of the directive, and further steps awaiting not only Slovak legislator in this matter.

Keywords

Gender balance, women on board directive, listed companies.

*If Lehman Brothers had been a bit more Lehman Sisters ... we would not have had the degree of tragedy that we had as a result of what happened.
(Christine Lagarde)*

---

¹ JUDr. Žofia Mrázová, PhD., MCL je odborná asistentka na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Tento príspevok bol financovaný z VEGA č. 1/0259/22 a podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0424.

Úvod

Hoci je téma rodovej vyváženosti a zvýšenia podielu žien v riadiacich orgánoch obchodných spoločností dlhodobo rezonujúca, slovenské právne prostredie sa doposiaľ k téme diverzity stávalo rezervovane. Na vnútroštátnej úrovni nebola požiadavka rodovej vyváženosti vo vzťahu k obchodným spoločnostiam, či už kótovaným alebo s majetkovou účasťou štátu, doposiaľ formulovaná. Navyše sa javí, že kroky vedúce k zvýšeniu podielu žien vo vedení spoločností neboli zo strany slovenského zákonodarcu do budúca ani len plánované, o čom svedčí absencia zmienky o uplatňovaní politiky diverzity v Legislatívnom zámere rekodifikácie práva obchodných spoločností, hoci ten sa okrajovo zmieňuje o iných politických iniciatívach uplatňovaných pri správe a riadení spoločností.²

Oproti tomu, otázke rovnakého postavenia žien a mužov a otázke rodovej diverzity v riadiacich orgánoch spoločností sa venuje zvýšená pozornosť na európskej úrovni. Požiadavka o zlepšenie rodovej vyváženosti medzi nevykonnými členmi správnej rady alebo členmi dozornej rady bola jasne formulovaná už v Akčnom pláne z oblasti práva obchodných spoločností v roku 2012³ a následne pretavená do prvotného návrhu smernice, ktorý mal za cieľ dosiahnuť zvýšenie počtu žien vo vrcholových (dozorných) orgánoch kótovaných spoločností.⁴ Pôvodný návrh smernice z roku 2012 sa stal predmetom rozsiahlych odborných analýz a hodnotení adekvátnosti nielen navrhovaného textu, ale aj samotného významu a efektivity rodovej diverzity vo vrcholových orgánoch najväčších európskych spoločností.⁵ Za ostatných desať rokov bolo publikované nespočetné množstvo odborných a vedeckých štúdií na tému rodovej rovnosti pri správe a riadení obchodných spoločností, a to nielen z oblasti práva, ale aj ekonómie a spoločenských vied. Niektoré z nich prichádzajú s argumentom, že prítomnosť žien vo vrcholových orgánoch spoločností môže mať pozitívny vplyv na ich správu a riadenie poukazujúc pritom na skutočnosť,

---

² Legislatívny zámer rekodifikácie práva obchodných spoločností, máj 2021. Dostupný tu: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/02/Legislativny-zamer-ZoOSaS_2021.pdf.

³ Akčný plán: Európske právo obchodných spoločností a správa a riadenie spoločností – moderný právny rámec pre väčšiu angažovanosť akcionárov a udržateľné spoločnosti. KOM/2012/0740 v konečnom znení.

⁴ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zlepšení rodovej vyváženosti medzi nevykonnými riadiacimi pracovníkmi spoločností kótovaných na burze a súvisiacich opatreniach z 14. novembra 2012. KOM (2012) 614 v konečnom znení.

⁵ Z česko-slovenskej spisby pozri napr. MUSA, H. a kol.: Gender Equality and Corporate Governance in Slovakia. In: *Ekonomika a management*, 2017, č. 1, s. 98-110, ŘÍČKA, R.: Genderová vyváženosť v evropských spoločnostiach skrze kvóty – nutnosť alebo „absurdita“. In: *Právny obzor*, 2014, č. 2, s. 154-175, JOSKOVÁ, L.: Budou mít akciové spoločnosti lepší dozorní rady? (K účasti žien ve vedení spoločností). In: *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 7-8, s. 203-207. BEJČEK, J.: Kdo má odpovídat za „správne“ složení statutárních orgánu obchodních korporací? In: *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 10, s. 19-27.

že rôznorodejšie zmysľovanie posilňuje kvalitu rozhodovania, finančnú výkonnosť a ziskovosť dotknutých spoločností.⁶ Na druhej strane, viaceré empirické štúdie neposkytujú jednoznačné závery o pozitívnom vplyve na hospodárske výsledky spoločností, keďže sú založené len na jednoduchej korelácii bez preukázania príčinnej súvislosti. Vzhľadom na zameranie nášho príspevku nám však nateraz neostáva priestor pre detailnejšie skúmanie jednotlivých teórií a názorov na túto problematiku.

Pôvodný návrh Komisie o vyváženom zastúpení pohlaví (v revidovanom znení z roku 2017) nebol ani po niekoľkých rokoch prijatý, a to najmä z dôvodu pretrvávajúcich výhrad niektorých členských štátov, ktoré prijatie návrhu smernice blokovali. Intervencia zo strany EÚ, ktorá mala urýchliť pokrok v oblasti rodovej vyváženosti, tak bola odsunutá na neurčito.

1. Vnútroštátne opatrenia na zvyšovanie podielu žien v orgánoch obchodných spoločností

Napriek absencii európskej úpravy bolo možné v praxi sledovať výrazný pokrok vo zvyšovaní podielu žien vo vrcholových orgánoch spoločností,⁷ a to aj v tých členských štátoch, v ktorých doposiaľ neboli prijaté žiadne zákonné normy alebo akékoľvek opatrenia vo forme odporúčaní týkajúcich sa kvót.⁸ Medzi jednotlivými členskými štátmi je však možné pozorovať značné rozdiely pri spôsobe uplatňovania tejto politiky. Odporúčacie kvóty alebo všeobecné požiadavky na uplatňovanie pravidiel rodovej vyváženosti pri obsadzovaní pozícií v orgánoch spoločností boli postupne formulované vo viacerých členských štátoch, spravidla pre kótované spoločnosti. Niektoré členské štáty (Rakúsko, Nemecko, Grécko, Holandsko, Portugalsko, Švédsko) prikrčili k úprave zákonom stanovených kvót a uložili kótovaným spoločnostiam povinnosť dosiahnuť zákonom stanovené podiely v určitej dobe. Pridali sa tak k tým členským štátom, ktoré zákonom stanovené kvóty upravovali ešte pred prvotným predstavením návrhu smernice v roku 2012 (napr. Nórsko, Francúzsko, Belgicko, Taliansko).⁹ Navyše, niektoré členské štáty sa vydali cestou uplatňovania politiky širšej rozmanitosti (Francúzsko), iné zas prijali alternatívne opatrenia a uplatnili rodovú politiku pre spoločnosti s majetkovou účasťou štátu alebo spoločnosti pôsobiace v bankovom sektore. Zaujímavosťou

---

⁶ DHIR, A. A.: *Challenging Boardroom Homogeneity. Corporate Law, Governance and Diversity*. New York: Cambridge University Press, 2015, s. 59. Taktiež pozri recitál 16 smernice.

⁷ Gender Diversity Index of women on boards and in corporate leadership, 2021, Dostupné tu: <https://europeanwomenonboards.eu/wp-content/uploads/2022/01/2021-Gender-Diversity-Index.pdf>.

⁸ DENIS, E.: *OECD Corporate Governance Working Papers No. 28. Enhancing gender diversity on boards and in senior management of listed companies*, 2022, s. Dostupné tu: [4f7ca695-en.pdf](https://www.oecd-ilibrary.org/publications/4f7ca695-en) (oecd-ilibrary.org).

⁹ *Ibid.*, s. 12-13.

taktiež je, že aj štáty, ktoré pôvodne upravovali zastúpenie žien vo vrcholových orgánoch výlučne v kódexe správy a riadenia spoločností bez stanovenia pevných kvót, zákonné kvóty bez európskeho imperatívu, ktorý výslovne odmietali, zaviedli tiež (Nemecko).

Nesplnenie zákonom stanovených kvót je vo väčšine členských štátov prísne sankcionované, a to buď peňažnou pokutou (Belgicko, Francúzsko), verejným upozornením o porušovaní rodových opatrení s potenciálnou pokutou (Portugalsko), zrušením spoločnosti súdom, možnosťou vyhlásenia volieb členov orgánov za neplatné (Rakúsko, Nemecko, Francúzsko), alebo stiahnutím akcií spoločnosti z verejného obchodovania (Nórsko).¹⁰ Podľa dostupných štatistík sa javí, že zákonom stanovené kvóty sa dosahujú skôr ako len ciele, ktoré sa na základe dobrovoľnosti majú dosiahnuť.¹¹ Zverejnené údaje taktiež preukazujú, že zatiaľ čo podiel žien na nevykonných pozíciách v orgánoch spoločností v priemere stúpa, podiel žien v najvyšších výkonných pozíciách (CEO) zostáva minimálny.¹²

Uplatňovanie odlišných prístupov medzi členskými štátmi a úplná absencia národných právnych úprav v niektorých členských štátoch viedli k opätovnému oživeniu potreby prijatia smernice, ktorá by zaviedla európske povinné kvóty pre menej zastúpené pohlavie vo vrcholových orgánoch. Napriek kritickým ohlasom ohľadom navrhovaného znenia textu smernice,¹³ bola po uplynutí dekády na pôde EÚ dosiahnutá politická dohoda a dňa 23. novembra 2022 prijatá smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2381 o zlepšení rodovej vyváženosti medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností a súvisiacich opatreniach (ďalej len ako „*smernica*“).¹⁴ Prijatá smernica sa vo viacerých aspektoch od pôvodného návrhu líši, a to okrem iného aj tým, že popri stanovení povinných kvót pre nevykonných členov správnej rady a členov dozornej rady sa alternatívne stanovujú kvóty súhrne pre všetky pozície členov volených orgánov kótovaných spoločností.

2. Smernica EÚ č. 2022/2381 o zlepšení rodovej vyváženosti medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností

Ako sme už v úvode načrtli, hlavným cieľom nedávno prijatej smernice je dosiahnuť rodovo vyvážené zastúpenie žien a mužov vo vrcholových pozíciách v spoločnostiach, ktorých akcie sú prijaté na obchodovanie na regulovanom

---

¹⁰ *Ibid.*, s. 7.

¹¹ *Ibid.*, s. 8.

¹² *Ibid.*, s. 6.

¹³ The European Company Law Experts Group. *Gender Balance Broom Wagon – The resurrection of the Commission Proposal on improving the gender balance among board members*, marec 2022, Dostupné tu: <https://blogs.law.ox.ac.uk/>.

¹⁴ Ú. v. EÚ L 315/44, 7.12.2022, s. 44-59.

trhu. Podľa čl. 5 smernice majú členské štáty zabezpečiť, aby do 30. júna 2026 bol (i) podiel menej zastúpeného pohlavia vo funkcii nevýkonných členov správnych orgánov alebo členov dozorných rád kótovaných spoločností minimálne 40% a aby si kótované spoločnosti zároveň stanovili individuálne kvantitatívne ciele pre zlepšenie rodovej vyváženosti medzi členmi výkonného (štatutárneho) orgánu a zamerali sa na ich dosiahnutie alebo (ii) aby podiel menej zastúpeného pohlavia v akejkoľvek riadiacej pozícii, či už výkonnej alebo nevýkonnej, bol najmenej 33%. Zjednodušene povedané, ženy by mali tvoriť minimálne 40% členov dozornej rady kótovanej spoločnosti a taktiež spoločnosťou individuálne stanovený podiel aj v štatutárnom orgáne, alebo alternatívne, aspoň 33% zo všetkých členov štatutárneho orgánu alebo dozornej rady kótovanej spoločnosti. Smernica sa teda zameriava na zlepšenie rodovej vyváženosti na všetkých riadiacich pozíciách, nielen tých nevýkonných.

Požiadavky smernice sa vzťahujú iba na spoločnosti so sídlom v niektorom z členských štátov EÚ, ktorých akcie sú prijaté k obchodovaniu na regulovanom trhu v niektorom z členských štátov (európske kótované spoločnosti). Na konkrétnu spoločnosť sa budú vzťahovať právne normy toho členského štátu, v ktorom má táto spoločnosť svoje sídlo.¹⁵ Smernica sa nevzťahuje na mikropodniky a na malé a stredné podniky, t.j spoločnosti, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov EUR alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov EUR.¹⁶

Prijatá smernica síce podrobne neharmonizuje podmienky výberu alebo kvalifikačné kritéria na obsadzovanie pozícií v orgánoch spoločností, avšak zavádza minimálne procesné požiadavky pre tie kótované spoločnosti, v ktorých vyvážené rodové zastúpenie nie je dosiahnuté. Kľúčovým prostriedkom k dosiahnutiu rodovej vyváženosti je tak stanovenie jasných procesných pravidiel pre voľbu členov orgánov, pričom pri rovnako kvalifikovaných kandidátoch (pokiaľ ide o vhodnosť, spôsobilosť a profesionálne výsledky), má byť uprednostnený kandidát nedostatočne zastúpeného pohlavia.

Kótované spoločnosti budú povinné raz ročne poskytnúť príslušným orgánom informácie o rodovom zastúpení vo svojich vrcholových orgánoch, prijatých opatreniach na dosiahnutie smernicou stanovených cieľov, prípadne o dôvodoch, pre ktoré tieto ciele nedosiahli a komplexný opis opatrení, ktoré plánujú prijať za účelom dosiahnutia kvót. Tieto informácie budú povinne zverejňovať aj na svojich webových sídlach.¹⁷

V nasledujúcich statiach upriamime pozornosť na štyri vybrané aspekty smernice – právny rámec, rozsah politiky diverzity, procesné pravidlá pre výber kandidátov na členov orgánov a ochranu neúspešného kandidáta – ktoré aj po prijatí smernice vyvolávajú rad ďalších otázok.

---

¹⁵ Čl. 4 smernice.

¹⁶ Recitál 29 smernice spolu s článkom 3 (8) smernice.

¹⁷ Čl. 7 (1) a (2) smernice.

2.1 Právny základ pre prijatie smernice

Jednou z najväznejších výhrad týkajúcich sa prijatia pravidiel o rodovej vyváženosti prostredníctvom európskej smernice bolo stanovenie právneho základu pre jej prijatie. Smernica sa vo svojom texte odvoláva na článok 157 (3) a (4) Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý umožňuje zaviesť opatrenia umožňujúce osobitné výhody menej zastúpenému pohlaviu za účelom ľahšieho uplatnenia sa v odbornej pracovnej činnosti alebo ako prevenciu či kompenzáciu nevýhod v profesijnej kariére.¹⁸ Napriek kritickým ohlasom k stanovenému právnenému základu, Komisia EÚ považovala článok 157 (3) Zmluvy o fungovaní EÚ, využívajúci sa skôr pri harmonizácii pravidiel pracovného práva, ako dostatočný právny základ na prijatie smernice upravujúcej voľbu členov orgánov spoločností, teda otázku priamo patriacu do oblasti práva obchodných spoločností. Zaujímavosťou je, že v oficiálnom dokumente Komisie, v ktorom argumentačne vysvetľuje právny základ pre prijatie smernice o rodovej vyváženosti¹⁹ sa výslovne uvádza, že v prípade prijatia smernice sa „v žiadnom prípade nejedná o harmonizáciu práva obchodných spoločností.“²⁰ Je preto namieste sa pýtať o harmonizáciu akej oblasti práva sa teda jedná, ak sa stanovujú kritéria a podmienky pre voľbu členov orgánov obchodných spoločností? V tomto kontexte potom paradoxne vyznieva aj skutočnosť, že väčšina členských štátov normatívne zakotvila rodové kvóty práve v zákonníkoch obsahujúcich úpravu obchodných spoločností.

Pozerajúc sa na text smernice cez prizmu jazyka korporáčného práva nie je možné si nevšimnúť, že európsky zákonodarca vníma voľbu alebo menovanie člena orgánu spoločnosti skôr ako výberové konanie do zamestnaneckého pomeru, pričom nezohľadňuje to, ako sú spoločnosti organizované. Členovia orgánov sú volení v zásade valným zhromaždením, pričom každý akcionár má právo navrhnúť kandidáta na člena orgánu spoločnosti a je oprávnený hlasovať podľa vlastného uváženia. Akcionár nie je povinný zverejňovať informácie o tom ako alebo prečo hlasoval/nehlasoval za konkrétneho kandidáta. Avšak, ako uvedieme neskôr, informácie o spôsobe alebo dôvodoch hlasovania za konkrétneho kandidáta bude spoločnosť povinná preukázať, ak chce byť úspešná v potenciálnom spore s neúspešným kandidátom na člena orgánu.

Smernica výslovne neukladá povinnosti akcionárom/zamestnancom, ktorí v skutočnosti voľbu členov orgánov vykonávajú, ale vyžaduje, aby akcionári alebo zamestnanci hlasujúci o voľbe člena orgánu spoločnosti boli riadne

---

¹⁸ Recitál 3 smernice.

¹⁹ Commission Staff Working Document. Detailed explanation of the choice of the legal basis for the Commission's proposal for a Directive on improving the gender balance among non-executive directors of companies listed on stock exchanges and related measures. Brusel 16.7.2013, SWD (2013) 278 final.

²⁰ Z anglického prekladu „*In no way, the proposal intends to harmonise company law.*“

informovaní o požiadavkách kladených smernicou a prípadných sankciách pre kótovanú spoločnosť za porušenie procesných pravidiel zabezpečujúcich vyvážené zastúpenie žien a mužov.

2.2 Rozsah diverzity v riadiacich orgánoch kótovaných spoločností

Je nepochybné, že od formulácie pôvodného návrhu smernice, ktorý reflektoval nerovné zastúpenie žien a mužov v orgánoch najväčších európskych spoločností, ubehlo viac ako desať rokov a za toto obdobie bol zaznamenaný výrazný posun vo vnímaní rodovej politiky a diverzity. V praxi sa už viaceré spoločnosti riadia pravidlami podpory rozmanitosti, ktoré zahŕňajú okrem biologických odlišností aj rodovú identifikáciu, etnickú príslušnosť, príslušnosť k určitej rase alebo vek. Širší rozsah politickej diverzity je možné pozorovať aj priamo v právnych úpravách jednotlivých členských štátov.

Napríklad vo Francúzsku²¹ sú kótované spoločnosti povinné na báze *comply-or-explain* vypracovať politiku rozmanitosti uplatňovanej pri výbere osôb na pozíciu členov orgánov, ktorá zahŕňa kritéria ako vek, pohlavie, kvalifikačné predpoklady a odbornú prax, a taktiež sú povinné popísať ciele tejto politiky, spôsoby jej implementácie a predbežne dosiahnuté výsledky. Existenciu pravidiel podporujúcich vyššiu mieru rozmanitosti predpokladá aj samotná smernica, ktorá vo výnimočných prípadoch umožňuje kótovanej spoločnosti neuprednostniť zvolenie ženy do orgánov spoločnosti, ak sa na vnútroštátnej alebo podnikovej úrovni uplatňuje politika rozmanitosti alebo z iných objektívnych dôvodov.²² Avšak, zatiaľ čo otázka zastúpenia na základe rodovej identifikácie alebo príslušnosti k určitému (minoritnému) etniku alebo rase sa výrazným spôsobom prejavuje najmä na americkom kontinente,²³ v Európskej únii sa požiadavka mandátornej diverzity sústreďuje výlučne na aktívne uprednostňovanie žien vo vrcholových orgánoch spoločností, bez zohľadnenia iných možností spektra.

Nejasnou je taktiež otázka, akým spôsobom sa bude postupovať v prípade členstva právnickej osoby vo volenom orgáne spoločnosti.²⁴ Akým spôsob sa budú vypočítavať rodové podiely ak je členom orgánu spoločnosti právnická osoba? Budú percentuálne podiely závisieť od (meniacich) sa zástupcov

---

²¹ Čl. L. 22-10-10 Code de Commerce.

²² Čl. 6 (2) smernice.

²³ V medzinárodnom meradle môžeme pozorovať posun k väčšej diverzite, zohľadňujúc zastúpenie etnických skupín alebo minoritnej rasy, ktorá sa uplatňuje v rámci politiky zabezpečenia rovnakých šancí na uplatnenie (*affirmative action*). Napríklad, pravidlá kótovania na burze NASDAQ v USA určujú pre kótované spoločnosti s viac ako piatimi členmi orgánu, aby aspoň dvaja z nich patrili do skupiny tzv. *diverse directors*, teda do skupiny osôb, ktoré sa identifikujú do kategórie: žena, nedostatočne zastúpená menšina alebo LGBTQ+.

²⁴ Túto možnosť výslovne upravuje aj pracovný návrh rekodifikácie Občianskeho zákonníka z roku 2022.

právnickej osoby, ktorá je členom orgánu spoločnosti? Aj na tieto otázky bude musieť vnútroštátny zákonodarca, ako aj samotné kótované spoločnosti náležite reagovať, aby sa vyhlí prípadným sporom alebo sankciám.

2.3 Procesné pravidlá pri výbere osoby na pozíciu člena orgánu spoločnosti

Ako sme už vyššie uviedli, smernica v článku 5 ukladá povinnosť členským štátom stanoviť spoločnostiam kótovaným na európskych burzách cenných papierov, aby zabezpečili podiel každého pohlavia vo funkcii nevýkonných členov orgánov najmenej na úrovni 40 %, alebo aby najmenej 33% všetkých členov ich výkonných a nevýkonných orgánov tvorili osoby s nedostatočne zastúpeným pohlavím.²⁵ Kótované spoločnosti budú povinné vybrať kandidáta na člena orgánu spoločnosti na základe komparatívneho posúdenia kvalifikácie, a to na základe vopred stanovených, jasných, neutrálne formulovaných a jednoznačných kritérií, ktoré sa uplatnia počas celého výberového konania nediskriminačným spôsobom.²⁶ Tieto kritériá môžu zahŕňať odbornú prax v riadiacich alebo dozorných úlohách, medzinárodné skúsenosti, multidisciplinárnosť, komunikačné zručnosti, schopnosť nadväzovať kontakty a preukázanie vedomostí v konkrétnych oblastiach, akými sú financie, finančný dohľad a riadenie ľudských zdrojov.²⁷

V situáciách, kedy sa voľba uskutočňuje medzi kandidátmi, ktorí sú rovnako kvalifikovaní, uprednostniť sa má kandidát menej zastúpeného pohlavia. Takáto preferencia však podľa smernice nie je bezpodmienečná. Vo výnimočných prípadoch môže objektívne posúdenie konkrétnej situácie, napríklad v prípade uplatňovania širšej politiky rozmanitosti, viesť k výberu mužského kandidáta, hoci ženy predstavujú menej zastúpené pohlavie v orgáne spoločnosti.

Vychádzajúc z textu smernice v prvom rade predpokladáme, že kótované spoločnosti budú musieť vypracovať komparatívnu analýzu kvalifikačných kritérií jednotlivých kandidátov na pozíciu člena orgánu spoločnosti. Ako sa však smernicou predpokladané procedurálne pravidlá budú môcť uplatňovať v procese voľby členov orgánov spoločností upravenom normami práva obchodných spoločností? Vo všeobecnosti totiž platí, že členov (dozorných) orgánov kótovaných spoločností volí valné zhromaždenie, prípadne aj zamestnanci, ak sa na spoločnosti uplatňujú pravidlá kodeterminácie.²⁸

---

²⁵ Ak sa na kótované spoločnosti nebude vzťahovať druhá z uvedených požiadaviek, budú si musieť stanoviť individuálne kvantitatívne ciele na zlepšenie rodovej vyváženej medzi členmi štatutárneho orgánu spoločnosti. Pozri čl. 5 (2) smernice.

²⁶ Čl. 6 (1) smernice.

²⁷ Recitál 39 smernice.

²⁸ Pozri § 200 ods. 1 Obchodného zákonníka.

Spoluúčasť zamestnancov pri voľbe členov dozornej rady môže spôsobovať, že rodové vyváženie medzi zástupcami zamestnancov bude určovať ktorých kandidátov môžu akcionári zvoliť, čím sa oslabuje ich rola v spoločnosti v prospech iných osôb a pretláčaných politických predstáv. Proces výberu kandidáta sa tak nevyhnutne bude prispôsobovať požadovanému výsledku.

Akcionári/zamestnanci však nie sú povinní hlasovať na základe predložených kvalifikačných kritérií ani na základe prijatej politiky v spoločnosti. Do popredia sa tým načrtá otázka, kto je zodpovedný za správne zloženie orgánov, ak spoločníci (zamestnanci) hlasujú v rozpore s predloženým hodnotením kvalifikačných predpokladov alebo v rozpore s prijatou politikou rozmanitosti. Spadá do povinnosti lojality akcionára povinnosť hlasovať v prospech osoby reprezentujúcej menej zastúpené pohlavie alebo sa sankcie uplatnia výlučne voči spoločnosti, ako samostatnému subjektu práva, ktorý však za konkrétneho kandidáta vôbec nehlasuje?

2.4 Ochrana osoby, ktorá nebola zvolená do funkcie člena orgánu spoločnosti

Podľa čl. 6 (3) smernice budú kótované spoločnosti povinné informovať osoby, ktoré boli kandidátmi na členov orgánov o (i) kvalifikačných kritériách, o ktoré sa výber opiera, (ii) objektívnom komparatívnom posúdení prihlásených kandidátov a (iii) v konkrétnom prípade o špecifických dôvodoch, ktoré viedli k výnimočnému uprednostneniu kandidáta dostatočne zastúpeného pohlavia. V kontexte informačnej povinnosti sa text smernice nelimituje výlučne na neúspešných kandidátov, preto usudzujeme, že ktorýkoľvek kandidát má právo byť informovaný o postupe výberu na funkciu člena orgánu. Takéto informačné právo akéhokoľvek kandidáta sa javí byť značne široké, zasahujúce do osobných práv iných osôb. Je taktiež otázne, či spoločnosti budú schopné poskytnúť požadované informácie (ne)úspešnému kandidátovi, ak samotný výber kandidáta je v rukách akcionárov, resp. zamestnancov.

V prípade sporu, ak sa na súdny alebo správny orgán obráti „neúspešný kandidát menej zastúpeného pohlavia“, zvyčajne žena, a dostatočne preukáže, že bola rovnako kvalifikovaná ako mužský kandidát, smernica predpokladá obrátené dôkazné bremeno, ktoré musí niesť kótovaná spoločnosť.²⁹ Tá bude povinná dokázať, že v konkrétnom prípade nedošlo k porušeniu procedurálnych postupov predpokladaných v čl. 6 (2) smernice, a existovali konkrétne dôvody, pre ktoré uprednostnila iného kandidáta.

Na základe uvedeného môžeme predpokladať, že kótované spoločnosti budú v praxi náchyľnejšie k uprednostňovaniu kandidáta menej zastúpeného pohlavia - ženy, a to aj v situáciách, na ktoré by sa mohli uplatňovať výnimky zohľadňujúce inú politiku rozmanitosti alebo špecifické postavenie druhého

---

²⁹ Čl. 6 (4) smernice.

kandidáta, a to najmä z dôvodu predchádzania potenciálnym sporom. Smernica totiž nepredpokladá rovnaký postup – obrátené dôkazné bremeno – v sporoch s neúspešným kandidátom (mužom), ktorý na základe podnikovej politiky rozmanitosti mal byť zvolený do pozície člena orgánu, ale valné zhromaždenie rozhodlo o zvolení ženy, t.j. menej zastúpeného pohlavia.

3. Preferencia osobitných vnútroštátnych pravidiel o rodovej vyvážení?

Text smernice je podľa nášho názoru popretkávaný množstvom paradoxov. Na jednej strane smernica uvádza, že členské štáty alebo samotné kótované spoločnosti môžu zaviesť aj priaznivejšie opatrenia na zabezpečenie vyváženejšieho zastúpenia žien a mužov ako predpokladá smernica, na druhej strane, európsky zákonodarca si je vedomý existencie odlišných pravidiel a kvót v jednotlivých členských štátoch a umožňuje členským štátom pozastaviť uplatňovanie procesných požiadaviek smernice, ak členské štáty preukážu dosiahnutie hoci len určitého pokroku v tejto oblasti.

Uplatňovanie procesných pravidiel predpokladaných smernicou je možné pozastaviť, (i) ak v kótovaných spoločnostiach zastáva menej zastúpené pohlavie najmenej 30% pozícií nevykonných členov orgánov alebo najmenej 25% všetkých pozícií členov orgánov, alebo (ii) ak vnútroštátna právna úprava zavádza kvóty na úrovni najmenej 30% pozícií nevykonných členov orgánov alebo najmenej 25% všetkých pozícií členov orgánov pre nedostatočne zastúpené pohlavie a zároveň obsahuje účinné, primerané a odrádzajúce sankcie, pričom platí, že kótované spoločnosti spadajúce mimo vnútroštátneho právneho rámca si povinne musia stanoviť individuálne ciele v tejto oblasti.³⁰ Európska únia tak uznáva účinnosť aj takých vnútroštátnych opatrení, ktoré upravujú nižšie percentuálne podiely ako predpokladá samotná smernica. Ak teda členské štáty stihli upraviť nižšie percentuálne podiely zastúpenia žien vo vrcholových orgánoch do 27. decembra 2022 alebo kótované spoločnosti tieto nižšie percentuálne body dosahujú aj bez zákonnej intervencie, takáto právna úprava sa považuje za postačujúcu a nie je potrebné upraviť zákonom vyššie percentuálne kvóty.³¹ Javí sa preto, že smernica je zacielená najmä na tie členské

---

³⁰ Čl. 12 smernice.

³¹ Podľa dostupných štatistík Európskeho inštitútu rodovej rovnosti (EIGE) najväčšie kótované spoločnosti so sídlom v Slovenskej republike ku koncu roka 2022 dosiahli percentuálny podiel 30,3% žien v dozorných radách, pričom v prvom polroku 2023 sa tento podiel znížil na 25%. Je však otázne, ktoré štatistické údaje sa budú brať do úvahy pri určovaní splnenia podmienok na pozastavenie uplatnenia požiadaviek smernice. Len doplníme, že oproti roku 2012, kedy podiel predstavoval 13,8% je možné pozorovať výrazné zvýšenie podielu žien v dozorných radách, a to napriek absencii akejkoľvek zákonnej úpravy alebo odporúčania. Štatistické údaje sú dostupné tu:

https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_bus_bus_wmid_comp_compbm/datatable.

štáty, ktoré doposiaľ žiadnu národnú právnu úpravu nemajú a tie „aktívnejšie“ členské štáty v tejto oblasti nemusia svoje menej prísne vnútroštátne právne úpravy upravovať podľa európskeho vzoru.

Na dosiahnutie cieľa stanoveného smernicou pritom nie je nevyhnutné, aby podiel žien v dozorných radách tvoril presne 40%, ale postačuje počet, ktorý je najbližšie k tomuto podielu. Tieto počty sú explicitne upravené v prílohe smernice. V zmysle prílohy smernice napríklad platí, že ak je v kótovanej spoločnosti zriadená dozorná rada so štyrmi členmi, na splnenie smernicou stanoveného cieľa postačuje, aby aspoň jedna pozícia bola obsadená ženou, čo predstavuje 25% podiel menej zastúpeného pohlavia.³² Domnievame sa preto, že takéto „alternatívne“ ciele smernice môžu byť kótovanými spoločnosťami v jednotlivých členských štátoch dosiahnuté už aj teraz, hoci to podľa štatistických údajov nemusí byť evidentné.

Záver

Pri uplatňovaní jednotlivých politických iniciatív je vždy otázne, do akej miery by moderné politiky mali byť súčasťou normatívneho rámca, *soft law* alebo spočívať iba na individuálnom nastavení pravidiel správy a riadenia konkrétnych spoločností.³³ Za účelom zvýšenia rodovej vyváženosti žien a mužov v orgánoch európskych kótovaných spoločností sa Európska únia rozhodla ísť cestou povinne stanovených kvót a procesných pravidiel na zabezpečenie týchto cieľov.

Členské štáty sú povinné implementovať smernicu do 28. decembra 2024 a pravidelne predkladať správy o prijatých opatreniach za účelom dosiahnutia cieľov smernice. Tie členské štáty, ktoré pozastavia účinnosť uplatňovania smernice, musia Komisiu informovať či naďalej spĺňajú podmienky pre neuplatňovanie vyšších kvót predpokladaných smernicou a akým spôsobom dosahujú pokrok k vyváženejšiemu rodovému zastúpeniu.

Zaujímavosťou je, že smernica má limitovanú účinnosť do 31. decembra 2038. Do tohto dátumu Komisia posúdi potrebu predĺženia účinnosti smernice prípadne rozšírenie jej rozsahu pôsobnosti aj na nekótované spoločnosti. Ako uvádza smernica, kótované spoločnosti určujú štandardy pre širšie hospodárstvo a „dá sa očakávať, že ich postupy budú napodobňovať aj iné typy spoločností.“³⁴ Len čas ukáže, či kótované spoločnosti dokážu naplniť svoju úlohu vzoru, ktorý sa uplatní aj pri iných typoch spoločností, ktoré sa na dobrovoľnej báze rozhodnú prijať opatrenia podporujúce rodovú vyváženosť žien a mužov vo vrcholových orgánoch spoločností. Určite však možno očakávať ďalšie nemalé množstvo

---

³² Príloha smernice: Cieľový počet riadiacich pracovníkov menej zastúpeného pohlavia.

³³ MRÁZOVÁ, Ž.: In: MRÁZOVÁ, Ž. – HUSÁR, J. – DOLNÝ, J. a kol.: *Volené orgány kapitálových spoločností. Vybrané otázky*. Košice: ŠafárikPress, 2021, s. 198.

³⁴ Recitál 27 smernice.

štatistických štúdií a odborných analýz o vplyve európskych povinných kvót na obsadzovanie žien do vrcholových pozícií v kótovaných spoločnostiach.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BEJČEK, J.: Kdo má odpovídat za „správne“ složení statutárních orgánů obchodních korporací? In: *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 10, s. 19-27. ISSN 1803-6554.

DENIS, E.: *OECD Corporate Governance Working Papers No. 28. Enhancing gender diversity on boards and in senior management of listed companies*, 2022, s. Dostupné tu: 4f7ca695-en.pdf (oecd-ilibrary.org).

DHIR, A. A.: *Challenging Boardroom Homogeneity. Corporate Law, Governance and Diversity*. New York: Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-1-316-61282-8.

JOSKOVÁ, L.: Budou mít akciové společnosti lepší dozorčí rady? (K účasti žen ve vedení společností). In: *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 7-8, s. 203-207. ISSN 1803-6554.

MRÁZOVÁ, Ž.: In: MRÁZOVÁ, Ž. – HUSÁR, J. – DOLNÝ, J. a kol.: *Volené orgány kapitálových spoločností. Výbrané otázky*. Košice: ŠafárikPress, 2021. ISBN 978-80-574-0067-7.

MUSA, H. a kol.: Gender Equality and Corporate Governance in Slovakia. In: *Ekonomika a management*, 2017, č. 1, s. 98-110.

ŘÍČKA, R.: Genderová vyváženost v evropských společnostech skrze kvózy – nutnost nebo „absurdita“ In: *Právní obzor*, 2014, č. 2, s. 154-175.

The European Company Law Experts Group: *Gender Balance Broom Wagon – The resurrection of the Commission Proposal on improving the gender balance among board members*, marec 2022, Dostupné tu: <https://blogs.law.ox.ac.uk/>.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2381 o zlepšení rodovej vyváženeosti medzi riadiacimi pracovníkmi kótovaných spoločností a súvisiacich opatreniach.

Commission Staff Working Document. Detailed explanation of the choice of the legal basis for the Commission's proposal for a Directive on improving the gender balance among non-executive directors of companies listed on stock exchanges and related measures. Brusel 16.7.2013, SWD (2013) 278 final.

Akčný plán: Európske právo obchodných spoločností a správa a riadenie spoločností – moderný právny rámec pre väčšiu angažovanosť akcionárov a udržateľné spoločnosti. KOM/2012/0740 v konečnom znení.

Legislatívny zámer rekonštrukcie práva obchodných spoločností, máj 2021.
Dostupný tu: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/02/Legislativny-zamer-ZoOSaS_2021.pdf.

PRÍNOS JUDIKÁTU NAJvyššIEHO SÚDU SR (R 10/2023)

THE CONTRIBUTION OF THE SUPREME COURT JUDGMENT (R 10/2023) ¹

Mária Patakyová
Barbora Grambličková
Stanislav Barkoci²

Abstrakt

Analýza vybraného prípadu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa zameriava na základnú otázku práva obchodných spoločností, ktorou je modalita oprávnenia zaväzovať spoločnosť ako právnickú osobu. Napriek viac ako 30-ročnej modernej právnej úprave tejto problematiky v Slovenskej republike neexistuje jednotný názor na jej výklad a aplikáciu. Analyzovaný prípad objasňuje podstatný prvok, a to vymedzenie podmienok možnosti zastúpenia člena predstavenstva akciovej spoločnosti pri zaväzovaní spoločnosti.

Kľúčové slová

Predstavenstvo akciovej spoločnosti, konanie v mene spoločnosti, individuálna plná moc, generálna plná moc, účinnosť odstúpenia z funkcie, EMCA (European Model Company Act).

Abstract

The analysis of the selected case of Supreme Court of the Slovak Republic focuses on a fundamental issue in company law, which is the modality of power to bind a company as a legal person. Despite more than 30 years of modern regulation of these issues in the Slovak Republic, there is no consensus on their interpretation and application. The analysed case clarifies an essential element, namely the definition of the conditions for the possibility of a proxy for a board member of a joint stock company when acting in the name of the company (binding the company).

Keywords

Board of a joint stock company, power to bind a company, individual proxy, general proxy, effectiveness of resignation, EMCA (European Model Company Act).

---

¹ Tento príspevok nadväzuje a ďalej rozpracováva problematiku, ktorá bola analyzovaná a odoslaná na publikovanie v ECCL 2/2023 European Company Case Law (ECCL.nomos.de) v jazyku anglickom dňa 30. 6. 2023..

² Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja SR na základe zmluvy č. 16-0553 (projekt: "Metamorfózy a inovácie konceptu korporácií v podmienkach globalizácie"). Prof. JUDr. Mária Patakyová, PhD., maria.patakyova@flaw.uniba.sk, profesorka na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. JUDr. Barbora Grambličková, PhD., LL.M. (rodená Czókolyová), barbora.czokolyova@uniba.sk, odborná asistentka, Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko. JUDr. Stanislav Barkoci, PhD., stanislav.barkoci@barkoci.sk, advokát a externý spolupracovník Právnickej fakulty, Univerzita Komenského v Bratislave.

Pri písaní tejto gratulácie sa mi odvíja pred vnútorným zrakom film s dĺžkou trvania štvrtstoročia. Dej začína scénou prvého osobného stretnutia, počas prednášok v Podbanskom. Doktor Milan Đurica bol už v tom čase pre mňa veľkou autoritou, vychádzajúc z poznania jeho odbornej spisby. Rešpekt z toho, že počas mojej prednášky zasadá v paneli ostatných prednášajúcich bol spočiatku hodne zväzujúci. Rozhovor po tejto prednáške však bol ľudsky veľmi príjemný a odborne inšpiratívny.

Stretnutia počas odborných alebo akademických podujatí prinášali príležitosti pre bližšie spoznávanie sa. Oslávenec bol pri prezentovaní zvolených tém charakteristický tým, že pristupoval k ich riešeniu z pohľadu sudcu, avšak zároveň v širšom akademickom kontexte. Táto symbióza je skutočne určujúca pre jeho tvorbu, v spojení s disciplínou pri odovzdávaní jeho autorských diel. Mala som možnosť oceniť tieto črty ako vedúca autorského kolektívu komentára k Obchodnému zákonníku.

Aj počas spoločných stretnutí katedier obchodného práva sa prejavoval jeho odborný pohľad sudcu na riešenie problematiku, osobitne si pamätám na Býkov a našu inšpiratívnu diskusiu k legislatívnej novinke derivatívnej žaloby veriteľa. Rovnako spoločenský večer spojený s odbornou diskusiou, ale aj kultivovanou zábavou pri ochutnávaní Tequily vo verzii sol'/citrón alebo škorica/pomaranč. Konferencia KJT v Karlových Varoch nám priniesla novú príležitosť k odbornej diskusii, ale aj spoločenskému vyžitiu v kruhu vzácných kolegov zo štyroch krajín.

Vďaka týmto, i mnohým iným príležitostiam, som mohla počas habilitačného a následne inauguračného konania konštatovať, že kolega Milan Đurica je osobnosťou, ktorej prináleží titul docent, neskôr profesor, a to aj v rámci medzinárodných štandardov, ktoré sú mi známe.

Želám profesorovi Milanovi Đuricovi do mnohých ďalších rokov veľa pevného zdravia, ktoré využije počas cyklotúr a bežkovania, veľa pozitívnej energie, ktorú rozdá pri starostlivosti o svoje vnúčence a veľa spokojnosti v osobnom živote. Teším sa na ďalšie stretnutia a publikačné výstupy.

Úvod

Analýza vybraného prípadu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa zameriava na základnú otázku práva obchodných spoločností, ktorou je modalita oprávnenia zaväzovať spoločnosť ako právnickú osobu. Napriek viac ako 30-ročnej modernej právnej úprave tejto problematiky v Slovenskej republike neexistuje jednotný názor na jej výklad a aplikáciu. Analyzovaný prípad objasňuje podstatný prvok, a to vymedzenie podmienok možnosti zastúpenia člena predstavenstva akciovej spoločnosti pri zaväzovaní spoločnosti. Význam tohto rozhodnutia, vzhľadom na rovnaký základ pre zaväzovanie spoločností ako právnických osôb, je relevantný aj pre

spoločnosť s ručením obmedzeným, ako najfrekventovanejší typ slovenskej spoločnosti³.

Precedenčný charakter tohto rozhodnutia pre ďalšie prípady v konaní pred súdmi určuje recentná právna úprava zákona č. 60/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (§ 421 ods. 1), podľa ktorej má pre rozhodovaciu činnosť súdov nižších stupňov mimoriadny význam najmä rozhodovacia prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako súdu dovolacieho.

To znamená, že rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veciach dovolaní sú nielen *de facto*, ale aj *de iure* precedenčne záväzné, čo je v tomto prípade umocnené tým, že rozhodnutie prešlo testom ústavnosti⁴ a bolo publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky⁵.

1. Kontext

Právna úprava oprávnenia zaväzovať spoločnosť ako právnickú osobu má v Slovenskej republike súkromnoprávny základ v zákone č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník a podľa stavu *de lege lata* vychádza z tzv. reálnej teórie právnických osôb⁶. V zmysle tejto právnej úpravy (§ 18 ods. 1, čl. 19a ods. 1 Občianskeho zákonníka) majú právnické osoby spôsobilosť mať práva a povinnosti (právnú subjektivitu) a tiež spôsobilosť nadobúdať práva a povinnosti (spôsobilosť na právne úkony)⁷. Spôsobilosť nadobúdať práva a povinnosti vlastnými úkonmi spoločnosti možno obmedziť len zákonom. Tzv. teória *ultra vires*, ktorá viazala platnosť právnych úkonov spoločnosti na predmet podnikania spoločnosti vymedzený v zakladateľských dokumentoch, sa v slovenskom právnom poriadku od zrušenia Hospodárskeho zákonníka v roku 1992 neuplatňuje. Súčasná právna úprava vedie k záveru, že aj v prípade prekročenia predmetu podnikania spoločnosti určeného v zakladateľských dokumentoch zaväzujú právne úkony spoločnosť ako právnickú osobu, ak sú vykonané v medziach právnej subjektivity spoločnosti. Uvedené je v súlade s čl. 9 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1132 zo

³ V roku 2022 bolo na Slovensku zaregistrovaných 20 325 spoločností, z toho 20 049 spoločností s ručením obmedzeným, čo predstavuje 98,64 % zaregistrovaných spoločností. Štatistické údaje sú dostupné na: <https://finstat.sk/online-statistiky/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>.

⁴ V analyzovanej veci bola podaná ústavná sťažnosť na Ústavný súd Slovenskej republiky (rozhodnutie IV. US 295/2022).

⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 4Obdo/114/2020 (rozhodnutie č. 4Obdo/114/2020) bolo uverejnené v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod číslom R 10/2023.

⁶ Patakyová – Czókolyová, Právny obzor, ss. 3-21.

⁷ Podrobne napríklad: Patakyová a kol., čl. 13.

14. júna 2017 o určitých aspektoch práva obchodných spoločností (kodifikácia) (smernica 2017/1132).

Obmedzenia právnej subjektivity v slovenskom právnom poriadku vyplývajú implicitne predovšetkým z povahy samotných právnických osôb ako osôb odlišných od fyzických osôb (napr. manželstvo, adopcia, zriadenie závetu). Okrem toho obmedzenie subjektivity vzniká pre spoločnosti ako právnické osoby v určitej fáze ich existencie, ktorou je likvidácia, konkurz alebo reštrukturalizácia spoločnosti. Toto obdobie v živote spoločnosti sa tretím osobám oznamuje nielen v Obchodnom vestníku, ale aj prostredníctvom dodatku k obchodnému menu spoločnosti (§ 9 ods. 4 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, čl. 19 ods. 2 smernice 2017/1132).

Na základné vymedzenie právnej subjektivity nadväzuje určenie toho, kto v mene právnickej osoby právne relevantným spôsobom prejavuje vôľu tejto právnickej osoby. Občiansky zákonník označuje osoby, ktoré sú oprávnené konať priamo v mene právnickej osoby vo všetkých veciach, ako "štatutárne orgány". Tento pojem je legislatívnou skratkou (§ 20 ods. 1 Občianskeho zákonníka), ktorá sa používa v ustanoveniach celého právneho poriadku. Túto koncepciu preberá aj Obchodný zákonník (v § 13), ktorý pre jednotlivé druhy obchodných spoločností a družstiev určuje označenie štatutárneho orgánu, definuje jeho povahu ako kolektívneho alebo individuálneho orgánu (resp. v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným ponecháva túto otázku na vôľu spoločníkov) a štandardne stanovuje spôsob konania v mene spoločnosti (samostatne alebo spoločne).

V doktríne ani v judikatúre neexistuje zhoda v tom, či je možné, aby člena štatutárneho orgánu pri výkone jeho funkcie zastupovala (prostredníctvom splnomocnenia) iná fyzická osoba. Prevládol názor, že v oboch aspektoch výkonu právomocí členov predstavenstva (rozhodovanie a oprávnenie zaväzovať) ide o osobný výkon funkcie, ktorý sám osebe vylučuje inštitút zastúpenia (prostredníctvom splnomocnenia).

2. Prípady

Vybraný prípad Najvyššieho súdu SR sa zaoberal právnou otázkou, či plná moc udelená jedným členom predstavenstva inému členovi predstavenstva na zastupovanie spoločnosti pri právnych úkonoch je platná a či úkony uzavreté na základe tejto plnej moci sú platné⁸. V analyzovanej veci jeden člen predstavenstva vykonávajúci funkciu podpredsedu predstavenstva udelil plnú moc inému členovi predstavenstva vykonávajúcemu funkciu predsedu predstavenstva. Z výpisu z obchodného registra spoločnosti platného v čase udelenia plnej moci vyplýva, že spôsob konania spoločnosti bol nasledovný:

---

⁸ Prípady sa zaoberajú aj ďalšími vedľajšími právnymi otázkami, ktorými sa nebudeme detailne zaoberať. V závere upozorňujeme najmä na účinnosť vzdania sa funkcie člena predstavenstva.

"V mene spoločnosti koná predseda a ktorýkoľvek z podpredsedov spoločne alebo obaja podpredsedovia spoločne. ..." ⁹ Súd prvého stupňa zdôraznil, že pre platnosť úkonu je potrebné, aby spoločnosť konala tak, ako to vyplýva zo zápisu v obchodnom registri. Okrem toho súd prvého stupňa uviedol, že hoci právna úprava umožňuje zastupovanie (prostredníctvom splnomocnenca), nie je možné akceptovať zastupovanie medzi členmi predstavenstva navzájom. Súd poukázal na § 191 písm. l) a § 187 ods. 1 písm. a) a c) Obchodného zákonníka a uviedol, že v situácii, keď je určený spôsob konania v mene spoločnosti, zastúpenie medzi členmi predstavenstva popiera vôľu akcionárov, valného zhromaždenia alebo dozornej rady vyjadrenú v stanovách, a tým obchádza zákon, ktorý im zveruje určenie spôsobu konania štatutárneho orgánu v mene spoločnosti. ¹⁰

Okrem toho súd prvého stupňa poukázal na to, že podľa ustálenej judikatúry a výkladu zákonných ustanovení, ak spoločnosť stanovila, že v jej mene konajú dvaja členovia predstavenstva spoločne, nie je možné, aby jeden z nich splnomocnil druhého; takáto plná moc je neplatná a predstavuje obchádzanie zákona ¹¹. Tzv. pravidlo "štyroch očí" nie je v slovenskom práve na rozdiel od Českej republiky upravené, ale je doktrínálne prijaté a sleduje účel vzájomnej kontroly. Podľa prvostupňového súdu povinnosť vzájomnej kontroly (zodpovednosti) nemožno vylúčiť tým, že jeden člen predstavenstva udelí generálnu plnú moc inému členovi predstavenstva. Takýto postup by bol v rozpore s právnou úpravou konania štatutárneho orgánu v zákone a v stanovách spoločnosti, najmä ak jedna z osôb konajúcich pri udelení plnej moci v mene člena predstavenstva je sama oprávneným členom predstavenstva. Podľa názoru súdu je vylúčené, aby osoba, ktorá koná priamo v mene spoločnosti, mohla konať v mene spoločnosti aj nepriamo ako jej zástupca, či už na základe plnej moci, poverenia alebo na základe § 15 Obchodného zákonníka. S poukazom na judikatúru súd prvého stupňa konštatoval, že nie je možné, aby predseda predstavenstva obchádzal zákon tým, že bude súčasne konať ako predseda predstavenstva a poverený podpredseda. Výkon funkcie člena predstavenstva je priamym úkonom právnickej osoby. Ak konal len predseda, hoci mal konať spoločne s podpredsedom, právnická osoba nekonala správne a úkon bol absolútne neplatný.

S odkazom na §§ 13 ods. 1, 2; 20 ods. 1; 31 ods. 1; 191 ods. 1, 2 Obchodného zákonníka odvolací súd uviedol, že v danom prípade bolo predstavenstvo štatutárnym orgánom spoločnosti a jeho konanie, resp. konanie jeho členov v súlade so zápisom v obchodnom registri je priamym konaním právnickej osoby ¹². Spôsob konania v mene spoločnosti znamená určenie spôsobu, akým kolektívny orgán, ktorý je zložený z viacerých členov, prejavuje vôľu právnickej

⁹ Rozhodnutie 4Obdo/114/2020, bod 7.

¹⁰ Ibidem, bod 8.

¹¹ Ibidem, bod 10.

¹² Ibidem, bod 22.

osoby (spoločnosti) navonok vo vzťahu k tretím osobám. Nedodržanie spôsobu konania v mene spoločnosti vedie k neplatnosti právneho úkonu, pretože vôľa právnickej osoby navonok voči tretím osobám musí byť vyjadrená spôsobom ustanoveným zákonom, t. j. určeným spôsobom konania spoločnosti. Spôsob konania spoločnosti bol v súlade s princípom publicity obchodného registra jasne a zrozumiteľne vymedzený tak, aby nevznikali pochybnosti o tom, kto je oprávnený zmluvy podpisovať. Na základe uvedeného odvolací súd konštatoval, že ak stanovky spoločnosti určujú, že v mene spoločnosti musia konať najmenej dvaja členovia predstavenstva spoločne, nie je prípustné, aby dvaja členovia predstavenstva udelili generálnu plnú moc len jednému z nich, pretože takýto postup by bol v rozpore s právnou úpravou konania štatutárnych orgánov spoločnosti v zákone a stanovách spoločnosti, a to tým skôr, ak jednou z osôb konajúcich pri udelení plnej moci je sám oprávnený člen predstavenstva.

3. Diferenciácia

Analyzovaný prípad vychádzal z právnej úpravy akciovej spoločnosti, ktorej štatutárnym orgánom je predstavenstvo (§ 191 ods. 1 Obchodného zákonníka), ktoré riadi činnosť spoločnosti a koná v jej mene. Predstavenstvo má široké zastrešujúce právomoci a rozhoduje o všetkých záležitostiach spoločnosti, pokiaľ nie sú Obchodným zákonníkom alebo stanovami vyhradené do pôsobnosti valného zhromaždenia alebo dozornej rady. Ak stanovky neurčujú inak, každý člen predstavenstva je oprávnený konať v mene spoločnosti samostatne (zaväzovať spoločnosť). Členovia predstavenstva, ktorí konajú v mene spoločnosti, a spôsob ich konania sa zapisujú do obchodného registra. Stanovky, uznesenia valného zhromaždenia alebo dozornej rady môžu podľa § 191 ods. 2 Obchodného zákonníka obmedziť právo predstavenstva konať v mene spoločnosti, takéto obmedzenia však nie sú účinné voči tretím osobám¹³.

V tejto súvislosti sa v analyzovanom prípade hľadala odpoveď na otázku, či je možnosť udelenia plnej moci inému členovi predstavenstva alebo inej osobe zakázaná zákonom. Súd prvého stupňa argumentoval proti možnosti zastupovania medzi členmi predstavenstva, keďže akcionári určujú spôsob konania v mene spoločnosti (samostatne alebo spoločne). Tento spôsob konania podlieha zápisu do obchodného registra na ochranu tretích osôb v dôsledku jeho zverejnenia. Samotní vymenovaní členovia predstavenstva nie sú oprávnení meniť tieto pravidlá využitím inštitútu zastupovania (prostredníctvom splnomocnenca). Zákaz udelenia plnej moci v tomto smere vyplýva zo samotnej podstaty ustanovenia § 191 Obchodného zákonníka z dôvodu príslušnej kogentnej úpravy.

---

¹³ Tento záver je v súlade so smernicou 2017/1132 a európskym vzorovým zákonom o obchodných spoločnostiach (EMCA). EMCA je k dispozícii na adrese: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2929348.

Argumentom v prospech možnosti udeliť plnú moc medzi členmi predstavenstva je skutočnosť, že premenlivosť a dynamika života spoločnosti si vyžaduje možnosť aplikovať flexibilné riešenie. Uvedené je navyše zdôraznené všeobecným ústavnoprávnym princípom, podľa ktorého každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá (čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky). Z tohto imperatívu nevyplýva taký výklad Občianskeho zákonníka (§ 2 ods. 3), ktorý by z povahy ust. § 191 Obchodného zákonníka odvodil implicitný zákaz možnosti udelenia zastúpenia medzi členmi predstavenstva.

V spore medzi týmito dvoma argumentačnými líniami je dôležité rozhodnutie Ústavného súdu SR (I. ÚS 189/2009). V tomto rozhodnutí Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril pochybnosť o platnosti generálnej plnej moci udelennej na dobu neurčitú s možnosťou udelenia substitučnej plnej moci medzi členmi štatutárneho orgánu spoločnosti. Počnúc týmto rozhodnutím sa v právnej praxi začali používať plnomocenstvá s rôznym obsahom, avšak s argumentáciou subsumpcie pod individuálnu plnú moc, a to bez ďalšieho doktrinálneho a judikatúrneho rozpracovania. Jasnejšie hranice rozlišovania medzi individuálnou a generálnou prokúrou naznačilo práve analyzované rozhodnutie.

I. Ako boli načrtnuté kontúry diferenciácie

Najvyšší súd Slovenskej republiky prijal na rozhodovanie o dovolaní otázku formulovanú nasledovne: "Či plná moc, ktorou podpredseda predstavenstva splnomocňuje predsedu predstavenstva, aby za neho v presne vymedzenom čase a z presne vymedzeného dôvodu konal, je absolútne neplatným právnym úkonom v dôsledku obchádzania zákona, resp. úkonom odporujúcim zákonu podľa ust. § 39 Občianskeho zákonníka."¹⁴

Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatoval, že odvolací súd správne konštatoval, že vzhľadom na znenie plnej moci v danom prípade ide o generálnu plnú moc, keďže bola udelená na zastupovanie súvisiace s podpisovaním listín, bez uvedenia úkonov, ktoré by z nej boli vylúčené, a teda na zastupovanie pri všetkých úkonoch.¹⁵ Okrem toho Najvyšší súd Slovenskej republiky stanovil, že zákon a judikatúra súdov považuje rozsah právnych úkonov, na ktorých vykonanie sa udeľuje (na všetky, jeden alebo len určitý druh právnych úkonov), za podstatný pri rozlišovaní, kedy považovať plnomocenstvo za všeobecné alebo individuálne (osobitné, špecifické). Obmedzenie časového obdobia, na ktoré sa plná moc udeľuje, ako aj dôvod, pre ktorý sa plná moc udeľuje, môžu byť doplňujúcimi (spresňujúcimi) informáciami, nie však rozhodujúcimi pre určenie povahy plnej moci.¹⁶

¹⁴ Ibidem, bod 60.

¹⁵ Ibidem, bod 78.

¹⁶ Ibidem, bod 83.

II. Výsledky diferenciacie

Na základe uvedeného Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že pokiaľ stanovy spoločnosti určovali, že konanie v mene spoločnosti sa uskutočňuje tak, že v mene spoločnosti konajú predseda a ktorýkoľvek z podpredsedov spoločne alebo obaja podpredsedovia spoločne, bolo neprípustné, aby podpredseda predstavenstva splnomocnil predsedu predstavenstva na zastupovanie svojej osoby pri podpisovaní dokumentov. V analyzovanom prípade teda v rozsahu, v akom žalobca ustanoveným spôsobom nekonal, došlo k obchádzaniu zákona, ako aj vôle predstavenstva ako štatutárneho orgánu, ktorý určil konanie v mene spoločnosti v uvedenom znení, ktorého účelom bolo zabezpečiť vzájomnú kontrolu a tiež zodpovednosť aspoň dvoch členov predstavenstva.

4. Čo vieme po tomto rozhodnutí?

Napriek negatívne výsledku pre sťažovateľa v súdnom konaní Najvyšší súd Slovenskej republiky formuloval nasledujúcu právnu vetu: "*Ak stanovy spoločnosti určujú, že v mene spoločnosti musia konať najmenej dvaja členovia predstavenstva spoločne, môže člen predstavenstva udeliť individuálnu plnú moc na určitý právny úkon inému členovi predstavenstva. Nie je však prípustné, aby členovia predstavenstva pri takomto konaní v mene spoločnosti udelili generálnu plnú moc alebo plnú moc, ktorej rozsah je vymedzený len druhom právneho úkonu, len jednému z nich.*"

Záver Najvyššieho súdu Slovenskej republiky aproboval aj Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý konštatoval, že: "Právne závery Najvyššieho súdu SR k prvej právnej otázke nevylučujú možnosť udelenia individuálnej plnej moci na konkrétny právny úkon inému členovi predstavenstva z dôvodu dočasnej prekážky na jeho strane. Práve v takomto prípade by bolo potrebné zohľadniť všetky konkrétne okolnosti daného prípadu, ktoré sú relevantné pre posúdenie, či je alebo nie je dôvod chrániť spoločnosť pred konaním individuálneho zástupcu pri takomto konkrétnom právnom úkone. Neexistencia individuálneho splnomocnenca však bráni tomu, aby sa týmito špecifickými okolnosťami zaoberal."¹⁷

Na základe rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a s potvrdením Ústavného súdu Slovenskej republiky bola individuálna plná moc potvrdená ako právny inštitút použiteľný aj na konanie členov štatutárneho orgánu, pretože na rozdiel od generálnej plnej moci neodporuje zákonnej úprave a nastaveným inštitucionálnym vzťahom spoločnosti. Takáto individuálna plná moc si vyžaduje vymedzenie rozsahu zastúpenia, a to buď pozitívne, alebo negatívne, keďže ju nemožno udeliť na všetky (zamýšľané) právne úkony.

---

¹⁷ Uznesenie IV. ÚS 295/2022, bod 76.

Lehota ani dôvod udelenia plnej moci nie sú určujúce, pretože majú len doplnkovú funkciu, napríklad vo vzťahu k osvedčeniu skutočností - dočasných prekážok - odôvodňujúcich využitie zastúpenia členom orgánu spoločnosti. V ďalšej aplikačnej praxi sa teda budú testovať rôzne špecifickejšie spôsoby splnomocnenia subsumovateľné pod jednotlivé plnomocenstvá na základe vyššie uvedených dôvodov.

5. Čo ešte nevieme po tomto rozhodnutí ?

Znenie ani odôvodnenie analyzovaného rozhodnutia neodpovedá na otázku, či je zastupovanie na základe plnej moci použiteľné len členom predstavenstva voči inému členovi predstavenstva. Právna veta, odôvodnenie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Ústavného súdu Slovenskej republiky výslovne uvádza zastúpenie medzi členmi predstavenstva. Otázkou preto zostáva, či argumentácia *a contrario* nevedie k reštriktívnemu vymedzeniu použitia plnej moci (len medzi členmi predstavenstva). V prospech tohto reštriktívnejšieho prístupu hovorí argumentácia, že členovia orgánov spoločnosti sú viazaní povinnosťou starostlivosti a lojality, ktorej konkrétne dôsledky nie sú v prípade udelenia plnej moci fyzickej osobe, ktorá nie je členom predstavenstva, celkom predvídateľné.¹⁸

Ďalšou otvorenou otázkou je, či je zastupovanie člena predstavenstva spojené len s prejavom vôle alebo aj s jej formovaním, t. j. s rozhodovaním. V doktríne výrazne prevláda názor, že zastúpenie člena kolektívneho orgánu na zasadnutí tohto orgánu spoločnosti nie je možné, z dôvodu osobného výkonu funkcie. Tomu zodpovedá aj výslovné vyjadrenie v odôvodnení Ústavného súdu Slovenskej republiky v analyzovanom rozhodnutí (bod 70 in fine) "... Ústavný súd tiež zdôraznil, že poverenie alebo delegovanie udelené len jednému členovi predstavenstva je neprípustné, ak sa obchádza vôľa akcionárov vyjadrená v stanovách, aby o záležitostiach spoločnosti rozhodovali určité osoby ako kolektívny štatutárny orgán. Obmedzenie sa uplatňuje najmä v prípadoch, keď nie je dôvod na takúto ochranu pred konaním jednotlivého zástupcu, napríklad ak vôľa spoločnosti už bola riadne sformovaná kolektívnym orgánom a konkrétny člen predstavenstva je len oprávnený vyjadriť ju navonok"¹⁹.

6. Záver alebo inšpirácia pre praktické riešenia

Podľa slovenskej legislatívy existuje možnosť, ktorá závisí od autonómnej úpravy v stanovách spoločnosti (§ 194 ods. 4 Obchodného zákonníka): "*Stanovy môžu určiť, že predstavenstvo, ktorého počet členov zvolených príslušným*

¹⁸ K problematike zastúpenia člena predstavenstva pri výkone funkcie treťou osobou sa pozitívne vyjadruje rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Obo 93/2009.

¹⁹ Uznesenie IV. ÚS 295/2022, bod 70 s odkazom na rozhodnutie I. ÚS 191/2019.

orgánom spoločnosti neklesol pod polovicu, môže do najbližšieho zasadnutia príslušného orgánu vymenovať náhradných členov." Možno implicitne predpokladať, že títo náhradní členovia budú mať povinnosti riadnych členov orgánu, a preto budú svoje povinnosti vykonávať s náležitou starostlivosťou a v záujme spoločnosti a všetkých jej akcionárov. Využitie tejto možnosti sa dispozitívne nestanovuje ani v prípadoch, keď je predstavenstvo "málo početné", a teda hrozba nefunkčnosti orgánu je väčšia.

Okolnosti týkajúce sa náhradných členov orgánov sú definované v zahraničných právnych predpisoch, zvyčajne pre verejné spoločnosti, medzi ktoré patria aj akciové spoločnosti. Príkladom sú najmä Modelové stanovky Spojeného kráľovstva (2013), ktoré sa v bodoch 25 až 27 zaoberajú vymenovaním a odvolaním náhradných členov predstavenstva (členov správnej rady), ich právami a povinnosťami a zánikom funkcie náhradného člena predstavenstva (člena správnej rady). Kompetencie náhradníka sú dané v oblasti rozhodovania, ak sa pôvodný člen nepodieľa na rozhodovaní. Právomoc konať ako náhradník môže byť udelená členovi predstavenstva, inej osobe, ak o tom spoločne rozhodnú členovia predstavenstva.

Európsky vzorový zákon o obchodných spoločnostiach (EMCA) umožňuje vymenovanie náhradníkov, ak to stanovujú stanovky spoločnosti (§ 8.15 ods. 1). Vo výslovnom ustanovení v odseku 2 sa uvádza, že príslušné ustanovenia týkajúce sa členov orgánov spoločnosti sa vzťahujú aj na náhradníkov. EMCA zároveň výslovné uvádza konflikt záujmov ako možný dočasný dôvod neprítomnosti člena orgánu na zasadnutí predstavenstva, a teda uplatnenia náhradníka (§ 8.15 ods. 3). Dočasnosť prekážky predstavuje podstatu výkonu funkcie náhradníka. Okrem vymenovania náhradníka EMCA (§ 8. 15 ods. 4) pozná aj udelenie plnej moci členom predstavenstva, ktorého dočasná neprítomnosť je prekážkou pri výkone funkcie, v prospech iného člena predstavenstva. Riešenie EMCA podľa vysvetliviek k predmetnému ustanoveniu vychádza z vnútroštátneho práva spoločností v Rakúsku, Francúzsku, Dánsku, Nemecku.

Z EMCA (§ 8 ods. 15 Náhradný riaditeľ) vyplýva, že postavenie náhradných riaditeľov je spojené s rozhodovacou činnosťou orgánu spoločnosti, čo platí aj podľa vzorových stanov Spojeného kráľovstva (2013). Ako inšpiráciu pre slovenskú korporátnu prax môžeme z EMCA odvodiť udeľovanie zástupcov aj vo veciach rozhodovania o záležitostiach spoločnosti, ak by bola splnená podmienka dočasnej neprítomnosti (zdravotné dôvody, služobná cesta a pod.).

7. Chybička krásy - Účinnosť vzdania sa funkcie

V rozhodnutí Najvyššieho súdu sa vo viacerých bodoch (6, 7, 35, 54, 70, 87) uvádza skutočnosť oznámenia ukončenia pracovného pomeru ako generálneho riaditeľa a zároveň aj ukončenie funkcie podpredsedu predstavenstva ku dňu 11. 10. 2013. Konajúce súdy nevenovali dostatočnú pozornosť účinnosti vzdania

sa funkcie podľa platnej právnej úpravy ani nadväzujúcim otázkam publicity. Uvedené nemá zásadný vplyv na rozhodnutie samotné, vzhľadom na jadro riešeného problému, ktorým bola otázka platnosti alebo neplatnosti plnej moci, ktorá mala charakter generálnej plnej moci, avšak nenapomáhajú rozvoju doktríny práva obchodných spoločností v tejto otázke.

Vo všeobecnosti rozlišuje právna úprava obsiahnutá v § 66 ods. 2 Obchodného zákonníka moment účinku vzdania sa funkcie štatutárneho orgánu alebo člena štatutárneho orgánu (i) vykonaného na zasadnutí orgánu, ktorý je oprávnený vymenovať alebo zvoliť nového člena orgánu alebo (ii) vykonaného mimo zasadnutia takéhoto príslušného orgánu, pričom zároveň v prípade pasivity orgánu, ktorý je oprávnený vymenovať alebo zvoliť nového člena štatutárneho orgánu obsahuje právna úprava aj (iii) zákonnú domnienku osobitne určujúcu účinnosť vzdania sa funkcie.

Ak je vzdanie sa funkcie uskutočnené priamo počas zasadnutia príslušného orgánu, účinky vzdania sa funkcie nastávajú okamžite. Právna úprava v tomto prípade neobsahuje osobitné formálne požiadavky na tento úkon, z čoho vyplýva, že vzdanie sa funkcie môže byť uskutočnené aj ústne a zachytené v zápisnici zo zasadnutia príslušného orgánu.

V prípade vzdania sa funkcie mimo zasadnutia orgánu oprávneného vymenovať alebo zvoliť nového člena orgánu, nastávajú účinky vzdania sa funkcie odo dňa prvého zasadnutia tohto príslušného orgánu, nasledujúceho po doručení vzdania sa funkcie. V tomto prípade je formálnym predpokladom účinného vzdania sa funkcie písomné vyhotovenie vzdania sa funkcie, pričom táto listina musí byť vlastnoručne podpísaná v prítomnosti notára alebo ním povereného zamestnanca osobou vzdávajúcou sa funkcie²⁰ a doručená spoločnosti.

Osobitne je upravená účinnosť vzdania sa funkcie v prípade pasivity príslušného orgánu. Za pasivitu je považované nezasadnutie príslušného orgánu do troch mesiacov od doručenia vzdania sa funkcie spoločnosti, čoho dôsledkom je účinnosť vzdania funkcie od prvého dňa nasledujúceho po uplynutí tejto lehoty.

Vo vzťahu k analyzovanému prípadu zároveň uvádzame, že účinky skončenia pracovného pomeru vyvolávajúce zánik pracovnoprávneho vzťahu a účinky vzdania sa funkcie člena štatutárneho orgánu vychádzajú z odlišných právnych vzťahov, ktoré východiskovo vzájomne nesúvisia.

---

²⁰ Požiadavka písomnej formy vzdania sa funkcie a vlastnoručného podpísania listiny obsahujúcej vzdanie sa funkcie v prítomnosti notára alebo ním povereného zamestnanca sa na skutkové okolnosti analyzovaného prípadu nevzťahuje. Bola zavedená až novelizáciou Obchodného zákonníka zákonom č. 87/2015 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s účinnosťou od 1. januára 2016. Avšak požiadavka zasadnutia najvyššieho orgánu spoločnosti, valného zhromaždenia, relevantnou bola.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Patakyová, Mária - Czókolyová, Barbora, Teória spoločnosti v triáde rozhodnutí Daily Mail, Cartesio a VALE - spoločnosť ako fikcia, nexus kontraktov alebo reálna osoba? Právny obzor č. 1/2015, s. 3-21.

Patakyová, Mária a kol.: Obchodný zákonník. Komentár k článku. Bratislava : C. H. Beck, 2022.

Európsky vzorový zákon o obchodných spoločnostiach (EMCA) dostupný na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2929348

NEKALÁ SÚŤAŽ INFLUENCEROV?

UNFAIR COMPETITION BY INFLUENCERS?

Jana Strémy¹

Abstrakt

Rastúci počet užívateľov sociálnych sietí prináša podnikateľom (súťažiteľom) aj penzum spôsobov ich interakcie so spotrebiteľmi. Jednou z čoraz populárnejších marketingových stratégií sociálnych sietí je metóda tzv. influence(r) marketing-u. Pandémia COVID-19, ktorá viditeľne zasiahla aj do modelov konzumu a mobility ľudí, uvedené ešte viac akcelerovala, čo podnietilo aj zásahy zákonodarcu. Autorka sa v príspevku zaoberá problematikou regulácie tohto fenoménu, influence marketingom prizmou práva proti nekalej súťaži, ako aj otázkou, či a za akých okolností by sa influencer mohol potencionálne dopustiť nekalosúťažného konania v podmienkach Slovenskej republiky.

Kľúčové slová

Nekalá súťaž, sociálne médiá, influence(r) marketing, spotrebiteľ, kríza.

Abstract

With the ever-growing number of users of social networks, there are more and more ways for entrepreneurs (competitors) to interact with consumers. One of the increasingly popular social network marketing strategies is the so-called influence(r) marketing. The COVID-19 pandemic, which visibly affected the models of consumption and people's mobility, accelerated the above even more, which prompted the legislator's interventions. In the article, the author deals with the issue of regulation of this phenomenon, as well as the question of whether and under what circumstances an influencer could potentially commit unfair competition in the conditions of Slovak Republic.

Key words

Unfair competition, social media, influence(r) marketing, consumer, crisis.

Úvod

Hoci pandémia COVID-19 bola predovšetkým zdravotnou krízou, viditeľne zasiahla aj modely konzumu a mobility ľudí. *Ad exemplum* opatrenia na obmedzenie pohybu ešte viac zdôraznili úlohu digitálnych technológií v živote ľudí. Umožnili nákup základných tovarov, ktoré by inak neboli dostupné, ako aj prístup k službám napriek toho času trvajúcim obmedzeniam. Medzi neodmysliteľné trendy súčasnosti sa zaradilo aj častejšie využívanie online služieb. Napriek tomu, že niektoré zmeny v správaní spotrebiteľa mali dočasný

¹ JUDr. Jana Strémy, PhD. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta.

charakter, ako napr. menej frekventované využívanie hromadnej dopravy, iné zmeny súvisiace s digitálnou transformáciou², majú charakter dlhodobejší. Kríza zakcentovala kruciálny význam úrovne ochrany spotrebiteľa, kooperácie v rámci Európskej únie, ale aj podhalila medzery právneho rámca ochrany spotrebiteľa. V centre nášho príspevku (keďže ústrednou témou konferencie sú zásahy štátu v neštandardných situáciách) je téma influence marketing-u prizmou práva proti nekalej súťaži. Zaoberáme sa tiež otázkou, či a za akých okolností by sa influencer mohol potencionálne dopustiť nekalosúťažného konania, keďže jednou z pertraktovaných oblastí, ktorá sa počas pandémie dostala do popredia, bol nárast klamlivých marketingových techník a podvodov pri nákupoch online, čo evokovalo aj zásahy zákonodarcu.

Je nespochybniteľným faktom, že digitálna transformácia radikálne mení naše životy, poskytuje nám viac príležitostí a širší výber tovarov a služieb. Ako konštatuje Vozár je mnoho faktorov, pre ktoré cesta k štandardizácii súťažného prostredia nie je taká rýchla ako by sme očakávali.³ Je však potrebné reflektovať aj odvrátenú stranu mince, ktorým je sťažnené informované rozhodovanie a ochrana oprávnených záujmov spotrebiteľov.⁴ To môže obmedziť účinnosť súčasných pravidiel určených na ochranu spotrebiteľov v digitálnom prostredí okrem iného aj pred nečestnými obchodnými praktikami. Dôležitými krokmi európskeho zákonodarcu bolo prijatie smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2161 z 27. novembra 2019, pokiaľ ide o lepšie presadzovanie a modernizáciu predpisov Únie v oblasti ochrany spotrebiteľa (ďalej len „smernica o lepšom presadzovaní a modernizácii spotrebiteľského práva“) a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/770 z 20. mája 2019 o určitých aspektoch týkajúcich sa zmlúv o dodávaní digitálneho obsahu a digitálnych služieb (ďalej len „smernica o digitálnom obsahu“). Transponovanému obsahu jednotlivých smerníc a ich významu sa venujeme aj v texte ďalej.

1. Influence marketing

S rastúcim počtom užívateľov internetu a sociálnych sietí prichádza pre podnikateľov (súťažiteľov) stále viac spôsobov interakcie so spotrebiteľmi.

---

² Transformácia hospodárstva a spoločnosti pod vplyvom inovatívnych technológií a globálnych megatrendov digitálnej doby. Pozri bližšie: Stratégia digitálnej transformácie Slovenska, s. 3. Dostupné online: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2019/06/Strategia-digitalnej-transformacie-Slovenska-2030.pdf>

³ VOZÁR, J. Zamyslenie sa nad úlohou súdnych rozhodnutí v zabránení tzv. „perverznej“ tvorivosti In: Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1/2015, s. 70.

⁴ Kolekcia údajov a ich spracovanie v kombinácii s analýzou správania spotrebiteľov a ich kognitívneho skreslenia možno využiť na ovplyvnenie spotrebiteľov pri prijímaní rozhodnutí, ktoré môžu byť v rozpore s ich najlepším záujmom.

Z verejne dostupných štatistík Eurostatu⁵ jednak vyplýva prudký nárast elektronického obchodu (angl. *e-commerce*)⁶ za posledné desaťročie. Zo štatistík relevantných pre rok 2022 elektronický obchod v EÚ v roku 2022 podporil dopyt kupujúcich z vekovej kategórie 25 až 34 rokov. V roku 2022 si až 87 % jednotlivcov v tejto vekovej skupine kúpilo alebo objednalo tovar alebo služby online.⁷ *In natura* mnohé podnikateľské subjekty sa tak zameriavajú viac na marketingové nástroje, ako je reklama na sociálnych sieťach, newsletter, marketing influencerov, blogy a odporúčania zákazníkov. Využívanie reklamy na sociálnych sieťach sa tak na rozdiel od tradičných reklamných metód, ako sú printové formy reklamy či rozhlasové a televízne vysielanie, dostáva do popredia. Jednou z čoraz populárnejších marketingových stratégií je metóda tzv. influence(r) marketing-u. Predstavuje najmä, ale nie výlučne formu marketingu na sociálnych sieťach, ktorá v sebe subsumuje umiestňovanie produktov (angl. *product placement*) prostredníctvom účtov influencerov (na sociálnych sieťach), ktorých si značky na propagáciu svojich produktov vyselektujú. Ide o novodobé marketingové nástroje, ktoré prinášajú zákazníkov, avšak ako s nimi pracovať? Ako sme už v úvode naznačili, v prostredí internetu sa môžu vyskytovať aj ďalšie špecifické formy konaní, ktoré napĺňajú znaky generálnej klauzuly nekalej súťaže. Influence(r) marketing sa prirodzene vyvinul z tradičných marketingových stratégií, tlačenej a digitálnej reklamy. V porovnaní s predtým používanými marketingovými stratégiami je novým fenoménom, ktorý zaznamenal výrazný nárast v roku 2016.⁸ Väčšina influencerov je produktom sociálnych sietí a ich pôsobenie odkazuje na platformy ako YouTube a najmä Vine od roku 2013⁹, resp. Instagram a Facebook. Instagram je dodnes jednou z najšťahovanejších aplikácií s viac ako miliardou aktívnych používateľov, čo je dôvod, prečo si mnohé značky vytvárajú účty v snahe využiť vysokú mieru zapojenia

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=E-commerce_statistics_for_individuals.

⁶ Alebo elektronické obchodovanie, alebo e-komercia, alebo *eCommerce* je nakupovanie a predávanie výrobkov alebo služieb cez elektronické systémy, ako napríklad internet alebo podobné počítačové siete.

⁷ V roku 2022 si 51 % nakupujúcich cez internet spomedzi používateľov internetu v posledných troch mesiacoch pred prieskumom kúpilo alebo objednalo tovar a služby od vnútroštátneho predajcu a 19 % od predajcu z iného členského štátu Európskej únie. Nákup fyzického tovaru predbieha služby v online verzii kolaboratívnej ekonomiky. 21 % jednotlivcov si v posledných troch mesiacoch objednalo alebo kúpilo fyzický tovar od iných jednotlivcov v Európskej únii, 6 % si prenajalo ubytovanie.

⁸ APPEL, G. et al. The future of social media in marketing. *J. of the Acad. Mark. Sci.* 48, 2020, s. 79–95. Dostupné online: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11747-019-00695-1>.

⁹ Vine bola mobilná aplikácia vlastnená Twitterom, ktorá umožňovala používateľom nahrávať videá, upravovať ich a strihať. Videá na Vinu mohli mať iba 6 sekúnd, ale aj vďaka tomu sa stali rýchlo virálnymi, pretože mohli byť jednoducho zdieľané na Facebooku alebo Twitteri.

medzi veľkým trhom spotrebiteľov.¹⁰ Rok 2017 bol označený ako *The Year Of The Influencer*.¹¹ Hodnota trhu influence marketingu v roku 2021 narástla na 13,8 miliardy USD.¹²

Za influencera¹³ sa *in genere* považuje fyzická osoba, ktorá má penzum sledovateľov na platforme sociálnych médií. Podnikatelia, obchodné spoločnosti, ktoré sú majiteľmi ochranných známk mnohých luxusných (angl. *high end fashion clothing brands*), ale aj pre spotrebiteľa dostupnejších značiek (angl. *mid-range luxury, affordable brands*), sú dnes významne naklonené využívať týchto ľudí ako marketingový nástroj na efektívne oslovenie cieľového publika. Ako dôvtipní spotrebiteľia sa môžeme zhodnúť na tom, že dnes sa už publikum nespája s logami, ale spája sa s ľuďmi. Pred uskutočnením ekonomického rozhodnutia na strane spotrebiteľa vo forme kúpy produktu si značka prostredníctvom influencera kúpila vašu dôveru. Dôvodom je, že obsah z advokačnej základne influencera je pre jeho sledovateľov autentický a príbuzný, čo umožňuje publiku sledovateľov influencera (potencionálnych spotrebiteľov) spojiť sa so značkou na identifikovateľnej úrovni. Influencer marketing je tak personifikáciou značky v reálnom čase. Pozornosť je kľúčom k fungujúcemu konceptu influence marketingu a pozornosť sledovateľa na sociálnych sieťach je rastúcou komoditou na modernom trhu. Spotrebiteľia si dnes selektívne vyberajú komu a kde budú venovať svoju pozornosť a značky tomu náležite prispôsobujú svoje marketingové investície. Dnes existujú nástroje, ktorými sú značky schopné preveriť a zadefinovať dosah influencera.¹⁴

V uvedenej časti sme na problematiku nazerali prizmou *de facto*, avšak najväčšou výzvou pri písaní tohto príspevku je stav problematiky *de iure*. Vzostup influencer marketingu počnúc rokom 2016 priniesol so sebou aj novú právnu úpravu s primárnym cieľom zabezpečiť ochranu spotrebiteľa a informovať ho o obsahu na sociálnych médiách, ktorý sa považuje za platené partnerstvo, čo podstatne zmenilo spôsob, akým spoločnosť doposiaľ percipovala fenomén influencer marketingu. V rámci spracovania tohto príspevku sme čerpali aj zo

---

¹⁰ Pozri tiež: BELANCHE, D. et al. Understanding influencer marketing: The role of congruence between influencers, products and consumers, *Journal of Business Research*, Volume 132, 2021, s. 186-195.

¹¹ EHLERS, K. *The Year Of The Influencer*, 2017. Dostupné online: <https://www.forbes.com/sites/forbesagencycouncil/2017/02/23/2017-the-year-of-the-influencer/?sh=5dd5f7992d19>.

¹² Koronavírus podporil rast influencer marketingu najmä v roku 2020 a tiež v roku 2021. Predpokladá sa, že v roku 2016 dosiahol influencerský marketing z iba 1,7 miliardy USD veľkosť trhu 9,7 miliardy USD v roku 2020 a v roku 2021 ďalej poskočil na 13,8 miliardy USD. Pozri tiež: <https://influencermarketinghub.com/influencer-marketing/#toc-4>.

¹³ Na účely tejto publikácie subsumujeme pod pojem *influencer* aj pojmy *micro-influencer*, *middle-influencer*, *brand ambassador* a *brand advocate*.

¹⁴ Organický dosah príspevkov na Instagrame je obvykle 20 – 30 % z počtu followers profilov, a tak aj dosah príspevku s produktom by mal dosahovať hodnoty podobné. Úspešnosť príspevku môže byť nižšia aj vyššia ako je priemer, uvedené záleží nielen na spracovaní príspevku influencerom, ale aj ďalších faktoroch.

štúdie Výboru pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa (ďalej len „IMCO“), ktorá obsahuje rozsiahlu analýzu o vplyve influencerov na reklamu a ochranu spotrebiteľa na vnútornom trhu.¹⁵ Identifikácia influencerov na sociálnych médiách je *in natura* hegemonným prvkom. Keďže nám umožňuje byť marketingovým nástrojom pre komerčné produkty, predvídať popularizáciu publikácií či kontrolovať vypuknutie pozitívnej/negatívnej verejnej mienky, etc.¹⁶

IMCO v predmetnej štúdii definuje influencera ako tvorca obsahu s komerčným zámerom, ktorý si buduje dôveru a vzťahy založené na autentickejši so svojím publikom – sledovateľmi (najmä prostredníctvom sociálnych médií), a spája sa s komerčnými aktérmi prostredníctvom rôznych obchodných modelov na účely monetizácie. Vzťah influencer – sledovateľ (spotrebiteľ) aj vzťah influencer – značka významne ovplyvňujú postoj spotrebiteľa k značke ako takej. Influencer marketing má vplyv na rozhodovanie spotrebiteľov uskutočniť ekonomickú transakciu. Ako zdôrazňujú Ondrejová a Chrenovský zvýšená potreba ochrany spotrebiteľa vyplýva zo skutočnosti, že právo na spotrebiteľa vždy nazerá ako na slabšiu stranu.¹⁷

V kontexte uvedeného je potrebné mať na zreteli skutočnosť, že deti a spotrebiteľia s nižším vzdelaním a/alebo nízkym príjmom sú obzvlášť zraniteľní voči influence marketingu. Definícia pojmu priemerný spotrebiteľ vychádza z výkladu tohto pojmu podávaného Súdny dvorom Európskych spoločenstiev, ktorý ho bežne používa pri svojej rozhodovacej praxi v sporoch týkajúcich sa spotrebiteľov.¹⁸ Za zraniteľného spotrebiteľa sa vo všeobecnosti považujú tie skupiny obyvateľstva, ktorých orientácia na trhu tovarov a služieb je z rôznych hľadísk taká náročná a neprehľadná, že veľmi často nie sú schopní objektívne posúdiť výhodnosť uzatvorenia jednotlivých spotrebiteľských zmlúv a zároveň sú omnoho dôverčivejší a náchylnejší podľahnúť rôznym klamlivým či agresívnym obchodným praktikám. Tu je namieste uviesť, že v oblasti ochrany spotrebiteľa sa Európsky parlament snaží o harmonizáciu pravidiel v prospech spotrebiteľa už desaťročie, problematiku zraniteľného spotrebiteľa nevynímajúc. Za typického „zraniteľného spotrebiteľa“ sa dá považovať niekto, koho zraniteľnosť je v obchodnom vzťahu spôsobená najmä internými faktormi. To sú najmä tie, pri ktorých zraniteľnosť spotrebiteľa vyplýva z fyzickej či psychickej situácie (deti,

¹⁵ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)703350](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)703350). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/703350/IPOL_STU\(2022\)703350_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/703350/IPOL_STU(2022)703350_EN.pdf).

¹⁶ YUN-BEI, Z., ZHI-HONG, L. Identification of influencers in online social networks: measuring influence considering multidimensional factors exploration, Heliyon, Volume 7, Issue 4, 2021. Dostupné online: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844021005776>.

¹⁷ Pozri bližšie: ONDREJOVÁ, E. CHRENOVSKÝ, B. Právni minimum pro influencers - Nejčastější právní otázky prezentace na Instagramu Dostupné online: https://www.ondrejova.cz/docs/220601_ig-broz-ura.pdf

¹⁸ Pozri napr. C-122/10 Konsumentombudsmanen proti Ving Sverige AB, bod 22 a 23, C-51/10 P Agencja Wydawnicza Technopol sp. z o.o., proti Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (ochranné známky a vzory) (ÚHVT), bod 10; C-159/09 Lidl SNC proti Vierzon Distribution SA, bod 47 a iné)

mladiství, staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím a pod.). Úlohu však zohrávajú aj externé faktory, ako napr. neznalosť jazyka, absentujúce vzdelanie (všeobecné alebo konkrétne v danom trhovom odvetví), povinnosť používať nové technológie, ktoré spotrebiteľovi nie sú známe.

Podotýkame, že špecifické črty influence marketingu oproti iným formám médií (napr. módnym/lifestyle časopisom) túto zraniteľnosť prehľbujú. Patrí sem najmä nedostatočný dohľad a monitoring (najmä u mladých spotrebiteľov) a vnímaná autentickosť. V tomto kontexte viedla pandémia COVID-19 k viac času strávenému online, a tým pravdepodobne k zvýšeniu vystavenia vplyvu marketingu.

2. Aktuálna právna úprava v podmienkach Slovenskej republiky

Z dôvodu, že trh audiovizuálnych mediálnych služieb sa vplyvom prebiehajúcej konvergencie televíznych a internetových služieb v posledných rokoch výrazne zmenil, ako aj prijatím smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1808 zo 14. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správny opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) s ohľadom na meniace sa podmienky na trhu [ďalej len „smernica (EÚ) 2018/1808“] a potreby transponovať ju do slovenského právneho poriadku, bola prijatá nová právna úprava v našich podmienkach, *in concreto* v zákone č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách), ktorej cieľom je ochrana plurality médií, kultúrnej a jazykovej rozmanitosti, ochrana spotrebiteľa, prístupnosť, nediskriminácia, riadne fungovanie vnútorného trhu a podporovanie spravodlivej hospodárskej súťaže. Dovtedajšia legislatívna úprava audiovizuálnych mediálnych služieb, ktorá bola upravená najmä v zákone č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysielaní a retransmisii“), a v zákone č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o digitálnom vysielaní“), nebola dostatočná a nespĺňala ani požiadavky súvisiace s reguláciou prostredia audiovizuálnych mediálnych služieb. Cieľom bolo zároveň eliminovať tzv. goldplating¹⁹, percipovaný zo

---

¹⁹ Gold-plating je extenzívny pojem na opis dodatočných požiadaviek a administratívnej záťaže, ktorú na príjemcov kladú vnútroštátne orgány a orgány nad rámec tých, ktoré vyplývajú z ustanovení na úrovni Európskej únie alebo na vnútroštátnej úrovni. Používa sa aj na charakterizáciu procesu, ktorým sa rozširujú právomoci smernice EÚ pri transpozícii do vnútroštátnych právnych predpisov členského štátu.

strany poskytovateľov obsahových služieb ako neprimeranú záťaž, a upraviť ustanovenia, ktoré pri aplikácii platnej právnej úpravy spôsobujú problémy. Kruciálnou zmenou, ktorú zákon o mediálnych službách priniesol, bolo zahrnutie platforiem na zdieľanie videí do regulačného rámca audiovizuálnych mediálnych služieb.²⁰ Nezávislý regulačný orgán, ktorým je v podmienkach Slovenskej republiky Rada pre vysielanie a retransmisiu, dostal nové kompetencie a zároveň pri regulácii činností spojených s audiovizuálnymi mediálnymi službami bolo nevyhnutné subsumovať aj orgány štátnej správy, a to najmä Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky či Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb. Vznikol nový orgán štátnej správy, s celoštátnou pôsobnosťou, Rada pre mediálne služby, ktorý vykonáva dohľad nad dodržiavaním právnych predpisov upravujúcich vysielanie, retransmisiu, poskytovanie audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a poskytovanie platforiem na zdieľanie obsahu.²¹

Ad novum poskytovatelia platformy na zdieľanie videí sú povinní dodržiavať zákonné požiadavky ochrany vo vzťahu k maloletým, a to najmä z hľadiska problematiky podnecovania k nenávisťnému, násilnému správaniu alebo terorizmu. S cieľom garantovať dodržiavanie predmetnej ochrany sa zavádzajú špecifické povinnosti a rámce pre zavádzanie opatrení zo strany poskytovateľov služby platformy na zdieľanie videí, ktorých vhodnosť a primeranosť budú posudzovať vybrané subjekty. Nová právna úprava nijakým spôsobom nemení rozlišovanie lineárnych a nelineárnych služieb²², v mnohých uhloch sa však zjednocujú požiadavky na jednotlivé subjekty, napr. v oblasti ochrany maloletých, ochrany pred nenávisťnými prejavmi a pod. Ambíciou tejto úpravy bolo reflektovať existujúce nedostatky aplikačnej praxe a zákonodarca považoval za nevyhnutné dosiahnuť rovnováhu medzi prístupom k online obsahovým službám, ochranou spotrebiteľa a konkurencieschopnosťou trhu. V prípade právnej úpravy dotýkajúcej sa postavenia influencerov je nutné rozlišovať dva samostatné subjekty, a to platformy, ktoré umožňujú „presadiť sa“ influencerom na trhu, t. j. platformy na zdieľanie obsahu (napr. Youtube,

²⁰ Nová legislatíva upravila práva a povinnosti okrem vysielateľov, poskytovateľov audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie, prevádzkovateľov retransmisie, poskytovateľov multiplexu, aj práva a povinnosti poskytovateľov platformy na zdieľanie videí a tiež poskytovateľov obsahovej služby, ktorí nespádajú medzi menované subjekty.

²¹ Účelom Rady pre mediálne služby je okrem štátnej regulácie v oblasti vysielania, retransmisie, poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a poskytovania platforiem na zdieľanie obsahu, najmä ochrana verejného záujmu v oblasti vysielania, retransmisie, poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a poskytovania platforiem na zdieľanie obsahu, ochrana slobody prejavu, práva na informácie a práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a vzdelaniu.

²² Účelom tejto úpravy je najmä regulácia obchodných aktivít v online priestore a zjednotenie požiadaviek na jednotlivé subjekty lineárnych (televízne, rozhlasové vysielanie) a nelineárnych (platformy na zdieľanie videí, audiovizuálne mediálne služby) obsahových služieb.

Instagram, Tik Tok) a ich poskytovateľa,²³ ako aj poskytovateľa samotnej audiovizuálnej mediálnej služby – spomínaných influencerov. Audiovizuálnou mediálnou službou na požiadanie²⁴ je aj taký kanál na platformách YouTube, Facebook Watch, TikTok, Instagram, OnlyFans či Twitch a iných platformách, ktorý bol zriadený alebo je poskytovaný za účelom dosahovania zisku a zároveň spĺňa ostatné uvedené podmienky.

V kontexte nastolenej problematiky nemožno opomenúť ani nedávne rozhodnutie Súdneho dvora EÚ v spojených veciach YouTube (C-628/18) a Cyando (C-683/19), keď skúmal mieru vedomosti o nezákonnej činnosti, ktorá sa vyžaduje na strane online platforiem na zdieľanie obsahu, aby nemohli využiť tzv. „ochranu hostingu“ (angl. *hosting defence*) zakotvenú pôvodne v smernici o elektronickom obchode (2000/31/ES), dnes už nahradenú nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2065 o jednotnom trhu s digitálnymi službami a o zmene smernice 2000/31/ES, známym pod názvom Akt o digitálnych službách. Ochrana hostingu totiž predstavuje efektívny prostriedok na zbavenie sa zodpovednosti online platforiem na zdieľanie obsahu (napr. Facebook, Instagram alebo platformy Youtube, ktorej sa práve tento prípad dotýkal) za obsah, ktorý je šírený kanálmi vytváranými poskytovateľmi audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie. Do tejto kategórie zaradíme spomínaných influencerov, ktorí svoju tvorbu šíria prostredníctvom vytvorenia kanálov na online platformách. Jej funkciou, ako už z názvu vyplýva, je ochrana prináležiaca online platformám ako hositeľom tzv. *content creatorov*, pokiaľ sú splnené podmienky, ktoré boli pôvodne upravené v článku 14 odseku 1 v písmenách a) a b) smernice o elektronickom obchode [v súčasnosti ide o článok 6 odseku 1 písm. a) a b) Aktu o digitálnych službách]. Ide pritom o skutočnosť, že prevádzkovateľ online platformy nebol informovaný a nemal vedomosť o nezákonnej činnosti alebo šírených informáciách a čo sa týka nárokov na náhradu škody, nebol si vedomý skutočností alebo okolností, z ktorých by bolo zrejmé, že ide o nezákonnú činnosť alebo informácie, alebo o skutočnosť, že prevádzkovateľ online platformy, po zistení alebo uvedomení

---

²³ S pojmom platforma na zdieľanie obsahu a poskytovateľ takejto platformy sa stretávame v ust. § 9 zákona o mediálnych službách. V jeho intenciách sa pod platformou na zdieľanie obsahu rozumie služba informačnej spoločnosti, ktorej hlavným účelom (jedným z jej hlavných účelov, resp. ktorej zásadnou funkciou) je ukladať veľký počet diel a iných predmetov ochrany podľa osobitného predpisu nahrávaných jej užívateľmi a šíriť ich podľa osobitného predpisu.

²⁴ Pod pojmom audiovizuálna mediálna služba na požiadanie je nutné vnímať službu, ktorá napĺňa jej zákonné znaky uvedené v ust. § 26 zákona o mediálnych službách. V prípade, ak kanály na platformách, ako sú Tik Tok, Facebook, Instagram napĺňajú uvedené definičné znaky, spadajú tak isto do kategórie audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie. Jej poskytovateľ, ako už z predchádzajúceho textu vyplýva, je redakčne zodpovedný za jej obsah a tak isto určuje spôsob, akým je táto služba organizovaná. Nezaradíme sem zvukové podcasty, ktoré sú elektronickou periodickou publikáciou podľa zákona č. 265/2022 Z. z. o publikáciách ani živé prenosy, ak po jeho skončení viac videá na platforme na zdieľanie videí alebo sociálnej sieti nie sú verejne dostupné.

si týchto skutočností, koná promptne, aby odstránil alebo znemožnil prístup k informáciám. Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor EÚ“) pri rozhodovaní zvažoval význam slobody prejavu a potrebu vyvážiť ju zodpovednosťou online platforiem v kontexte základných práv užívateľov internetu. Oba prípady YouTube (C-628/18) a Cyando (C-683/19) pochádzajú z Nemecka a následne boli postúpené na Súdny dvor EÚ. Súdny dvor EÚ spojil tieto veci, keďže obe sa dotýkali údajného porušenia práv duševného vlastníctva užívateľmi online platformy na zdieľanie videí YouTube a platformy na uchovávanie a zdieľanie súborov prevádzkovej spoločnosťou Cyando. YouTube aj Cyando sa v konaní odvolávali na tzv. „host'ovskú ochranu“ podľa smernice o elektronickom obchode, aby sa vyhlí zodpovednosti za údajné porušenie práva na svojich platformách.²⁵ Dôležité je, že SDEÚ pripomenul,

²⁵ *Ad primum* otázka, s ktorou sa súd musel vysporiadať, bolo, či „sa má článok 3 ods. 1 smernice o autorskom práve vykladať v tom zmysle, že prevádzkovateľ platformy na zdieľanie videí a prevádzkovateľ platformy na ukladanie a zdieľanie súborov, na ktorých používatelia môžu protiprávne sprístupňovať verejnosti chránený obsah, uskutočňuje sám za takých podmienok, o aké ide vo veciach samých, „verejný prenos“ tohto obsahu v zmysle danej smernice“. Súdny dvor EÚ v tejto veci vyslovil názor, že pojem „verejný prenos“ je potrebné vykladať extenzívne, t. j. je nutné pod ním chápať každý verejný prenos pre verejnosť, ktorá nie je prítomná na mieste, kde tento prenos vzniká. Reflektujúc tento výklad sa pod tento pojem subsumuje všetka transmisia a retransmisia diel určená verejnosti, sprostredkovaná cez drôtové alebo bezdrôtové prostriedky vrátane vysielania. *Prevádzkovateľ platformy na zdieľanie videí, kde môže nastať situácia nezákonného sprístupnenia chráneného obsahu verejnosti, uskutočňuje „verejný prenos“ tohto obsahu iba v tom prípade, ak táto platforma prispieva k tomu, že verejnosť má prístup k takému obsahu.* Esencia druhej a tretej otázky spočívala v tom, „či sa má článok 14 ods. 1 smernice o elektronickom obchode [v súčasnosti ide o článok 6 odseku 1 písm. a) Aktu o digitálnych službách] vykladať v tom zmysle, že do pôsobnosti tohto ustanovenia patrí činnosť prevádzkovateľa platformy na zdieľanie videí alebo platformy na ukladanie a zdieľanie súborov, keďže táto činnosť sa týka obsahu nahraného na jeho platformu jej používateľmi“. V prípade, ak by súd na túto otázku odpovedal kladne, je nutné ďalej skúmať, či „sa má článok 14 ods. 1 písm. a) tejto smernice obchode [v súčasnosti ide o článok 6 odseku 1 písm. a) Aktu o digitálnych službách] vykladať v tom zmysle, že na to, aby sa na základe tohto ustanovenia oslobodenie od zodpovednosti stanovené v tomto článku 14 ods. 1 obchode [v súčasnosti ide o článok 6 odseku 1 písm. a) Aktu o digitálnych službách] na tohto prevádzkovateľa nevzťahovalo, musí si byť tento prevádzkovateľ vedomý konkrétnych nezákonných činností svojich používateľov týkajúcich sa chráneného obsahu, ktorý bol nahraný na jeho platformu“. Poslednou, treťou otázkou, ktorou sa Súdny dvor EÚ zaoberal v danom prípade, je, „či sa má článok 8 ods. 3 smernice o autorskom práve vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby nositeľ práv mohol žiadať o vydanie súdneho príkazu proti sprostredkovateľovi, ktorého služby sú využívané tretími osobami na porušovanie tohto práva, až po tom, čo bolo tomuto sprostredkovateľovi takéto porušenie oznámené a opäť k nemu došlo“. Vo vzťahu k tejto otázke Súdny dvor EÚ judikoval, že článok 8 ods. 3 smernice o autorskom práve je potrebné vykladať tak, aby nepredstavoval bariéru nositeľovi autorského práva v tom, aby mohol byť na základe žiadosti podľa vnútroštátneho práva vydaný súdny príkaz proti sprostredkovateľovi, ktorého službu využila tretia osoba na porušenie jeho práva bez toho, aby o tom tento sprostredkovateľ vedel. Uvedené však platí len pod tou podmienkou, ak bolo danému sprostredkovateľovi pred začatím súdneho konania formálne oznámené toto porušenie a tento nekonal bezodkladne po danom oznámení, aby uvedený obsah odstránil alebo znemožnil k nemu prístup a zabezpečil, aby sa takéto porušenia neopakovali.

že je nevyhnutné, aby poskytovateľ bol „sprostredkovateľom služieb“ v zmysle smernice o elektronickom obchode, t. j. pokrýval len prípady, v ktorých má online platforma, činnosť poskytovateľa a služieb len „technickú automatickej a pasívnej povahy“, čo znamená, že nemá žiadne znalosti ani kontrolu nad obsahom. Z argumentácie Súdneho dvora EÚ môžeme vyvodit' záver, že online platformy na zdieľanie sa nemôžu zbaviť zo zodpovednosti tak, ako to umožňuje smernica o elektronickom obchode, ak mali vedomosť o nezákonnej činnosti užívateľov. Protiprávna povaha konkrétnej činnosti alebo údajov pritom musí vyplývať z reálnej alebo aspoň zo zdanlivej vedomosti o tejto skutočnosti. Stanovisko Súdneho dvora EÚ *in concreto* znamená, že ak platforma priamo uskutočňuje činnosť, ktorá by porušovala autorské práva podľa článku 3 ods.1 Smernice o autorskom práve, stratili by možnosť odvolávať sa na obhajobu podľa článku 14, čo je v bezprostrednom súlade s článkom 17 Aktu o jednotnom digitálnom trhu.²⁶ Lenže vyvstáva tu otázka čo sa stane, ak takíto prevádzkovatelia online platformy na zdieľanie obsahu *ad exemplum* použijú technológiu na odhalenie materiálu porušujúceho autorské práva? Súdny dvor EÚ ďalej objasnil, že pokiaľ prevádzkovatelia platformiem „nevytvárajú, neselektujú a ani nemonitorujú obsah nahraný na ich platformy“ poskytovateľmi audiovizuálnych mediálnych služieb a teda „nehrajú takú aktívnu úlohu, že by im poskytli informácie o obsahu nahranom na ich platformu alebo nad ním mali kontrolu“, budú sa môcť aj naďalej spoľahnúť na ochranu hostingu (hosting defence), napriek skutočnosti že ich poskytovateľ audiovizuálnych mediálnych služieb poruší pravidlá EÚ o autorských právach. Treba však poznamenať, že vyššie uvedené by sa neuplatnilo, ak sa táto online platforma „špecificky snaží bojovať proti takýmto porušeniam“. Toto je už *de facto* rozhodnutiami Súdneho dvora EÚ ustálené.

Charakteristickým prvkom influence marketingu (ako formy online marketingu) je jeho nenápadnosť, pretože frekventovane býva súčasťou zverejňovaného obsahu (*contentu*), kam „nenápadne“ zapadá. Je potrebné zdôrazniť, že skúmať tieto praktiky influencerov je náročné, pretože influencer môže využívať priestor na sociálnej sieti aj výlučne na vyjadrenie svojho osobného názoru, ktorý nemusí byť marketingom alebo šírením reklamy.

Tu je však dôležité poznamenať, že vždy v prípade, ak nejde o svojvoľné odporúčanie produktu zo strany influencera, ale o platenú spoluprácu, je možné konštatovať, že ide o reklamu. Ako uvádzajú Lapšanský a Vozár reklama je pre spotrebiteľa dôležitým zdrojom informácií pri rozhodovaní sa o kúpe výrobku či služby.²⁷ Definíciu reklamy nachádzame v ust. § 2 ods. 1 písm. a) zákona

---

²⁶ Zaujímavé však je, že súd sa pri tejto príležitosti priamo nezapojil do výkladu článok 17. Toto rozhodnutie sa neodchyľuje od predchádzajúcich rozhodnutí Súdneho dvora EÚ, a zdá sa, že podporuje „pravidlo bezpečného prístavu“, podľa ktorého je hosťiteľ vo vzťahu k prenosu obsahu porušujúceho práva neutrálny.

²⁷ VOZÁR, J., LAPŠANSKÝ, L. Porovnávacía reklama v slovenskom právnom poriadku. Právny obzor, 94, 2011, č.6, s.558 a nasl.

č. 147/2001 Z. z. o reklame (ZoR) a je vymedzená takto: „*Reklama je predvedenie, prezentácia alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu.*“ Ustanovenie § 2 ods. 1 písm. c) ďalej upravuje, že šíriteľom reklamy je fyzická alebo právnická osoba, ktorá reklamu šíri. Je preto dôležité uviesť, že pokiaľ influenceri v obsahu svojich príspevkov prezentujú výrobky alebo službu, pričom za takúto propagáciu obdržia odmenu a v príspevku by nebolo uvedené, že ide o platenú spoluprácu, došlo by k naplneniu skutkovej podstaty nekalej obchodnej praktiky podľa zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa (ZoOS). Tú definuje ust. § 7 ods. 2: „*Obchodná praktika sa považuje za nekalú, ak je v rozpore s požiadavkami odbornej starostlivosti, a podstatne narušuje alebo môže podstatne narušiť ekonomické správanie priemerného spotrebiteľa vo vzťahu k produktu, ku ktorému sa dostane alebo ktorému je adresovaná, alebo priemerného člena skupiny, ak je obchodná praktika orientovaná na určitú skupinu spotrebiteľov.*“ Z hľadiska právnej praxe sa za nekalú obchodnú praktiku považuje najmä klamlivé konanie, klamlivé opomenutie konania a agresívna obchodná praktika. V zozname obchodných praktík, ktoré sa za každých okolností považujú za nekalé a sú súčasťou prílohy č. 1, k ZoOS zaraďujeme aj inštitút skrytej reklamy ako využívanie redakčného priestoru v médiách na podporu produktu, keď predávajúci zaplatil za podporu predaja bez toho, že by to bolo explicitne vysvetlené v obsahu, obrazom alebo zvukom a jasne identifikovateľné pre spotrebiteľa. Pokiaľ influencer neuvedie, že ide o formu platenej spolupráce, pri takomto druhu propagácie reálne hrozí, že priemerný spotrebiteľ nebude disponovať takou rozlišovacou schopnosťou, aby rozpoznal, či ide o reklamu, alebo dobromyseľné odporúčanie produktu. Za skrytú reklamu sa *in genere* považuje konanie, keď predávajúci skrýva alebo poskytuje nejasným, nezrozumiteľným, viacvýznamovým alebo nevhodným spôsobom podstatné informácie, alebo neoznami obchodný účel obchodnej praktiky, ibaže je zrejmý z kontextu, pričom v dôsledku klamlivého opomenutia priemerný spotrebiteľ prijme rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neprijal, aj z uvedeného dôvodu je dôležité, aby komerčný *content* na sociálnych sieťach bol riadne označený. Do úvahy je, samozrejme, potrebné vziať aj skutočnosť, že okrem nekalej obchodnej praktiky môže ísť aj o klamlivé konanie v intenciách ust. § 8 ZoOS, v zmysle ktorého sa obchodná praktika považuje za klamlivú, ak zapríčiňuje alebo môže zapríčiniť, že spotrebiteľ produkt alebo službu zakúpi, pretože obsahuje nesprávne informácie, a preto je nepravdivá, alebo akýmkoľvek spôsobom uvádza do omylu alebo môže uviesť do omylu priemerného spotrebiteľa. Preukázať spáchanie takejto nekalej či klamlivej praktiky však môže byť v právnej praxi problematické. Preto je v každom prípade potrebné preukázať, čo môže byť často problematické, keďže potenciálne môže ísť o platenú spoluprácu, skrytú reklamu alebo výlučne o recenzie, prípadne o názor jednotlivca, ktorý si produkt len zakúpil a má potrebu alebo chuť sa o svoju skúsenosť podeliť. Obchodná praktika, ktorá môže podstatne narušiť

ekonomické správanie skupiny spotrebiteľov osobitne zraniteľných z dôvodu ich duševnej poruchy alebo telesnej chyby, veku alebo dôverčivosti spôsobom, ktorý môže predávajúci rozumne predpokladať, sa posudzuje z pohľadu priemerného člena tejto skupiny. V prípade platenej spolupráce na rozličných sociálnych médiách (napríklad Instagram, Facebook) by bola predmetom kontroly zo strany Slovenskej obchodnej inšpekcie (SOI) najmä zodpovednosť influencera za šírenie reklamy z hľadiska etiky a dobrých mravov či zákaz používania nekalých obchodných praktík. Dozor nad dodržiavaním zákazu nekalých praktík uskutočňujú viaceré orgány, medzi nimi aj Slovenská obchodná inšpekcia (SOI) v zmysle zákona č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a tiež v zmysle osobitných predpisov, ako sú ZoOS a ZoR. Ak je influencer v postavení osoby, ktorej tieto zákony ukladajú povinnosti vo vzťahu k spotrebiteľovi, je SOI oprávnená influencera kontrolovať. Pri každom podaní je potrebné predovšetkým skúmať, v akom postavení je kontrolovaná osoba (ide o influencera, spotrebiteľa alebo inú osobu) a na základe ktorého právneho predpisu bude príslušný orgán dozoru uskutočňovať kontrolu.

3. Nekalá súťaž influencerov?

Prvý postulát, ktorým sa v tomto príspevku zaoberáme, stojí na pomedzí verejného a súkromného práva, pretože sa zaoberá postavením influencera vo vzťahu k obchodníkovi (značku), ktorý vo svojich príspevkoch propaguje a zároveň k jeho sledovateľom – followerom, ktorí vystupujú v pozícii spotrebiteľa. Predchádzajúca časť ukazuje, že influenceri v interakcii so značkami, platformami sociálnych médií a sprostredkovateľmi zohrávajú významnú úlohu pri reklame a predaji tovarov a služieb v rámci Európskej únie. Konečným cieľom influencer marketingu sú však spotrebiteľia, ktorí sledujú influencerov a nakupujú tieto tovary a služby. Táto časť príspevku objasňuje, ako je správanie spotrebiteľov ovplyvnené influencer marketingom a identifikuje najrelevantnejšie marketingové praktiky influencerov, ktoré sú potenciálne škodlivé pre spotrebiteľov. Odborná literatúra poskytuje ďalšie poznatky o relevantných atribútoch a charakteristikách, ktoré definujú vzťah medzi influencermi a ich publikom: po prvé influenceri sú pre zdieľanie intímnych skúseností z ich osobného života, percipovaní ako autentickí a skutoční.²⁸ Tento atribút sociálnej prítomnosti bol štatisticky zaznamenaný ako výrazne vyšší u influencerov, v porovnaní s tradičnými celebritami.²⁹

---

²⁸ ARGYRIS, Y. A. et al. The effects of visual congruence on increasing consumers' brand engagement: An empirical investigation of influencer marketing on Instagram using deep-learning algorithms for automatic image classification, *Computers in Human Behavior*, 2020, s.112 ; LISICHOVA, N., OTHMAN, Z. The Impact of Influencers on Online Purchase Intent (Dissertation), School of Business, Society & Engineering, Mälardalen University, 2017.

²⁹ JIN, S. V., MUQADDAM, A., RYU, E. Instafamous and socialmedia influencer marketing,

Je zrejmé, že niektoré marketingové praktiky influencerov (resp. určité mechanizmy správania, ktoré sa premietajú do konkrétnych marketingových praktík) môžu mať vplyv na ekonomické správanie spotrebiteľov. Medzi rizikové praktiky pre spotrebiteľov zaraďujeme:

Ad primum, netransparentnosť, napr. formou affiliate marketingu,³⁰ kde influenceri neuvádzajú svoj obchodný vzťah so spoločnosťou alebo označenie nie je jasne rozpoznateľné ako reklama. Propagáciu v podobe príspevkov influencerov možno nepochybne zaradiť pod definíciu reklamy, ktorú nachádzame v § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o reklame“) a v zmysle ktorej je reklama „*predvedenie, prezentácia alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu, ak osobitný predpis neustanovuje inak*“.³¹ Medzi tieto trhové praktiky patria aj prípady, keď neexistuje formálna dohoda medzi influencerom a spoločnosťou, ktorej produkty propaguje, ale za príspevkom môže byť obchodný záujem, ktorý nie je formalizovaný a explicitne zverejnený ako reklama (napr. protiplnenie vo forme pozvánok na podujatia, materiálnych darov, etc.). Problémy s transparentnosťou vznikajú však aj v prípade, že označenie nie je jasne rozpoznateľné ako reklama, ide napr. o reklamné nápisy, ktoré nie sú viditeľné na prvý pohľad, nie sú jasne rozpoznateľné, nie sú vhodné pre dané médium alebo pre rôzne typy zariadení. Napríklad v susednej Českej republike bola neoznačená reklama (nedostatočná transparentnosť/oddelenie reklamy od redakčného obsahu) najčastejším problémom, ktorý spotrebiteľia uvádzali, napr. influencer ponúka svojim sledovateľom zľavový kód na nákup produktu prostredníctvom instagramových príbehov, pričom v slovnom alebo písomnom popise sponzorovanej publikácie nie je uvedený reklamný charakter publikácie ani obchodný vzťah so značkou.³² Príspevky sú bez použitia hashtagu „reklama“, „platené partnerstvo“, etc. Influenceri neuvádzajú, že boli oslovení do projektu, aby produkt otestovali alebo ich značka iným spôsobom „povzbudila“, aby spotrebiteľia používali výrobok.³³ V tejto súvislosti dodávame, že ponúkание zľavových kódov tiež možno považovať za affiliate marketing,

---

Marketing Intelligence&Planning, 2019.

³⁰ Affiliate marketing je spôsob predaja výrobkov a služieb s využitím ďalšieho sprostredkovateľa. Je to forma online reklamy, pri ktorej obchodníci ponúkajú prevádzkovateľom webových stránok, tzv. affiliate partnerom, finančnú odmenu za privedenie návštevníka, ktorý na webových stránkach predajcu vykoná nejakú činnosť.

³¹ <https://www.foodnet.cz/cs/aktuality/4885-influencer-marketing-a-jeho-pravni-mantinely> .

³² K otázke natívnej reklamy a jej odlišenia od redakčného obsahu pozri tiež: <https://www.samoregulace.cz/pravidla-pro-nativni-reklamu-0>.

³³ Niektoré platformy, ako napríklad Instagram, dokonca umožňujú používať „platené partnerstvo“ alebo podobné explicitné označenie príspevku, ktoré naznačuje, že ide o reklamu, čo považujeme za ešte vhodnejšie. V tejto súvislosti môžeme len odporučiť, aby boli podmienky spolupráce a plateného partnerstva výslovne uvedené v zmluve o spolupráci s influencerom.

pretože kód je prepojený s profilom influencera, ktorý potom dostáva percento z predaja na základe toho, koľko zákazníkov kliklo na odkaz.

Druhá praktika spočíva v nedostatočnom oddelení reklamy a obsahu príspevku. Ide o prípady, keď reklama nie je oddelená od obsahu príspevku (napríklad influencer publikuje blogy o lifestyle, móde alebo cestovaní, ktoré sú primárne určené na vyjadrenie osobného pohľadu influencera na produkty/služby a influencer nedostal žiadnu protihodnotu od spoločnosti, ktorej produkty/služby sú v rámci blogu uvedené). V závislosti od miery zverejnenia je preto možné, že spotrebiteľia nespoznávajú sponzorovaný príspevok ako reklamu alebo vôbec nerozpoznávajú skutočnosť, že ide o spoluprácu medzi značkou a influencerom. Existuje tak riziko, že sponzorovaný príspevok spotrebiteľia nebudú považovať za reklamu, ale za osobné odporúčanie influencera. Problémom je diferencovať obsah príspevku a reklamu. Rastúci záujem o ochranu spotrebiteľa súvisí s používaním skrytej reklamy. Nedostatky pri diferenciacii medzi reklamou a hodnotením produktu/služby influencerom významne sťažuje spotrebiteľom rozpoznanie reklamy, a preto spotrebiteľia v konečnom dôsledku nepercipujú obchodný zámer. IMCO v správe uvádza, že reklamný sektor, s ktorými bola štúdia diskutovaná, práve nedostatok transparentnosti medzi reklamou a obsahom príspevku influencera označuje za esenciálnu črtu influencer marketingu. Striktné oddelenie obsahu od reklamy často ani nie je možný a jedinou povinnosťou influencerov by teda malo byť zverejnenie spolupráce a komerčného charakteru obsahu príspevku.³⁴ *Ad opositum* stoja príklady falošného plateného sponzorstva. Ďalšie príklady sa týkajú väčšinou influencerov s menej ako 10-tisíc sledovateľmi, ktorí poskytujú mimoriadne pozitívne recenzie spôsobom, ktorý sa podobá reklame na produkty a/alebo propagácii značiek bez zmienky o vzťahu so značkou, a komerčného charakteru obsahu príspevkov, čo je rastúci trend influencerov najmä v počiatkovej fáze kariéry, ktorí môžu mať tendenciu falšovať obsah, aby získali dôveryhodnosť napríklad propagáciou značiek, ako keby boli sponzorovaní, a predstieraním, že spolupracujú so značkami.

Tretím využívaným postupom sú zavádzajúce informácie o sponzorovanom tovare/službe, ktoré obsahujú napríklad falošné ochranné známky, falošný opis tovaru alebo zavádzajúce opomenutia. Táto prax sa týka poskytovania recenzií na tovary a služby propagujúce nesprávne, nejednoznačné, prehnané alebo nepresné informácie o sponzorovaných tovaroch a službách. Prax, aj keď bežná pri influencer marketingu, sa používa aj v iných druhoch marketingu. Tvrdenia, že určitý výživový doplnok „posilňuje imunitný systém“, pokiaľ

---

³⁴ Napr. zverejnenie fotografie z dovolenky v plážovom rezorte vrátane odkazov na instagramovú stránku rezortu, resp. na cestovné kancelárie. Nie je tam však žiadna zmienka o reklame alebo inom vzťahu so značkami (bezplatné ubytovanie), video propagujúce predajcu a predvádzanie rôznych druhov jeho tovaru bez akýchkoľvek jasných náznakov spolupráce so značkou, nabádanie sledovateľov, aby navštívili tohto predajcu.

neexistujú žiadne vedecké dôkazy, ktoré by mohli potvrdiť vplyv konkrétnych potravín alebo prísad na imunitný systém akýmkoľvek spôsobom, propagačné tvrdenia o antikoncepčných pilulkách, etc. Nadhodnocovanie (preceňovanie kvality a vlastností produktov) ako aj tvrdenia, napr. že konkrétny produkt je najlepším doplnkom na elimináciu zadržiavania vody, alebo že to bol najlepší rúž, aký kedy influencerka mala a že ho plánuje nosiť každý deň. Ďalším frekventovaným javom sú napr. zľavové kódy, ktoré neposkytujú „skutočnú zľavu“, pretože produkty boli už zľavnené na webovej stránke značky, alebo uvádzali nepravdivé informácie o použití zľavových kódov.

Poslednou z pertraktovaných praktík je influencer marketing zameraný na špecificky zraniteľné skupiny s tým, aby si kúpili tovar alebo službu, zneužívajúc ich neskúsenosť a dôverčivosť. Toto platí najmä pri influenceroch, ktorých skupinu sledovateľov tvoria najmä mladí ľudia alebo dokonca deti. Ako sme už uviedli, mladí spotrebiteľia a deti sú zraniteľnejšie voči marketingovým praktikám influencerov než starší spotrebiteľia, pričom sú čoraz aktívnejší aj na sociálnych sieťach.³⁵ Aj napriek skutočnosti, že zásady ochrany osobných údajov spoločností ako napr. TikTok tvrdia, že nie sú zamerané na deti mladšie ako 13 rokov, vo viacerých členských štátoch Európskej únie a v zahraničí sú na platforme aktívni aj neplnoletí používatelia. Problematickým aspektom môžu byť videá o konzumácii alkoholu, ale aj sexistická reklama. Podľa Zlochu práve internetová reklama je frekventovanou platformou šírenia sexizmu v reklame.³⁶ Medzi striktne regulované a súčasne frekventovane propagované produkty patrí najmä alkohol, tabakové výrobky, elektronické cigarety, doplnky stravy, (bio) potraviny, kozmetické prípravky, lieky a dojčenské prípravky. V tejto súvislosti musí aj influencer splniť osobitné podmienky pre reklamu, ktoré nachádzame v jednotlivých ustanoveniach zákona o reklame.

Inou, problematickou praxou je aj zameranie sa na zraniteľných spotrebiteľov pri obhajovaní aplikácií typu *buy now – pay later*, ktoré sú väčšinou cielené na tínedžerov a nízkoprijemové skupiny, ako sme tiež vysvetlili v predchádzajúcej časti.

Ako však nazerať na problematiku influencerstva z pohľadu *de lege lata*? Doposiaľ neexistuje špeciálna úprava influencerstva, a tak je nutné vychádzať z právnej regulácie reklamy v zákone o reklame, zo zákona o ochrane spotrebiteľa,³⁷ resp. z právnej úpravy práva proti nekalej súťaži v ust. § 41

³⁵ K problematike zraniteľných spotrebiteľov pozri tiež: DUFFETT, R.G. Influence of social media marketing communications on young consumers' attitudes, *Young Consumers*, Vol. 18 No. 1, 2017, s. 19 – 39.

³⁶ ZLOCHA, L. Právna regulácia sexizmu v reklame – základné východiská. *Právny obzor*, 106, 2023, č. 2, s. 99.

³⁷ Zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane spotrebiteľa“).

a nasl. Obchodného zákonníka.³⁸ Analýzu toho, čo je influencertvo a aká je jeho pozícia v systéme právnej regulácie, môžeme nájsť *ad exemplum* v rozsudkoch nemeckého Spolkového súdneho dvora (Bundesgerichtshof) pod č. k. IZR 125/20, 126/20, 90/20. Spočívajúc na základnej premise, že právna úprava v Nemecku ako členskom štáte Európskej únie vychádza z únijskeho práva, považujeme ich za inšpiratívne.

Z predmetných rozhodnutí vyplýva, že žalobcom vo všetkých troch konaniach bolo združenie na ochranu obchodných záujmov, ktoré v konaní namietalo nekalosúťažné praktiky influencerov v podobe zastierania a netransparentnosti charakteru príspevkov. Konkrétne porušenie sa týkalo napr. propagácie služieb a tovaru (*fitnes malinový džem*), pričom príspevky na instagramových profiloch obsahovali iba takzvané „*tap tag*“, ktoré presmerujú užívateľa na instagramový profil príslušného predajcu. Súd dospel k záveru, že príspevky na Instagrame, ktoré boli predmetom sporu, sú konaním s obchodným zámerom v zmysle § 2 ods. 1 č. 1 UWG,³⁹ ktorý tento pojem definuje ako správanie osoby v prospech vlastnej spoločnosti alebo činnosti inej spoločnosti pred obchodnou transakciou, počas nej alebo po nej, ktoré má za cieľ podporu predaja alebo nákupu tovaru alebo služieb, alebo uzavretie alebo plnenie zmluvy na tovar alebo služby súvisiace. Súd sa ďalej zaoberal aj tým, či samotná skutočnosť, kedy príspevok na sociálnej sieti, v ktorom je výrobok zobrazený a je opatrený „*tap tagmi*“, (ne)postačuje na to, aby boli naplnené znaky reklamy. Dospel pritom k záveru, že ak influencer uvádza v príspevku odkaz na konkrétnu webovú stránku výrobcu uvedeného produktu (teda „*zadávateľa*“), v takom prípade sú už plne naplnené definíčné znaky reklamy. Keďže predmet instagramové príspevky sú reklamou, spotrebiteľ by mal byť schopný identifikovať skutočný účel príspevku, teda že ide o propagáciu produktu alebo služieb za určitú protihodnotu pre influencera. Netransparentnosť a zastieranie komerčného účelu príspevku predstavuje porušenie ust. § 58 ods. 1 prvej vety RSV,⁴⁰ v zmysle ktorého reklama musí byť identifikovateľná a oddelená od zvyšku obsahu.

Súd ďalej zdôrazňuje, že na identifikáciu, či je (alebo nie je) príspevok influencera reklamou, je potrebné aplikovať test proporcionality a komplexne posúdiť účel a podobu tzv. *bussines msg*. Ak však existuje odkaz na webovú stránku výrobcu uvedeného produktu, zvyčajne ide o naplnenie definície reklamy, a tým potrebu splnenia zákonných povinností. Súd ďalej argumentuje,

---

³⁸ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len „Obchodný zákonník“).

³⁹ § 2 ods. 1 bod 1 zákona o nekalej súťaži (UWG): „*Obchodná praktika sa považuje za klamlivú, ak obsahuje klamlivé vyhlásenia (§ 39) alebo je inak spôsobilá uviesť účastníka trhu s produktom do omylu, pokiaľ ide o jednu alebo viacero z nasledujúcich skutočností, a to takým spôsobom, že účastník trhu je podnietený prijať rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neprijal...*“

⁴⁰ § 58 ods. 1 prvá veta Zmluvy o vysielaní a retransmisii (RSV): „*Reklama musí byť jasne rozpoznateľná ako reklama a musí byť zreteľne oddelená od ostatného obsahu ponuky.*“

že pokiaľ influencer propaguje svoje produkty, nie je potrebné takýto obsah oddeliť od ostatného obsahu. Za zmienku však stojí aj vymedzenie pojmu influencerstvo ako propagácie s určitými pravidlami. Je však zásadný rozdiel, či influencer šíri reklamu tak, že koná v prospech tretej strany (pomyselného „objednávateľa reklamy“), pretože potom sú úplne naplnené znaky reklamy, ktoré musia byť primerane označené a oddelené od ostatného obsahu. Pokiaľ by sme uvedené terminologicky preniesli do nášho zákona o reklame, tak by predmetný príspevok napĺňal znaky reklamy, keďže podľa ust. § 2 ods. 1 a) zákona o reklame ide o predvedenie, prezentáciu alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu, ak osobitný predpis neustanovuje inak. Domnievame sa, že by šlo o reklamu aj v prípade, ak by influencer propagoval vlastný merch, t. j. produkty (oblečenie a módné doplnky s vlastnou potlačou), ktoré si môžu kúpiť sledovatelia určitého influencera a tým ho podporiť v jeho ďalšej tvorbe obsahu.⁴¹ Influencera tak možno označiť ako šíriteľa reklamy podľa ust. § 2 ods. 1 c) zákona o reklame, hoci objednávateľom ust. § 2 ods. 1 f) zákona o reklame môže byť aj tretia osoba.

Koncom roka 2021 vydala Európska komisia oznámenie v podobe usmernenia k výkladu a uplatňovaniu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu (ďalej len „smernica“),⁴² kde je časť dedikovaná aj problematike marketingu influencerov (v texte ďalej aj ako „vplyvné osobnosti“), ktorý subsumuje propagáciu konkrétnych značiek alebo produktov prostredníctvom vplyvných osobností s využitím pozitívneho vplyvu, ktorý vplyvné osobnosti môžu mať na vnímanie spotrebiteľov. Pod vplyvnou osobnosťou sa vo všeobecnosti označuje ako fyzická osoba alebo virtuálny subjekt,⁴³ ktorý má na relevantnej platforme väčší ako priemerný dosah.

Frekventovaným javom vznikajúcim v prostredí sociálnych sietí ako sme už podotýkali aj v texte vyššie, je skutočnosť, že príspevky influencerov sú prezentované aspoň parciálne ako osobné odporúčanie influencera neobchodného charakteru a nie ako priama a jasne identifikovateľná reklama. Na účely smernice o nekalých obchodných praktikách bola vplyvná osobnosť

⁴¹ Pri problematike merch-u Ondrejová, Chrenovský zdôrazňujú, že je potrebné, aby influencer myslel na to, že pokiaľ predáva svoje produkty priamo na sieti Instagram alebo na svojom e-shope, musí dodržiavať obchodné podmienky sociálnych sietí a príslušné právne predpisy, ktoré sa vzťahujú k predmetu jeho činnosti. Pozri bližšie: ONDREJOVÁ, E. CHRENOVSKÝ, B. Právní minimum pro influencersy - Nejčastější právní otázky prezentace na Instagramu Dostupné online: https://www.ondrejova.cz/docs/220601_ig-broz-ura.pdf

⁴² Pozri bližšie: Usmernenie k výkladu a uplatňovaniu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu (text s významom pre EHP) C/2021/9320, OJ C 526, 29.12.2021

⁴³ Digitálna povaha, za ktorú zodpovedá obchodník alebo osoba konajúca v mene alebo v zastúpení obchodníka.

kvalifikovaná ako „obchodník“ alebo ako osoba, ktorá „koná v mene alebo v zastúpení obchodníka“. Osoby, ktoré frekventovane vykonávajú propagačné činnosti nasmerované k spotrebiteľom na svojich účtoch v sociálnych médiách, sa môžu kvalifikovať ako „obchodníci“, a to bez ohľadu na počet ich sledovateľov. Ako je v usmernení ďalej uvedené, práve nedostatok transparentnosti z dôvodu neschopnosti jasne deklarovať obchodný prvok v obsahu alebo praktike vplyvnej osobnosti by mohla rovnako ako pri iných formách skrytého marketingu predstavovať klamlivú praktiku v zmysle čl. 6 a 7 smernice. Odporúčania zo strany influencera predstavujú rôzne praktiky vrátane platených príspevkov, pridruženého obsahu (napr. influencer za poplatok zdieľa zľavový kód alebo odkaz pre svojich sledovateľov), retweetov alebo označovania obchodníkov či značiek. Podľa čl. 7 ods. 2 smernice musí byť všetka obchodná komunikácia ako taká jasne označená, ak to už nie je zrejmé z kontextu. Okrem uplatňovania čl. 6 a 7 smernice o nekalých obchodných praktikách, ktoré platia pre všetky prípady influencer marketingu, sú navyše zakázané praktiky, z ktorých nie je jasné, že obchodník zaplatil za propagáciu produktu v redakčnom priestore. Pojem „redakčný priestor“ by sa mal vykladať v širšom zmysle, pričom v niektorých prípadoch zahŕňa aj obsah vytvorený vplyvnou osobnosťou alebo ňou uverejnený na platformách sociálnych médií.

V závislosti od okolností prípadu možno porušenie pripísať vplyvnej osobnosti alebo obchodníkovi/značke, ktorá vplyvnú osobnosť oslovila a má prospech z odporúčania. Tzv. inštitút redakčnej kontroly, slúži ako faktor pri určovaní jeho zodpovednosti. Obchodník/značka zodpovedá za porušenie uvedených ustanovení a najmä za požiadavku vynakladania odbornej starostlivosti v zmysle čl. 5 smernice. Samozrejme, zodpovednosť za redakčnú kontrolu nemožno vyvodzovať v prípade, ak influencer nemá žiadne spojenie s obchodníkom/značkou, ale len zavádzajúcim spôsobom predstiera, že koná v mene obchodníka, za takých okolností by influencer zodpovedal za svoje vlastné povinnosti podľa smernice. Aj v prípade, ak influencer podporuje svoje vlastné produkty alebo podnikanie, platia rovnaké pravidlá.

Obchodný účel komunikácie musí byť v takýchto prípadoch vždy deklarovaný, najmä s ohľadom na bod 22 prílohy I smernice, ktorým sa zakazuje nepravdivé tvrdenie alebo vytváranie dojmu, že obchodník nekoná na účely svojej obchodnej činnosti, alebo sa nepravdivo prezentuje ako spotrebiteľ. Primeraná miera transparentnosti sa vyžaduje aj v prípade, že influencer podporuje svoj vlastný merch alebo produkty, ktoré sú s ním viditeľne prepojené, napr. tým, že je na nich jeho meno alebo grafické vyobrazenie, etc. Komisia v usmernení upozorňuje na prípad, keď influencerka propagovala na Instagrame produkty spoločnosti, v ktorej bola generálnou riaditeľkou, väčšinou akcionárkou a jedinou členkou predstavenstva. Príslušné príspevky na Instagrame však boli vyhodnotené ako klamlivé, keďže obchodný účel bol pre priemerného spotrebiteľa nejasný. Jeden z príspevkov influencerky,

ktorým propagovala rybí olej, obsahoval napr. nepriame tvrdenia o posilnení imunitného systému (ochranu pred ochorením COVID-19), no uvedené nikdy nebolo vedecky preukázané. Pre absenciu relevantných dôkazov o účinnosti môžeme konštatovať, že tento príspevok je klamlivý aj agresívny.⁴⁴ Vzhľadom na skutočnosť, že vzťah, ktorý si influencer buduje so svojou cieľovou skupinou, sa často zakladá na dôvere a osobnom prepojení, je takéto konanie navyše možné subsumovať pod agresívnu obchodnú praktiku prostredníctvom využívania neprimeraného vplyvu podľa čl. 8 až 9 smernice. Uvedené je obzvlášť dôležité v prípade, ak hlavnou cieľovou skupinou influencera je kategória zraniteľného spotrebiteľa, ako sú deti a mladí ľudia.

Reflektujeme, že vzťahy medzi spotrebiteľom, tým, kto alebo čo ho odporúča, produktom alebo službou predstavujú aktuálne významnú výskumnú výzvu pre posledné roky. Hlavným cieľom je identifikovať behaviorálne faktory, ktoré by mohli zlepšiť presvedčivosť a kvalitu odporúčaní influencerov.⁴⁵

Okrem povinností influencerov podlieha online platforma, ktorá sa používa na propagačné činnosti, aj vlastným povinnostiam odbornej starostlivosti podľa smernice o nekalých obchodných praktikách. Patrí sem povinnosť prijať primerané opatrenia, ktoré umožnia obchodníkom, ktorí sú treťou stranou, splniť si svoje povinnosti podľa práva Európskej únie, napr. poskytovať osobitné a primerané nástroje na zverejňovanie v rozhraní platformy.

Druhý postulát, ktorým sa v tejto časti príspevku zaoberáme, má súkromnoprávny rozmer a smeruje k potenciálnemu nekalosúťažnému konaniu, ktorého sa môže svojim konaním influencer (najmä, ale nie výlučne) dopustiť. Z ustanovení zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa vyplýva, že sa nekalých obchodných praktík môže dopustiť len podnikateľ (osoby ním poverené, jeho zamestnanci, prípadne iné osoby konajúce v jeho mene). Podľa Ondrejovej je takto zrejma užšia vecná pôsobnosť zákona o ochrane spotrebiteľa oproti vecnej pôsobnosti ustanovení v Obchodnom zákonníku, podľa ktorých sa takéhoto konania môže dopustiť aj osoba iná ako podnikateľ.⁴⁶ Podľa Pelikánovej, ak by určité konanie malo dosah len na spotrebiteľa, ale k narušeniu hospodárskej súťaže by nedošlo, nemohli by sme v danom prípade aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka, ale mali by sme postupovať podľa zákona o ochrane spotrebiteľa.⁴⁷ Ondrejová s jej názorom nesúhlasí s odôvodnením, že príslušné ustanovenia o nekalej súťaži nevyžadujú, aby nekalosúťažným konaním bola okrem hrozacej ujmy (keďže stačí, aby ujma

⁴⁴ Stockholms Tingsrätt Patent- och marknadsdomstolen, Mål nr PMT 5929-20, 10. decembra 2020.

⁴⁵ BAWACK, R.E., BONHOURE, E. Influencer is the New Recommender: insights for Theorising Social Recommender Systems. *Inf Syst Front*, 2022.

⁴⁶ ONDREJOVÁ, D. Právni prostriedky ochrany proti nekalej súťaži. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 34.

⁴⁷ PELIKÁNOVÁ, I. Komentár k obchodnímu zákonníku 1. díl. 4. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 402 a nasl.

hrozila, nemusí byť skutočne spôsobená) spotrebiteľovi (súťažiteľovi) narušená aj hospodárska súťaž, ktorej ochrana je predmetom verejnoprávnych noriem, t. j. zákona o ochrane hospodárskej súťaže, ale podstatné je, aby išlo o konanie v hospodárskej súťaži, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi a spĺňa už uvedenú podmienku, že je prinajmenšom spôsobilé privodiť ujmu spotrebiteľovi alebo inému súťažiteľovi. S uvedenými názormi Ondrejovej možno len súhlasiť, lebo sankcie uložené podnikateľovi v zmysle verejnoprávnej normy nemôžu nahradiť súkromnoprávny postih podľa ust. § 44 a nasl. Obchodného zákonníka.⁴⁸ Moravčíková uvádza, že na účely posudzovania skutkov nekalej súťaže je možné inšpirovať sa konaniami definovanými v zákone o ochrane spotrebiteľa.⁴⁹ Ustanovenie generálnej klauzuly vymedzuje základné znaky konania, ktoré je považované za nekalosúťažné, a teda zakázané. Presná kvalifikácia skutkov, ktoré možno predvídať v konaní účastníkov hospodárskej súťaže, ani nie je možná. Aj z uvedeného ide len o vymedzenie základných znakov konania, čo je aj logické, pokiaľ ide o ekonomický vývoj v štáte, na vývoj vnútorného trhu, vzťahov medzi súťažiteľmi navzájom, súťažiteľmi na strane jednej a spotrebiteľmi na strane druhej, ako aj na vývoj judikatúry vo veciach nekalej súťaže. Nekalá súťaž je predovšetkým úprava vzťahov medzi súťažiteľmi – podnikateľmi a považujeme ho za určitý spôsob samoregulácie obchodných praktík používaných na jednotlivých relevantných trhoch. Podľa Moravčíkovej však nemožno z posudzovania týchto praktík vylúčiť aspekt spotrebiteľa. Hoci smernica o nekalých obchodných praktikách upravuje vzťahy podnikateľov voči spotrebiteľom, nekalé obchodné praktiky (klamlivé či agresívne) majú priamy vplyv na danom trhu, na dobré mravy súťaže, a teda priamo ovplyvňujú aj správanie súťažiteľov – podnikateľov, ktorí v prípade porušovania pravidiel súťaže (kam môžeme zaradiť aj smernicu o nekalých obchodných praktikách) môžu siahnuť po prostriedkoch nápravy v súlade s ustanoveniami Obchodného zákonníka.⁵⁰

Podľa niektorých autorov⁵¹ priradíme nekalé obchodné praktiky k sudcovským (nepomenovaným) skutkovým podstatám nekalej súťaže. Na úvod preto považujeme za vhodné definovať pojem sudcovské skutkové podstaty. Sudcovské skutkové podstaty nekalej súťaže vznikajú súdnym výkladom generálnej klauzuly nekalej súťaže (ust. § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka: „*Nekalou súťažou je konanie v hospodárskej súťaži, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi súťaže a je spôsobilé privodiť ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom. Nekalá súťaž sa zakazuje.*“), resp. jednou z jej troch podmienok

---

⁴⁸ VOZÁR, J. Právo proti nekalej súťaži. Bratislava: VEDA. 2013, s. 47.

⁴⁹ MORAVČÍKOVÁ, A. Nekalá súťaž. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Obchodný zákonník, Komentár, 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 169 a nasl.

⁵⁰ MORAVČÍKOVÁ, A. Nekalá súťaž. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. Obchodný zákonník, Komentár, 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 170.

⁵¹ Napr. Hajn, P., Ondrejová, D.

(t. j. „*konanie v rozpore s dobrými mravmi súťaže*“). Pojem „*sudcovské*“ je odvodený od ich podstaty, resp. pôvodu z rozhodovacej činnosti súdov. Pojem „*nepomenované*“ vychádza zo skutočnosti, že tieto nie sú ani demonštratívne, ani taxatívne uvedené v zákone, ktorým je potrebné nepochybne rozumieť ust. § 44 ods. 2 Obchodného zákonníka. Ondrejová v tejto súvislosti upozorňuje, že nie všetky skutkové podstaty, ktoré sú v odbornej literatúre uvádzané ako sudcovské, boli súdmi skutočne doposiaľ judikované. Mnohé z nich sú doposiaľ len skutkovými podstatami doktrinálnymi.⁵² Aj z uvedeného dôvodu uprednostňuje vo svojom výklade pojem nepomenované pred pojmom sudcovské.⁵³

Podľa Ondrejovej možno nepomenované skutkové podstaty nekalej súťaže členiť na: porušenie noriem verejného a súkromného práva so súťažným dopadom ako jednočinný súbeh verejnoprávneho a súkromnoprávneho deliktu, konanie nespĺňajúce znaky zákonných skutkových podstát nekalosúťažného konania podľa ust. § 44 ods. 2 Obchodného zákonníka, ale približujúce sa k týmto skutkovým podstatám, iné formy konania, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi súťaže. Práve vďaka tomu, že tieto praktiky, ktoré sú výslovne upravené v zákone o ochrane spotrebiteľa, môžu slúžiť justičnej praxi ako inšpirácia v prípade, ak konanie podnikateľa naplní znaky nekalej obchodnej praktiky, je možné takéto konanie na základe porušenia zákonnej normy obsiahnutej v zákone o ochrane spotrebiteľa považovať za nekalosúťažné na základe práve sudcovskej (nepomenovanej) skutkovej podstaty nekalej súťaže „*porušenie noriem verejného práva so súťažným dopadom*“. Ďalšou podmnožinou tejto skupiny sudcovských (nepomenovaných) skutkových podstát spočívajúcich v porušení noriem verejného a súkromného práva je porušenie noriem súkromného práva so súťažným dopadom.

V dôsledku ich porušenia je možné získať súťažný predstih. Medzi nepomenované skutkové podstaty nekalosúťažného konania môžeme zaradiť prípady tzv. klamlivého opomenutia.⁵⁴ Pod klamlivým opomenutím rozumieme konanie, ktorého následkom je, že sa k spotrebiteľovi nedostanú dôležité informácie, pre spotrebiteľa kľúčové, a sú v danej chvíli potrebné pre rozhodnutie

⁵² ONDREJOVÁ, D. Tzv. sudcovské (nepojmenované) skutkové podstaty nekalej súťaže pohľadom novú systematiku. In: Obchodněprávní revue č. 10/2014, s. 287 a nasl.

⁵³ V odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s nasledovnou systematikou nepomenovaných skutkových podstát:

porušenie noriem súkromného či verejného práva so súťažným dopadom, parazitovanie na cudzích výkonoch, skrytá reklama, prehnané agresívne spôsoby súťažného konania, konanie približujúce sa skutkovým podstatám, nespĺňajúce znaky špeciálnych zákonných skutkových podstát nekalosúťažného konania podľa ust. § 44 ods. 2 Obchodného zákonníka, ale spĺňajúce niektorý zo znakov takéhoto konania, aktuálne podoby marketingového pôsobenia.

⁵⁴ Podľa § 8 ods. 4 zákona o ochrane spotrebiteľa „*za klamlivé opomenutie sa tiež považuje, ak predávajúci skrýva alebo poskytuje nejasným, nezrozumiteľným, viacvýznamovým alebo nevhodným spôsobom podstatné informácie uvedené v odseku 1, alebo neoznami obchodný účel obchodnej praktiky, ibaže je zrejmý z kontextu, pričom v dôsledku klamlivého opomenutia priemerný spotrebiteľ prijme rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neprijal*“.

o obchodnej transakcii, čo v konečnom dôsledku môže viesť k jeho odlišnému rozhodnutiu. V závislosti od okolností prípadu (a taktiež od komunikačných prostriedkov) môže byť opomenutím čokoľvek od jednoduchého neuvedenia informácií až k ich zastieraniu.

Sudcovské (nepomenované) skutkové podstaty nekalej súťaže sa neustále vyvíjajú, a to spoločne s rozvojom nových, čoraz invazívnejších, marketingových praktík. Penzum influencerov, ktorí majú napr. svoj vlastný blog,⁵⁵ prezentuje svoje názory, skúsenosti a recenzie na webe, resp. prostredníctvom sociálnych médií, a hypotéza, ktorou sa v príspevku ďalej zaoberáme, je, či je blogger, ktorý je zároveň influencerom, spôsobilý dopustiť sa nekalosúťažného správania voči inému podnikateľovi v pozícii súťažiteľa. Na úvod tejto časti je potrebné už v nadväznosti na predchádzajúci text uviesť, že nebudeme uvažovať v rovine blogera, influencera, ktorý je zároveň aj podnikateľom, ale na úrovni blogera, ktorý má dostatočné množstvo followerov, aby sme ho mohli označiť za influencera, ale zostáva v pozícii spotebiteľa, ktorý zverejňuje recenzie na výrobok alebo službu iného podnikateľa. Primárne je potrebné skúmať, či sa takýto subjekt za určitých okolností vôbec mohol stať subjektom páchajúcim nekalosúťažné konanie. Do úvahy by okrem aplikácie všeobecného ustanovenia v podobe generálnej klauzuly z penza skutkových podstat pripadalo zľahčovanie. Podľa ust. § 50 ods. 1. Obchodného zákonníka by mohlo potencionálne ísť o zľahčovanie, ktorým je konanie, ktorým súťažiteľ uvedie alebo rozširuje o pomeroch, výrobkoch alebo výkonoch iného súťažiteľa nepravdivé údaje spôsobilé tomuto súťažiteľovi privodiť ujmu. Podľa ods. 2 predmetného ustanovenia zľahčovaním je aj uvedenie a rozširovanie pravdivých údajov o pomeroch, výrobkoch alebo výkonoch iného súťažiteľa, pokiaľ sú spôsobilé tomuto súťažiteľovi privodiť ujmu. Nekalou súťažou však nie je, ak bol súťažiteľ k takému konaniu donútený okolnosťami (oprávnená obrana) alebo ak takéto údaje uviedol v porovnávacej reklame.⁵⁶ Do úvahy je potrebné vziať aj skutočnosť, že okrem zverejňovania nepravdivých údajov môže byť zľahčovaním aj očierňovanie, zosmiešňovanie alebo neprípustná kritika iného súťažiteľa. Z dikcie zákona však *expressis verbis* nevyplýva, že by sa takéhoto konania nemohla dopustiť aj osoba iná od súťažiteľa, najmä s ohľadom na ods. 2 predmetného ustanovenia. Bazálnym predpokladom, aby došlo k naplneniu skutkovej podstaty civilnoprávneho deliktu nekalej súťaže, je splnenie podmienok ustanovených v generálnej klauzule podľa ust. § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka.

---

⁵⁵ Alebo pôvodne weblog ako webové sídlo, ktoré umožňuje registrovaným užívateľom jednoducho publikovať svoje názory, skúsenosti a pod. na web.

⁵⁶ K problematike porovnávacej reklamy v našich podmienkach pozri bližšie: KUBINEC, M. Porovnávacia reklama vo svetle slovenského práva. In: Justičná revue. roč. 57, č. 1, s. 60-72., KUBINEC, M. Ešte raz k problémom právnej regulácie porovnávacej reklamy. Justičná revue, roč. 57, 2005, č. 8 – 9, s. 1 077 – 1 082.

Do kolízie sa tu na prvý pohľad dostávajú dve základné práva, a to právo na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 pre spotrebiteľa a recenzenta versus právo podnikateľa slobodne uskutočňovať podnikateľskú činnosť podľa čl. 35 Ústavy Slovenskej republiky. V prípade recenzií by tak v konkrétnom prípade z ústavnoprávneho hľadiska bolo potrebné posúdiť, či došlo k zásahu podnikateľa slobodne uskutočňovať podnikateľskú činnosť.

Vašíčková konštatuje, že pokiaľ dôjde k naplneniu všetkých troch podmienok generálnej klauzuly a všetkých piatich podmienok uvedených v ustanovení § 2984 ods. 2 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, by bolo možné uverejnenie recenzie blogera – influencera možné subsumovať pod nekalú súťaž.⁵⁷ Vychádzajú z teoretickej koncepcie Hajna, ktorý významným spôsobom spresnil poznatky o širokom poňatí súťažného vzťahu a súťažného zámeru. Pojem súťažný vzťah je súčasťou teóriou doplnený o „*súťažný vzťah ad hoc*“ (vhodný najmä pre uspokojujúce riešenie prípadov vzťahu súťažiteľov s veľmi vzdialenými predmetmi činnosti. Zdefinoval však aj nový pojem „*súťažná situácia*“ namiesto predchádzajúceho súťažného vzťahu. Týmto novým pojmom chcel vyjadriť situáciu, že subjekty sa často ocitnú v situáciách bez toho, aby sa o to usilovali (na rozdiel od vzťahu, do ktorého subjekty vstupujú na základe voľných prejavov). Hajn operuje tiež s pojmom „*súťažná orientácia konania*“, ktorým nahrádza v minulosti zaužívaný pojem „*súťažný zámer*“. V prípade recenzie blogera – influencera je tak možné konštatovať, že pokiaľ je pravdivá recenzia zverejnená na sociálnej sieti výlučne s úmyslom informovať spotrebiteľov, nemôže sa z blogera – influencera stať subjekt deformujúci hospodársku súťaž. Pokiaľ by však predmetná recenzia blogera – influencera bola zverejnená so zámerom poškodiť alebo ovplyvniť postavenie recenzovaného podnikateľa v pozícii súťažiteľa na trhu, vtedy by šlo o konanie v hospodárskej súťaži, pretože tu už identifikujeme súťažnú orientáciu konania. Na druhej strane je potrebné zohľadniť aj skutočnosť, že aj pokiaľ by nešlo o súťažne orientovanú recenziu, môže mať podstatný vplyv na hospodársku súťaž, resp. má potenciál ovplyvniť ekonomické správanie spotrebiteľa. Ako upozorňuje Vašíčková, práve recenzie bloggerov – influencerov sa môžu často stať súčasťou nekalosúťažných taktík iných súťažiteľov.⁵⁸

V zmysle ust. § 50 ods. 1 Obchodného zákonníka je zľahčovaním konanie, ktorým súťažiteľ uvedie alebo rozširuje o pomeroch, výrobkoch alebo výkonoch iného súťažiteľa nepravdivé údaje spôsobilé tomuto súťažiteľovi privodiť ujmu. Podľa ods. 2 predmetného ustanovenia zľahčovaním je aj uvedenie a rozširovanie pravdivých údajov o pomeroch, výrobkoch alebo výkonoch iného súťažiteľa, pokiaľ sú spôsobilé tomuto súťažiteľovi privodiť ujmu. Nekalou súťažou však nie je, ak bol súťažiteľ k takému konaniu donútený okolnosťami

⁵⁷ VAŠÍČKOVÁ, K. Recenze tzv. Bloggerů jako nekalosoutěžní zlehčování In: Obchodní právo. - Roč. 28, č. 7-8, 2019, s. 46- 47.

⁵⁸ Ibidem.

(oprávnená obrana) alebo ak takéto údaje uviedol v porovnávacej reklame. Dospievame preto k názoru, že recenzia influencera, ktorý uverejňuje vlastný blog, môže byť považovaná za novodobú formu zľahčovania. V tejto súvislosti Vašíčková akcentuje, že taká situácia môže nastať len v prípade, ak uverejnená recenzia nie je chránená ústavnou konformitou slobody prejavu, čo v prípade pravdivých recenzií sa berie do úvahy len minimálny výskyt takýchto situácií a celkom prirodzene je potrebné mať na pamäti aj záujem na informovanosti spotrebiteľa, pretože pravdivé recenzie sú významným zdrojom informácií pre spotrebiteľov. V prípade recenzií, ktoré sú neprimerané, urážlivé, nepravdivé z vlastnej skúsenosti influencera, resp. ide o fiktívne (umelé) recenzie, je potrebné ďalej skúmať, či sú splnené podmienky generálnej klauzuly nekalej súťaže v zmysle ustanovení Obchodného zákonníka. V prípade, ak dôjde predmetným posudzovaným konaním k naplneniu všetkých troch podmienok stanovených v generálnej klauzule nekalej súťaže v zmysle ust. § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka, je následne potrebné vyhodnotiť, či je možné toto konanie subsumovať pod skutkovú podstatu zľahčovania. Tu je však nutné s ohľadom na už uvedené rozlišovať situáciu *inter alia* podľa pravdivosti informácií.

Záver

Sociálne médiá sú jedným z najrýchlejších a najúčinnějších spôsobov zdieľania informácií. Môžeme predpokladať, že narastajúce užívanie sociálnych médií viedlo k tomu, že sa mnohé spoločnosti začali viac zaujímať o sociálne médiá z rôznych dôvodov, od komunikácie až po pokročilé nadväzovanie kontaktov alebo poskytovanie informácií. V prvej časti príspevku sme sa zaoberali influencer marketingom z pohľadu spotrebiteľa a praktikami, ktoré influencer využíva najfrekvencovanejšie s cieľom zaujať svojho followera – spotrebiteľa tak, aby spotrebiteľ na základe ním prezentovaného *content-u* uskutočnil ekonomické rozhodnutie. Dospeli sme k záveru, že jedným z najfrekvencovanejších javov vznikajúcich v prostredí sociálnych sietí je problematika skrytej reklamy, ako aj skutočnosť, že príspevky influencerov sú prezentované (celkom alebo sčasti) ako osobné odporúčanie influencera neobchodného charakteru a nie ako priama a jasne identifikovateľná reklama. Keďže *ad novum* v zmysle smernice o nekalých obchodných praktikách je influencer (bez ohľadu na počet ich followerov) kvalifikovaný ako „obchodník“, resp. osoba, ktorá „koná v mene alebo v zastúpení obchodníka“, primeraná miera transparentnosti sa vyžaduje nielen v prípade, že influencer podporuje svoju značku (merch) alebo produkty, ktoré sú s ním viditeľne prepojené, napr. tým, že je na nich jeho meno alebo grafické vyobrazenie, etc., ale najmä v prípade prezentácie produktov iného obchodníka.

V druhej časti tohto príspevku sme sa zaoberali postulátom spotrebiteľa – influencera ako potencionálneho páchatel'a nekalej súťaže. Dospeli sme k záveru, že za splnenia určitých predpokladov takáto situácia môže nastať v prípade, ak uverejnená recenzia nie je chránená ústavnou konformitou slobody prejavu, čo by potencionálne pripadalo do úvahy v prípade recenzií, ktoré sú neprimerané, urážlivé, nepravdivé z vlastnej skúsenosti influencera, resp. ide o fiktívne (umelé) recenzie, a celkom prirodzene je potrebné ďalej skúmať, či sú splnené podmienky generálnej klauzuly nekalej súťaže v zmysle ustanovení Obchodného zákonníka. V prípade, ak dôjde predmetným posudzovaným konaním k naplneniu všetkých troch podmienok stanovených v generálnej klauzule nekalej súťaže v zmysle ust. § 44 ods. 1 Obchodného zákonníka, ide o nekalú súťaž a je následne potrebné vyhodnotiť, či je možné toto konanie subsumovať napr. pod skutkovú podstatu zľahčovania. Tu je však nutné s ohľadom na našu právnu úpravu diferencovať situáciu najmä podľa pravdivosti informácií.

Bude zaujímavé sledovať vývoj súdnych rozhodnutí aj v tejto oblasti, keďže podľa Vozára spravodlivé rozhodovanie súdov, ochota súťažiteľov a spotrebiteľov brániť svoje práva a tiež osвета môžu byť nápomocné k ďalšej štandardizácii podnikateľského prostredia na Slovensku⁵⁹ a digitálna transformácia, ktorej súčasťou sú podnikatelia pôsobiaci na online platformách a spotrebiteľia s prístupom k dôveryhodným digitálnym službám (obsahu) za rovnakých podmienok v celej EÚ, je nezvratným procesom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

ONDREJOVÁ, D. Právni prostředky ochrany proti nekalé soutěži. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 315 s. ISBN 978-80-7357-505-2

PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákonníku 1. díl. 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, 607 s. ISBN 8073570092

VOZÁR, J. Právo proti nekalej súťaži. Bratislava: VEDA. 2013, 320 s. 9788022412728

Kapitola v učebnici alebo monografii:

MORAVČÍKOVÁ, A. Nekalá súťaž. In: PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník, Komentár, 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2013, 1712 s. ISBN 978-80-89603-12-1

⁵⁹ VOZÁR, J. Zamyslenie sa nad úlohou súdnych rozhodnutí v zabránení tzv. „perverznej“ tvorivosti In: Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1/2015, s. 70.

Periodiká a zborníky:

APPEL, G. et al. The future of social media in marketing. J. of the Acad. Mark. Sci. 48, 2020, s. 79–95. 10.1007/s11747-019-00695-1

BAWACK, R.E., BONHOURE, E. Influencer is the New Recommender: insights for Theorising Social Recommender Systems. Inf Syst Front, 2022. 10.1007/s10796-022-10262-9

BELANCHE, D. et al. Understanding influencer marketing: The role of congruence between influencers, products and consumers, Journal of Business Research, Volume 132, 2021, s. 186-195. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.03.067>

EHLERS, K. The Year Of The Influencer, 2017. Dostupné online: <https://www.forbes.com/sites/forbesagencycouncil/2017/02/23/2017-the-year-of-the-influencer/?sh=5dd5f7992d19>. JIN, S. V., MUQADDAM, A., RYU, E. Instafamous and socialmedia influencer marketing, Marketing Intelligence&Planning, 2019. ISSN: 0263-4503

LIEBERS, N., SCHRAMM, H. Parasocial Interactions and Relationships with Media Characters - An Inventory of 60 Years of Research, 2019.

KUBINEC, M. Porovnávacia reklama vo svetle slovenského práva. In: Justičná revue. roč. 57, č. 1, 2005, s. 60-72.

KUBINEC, M. Ešte raz k problémom právnej regulácie porovnávacjej reklamy. Justičná revue, roč.57, 2005, č. 8 – 9, s. 1 077 – 1 082.

ONDREJOVÁ, D. Tzv. soudcovské (nepojmenované) skutkové podstaty nekalej soutěže pohledem nové systematiky. In: Obchodněprávní revue č. 10/2014, s. 287-292. ISSN 1803-6554.

ONDREJOVÁ, E. CHRENOVSKÝ, B. Právní minimum pro influencers - Nejčastější právní otázky prezentace na Instagramu Dostupné online: https://www.ondrejova.cz/docs/220601_ig-broz-ura.pdf

VAŠÍČKOVÁ, K. Recenze tzv. Bloggerů jako nekalosoutěžní zlehčování. In: Obchodní právo. - Roč. 28, č. 7-8, 2019, s. 39-48. ISSN 1210-8278.

VOZÁR, J. Zamyslenie sa nad úlohou súdnych rozhodnutí v zabránení tzv. „perverznej“ tvorivosti In: Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1/2015, s. 65-70. ISSN 1210-9126

VOZÁR, J. - LAPŠANSKÝ, L.: Porovnávacia reklama v slovenskom právnom poriadku. Právny obzor, 94, 2011, č.6, s.558 - 576.

YUN-BEI, Z., ZHI-HONG, L. Identification of influencers in online social networks: measuring influence considering multidimensional factors exploration, *Heliyon*, Volume 7, Issue 4, 2021. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06472>

ZLOCHA, Ľ.: Právna regulácia sexizmu v reklame – základné východiská. *Právny obzor*, 106, 2023, č. 2, s. 99 – 115.

SMRŤ ZAMESTNANCA A NEŠTANDARDNÉ VYSPORIADANIE JEHO MZDOVÝCH NÁROKOV V ZÁKONNÍKU PRÁCE

DEATH OF AN EMPLOYEE AND NON-STANDARD RESOLUTION OF HIS WAGE CLAIMS IN THE LABOR CODE

Marek Švec¹
Peter Mészáros²

Abstrakt

Vedecký príspevok sa zaoberá problematikou aplikačných problémov spojených s neštandardnou situáciou smrti zamestnanca a neštandardným riešením zabezpečenia životných potrieb na ňom závislých osôb podľa § 35 Zákonníka práce. Osobitný pracovnoprávny inštitút umožňuje poskytnutie peňažných prostriedkov osobitnému okruhu blízkych osôb za predpokladu splnenia stanovených hmotnoprávných podmienok a predchádza tak vôbec začatiu dedičského konania podľa osobitného predpisu. Jeho praktické uplatnenie je však skôr otázkou zvyklostí a prístupu pokus – omyl ako cieleným zákonným procesom vzhľadom na absenciu odpovedajúcej právnej úpravy.

Kľúčové slová

Smrť zamestnanca, peňažné nároky, mzdové nároky, dedičské konanie, blízka osoba.

Abstract

The scientific contribution deals with the issue of application problems associated with the non-standard situation of the death of an employee and the non-standard solution of securing the living needs of dependents according to § 35 of the Labor Code. A special labor law institute enables the provision of funds to a special circle of close persons, provided that the specified material legal conditions are met, and thus prevents the initiation of inheritance proceedings in accordance with a special regulation. However, its practical application is more a matter of habits and a trial-and-error approach than a targeted legal process due to the absence of corresponding legislation.

Keywords

Death of an employee, monetary claims, wage claims, inheritance proceedings, close person.

---

¹ doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof. pôsobí ako docent na Katedre občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

² Mgr. Peter Mészáros, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre občianskeho a obchodného práva, Právnická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave.

Úvod³

Smrť zamestnanca a neštandardné riešenie vysporiadania jeho peňažných nárokov po jeho smrti v rámci osobitného pracovnoprávneho mechanizmu upraveného v § 35 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „ZP“) pravdepodobne najvýraznejšie napĺňa názov pripravovanej konferencie a zborníka, pretože predstavuje proces sui generis na interdisciplinárnej hranici viacerých súkromnoprávných disciplín predovšetkým v rámci vzniku zodpovednostných vzťahov za nesprávny postup zamestnávateľa. Základným predpokladom uplatnenia uvedeného mechanizmu je totiž právna skutočnosť „smrti“, ktorá má svoje prejavy a právne dôsledky nielen v pracovnom a občianskom práve⁴, ale aj obchodnoprávnej úprave⁵ a predznamenáva nástup a spustenie určitých procesných spôsobov zohľadnenia tejto právnej skutočnosti v existencii alebo obsahu súkromnoprávneho vzťahu. V prípade pracovnoprávných vzťahov je však uvedená právna skutočnosť o to významnejšia, že ňou prichádza k automatickému zániku pracovnoprávneho vzťahu podľa § 59 ods. 4 ZP, keďže zamestnanec je pri výkone závislej práce nezastupiteľný a nemôže sa naďalej naplňať definičný znak závislej práce podľa § 1 ods. 2 ZP v podobe jeho „osobného“ výkonu práce pre zamestnávateľa. Zabezpečenie pozostalých pri úmrtí zamestnanca ZP osobitne neupravuje s výnimkou ustanovenia § 35 ZP. V ustanovení § 156 ZP⁶ len odkazuje na osobitnú právnu úpravu v osobitných právnych predpisoch, ktorými sú predovšetkým zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, v zmysle ktorého pozostalým môže vzniknúť z dôchodkového poistenia nárok na vdovský dôchodok, vdovecký dôchodok a sirotsky dôchodok a zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb, v zmysle ktorého osobe, ktorá zabezpečila pohreb, vzniká nárok na príspevok na pohreb ako štátnu sociálnu dávku.

Vzhľadom však na silný sociálny rozmer pracovnoprávnej úpravy a zohľadnenie skutočnosti, že výkon práce je primárne založený na ekonomickom ekvivalente výkonu práce v podobe mzdy za vykonanú prácu, ktorou zamestnanec uspokojuje životné a sociálne potreby seba a svojej

---

³ Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0013/23 „Európske mimikry algoritmického riadenia obsahu pracovnoprávneho vzťahu v slovenskej právnej úprave v dôsledku transpozície prameňov európskeho pracovného práva a revidovaného uplatnenia GDPR.“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof.

⁴ V oblasti občianskoprávných vzťahov ide napr. o začatie dedičského konania podľa siedmej časti (§460 a nasl.) zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „OZ“).

⁵ V oblasti obchodnoprávných vzťahov ide napr. o uplatnenie osobitného mechanizmu § 91 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „ObZ“).

⁶ Ustanovenie § 156 ZP znie: „Zabezpečenie zamestnanca pri dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu, úraz, pri tehotenstve, materstve a rodičovstve, zabezpečenie zamestnanca v starobe, pri invalidite, zabezpečenie pozostalých pri úmrtí zamestnanca a preventívnu a liečebnú starostlivosť upravujú osobitné predpisy.“

rodiny, uvádza ZP v § 35 osobitný mechanizmus vysporiadania jeho peňažných nárokov voči zamestnávateľovi tak, aby v prvom rade bola zachovaná uvedená sociálna funkcia mzdy. Vzhľadom však na skutočnosť, že ide o pomerne strohú pracovnoprávnu úpravu, aplikačná prax poukázala na viaceré nevysporiadané otázky predovšetkým s procesnoprávnou realizáciou tejto povinnosti zamestnávateľa za predpokladu, že sú splnené ostatné hmotnoprávne podmienky obsiahnuté v ustanovení § 35 ods. 1 ZP, pričom niektoré sú práve predmetom uvedeného právneho výkladu.

1. Hmotnoprávne predpoklady uplatnenia neštandardného mechanizmu podľa § 35 ZP

Ustanovenie § 35 ZP predpokladá, že peňažné nároky zamestnanca jeho smrťou nezanikajú. Do štvornásobku jeho priemerného mesačného zárobku prechádzajú mzdové nároky z pracovného pomeru postupne priamo na jeho manžela, deti a rodičov, ak s ním žili v čase smrti v domácnosti. Predmetom dedičstva sa stávajú, ak týchto osôb niet⁷. V okamihu smrti zamestnanca nastáva uplatnenie dvoch odlišných právnych režimov na účel vysporiadania pracovnoprávnych nárokov zamestnanca a zamestnávateľa voči zomretému zamestnancovi. Uplatní sa súčasne ustanovenie § 35 ZP na vybrané pracovnoprávne nároky zamestnanca vo vzťahu k oprávneným osobám taxatívne vymedzeným v ZP, a na vysporiadanie ostatných pracovnoprávnych zamestnanca a zamestnávateľa sa uplatní právny inštitút dedenia podľa § 460 OZ. Ustanovenie § 35 ZP môžeme vnímať ako určitú výnimku z uplatnenia § 460 OZ, keďže jeho využitie sprevádza nástup dedičského konania. Medzi jednotlivými právnymi režimami však neexistuje žiadna právna väzba. Uplatnenie práv v zmysle § 35 ZP nastáva nezávisle od začatia a priebehu dedičského konania.

Pod peňažnými nárokmi rozumieme mzdové nároky zamestnanca (pojem „peňažné nároky“ sa používa výlučne v § 35 ZP, pričom ide o historicko-právny pojem, ktorý nie je v Zákonníku práce legálne definovaný). Pod peňažnými nárokmi zamestnanca, ktoré sú spôsobilé byť predmetom prechodu na oprávnené osoby, rozumieme právo na mzdu za vykonanú prácu, peňažné plnenie poskytované zamestnávateľom zamestnancovi za prácu pri príležitosti jeho pracovného alebo životného výročia (ak sa neposkytuje zo zisku po zdanení alebo zo sociálneho fondu v nadväznosti na negatívne vymedzenie pojmu mzda v § 118 ods. 2 ZP), nárok na náhradu mzdy za dovolenku, ktorá nemohla byť vyčerpaná z dôvodu smrti zamestnanca v zmysle § 116 ods. 3 ZP v spojení s § 59 ods. 4 ZP práce (nemožnosť čerpania dovolenky z dôvodu

---

⁷ BARANCOVÁ, H. a kol.: *Zákonník práce. Komentár*. Bratislava: C.H.Beck, 2017, s. 378.

skončenia pracovného pomeru z dôvodu smrti zamestnanca).⁸ Dôležité je posúdenie, či ide o sumu vyššiu alebo nižšiu ako štvornásobok priemerného mesačného zárobku zamestnanca (§ 134 ZP) (v ďalšej časti § 35 ZP sa už nepoužíva spojenie „peňažné nároky“, ale „mzdové nároky“). Do štvornásobku priemerného mesačného zárobku zamestnanca (§ 134 ZP) prechádzajú mzdové nároky z pracovného pomeru (sporné je, či aj z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, ale vzhľadom na to, že na dohody sa vzťahuje prvá časť ZP, sa možno domnievať, že možno použiť aj analógiu legis).⁹ Súčasná aplikačná prax presadzuje extenzívny výklad pojmu mzdové nároky s poukazom na § 119 ods. 3 ZP, ktorý uvádza charakteristiku mzdových podmienok, ktoré je zamestnávateľ povinný dohodnúť so zamestnancom v pracovnej zmluve alebo odborovou organizáciou v kolektívnej zmluve ako súčasť foriem odmeňovania, a to najmä sumu základnej zložky mzdy a ďalšie zložky plnení poskytovaných za prácu. V tomto ohľade tak následne nemožno za mzdu považovať napríklad tarifnú mzdu zamestnanca alebo niektorú z jeho nadtarifných zložiek, ale pod mzdové nároky zamestnanca by mali byť subsumované aj tie plnenia, ktoré majú previazanosť na trvanie pracovného pomeru zamestnanca alebo jeho prítomnosť v práci (rôzne formy „prítomnostných“ prémie, dochádzkových bonusov a pod.). Dalo by sa uviesť, že ide o pohľadávky peňažnej povahy, ktoré mal zomrelý zamestnanec voči zamestnávateľovi (napríklad mzdu, mzdové zvýhodnenie za prácu nadčas, náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku a pod.).

ZP obmedzuje výšku objemu takýchto mzdových nárokov (peňažných prostriedkov), ktoré by mali byť predmetom prechodu na oprávnené osoby mimo právneho režimu dedenia, na štvornásobok priemerného mesačného zárobku zamestnanca zisteného podľa § 134 ZP. Obmedzenie objemu mzdových nárokov (finančných prostriedkov) má kogentnú povahu a neumožňuje odlišné dojednanie medzi zamestnávateľom a zamestnancom, resp. zástupcami zamestnancov. Ak výška mzdových nárokov zamestnanca voči zamestnávateľovi k okamihu jeho smrti presiahne štvornásobok priemerného mesačného zárobku, stávajú sa mzdové nároky (finančné prostriedky) nad túto určenú hranicu automaticky súčasťou dedičstva bez ďalšieho uplatnenia systému prechodu práv v zmysle § 35 ZP. Posudzovanie stanovenej hranice štvornásobku priemerného mesačného zárobku je potrebné posudzovať kumulatívnym spôsobom vo vzťahu ku všetkým mzdovým nárokom zamestnanca, teda aj tým, ktoré sa môžu objaviť a vzniknúť neskôr, než je okamih smrti zamestnanca (napríklad podiel na zisku vyplatený odmenou). V tomto prípade sa uplatní rovnako uvedený postup pri rozlíšení,

---

⁸ Porovnaj pôvodný výklad autora v publikačnom výstupe ŠVEC, M. – OLŠOVSKÁ, A. Smrť zamestnanca a vysporiadanie jeho nárokov. In *Právo a manažment v zdravotníctve*, roč. 9, č. 9, 2018, s. 16.

⁹ TOMAN, J. in ŠVEC, M. – TOMAN, J. a kol. *Zákoník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár*. 2., doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, s. 342.

či už bola alebo nebola dosiahnutá určená hranica štvornásobku priemerného mesačného zárobku zamestnanca.¹⁰

Oprávnené osoby, na ktoré prechádzajú mzdové nároky zamestnanca, sú pozostalý manžel/manželka, deti a rodičia zomretého zamestnanca za predpokladu, že s ním žili v čase smrti v spoločnej domácnosti. ZP vyžaduje naplnenie oboch podmienok kumulatívnym spôsobom. Rozsah oprávnených osôb nemožno rozširovať, napr. oprávnenou osobou nie je druh/družka zomretého zamestnanca, prípadne iné osoby, aj keď s ním žili v čase smrti v spoločnej domácnosti. Vznik nároku u týchto osôb je postupný, podmienený neexistenciou osoby, ktorá sa nachádza v poradí pred nimi (ak neexistuje pozostalý manžel, nároky prechádzajú na deti; analogicky v prípade neexistencie pozostaleho manžela a detí, prechádzajú mzdové nároky na pozostalých rodičov zomretého zamestnanca). Súčasne je potrebné skúmať splnenie zákonnej podmienky oprávnenej osoby, či žila so zamestnancom v čase smrti v spoločnej domácnosti. Kto sa považuje za manžela, deti a rodičov zomretého zamestnanca upravuje osobitný právny predpis¹¹. V prípade, ak do úvahy prichádza viacero oprávnených osôb (uvedení príbuzní žili v čase smrti v spoločnej domácnosti so zosnulým zamestnancom), peňažné nároky v stanovenom rozsahu patria manželke v celom rozsahu. Zamestnávateľ teda musí v takomto prípade dodržať postupnosť a prvej kategórii oprávnenej osoby vyplatiť celú sumu (nie rozdeliť medzi jednotlivé kategórie osôb; ak by bolo oprávnených viac detí, tak medzi deti sa suma rozdelí pomerne), maximálne však do stanoveného štvornásobku priemerného mesačného zárobku zomretého zamestnanca.

Je však nevyhnutné si uvedomiť, že § 35 ZP z pohľadu okruhu oprávnených osôb nezodpovedá pojmu rodinný príslušník podľa § 40 ods. 5 ZP, keďže z okruhu oprávnených osôb vylučuje napr. iné spolužijúce osoby zamestnanca v spoločnej domácnosti (druh/družka alebo iné druhy osôb napr. deti, iné druhy rodinných väzieb), u ktorých by síce zamestnanec pociťoval ujmu ako ujmu spôsobenú sebe samému, ale nedisponujú formálnym právnym statusom manžela/manželky, detí alebo rodičov. Nie je dokonca ani podstatným, či tieto osoby boli existenčne závislé na osobe zamestnanca a on prostredníctvom mzdy uspokojoval úplne alebo sčasti ich životné a sociálne potreby. ZP je v tomto prípade pomerne striktný a sociálnu funkciu mzdy zabezpečuje výlučne voči obligatórne vymedzenému okruhu osôb v ustanovení § 35 ods. 1 ZP.

Oprávnená osoba musí žiť so zomretým zamestnancom v čase jeho smrti v spoločnej domácnosti. Pojem spoločná domácnosť nie je vymedzený ZP. Pojem domácnosť (avšak nie pojem spoločná domácnosť, použiteľný na účely § 35 ZP aj s prihliadnutím na subsidiárnu pôsobnosť všeobecných ustanovení OZ na prvú, všeobecnú časť ZP podľa § 1 ods. 4 ZP) vymedzuje § 115 OZ tak,

---

¹⁰ Porovnaj aj TOMAN, J.: *Individuálne pracovné právo: Všeobecné ustanovenia a pracovná zmluva*. Bratislava : Friedrich Ebert Stiftung, 2014, s. 66.

¹¹ § 82 a nasl. zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov

že pod ňou rozumie fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhradzujú náklady na svoje potreby. Ak žiadna oprávnená osoba neexistuje, resp. ani jedna oprávnená osoba nespĺňa požiadavku na spolužitie v spoločnej domácnosti, stávajú sa tieto peňažné nároky automaticky súčasťou dedičstva.

2. Procesnoprávne otázky uplatnenia vysporiadania nárokov podľa § 35 ZP

Sporné procesnoprávne otázky uplatnenia § 35 ZP spočívajú aj v praktickom rozmere vyplatenia týchto peňažných nárokov pozostalým osobám po ustálení ich výšky a okruhu oprávnených osôb, t. j. žiadny z nich sa bližšie nezaoberal otázkou, v prospech akého bankového účtu má uvedené peňažné prostriedky poukázať, v akej lehote má tento prevod realizovať a hlavne, či sa vyžaduje nejaká forma konania zo strany tohto oprávneného okruhu osôb. Základná otázka vyvstáva primárne v označení bankového účtu, na ktorý má zamestnávateľ pri využití osobitného spôsobu po smrti zamestnanca, poukázať spomínané peňažné prostriedky. Mnohí zamestnávatelia po smrti zamestnanca a ustálení okruhu oprávnených osôb totiž realizujú pomerne „rozporuplný“ úkon zisťovania, či bankový účet, ktorý zamestnanec počas svojho života označil ako za ten, na ktorý sa má poukazovať jeho mesačná mzda podľa § 130 ods. 8 ZP, je v spoločnom dispozičnom práve (určenie majiteľov bankového účtu) aj oprávnenej osoby, predovšetkým pozostalého manžela.

V prvom rade tento spôsob sám o sebe odporuje príslušným pracovnoprávnym predpisom, pretože zamestnávateľ nie je oprávnený skúmať, kto je majiteľom bankového účtu, na ktorý na základe žiadosti zamestnanca poukazuje jeho mzdu za príslušný kalendárny mesiac. Rovnako môže nastať kombinácia, ktorú Zákonník práce v citovanom zákonnom ustanovení predvída, že časť mzdy bude poukazovaná na bankový účet zamestnanca a časť na iné účty vo vlastníctve tretích osôb. Ustanovenie § 130 ods. 8 ZP explicitne ustanovuje, že určujúcim úkonom pre zamestnávateľa je vlastné označenie bankového účtu zo strany zamestnanca a nie preukazovanie jeho vlastníctva/spoluvlastníctva/spoludisponentstva, teda *„zamestnávateľ je povinný, po vykonaní zrážok podľa § 131, poukázať mzdu alebo jej časť určenú zamestnancom na ním určený účet v banke alebo v pobočke zahraničnej banky v Slovenskej republike, ak o to zamestnanec písomne požiada alebo ak sa zamestnávateľ so zamestnancom na takom postupe dohodne tak, aby určená suma peňažných prostriedkov mohla byť pripísaná na tento účet najneskôr v deň určený na výplatu. Ak o to zamestnanec požiada, môže zamestnávateľ časti mzdy určené zamestnancom poukazovať aj na viac účtov, ktoré si zamestnanec sám určil.“*

Pokiaľ teda takéto oprávnenie zamestnávateľa nevzniká ani počas života zamestnanca a štandardného poukazovania mzdy na označený bankový účet, toto právo nevzniká ani po smrti zamestnanca. V okamihu smrti zamestnanca

však nastáva špecifická situácia, kedy bývajú zamestnávateľia v právnej neistote, či majú teda peňažné nároky podľa § 35 ZP poukázať na označený bankový účet zamestnanca, na ktorý mu do jeho smrti poskytovali mzdu za vykonanú prácu s tým, že zistia, či je vo vlastníctve oprávnenej osoby alebo môžu vyplatenie peňažných nárokov zamestnanca podľa § 35 ZP realizovať na akýkoľvek označený bankový účet zo strany oprávneného okruhu osôb. Keďže ustanovenie § 35 ZP zo svojej povahy predstavuje špecifickú situáciu spôsobenú smrťou zamestnanca, bolo by zasielanie peňažných prostriedkov na súčasný bankový účet zamestnanca skôr rozporný s jeho účelom, ktorým je prechodné zabezpečenie životných potrieb okruhu oprávnených osôb, medzi ktorými môžu byť aj maloleté osoby. Vychádza sa totiž z potreby „okamžitého“ a „bezodkladného“ zaistenia príjmu závislých osôb (v tom najširšom zmysle, teda nielen vyživovaných osôb, ale napr. aj ostatných osôb, ktorým v súvislosti so smrťou zamestnanca vzniknú priame náklady alebo strata príjmu v dôsledku jeho skonu). Tomuto princípu by následne odporovala situácia, ak by zamestnávateľ začal v rozpore s právnou úpravou zisťovať okruh disponentov s bankovým účtom zamestnanca, na ktorý samu zasielal mzda alebo situácia, ak by na tento bankový účet peňažné prostriedky poukázal a vystavil oprávnené osoby nemožnosťou disponovania s nimi, prípadne čakal, kým sa mu táto platba vráti a až následne od okruhu oprávnených osôb očakával označenie bankového účtu.

Vzhľadom na popísaný účel predmetného ustanovenia *lex specialis* v § 35 ZP sa preto javí zodpovedajúcim postupom ten, v ktorom zamestnávateľ vyzve okruh oprávnených osôb (prípadne sa na neho oni priamo obrátia), aby v žiadosti (oznámení) na jednej strane požiadali o ich vyplatenie (sám zamestnávateľ by autonómne postupovať nemal pri uplatnení výnimky podľa § 35 ZP, keďže nevie preukázať vôbec potrebu jeho uplatnenia a predídienia postupu klasického dedičského konania podľa osobitných predpisov). Rovnako tak v žiadosti označili bankový účet, na ktorý majú byť peňažné nároky zamestnanca po jeho smrti podľa § 35 ZP poukázané. Je irelevantné, či tieto pozostalé osoby označia bankový účet, na ktorý bola zamestnancovi poukazovaná mzda od zamestnávateľa alebo označia bankový účet, ku ktorému majú lepší či rýchlejší prístup. Postačuje len, aby urobili príslušný úkon a takéto bankový účet označili a zamestnávateľ mohol zrealizovať samotný úkon prevodu v stanovenej maximálnej výške 4-násobku priemerného mesačného zárobku zamestnanca. Tomuto popísanému postupu zodpovedá aj vlastná textácia § 35 ods. 1 ZP, ktorá znie, že peňažné nároky „*prechádzajú ...postupne priamo na manžela, ...*“. Teda, že pozostalí by mali získať priamy a neobmedzený prístup k týmto peňažným nárokom tak, aby dokázali naplniť sociálny účel uvedenej výnimky v ZP.

Predmetnému princípu „rýchleho“ prechodu peňažných nárokov na oprávnené osoby zodpovedá aj diskusia v aplikačnej praxi, ktorá sa odvíja od požiadavky na dodržanie výplatného termínu zamestnávateľa (teda, že

by zamestnávateľ poukázal peňažné prostriedky až v najbližšom výplatnom termíne po smrti zamestnanca) alebo od požiadavky na okamžité poukázanie týchto peňažných prostriedkov oprávnenej osobe podľa § 35 ZP. Vzhľadom na možné prípady smrti zamestnanca po uplynutí predchádzajúceho výplatného termínu zamestnávateľa sa javí neprimeraným, čakať na ďalší výplatný termín zamestnávateľa a účelu predmetného ustanovenia zodpovedá vyplatenie peňažných prostriedkov hneď ako je to možné, t.j. bezodkladne potom, ako zamestnávateľ ustáli okruh oprávnených osôb, určí výšku peňažných prostriedkov, ktoré budú poukázané do výšky 4-násobku priemerného zárobku zomretého zamestnanca a je označený bankový účet, na ktorý budú tieto peňažné prostriedky poukázané (žiadosť oprávnených osôb). ZP bližšie neupravuje, akou formou má oprávnená osoba o vyplatenie mzdových nárokov požiadať, a ani to, akým spôsobom má zamestnávateľ možnosť získať informáciu, že osoba, ktorá požiadala o vyplatenie mzdových nárokov, je skutočne oprávnenou osobou¹². Ak je oprávnenou osobou manžel/manželka, ako hodnoverný doklad by bolo potrebné predložiť sobášny list, v prípade detí a rodičov príslušný rodný list. Čo sa týka splnenia podmienky spolužitia v čase smrti zamestnanca v domácnosti, možno za hodnoverný dokument považovať čestné prehlásenie. Uvedené oprávnené osoby nadobúdajú mzdové nároky zomretého zamestnanca v maximálnej zákonom stanovenej výške priamo zo zákona. Zamestnávateľ je povinný tieto nároky vyplatiť, nie je potrebné žiadne rozhodnutie zamestnávateľa či orgánu verejnej správy, nie je dôležité ani to, v akom štádiu je dedičské konanie.

Záver

Keďže smrť zamestnanca predstavuje neštandardnú situáciu v súkromnom živote i v rámci vlastného vzniku a obsahu súkromnoprávných vzťahov, existuje v ustanovení § 35 ZP neštandardný mechanizmus vysporiadania mzdových nárokov zamestnanca napriek existencii osobitného právneho režimu v podobe dedičského konania podľa § 460 a nasl. OZ. Keďže ide o pracovnoprávny inštitút *sui generis*, ktorý pôsobí do určitej miery cudzorodo v nastavenom systéme vysporiadania aktív a pasív po smrti fyzickej osoby v podstavení ručiteľa, ale jeho existencia sa odôvodňuje sociálnou funkciou mzdy zamestnanca, stanovuje relevantná pracovnoprávna úprava skôr len hmotnoprávne východisko jeho uplatnenia bez konkretizácie jednotlivých procesnoprávných krokov dotknutých osôb. Výsledkom je tak značne diferencovaná prax v závislosti od konkrétneho zamestnávateľa, jeho vnútropodnikového nastavenia

---

¹² ŽUJOVÁ, J.: Pracovnoprávna úprava doručovania a možnosti jej elektronizácie. In: *Súčasný stav a nové úlohy pracovného práva : Dies Iuris Tyrnaviensis-Trnavské právnické dni : Nová Európa-výzva a očakávania : medzinárodná vedecká konferencia* : 22.-23.9.2016, Trnava. Praha : Nakladateľství Leges, 2016, s. 244-259.

interných procesov a samozrejme predchádzajúcich aplikačných skúseností zamestnávateľa. V predkladanom vedeckom článku sa autori snažili načrtnúť niektoré, predovšetkým procesnoprávne otázky, s ktorými sa stretávajú popri svojej právnej praxi, a to najmä s ohľadom na absenciu relevantných súdnych rozhodnutí či akejkol'vek ustálenej právnej praxe.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BARANCOVÁ, H. a kol.: *Zákonník práce. Komentár*. Bratislava: C.H.Beck, 2017, 1520 s. ISBN 978-80-89603-53-4.

OLŠOVSKÁ, A. – LAČLAVÍKOVÁ, M.: Interný predpis zamestnávateľa – prameň pracovného práva? In: *Fontes iuris. Pocta prof. JUDr. Jozefovi Prusákovi, CSc.* Krakow: Spolok Slovákov v Poľsku, 2017, 276 s. ISBN 978-83-8111-016-7.

ŠVEC, M. – OLŠOVSKÁ, A.: Smrť zamestnanca a vysporiadanie jeho nárokov. In: *Právo a manažment v zdravotníctve*, roč. 9, 2018, č. 9, s. 16-20. ISSN 1338-2071.

ŠVEC, M. – TOMAN, J. a kol.: *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. 2., doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, 2776 s. ISBN 978-80-5710-584-8.

TOMAN, J.: *Individuálne pracovné právo: Všeobecné ustanovenia a pracovná zmluva*. Bratislava : Friedrich Ebert Stiftung, 2014, 391 s. ISBN 978-80-89149-42-1.

ŽULOVÁ, J.: Pracovnoprávna úprava doručovania a možnosti jej elektronizácie. In: *Súčasný stav a nové úlohy pracovného práva : Dies Iuris Tyrnavienses-Trnavské právnické dni : Nová Európa-výzva a očakávania : medzinárodná vedecká konferencia : 22.-23.9.2016*, Trnava. Praha : Nakladatelství Leges, 2016, s. 244-259. ISBN 978-80-7502-177-9.

OCHRANA PRVKU KRITICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY NORMAMI KONKURZNÉHO PRÁVA¹

PROTECTION OF A CRITICAL INFRASTRUCTURE ELEMENT BY INSOLVENCY LAW RULES

Lucián Török²

Abstrakt

Prvky kritickej infraštruktúry plnia kľúčové úlohy potrebné pre neustále zabezpečovanie riadneho fungovania štátu, jeho bezpečnosť, ako aj pre ochranu života a zdravia jeho obyvateľov. Je preto nevyhnutné, aby štát vytváral také normy, prostredníctvom ktorých bude uvedené prvky vedieť dostatočným spôsobom a včas ochrániť, a to hoci aj za použitia už jestvujúcich právnych inštitútov. Jedným zo spôsobov možnej adekvátnej ochrany by mohol byť napr. konkurz.

Kľúčové slová

Kritická infraštruktúra, prvok kritickej infraštruktúry, prevádzkovateľ prvku kritickej infraštruktúry, konkurz, prevádzkovanie podniku po vyhlásení konkurzu.

Abstract

The elements of critical infrastructure fulfil key tasks necessary for the continuous provision of the proper functioning of the state, its security, as well as for the protection of the life and health of its citizens. It is therefore necessary for the state to create such standards, through which it will be able to protect the mentioned elements in a sufficient manner and in a timely manner, even if using existing legal institutes. One of the possible ways of adequate protection could be, for example, bankruptcy.

Keywords

Critical infrastructure, element of critical infrastructure, operator of element of critical infrastructure, bankruptcy, operating of an enterprise after pronouncing bankruptcy.

Laudatio na počesť prof. JUDr. Milana Ďuricu, PhD.

Pri príležitosti životného jubilea profesora Milana Ďuricu by som rád vyjadril svoju úctu a poďakovanie za jeho prínos, obzvlášť v oblasti konkurzného práva na Slovensku. Jeho diela a názory v nich prezentované

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV – 19 – 0424 a Vega č. 1/0259/22.

² Mgr. JUDr. Lucián Török, doktorand na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Takmer 9 rokov pôsobil na Okresnom súde Košice I, z toho viac ako 7 rokov v súdnych oddeleniach vybavujúcich konkurznú a reštrukturalizačnú agendu a agendu incidenčných sporov. V súčasnosti je advokátom a v máji 2023 úspešne vykonal správcovskú skúšku a požiadal Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o zápis do zoznamu správcov.

formovali a formujú mnoho generácií konkurzných právnikov, nevynímajúc tak ani moju generáciu. Po prvýkrát som mal tú česť bližšie sa oboznámiť s jeho odbornou akademickou tvorbou počas môjho pôsobenia na okresnom súde pri práci s insolvenčnou agendou, kde sme spolu s kolegami na jeho komentár k zákonu o konkurze a reštrukturalizácii hľadeli s veľkým uznaním a patričným rešpektom. Komentár však využívam aj naďalej pri mojej súčasnej kariére. Mal som tú česť pána profesora aj osobne spoznať, predovšetkým počas odborných podujatí určených konkurzným správcom. Obzvlášť ma zaujal jeho prístup k účastníkom podujatia počas diskusie, jeho odborné názory, ale aj ľudský prístup k diskutujúcim a schopnosť pripustiť odlišný právny názor. Jeho príhody zo života a z právnického prostredia publikum navyiac vždy dobre pobavia. Pán profesor, za Vaše celoživotné dielo a Váš prínos pre odbornú a akademickú obec Vám patrí môj obdiv a poďakovanie.

Úvod

Kritická infraštruktúra a jej prvky predstavujú nosné piliere dôležité pre fungovanie štátu a jeho obyvateľov, ktorých nefunkčnosť alebo zničenie môže ohroziť bezpečnostné záujmy štátu, politický a hospodársky chod štátu alebo život a zdravie obyvateľstva.³

Základným prameňom práva zabezpečujúcim ochranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike je zákon o kritickej infraštruktúre⁴, ktorý mimo iného definuje postupy orgánov štátnej správy na úseku jej ochrany a upravuje povinnosti prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry. Označený zákon za prevádzkovateľa považuje právnickú osobu, fyzickú osobu – podnikateľa a fyzickú osobu, ktorá je vlastníkom prvku kritickej infraštruktúry alebo z iného právneho dôvodu tento prevádzkuje. Je preto zrejmé, že prevádzkovanie prvku kritickej infraštruktúry v SR tak môže byť v kompetencii štátu, ale aj súkromných osôb. Pokiaľ by sme v súvislosti s uvedeným uvažovali o úpadku, ktorého riešenie je realizované prostredníctvom zákona o konkurze a reštrukturalizácii⁵, je nutné brať na zreteľ, že už len existencia úpadku, prípadne povaha insolvenčného konania, najmä konkurzného konania, môžu mať negatívne dopady na dotknutý prvok kritickej infraštruktúry. Insolvenčné konanie je však za istých okolností pre prípad úpadku možné považovať za nástroj slúžiaci prevencii pred ohrozením prvku kritickej infraštruktúry. Cieľom tohto príspevku je analyzovať súčasnú konkurznú právnu úpravu a právnu úpravu účinnú do 28. februára 2023, to celé v kontexte možností a povinností správcu

---

³ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike*. s. 2.

⁴ zákon č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre (ďalej aj ako „ZKI“)

⁵ zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „ZKR“)

konkurznej podstaty a štátnej správy na úseku kritickej infraštruktúry, a ustáliť tak, či je v právnom poriadku SR potrebná osobitná právna úprava konkurzu prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry.

1. Prvok kritickej infraštruktúry a jeho ochrana (všeobecne)

Zákon o kritickej infraštruktúre prvok kritickej infraštruktúry definuje demonštratívne, predovšetkým ako inžiniersku stavbu, službu vo verejnom záujme a informačný systém v sektore kritickej infraštruktúry, ktorých narušenie alebo zničenie by malo nepriaznivé dôsledky na uskutočňovanie hospodárskej a sociálnej funkcie štátu, a tým na kvalitu života obyvateľov z hľadiska ochrany ich života, zdravia, bezpečnosti, majetku, ako aj životného prostredia.⁶

Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry tento charakterizuje ako časť národnej infraštruktúry, pozostávajúcu najmä z vybraných organizácií a inštitúcií, objektov, sústav, zariadení, služieb a systémov, ktorých zničenie alebo znefunkčnenie je spôsobilé ohroziť alebo narušiť politický a hospodársky chod štátu alebo tiež ohroziť život a zdravie obyvateľstva.⁷

Podľa Terminologického slovníka krízového riadenia schváleného uznesením Vlády SR č. 523 zo dňa 06. júla 2005 ide napríklad o objekty osobitnej dôležitosti a ďalšie dôležité objekty, ako aj vybrané informačné a komunikačné prostriedky, zariadenia na výrobu a zásobovanie vodou, ropou, zemným plynom a elektrickou energiou, a tiež aj ďalšie časti majetku štátu, právnických a fyzických osôb, ktoré sú nevyhnutné na zvládnutie krízových situácií, ochranu obyvateľstva a majetku, na zaistenie chodu ekonomiky a správy štátu, ako aj jeho vonkajšej a vnútornej bezpečnosti. Sú to zariadenia, služby a informačné systémy životne dôležité pre obyvateľov a riadenie štátu, ktorých nefunkčnosť alebo zničenie môže ohroziť bezpečnostné záujmy štátu.⁸

Jednotlivé prvky kritickej infraštruktúry sú následne v súlade so ZKI zaradované do sektorov, ktorými sú doprava, elektronické komunikácie, energetika, pošta, priemysel, informačné a komunikačné technológie, voda a atmosféra, zdravotníctvo, financie a pôdohospodárstvo.⁹

V praxi sa s ohľadom na vyššie uvedené možno stretnúť s prvkami kritickej infraštruktúry ako napríklad letisko, lietadlá, vlaky osobnej prepravy, objekty a zariadenia na výrobu farmaceutických prípravkov a chemických produktov, banky a pobočky zahraničných bánk ako účastníci platobného systému,

---

⁶ pozri § 2 ZKI

⁷ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike*. s. 2.

⁸ ŠIMÁK, L. a kol.: *Terminologický slovník krízového riadenia*. Žilina: Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline, 2005, s. 13.

⁹ pozri prílohu č. 3 ZKI

objekty a zariadenia zabezpečujúce poskytovanie služieb telekomunikačnej siete, internetu, vysielania a rádiovkej komunikácie, ďalej zariadenia na výrobu, dovoz, vývoz, prenos a distribúciu elektrickej energie a pod.¹⁰ ZKI považuje za prvok kritickej infraštruktúry však len ten prvok, o ktorého určení a zaradení do sektora rozhodla vláda SR a pokiaľ nedošlo k jeho vyradeniu zo sektora. O prvkoch kritickej infraštruktúry sa následne vedie elektronický centrálny register prvkov, ktorý je však neverejný.

Ochrana prvku kritickej infraštruktúry je zabezpečená predovšetkým zákonnými povinnosťami prevádzkovateľa, ktoré upravuje ZKI napr. ako povinnosť uplatniť pri modernizácii prvku technológiu, ktorá zabezpečuje jeho ochranu; zaviesť bezpečnostný plán do šiestich mesiacov od doručenia oznámenia o určení prvku a o jeho zaradení do sektora; prehodnocovať priebežne bezpečnostný plán, a ak je to potrebné, zaviesť po predchádzajúcom vyjadrení príslušného ústredného orgánu aktualizovaný bezpečnostný plán; oboznámiť svojich zamestnancov v nevyhnutnom rozsahu s bezpečnostným plánom, poskytnúť príslušnému ústrednému orgánu súčinnosť, najmä údaje, doklady a vysvetlenia potrebné na určení prvku a jeho zaradenie do sektora, ako aj vyradenie prvku zo sektora a na posúdenie ochrany prvku vrátane zabezpečenia ochrany prvku prevádzkovateľom strážnej služby alebo ozbrojeným bezpečnostným zborom.¹¹ Porušenie uvedených povinností je správnym deliktom. Štát a samotní prevádzkovatelia prvkov kritickej infraštruktúry musia ochrane prvkov kritickej infraštruktúry venovať trvalú pozornosť a neustále rozvíjať jej metódy a do jej vylepšovania zahŕňať najnovšie trendy a poznatky.¹²

2. Osobitná konkurzná právna úprava účinná do 28. februára 2023

Zákonom č. 72/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, došlo k doplneniu ZKR s účinnosťou od 1. marca 2021 o nové ustanovenie § 107c. Dôvodová správa k tomuto zákonu uvádza, že ide o nevyhnutnú implementáciu aj v súvislosti s pandemickou situáciou ohľadom šírenia ochorenia koronavírusu, tak, aby štát vedel zabezpečiť plnenie svojich úloh vo výnimočných situáciách.

Uvedené ustanovenie bolo zaradené do II. časti ZKR, desiatej hlavy, druhého oddielu. Išlo o osobitné konkurzné ustanovenia – osobitné ustanovenia pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry. Táto skutočnosť indikuje, že dotknuté osobitné ustanovenia sa aplikujú na konkurzy vyhlásené

---

¹⁰ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike*. s. 9 – 24.

¹¹ pozri § 9 ZKI

¹² MINISTERSTVO VNÚTRASLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Ochrana kritickej infraštruktúry*.

podľa príslušnej časti ZKR, teda podľa prvej hlavy druhej časti¹³ v tzv. „klasických“ konkurzoch.

Osobitné ustanovenia pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry podľa uvedenej právnej úpravy spočívali v osobitných podmienkach:

- aktívnej vecnej legitímácie na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu¹⁴;
- ustanovenia a odvolania správcu;
- poskytovania informácií ústrednému orgánu na úseku kritickej infraštruktúry;
- prevádzkovania podniku po vyhlásení konkurzu a
- aktívnej vecnej legitímácie na podanie návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia podľa ZKR.

2.1 Aktívna a pasívna vecná legitímácia

Právo podať návrh na vyhlásenie konkurzu na majetok prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry bolo osobitným ustanovením § 107c ZKR zverené ústrednému orgánu na úseku kritickej infraštruktúry¹⁵. Pasívne vecne legitimovanými pri podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu boli prevádzkovatelia prvku kritickej infraštruktúry¹⁶; návrh však mohol smerovať len voči osobám, ktoré nie sú vylúčené z pôsobnosti ZKR¹⁷. Typicky tak mohol návrh na vyhlásenie konkurzu podľa § 107c ZKR smerovať napr. voči banke, výrobcovi liekov, výrobcovi elektrickej energie, (súkromnému) prevádzkovateľovi vlakov osobnej prepravy, poskytovateľovi služieb mobilnej telekomunikačnej siete a pod.

Podmienkou pre podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu pritom okrem odôvodnenej predpokladanej platobnej neschopnosti alebo predpokladu úpadku¹⁸ bol aj dôvod, že prevádzkovanie prvku kritickej infraštruktúry je ohrozené. Podľa prof. Ďuricu, „*ide o špeciálnu aktívnu vecnú legitímáciu, pri ktorej nemusia byť splnené podmienky pre podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu,*

¹³ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 884.

¹⁴ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 883.

¹⁵ Ide o ústredné orgány definované v ZKI a určené v jeho prílohe č. 3.

¹⁶ V zmysle § 2 písm. l) ZKI, prevádzkovateľom sa rozumie právnická osoba, fyzická osoba – podnikateľ alebo fyzická osoba, ktorá je vlastníkom prvku alebo z iného právneho dôvodu prevádzkuje prvok.

¹⁷ Podľa § 2 ZKR, tento zákon sa nevzťahuje na usporiadanie majetkových pomerov dlžníka, ktorým je štát, štátna rozpočtová organizácia, štátna príspevková organizácia, štátny fond, obec, vyšší územný celok, rozpočtová organizácia a príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti obce a vyššieho územného celku alebo iná osoba, za ktorej všetky záväzky zodpovedá alebo ručí štát. Tento zákon sa nevzťahuje ani na usporiadanie majetkových pomerov dlžníka, ktorým je Národná banka Slovenska, Fond ochrany vkladov alebo Garančný fond investícií.

¹⁸ pozri § 11 ods. 3 ZKR

tak ako sú stanovené pri veriteľskom alebo dlžníckom návrhu a tým sú dané aj hmotnoprávne predpoklady na vyhlásenie konkurzu. Jedinou podmienkou je ohrozenie prevádzkovania prvku kritickej infraštruktúry.¹⁹

Dotknutý § 107c ZKR ďalej definoval, aké skutočnosti je potrebné považovať za ohrozenie prevádzkovania prvku kritickej infraštruktúry. Určujúcim kritériom bolo, že priamo prevádzkovateľ prvku kritickej infraštruktúry alebo hoci len osoba, ktorá má v prevádzkovateľovi kvalifikovanú účasť²⁰:

- vstúpila do likvidácie;
- začalo sa voči nej konkurzné konanie alebo iné obdobné konanie;²¹
- začala sa voči nej exekúcia alebo obdobné vykonávacie konanie;
- začal sa voči nej výkon zabezpečovacieho práva alebo
- vláda SR rozhodla o zrušení súhlasu podľa ZKI²².

Bolo pritom súčasne právne irelevantné, či vyššie označené konania by sa viedli na území Slovenskej republiky alebo v zahraničí.²³

2.2 Osobitné pravidlá pre konkurz

Predmetné ustanovenia obsiahnuté v § 107c ZKR ďalej zaviedli v ods. 4 až 6 osobitné pravidlá pre konkurz v prípade, že konkurzu podlieha prvok kritickej infraštruktúry; a to bez ohľadu na skutočnosť, či k vyhláseniu konkurzu došlo na základe návrhu ústredného orgánu podľa § 107c ZKR alebo z iného dôvodu predpokladaného ZKR, a to či už na základe návrhu veriteľa, hoci aj odlišného od ústredného orgánu; na návrh dlžníka alebo dokonca z dôvodu doručenia právoplatného rozhodnutia o uložení trestu prepadnutia majetku. Dokonca by mohlo ísť aj o situáciu, kedy konkurzu úpadcu podliehal prvok kritickej infraštruktúry v podobe majetku tretej osoby – prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry. Určujúcim kritériom pre použitie osobitných pravidiel bolo práve to, že prvok kritickej infraštruktúry prostredníctvom súpisu majetku podlieha konkurzu, a to či už ako hnutel'ná vec, nehnuteľná vec, súbor majetku, podnik alebo ako iné majetkové právo. Za splnenia uvedenej podmienky následne v konkurze prešla možnosť ustanoviť a odvolať správcu na ústredný

---

¹⁹ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 883.

²⁰ ku kvalifikovanej účasti pozri bližšie § 9 ods. 3 ZKR

²¹ iným obdobným konaním nie je v danom prípade možné považovať reštrukturalizačné konanie, nakoľko aplikovaním osobitných ustanovení pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry by došlo k zmareniu účelu reštrukturalizácie. V danom prípade ide hlavne o obdobné konania vedené v zahraničí, ktoré sú svojimi účinkami rovnaké alebo obdobné ako konkurzné konanie na Slovensku.

²² Ustanovenia o zrušení súhlasu podľa ZKI boli s účinnosťou od 1. marca 2023 z predmetného zákona vypustené.

²³ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 884.

orgán, pričom všeobecné pravidlá o ustanovení správcu na základe náhodného výberu pomocou technických a programových prostriedkov schválených ministerstvom a pravidlá o ustanovení správcu na návrh schôdze veriteľov sa v zmysle *lex specialis derogat legi generali*, nepoužijú.

Ďalej išlo o osobitné pravidlo, podľa ktorého ak prvok kritickej infraštruktúry podlieha konkurzu, správca je povinný poskytovať ústrednému orgánu informácie v rovnakom rozsahu ako príslušnému orgánu. Rozsah poskytovaných informácií, vrátane povinnosti predložiť reštančnú správcu príslušnému orgánu upravuje § 85 ZKR. V takom prípade je správca povinný v pravidelných lehotách určených príslušným orgánom predkladať príslušnému orgánu správu o postupe speňažovania a plánovaných úkonoch speňažovania. Ak je príslušným orgánom zabezpečený veriteľ, správca je povinný zabezpečenému veriteľovi predložiť správu o plánovaných úkonoch speňažovania pred každým právnym úkonom smerujúcim k speňaženiu majetku jeho oddelenej podstaty. Reštančná správa obsahuje priemerné mesačné náklady na správu a speňažovanie majetku úpadcu, priemerné mesačné príjmy zo správy majetku podliehajúceho konkurzu a označenie majetku, ktorý nebol ešte speňažený, a opis okolností, ktoré bránia jeho speňaženiu.

Posledným a zásadným osobitným pravidlom bolo ukončenie alebo obmedzenie prevádzkovania podniku, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry, správcom, len so súhlasom ústredného orgánu. V takom prípade by sa nepoužili všeobecné ustanovenia o prevádzkovaní podniku po vyhlásení konkurzu obsiahnuté v § 88 ods. 1 ZKR, ktoré upravujú okolnosti, za ktorých má správca povinnosť zhodnotiť možnosť pokračovať v prevádzkovaní podniku po vyhlásení konkurzu. Správca podľa § 88 ods. 1 ZKR môže v prevádzkovaní podniku pokračovať, len ak sú kumulatívne splnené uvedené podmienky:

- je schopný v lehote splatnosti uhrádzať pohľadávky proti podstate podľa § 87 ods. 2 písm. i) ZKR²⁴; súd na návrh veriteľa takejto pohľadávky proti podstate uloží správcovi povinnosť ukončiť prevádzkovanie podniku, ak zistí, že správca je viac ako dva mesiace po lehote splatnosti s úhradou týchto pohľadávok proti podstate,
- v dôsledku prevádzkovania podniku sa podstatným spôsobom nezmenší hodnota oddelenej podstaty a
- v dôsledku prevádzkovania podniku dosiahne pre veriteľov vyššiu mieru uspokojenia ich pohľadávok, ako keby prevádzkovanie podniku ukončil; prevádzkovanie podniku sa musí obmedziť na nevyhnutný rozsah potrebný na dosiahnutie tohto účelu.

---

²⁴ Súd v prípade aplikácie § 107c ods. 6 ZKR nemohol rozhodnúť na návrh veriteľa takejto pohľadávky proti podstate o uložení povinnosti správcovi ukončiť prevádzkovanie podniku z dôvodu, že správca je viac ako dva mesiace po lehote splatnosti s úhradou týchto pohľadávok proti podstate.

Ustanovenie § 88 ods. 2 ZKR by sa však použilo primerane, a to s ohľadom na vyššie uvedené osobitné pravidlo o povinnosti správcu poskytovať ústrednému orgánu informácie v rovnakom rozsahu ako príslušnému orgánu. § 88 ods. 2 ZKR totiž upravuje povinnosť správcu bezodkladne informovať príslušný orgán, ak náklady na prevádzkovanie úpadcovho podniku presiahnu výnosy z jeho prevádzkovania; čo by mohla byť dôležitá informácia aj pre ústredný orgán vo veci udelenia prípadného súhlasu s ukončením alebo obmedzením prevádzkovania podniku, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry.

Osobitnú kategóriu však predstavujú konkurzy slovenských finančných inštitúcií, napr. bánk, ktoré majú v ZKR osobitne definované podmienky prevádzkovania podniku v § 195 ZKR. V danom prípade, hoci je príslušným orgánom orgán dohľadu – Národná banka Slovenska, v prípade kolízie noriem upravujúcich konkurz finančných inštitúcií a noriem upravujúcich konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry, sa domnievame, že prednosť má právna úprava týkajúca sa konkurzu prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry, a to napr. z dôvodu, že nie každý konkurz finančnej inštitúcie musí byť nutne aj konkurzom prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry. A teda aj v danom prípade by sa uplatnila zásada *lex specialis derogat legi generali*.

2.3 Návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa ZKR

Ustanovenie § 107c ods. 1 ZKR stanovilo oprávnenie ústredného orgánu navrhnúť nariadenie neodkladného opatrenia podľa ZKR, a to za účelom zachovania prevádzky prvku kritickej infraštruktúry. Uvedená právna úprava tak rozšírila okruh subjektov oprávnených takýto návrh podľa ZKR podať; všeobecná právna úprava neodkladného opatrenia je obsiahnutá v § 203 ZKR, pričom podľa všeobecnej právnej úpravy je oprávneným subjektom len správca alebo predbežný správca. Všeobecná právna úprava ďalej demonštratívne určuje to, čoho sa je možné dotknutým neodkladným opatrením domáhať, najmä, aby osoba, ktorá má záznam, dokument alebo majetok dlžníka (úpadcu), tieto vydala správcovi alebo sa zdržala nakladania s nimi, pričom samotným účelom neodkladného opatrenia je potreba zistenia alebo zabezpečenia majetku dlžníka (úpadcu).

3. Súčasná právna úprava

Od 1. marca 2023 je účinný zákon č. 497/2022 Z. z. o preverovaní zahraničných investícií a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým súčasne došlo k vypusteniu § 9b až 9e ZKI; pričom došlo aj k vypusteniu ustanovenia § 107c ZKR, a to v celom rozsahu a bez akejkoľvek náhrady a bez

akýchkoľvek prechodných ustanovení. Z dôvodovej správy k predmetnému zákonu vyplýva, že vypustením § 9b až 9e zo ZKI predmetné ustanovenie ZKR stratilo opodstatnenie a stalo sa obsolentným.

Vypustené § 9b až 9e ZKI sa týkali osobitnej úpravy pre prvky zo sektorov v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR, konkrétne sektorov energetika a priemysel; a to v otázke prevodu alebo prechodu prvku na iný subjekt. Dôvodom vypustenia týchto ustanovení je nová komplexná právna úprava o preverovaní zahraničných investícií, pričom z dôvodovej správy vyplýva, že aj prevody a prechody, ktoré nie sú zahraničnou investíciou, môžu byť preverené postupom podľa nového zákona o preverovaní zahraničných investícií.

S ohľadom na skutočnosť, že ostal účinným zákon o kritickej infraštruktúre, o jej prvkoch a ich ochrane, domnievame sa, že pôvodné ustanovenia § 107c ZKR, s výnimkou ods. 3, ostali aj naďalej aktuálnymi a za účelom ochrany prvkov kritickej infraštruktúry cestou konkurzu alebo počas konkurzu sú nevyhnutné. Ostatne, vládny návrh novely ZKR, o ktorom rokovala Národná rada SR dňa 15. marca 2023 a ktorý neprešiel prvým čítaním, predpokladal prinavrátanie § 107c do ZKR. Predkladateľ zákona si tak zrejme uvedomil, že k vypusteniu § 107c ZKR došlo v dôsledku legislatívnej chyby; v dôvodovej správe k vládne návrhu novely ZKR predkladateľ uviedol, že s ohľadom na nevyhnutnosť danej právnej úpravy sa navrhuje prinavrátiť znenie ustanovenia § 107c v znení účinnom do 28. februára 2023. Nakoľko však dotknutý návrh zákona neprešiel prvým čítaním, súčasná právna úprava ZKR ostala nateraz bez osobitných ustanovení pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry.²⁵

Vzhľadom na uvedené preto v súčasnosti ostáva otvorená otázka, akým spôsobom možno zabezpečiť ochranu prvku kritickej infraštruktúry konkurzom alebo počas konkurzu.

V prvom rade je potrebné uzavrieť, že aj v súčasnej dobe môže byť ústredný orgán aktívne vecne legitimovaný na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu, avšak už len v pozícii veriteľa; odpadá tak akékoľvek jeho oprávnenie iniciovať konkurzné konanie včas, t.j. kým je prevádzkovanie prvku kritickej infraštruktúry „ešte len“ ohrozené. Pasívne vecne legitimovaný by pritom mohol byť len prevádzkovateľ prvku kritickej infraštruktúry – právnická osoba a fyzická osoba – podnikateľ.²⁶

Vydania neodkladného opatrenia v konkurznom konaní sa v súčasnosti môže domáhať len predbežný správca alebo správca, a aj to len z dôvodu

²⁵ Časť právnej úpravy z vládneho návrhu novely ZKR, najmä pokiaľ ide o vytvorenie insolvenčného registra, bola neskôr cez pozmeňujúce a doplňujúce návrhy v parlamente doplnená do vládneho návrhu zákona o premenách obchodných spoločností a družstiev a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedený zákon bol v parlamente schválený dňa 28. júna 2023. Právna úprava konkurzu prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry však cez pozmeňujúce a doplňujúce návrhy navrhovaná nebola.

²⁶ pozri § 11 ods. 1 ZKR

potreby zistenia alebo zabezpečenia majetku, nie však zachovania prevádzky podniku, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry.²⁷

Výmena správcu sa aj pre prípad, že konkurzu bude podliehať prvok kritickej infraštruktúry, bude riadiť všeobecnými ustanoveniami, pričom ústredný orgán bude mať dosah na ustanovenie a odvolanie správcu len v prípadnom postavení veriteľa zistenej pohľadávky, pričom tento jeho dosah bude obmedzený kolektívnou vôľou veriteľov.²⁸

Zároveň, ak bude konkurzu podliehať prvok kritickej infraštruktúry, ústrednému orgánu je správca povinný poskytovať informácie, avšak iba v prípade, že ústredný orgán v pozícii veriteľa bude súčasne príslušným orgánom alebo jeho členom.²⁹

Prevádzkovanie podniku, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry, bude podliehať zásadne všeobecným pravidlám definovaným v § 88 ZKR, pričom správca môže pokračovať v prevádzkovaní takéhoto podniku, ak je schopný v lehote splatnosti uhrádzať pohľadávky proti podstate podľa § 87 ods. 2 písm. i) ZKR; v dôsledku prevádzkovania podniku sa podstatným spôsobom nezmenší hodnota oddelenej podstaty, v dôsledku prevádzkovania podniku dosiahne pre veriteľov vyššiu mieru uspokojenia ich pohľadávok, ako keby prevádzkovanie podniku ukončil a prevádzkovanie podniku sa musí obmedziť na nevyhnutný rozsah potrebný na dosiahnutie tohto účelu. V opačnom prípade, správca po vyhlásení konkurzu v prevádzkovaní podniku, príp. ani jeho časti, pokračovať nebude alebo prevádzkovanie podniku po vyhlásení konkurzu z vlastného podnetu alebo na základe rozhodnutia konkurzného súdu na návrh veriteľa pohľadávky proti podstate podľa § 87 ods. 2 písm. i) ZKR alebo dotknutého zabezpečeného veriteľa, ukončí. V prípade konkurzu slovenskej finančnej inštitúcie je však príslušným orgánom ak ide o prevádzkovanie alebo ukončenie prevádzkovania podniku, orgán dohľadu³⁰.

V súvislosti s povinnosťami zabezpečenia ochrany prvku kritickej infraštruktúry jeho prevádzkovateľom podľa ZKI však možno uvažovať, či sa uvedené povinnosti po vyhlásení konkurzu vzťahujú alebo nevzťahujú na správcu konkurznej podstaty. Pokiaľ ZKI definuje, že prevádzkovateľom je osoba, ktorá je vlastníkom prvku kritickej infraštruktúry a súčasne pokiaľ ZKR stanovuje, že oprávnenie konať za úpadcu vo veciach týkajúcich sa majetku podliehajúcemu konkurzu, vyhlásením konkurzu prechádza na správcu a správca pritom koná v mene a na účet úpadcu; možno uzavrieť, že povinnosti prevádzkovateľa podľa § 9 ZKI sa po vyhlásení konkurzu vzťahujú práve na správcu. Je však dôležité, aby sa správca včas dozvedel, že majetok podliehajúci konkurzu predstavuje

---

²⁷ pozri § 203 ZKR

²⁸ pozri § 36 ZKR v spojení s § 35 ods. 4 ZKR

²⁹ pozri § 85 ZKR v spojení s § 82 ods. 2 ZKR a v spojení s § 37 ZKR

³⁰ pozri § 195 ZKR

prvok kritickej infraštruktúry, obzvlášť, ak je elektronický centrálny register prvkov neverejný.

Záver

Záverom možno zhrnúť, že osobitné ustanovenia pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry v ZKR predstavovali počas svojej dvojročnej účinnosti jeden zo spôsobov efektívnej ochrany prvkov kritickej infraštruktúry, popri iných spôsoboch vyplývajúcich zo ZKI a iných právnych predpisov. Najmä, pokiaľ išlo napr. o zlú finančnú situáciu prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry, ktorá síce ešte nepredstavovala úpadok prevádzkovateľa, no mohla byť spôsobilá ohroziť prvok kritickej infraštruktúry, čo by mohlo mať nepriaznivé dôsledky na uskutočňovanie hospodárskej a sociálnej funkcie štátu, a tým aj dôsledky na kvalitu života obyvateľov z hľadiska ochrany ich života, zdravia, bezpečnosti, majetku alebo životného prostredia.

Aj s ohľadom na uvedené sme tak mali možnosť všimnúť si v pôvodnej právnej úprave § 107c ZKR významné odklony od všeobecných ustanovení ZKR s výrazným posilnením právomoci ústredného orgánu na úseku kritickej infraštruktúry. Z týchto ustanovení jednoznačne vyplývala snaha štátu o čo najlepšiu ochranu ohrozených prvkov kritickej infraštruktúry; na jednej strane počas prípadného konkurzu, ale na druhej strane práve aj prostredníctvom konkurzu, a to za účasti ústredného orgánu a za pomoci správcu konkurznej podstaty. Bol tu zásadný zásah do koncepcie aktívnej, ale aj pasívnej vecnej legitimácie pri podávaní návrhov na vyhlásenie konkurzu, bol modifikovaný pomerne úzko definovaný inštitút konkurzného neodkladného opatrenia, výmeny a ustanovenia správcu, poskytovania informácií správcovi a ustanovenia umožňujúce prevádzkovanie podniku, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry, kedy za bežných okolností by v konkurze jeho prevádzkovanie možné ani nebolo.

Súčasná konkurzná právna úprava, prípadne aj v spojení s právnou úpravou kritickej infraštruktúry, za istých okolností môže byť postačujúca s cieľom dosiahnuť ochranu prvku kritickej infraštruktúry v konkurze, na druhej strane si ale treba uvedomiť, že správca je limitovaný ustanoveniami ZKR a nie je možné od neho spravodlivo požadovať, aby za účelom prioritizácie ochrany prvku kritickej infraštruktúry pred záujmami veriteľov podstúpil prípadné riziká vyplývajúce z jeho zodpovednosti.

Preto tak ako predkladateľ vládneho návrhu novely ZKR, o ktorom rokovala Národná rada SR dňa 15. marca 2023 a ktorý neprešiel prvým čítaním, *pro futuro* považujeme za vhodné s cieľom dosiahnutia vyššej miery ochrany prvkov kritickej infraštruktúry, prinavrátiť znenie ustanovenia § 107c ZKR v znení účinnom do 28. februára 2023, avšak s výnimkou ods. 3. Uvedený

odsek súvisel s už spomínaným súhlasom podľa ZKI, ktorého právna úprava v dôsledku novelizácie ZKI bola s účinnosťou od 1. marca 2023 vypustená.

Naviac by však bolo vhodné legislatívne upraviť obdobné pravidlo, ako to je v prípade konkurzných ustanovení súvisiacich s trestným konaním; konkrétne v § 107a ods. 1 a ods. 5 predposledná veta ZKR. Išlo by o pravidlo, že konkurz vyhlásený podľa § 107c ZKR sa vedie podľa II. časti ZKR³¹; a tiež, že ak začne prvok kritickej infraštruktúry podliehať konkurzu³², takýto konkurz sa vedie podľa II. časti ZKR. Uvedenou právnou úpravou by sa odstránili prípadné budúce aplikačné problémy, najmä pokiaľ ide o prevádzkovanie podniku správcom po vyhlásení konkurzu. Platí totiž, že prevádzkovateľom prvku kritickej infraštruktúry môže byť právnická osoba, fyzická osoba – podnikateľ a tiež aj fyzická osoba, a teda mohla by nastať situácia, že dôjde k vyhláseniu napr. malého konkurzu alebo konkurzu podľa IV. časti ZKR, následne by začal konkurz podliehať podnik, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry, pričom však ustanovenia ZKR o malom konkurze alebo konkurze fyzických osôb prevádzku podniku po vyhlásení konkurzu neupravujú.

Otázkou budúcej právnej úpravy je však aj to, či v prípade prevádzkovania podniku, ktorého súčasťou je prvok kritickej infraštruktúry, nastaviť alebo nenastaviť vhodný mechanizmus financovania alebo aspoň spolufinancovania tohto podniku zo strany štátu, napr. tým, že by priamo štát uhrádzal niektoré pohľadávky proti podstate súvisiace s predmetným prevádzkovaním, a to práve z dôvodu, aby prípadným „absolútnym“ záujmom štátu na zachovaní prevádzky podniku nedochádzalo napr. k poškodzovaniu veriteľov, najmä v prípade, ak by prevádzkovanie tohto podniku počas konkurzu nespĺňalo kritéria definované v § 88 ZKR.³³

Prechodné ustanovenia by následne mohli byť formulované rovnako, ako to bolo pri právnej úprave účinnej od 1. marca 2021³⁴, a teda, že ustanovenia pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry sa použijú aj na konania začaté a právoplatne neskončené do účinnosti zmeny zákona, kedy by sa nanovo upravil inštitút podľa § 107c ZKR; a to z dôvodu, aby bola zabezpečená prípadná potrebná a nevyhnutná ochrana všetkých prvkov kritickej infraštruktúry, ktoré nejakým spôsobom súvisia s konkurzom.

---

³¹ ako „klasický“ konkurz s niektorými modifikáciami

³² napr. aj ako majetok tretej osoby

³³ Napr. Mgr. Čverha vo svojom článku k pôvodnej úprave osobitných ustanovení pre konkurz prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry v ZKR uviedol: „*Nie je nič nezvyčajné prevádzkovať počas konkurzu podnik, samozrejme za podmienky, že sa tým zvýši konkurzná podstata a straty pri prevádzkovaní podniku sú nižšie ako pri jeho zastavení. Zákon však na strane druhej neustanovuje mechanizmus, kto bude financovať podnik počas konkurzu vyhláseného na základe daného ustanovenia. Stratovým prevádzkovaním v konkurze štát poškodí nielen vlastníkov prevádzkovateľa, ale aj jeho veriteľov. Pri konkurze je vysoko pravdepodobné, že externé financovanie prevádzkovateľa bude skoro nemožné.*“ (ČVERHA, P.: *Rýchle otázky k bleskovej novele zákona o kritickej infraštruktúre*, 2021).

³⁴ pozri § 206m ZKR

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV

ČVERHA, P.: *Rýchle otázky k bleskovej novele zákona o kritickej infraštruktúre*, 2021. Dostupné na: <https://www.prosman-pavlovic.sk/rychle-otazky-k-bleskovej-novele-zakona-o-kritickej-infrastrukture/> [cit. 18.07.2023].

Dôvodová správa (všeobecná a osobitná časť) k vládne mu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, parlamentná tlač 1428. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=8&ID=1428> [cit. 18.07.2023].

Dôvodová správa (všeobecná a osobitná časť) k vládne mu návrhu zákona o preverovaní zahraničných investícií a o zmene a doplnení niektorých zákonov, parlamentná tlač 1215. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=8&ID=1215> [cit. 18.07.2023].

Dôvodová správa (všeobecná a osobitná časť) k vládne mu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, parlamentná tlač 423. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=8&ID=423> [cit. 18.07.2023].

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike*. 27 s. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/c2CSdqQ5.pdf?csrt=13586388173648384325> [cit. 18.07.2023].

MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Ochrana kritickej infraštruktúry*. Dostupné na: https://www.minv.sk/?Ochrana_kritickej_infrastruktury_1 [cit. 18.07.2023].

ŠIMÁK, L. a kol.: *Terminologický slovník krízového riadenia*. Žilina: Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline, 2005, 44 s. ISBN 80-88829-75-5. Dostupné na: <https://d6586f805e.cbaul-cdnwnd.com/b23607381fb5cad1ef85b721b0a66c59/200000033-826ee83689/tskr.pdf> [cit. 18.07.2023].

Vládny návrh zákona o premenách obchodných spoločností a družstiev a o zmene a doplnení niektorých zákonov, parlamentná tlač 1557. Schválené znenie zákona. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=8&CPT=1557> [cit. 18.07.2023].

Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, parlamentná tlač 1428. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=8&ID=1428> [cit. 18.07.2023].

Zákon č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre, v znení predpisov účinných do 28. februára 2023.

Zákon č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre, v znení predpisov účinných od 1. marca 2023.

Zákon č. 497/2022 Z. z. o preverovaní zahraničných investícií a o zmene a doplnení niektorých zákonov, vo vyhlásenom znení.

Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení predpisov účinných od 1. marca 2021.

Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení predpisov účinných od 1. marca 2023.

NEŠTANDARDNÁ SITUÁCIA AKO HNACÍ MOTOR PRE DIGITALIZÁCIU A MODERNIZÁCIU PODNIKANIA¹

NON-STANDARD SITUATION AS A DRIVING FORCE FOR DIGITALISATION AND MODERNISATION OF THE ENTREPRENEURSHIP

Diana Treščáková
Regina Hučková

Abstrakt

Rok 2020 sa začal pre Európu, ale aj pre celý svet v krízovom režime. Stalo sa tak v dôsledku mimoriadnej situácie spôsobenej pandémie COVID-19. V dôsledku tejto situácie došlo k spomaleniu a v niektorých prípadoch k stagnácii obchodných procesov a tým k spomaleniu svetovej ekonomiky. Napriek tejto situácii sa mnohým podnikom podarilo v krátkom čase integrovať digitálne technológie do svojich systémov riadenia, výroby a distribúcie a tak naďalej fungovať. Pandémia koronavírusu v konečnom dôsledku urýchlila digitálnu transformáciu mnohých subjektov. Bez finančnej podpory jednotlivých vlád ako aj nadnárodných organizácií to však nejde. V tomto článku sa venujeme najmä Európskej únii a Slovensku.

Kľúčové slová

Digitálna transformácia, technológie, pandémia COVID – 19, ochrana osobných údajov a súkromia

Abstract

The year 2020 began in crisis mode not only for Europe, but also for the whole world. This happened as a result of the emergency situation caused by the COVID-19 pandemic. As a result of this situation, business processes have slowed down and in some cases stagnated, thus slowing down the world economy. Despite this situation, many businesses managed to integrate digital technologies into their management, production and distribution systems in a short time and thus continue to function. The coronavirus pandemic ultimately accelerated the digital transformation of many entities. However, it is not possible without the financial support of individual governments as well as multinational organizations. In this article, we mainly focus on the European Union and Slovakia.

Key words

Digital transformation, technologies, COVID – 19 pandemic, personal data protection and e-privacy protection

---

¹ Príspevok bol pripravený v rámci riešenia výskumného projektu APVV–19–0424 „Inovatívna obchodná spoločnosť: vnútrokorporátne premeny, digitálne výzvy a nástup umelej inteligencie“

Tento článok sme pripravili do publikácie venovanej životnému jubileu pána profesora Milana Đuricu, preto ešte kým sa dostaneme k samotnej téme, dovoľíme si pár osobných myšlienok.

Milý pán profesor, milý Milan, dovoľujeme si i touto cestou popriať Ti všetko najlepšie k narodeninám, veľa zdravia, životného optimizmu a dobrých ľudí v Tvojom okolí. Na to posledné si dovoľíme nadviazať, keďže si bol súčasťou našich doterajších postupov a veľmi si obe na Tvojom prístupe vážime človečinu, ktorú si vkladal a vkladáš do komunikácie a spolupráce (nielen) v rámci komunity obchodného práva a špeciálne vo vzťahu k mladšej generácií. Prajeme Ti nech Ťa ešte dlho spolupráca aj s nami v Košiciach naplňa.

Úvod

„Všetko zlé, je na niečo dobré“. Toto príslovie možno bezpochyby aplikovať na situáciu, ktorá vznikla v čase pandémie COVID-19 a na procesy, ktoré sa začali nevyhnutne rozbiehať v každej oblasti. V čase pandémie COVID-19 bolo nevyhnutné, aby mnohé podniky, inštitúcie a jednotlivci začali každodenne využívať online platformy. To tiež prinútilo ľudí, ktorí doteraz odmietali byť digitálne aktívni, aby prenikli do digitálneho sveta. Využívanie online prostredia však nie je len o online nakupovaní či e-learningu a na ňom založených aplikáciách a platformách, ale aj o riadení podniku vrátane komunikácie, výroby a distribúcie tovarov a služieb. Z tohto pohľadu je veľmi dôležitý moment digitálnej transformácie firiem pod vplyvom mimoriadnej situácie, ktorá sa či chcť či nechcť dokázala posunúť vpred.

Prvá vlna epidémie začala v európskych krajinách niekedy vo februári 2020, keď sa v severnom Taliansku objavil prvý prípad koronavírusovej infekcie a rozšíril sa po celej Európe a svete. Väčšina vlád rozhodla, že najlepším riešením bude zabrániť šíreniu epidémie izoláciou obyvateľstva a obmedzením ich pohybu. To však malo nepriaznivý vplyv na ekonomiku jednotlivých krajín a tým aj na globálnu ekonomiku.

Na druhej strane nebolo možné úplne zastaviť procesy riadenia, výroby, predaja, distribúcie, vzdelávania. Tie museli prebiehať buď v upravenej forme s využitím čo najmenšieho počtu zamestnancov, alebo u tých, pre ktorých to bolo možné, sa práca pretransformovala na tzv. home office. Mnoho zamestnancov pracovalo z domu online, pričom využívali predtým neznáme alebo nepoužívané online platformy. Procesy v mnohých obchodných spoločnostiach sa začali automatizovať a uvedené viedlo k rýchlejšiemu nástupu digitalizácie a realizácii digitálnej transformácie celej spoločnosti. Pandémia pod tlakom času spôsobila to, čo sa obchodné spoločnosti snažili zaviesť už roky. Samozrejme, nedá sa to zovšeobecňovať, ale s istotou možno konštatovať, že podniky, ktoré si počas pandémie dokázali nájsť spôsob prechodu na digitalizáciu, sa dokázali udržať na trhu lepšie ako tie, ktoré nedokázali zmeniť svoje procesy v tak krátkom čase.

1. Ako ovplyvnila pandémia procesy digitálnej transformácie?

Počas pandémie COVID - 19, sa okrem všetkých medicínskych záležitostí skúmal aj vplyv pandémie na digitálny svet, ktorý je v súčasnosti neoddeliteľne spojený s našim fungovaním. Ako už bolo spomenuté v úvode tohto článku, v dôsledku zavedenia tzv. lockdownu sa život v mnohých oblastiach veľkou rýchlosťou pretransformoval na digitálny.

Ako uviedol M. Swift: „Niekoľko dní po tom, čo sa USA uzatvorili, kolovala po sociálnych sieťach anketová otázka v znení: *Kto zapríčinil digitálnu transformáciu vašej spoločnosti?*

- a) generálny riaditeľ
- b) technický riaditeľ
- c) COVID-19

Po vyhodnotení odpovedí možno konštatovať, že najčastejšou odpoveďou bola možnosť c) COVID - 19²

Ak sa pozrieme na konkrétne oblasti, ktoré boli pandémiou výrazne zasiahnuté, možno konštatovať, že situácia ohľadom COVID - 19 si vyžiadala zavedenie rýchlych sietí a rozšírenie sietí do oblastí, kde internetové pripojenie nebolo alebo bolo v zlej kvalite. Príkladom je implementácia 5G sietí. Na 5G sieť existuje veľa polemických názorov. Existujú názory, ktoré tvrdia, že zavedenie 5G sietí môže mať neblahý vplyv ako na náš ekosystém, tak aj na naše zdravie. Existujú však názory, ktoré tieto tvrdenia odmietajú. Bez ohľadu na protichodné názory na 5G sieť je dôležitým argumentom v prospech zavedenia 5G potreba rýchlych sietí, najmä vzhľadom na situáciu okolo pandémie COVID - 19, kde bolo potrebné digitalizovať a kontrolovať mnohé procesy prostredníctvom internetu. Týka sa to najmä výrobných procesov v rámci spoločností, ktoré fungujú na umelej inteligencii, takzvanej Intelligent Process Automation. Kvalitný internetový signál bolo potrebné zabezpečiť aj v prípade zamestnancov na home office, ktorí „na diaľku“ spravovali podnikové systémy. V súvislosti s e-commerce komunikovali so zákazníkmi stroje, či roboty založené na procesoch umelej inteligencie.

Ďalšou dôležitou oblasťou je využitie veľkých dát v obchodných modeloch. Z pohľadu spoločností dochádza k zmene v ich prístupe k využívaniu dát. Za posledných pár rokov boli vytvorené obrovské dátové súbory založené na vysokej rýchlosti a pochádzajúce z rôznych zdrojov (generované ľuďmi alebo zariadeniami). Využitie takto dostupných údajov je pre spoločnosti a ich štatutárne orgány kľúčovým nástrojom na rozhodovanie pri konaní v mene spoločnosti navonok. Údaje umožňujú zvýšiť ich konkurencieschopnosť na trhu, zvýšiť efektívnosť a produktivitu v rôznych odvetviach hospodárstva, rozvoj inovácií a znižovanie nákladov. Účelom vytvárania, zhromažďovania

---

² Swift, M.: Digital transformation: 5 ways COVID – 19 is forcing positive changes, dostupné z <https://enterpriseproject.com/article/2020/5/digital-transformation-positive-changes>

a spracovania takého množstva dát prostredníctvom algoritmov je ich transformácia na použiteľné dáta, ktoré je následne možné využiť pri rozhodovaní štatutárnych orgánov o ďalšom smerovaní podnikania, napr. pri rozhodovaní o možnom vstupe na nové trhy, prenose aktivít do digitálnej ekonomiky a tvorbe novej obchodnej stratégie reagujúcej na požiadavky trhu a zákazníkov. V neposlednom rade informácie vo forme veľkých dát majú v súčasnosti významný vplyv aj na samotný marketing spoločnosti.³

Ďalšou oblasťou je umelá inteligencia a strojové učenie. Ako uviedol Newman, keďže údaje naďalej exponenciálne rastú, údaje bez technológie na ich analýzu sú zbytočné. Umelú inteligenciu a strojové učenie až po analýzu údajov možno rozdeliť do troch samostatných hodnotových návrhov: rýchlosť, rozsah a pohodlie. Všetky tri boli realizované v čase pandémie.⁴

Okrem týchto oblastí v dôsledku pandémie COVID - 19 digitalizácia napreduje aj v mnohých ďalších oblastiach. Napríklad pri zavádzaní takzvaných smart cities, prepojených vozidiel, dronov a mnohých ďalších. To je však potrebné pokryť aj z pohľadu legislatívy a rôznych opatrení zo strany členských štátov a pozície EÚ. So zavádzaním nových technológií a digitalizáciou všetkých oblastí našej prevádzky je nevyhnutné zamerať sa aj na mechanizmy ochrany údajov. Či už ide o ochranu osobných údajov spotrebiteľov aj zamestnancov v prípade teleworkingu, ako aj ochranu iných údajov (neosobných). V tejto súvislosti je potrebné odkázať na dôležité dokumenty, a to nariadenie (EÚ) 2016/679 (všeobecné nariadenie o ochrane osobných údajov – známe ako GDPR) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 2018/1807 o rámci pre voľný tok neosobných údajov v Európskej únii. Nariadenie dopĺňa GDPR, ktoré zaručuje voľný pohyb osobných údajov v rámci EÚ.

V neposlednom rade je potrebné investovať do mechanizmov na ochranu kybernetickej bezpečnosti. V tejto oblasti je potrebné prijať aj legislatívne opatrenia. Pri rýchlejšom zavádzaní technológií do výrobných, komunikačných, riadiacich, predajných a distribučných procesov počas pandemickej situácie môže byť ohrozená oblasť kybernetickej bezpečnosti. Príkladom sú situácie, keď unikli údaje o testovaných subjektoch COVID - 19. Riešením by mohla byť Biela kniha o umelej inteligencii – európsky prístup k dokonalosti a dôvere. Je dôležité prijať opatrenia na zavedenie digitálnych technológií, ktoré zvýšia dôveru všetkých, ktorí sú zapojení do procesu digitalizácie.

---

³ Newman, D.: The Top 10 Digital Transformation Trends of 2020: A Post Covid – 19 Assessments, dostupné z <https://www.forbes.com/sites/danielnewman/2020/08/11/the-top-10-digital-transformation-trends-of-2020-a-post-covid-19-assessment/#3050d73b77b4>

⁴ Ibid

2. Aktuálny stav digitalizácie na Slovensku

Ako už bolo uvedené v predchádzajúcej časti, digitalizácia spoločnosti sa zrýchlila v čase pandémie. Aj napriek tomu, že krízový stav a obmedzenia v dôsledku pandémie v súčasnosti pominuli, mnohé procesy, ktoré začali prebiehať v digitálnom režime, aj zotrvali, prípadne sa kombinujú online svety s tými prezenčnými. A preto, aj po ukončení krízového stavu v spoločnosti a krízového fungovania, mnohé procesy, v rámci ktorých sa využívajú digitálne prvky, napredujú rýchlym tempom. Avšak na to, aby sa tieto procesy mohli plne rozvíjať je nevyhnutná podpora zo strany štátu a je nevyhnutné, aby bol štát dostatočne pripravený na digitálnu éru a na zakomponovanie digitalizácie do rôznych procesov fungovania spoločnosti.

Európska komisia každoročne hodnotí pokrok a úroveň rozvoja digitálnej ekonomiky a spoločnosti v členských krajinách EÚ. Hodnotenie zahŕňa tieto oblasti:

- pripojiteľnosť,
- ľudský kapitál,
- používanie internetových služieb,
- integrácia digitálnych technológií,
- digitálne verejné služby. Hodnotenie sa realizuje prostredníctvom tzv. indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti.⁵

Z hľadiska týchto hodnotení možno konštatovať, že slovenská ekonomika napreduje rýchlym tempom.⁶ Podľa SWOT analýzy, ktorá hodnotí silné aj slabé stránky procesu digitálnej transformácie na Slovensku, je však zastaraný vzdelávací systém, nedostatok pracovnej sily s pokročilými digitálnymi zručnosťami, prehlbujúce sa regionálne rozdiely, nevyužitý potenciál budovania optických sietí, slabá úroveň digitalizácie. Ako problematické oblasti na Slovensku sa javí hospodárstvo a verejná správa, ako aj nedostatočná podpora tvorby nových inovácií.

Čo sa týka verejnej správy a jej digitalizácie má Slovensko veľký priestor na zlepšenie. Nedostatočný prenos údajov medzi informačnými systémami verejnej správy sťažuje komunikáciu občanov a podnikateľov so štátom. Vysoký počet elektronických služieb dnes nie je prispôsobený rôznym prístupovým kanálom a jednotlivým skupinám, situáciám a potrebám občanov a podnikateľov. Bariérou pre moderné a agilné zavádzanie služieb je súčasná architektúra informačných systémov, hlavne nízka modularita,

---

⁵ Európska komisia - The Digital Economy and Society Index (DESI), dostupné z <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>

⁶ Európska komisia - Country Report Slovakia 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-slovakia_en_0.pdf (1.3.2019) alebo OECD ekonomický prieskum – Slovenská republika, február 2019, <http://www.oecd.org/eeco/surveys/Slovak-Republic-2019-economic-survey-brochure.pdf>

proprietárne systémy, vendor-lock⁷ a nízka schopnosť škálovať a pridávať IT služby. V súčasnosti sa analytické dáta v nedostatočnom rozsahu využívajú pri rozhodovaní štátu vo verejných politikách. Podľa Najvyššieho kontrolného úradu je faktorom pri nedostatočnom využívaní digitálnych verejných služieb nízka miera dôvery občanov k eGovernment službám spôsobená obavami o ich bezpečnosť. Preto je zásadné pokročiť v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti, pretože zlepšenie jej úrovne má schopnosť posilniť oslabenú dôveru slovenských občanov v moderné technológie. Prekážkou môže byť aj nedostatočná štátna podpora súkromného sektora. Podnikateľský sektor nie je zo strany štátu dostatočne motivovaný k tvorbe nových inovácií, nie je dostatočne informovaný o možných výzvach a projektoch.⁸ S tým súvisí aj nadmerná administratívna záťaž a mnohé komplikácie pri uchádzaní sa o projekty súvisiace s podporou rozvoja digitálnej ekonomiky a tým aj digitálnej transformácie, ktorú je potrebné vnímať v širšom kontexte.

So závažnými problémami sa stretávajú malé a stredné podniky (MSP). MSP tvoria väčšinu podnikateľských subjektov pôsobiacich na Slovensku, poskytujú pracovné príležitosti 74 % aktívnej pracovnej sily, ale na tvorbe pridanej hodnoty sa podieľajú len 55 %. Inovačná schopnosť slovenských MSP je nízka – iba každý piaty podnik vykonáva produktové alebo procesné inovácie (v EÚ je to každý tretí podnik). Na základe Hodnotiacej tabuľky inovácií za rok 2021 bola inovačná výkonnosť slovenských podnikov výrazne nižšia ako priemer EÚ (menej ako 30 %). Podiel vnútro podnikových inovácií produktov nových pre trh bol v SR len 5,3 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 10,7 %, zatiaľ čo podiel vnútro podnikových inovačných procesov bol len na úrovni 5,5 % oproti 11,0 % priemeru EÚ.⁹ Prostredie MSP na Slovensku sa vyznačuje vysokou dynamikou vývoja, čelí však mnohým prekážkam vrátane častých zmien regulácie, čo prispieva k nízkej konkurencieschopnosti na zahraničných trhoch.

Ak sa vrátíme k otázke digitálnej transformácie, je možné uviesť, že téma digitálnej transformácie je v súčasnosti jednou z najdôležitejších pri rozvoji a riadení stratégií a vízií pre krajiny, podniky a organizácie. Podľa najnovších analýz a štúdií svetových vedeckých a analytických spoločností a odborných médií sú z globálneho hľadiska najdôležitejšie tieto technológie:

- Umelá inteligencia,
- Internet vecí
- technológia 5G,

---

⁷ Vendor Lock-In – proprietárne uzamknutie (príp. uzamknutie zákazníka), znamená situáciu, keď je používateľ závislý na dodávateľovi a musí využívať výlučne jeho služby/výrobky. Zvyčajne sa to dosahuje použitím atypických súčastí produktov, ktoré sú chránené patentom.

⁸ Stratégia digitálnej transformácie Slovenska do roku 2030 dostupná z <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2019/06/Strategia-digitalnej-transformacie-Slovenska-2030.pdf>

⁹ European Innovation Scoreboard 2021 – Slovakia dostupné z <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45934>

- spracovanie veľkých dát a analytické spracovanie dát,
- Edge computing a cloud computing,
- Blockchain

Tieto technológie je možné aplikovať v procesoch firiem, či už výrobných, distribučných alebo komunikačných, len za predpokladu, že sú na to pripravené. Pripravenosť znamená mať stratégiu zavádzania nových technológií, byť finančne pripravený a mať dostatočné personálne zabezpečenie zamestnancov, ktorí sú vzdelaní v práci s novými technológiami a majú aj dostatočné skúsenosti na ich zavádzanie napríklad do výroby a aplikácie.

Výplýva to z rôznych prieskumov uskutočnených na Slovensku.¹⁰ Mnohé podniky vnímajú ako problematický nedostatok vzdelanej pracovnej sily v technologických aplikáciách, kybernetickej bezpečnosti a najmä nedostatok finančných zdrojov, ktoré by mohli využiť na implementáciu digitalizácie. Z tohto dôvodu sa štát aj Európska únia snažia prijímať opatrenia na podporu projektov digitálnej transformácie. Napríklad Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030, ktorá je rámcovou stratégiou nadrezortnej vlády, ktorá definuje politiku a konkrétne priority Slovenska v kontexte prebiehajúcej digitálnej transformácie ekonomiky a spoločnosti pod vplyvom inovatívnych technológií a globálnych megatrendov. digitálneho veku.¹¹ Táto stratégia je kľúčovým materiálom pre Slovensko v čase transformácie industriálnej spoločnosti na informačnú spoločnosť v období rokov 2019 až 2030.

Ďalším dôležitým dokumentom je napríklad Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorú prijali členské štáty na pôde OSN.¹² Ide o súbor globálnych záväzkov, ktorými organizácia vyzýva členské štáty na koordinovanú činnosť pri riešení globálnych výziev. Agenda je vnímaná ako prostriedok určovania rozvojových aktivít súvisiacich s digitálnym rozvojom Slovenska.

Významným programom v súvislosti so zavádzaním digitalizácie na našom území je aj Program Digitálna Európa, ktorý predstavuje iniciatívu za digitálnu transformáciu a zrýchlenie využívania najnovších digitálnych technológií vo verejnom a komerčnom sektore. Program Digitálna Európa je investičným rámcom pre stratégiu európskeho jednotného digitálneho trhu. S navrhovanou investíciou vo výške 9,2 miliardy EUR sa program zameriava na formovanie a podporu digitálnej transformácie európskej spoločnosti a hospodárstva.¹³

---

¹⁰ Správa o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike dostupné z <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24927/1>

¹¹ Stratégia digitálnej transformácie Slovenska do roku 2030 dostupná z <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2019/06/Strategia-digitalnej-transformacie-Slovenska-2030.pdf>

¹² Spojené národy - Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

¹³ Stratégia digitálnej transformácie Slovenska do roku 2030 dostupná z <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2019/06/Strategia-digitalnej-transformacie-Slovenska-2030.pdf>

Vyššie uvedené programy by mali odstrániť alebo aspoň významne prispieť k odstráneniu prekážok digitálnej transformácie spoločnosti aj podnikania, ako to naznačujú spomínané prieskumy.

3. Problematické oblasti digitalizácie a modernizácie podnikania s ohľadom na práva jednotlivca

Ako sa hovorí, „každá minca má dve strany“, tak aj v oblasti digitalizácie, sa objavujú viaceré problematické oblasti. Spomedzi mnohých je potrebné spomenúť zásahy do základných práv jednotlivca, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v online prostredí, a to porušovanie ochrany osobných údajov a ochrany súkromia. Ako už bolo uvedené v úvodnej časti tohto príspevku, k masívnemu využívaniu online služieb a nákupu tovaru došlo v dobe pandémie. Keďže spotrebiteľia boli nútení nakupovať v online prostredí, častokrát sa nezamýšľali nad tým, ako a komu poskytujú svoje osobné údaje, ako umožňujú prístup do svojho súkromia, akým spôsobom sa nechávajú profilovať za účelom napr. behaviorálnej reklamy, vytváraniu personalizovaných cien a pod. Poznať nákupné správanie spotrebiteľov a ich rozhodovací proces je pre obchodníka kľúčovým aspektom. Na to, aby obchodníci dokázali nastaviť svoje marketingové stratégie, je nevyhnutné, aby dokázali vytipovať špecifické skupiny a kategórie spotrebiteľov. Pri zisťovaní informácii o správaní sa spotrebiteľa musí obchodník vyhodnotiť viaceré skupiny informácií, a to napríklad identifikácia problému, zber informácií, hodnotenie alternatív, rozhodnutie o kúpe a správanie sa po kúpe. Je potrebné však uviesť, že nie každou fázou spotrebiteľa prechádzajú, niektorú fázu môžu preskočiť, napríklad pri bežných nákupoch, resp. pri viacnásobnom nákupe toho istého alebo rovnakého druhu tovaru. Tiež je nevyhnutné z pohľadu obchodníka vyhodnocovať aj iné faktory týkajúce sa spotrebiteľa, a to napríklad kultúrne, sociálne, osobné a psychologické faktory. Získavanie informácií obchodníkov o zákazníkoch, či už reálnych alebo potenciálnych môže nepriaznivo zasahovať a byť v rozpore s ich právom na súkromie a ochranu ich osobných údajov.

Bežný spotrebiteľ neskúma a častokrát ani nemá možnosť skúmať, kto spracúva jeho osobné údaje a aký majú jeho údaje ďalší osud. Nemá informáciu o tom, či sa tieto údaje spracúvajú v zmysle zásad ochrany osobných údajov, či sa uchovávajú len v nevyhnutnom rozsahu, v nevyhnutnom čase a pod. Je potrebné uviesť, že právo ochrany osobných údajov a legislatívne akty prijaté za účelom ochrany údajov a súkromia nevyklúčujú profilovanie dotknutých osôb a spracúvanie ich osobných údajov, avšak určujú hranice tohto spracúvania a jeho právny základ v zmysle najmä zásad spracúvania osobných údajov, ktoré sú uvedené v právnych aktoch členských štátov, základ ktorým položilo tak primárne právo EÚ, a to napríklad Charta základných práv EÚ, ktorá v čl. 7 stanovuje základné právo každého človeka na rešpektovanie jeho súkromného

a rodinného života, obydlia a komunikácie a v čl. 8 právny základ ochrany osobných údajov, ako aj sekundárne právo v podobe Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (GDPR). Už vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z roku 1948 je v čl. 12 stanovené pravidlo, že „nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova alebo korešpondencie, ani útokom na svoju česť a povesť. Každý má právo na zákonnú ochranu proti takýmto zásahom alebo útokom.“

Okrem vyššie uvedeného sa zákonodarcovia, najmä na európskej úrovni, snažia podporovať digitálnu transformáciu spoločnosti, avšak za prísneho dodržiavania pravidiel vo vzťahu základným ľudským právam a slobodám, kam ochrana osobných údajov a súkromia, nepochybne patria. Dňa 09.03.2021 bolo Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov zo strany Európskej komisie predložené Oznámenie nazvané Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob, v ktorom boli zvýraznené štyri základné body:

1. Digitálne zručnosti
2. Obchod – digitálna transformácia podnikania,
3. Digitálna infraštruktúra,
4. Digitalizácia verejnej správy

Oznámenie okrem iného poukazuje aj na skutočnosť, že pandémia COVID-19 počas jediného roka zásadne zmenila úlohu a vnímanie digitalizácie v našich spoločnostiach a hospodárstvach a urýchlila jej tempo, no zároveň odhalila aj zraniteľné miesta nášho digitálneho priestoru, jeho závislosť od mimoeurópskych technológií a vplyv dezinformácií na naše demokratické spoločnosti.¹⁴

Máme za to, že v súčasnej digitalizácii nie sú dostatočne chránené práva jednotlivca, najmä právo na ochranu údajov, ako aj súkromia. Za týmto účelom je potrebné sa zamerať nielen na technologický rozvoj, ale aj na ochranu základných hodnôt spoločnosti a jednotlivca. Okrem toho digitálne technológie a služby, ktoré ľudia využívajú, musia byť v súlade s uplatniteľným právnym rámcom a musia dodržiavať práva a hodnoty vyplývajúce z podstaty „európskeho spôsobu“. Bezpečné a otvorené digitálne prostredie zamerané na človeka by navyše malo byť v súlade s právnymi predpismi, ale malo by aj umožňovať ľuďom presadzovať svoje práva, ako sú právo na súkromie a na ochranu údajov, sloboda prejavu, práva dieťaťa a práva spotrebiteľa. Tento európsky spôsob digitálnej spoločnosti je takisto založený na zabezpečení úplného dodržiavania základných práv EÚ, a to:

---

¹⁴ Oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>

- slobody prejavu vrátane prístupu k rozmanitým, dôveryhodným a transparentným informáciám,
- slobody zriaďiť a viesť podnikateľskú činnosť online,
- ochrany osobných údajov a súkromia, ako aj práva na zabudnutie,
- ochrany duševných výtvorov jednotlivcov v online priestore.

Za týmto účelom bolo dňa 26.01.2022 prijaté Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí.¹⁵ Toto vyhlásenie vychádza predovšetkým z primárneho práva EÚ, najmä zo Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ), Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), z Charty základných práv EÚ a judikatúry Súdneho dvora EÚ, ako aj zo sekundárneho práva. Zároveň odráža a dopĺňa Európsky pilier sociálnych práv. Má deklaratívny charakter, ktorý ako taký nemá vplyv na obsah právnych noriem ani na ich uplatňovanie.

Ako sa uvádza v Európskom vyhlásení o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí, bezpečné a otvorené digitálne prostredie zamerané na človeka by navyše malo byť v súlade s právnymi predpismi, ale malo by aj umožňovať ľuďom presadzovať svoje práva, ako sú právo na súkromie a na ochranu údajov, sloboda prejavu, práva dieťaťa a práva spotrebiteľa. Je potrebné si uvedomiť, že digitalizácia a kreovanie Jednotného digitálneho trhu by malo byť realizované pre jednotlivcov, ktorí žijú v digitálnej spoločnosti a využívajú digitálne vymoženosti. Taktiež aj transformácia podnikania nie je výhodou len pre podniky, ktoré prejdú transformáciou, ale aj pre samotného spotrebiteľa, ku ktorému sa dostanú výrobky a služby rýchlejšie, dokáže si ich pohodlnejšie zabezpečiť, avšak za cenu akéhosi narušenia integrity jeho súkromia a základných práv.

Záver

Záverom môžeme konštatovať, že je zrejmé, že pandemická situácia pomohla urýchliť zavádzanie digitalizácie a digitálnej transformácie. V prípade podnikateľských subjektov, ktoré sa nedokázali rýchlo „prispôbiť“ digitálnym procesom tak dovnútra, ako aj navonok vo vzťahu k spotrebiteľom a obchodným partnerom, došlo k výraznému poklesu výroby aj predaja. Digitálne technológie nedokážu úplne zabrániť poklesu výroby, predaja a pod., ale dokážu aspoň eliminovať nepriaznivé následky pandémie. Ak sa digitalizácia zavedie do interných aj externých podnikových procesov, zamestnanci môžu tieto procesy riadiť aj z zabezpečenej zóny, akou sú domácnosti, pričom procesy nemusia byť zastavené alebo redukované, v prípade napríklad ďalšej neštandardnej situácie.

Tiež je nevyhnutné pro futuro sa poučiť z tejto neštandardnej situácie a naučiť sa predvídať. Z tohto dôvodu je možné uviesť niekoľko opatrení,

---

¹⁵ Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí z 26.1.2022 COM(2022) 28 final

ktoré by sa mali prijať na úrovni členských štátov aj na úrovni EÚ. Ide o tieto opatrenia:

- zvýšenie investícií štátu aj EÚ do digitálnej transformácie,
- opatrenia štátu aj EÚ na zjednodušenie procesov digitálnej transformácie,
- zjednodušenie procesov verejnej správy v oblasti digitalizácie,
- odstránenie prekážok legislatívneho charakteru (t. j. aby členské štáty EÚ mali rovnaké pravidlá - daňové zaťaženie, distribúcia tovaru a pod.),
- digitalizácia, ale v súlade s pravidlami ochrany osobných údajov a iných údajov, ochrany súkromia,
- zabezpečenie prístupu ku kvalitnej sieti pre každého - dôležité najmä z pohľadu spotrebiteľa.

Z vyššie uvedených opatrení treba v súvislosti s analyzovanou témou zdôrazniť potrebu zachovaniu adekvátneho balansu medzi procesmi digitalizácie na jednej strane a na druhej strane ochranou jednotlivca. Procesy digitalizácie sú nevyhnutne previazané so spracovávaním množstva dát. Je preto potrebné dôsledne dbať na právnu čistotu nakladania s dátami. Tento článok mal za cieľ poukázať na niektoré východiská pri digitálnej transformácii podnikania. V podrobnostiach odkazujeme na ďalšie naše výstupy projektu podporeného APVV.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Newman, D.: The Top 10 Digital Transformation Trends of 2020: A Post Covid – 19 Assessments, dostupné z <https://www.forbes.com/sites/danielnewman/2020/08/11/the-top-10-digital-transformation-trends-of-2020-a-post-covid-19-assessment/#3050d73b77b4>

Swift, M.: Digital transformation: 5 ways COVID – 19 is forcing positive changes. Available at <https://enterpriseproject.com/article/2020/5/digital-transformation-positive-changes>

Europská komisia - The Digital Economy and Society Index (DESI), <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>

Europská komisia - Country Report Slovakia 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-slovakia_en_0.pdf (1.3.2019) alebo OECD ekonomický prieskum – Slovenská republika, február 2019, <http://www.oecd.org/eco/surveys/Slovak-Republic-2019-economic-survey-brochure.pdf> (1.3.2019)

Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí z 26.1.2022 COM(2022) 28 final

Oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>

Správa o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike dostupné z <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24927/1>

Stratégia digitálnej transformácie Slovenska do roku 2030 dostupná z <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2019/06/Strategia-digitalnej-transformacie-Slovenska-2030.pdf>

Study of MICROSOFT. 2017. Slovenský biznis 4.0. Priekopníci digitálnej transformácie. [online] 2017, dostupné z https://info.microsoft.com/Slovenskybiznis4Priekopnicidigitalnejtransformacie_338975_01Registration-ForminBody.html

Spojené národy - Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (1.10.2018)

PROPORCIONALITA DISKVALIFIKÁCIE Z VÝKONU FUNKCIE PODĽA OBCHODNÉHO ZÁKONNÍKA Z POHLADU PRÁVNEJ ÚPRAVY DISKVALIFIKAČNÝCH DÔVODOV V ZÁKONE O KONKURZE A REŠTRUKTURALIZÁCIÍ¹

PROPORTIONALITY OF DISQUALIFICATION FROM HOLDING OFFICE UNDER THE COMMERCIAL CODE IN THE LIGHT OF THE LEGAL REGULATION OF DISQUALIFICATION GROUNDS IN THE BANKRUPTCY AND RESTRUCTURING ACT

Lenka Ušiaková²

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá analýzou diskvalifikačných dôvodov podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Na základe tejto analýzy autorka vymedzuje diskvalifikáciu z výkonu funkcie ako verejnoprávny zásah do postavenia jednotlivca a polemizuje nad primeranosťou a efektívnosťou právnej úpravy tohto inštitútu. Poukazuje tiež na možnosti postupu obchodných spoločností, ktorým hrozí úpadok o.i. v súvislosti s právnou úpravou prijatou v súvislosti s pandemiou COVID-19. Autorka vyjadruje vlastné právne názory a v závere tiež stručné návrhy de lege ferenda.

Kľúčové slová

Diskvalifikácia, diskvalifikačný dôvod, konkurz, úpadok, štatutárny orgán.

Abstract

The Article deals with the analysis of disqualification grounds under the Bankruptcy and Restructuring Act. On the basis of this analysis, the author defines disqualification from holding office as a public law interference in the position of an individual and discusses the adequacy and effectiveness of the legal regulation of this institute. It highlights opportunities of companies at risk of bankruptcy, inter alia, in connection with the legislation adopted in the context of the COVID-19 pandemic. The author expresses her own legal views and concludes with brief proposals de lege ferenda.

Keywords

Disqualification, disqualification ground, bankruptcy, insolvency, statutory body.

---

¹ Táto publikácia bola vytvorená v rámci riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0472/21: Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike.

² JUDr. Lenka Ušiaková, PhD., univ. doc. pôsobí vo funkcii docentky na Katedre obchodného a finančného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Úvod

Diskvalifikácia z výkonu funkcie je v slovenských podmienkach relatívne novým právnym inštitútom zavedeným do právneho poriadku novelou zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“ alebo „OBZ“) zákonom č. 87/2015 Z.z. s účinnosťou od 1.1.2016 vychádzajúc predovšetkým z potreby ochrany verejného záujmu na zachovaní, resp. zvýšení transparentnosti a poctivosti podnikateľského prostredia a obchodného styku, osobitne z pohľadu ochrany práv, záujmov a nárokov veriteľov a tretích osôb prichádzajúcich do kontaktu s obchodnými, najmä kapitálovými obchodnými spoločnosťami v podnikateľskom prostredí. Vo väzbe na to diskvalifikácia predstavuje verejnoprávny zásah do postavenia osôb vykonávajúcich predovšetkým štatutárne (riadiace a výkonné) funkcie v obchodných spoločnostiach zameraný na elimináciu ich prístupu k výkonu týchto funkcií v tom prípade, ak svoju funkciu v minulosti nevykonávali legitímne, riadne a s požadovaným štandardom starostlivosti. V tomto zmysle je diskvalifikácia „osobitným prípadom vyvedenia funkčnej zodpovednosti“³ za výkon funkcie.

Z vyššie popísaného charakteru diskvalifikácie ako eliminácie prístupu osôb, ktoré neplnia svoje povinnosti v riadiacich a výkonných orgánoch obchodných spoločností s náležitou starostlivosťou, je možné odvodiť základné funkcie, ktoré by inštitút diskvalifikácie mal plniť. Ide predovšetkým o funkciu preventívnu, ochrannú a motivačnú smerujúce k naplneniu zmyslu právnej úpravy, t.j. k ochrane veriteľov, tretích osôb a základných zásad, na ktorých by malo byť založené podnikateľské prostredie v kontexte s preventívnym pôsobením voči nežiadúcemu konaniu a motiváciou konať v zmysle zásad poctivého obchodného styku so zreteľom na princípy spoločensky zodpovedného podnikania.⁴ Tieto funkcie sú nevyhnutne spojené s funkciou represívnu spočívajúcou v sankčnom postihu diskvalifikovanej osoby. Jednotlivé funkcie je pritom potrebné vnímať a analyzovať v ich vzájomnej súvislosti.

Keďže diskvalifikáciu vnímam ako zásadný verejnoprávny zásah do postavenia jednotlivca, jeho práv a slobôd, vrátane slobôd ústavných (právo podnikat' podľa čl. 35 Ústavy SR), je nevyhnutné, aby právna úprava zabezpečila rovnováhu medzi týmto zásahom z pohľadu garancií práv a slobôd diskvalifikovaného jednotlivca a významom chráneného záujmu, resp.

---

³ DURAČINSKÁ, J.: Zodpovednosť za výkon funkcie. In: PATAKYOVÁ, M. - ĐURICA, M. - HUSÁR, J. a kol.: *Aplikované právo obchodných spoločností a družstva – ťažiskové inštitúty*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 324

⁴ Pozri: PATAKYOVÁ, M. - GRAMBLIČKOVÁ, B.: Spoločenská zodpovednosť obchodných spoločností s trvalo udržateľný rozvoj. In: HUSÁR, J. - CSACH, K. eds.: *Konflikty záujmov v práve obchodných spoločností*. Bratislava: Wolters Kluwer 2018, s. 32-45.; LUKAČKA, P.: *Kategória zodpovednosti a zodpovedné podnikanie v právnom prostredí Slovenskej republiky*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 34-45

funkčnosťou inštitútu z pohľadu komplexného plnenia jeho vyššie zmienených funkcií. Len rovnováha vo vyššie popísanom zmysle môže zabezpečiť, že verejnoprávny zásah do postavenia jednotlivca je možné považovať za primeraný, odôvodnený, akceptovateľný a spoločensky žiadúci.

Cieľom tohto príspevku je prostredníctvom analýzy diskvalifikačných dôvodov v zmysle zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“ alebo „ZKR“) z hľadiska ich povahy ako predpokladu diskvalifikácie z výkonu funkcie podľa § 13a OBZ poukázať na ich funkčnosť a primeranosť a v širšom zmysle na funkčnosť a primeranosť inštitútu diskvalifikácie ako takého vo väzbe na následok, ktorý v jeho dôsledku nastáva. Právnym aspektom insolvenčných konaní a s nimi súvisiacich otázok sa vo veľkej časti svojho diela, vedeckej a odbornej činnosti venuje profesor Milan Ďurica, ktorému by som chcela týmto príspevkom zablahoželať k jeho životnému jubileu.

1. Povaha diskvalifikačného dôvodu v slovenskom právnom poriadku

Predpokladom toho, aby diskvalifikácia mohla nastať, a teda aby nastúpili právne následky, ktoré zákon s diskvalifikáciou spája, je existencia diskvalifikačného dôvodu. Diskvalifikačným dôvodom vo všeobecnosti chápeme konanie alebo opomenutie osoby vykonávajúcej zákonom ustanovenú funkciu v rámci kapitálovej obchodnej spoločnosti, ktoré je porušením jej zákonom ustanovených povinností takej intenzity a takým spôsobom a predstavuje taký zásah do verejného záujmu chráneného zákonom, s ktorým zákon spája diskvalifikáciu z výkonu funkcie ako jeho právny následok. Diskvalifikácia ako následok konania jednotlivca by pritom vo vzájomnom pomere k intenzite a charakteru jeho konania a k významu a miere ohrozenia zákonom chráneného záujmu, do ktorého toto konanie zasahuje, mala splňať požiadavku primeranosti a proporcionality.⁵

Je vecou zákonodarcu, aký prístup pri formulovaní diskvalifikačných dôvodov v právnej úprave si zvolí. Z vecného hľadiska bude diskvalifikácia vo všeobecnosti založená diskvalifikačnými dôvodmi spočívajúcimi v konaní, ktoré je trestným činom reprezentanta obchodnej spoločnosti, ktorý bol spáchaný pri výkone funkcie alebo v súvislosti s ňou alebo v súvislosti s aktivitami

---

⁵ Podľa nálezu Ústavného súdu SR, sp. zn.: II ÚS 45/96 zo dňa 4.2.1997: „v zmysle zásad vyplývajúcich z čl. 13 ods. 4 ústavy akékoľvek obmedzenia slobody podnikania a slobody uskutočňovania inej zárobkovej činnosti musia sledovať dosiahnutie legitímneho cieľa (cieľov), ktorý je charakteristický pre slobodnú a demokratickú spoločnosť a je spôsobilý ospravedlniť tieto obmedzujúce zásahy existenciou naliehavej spoločenskej potreby pri zachovaní primerane vyváženého vzťahu medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom.“; podľa nálezu Ústavného súdu SR, sp. zn.: PL ÚS 23/06 zo dňa 2.6.2010: „obmedzujúci zásah do základných práv a slobôd musí rešpektovať princíp proporcionality.“

obchodnej spoločnosti, v konaní, ktoré je v rozpore s právnymi predpismi prijatými za účelom predchádzania úpadku alebo jeho odvracania a riešenia, alebo vo všeobecnosti v konaní, ktoré je kvalifikovaným porušením pravidla fiduciárnych povinností reprezentanta obchodnej spoločnosti.

Samotná formulácia diskvalifikačného dôvodu v právnom predpise tiež pripúšťa dva základné prístupy. Prvý prístup vymedzuje v zákone diskvalifikačný dôvod prostredníctvom podmienok, okolností a predpokladov, ktoré musí konanie reprezentanta obchodnej spoločnosti splniť na to, aby mohla nastať jeho diskvalifikácia. O diskvalifikácii rozhoduje súd (alebo iný zákonom určený orgán), pričom pri svojom rozhodnutí posúdi, či zákonom ustanovené podmienky, resp. zákonom ustanovený diskvalifikačný dôvod, bol naplnený, so zreteľom na všetky súvisiace okolnosti vrátane prípadnej obrany osoby, o ktorej diskvalifikáciu ide, a na základe takto preukázaného diskvalifikačného dôvodu, rozhodne o diskvalifikácii. Tento prístup pripúšťa individualizáciu diskvalifikácie najmä z pohľadu jej represívneho účinku, keďže umožňuje zohľadniť okolnosti konkrétneho prípadu, vrátane procesnej obrany subjektu voči samotnému diskvalifikačnému účinku právoplatného rozhodnutia.

Slovenská právna úprava diskvalifikácie je postavená na druhom prístupe k formulácii diskvalifikačného dôvodu, ktorý je založený na formálnom princípe. Diskvalifikačným dôvodom je právoplatné rozhodnutie súdu alebo iného orgánu, s ktorým zákon spája diskvalifikačné účinky (diskvalifikačné rozhodnutie). Diskvalifikačné rozhodnutie je rozhodnutím o zákonom predpokladanom skutkovom stave, nie o diskvalifikácii samotnej, diskvalifikácia je nevyhnutným a neodvratiteľným následkom tohto rozhodnutia. Striktný formalizmus tohto prístupu vylučuje, aby boli vo vzťahu k diskvalifikačnému účinku rozhodnutia zohľadnené okolnosti konkrétneho prípadu, t.j. vylučuje individualizáciu diskvalifikácie. Navyše priamo proti diskvalifikácii nie je možné vznášať v konaní prostriedky procesnej obrany, keďže súd o nej nepojednáva a rozhodnutie o nej nie je súčasťou výroku rozhodnutia, a teda nie je možné voči nej podať ani opravný prostriedok. Akákoľvek obrana, vrátane možnosti podať opravný prostriedok prichádza do úvahy len vo vzťahu k prejednáwanej a rozhodovanej veci, ktorá ale v diskvalifikácii nespočíva. Vzhľadom na význam diskvalifikácie ako zásahu do postavenia jednotlivca je možné už len z pohľadu vyššie popísaného formalistického prístupu mať pochybnosti o jeho primeranosti.

2. Diskvalifikačné dôvody podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii

Formálny prístup k vymedzeniu diskvalifikačných dôvodov v slovenskom právnom poriadku umožňuje vytvoriť akúsi sústavu diskvalifikačných dôvodov, t.j. stanoviť okruh rozhodnutí súdov alebo iných orgánov, ktoré sú preskúmateľné súdom (podľa § 13a OBZ), ktoré majú za následok diskvalifikáciu z výkonu

funkcie. Sústava diskvalifikačných dôvodov v slovenskom právnom poriadku v súčasnosti zahŕňa diskvalifikujúce rozhodnutia súdov v trestnom konaní, diskvalifikujúce rozhodnutia súdov v insolvenčných konaniach podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii a diskvalifikujúce rozhodnutia súdov a iných orgánov, ktorými je spravidla uložená sankcia za neplnenie konkrétnych povinností ustanovených osobitným zákonom. Takto vymedzená sústava diskvalifikačných dôvodov nie je uzatvorená, je možné ju doplniť o nové rozhodnutia, ktoré zákon považuje za diskvalifikačné dôvody.

Analýzou diskvalifikačných rozhodnutí v insolvenčných konaniach (konaniach podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii) je možné upriamiť pozornosť na nevhodne zvolený formalistický prístup pri formulovaní diskvalifikačných dôvodov a negatívne dôsledky, ktoré tento prístup v aplikačnej praxi spôsobuje.

Diskvalifikácia na základe zákona o konkurze a reštrukturalizácii predstavovala primárnu právnu úpravu diskvalifikácie a vyjadrovala základný cieľ zákonodarcu sledovaný zakotvením inštitútu do právneho poriadku. Ako uvádza Dôvodová správa k návrhu zákona č. 87/2015 Z.z. základným zmyslom zavedenia diskvalifikácie a registra diskvalifikácií do slovenského právneho poriadku bolo „*reagovať na aktuálne problémy súvisiace s procesom konkurzu a reštrukturalizácie v Slovenskej republike a súvisiace otázky v obchodných vzťahoch a s tým súvisiace sociálne dosahy. Základným zámerom návrhu zákona je zamedziť poškodzovaniu veriteľov v rámci konkurzného konania a posilnenie zodpovednosti za podnikanie. Na tento účel návrh zákona zavádza register diskvalifikácií a prísne postihy pri oddaľovaní riešenia úpadku.*“⁶

Z zmysle zákona o konkurze a reštrukturalizácii môže byť osoba diskvalifikovaná z výkonu funkcie na základe zákonom určeného právoplatného rozhodnutia vydaného v dôsledku porušenia povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu včas, v dôsledku porušenia povinnosti poskytovať súčinnosť, porušenia povinností počas malého konkurzu a v dôsledku zrušenia oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka.

2.1 Diskvalifikácia v dôsledku porušenia povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu včas

Východiskom pre diskvalifikáciu je porušenie povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu včas, t.j. do 30 dní od kedy sa dlžník dozvedel alebo pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku (§ 11 ods. 2 ZKR). Zákon o konkurze a reštrukturalizácii ukladá povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu tak dlžníkovi, ako aj jeho štatutárnemu orgánu alebo

---

⁶ Dôvodová správa k návrhu zákona č. 87/2015 z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [online]. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, 2015.

členovi štatutárneho orgánu, likvidátorovi a zákonnému zástupcovi dlžníka. Výslovný prenos povinnosti z dlžníka na iné osoby oprávnené konať v jeho mene znamená nielen prenos povinnosti, ale v nadväznosti na ňu tiež prenos zodpovednosti za jej porušenie.⁷

Ak osoba, ktorá je podľa § 11 ods. 2 ZKR povinná podať návrh na vyhlásenie konkurzu v mene dlžníka, tento návrh včas nepodá, môže jej súd rozsudkom uložiť povinnosť zaplatiť zmluvnú pokutu podľa § 11 ods. 2 ZKR a zároveň vo vzťahu k veriteľom zodpovedá za škodu spôsobenú nepodaním návrhu na vyhlásenie konkurzu podľa § 11a ZKR. Právoplatný rozsudok súdu o povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu pre nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu včas je podľa § 74a ods. 6 ZKR rozhodnutím o diskvalifikácii. Rovnako právoplatný rozsudok, ktorým bola uložená povinnosť nahradiť škodu v dôsledku porušenia povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu včas je podľa § 11a ods. 6 ZKR rozhodnutím o diskvalifikácii. Právoplatnosťou týchto rozhodnutí nastáva u jednotlivca, voči ktorému rozhodnutie smeruje, diskvalifikačný účinok podľa § 13a OBZ.

Formalizmus právnej úpravy z pohľadu diskvalifikačných účinkov spôsobuje značnú problematickosť pri aplikácii právnej úpravy v praxi. V prvom rade zmluvná pokuta podľa § 11 ods. 2 ZKR môže byť uplatnená tak počas konkurzného konania postupom podľa § 74a ZKR, ako aj v štádiu pred vyhlásením konkurzu, kedy si nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty môže uplatniť samotná spoločnosť, pretože „*aj keď zmluvná pokuta je dôsledkom porušenia povinnosti ustanovenej zákonom o konkurze a reštrukturalizácii, je výsledkom „zákonnej dohody“ medzi obchodnou spoločnosťou a jej štatutárnym orgánom alebo jeho členom. Zmluvnú pokutu si teda môže vymáhať obchodná spoločnosť proti jeho štatutárnemu orgánu alebo jeho členovi. Tento záver vyplýva aj z novelizovaného ustanovenia § 47 ods. 2 v znení účinnom od 29. apríla 2015 (ktoré sa však vzťahuje len na konania začaté od 1. januára 2016), ktorý ustanovuje, že konanie o povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu podľa § 11 ods. 2 sa neprerušuje.*“⁸

Ak by si zmluvnú pokutu podľa § 11 ods. 2 ZKR uplatňovala samotná spoločnosť bez toho, aby došlo k začatiu konkurzného konania, rozhodnutie o zaplatení zmluvnej pokuty diskvalifikáciu nezaloží, keďže v zmysle výslovného zákonného ustanovenia je diskvalifikácia je zákonným účinkom právoplatného rozhodnutia o uložení povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu, ak bolo toto rozhodnutie vydané postupom upraveným v § 74a ZKR. Uvedený záver je v súlade s judikatúrou, ktorá viaže aplikáciu ustanovenia § 74a ZKR na konkurzné konanie, pričom rozhodovanie o zmluvnej pokute zveruje

---

⁷ POSPÍŠIL, B. - MACEK, J. - MALIAR, M. - KITTY, V.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. Druhé doplnené a prepracované vydanie.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 72

⁸ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie.* Praha: C.H. Beck, 2021, s. 74

do právomoci konkurzného súdu.⁹ Extenzívny výklad by podľa môjho názoru vzhľadom na formálny princíp pri právnej úprave diskvalifikačných dôvodov spôsobil neprimeraný a nežiadúci precedens.

Navyše formálna právna úprava diskvalifikačných dôvodov spôsobuje, že diskvalifikácia môže v zmysle zákona postihnúť len relatívne úzky okruh prípadov, ktoré spĺnia formálne podmienky pre jej nastúpenie, pokiaľ k naplneniu formálnych podmienok nedôjde, diskvalifikačný účinok nemôže nastať napriek obdobným skutkovým okolnostiam prípadu, čo je možné vnímať ako neprimerané, neproporcionálne a vo svojej podstate nespravodlivé a neefektívne.

V prvom rade zákonná dohoda o zmluvnej pokute pre nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu včas podľa § 11 ods. 2 ZKR sa týka výhradne kapitálových obchodných spoločností, a to spoločnosti s ručením obmedzeným, akciovej spoločnosti a jednoduchej spoločnosti na akcie (§ 11 ods. 2 ZKR). Nevzťahuje sa teda nielen na osobné obchodné spoločnosti a ich predstaviteľov, ale ani na družstvo. Osobám, ktoré majú v ich mene podať návrh na vyhlásenie konkurzu, teda riziko diskvalifikácie v zmysle § 74a ods. 6 ZKR nehrozí a ich diskvalifikácia v zmysle tohto ustanovenia nastať nemôže.

Diskvalifikácia v zmysle § 74a ods. 6 ZKR nastáva právoplatnosťou rozsudku, ktorým bolo povinnej osobe uložené zaplatiť zmluvnú pokutu pre nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu včas. Ak povinná osoba zaplatí zmluvnú pokutu na výzvu správcu, nenastane zákonný dôvod diskvalifikácie, a to bez zreteľa na okolnosti konkrétneho prípadu, závažnosť konania povinnej osoby a následky, ktoré porušením povinnosti podľa § 11 ods. 2 ZKR spôsobí.

Na druhej strane pokiaľ k dobrovoľnej úhrade zmluvnej pokuty nedôjde, príp. nebude správcovi preukázané, že povinnosť zaplatiť zmluvnú pokutu nevznikla preukázaním niektorého z liberačných dôvodov podľa § 74a ods. 5 ZKR, správca je povinný uplatniť si zmluvnú pokutu, pričom právoplatnosťou rozsudku o jej uložení diskvalifikácia bez ďalšieho nastane, a to bez možnosti povinnej osoby brániť sa voči diskvalifikačnému účinku, a teda bez akejkoľvek individualizácie diskvalifikačného následku tohto rozhodnutia. V tejto súvislosti je potrebné doplniť, že právna úprava je založená na „*prezumpcii porušenia povinnosti podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu.*“¹⁰

---

⁹ ZSR 5/2019-49: „*Žaloba o zaplatenie zmluvnej pokuty v zmysle § 11 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov nemôže byť predmetom prejednávania a rozhodnutia akéhokoľvek súdu prvej inštancie. Ustanovenie § 74a zákona č. 7/2005 Z.z. ako zákona lex specialis upravuje expresis verbis nielen spôsob uplatnenia zmluvnej pokuty, ale aj príslušnosť súdu, ktorý má o takejto žalobe rozhodnúť. Týmto súdom je v zmysle § 24 ods. 1 Civilného sporového poriadku v spojení s § 74a zákona č. 7/2005 Z.z. súd, ktorý vyhlásil konkurz na majetok úpadcu a rozhoduje v predmetnej konkurznej veci.*“ Citované podľa ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie.* Praha: C.H. Beck, 2021, s. 610

¹⁰ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie.* Praha: C.H.

Náhrada škody podľa § 11a ZKR je veriteľom voči osobe povinnej podať návrh na vyhlásenie konkurzu uplatniteľná po skončení konkurzného konania, ako aj v prípade, že konkurz nebude vyhlásený vôbec, pričom právoplatný rozsudok o povinnosti nahradiť škodu bude diskvalifikačným dôvodom v zmysle platnej právnej úpravy bez ohľadu na to, v ktorom štádiu k nemu dôjde. V predkonkurznom štádiu však nie je možné očakávať, že veriteľ bude mať postačujúci prístup k dôkazom v rozsahu nevyhnutnom pre unesenie dôkazného bremena, resp. v tejto súvislosti je možné predpokladať pre veriteľa značné komplikácie.

V súvislosti s povinnosťou podať návrh na vyhlásenie konkurzu včas je potrebné poukázať tiež na to, že keď spoločnosti hrozí úpadok alebo už je v úpadku, má jej štatutárny orgán aj ďalšie možnosti, ktorými sa bude usilovať úpadok odvrátiť alebo riešiť, a teda vyhnúť sa v tomto štádiu aplikácii § 11 ods. 2 ZKR, predovšetkým môže poveriť správcu vypracovaním reštrukturalizačného posudku a usilovať sa o povolenie reštrukturalizácie podľa tretej časti zákona o konkurze a reštrukturalizácii, rovnako prichádza do úvahy tiež postup podľa zákona č. 111/2022 Z.z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Navyše v súvislosti s pandemiou COVID-19 boli prijaté viaceré opatrenia a nástroje, ktoré poskytli obchodným spoločnostiam nové možnosti pre odvrátenie úpadku, predovšetkým inštitút dočasnej ochrany podnikateľov vo finančných ťažkostiach na základe dnes už neúčinného zákona č. 421/2020 Z.z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2.2 Diskvalifikácia v dôsledku porušenia povinnosti počas konkurzu

Vo všeobecnosti je základným predpokladom diskvalifikácie počas už prebiehajúceho konkurzného konania neposkytnutie náležitej a zákonom požadovanej súčinnosti vychádzajúc primárne z § 74 ZKR, ktorý ukladá povinnosť poskytovať súčinnosť úpadcovi, a zároveň tiež jeho štatutárnemu orgánu alebo členovi štatutárneho orgánu (pokiaľ úpadca nemá ustanovený štatutárny orgán, je súčinnosť povinná poskytnúť tá osoba, ktorá funkciu štatutárneho orgánu alebo člena štatutárneho orgánu plnila naposledy), prokuristovi, odbornému zástupcovi zodpovednému za jeho podnikanie, likvidátorovi, nútenému správcovi a zákonnému zástupcovi.

Poskytovanie súčinnosti má počas prebiehajúceho konkurzu zásadný význam pre riadny a efektívny priebeh samotného konkurzu, nesplnenie povinnosti poskytnúť súčinnosť môže mať tiež trestnoprávne dôsledky.¹¹¹²

Beck, 2021, s. 607

¹¹ Konanie môže naplniť znaky skutkovej podstaty trestného činu marenia konkurzného alebo vyrovnacieho konania podľa § 242 a § 243 Trestného zákona.

¹² V zahraničných právnych úpravách sa stretávame so zabezpečením vynútenia poskytnutia

Základným diskvalifikačným dôvodom v tomto smere je právoplatné rozhodnutie súdu o uložení pokuty za neposkytnutie súčinnosti podľa § 74 ods. 5 ZKR, ktorého vydaniu predchádza zákonom ustanovený postup zahŕňajúci výzvu na poskytnutie súčinnosti zo strany správcu, ako aj súdu, a možné predvedenie osoby, od ktorej sa poskytnutie súčinnosti požaduje. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že pri jednotlivých výzvach na poskytnutie súčinnosti, ktoré sú postupne doručované povinnej osobe zo strany správcu, ako aj súdu, je táto osoba poučená o následkoch, ktoré môžu nastať v prípade, ak svoju povinnosť poskytnúť súčinnosť nesplní, vrátane trestnoprávných následkov nesplnenia povinnosti či možnosti predvedenia či uloženia pokuty. Poučenie o diskvalifikačnom následku právoplatného rozhodnutia o uložení pokuty však zákon do dnešného dňa nevyžaduje.

Osobitným spôsobom je formulovaná diskvalifikácia na základe právoplatného rozhodnutia o tom, že štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu úpadcu porušil svoje povinnosti počas malého konkurzu podľa § 107 ZKR. Diskvalifikácia je aj v tomto prípade založená principiálne na neposkytnutí súčinnosti, resp. neplnení ďalších povinností, ktoré zákon štatutárnemu orgánu počas malého konkurzu ukladá v zmysle § 106f ods. 1 ZKR. Uvedené povinnosti sú vo svojej podstate povinnosťami úpadcu „*toto ustanovenie len vyjadruje to, že uvedené povinnosti za úpadcu neplní správca, ale jeho štatutárny orgán.*“¹³

Neplnenie, resp. nenáležité plnenie povinností, ktoré štatutárnemu orgánu alebo členovi štatutárneho orgánu zákon ukladá počas malého konkurzu, môžu byť dôvodom pre začatie konania o určenie, že štatutárny orgán úpadcu alebo člen štatutárneho orgánu úpadcu porušil svoje povinnosti počas malého konkurzu, a to vždy na návrh podaný aktívne legitimovanou osobou, ktorej naliehavý právny záujem sa prezumuje.¹⁴

Ani v tomto prípade predmetom konania nebude rozhodovanie o diskvalifikácii, rozhodnutie bude obsahovať výrok, ktorým súd určí, že štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu neposkytoval bez vážneho dôvodu správcovi požadovanú súčinnosť alebo že riadne nevykonával svoju pôsobnosť počas malého konkurzu. Toto rozhodnutie však bude mať diskvalifikačné účinky. Diskvalifikačným dôvodom preto opäť nie je samotné porušenie povinností diskvalifikovanou osobou, ale právoplatné rozhodnutie, ktorým súd rozhodne o skutkovom stave vymedzenom v § 107 ods. 1 ZKR.

Napriek tomu je možné konštatovať, že v prípade tohto diskvalifikačného dôvodu zákonodarca do istej miery od formalizmu právnej úpravy

---

súčinnosti prostredníctvom tzv. civilnej väzby. (POSPÍŠIL, B. - MACEK, J. - MALIAR, M. - KITTY, V.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. Druhé doplnené a prepracované vydanie.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 416)

¹³ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie.* Praha : C.H. Beck, 2021, s. 845

¹⁴ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie.* Praha : C.H. Beck, 2021, s. 866

diskvalifikačných dôvodov upúšťa. Vychádzam z toho, že diskvalifikácia bude jediným zákonom predpokladaným právnym následkom rozhodnutia podľa § 107 ods. 1 ZKR, toto rozhodnutie bude vydané výhradne za účelom diskvalifikácie príslušnej osoby ako člena štatutárneho orgánu. Okrem toho zákon pripúšťa zohľadnenie okolností konkrétneho porušenia povinností štatutárneho orgánu počas malého konkurzu. Popri tom, že žalobca bude povinný porušenie povinnosti preukázať, štatutárny orgán ako žalovaný bude môcť využiť prostriedky procesnej obrany a preukázaním, že požadovanú úroveň súčinnosti nebolo možné od neho spravodlivo požadovať, alebo že svoju pôsobnosť vykonával riadne, bude schopný so zreteľom na jeho konkrétnu situáciu svoju diskvalifikáciu zvrátiť. Diskvalifikačný dôvod podľa § 107 ZKR teda pripúšťa určitú mieru individualizácie diskvalifikácie ako sankcie, čím sa od ostatných diskvalifikačných dôvodov upravených v zákone o konkurze a reštrukturalizácii a vo všeobecnosti v slovenskom právnom poriadku odlišuje.¹⁵

2.3 Diskvalifikácia v dôsledku zrušenia oddlženia pre nepoctivý zámer dlžníka

Osobitný diskvalifikačný dôvod je upravený tiež v súvislosti s konaním o oddlžení¹⁶ a predpokladá nepoctivý zámer dlžníka a rozhodnutie o zrušení oddlženia pre nepoctivý zámer dlžníka. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii pripúšťa, aby sa počas šiestich rokov od vyhlásenia konkurzu alebo určenia splátkového kalendára v rámci dodatočnej kontroly zákonnosti konania o oddlžení, veriteľ dotknutý oddlžením mohol domáhať zrušenia oddlženia návrhom podaným na súde voči dlžníkovi z dôvodu, že dlžník nemal pri oddlžení poctivý zámer (§ 166f ods. 1 ZKR).¹⁷

Právoplatné rozhodnutie súdu o zrušení oddlženia pre nepoctivý zámer dlžníka je podľa § 166f ods. 5 ZKR diskvalifikačným dôvodom. Vo všeobecnosti je diskvalifikačný následok v zmysle prístupu k formulácii diskvalifikačných dôvodov zvoleným slovenským zákonodarcom logický, dlžník v súvislosti s oddlžením konal nepoctivo, čo je dôvod na jeho vylúčenie v zmysle § 13a Obchodného zákonníka. Polemika nad primeranosťou a proporcionalitou právnej úpravy však súvisí predovšetkým s relatívnou neurčitosťou hypotézy právnej normy vymedzujúcej nepoctivý resp. poctivý zámer dlžníka, t.j.

---

¹⁵ UŠIAKOVÁ, L.: *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Banská Bystrica: Belianum, 2022, s. 79

¹⁶ Pozri: SOJKA, P.: Oddlženie podľa nových pravidiel; In: *Justičná revue*, 69, 2017, č. 5, s. 669 – 690; DZIMKO, J. – BILAS ŠEVČIKOVÁ, A.: Splátkový kalendár ako nástroj oddlženia fyzickej osoby. In: *Justičná revue*, 2022, roč. 74, č. 1, s. 32-48.

¹⁷ Pozri DZIMKO, J. - UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddlženia fyzickej osoby. In: *Právne rozpravy on-screen: zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.5.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2020, s. 21-30.

ide o právnu normu, ktorej hypotéza nie je stanovená priamo zákonodarcom v právnom predpise, ale ako hypotéza, ktorá prenecháva súdu, aby podľa svojho uváženia v každom jednom prípade vymedzil individuálne hypotézu právnej normy zo širokého, vopred neurčeného okruhu okolností v kontexte daných okolností a skutočností.¹⁸ V tomto kontexte v zmysle demonštratívneho výpočtu zákonných kritérií, na základe ktorého sa posudzuje poctivosť, resp. nepoctivosť zámeru dlžníka, sa za dlžníka s nepoctivým zámerom považuje napr. aj dlžník, ktorý neplní výživné na dieťa (§ 166g ods. 2 ZKR).

Pokiaľ je nepoctivosť zámeru dlžníka založená na jeho ekonomickom správaní, je možné vyhodnotiť jeho diskvalifikáciu vo všeobecnosti za dôvodnú a akceptovateľnú. Principiálny problém však môže nastať u dlžníka, ktorý vôbec nebol podnikateľom, jeho nepoctivosť sa posudzuje na základe kritérií, ktoré nemajú ekonomický či obchodnoprávny charakter a následok, pričom napriek tomu bude v prípade právoplatnosti rozhodnutia o zrušení oddĺženia diskvalifikovaný z výkonu funkcie v obchodných spoločnostiach a družstvách, t.j. de facto bude sankcionovaný obmedzením jeho prístupu k podnikaniu. Stane sa tak „bez akejkoľvek väzby a súvislosti na jeho doterajšie alebo aspoň potenciálne správanie ako podnikateľa, ktorého úspešnosť a prípadnú poctivosť nevieme v čase diskvalifikácie vyhodnotiť, konáme výhradne na základe domnienky o jeho potenciálnej podnikateľskej nepoctivosti. Diskvalifikácia v takomto prípade plní predovšetkým represívnu funkciu, ostatné funkcie vzhľadom na neexistenciu reálnych dôkazov, či podkladov ohľadom obchodnej či podnikateľskej činnosti dlžníka, sú potlačené a proporcionalita tejto formy sankcie spočívajúcej v zásahu do ústavného práva podnikateľ môže byť sporná.“¹⁹

Záver

Diskvalifikácia z výkonu funkcie podľa § 13a Obchodného zákonníka bez ďalšieho predstavuje verejnoprávny zásah do práv a slobôd jednotlivca, vrátane jeho práv a slobôd ústavných reprezentovaných predovšetkým právom podnikateľ v zmysle čl. 35 ods. 1 Ústavy SR. Právna úprava diskvalifikácie bola do právneho poriadku Slovenskej republiky zavedená v dôsledku negatívnych javov v rámci podnikateľského prostredia a obchodného styku, ktoré si vyžiadali zvýšenú potrebu ochrany práv a postavenia veriteľov a tretích osôb v kontakte s kapitálovými obchodnými spoločnosťami v úzkej súvislosti s požiadavkami na transparentné, poctivé a spoločensky zodpovedné podnikanie.

Zvolený koncept inštitútu diskvalifikácie uzákonený v našom právnom poriadku však vyvoláva pochybnosti ohľadom proporcionality a primeranosti

---

¹⁸ JIRMÁSEK, P.: S poctivosťou oddlužení dojdeš. In: *Právní rozhledy*, roč. 23, 2015, č. 23-24, s. 812.

¹⁹ UŠIAKOVÁ, L.: *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Banská Bystrica: Belianum, 2022, s. 83.

tohto zásahu, a to podľa môjho názoru nie z pohľadu vážnosti chráneného záujmu, ale predovšetkým z pohľadu zvolenej formy inštitucionalizácie diskvalifikácie. Príspevok sa zaoberal vymedzením diskvalifikačných dôvodov osobitne v rámci insolvenčných konaní. Skutočnosť, že diskvalifikačné dôvody sú založené na formálnom princípe spôsobuje nemožnosť individualizácie následkov diskvalifikácie, nemožnosť zohľadnenia okolností konkrétneho prípadu a nemožnosť obrany proti samotnej diskvalifikácii, s čím sa so zreteľom na charakter jej následkov nie je možné úplne stotožniť. Formalizmus tiež na druhej strane paradoxne spôsobuje, že okruh prípadov, v ktorých diskvalifikačné účinky nastupujú, je vo svojej podstate oklieštený a neprimerane, nespravodlivo a neefektívne pôsobí v skutkovo totožných prípadoch odlišne.

Mám za to, že upustenie od prílišného formalizmu v právnej úprave diskvalifikačných dôvodov osobitne v analyzovanej sfére insolvenčných konaní (avšak aj v ďalších oblastiach, v rámci ktorých sú vydávané rozhodnutia, ktoré sú súčasťou sústavy diskvalifikačných dôvodov) a ich formulovanie vo väzbe na konkrétne porušenie povinností reprezentanta obchodnej spoločnosti v súvislosti s jej úpadkom, závažnosť tohto porušenia, mieru, akou sa reprezentant spoločnosti pričínil o úpadok a rozsah prospechu reprezentanta z jeho konania, škodu, ktorú spôsobil a ďalšie následky spôsobené jeho konaním vo vzťahu k veriteľom a tretím osobám, by umožnili aj so zreteľom na možnosti individualizácie diskvalifikácie vytvoriť prijateľnejšiu rovnováhu medzi zásahom do práv diskvalifikovanej osoby a verejným záujmom, ktorý mal zákonodarca v úmysle právnou úpravou diskvalifikácie chrániť. Zmenu zvolenej koncepcie právnej úpravy a prístupu k právnej úprave diskvalifikačných dôvodov je preto podľa môjho názoru možné považovať za žiadúcu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Dôvodová správa k zákonu č. 87/2015 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. [online]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=4129937>

DURAČINSKÁ, J.: Zodpovednosť za výkon funkcie. In: PATAKYOVÁ, M. - ĎURICA, M. - HUSÁR, J. a kol.: *Aplikované právo obchodných spoločností a družstva – ťažiskové inštitúty*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 320-336. ISBN 978-80-571-0363-9.

DZIMKO, J. – BILAS ŠEVČÍKOVÁ, A.: Splátkový kalendár ako nástroj oddĺženia fyzickej osoby. In: *Justičná revue*, roč. 74, č. 1/2022, s. 32-48. ISSN 1335-6461.

DZIMKO, J. - UŠIAKOVÁ, L.: Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddĺženia fyzickej osoby. In: *Právne rozpravy on-screen: zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29.5.2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2020, s. 21-30. ISBN 978-80-557-1770-8.

ĎURICA, M.: Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane veriteľov. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 20-31. ISSN 1335-6461.

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

JIRMÁSEK, P.: *S poctivostí oddlužení dojdeš*. In: *Právní rozhledy*, roč. 23, č. 23-24/2015, s. 809-814. ISSN 1210-6410.

LUKÁČKA, P.: *Kategória zodpovednosti a zodpovedné podnikanie v právnom prostredí Slovenskej republiky*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, 116 s. ISBN 978-80-571-0080-5.

PATAKYOVÁ, M. – GRAMBLIČKOVÁ, B.: Spoločenská zodpovednosť obchodných spoločností s trvalo udržateľný rozvoj. In: HUSÁR, J. - CSACH, K. eds.: *Konflikty záujmov v práve obchodných spoločností*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, 195 s. ISBN 978-8168-926-0.

POSPÍŠIL, B. - MACEK, J. - MALIAR, M. - KITTY, V.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. Druhé doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 1042 s. ISBN 978-80-8168-388-6.

SOJKA, P.: Oddĺženie podľa nových pravidiel. In: *Justičná revue*, roč. 69, č. 5/2017, s. 669 – 690, ISSN 1335-6461.

UŠIAKOVÁ, L.: *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Banská Bystrica: BELIANUM, 2022, s. 195 s. ISBN: 978-80-557-1963-4.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn.: II ÚS 45/96 zo dňa 4.2.1997.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn.: PL ÚS 23/06 zo dňa 2.6.2010.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 111/2022 Z.z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 421/2020 Z.z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

NEŠTANDARDNÉ LEGISLATÍVNE ZÁSAHY ŠTÁTU DO INSOLVENČNEJ LEGISLATÍVY

NON-STANDARD LEGISLATIVE INTERFERENCE WITH INSOLVENCY LEGISLATION

Lucia Žitňanská¹

Abstrakt

Príspevok je krátkym prehľadom vývoja insolvenčnej legislatívy na Slovensku z pohľadu zásahov štátu, ktoré nie sú typicky kazuistické ale sú vedené legitímnymi socio-ekonomickými úvahami zákonodarcu. Konkrétne sa zameriava na novelizácie, ktorých cieľom je vytvoriť priestor na také riešenie úpadku, ktoré umožní ďalšie pokračovanie činnosti podniku úpadcu v záujme sociálno-ekonomickom, spravidla zachovania zamestnanosti a súčasne s perspektívou vyššej miery uspokojenia pohľadávok veriteľov.

Kľúčové slová

Úpadok, reštrukturalizácia, preventívna reštrukturalizácia.

Abstract

The article provides a short overview of the development of Slovak insolvency legislation in terms of state interference that is not typically casuistic but is lead by legitimate socio-economic considerations of the legislator. Particularly, it focuses on amendments aiming to create space for such insolvency solutions that would enable further continuation of the activities of the bankrupt's company in line with socio-economic interests, usually to maintain employment, and simultaneously with the potential higher rate of settling the creditors' claims.

Keywords

Insolvency, restructuring, preventive restructuring.

Úvod

„Niekedy bolo mojím publikačným snom napísať nadčasový komentár, ktorý sa bude v aplikačnej praxi používať dlhšiu dobu. Ten sen sa už dávno rozplynul v dôsledku hypertrofie práva. Výkonná moc chrlí kazuistické novelizácie väčšiny právnych predpisov, ktoré zákonodarná moc automatickým mechanizmom schvaľuje resp. poslaneckými návrhmi ešte „vylepšuje“. ... To čo sa u nás rieši kazuistickou legislatívou, v každom právnom štáte rieši judikatúra.“
To sú vety Milana Ďuricu z úvodného odstavca predslovu k tretiemu vydaniu

---

¹ Doc. JUDr. Lucia Žitňanská, PhD., Katedra občianskeho a obchodného práva Trnavskej univerzity v Trnave

jeho komentára k zákonu o konkurze a reštrukturalizácii.² Napísal ich v roku 2019, odvtedy vyšiel tento komentár v roku 2021 vo štvrtom vydaní a ďalšie novelizácie zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ale najmä ich adresáti čakajú na ich spracovanie v aktualizovanom vydaní komentára.

Citované vety som vybrala cielene. Téma kazuistickej legislatívy ale najmä jej dopadov je pravidelným predmetom našich rozhovorov. Milanovi Đuricovi pritom nejde o prvoplánovú kritiku zákonodarcu a o negatívne dopady takejto legislatívy na celý systém uplatňovania práva. Kazuistická legislatíva „vedie k jej prehusťovaniu doplnovaním o ďalšie podrobnosti, čo vedie k tzv. právnemu perfekcionizmu a vo sfére štátneho rozhodovania oslabuje štátne orgány o potrebnú mieru autonómie a tým pružnosti v rozhodovacom procese.“³ A ako píše Milan Đurica nemôže sa ani vytvoriť „stabilná judikatúra, ktorá by inak mohla navodiť stav právnej istoty.“⁴

Prajem jubilujúcemu sudcovi a vysokoškolskému učiteľovi, profesorovi Milanovi Đuricovi veľa zdravia, síl a aby si užil život, aký si naplánoval pri odchode z justície. A nám, čo pracujú s jeho komentárom prajem, aby si v ňom našiel čas aj na písanie piateho vydania.

Téma „Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách“, ktorú kolegovia vybrali pre uctenie si práce profesora Milana Đuricu ponúka široký priestor pre výber ľubovoľnej témy. Zostanem však v téme Milanovi Đuricovi blízkej, t. j. téme insolvenčnej legislatívy. Poukážem vo vývoji insolvenčnej legislatívy na Slovensku na zásahy štátu, ktoré nie sú typicky kazuistické ale sú vedené legitímnymi socio-ekonomickými úvahami zákonodarcu. Konkrétne sa zameriam na novelizácie, ktorých cieľom je vytvoriť priestor na také riešenie úpadku, ktoré umožní ďalšie pokračovanie činnosti podniku úpadcu v záujme sociálno-ekonomickom, spravidla zachovania zamestnanosti a súčasne s perspektívou vyššej miery uspokojenia pohľadávok veriteľov. Môžem už vopred uviesť, že tieto legislatívne zásahy štátu doposiaľ neboli veľmi úspešné, ich socio-ekonomické ciele totiž spravidla neboli naplnené. Dôvody môžu byť rôzne, dovoľm si však vysloviť presvedčenie, že významným dôvodom nenaplnenia cieľov štátu bola neopodstatnená viera v silu zákona zoči voči ekonomickým zákonitostiam.

Než prejdem k téme príspevku tak len pre poďčiarknutie márnosti legislatívnych snáh pre zaujímavosť uvediem legislatívnu štatistiku. Zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní (ďalej ZKV) bol počas svojich necelých 14 rokov „života“ (účinnosť od 1. 10. 1991 do 31. 6. 2005) vrátane

---

² ĐURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. XXXI

³ GROSPÍČ, J. in: KNAPP, V. a kol.: *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde Praha a. s., 1998. s. 68

⁴ ĐURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. XXXI

nálezov Ústavného súdu SR zmenený a doplnený 24 krát. Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej ZKR), ktorý nadobudol účinnosť 1. 7. 2005 bol ku dňu odovzdania tohto príspevku⁵ novelizovaný 41 krát.

1. Zákon o konkurze a vyrovnaní

Preferencia sanačného riešenia úpadku dlžníka sa začala prejavovať už v prvých rokoch po návrate insolvenčnej legislatívy do česko-slovenského právneho poriadku, podobe neštandardných zásahov nabrala krátko po vzniku Slovenskej republiky. Obsahovo išlo v počiatočnej fáze transformácie hospodárstva na trhovú ekonomiku najskôr o výnimky a špeciálne postupy pre riešenie úpadku najmä štátnych podnikov. Toto obdobie vyvrcholilo v roku 1993 prijatím novely ZKV, ktorá zaviedla ako obligatórnu súčasť konkurzného konania dohodovacie konanie, s cieľom odvrátiť konkurzné konania sanáciou podnikov.⁶ Ekonomickým cieľom bola snaha o udržanie zamestnanosti, výsledkom prehlbovanie ich platobnej neschopnosti, ktoré prerástlo v špirálu druhotnej platobnej neschopnosti.

Ekonomickú neudržateľnosť udržiavania platobne neschopných podnikov na trhu reflektovala novela ZKV v roku 2000⁷, ktorej cieľom bolo v úplnom protiklade s dovtedajšími zásahmi štátu do ZKV zvýšiť počet konkurzov.⁸

⁵ Dátum odovzdania príspevku bol 10. júla 2023

⁶ ŽITŇANSKÁ, L.: Ad hoc legislatíva v konkurznom práve. In: Ad hoc legislatíva v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 243. K legislatívnemu vývoju ZKV a jeho dôvodom v tomto období pozri: STEINER, V.: *Konkurz a vyrovnanie*. Bratislava: Iura Edition, 1994. s. 16 a nasl., k problematike dohodovacieho konania: tamtiež: s.19 a nasl.

⁷ Z. č. 238/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa ZKV s účinnosťou od 1. 2. 2001

⁸ Zo všeobecnej časti dôvodovej správy k zákonu č. 328/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa ZKV:

„Právna regulácia oblasti konkurzného práva má pomerne úzky vzťah na oblasť ekonomickú, sociálnu, daňovú, a preto je ju potrebné posudzovať a riešiť systémovo, vo väzbe na príslušné právne normy týchto súvisiacich odvetví. Medzi najčastejšie príčiny bankrotov v trhových ekonomikách patria trhové problémy a finančné ťažkosti podnikov (strata trhového podielu, odvetvové zníženie trhu súvisiace so štrukturálnymi zmenami trhu, prudká strata klientov, zvyšovanie konkurencie). Ak sú zdroje viazané (materiálové, ľudské, finančné) viazané a zablokované v podnikoch, ktoré neprosperujú, ale produkujú stratu, dochádza k zvyšovaniu nákladov, spomaleniu finančných tokov s negatívnym dopadom na produkčnú schopnosť ekonomiky (HDP), pretože ekonomika neprodukuje z existujúcich zdrojov optimum, zhoršuje sa teda celková relácie medzi zdrojmi a efektmi, pričom bankroty môžu zvyšovať nezamestnanosť a sociálne náklady. Zo štúdie CPHR vyplýva, že Čisté bankové dlhy podnikov v SR predstavujú viac ako 23 % HDP, v ČR je to 15 % HDP, v Maďarsku necelých 6 % HDP. Vo väčšine prípadov dochádza k posunu splátkových kalendárov v rozpätí do 90 do 360 dní. Pri porovnaní štatistických ukazovateľov je možné konštatovať, že počet vyhlásených konkurzov aj po vypustení neefektívneho inštitútu - obligátorného dohodovania po 01. 02. 1998 (novela zákona č. 12/1998 Z. z.), je v porovnaní s ostatnými krajinami nízky napr. Francúzsko 61 600 vyhlásených konkurzov, V. Británia - 46 800 vyhlásených konkurzov, Taliansko - 17 200, Rakúsko - 4800, Španielsko - 6 600 vyhlásených konkurzov.“

Novela ZKV vychádzala z ekonomického pohľadu na konkurz ako nástroj exitu z trhu pre hospodársky neúspešné subjekty⁹ a súčasne ekonomického pohľadu na vzťah veriteľov a dlžníka v konkurze, t. j. že v úpadku sú veritelia *de facto* vlastníkami aktív dlžníka, a preto by mali primárne veritelia rozhodovať o tom, ako sa s aktívami naloží. Z tohto dôvodu sa posilnili rozhodovacie oprávnenia veriteľov v konkurze vo vzťahu k určení osoby správcu a vo vzťahu k speňaženiu majetku.¹⁰ Rezignácia na záchranu podnikateľských subjektov v úpadku neznamenal automaticky aj rezignáciu na predchádzajúce socio-ekonomické ciele. Zmenil sa však právny nástroj na ich dosiahnutie. Právna úprava umožnila pokračovania prevádzkovania podniku počas konkurzu a jeho predaj ako celok. Východiskom pre toto riešenie bol predpoklad, že veritelia racionálne zväžia, či dosiahnu väčší výnos predajom podniku ako celku alebo po častiach. Prax však ukázala, že veritelia predaj podniku ako celok nepreferovali.¹¹ Ako uvádza dôvodová správa k ZKR, ktorý nahradil ZKV „stav nespokojnosti s existujúcimi koncepčnými riešeniami, štruktúrou, zrozumiteľnosťou a koherentnosťou súčasnej legislatívy vyvolal potrebu jej novej úpravy.“¹²

2. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii

Sprievodným javom krízy platobnej schopnosti podnikateľov bola nízka dostupnosť financovania podnikania. Cieľom novej právnej úpravy v reči dôvodovej správy preto bolo „zabezpečenie konzistencie cieľov reformy konkurzného práva s právom zabezpečenia záväzkov a koherentnosti celej právnej úpravy.“¹³ Zrozumiteľne to znamená právnu úpravu konkurzu, ktorá cielene preferuje pri uspokojovaní pohľadávok veriteľov so zabezpečenými pohľadávkami, t. j. najmä banky. Preto do dnešných dní platí právna úprava, ktorá veriteľovi, ktorý má zabezpečenú svoju pohľadávku garantuje je uspokojenie z oddelenej podstaty. Veriteľ je uspokojovaný prednostne z majetku predstavujúceho zabezpečenie jeho pohľadávky a tiež kontroluje jeho speňažovanie. To mu zabezpečuje, že ak má kvalitné zabezpečenie svojej pohľadávky nemôže v konkurze významne stratiť.¹⁴ Politicko-ekonomickým cieľom tohto riešenia bolo vytvorenie podmienok pre zníženie rizikovosti

---

⁹ RICHTER, T.: *Insolvenční právo. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. Str. 93

¹⁰ ŽITŇANSKÁ, L.: Ad hoc legislatíva v konkurznom práve. In: Ad hoc legislatíva v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 244

¹¹ ŽITŇANSKÁ, L.: Ad hoc legislatíva v konkurznom práve. In: Ad hoc legislatíva v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 243

¹² Všeobecná časť dôvodovej správy k ZKR č. 7/2005 Z. z.

¹³ Všeobecná časť dôvodovej správy k ZKR č. 7/2005 Z. z.

¹⁴ ŽITŇANSKÁ, L.: Ad hoc legislatíva v konkurznom práve. In: Ad hoc legislatíva v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 245

financovania podnikania na úverovom trhu a tým aj podporenie zníženia úrokových sadzieb.¹⁵

Jedným z cieľov novej právnej úpravy ale od začiatku bolo aj vytvorenie priestoru pre sanáciu podnikov, u ktorých existujú predpoklady pre ozdravenie a pokračovanie v činnosti. Nový právny inštitút reštrukturalizácie sa ukázal ako atraktívny až po pár rokoch od účinnosti právnej úpravy počas obdobia finančnej krízy na konci prvého desaťročia tohto tisícročia. Štatisticky zdokumentovaný nárast reštrukturalizácií dosiahol svoj vrchol v rokoch 2013 a 2014.¹⁶ Zastavili ho až neštandardné legislatívne zásahy štátu v roku 2015 a 2017 ako reakcia na vlnu reštrukturalizácií stavebných podnikov, ktorá vyvrcholila kauzou „Váhostav“¹⁷.

Tieto reštrukturalizačné konania vzbudili mediálnu a politickú pozornosť pre nízku mieru uspokojenia pohľadávok nezabezpečených veriteľov – fyzických osôb, subdodávateľov stavebných podnikov. Jej výsledkom bola reaktívna kazuistická novela koncipovaná ako zmena právnej úpravy všeobecného charakteru, ktorá sa ale v časti zákonných predpokladov pre schválenie reštrukturalizačného plánu vzťahovala aj na prebiehajúce reštrukturalizačné konanie spoločnosti Váhostav a.s..¹⁸ Vlna návrhov na reštrukturalizačné riešenie

¹⁵ ŽITŇANSKÁ, L: Ad hoc legislatíva v konkurznom práve. In: Ad hoc legislatíva v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 245 Právna úprava ZKR nadväzovala na reformu právnej úpravy záložného práva, ktorá sa uskutočnila novelizáciou Občianskeho zákonníka zákonom č. 526/2002 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2003, a ktorej obsahom bolo rozšírenie možností zabezpečenia pohľadávok záložným právom a umožnenie výkonu záložného práva veriteľmi s cieľom znížiť rizikovosť úverov zabezpečených záložným právom a vytvoriť priestor pre rozšírenie možností financovania podnikania na úverovom trhu bankami po tom, čo prebehla ich reštrukturalizácia v rokoch 2000 až 2002

¹⁶ Pre ilustráciu čísla uvádzame štatistické dáta z rokov 2013 a 2014:

2013: počet návrhov na konkurz zo strany dlžníka P0 379, počet návrhov na reštrukturalizáciu 148

2014: počet návrhov na konkurz zo strany dlžníka PO 360, počet návrhov na reštrukturalizáciu 142

¹⁷ Reštrukturalizačné konanie spoločnosti Váhostav a. s. prebehlo v rokoch 2014 a 2015, vzbudilo veľkú mediálnu a politickú pozornosť, dôvodom pozornosti bol rozsah uspokojenia, resp. neuspokojenia pohľadávok nezabezpečených veriteľov, subdodávateľov, z ktorých časť (početne veľká) boli fyzické osoby, dodávatelia prác, ktorí vykonávali práce na výstavbe diaľnice. Financovanie výstavby bolo kryté zo štátneho rozpočtu, spoločnosť Váhostav a. s. výstavbu dodávala na základe verejného obstarávania. Reštrukturalizačné konanie spoločnosti Váhostav a. s. bolo predmetom intenzívnej mediálnej a politickej diskusie, ktorá vyústila do zmeny právnej úpravy reštrukturalizačného konania.

¹⁸ Zákon č. 87/2015 zaviedol po splnení reštrukturalizačného plánu (uspokojení pohľadávok veriteľov vo výške ním ustanovenej) obmedzenie vyplácania zisku dlžníka až do upokojenia pohľadávok nezabezpečených veriteľov do výšky 50% a povinnosť novej investície alebo kapitalizáciu pohľadávok veriteľov v rozsahu neuspokojenej výšky pohľadávok, t. j. oproti dovtedajšej právnej úprave podmienil schválenie reštrukturalizačného plánu aj znížením majetkovej účasti dovtedajších akcionárov, resp. majiteľom účasti obchodnej spoločnosti. Zákon okrem iného zaviedol s účinnosťou od 1. 1. 2016 aj systémovú úpravu povinností obchodnej spoločnosti v kríze ako súčasť právnej úpravy Obchodného zákonníka.

úpadku dlžníka v dôsledku neštandardných legislatívnych zásahov potom definitívne skončila v roku 2017 po ďalších novelizáciách ZKR.¹⁹

Táto vlna reštrukturalizácií však tiež vykazovala známky neštandardnosti. Hrubá štatistika hovorí, že v rokoch 2007 až 2018, keď zaznamenávame „objavenie“ nástroja reštrukturalizácií úpadcami a jej „násilné“ ukončenie riešenie úpadku na návrh dlžníka predstavovalo predstavuje 4 603 návrhov na konkurz ku 1 220 návrhov na reštrukturalizáciu. Približne každý piaty úpadca, právnická osoba sa pokúsil reštrukturalizovať. Súdny schválili plán reštrukturalizácie ale len v 538 prípadoch, čo je menej ako polovica z návrhov na reštrukturalizáciu a menej ako každý desiaty úpadca, ktorý aktívne riešil svoj úpadok.²⁰

Hrubá štatistika nedáva plnohodnotnú výpoveď o efektívnosti právnej úpravy reštrukturalizácií ani o legitimitate neštandardného zásahu štátu do právnej úpravy reštrukturalizácií. Zaujímavé sú ale čísla z analýzy²¹, ktorá slúžila ako jeden z podkladov pre transpozíciu Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddľžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (Smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii). Z nej vyplynulo, že reštrukturalizáciám dominovali malé obchodné spoločnosti s tržbami do 2 miliónov Eur pôsobiace v oblasti obchodu. Ale len cca 14 percent z nich bolo aktívnych aj po piatich rokoch po reštrukturalizácii. To sú čísla, ktoré svedčia v prospech toho, že insolvenčná reštrukturalizácia počas „vlny“ reštrukturalizácií po finančnej kríze nespĺnila svoj účel.²²

3. Preventívna reštrukturalizácia

Zatiaľ posledným legislatívnym zásahom štátu, ktorého socio-ekonomické ciele sú jednoznačne dané snahou vytvoriť priestor na záchranu podnikov, ktoré sú, rečou Smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii životaschopné je transpozíčný zákon č. 111/2022 Z. z. o riešené hroziaceho úpadku (ZHÚ). Ciele

---

¹⁹ Následne bola ale ešte zákonom č. 377/2016 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa ZKR obmedzená možnosť schválenia reštrukturalizačného plánu len za splnenia podmienok o 20% vyššieho výťažku ako v konkurze a minimálne 50% uspokojenia pohľadávok – oboje sa vzťahuje na nezabezpečených veriteľov

²⁰ ŽITŇANSKÁ, L: Ad hoc legislatíva v konkurznom práve. In: Ad hoc legislatíva v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 247

²¹ Analýza bola spracovaná v rámci projektu „Supporting Slovakia to reform the framework for insolvency and restructuring č. REFORM/SC2020/033 financovaného Európskou úniou v rámci Programu na podporu štrukturálnych reforiem

²² Dáta zistené v rámci analýzy v rámci projektu „Supporting Slovakia to reform the framework for insolvency and restructuring č. REFORM/SC2020/033 financovaného Európskou úniou v rámci Programu na podporu štrukturálnych reforiem

Smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii a v jej duchu aj ZHÚ vychádzajú z predpokladu, že šanca na záchranu podnikov je vyššia, ak sa záchranné opatrenia urobia včas, t. j. ešte predtým, ako úpadok nastane. A keďže podnikatelia tak spravidla nerobia včas, tak im treba pomôcť a dať im nové nástroje na včasnú indikáciu hrozby úpadku a na preventívnu reštrukturalizáciu, ktorá umožní životaschopným podnikateľom pokračovať v činnosti, resp. im umožní dostať v primeranej lehote druhú šancu.

Pod reštrukturalizáciou sa v zmysle Smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii rozumejú opatrenia s cieľom reštrukturalizovať podnik dlžníka, ktoré zahŕňajú zmenu v zložení, podmienkach alebo štruktúre aktív a pasív dlžníka alebo akejkoľvek inej časti kapitálovej štruktúry dlžníka, napríklad predaj majetku alebo časti podniku, a v prípade, že tak ustanovujú vnútroštátne právne predpisy, predaj podniku s predpokladom nepretržitého pokračovania v činnosti, ako aj všetky potrebné prevádzkové zmeny, alebo kombinácia týchto prvkov.²³

Záver

Nový nástroj na napĺňanie sociálno – ekonomických cieľov je na svete. Až s odstupom času budeme schopní vyhodnotiť, či tentokrát celoeurópske ambiciózne plány na záchranu podnikov s pomocou nových legislatívnych nástrojov sú úspešné. A tiež (znova) vyhodnotiť, kde sú hranice možností zákonodarcu v súboji s ekonomickými zákonitostami.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2019, 1456 s. ISBN 978-80-7400-754-5

STEINER, V.: *Konkurz a vyrovnanie*. Bratislava: Iura Edition, 1994. 202 s. ISBN 80-88715-05-9

Kapitola v učebnici alebo monografii:

ĎURICA, M. – KUBINEC, M.: Dobrovoľné zrušenie obchodnej spoločnosti. In: PATAKYOVÁ, M. – ĎURICA, M. – HUSÁR, J. a kol.: *Aplikované právo obchodných spoločností a družstva*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 750-759. ISBN 978-80-571-0363-9.

²³ Čl. 2 ods. 1 bod. 1 Smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii

Periodiká a zborníky:

GROSPÍČ, J. in: KNAPP, V. a kol.: *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde Praha a.s., 1998. 462 s. ISBN 80-7201-140-5.

ŽITŇANSKÁ, L: Ad hoc legislativa v konkurznom práve. In: Ad hoc legislativa v súkromnom práve. Praha, Leges, 2019, s. 238 – 252 ISBN 978-80-7502-422-0.

Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách
Pocťa profesorovi Milanovi Ďuricovi

Recenzovaný zborník vedeckých prác

Autor: Kolektív autorov

Recenzenti:

prof. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD.

doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD., univ. prof.

doc. JUDr. Peter Lukáčka, PhD.

doc. JUDr. Jana Žuľová, PhD.

Zostavovateľ:

JUDr. Aneta Kšenžighová, MBA

doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD.

Mgr. Jakub Dzimko

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela

Návrh obálky: Mgr. Ján Humaj

Rok vydania: 2023

Počet strán: 388

„Príspevky neprešli jazykovou korektúrou.“

ISBN 978-80-557-2058-6

EAN 9788055720586

DOI 10.24040/2023.9788055720586

ISBN 978-80-557-2058-6

9 788055 720586